

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Miljø- og Fødevarerministeriet

Det danske landdistriktsprogram 2014-2020

CCI	2014DK06RDNP001
Programtype	Program for udvikling af landdistrikter
Land	Denmark
Region	DK - National
Programmeringsperiode	2014 - 2020
Forvaltningsmyndighed	NaturErhvervstyrelsen, Miljø- og Fødevarerministeriet
Version	1.22.0
Versionstatus	Godkendt program Forslag til ændret program
Sidste modificeringsdato	XX

Indholdsfortegnelse

1. TITLEN PÅ PROGRAMMET FOR UDVIKLING AF LANDDISTRIKTERNE	9
2. MEDLEMSSTAT ELLER ADMINISTRATIV REGION	9
2.1. Geografisk område omfattet af programmet	9
2.2. Klassificering af regionen	9
3. FORUDGÅENDE EVALUERING	11
3.1. Beskrivelse af processen, herunder tidspunktet for vigtige begivenheder, foreløbige rapporter, i forhold til nøgleetaper i udviklingen af programmer til udvikling af landdistrikterne.....	11
3.2. Struktureret tabel, der indeholder forhåndsevalueringshenstillingerne, og hvordan de er blevet håndteret.	12
3.3. Forudgående evalueringsrapport	38
4. SWOT OG BEHOVSIDENTIFICERING	39
4.1. SWOT.....	39
4.1.1. Omfattende overordnet beskrivelse af den nuværende situation på programmeringsområdet baseret på fælles og programspecifikke kontekstindikatorer og kvalitative oplysninger.....	39
4.1.2. Identificerede styrker i programmeringsområdet.....	65
4.1.3. Identificerede svagheder i programmeringsområdet	68
4.1.4. Identificerede muligheder i programmeringsområdet	70
4.1.5. Identificerede trusler i programmeringsområdet	72
4.1.6. Fælles kontekstindikatorer	74
4.1.7. Programme-Specific Context Indicators	81
4.2. Vurdering af behov	82
4.2.1. 01. Grøn omstilling og grønne job	84
4.2.2. 02. Fremme innovation i fødevarersektoren	85
4.2.3. 03. Styrke søgningen til erhvervsuddannelserne	86
4.2.4. 04. Produktivitetsudvikling og konkurrenceevne i fødevarersektoren	86
4.2.5. 05. Fremme af tilstrækkeligt kvalificerede landbrugeres adgang til landbrugssektoren og navnlig generationsfornyelsen	87
4.2.6. 06. Forbedring af primærproducenters konkurrenceevne ved at integrere dem bedre i landbrugsfødevarekæden vha. kvalitetsordninger.....	88
4.2.7. 07. Understøtte bedriftsrisikoforebyggelse og -styring.....	89
4.2.8. 08. Fremme omstilling til økologisk fødevarerproduktion	90
4.2.9. 09. Varierede landskaber, rig og klimarobust natur	91
4.2.10. 10. Rent vandmiljø	92
4.2.11. 11. Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden	93
4.2.12. 12. Reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget	94

4.2.13. 13. Øget ressourceeffektivitet og udnyttelse af potentialet i bioøkonomien.....	95
4.2.14. 14. Fremme af diversificering, oprettelse og udvikling af små virksomheder samt jobskabelse	96
4.2.15. 15. Flere iværksættere og lokale arbejdspladser samt fremme af landdistrikternes rammevilkår	96
4.2.16. 16. Forbedring af adgangen til, brugen af og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi i landdistrikter.....	97
5. BESKRIVELSE AF STRATEGIEN	99
5.1. En begrundelse for de behov, der er udvalgt til at blive imødekommet af programmer for udvikling af landdistrikterne, og valget af mål, prioriteter, fokusområder og målsætning baseret på dokumentation fra SWOT-analysen og behovsvurderingen. Hvor det er relevant, omfatter programmet en begrundelse for de tematiske delprogrammer. Begrundelsen skal navnlig fremhæve de krav, der er nævnt i artikel 8, stk. 1, litra c), nr. i) og iv), i forordning (EU) nr. 1305/2013	99
5.2. Kombinationen af og begrundelsen for foranstaltningerne til udvikling af landdistrikterne for hvert fokusområde, herunder begrundelsen for de finansielle tildelinger til foranstaltningerne og de finansielle ressourcers tilstrækkelighed i lyset af de satte mål nævnt i artikel 8, stk. 1, litra c), nr. ii) og iii). Kombinationen af foranstaltninger inkluderet i interventionslogikken skal baseres på dokumentation fra SWOT-analysen og begrundelsen og prioriteringen af behov fra afsnit 5.1	107
5.2.1. P1: fremme af vidensoverførsel og innovation inden for landbrug og skovbrug og i landdistrikter.....	107
5.2.2. Prioritet 2: Styrkelse af bedrifternes levedygtighed og konkurrencedygtighed inden for alle typer landbrug i alle regioner og fremme af innovative landbrugsteknologier og bæredygtig forvaltning af skove.....	108
5.2.3. Prioritet 3: Bedre tilrettelæggelse af fødevarekæden, herunder forarbejdning og markedsføring af landbrugsprodukter, dyrevelfærd og risikoforvaltning i landbruget	110
5.2.4. P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug.....	110
5.2.5. P5: fremme af ressourceeffektivitet og overgangen til en klimarobust økonomi med lavere CO2-emissioner i landbrugs-, fødevare- og skovbrugssektoren.....	114
5.2.6. P6: fremme af social inklusion, nedbringelse af fattigdom og økonomisk udvikling af landdistrikterne.....	118
5.3. En beskrivelse af, hvordan de tværgående mål vil blive håndteret, herunder de specifikke krav i artikel 8, stk. 1, litra c), nr. v)	120
5.4. Oversigtstabel for interventionslogikken, der viser prioriteter og fokusområder udvalgt for programmer for udvikling af landdistrikterne, de kvantificerede mål og kombinationen af foranstaltninger anvendt til at opnå dem, herunder de planlagte udgifter (tabel automatisk genereret ud fra oplysningerne afgivet i afsnit 5.2 og 11) [OPDATERING UDESTÅR]	125
5.5. En beskrivelse af den rådgivende kapacitet til at sikre reguleringskravene tilstrækkeligt med råd og støtte og støtte for aktioner i forbindelse med innovation til at dokumentere de foranstaltninger, der er truffet i henhold til artikel 8, stk. 1, litra c), nr. vi)	127

6. VURDERING AF FORHÅNDSBETINGELSERNE	129
6.1. Yderligere oplysninger	129
6.2. Forhåndsbetingselser	130
6.2.1. Liste over aktioner, der skal iværksættes for generelle forhåndsbetingselser	143
6.2.2. Liste over aktioner, der skal iværksættes for forhåndsbetingselser knyttet til prioriteter	144
7. BESKRIVELSE AF RESULTATRAMMEN [OPDATERING UDESTÅR]	145
7.1. Indikatorer	145
7.1.1. Prioritet 2: Styrkelse af bedrifternes levedygtighed og konkurrencedygtighed inden for alle typer landbrug i alle regioner og fremme af innovative landbrugsteknologier og bæredygtig forvaltning af skove.....	148
7.1.2. P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug.....	149
7.1.3. P5: fremme af ressourceeffektivitet og overgangen til en klimarobust økonomi med lavere CO2-emissioner i landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren.....	150
7.1.4. P6: fremme af social inklusion, nedbringelse af fattigdom og økonomisk udvikling af landdistrikterne.....	151
7.2. Alternative indikatorer.....	153
7.2.1. P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug.....	153
7.3. Reserve.....	155
8. BESKRIVELSE AF HVER AF DE UDVALGTE FORANSTALTNINGER.....	157
8.1. Beskrivelse af de almindelige betingelser, der gælder for mere end en foranstaltning, herunder, hvor det er relevant, definition af landdistrikter, udgangssituationer, krydsoverensstemmelse, planlagt anvendelse af finansielle instrumenter, planlagt anvendelse af forskud, fælles bestemmelser om investeringer, osv.....	157
8.2. Beskrivelse pr. foranstaltning	168
8.2.1. M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	168
8.2.2. M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17).....	183
8.2.3. M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18).....	227
8.2.4. M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20).....	232
8.2.5. M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26).....	249
8.2.6. M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28).....	302
8.2.7. M11 — Økologisk landbrug (artikel 29).....	326
8.2.8. M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31).....	341
8.2.9. M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34).....	347
8.2.10. M16 — Samarbejde (artikel 35).....	359

8.2.11. M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013).....	380
9. EVALUERINGSPLAN	416
9.1. Mål og formål.....	416
9.2. Forvaltning og koordinering.....	418
9.3. Evalueringsemner og -aktiviteter.....	419
9.4. Data og oplysninger	421
9.5. Tidsplan	422
9.6. Kommunikation.....	423
9.7. Ressourcer.....	424
10. FINANSIERINGSPLAN.....	425
10.1. Årlige ELFUL-bidrag (i EUR)	425
10.2. Enkelt ELFUL bidragsats for alle foranstaltninger opdelt pr. regionstype, jf. artikel 59, stk. 3, i forordning (EU) nr. 1305/2013	426
10.3. Fordeling pr. foranstaltning eller operationstype med en specifik ELFUL-bidragsats (i EUR for hele perioden 2014-2020)	427
10.3.1. M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	427
10.3.2. M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17).....	428
10.3.3. M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18).....	430
10.3.4. M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20).....	431
10.3.5. M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26).....	432
10.3.6. M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)	433
10.3.7. M11 — Økologisk landbrug (artikel 29).....	434
10.3.8. M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31).....	435
10.3.9. M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)	436
10.3.10. M16 — Samarbejde (artikel 35).....	437
10.3.11. M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013).....	438
10.3.12. M20 — Teknisk bistand i medlemsstaterne (artikel 51-54)	439
10.4. Indicative breakdown by measure for each sub-programme	440
11. INDIKATORPLAN [OPDATERING UDESTÅR]	441
11.1. Indikatorplan.....	441
11.1.1. P1: fremme af vidensoverførsel og innovation inden for landbrug og skovbrug og i landdistrikter.....	441

11.1.2. Prioritet 2: Styrkelse af bedrifternes levedygtighed og konkurrencedygtighed inden for alle typer landbrug i alle regioner og fremme af innovative landbrugsteknologier og bæredygtig forvaltning af skove.....	444
11.1.3. Prioritet 3: Bedre tilrettelæggelse af fødevarekæden, herunder forarbejdning og markedsføring af landbrugsprodukter, dyrevelfærd og risikoforvaltning i landbruget	446
11.1.4. P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug.....	448
11.1.5. P5: fremme af ressourceeffektivitet og overgangen til en klimarobust økonomi med lavere CO2-emissioner i landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren.....	453
11.1.6. P6: fremme af social inklusion, nedbringelse af fattigdom og økonomisk udvikling af landdistrikterne.....	458
11.2. Oversigt over det planlagte output og planlagte udgifter pr. foranstaltning og pr. fokusområde (automatisk genereret)	462
11.3. Secondary effects: identification of potential contributions of Rural Development measures/sub-measures programmed under a given focus area to other focus areas / targets ..	465
11.4. Support table to show how environmental measure/schemes are programmed to achieve one (or more) environment/climate targets	467
11.4.1. Agricultural Land	467
11.4.2. Forest areas.....	470
11.5. Programme-Specific Target and Output.....	471
12. SUPPLERENDE NATIONAL FINANSIERING	475
13. ELEMENTER, DER ER NØDVENDIGE FOR VURDERINGER AF STATSSTØTTE [OPDATERING UDESTÅR]	478
13.1. M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	480
13.2. M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17).....	480
13.3. M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18).....	481
13.4. M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20).....	481
13.5. M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26).....	482
13.6. M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28).....	482
13.7. M11 — Økologisk landbrug (artikel 29).....	483
13.8. M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31).....	483
13.9. M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)...	484
13.10. M16 — Samarbejde (artikel 35).....	484
13.11. M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	485
14. OPLYSNINGER OM KOMPLEMENTARITET.....	486

14.1. Beskrivelse af midlerne til sikring af komplementariteten/sammenhængen med:.....	486
14.1.1. Andre EU-instrumenter og navnlig ved ESI-fondene og søjle 1 og andre instrumenter under den fælles landbrugspolitik.....	486
14.1.2. Oplysninger om komplementaritet mellem et nationalt program og et sæt regionale programmer i henhold til artikel 6, stk. 2, i forordning (EU) nr. 1305/2013, når en medlemsstat har valgt at forelægge begge dele	491
14.2. Hvor det er relevant, oplysninger om komplementariteten med andre finansielle EU-instrumenter	491
15. ORDNINGER OM GENNEMFØRELSE AF PROGRAMMET	493
15.1. Medlemsstatens udpegning af alle de myndigheder, der er fastsat i artikel 65, stk. 2, i forordning (EU) nr. 1305/2013, og en sammenfattende beskrivelse af forvaltnings- og kontrolstrukturen i det søgte program i henhold til artikel 55, stk. 3, nr. i), i forordning (EU) nr. 1303/2013 og ordninger i overensstemmelse med artikel 74, stk. 3, i forordning (EU) nr. 1303/2013.....	493
15.1.1. Myndigheder.....	493
15.1.2. Kortfattet beskrivelse af programmets forvaltnings- og kontrolstruktur og ordninger for uafhængig undersøgelse af klager.....	493
15.2. Overvågningsudvalgets påtænkte sammensætning	499
15.3. Bestemmelser, der skal garantere offentlig omtale af programmet, herunder gennem det nationale landdistriktsnetværk, der henviser til den informations- og PR-strategi, der nærmere beskriver programmets informations- og PR-foranstaltninger, jf. artikel 13 i nævnte forordning	502
15.4. Beskrivelse af mekanismer til at sikre sammenhæng med hensyn til lokaludviklingsstrategier gennemført under Leader, aktiviteter planlagt under "samarbejds"-foranstaltningen, jf. artikel 35 i forordning (EU) nr. 1305/2013, foranstaltningen om "basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne", jf. artikel 20 i forordning (EU) nr. 1305/2013 og andre ESI-fonde	504
15.5. Beskrivelse af aktioner til at opnå en mindskelse af støttemodtagernes administrative byrde i henhold til artikel 27, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1303/2013	505
15.6. Beskrivelse af anvendelsen af teknisk bistand, herunder aktiviteter i forbindelse med udarbejdelse, forvaltning, overvågning, evaluering, information og kontrol af programmet og dets gennemførelse, såvel som aktiviteterne vedrørende tidligere eller senere programperioder, jf. artikel 59, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1303/2013.....	506
16. LISTE OVER FORANSTALTNINGER TIL AT INDDRAGE PARTNERE	508
17. NATIONALT LANDDISTRIKTSNETVÆRK	535
17.1. Proceduren og tidsplanen for oprettelse af det nationale landdistriktsnetværk	535
17.2. Netværkets planlagte organisation, navnlig hvordan organisationer og administrationer, der er inddraget i udvikling i landdistrikterne, herunder partnerne, jf. artikel 54, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1305/2013, vil blive involveret, og hvordan netværksaktiviteterne vil lettes	535

17.3. En sammenfattende beskrivelse af de vigtigste kategorier for aktiviteter, som det nationale landdistriktsnetværk afvikler i overensstemmelse med programmets mål.....	537
17.4. Ressourcer til rådighed for oprettelse og drift af det nationale landdistriktsnetværk	538
18. FORHÅNDSVURDERING AF VERIFICERBARHED, KONTROLLERBARHED OG FEJLRISIKO	540
18.1. Erklæring fra forvaltningsmyndigheden og betalingsorganet om verificerbarheden og kontrollerbarheden af de foranstaltninger, der er støttet under programmet om udvikling af landdistrikterne.....	540
18.2. Erklæring fra det organ, der funktionsmæssigt er uafhængigt, nævnt i artikel 62, stk. 2, i forordning (EU) nr. 1305/2013, hvorved tilstrækkeligheden og nøjagtigheden af beregningerne af standardomkostninger, yderligere omkostninger og indkomsttab bekræftes ..	544
19. OVERGANGSORDNINGER.....	545
19.1. Beskrivelse af overgangsbetingelserne pr. foranstaltning	545
19.2. Vejledende fremførelstabel	548

1. TITLEN PÅ PROGRAMMET FOR UDVIKLING AF LANDDISTRIKTERNE

Det danske landdistriktsprogram 2014-2020

2. MEDLEMSSTAT ELLER ADMINISTRATIV REGION

2.1. Geografisk område omfattet af programmet

Geografisk område:

DK - National

Beskrivelse:

Programmet dækker hele Danmarks areal svarende til 42.895 km².

2.2. Klassificering af regionen

Beskrivelse:

Klassifikation af de fem regioner i Danmark sker i henhold til Kommissionens gennemførelsesafgørelse C(2014) 974 af 18. februar 2014 om opstilling af listen over regioner, der er berettigede til støtte fra Den Europæiske Fond for Regionaludvikling og Den Europæiske Socialfond, og over medlemsstater, der er berettigede til støtte fra Samhørighedsfonden, i perioden 2014-2020. Afgørelsen gælder også støtte fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne. I henhold til artikel 2 i denne afgørelse er region DK02-Sjælland udpeget som overgangsregion, mens de andre fire regioner i Danmark, DK01-Hovedstaden, DK03-Syddanmark, DK04-Midtjylland og DK05-Nordjylland, er udpeget som udviklede regioner i henhold til artikel 3.

Region Sjælland udpeges som transitionsregion i perioden 2014-2020, eftersom regionen havde et BNP pr. indbygger (PPS) i perioden 2007-2009 på 87,3 pct. af EU-27-gennemsnittet. Niveauet for BNP pr. indbygger i Danmark lå i år 2011 klart højest i region Hovedstaden og klart lavest i region Sjælland, mens de tre øvrige regioner befandt sig på omtrent samme niveau (Kilde Danmarks Statistik). Generelt har region Sjælland de samme udfordringer som de øvrige regioner. Det gælder således, at ledigheden i Region Sjælland er på niveau med landsgennemsnittet (knap 6 pct. i marts 2013). Etableringsraten er lidt lavere i region Sjælland (7,2 pct.) end på landsplan (7,6 pct., 2010). Både andelen, der forventes at fuldføre mindst en ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse, er mindre end på landsplan. Endvidere er der blandt de 25-34 årige i regionen lidt færre med mindst en ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse. Region Sjællands vækstudfordringer og de konkrete tiltag, som skal til for at løse dem, adskiller sig imidlertid ikke væsentligt fra de øvrige regioner. Programmet dækker derfor alle fem regioner i Danmark på lige fod.

For definitionen af begrebet landdistrikter som benævnt i forordning (EU) 1305/2013 henvises til afsnit 8.1.

3. FORUDGÅENDE EVALUERING

3.1. Beskrivelse af processen, herunder tidspunktet for vigtige begivenheder, foreløbige rapporter, i forhold til nøgleetaper i udviklingen af programmer til udvikling af landdistrikterne.

NaturErhvervstyrelsen har efter udbud valgt konsulentfirmaet COWI A/S som ekstern evaluator for programmet (LDP). Vedlagt ses ex ante rapporten (bilag 7) og en oversigt over rapportens anbefalinger og styrelsens reaktion herpå følger i afsnit 3.2. Ex ante evaluator har leveret en række input til programmeringsprocessen, herunder 11 møder med nøgleinteressenter november 2012-januar 2013, rådgivningsbidrag til SWOT og programmeringsproces 18. januar 2013, ex ante evaluering af første udkast til SWOT- og behovsanalyse 8. februar 2013, validering af udkast til SWOT og situationsanalyse 14. juni 2013, feedback til Naturerhvervsstyrelsen 26. august 2013 (Udkast til LDP af 8. juli 2013), foreløbigt udkast til ex ante evalueringsrapport 22. november 2013 (Udkast til LDP af 16. oktober 2013), udkast til ex ante evalueringsrapport 20. december 2013, endelig ex ante evalueringsrapport den 27. marts 2014 (udkast til LDP af 3. marts 2013), samt diverse ledsagende møder med NaturErhvervstyrelsen og interessenter.

3.2. Struktureret tabel, der indeholder forhåndsevalueringshenstillingerne, og hvordan de er blevet håndteret.

Titel på (eller henvisning til) henstillingen	Henstillingskategori	Dato
Anbefaling 01	SWOT-analysen og behovsvurdering	
Anbefaling 02	SWOT-analysen og behovsvurdering	
Anbefaling 03	SWOT-analysen og behovsvurdering	
Anbefaling 04	SWOT-analysen og behovsvurdering	
Anbefaling 05	Andet	
Anbefaling 06	Andet	
Anbefaling 07	Andet	
Anbefaling 08	Andet	
Anbefaling 09	Andet	
Anbefaling 10	Andet	
Anbefaling 11	Andet	
Anbefaling 12	Andet	
Anbefaling 13	Andet	
Anbefaling 14	Andet	
Anbefaling 15	Andet	
Anbefaling 16	Andet	
Anbefaling 17	Andet	
Anbefaling 18	Andet	
Anbefaling 19	Andet	
Anbefaling 20	Andet	
Anbefaling 21	Andet	
Anbefaling 22	Andet	

Anbefaling 23	Andet	
Anbefaling 24	Andet	
Anbefaling 25	Andet	
Anbefaling 26	Andet	
Anbefaling 27	Andet	
Anbefaling 28	Andet	
Anbefaling 29	Andet	
Anbefaling 30	Andet	
Anbefaling 31	Andet	
Anbefaling 32	Andet	
Anbefaling 33	Andet	
Anbefaling 34	Andet	
Anbefaling 35	Andet	
Anbefaling 36	Andet	
Anbefaling 37	Andet	
Anbefaling 38	Andet	
Anbefaling 39	Andet	
Anbefaling 40	Andet	
Anbefaling 41	Andet	
Anbefaling 42	Ordninger om gennemførelse af programmet	
Anbefaling 43	Ordninger om gennemførelse af programmet	
Anbefaling 44	Ordninger om gennemførelse af programmet	
Anbefaling 45	Ordninger om gennemførelse af programmet	
Anbefaling 46	Ordninger om gennemførelse af programmet	

3.2.1. Anbefaling 01

Henstillingskategori: SWOT-analysen og behovsvurdering

Dato:

Emne:

Beskrivelse af henstillingen

Det anbefales at udbygge analysen af problemstillinger i forhold til ligestilling mellem mænd og kvinder og anti-diskrimination.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

NAER tager anbefalingen til efterretning. Ikke-diskrimination og tilgængelighed for personer med handicap er et generelt princip i det danske samfund, og der findes danske retsregler om forskelsbehandling og tilgængelighed, som projekterne under ESI-fondene skal overholde. En analyse heraf fremgår i øvrigt af Partnerskabsaftalen for alle fire ESI-fonde

3.2.2. Anbefaling 02

Henstillingskategori: SWOT-analysen og behovsvurdering

Dato:

Emne:

Beskrivelse af henstillingen

Det anbefales at definere "innovation" i programmet.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Begrebet innovation ønskes ikke begrænset unødigt i programmet, idet det af hensyn til innovationen bør lades være åbent for en vis fortolkning. En yderligere begrænsning af innovationsområdet kan forekomme på bekendtgørelsesniveau

3.2.3. Anbefaling 03

Henstillingskategori: SWOT-analysen og behovsvurdering

Dato:

Emne:

Beskrivelse af henstillingen

Det anbefales at angive en begrundelse for ikke at anvende tre af de fælles kontekstindikatorer.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

EU Kontekstindikator 9 (Poverty rate), 33 (Farming intensity) og 38 (Protected Forest) indgår ikke i swot analysen i programmet, idet den med indikatorerne anvendte statistiske tilgang ikke anvendes i Danmark. Situationen på de tre relaterede områder beskrives ved brug af nationale indikatorer

3.2.4. Anbefaling 04

Henstillingskategori: SWOT-analysen og behovsvurdering

Dato:

Emne:

Beskrivelse af henstillingen

Det anbefales at konsolidere SWOT gennem tydeliggørelse af systematik og konsistens mellem situationsbeskrivelse og opstilling under de fire kategorier samt opsamlende analyse inklusive behandling af tværgående elementer.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Swot teksten er revideret og et opsamlende analyseafsnit er indføjet

3.2.5. Anbefaling 05

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til programmets relevans og sammenhæng

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at strategien i programmet tilføjes et nyt afsnit, hvor der gives en samlet beskrivelse af prioriteringen af målene i programmet og så vidt muligt indikation af ambitionsniveauet for hvert enkelt mål. Fordelingen af budgettet bør være tydeligt forbundet med indholdet i dette afsnit.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

I et afsnit om valg af behov og mål redegøres der for den valgte tilgang. Fordelingen af budgettet stemmer overens med tilgangen

3.2.6. Anbefaling 06

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til programmets relevans og sammenhæng

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der udarbejdes en mere detaljeret beskrivelse af hvordan man undgår overlap med indsatser til fremme af innovation og vækst i mindre virksomheder (prioritetsakse 1 og 2 i Regionalfondsprogrammet).

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Beskrivelsen af komplementaritet mellem landdistriktsprogrammet og regionalfondsprogrammet er blevet opdateret ultimo marts 2014.

3.2.7. Anbefaling 07

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til programmets relevans og sammenhæng

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at mulighederne for at udvælge særlige områder, hvor der vil blive koordineret med Regionalfondsprogrammet, beskrives yderligere. Både i forhold til vækst og innovation for virksomheder inden for fødevarerområdet, og i forhold til samspillet med videninstitutioner.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

NAER tager anbefalingen til efterretning. Der indgår en kort beskrivelse af mulig synergi mellem bl.a. landdistriktsprogrammet og regionalfondsprogrammet. Der vurderes ikke derudover at være behov for at udvælge særlige områder indenfor programmet, hvor der vil blive koordineret med regionalfondsprogrammet

3.2.8. Anbefaling 08

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til programmets relevans og sammenhæng

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der redegøres for hvordan det sikres, at der ikke støttes overlappende indsatser, og hvordan synergifordele sikres realiseret i forhold til LIFE-programmet.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Er efterkommet. I programmet indgår information om demarkation mellem arealordningerne samt overordnet beskrivelse af muligheder for at kombinere støtteordningerne. Der indgår endvidere beskrivelse af mulig synergi og komplementaritet mellem de forskellige programmer. Det vil blive overvejet at forfølge bedre synergier fremadrettet mellem LDP og LIFE+ projekter.

3.2.9. Anbefaling 09

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til programmets relevans og sammenhæng

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at det præciseres hvilke bidrag programmet vil give til opfyldelsen af målsætningerne i den nationale strategi og de nationale planer. Afsnittet i programteksten (s. 240-243) er ikke ensartet bygget op for hver strategi eller plan, og der anvendes lidt upræcise formuleringer som "det overvejes at fremme disse tiltag i det kommende program", og "landdistriktsprogrammet forventes at understøtte.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Afsnittet er opdateret, og sammenhængen mellem programmets foranstaltninger og nationale strategier og planer illustreres i bilag

3.2.10. Anbefaling 10

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til programmets relevans og sammenhæng

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at det for hver foranstaltning konsekvent dokumenteres og forklares, hvordan foranstaltningen konkret bidrager til innovation, miljø-, natur- og klimahensyn.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Er efterkommet ved særskilt beskrivelse af, hvorledes de tværgående mål vi blive adresseret. Programmets indsatser relateret til landbrug, skovbrug og fødevarerproduktion er tilrettelagt således, at de bidrager til at opfylde miljø-, natur-, klima- eller dyrevelfærdsmæssige målsætninger. Der er fastsat konkrete miljømål for disse indsatser jf. tabel over interventionslogik. Miljøministeriet har bidraget med at definere effekter på natur-, miljø- og klimaområdet

3.2.11. Anbefaling 11

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til programmets relevans og sammenhæng

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler i forhold til målsætningen om øget økologisk produktion gennem et større økologisk areal, at det vurderes, om det samlede program giver tilstrækkelig stærk tilskyndelse til at omlægge til økologisk jordbrug.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Der pågår p.t. et servicetjek af den samlede danske økologiindsats ifm. evaluering af Økologisk Handlingsplan 2020. Her ses på det samlede billede af tiltag, der vil kunne støtte bedst muligt op om regeringens målsætning om en fordobling. Indspil fra dette servicetjek af økologiindsatsen vil indgå i programmet for årene 2016-2020

3.2.12. Anbefaling 12

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til programmets relevans og sammenhæng

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der gennemføres et systematisk tjek i forhold til alle foranstaltninger, som har arealstøtte, for at sikre at der ikke er overlap i forhold til de endelige grønningsregler (når disse er fastlagt). Desuden kan det overvejes at gøre en yderligere indsats for at klargøre samspillet mellem de forskellige foranstaltninger, som har arealstøtte indbyrdes og i forhold til den direkte støtte under søjle I.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Imødekommet. Grønne krav samt bestemmelserne om, at man skal undgå overlappende kompensation er nærmere beskrevet i kapitel 8.1. Herved sikres mod dobbeltstøtte. De relevante støttesatser er fastlagt med hensyntagen til, om de kombineres med den direkte støtte. I programmet beskrives endvidere,

hvordan indbyrdes samspil mellem de forskellige foranstaltninger sikres

3.2.13. Anbefaling 13

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: LEADER

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at styrke og præcisere generelle retningslinjer og vejledning af de lokale aktionsgrupper, for at sikre mulighed for kvalificeret vurdering af forretningsplaner, redskaber til udvælgelse af bedste projekter, fremme af tværgående samarbejde og erfaringsopsamling.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Vil blive efterkommet. Fælles retningslinjer for forretningsplaner og projektudvælgelse vil blive udarbejdet ved bekendtgørelse/vejledning. LAG'ernes sekretariatsbistand vil blive fagligt styrket gennem koordinatorklynger

3.2.14. Anbefaling 14

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: LEADER

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at processen fra lokale partnerskaber til godkendt lokal aktionsgruppe og lokal udviklingsstrategi beskrives præcist. Herunder hvilke rammer der etableres for processen for at sikre, at der er åbenhed for nye aktører og at der bygges på tidligere erfaringer.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Beskrivelse heraf fremgår af det endelige programforslag. Processen vil bygge på tidligere erfaringer og åbenhed overfor nye aktører

3.2.15. Anbefaling 15

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: LEADER

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der tilføjes en beskrivelse af hvordan overvågning og evaluering af de programspecifikke indikatorer vedrørende LEADER vil blive sammenholdt med de andre CSF fonde, herunder Hav- og Fiskerifonden

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

En sammenholdning heraf vil blive foretaget som led i overvågningen og evalueringen af programmet

3.2.16. Anbefaling 16

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Landdistriktsnetværk

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at det uddybes, hvordan stakeholders, herunder relevante grupper i fødevarerektoren indgår i det nationale landdistriktsnetværk, dvs. deres konkrete rolle og involveringsomfang.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Er efterkommet. Det fremgår af beskrivelsen af organiseringen af netværksindsatsen.

3.2.17. Anbefaling 17

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Landdistriktsnetværk

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der udarbejdes en uddybende beskrivelse i programmet af, hvordan det nationale landdistriktsnetværk vil bidrage til information, kapacitetsopbygning, udveksling af viden/erfaring, dataindsamling og spredning af god praksis i netværkets aktiviteter

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

En handlingsplan vil blive udarbejdet men vil ikke indgå i landdistriktprogrammet. Information om krav til handlingsplanen fremgår

3.2.18. Anbefaling 18

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Omstilling til økologi i de offentlige køkkener (art. 14)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at beskrivelsen af sammenhængen mellem at opkvalificere viden om økologi, og øget efterspørgsel og udvikling i den økologiske sektor uddybes og forbedres.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Den øgede viden som økologiske producenter opnår om økologi vil øge deres efterspørgsel efter økologi, da det formodes at et øget vidensniveau om hvorfor økologiske produkter er dyrere giver et øget incitament til at købe økologisk

3.2.19. Anbefaling 19

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Økologisk investeringsstøtte (art. 17)

Beskrivelse af henstillingen

Økologisk investeringsstøtte (art. 17)

Vi anbefaler at målrette indsatsen til udvalgte områder, hvor der findes veldokumenterede nye teknologier som er forenelige med økologisk produktion. Og som både er effektive i forhold til at give væsentlig positiv effekt i forhold til klima, dyrevelfærd mm., og samtidig er effektive i forhold til at forbedre rentabiliteten for den enkelte landmand

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. En teknologiliste til brug for ordningen vil blive opdateret før hver ansøgningsrunde. På denne liste fremgår hvilke teknologier, der kan søges tilskud til.

3.2.20. Anbefaling 20

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Investeringer til fremme af bioøkonomi (art. 17) (hvilende)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at målrette indsatsen til udvalgte områder, hvor der er veldokumenterede nye teknologier, som både er effektive i forhold til at give væsentligt positiv miljøeffekt og samtidig effektive i forhold til at forbedre rentabiliteten for den enkelte landmand.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

[Miljø- og Fødevarerministeriet](#) har nedsat et nationalt bioøkonomipanel der bl.a. skal komme med

anbefalinger til hvordan landdistriktsprogrammet bedst muligt (både i forhold til miljø og rentabilitet for landmanden) understøtter udviklingen af bioøkonomi og biomasseproduktion i Danmark. Indsatsen for investeringer til fremme af bioøkonomi vil blive målrettet som følge af panelets anbefalinger

3.2.21. Anbefaling 21

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Ikke produktionsfremmende investeringer for natur og miljø (art. 17)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at præcisere indholdet af indsatsen på de udvalgte områder, og sikre faglig dokumentation for virkningen af aktiviteterne på natur, miljø og klima. Vi vurderer, at det vil være relevant at målrette indsatsen mod de tiltag, som giver de mest omkostningseffektive resultater i forhold til natur, miljø og klima.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Samspil og prioriteringskriterier er præciseret yderligere i det endelige programudkast. Støtte i medfør af de to artikler 17(1d) og 28 udbydes i samarbejde med Miljøministeriet i en kombineret, integreret projekt- og arealstøtteordning for støtte til både etablering og fastholdelse af vådområde, Natura 2000 status eller ekstensivering af landbrug på lavbundsjord

3.2.22. Anbefaling 22

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Tilskud til investeringer inden for fødevarersektoren (art.17, LEADER)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at der som hjælp til de lokale aktionsgrupper udformes generelle redskaber til vurdering af virksomheders levedygtighed f.eks. gennem vurdering af strategi og forretningsplaner.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Fælles retningslinjer for forretningsplaner vil blive udarbejdet ved bekendtgørelse/vejledning. LAG'ernes sekretariatsbistand vil blive fagligt styrket gennem koordinatorklynger

3.2.23. Anbefaling 23

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Genopretning af landbrugets produktionspotentiale (art. 18) (hvilende)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at forberede et beredskab bestående af detaljerede støttemuligheder, og bestemmelser og krav, som kan aktiveres inden for kort tid, hvis det bliver aktuelt. Vi vurderer det afgørende at foranstaltningen kan aktiveres målrettet, hurtigt og administrativt enkelt, såfremt den skal leve op til sit formål.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Enig i behovet. Det vil indgå i de videre overvejelser for implementering af programmet

3.2.24. Anbefaling 24

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Etablering af skov (art. 22)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler en mere klar prioritering og målretning af indsatsen mod udvalgte typer skov, som er særlig omkostningseffektiv i forhold til at opnå de ønskede resultater på natur, miljø og klima.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. I netop gennemført evaluering er det dokumenteret at foranstaltningen når de ønskede mål, både hvad angår natur, miljø og klima. Det er de danske myndigheders vurdering, at flatrate-modellen virker omkostningseffektivt med den flersidige målsætning.

3.2.25. Anbefaling 25

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Støtte til genopretning af skader på private og offentlige skove (art. 24)(hvilende)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler en mere klar prioritering i forhold til de øvrige skovforanstaltninger for at sikre, at den samlede skovindsats er omkostningseffektiv i forhold til at opnå de ønskede resultater på natur, miljø og klima.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Ordningen er en katastrofeordning, der kun skal aktiveres ved væsentlige stormskader på de danske skove. De skadede arealer er en mulig genvej for hurtigere at omstilling til mere naturnære og miljø- og klimavenlige skove. Ordningen blev evalueret i 2012.

3.2.26. Anbefaling 26

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Investeringer som forbedrer skovens tilpasningsevne og miljømæssige værdi (art. 25)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler en mere klar prioritering og målretning af indsatsen mod udvalgte typer investeringer i skov, som er særlig omkostningseffektiv i forhold til at opnå de ønskede resultater på natur, miljø og klima.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. I foranstaltningen er der allerede indført udvælgelseskriterier for den miljømæssigt højeste nytteværdi

3.2.27. Anbefaling 27

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Fastholdelse af vådområde-, Natura 2000- og lavbundsprojekter (art. 28)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at præcisere samspillet til foranstaltningen ikke produktionsfremmende investeringer, herunder hvordan der sikres tilstrækkelig fremdrift og samspil mellem de forskellige projektfaser. Vi vurderer at det vil være relevant at målrette indsatsen mod de områder, hvor der kan opnås de mest omkostningseffektive resultater i forhold til natur, miljø og klima.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Er efterkommet. Samspil og prioriteringskriterier er præciseret yderligere i det endelige programudkast. Støtte i medfør af de to artikler 17(1d) og 28 udbydes i samarbejde med Miljøministeriet i en kombineret, integreret projekt- og arealstøtteordning for støtte til både etablering og fastholdelse af vådområde, Natura 2000 status eller ekstensivering af landbrug på lavbundsjord

3.2.28. Anbefaling 28

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Pleje af natur og græsarealer (art. 28)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at præcisere samspillet til øvrig arealbaseret støtte.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Samspil og kombinationsmuligheder er præciseret yderligere i det endelige programudkast

3.2.29. Anbefaling 29

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Økologisk arealtilskud (art. 29)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at præcisere samspillet til øvrig arealbaseret støtte. Specifikt i forhold til målsætningen om en væsentlig forøgelse af det økologiske areal vurderer vi, at det kan være nødvendigt at se nærmere på samspillet mellem alle foranstaltninger som har relation til økologi for at øge pålideligheden og effekten af denne foranstaltning. Med udgangspunkt i den nuværende beskrivelse af program og foranstaltninger vurderer vi, at det er meget usikkert om der vil ske en fordobling af det økologiske areal i løbet af programperioden.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Imødekommet. Det fremgår af landdistriktsprogrammet, at det ikke er muligt at kombinere økologisk arealtilskud på markniveau med andre foranstaltninger under miljø- og klimavenligt landbrug, men at det er muligt at kombinere tilskuddet med den direkte støtte under søjle I. Med de nye differentierede tilskudsmuligheder og højere satser er det forventningen, at ordningen fremadrettet vil støtte endnu bedre op om både omlægning til og fastholdelse af økologiske arealer

3.2.30. Anbefaling 30

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Betalinger for krav om obligatoriske randzoner (art. 30)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at der iværksættes analyser mv. for at opnå bedre viden om de præcise effekter af

randzonerne på biodiversitet og udledninger.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

[Miljø- og Fødevareministeriet](#) har igangsat flere analysearbejder, der skal forbedre vidensniveauet for at kunne optimere effekterne, eks. ved en målrettet placering og ved et mere intelligent design og udnyttelse af randzoner.

3.2.31. Anbefaling 31

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Tilskud til miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (art. 34)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at præcisere beskrivelsen af samspillet til øvrige foranstaltninger, som påvirker vilkårene for skovdrift og afvejningen mellem skoves udnyttelse som produktiv ressource og bevaring af natur og biodiversitet.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Foranstaltningen er tilrettet til at sikre efterlevelse af habitatdirektiverne. Målet er at sikre udpegede naturtyper og levesteder for truede dyr.

3.2.32. Anbefaling 32

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Omstilling til bioøkonomi/Samarbejde mellem aktører i forsyningskæden om bæredygtig produktion af biomasse til brug i fødevarer, energiproduktion og industriprocesser (art. 35)(hvilende)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler generel opstramning og præcisering af indholdet og mål for foranstaltningen. Det bør overvejes konsekvent at målrette indsatsen til udvalgte områder (geografisk og emnemæssigt), hvor der er særlige perspektiver i at etablere nye samarbejder som kan transformeres til konkrete resultater. Det kan overvejes at slå foranstaltningen sammen med samarbejdsprojekter for erhvervsudvikling.

Howdan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. [Miljø- og Fødevarerministeriet](#) har nedsat et nationalt bioøkonomipanel der bl.a. skal komme med anbefalinger til hvordan landdistriktsprogrammet bedst muligt understøtter udviklingen af bioøkonomi og biomasseproduktion i Danmark. Indsatsen for omstilling til bioøkonomi vil blive målrettet som følge af panelets anbefalinger

3.2.33. Anbefaling 33

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Samarbejdsprojekter for erhvervsudvikling (art. 35)

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at opstille kriterier for udvælgelsen af projekter, som sikrer udvælgelse af de projekter, som med størst sandsynlighed vil bidrage til de opstillede mål. Det kan overvejes at slå foranstaltningen sammen med foranstaltningen omstilling til bioøkonomi.

Howdan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Styrelsen vil udvikle et pointsystem, der skal bruges til at prioritere ansøgningerne. På denne led sikres at de bedste projekter udvælges. Foranstaltningen vil også blive anvendt under LEADER-indsatsen, hvor lokale aktionsgrupper prioriterer mellem projektansøgninger.

3.2.34. Anbefaling 34

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger til måling af fremdrift og programmets resultater

Beskrivelse af henstillingen

Når man sammenligner programmets samlede specifikke mål med de 31 anvendte indikatorer anbefaler vi, at NAER overveje at opstille indikatorer og mål for følgende vigtige mål, som i det nuværende programudkast ikke indgår blandt indikatorerne: "bedre dyrevelfærd", "øget fødevarer sikkerhed", "fragmentering af natur" og "naturkvalitet".

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Overvejelser herom vil indgå i det videre arbejde. Mht. fragmentering af natur kan et bud på en indikator være antal og størrelse af de udpegede § 3 arealer i Danmark. Mht. naturkvalitet kan en indikator være udviklingen i scorerne i det HNV kort, som danner grundlag for overvågning i programmet, og som opdateres årligt.

3.2.35. Anbefaling 35

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger til måling af fremdrift og programmets resultater

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at såfremt NAER har foretaget en analyse af databehovene, så bør dette fremgå af programmet, da det kan være med til at styrke begrundelse for valg af systemer, procedurer, dataindhentningsmekanismer, afrapporteringsmetoder m.v. samt vise, at disse valg matcher behov for- og tilgængelighed af data. Hvis en sådanne analyse ikke er gennemført anbefales det, at analysen gennemføres, således at risikoen for udfordringer i programperioden relateret til dataindsamling mindskes og det samtidig sikres, at monitoringssystemet på bedst mulig vis opsamler relevant data til måling af resultatopnåelse samt til læring for fremtidige projekter og programmer.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

NaturErhvervstyrelsen er meget opmærksom på behovet for afrapportering. Dette vil indgå i det videre arbejde med implementering af programmet. I Kommissionens Ekspertkomité for monitorering og evaluering har der i flere år været drøftelser af indikatorer og hvad, der skal kunne afrapporteres i den nye programperiode. De berørte kontorer er opmærksomme herpå, på problemerne med at tilvejebringe data

og få tilpasset ansøgningsmaterialet, så oplysningerne indhentes. Et udviklingsarbejde er i gang med henblik på bedre datafangst i sagsbehandlingssystemet og bedre estimater på økonomiske og miljømæssige effekter af indsatserne.

3.2.36. Anbefaling 36

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger til måling af fremdrift og programmets resultater

Beskrivelse af henstillingen

I forlængelse af anbefalinger i midtvejsevalueringen af programmet for sidste programperiode er der behov for forbedringer af det eksisterende datasystem, så der sikres nem dataindsamling, struktureret dataopbevaring og lettilgængelig og systematisk dataudtræk til Excel i forbindelse med f.eks. dataanalyse, evalueringer og afrapporteringer (bl.a. den årlige statusrapport som NAER udarbejder i samarbejde med [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ og Naturstyrelsen). For at sikre bedst mulig styring af projekter og aktiviteter under programmet er det væsentligt med mulighed for hurtige løbende udtræk af opdateret information fra et fælles system.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Midtvejsevalueringen af LDP påpegede, at dataudtræk ikke fungerede optimalt. Det var styrelsen allerede opmærksom på, idet det beroede på selve den måde data var struktureret på i den bagvedliggende database og væsentligst, at det ikke stod til at lave om i den daværende periode. En smidigere og mere hensigtsmæssigt opbygning af strukturen i databasen for BTAS sagsbehandlingssystemet vil forsøges løst ved overgangen til det næste CAP- IT-system. Data fra MBBL og Naturstyrelsen (bortset fra Skov) indgår allerede er i det fælles system.

3.2.37. Anbefaling 37

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger til måling af fremdrift og programmets resultater

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at NAER i afsnittet om 'Data og Information' og 'Tidslinje' tydeliggør relevant information og datakilder og i de tilfælde, hvor disse er beskrevet andet steds i programmet, laver en tydelig henvisning hertil. Herigennem sikres overskuelighed samt en tydeliggørelse af, at NAER har overblik over databehov og -kilder, og er opmærksom på væsentligheden heraf.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Data fra ansøgningerne føres over i tre fagsystemer, BTAS (Projekttilskud), MVJ-TAS (arealtilskud) og TVØM (Ø-støtte). Beskrivelsen af fagsystemerne er opdateret i afsnittet om data og information.

3.2.38. Anbefaling 38

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger til måling af fremdrift og programmets resultater

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at det uddybes, hvordan, i hvilken form, hvor ofte og af hvem, der kan genereres rapporter, der opsummerer oplysningerne fra samtlige ansøgere, for at tydeliggøre brugbarheden af disse oplysninger under og efter programperioden.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Enig i behovet for løbende rapportering. Data genereres på nuværende tidspunkt i separate sagsbehandlingssystemer for enten areal- eller projektordninger- men ikke som ét samlet udtræk. Alle økonomiske data, såsom udgifter til tilsagnsgivningen, udbetalinger, investeringsvolumen og andre oplysninger, der også er indikatorer i programmet, ligger centralt i økonomisystemet TUS.

3.2.39. Anbefaling 39

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger til måling af fremdrift og programmets resultater

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der trækkes data fra ansøgningerne så tidligt i programperioden som muligt, således disse data kan understøtte en tidlig overvågningsindsats af programgennemførelsen.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Imødekommes. Et udviklingsarbejde er i gang med henblik på bedre datafangst fra ansøgningskemaerne

3.2.40. Anbefaling 40

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger til måling af fremdrift og programmets resultater

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at NAER beskriver hvordan myndigheder, udbetalingsorganet og LAGer har været involveret i etableringen af systemet, og om – og i så fald hvordan - der er foretaget en udvikling af disse og andre støttemodtageres kapacitet med henblik på at kunne gøre brug af monitoringsystemet. Samtidig vil vi gerne påpege vigtigheden af, at NAER sikrer, at alle aktører, som forventes, at enten skulle registrere data i systemet eller levere data til registrering får en tilstrækkelig indføring i systemet og tilhørende databehov. Formålet er at sikre at fejlregistreringer minimeres så vidt muligt og at krav til dataindregistrering matcher aktørernes muligheder for dataindsamling.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Enig i behovet. Imødekommes i det videre arbejde med implementeringen. Andre relevante myndigheder involveres ved udviklingen af monitoringsystemet, herunder Naturstyrelsen og [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~. Styrelsen anvender et BTAS-sagsbehandlingssystem, dog ikke for skovordningerne, som administreres af Naturstyrelsen. Det er ikke relevant for støttemodtager at gøre brug af selve monitoringsystemet – men de sagsbehandlere, der bruger systemet, registrerer ud fra ansøgningsmaterialet forventede effekter og har fokus på vigtigheden af korrekt udfyldelse. Der lægges vægt på betydningen af korrekt og fyldestgørende dataindsamling og indtastning.

3.2.41. Anbefaling 41

Henstillingskategori: Andet

Dato:

Emne: Anbefalinger til måling af fremdrift og programmets resultater

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at evalueringsplanen konsolideres og udbygges, herunder inddrager input fra fokusgruppemødet d. 19. november 2013.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Imødekommes. En af anbefalingerne fra fokusgruppemødet var, at der er behov for at se mere på de kvalitative indikatorer for programmets effekt frem for blot de kvantitative indikatorer. Styrelsen har noteret sig bemærkningerne og vil i løbet af programperioden forsøge at inddrage det aspekt mere. Et andet input fra fokusgruppemødet var, at der skulle større fokus på sagsbehandlingstiderne for ansøgninger og udbetalingsanmodninger af hensyn til at sikre fremdriften i programmet. Det kan hertil bemærkes, at styrelsen er godt undervejs med at etablere et ledelsesinformationssystem, der på månedsbasis vil overvåge blandt andet sagsbehandlingstiderne for såvel tilsagn som udbetalinger. En tredje anbefaling var at indføre elektronisk ansøgningsprocedure på alle projektordningerne. Styrelsen vil i den kommende periode arbejde for at implementere dette

3.2.42. Anbefaling 42

Henstillingskategori: Ordninger om gennemførelse af programmet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til gennemførelse af landdistriktsprogrammet

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der redegøres mere detaljeret for hver af de tre myndigheders konkrete opgaver, samt ansvarsfordeling og organisering af samarbejdet og informationsudveksling mellem de tre myndigheder.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Der redegøres kort herfor i et afsnit om programimplementering

3.2.43. Anbefaling 43

Henstillingskategori: Ordninger om gennemførelse af programmet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til gennemførelse af landdistriktsprogrammet

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der på foranstaltningsniveau etableres en løbende overvågning af fremdriften, herunder, administrative udfordringer, interesse for foranstaltningen, kvaliteten af projekter og tempo i gennemførelsen af projekter, med henblik på at kunne foretage hurtige justeringer, hvis det er nødvendigt for at sikre de ønskede outputs og resultater. Det bør overvejes at gøre status hvert halve år i starten af programperioden for at være sikker på at gennemførelsen holdes på sporet.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Enig i behovet. Anbefalingen vil blive taget med i de videre overvejelser om tilrettelæggelsen af programindsatsen

3.2.44. Anbefaling 44

Henstillingskategori: Ordninger om gennemførelse af programmet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til gennemførelse af landdistriktsprogrammet

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der udarbejdes et indikativ budget for anvendelsen af teknisk bistand, samt opgørelse af den forventede dimensionering af de menneskelige og administrative ressourcer, som vil blive anvendt i programgennemførelsen. Budget og opgørelse kan opstilles på hovedindsatsområder som f.eks. sagsbehandling, kontrol, kommunikation, rådgivning og netværksaktiviteter. Budget og dimensionering bør sammenholdes med en vurdering af de forventede behov.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Budget for anvendelsen af teknisk bistand og anvendelsen af administrative ressourcer ved implementeringen udarbejdes men indføres ikke i programteksten

3.2.45. Anbefaling 45

Henstillingskategori: Ordninger om gennemførelse af programmet

Dato:

Emne: Anbefalinger relateret til gennemførelse af landdistriktsprogrammet

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler, at der redegøres for tidsplanen for gennemførelsen af handlingsplanen med henblik på at reducere administrative byrder.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

En indikativ tidsplan er udarbejdet for arbejdet. Denne indføres dog ikke i programmet

3.2.46. Anbefaling 46

Henstillingskategori: Ordninger om gennemførelse af programmet

Dato:

Emne: Anbefalinger relevante for de horisontale temaer

Beskrivelse af henstillingen

Vi anbefaler at tydeliggøre baggrunden for, at der ikke er behov for en særlig indsats i forhold til ligestilling og ikke-diskrimination i det danske landdistriktsprogram.

Hvordan henstillinger er blevet håndteret eller begrundelser for, hvorfor der ikke er blevet taget hensyn til dem

Tages til efterretning. Ligestilling og ikke-diskrimination er et generelt princip i det danske samfund, og der findes danske retsregler om forskelsbehandling, som projekterne under ESI-fondene skal overholde. Det er imidlertid valgt at prioritere programindsatsen efter andre behov som grøn omstilling og grønne jobs, flere iværksættere og lokale arbejdspladser i landdistrikterne. Det forventes at programindsatsen herfor vil bidrage til at forfølge målsætningerne om ligestilling og ikke-diskrimination

3.3. Forudgående evalueringsrapport

Se dokumenterne i bilag

4. SWOT OG BEHOVSIDENTIFICERING

4.1. SWOT

4.1.1. Omfattende overordnet beskrivelse af den nuværende situation på programmeringsområdet baseret på fælles og programspecifikke kontekstindikatorer og kvalitative oplysninger

Beskrivelsen i dette afsnit suppleres af yderligere beskrivelser i bilag 3, herunder af sammenhængen til relevante nationale og EU strategier og handleplaner, af Europa-Kommissionens fælles kontekstindikatorer baseret på Eurostat typologi (Fælles kontekstindikatorer, afsnit 4.1.6) samt en oversigt over supplerende nationale kontekstindikatorer anvendt i teksten i bilag 1.

Socio-økonomisk udvikling og udvikling i landdistrikterne

I dette afsnit belyses situationen for de danske landsdele ud fra en række socio-økonomiske indikatorer. I analysen benyttes primært Eurostats landdistriktstypologi[1]. Typologien inddeler Danmarks landsdele (NUTS 3) i tre kategorier: byområder (predominantly urban areas), mellemområder (intermediate areas) og landdistriktsområder (rural areas). Medmindre andet er angivet, er kilden til data Eurostat og Europa-Kommissionens database over "common context indicators".

Eurostats typologi vil som følge af den valgte geografiske enhed, som er landsdele, skære alle lokalområder i en given landsdel over én kam. I bilag 3 præsenteres derfor supplerende nationale data vedrørende befolkning, uddannelse og beskæftigelse i landdistrikterne fra regeringens årlige regional- og landdistriktspolitiske redegørelse. Redegørelsen indeholder en nyudviklet typologi, der nuancerer billedet af udviklingen i de danske landdistrikter ved at aggregere fra sogneniveau (LAU2) fremfor landsdelsniveau (NUTS3). De nationale data skal ses som et supplement til Europa-Kommissionens fælles kontekstindikatorer og bygger bro til den i landdistriktsprogrammet anvendte definition af begrebet landdistrikter (afsnit 8.1) og udpeging af LAG-områder (se beskrivelsen af LEADER ordning M19).

Demografi (indikator 1, 2, 3 og 4)

Danmark havde pr. 1. januar 2012 5.573.894 indbyggere fordelt på 42.895 km². I figur 1 vises hhv. befolkningsandele og arealandele for de tre typer landsdele.

Som det fremgår af figur 1, udgør befolkningen i landdistriktsområder godt 29 pct. af befolkningen, mens arealet udgør godt 51 pct. af Danmarks samlede areal. I byområderne er det modsat, da de dækker godt 1,2 pct. af landets areal, men har knap 22 pct. af indbyggerne. I mellemområderne bor knap 49 pct. af befolkningen på godt 47 pct. af landets areal. Som areal- og befolkningsfordelingen også viser, er landdistriktsområderne væsentligt tyndere befolket end landet som helhed. I landdistriktsområderne boede der i 2011 godt 74 personer pr. km², mens befolkningstætheden for hele landet var på knap 130 personer pr. km². Figur 2 viser aldersfordelingen i hhv. landdistriktsområder og landet som helhed.

Som det fremgår af figur 2, er der i landdistriktsområderne en større andel af ældre indbyggere. I landdistriktsområderne er knap 64 pct. af befolkningen i den erhvervsdygtige alder, mens det er knap 65 pct. i hele landet. Ligeledes er andelen af ældre borgere, 65+ år, knap 2 procentpoint større i landdistriktsområderne, og samtidig er andelen af unge og børn lavere i landdistriktsområder.

Aldersstrukturen giver et fingerpeg om, hvordan situationen vil tage sig ud i fremtiden. Med færre børn og unge, færre i den erhvervsdygtige alder og flere ældre står landdistriktsområderne overfor en endnu større udfordring end Danmark som helhed.

Beskæftigelse og ledighed (indikator 5 og 7)

Tabel 1 viser beskæftigelsesfrekvensen samt ledighed og ungdomsledighed.

Landdistriktslandsdele har i Danmark en relativ lav ledighed med 6,5 pct. mod 7,5 pct. for hele landet. Samtidig er beskæftigelsesfrekvensen for de 15-64-årige på stort set samme niveau som for hele landet. For landet som helhed er beskæftigelsesfrekvensen for aldersgruppen 20-64 årige på godt 75 pct., hvilket er over EU 2020-målet på 75 pct. Beskæftigelsesfrekvensen for kvinder er noget lavere, godt 72 pct. mod knap 79 pct. for mænd.

Økonomi og beskæftigelsesstruktur (Indikator 6, 8, 9, 10, 11, 12)

I Danmark var bruttoværditilvæksten i 2012 på EUR 210.584 mio. Figur 3 viser, hvor stor en andel af denne vækst hhv. den primære, sekundære og tertiære sektor stod for, og figur 4 viser, hvor stor en andel af væksten hhv. landdistriktsområder, mellemområder og byområder stod for.

Som det fremgår af figur 3, stod de primære erhverv for 1,4 pct. af bruttotilvæksten i Danmark. Klart den største andel stod de tertiære erhverv for med godt 77 pct., mens de sekundære erhverv stod for 21,5 pct.

Fordelt på typer af landsdele fremgår det af figur 4, at mellemområderne står for den største del af bruttotilvæksten. Til gengæld står byområderne for en andel, der er væsentligt større end deres andel af befolkningen (jf. figur 1), mens andelen for både landdistrikts- og mellemområder er lavere.

Ser man på beskæftigelsesstrukturen tegner der sig et lignende billede jf. figur 5 og figur 6.

Beskæftigelsesstrukturen ligner til forveksling fordelingen af bruttoværditilvæksten. Det er værd at bemærke, at den primære sektor har en væsentlig større andel af de beskæftigede (2,6 pct.), end hvad deres andel af bruttoværditilvæksten afspejler.

Som det fremgår af figur 6, står byområderne for en relativt stor andel af de beskæftigede set i forhold til indbyggertal, mens både mellemområder og landdistriktsområder har en mindre andel.

Samtidig med at landdistriktsområderne står for en relativt mindre andel af beskæftigelsen, er produktiviteten ligeledes lavere i disse områder.

Som det fremgår af figur 8, er arbejdsproduktiviteten i landdistriktsområderne knap 20 pct. lavere end i byområderne. Samtidig er BNP pr. indbygger med indeksværdi 104,2 (EU-27 = 100) i landdistriktsområderne ligeledes lavere end landsgennemsnittet på 125,0 - nærmere bestemt knap 17 pct. lavere.

Turisme

Turismeerhvervet har i mange tilfælde stor betydning for landdistrikterne. Udviklingen i antallet af sengepladser er et tal, man kan bruge til at vurdere udviklingen i turisterhvervet. I tabel 2 ses antallet af

sengepladser i de danske regioner i 2001 og 2011.

Antallet af sengepladser er totalt set steget. Foruden Region Hovedstaden har Region Syddanmark og Region Sjælland haft en pæn fremgang. Derimod har både Region Midtjylland og Region Nordjylland oplevet en tilbagegang i antallet af sengepladser i løbet af perioden. Ændringen i Region Nordjylland er dog så lille, at det ikke vurderes en ændring med reel betydning.

Fordelingen af sengepladser mellem landdistriktsområder, mellemområder og byområder som defineret ved fælles kontekstindikator 30, ses af figur 9.

Bredbånd

Kvaliteten af den digitale infrastruktur er afgørende for virksomheder i landdistrikterne og har stor betydning for bosætning og levevilkår. Erhvervsstyrelsen estimerer hvert år bredbåndsdækningen i Danmark[2]. Af figur 10 ses dækningsgraden på 10 Mbit/s download opgjort på postnumre.

Medio 2013 havde omkring 96 pct. af de danske husstande og virksomheder adgang til en bredbåndsforbindelse på 10 Mbit/s download. En forbindelse på 2 Mbit/s var medio 2013 tilgængelig for 99,9 pct. af danske husstande og virksomheder.

Danmark har i en international sammenligning en høj bredbåndsudbredelse. Danmark er i top tre i OECD målt på antallet af bredbåndsforbindelser pr. 100 indbyggere på tværs af alle hastigheder.

Regeringens målsætning er, at alle husstande og virksomheder skal kunne få adgang til en bredbåndsforbindelse med en hastighed på mindst 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload senest i 2020. Medio 2013 havde 70 pct. af danske husstande og virksomheder adgang til 100 Mbit/s download og 58 pct. havde adgang til 30 Mbit/s upload.

Der er regionale og lokale forskelle i bredbåndsdækningen, og der er fortsat områder, hvor det ikke er muligt at få den bredbåndshastighed, man ønsker, til en rimelig pris. I store dele af Sydjylland og Midtjylland havde over 80 pct. af alle husstande og virksomheder, medio 2013 adgang til 100 Mbit/s forbindelser, hvorimod Nordfyn, området øst for Randers, syd for Køge, Bornholm og en række mindre øer havde en meget begrænset adgang. Det er kun godt 1 pct. af husstande og virksomheder, der i dag har tegnet abonnement på en forbindelse på 100 Mbit/s download på trods af, at 70 pct. af husstandene og virksomhederne har adgang til 100 Mbit/s download.

Strukturudvikling og økonomi i jordbrug og fødevarerhverv

Danmark præges i udpræget grad af landbruget. Danmarks samlede areal er 42.895 km² (kontekstindikator 3), hvoraf 66 pct.[3] i 2011 blev anvendt som landbrugsareal, 14,1 pct.[4] var skov, 9,5 pct. var sø, vandløb samt halvkulturarealer som eng, strandeng, hede, overdrev og mose, og de resterende 10 pct. var infrastruktur/by (Danmarks Statistik). Af de 66 pct., der anvendes som landbrugsarealer, er 92 pct. i omdrift, mens det resterende areal primært er udlagt som permanente græsarealer eller eng, herunder 3 pct. som ekstensivt drevne græsarealer (kilde DST og kontekstindikator 18, 31 og 33). En stor del af halvkulturarealerne er afhængige af kontinuerlig ekstensiv landbrugsdrift i form af græsning og slæt,

også kaldet naturpleje.

Landbrugets andel af landarealet har været faldende i en årrække med et fald siden 1990 på i gennemsnit 0,4 pct. om året, primært som følge af, at arealer er overgået til natur, skov, infrastruktur og by. Det samlede dyrkede areal er fra 2006 til 2012 faldet med 2,5 pct. til 2,639 mio. ha UAA (indikator 18). Udbyttet af arealerne i omdrift har de seneste år ligget på omkring 8-10 mio. tons korn. Hertil kommer dyrkning af ikke ubetydelige mængder af majs, raps og rodfrugter.

Af den samlede bruttoværditilvækst i Danmark i 2012 på 210.584 mio. EUR udgjorde den primære sektor 1,4 pct. og den sekundære sektor 21,5 pct. (EU kontekstindikator 10). Fødevarerhvervene (landbrug, gartneri, forsynings- og forarbejdningssektoren) og skovbruget udgjorde i 2011 tilsammen 3 pct. af den samlede bruttoværditilvækst (kilde DST).

Af det samlede antal beskæftigede i Danmark på 2,795 mio. personer udgjorde primær- og sekundærerhvervene henholdsvis 2,6 og 18,1 pct. i 2012 (EU kontekstindikator 11). Antallet af beskæftigede i landbruget er halveret de sidste 20 år fra ca. 120.000 til 63.700 i 2012 (EU kontekstindikator 13) og udgør dermed i 2012 2,4 pct. af samtlige beskæftigede, jf. figur 11. Den samlede beskæftigelse på landbrugsbedrifterne udgjorde i 2010 50.760 årsværk (indikator 22), heraf 42.100 bedriftsbestyrere.

Samlet er antallet af beskæftigede i fødevarerhvervet faldet fra ca. 146.000 i 2005 til 134.000 i 2011 (DST). Dette svarer til 4 pct. af den samlede danske beskæftigelse i 2011.

Den primære landbrugsproduktion medfører beskæftigelse i forsynings- og forarbejdningsindustrien (slagterier, mejerier, stivelses- og sukkerfabrikker mv.) på hhv. ca. 49.000 og 29.000 personer. Forholdet mellem beskæftigelsen i det primære landbrug og den afledte beskæftigelse, som landbruget skaber, er steget fra 1,2 i 2005 til 1,4 i 2011. Det vil sige, at én beskæftiget i landbruget skaber 1,4 beskæftigede i den afledte produktion. Det er særligt den animalske produktion, der skaber den afledte beskæftigelse (NLK, 2012). Beskæftigelsen i landbrug- og fødevarerhvervene har stor betydning for beskæftigelsen i landdistrikterne, hvor disse erhverv udgør hhv. 9 og 13 pct. i yder- og landkommuner (NLK, 2012).

Andelsorganisering, rådgivning og videnformidling

Landbruget er karakteriseret ved en høj grad af organisering i produktionsfællesskaber i form af andelsvirksomheder og -foreninger. På inputsiden indgår landmændene fællesskaber for at opnå lave priser på råvarerne. På outputsiden sker salg og forarbejdning af landbrugets produkter i vid udstrækning gennem andelsselskaber, så mest mulig af værditilvæksten tilfalder landmanden. Aftagergruppen for fødevarerprodukterne er til gengæld koncentreret på nogle få detailhandelskæder.

Landbrugets rådgivnings- og videnformidlingsystem omfatter bl.a. sammenslutningen Dansk Landbrugsrådgivning, som er ejet af landmændene gennem deres lokale foreninger og fællesorganisationen Landbrug & Fødevarer.

Dansk Landbrugsrådgivning består af 30 selvstændige rådgivningsvirksomheder og et viden- og innovationscenter, [SEGES Videncentret for Landbrug](#). [SEGES Videncentret for Landbrug](#) har endvidere 30 lokale rådgivningscentre og servicere landmænd, gartnerier og planteskoler samt andre små og mellemstore virksomheder. [SEGES Videncentret](#) har udviklet viden- og virksomhedsparken Agro Food Park,

hvor ca. 40 virksomheder og 850 medarbejdere samarbejder om innovation og udvikling indenfor landbruget.

Endvidere arbejder Økologisk Landsforening som organisatorisk fællesskab for de økologiske landmænd, virksomheder og forbrugere i Danmark for at styrke og udvikle økologisk produktion af fødevarer, forskning i økologisk jordbrug samt udvikling og adgang til økologiske fødevarer.

Der eksisterer således et omfattende konsulentnetværk i Danmark, som rådgiver landmænd om alle forhold vedrørende deres landbrugsproduktion.

Bedriftsrådgivningsordningen

I henhold til den horisontale forordning (EU) 1306/2013, artikel 12, skal medlemsstaterne indføre en ordning til rådgivning af støttemodtagere om arealforvaltning og bedriftsforvaltning ("bedriftsrådgivningsordningen").

Bedriftsrådgivningsordningen er implementeret i Danmark i 2006 ved, at den daværende forvaltningsmyndighed under [daværende](#) Fødevareministeri [umet](#), FødevareErhverv, udbød og finansierede et kursus for landbrugskonsulenter, der siden har varetaget rådgivningen af bedrifter på privat konsulentbasis (uden støtte). Forvaltningsmyndigheden har sidenhen ført og løbende opdateret et register over godkendte bedriftsrådgivningskonsulenter. Der er i dag ca. 100 autoriserede rådgivere fordelt på ca. 15 konsulentvirksomheder.

Bestemmelserne i den horisontale forordning indebærer, at de obligatoriske krav vedr. bedriftsrådgivningsordningen øges. Bedriftsrådgivningsordningen bør fremover dække forpligtelser på bedriftsniveau hidrørende fra krydsoverensstemmelse, grønningskravene og hensynet til god praksis i landbruget, som er til gavn for klima og miljø og bevaring af landbrugsarealer i medfør af forordning (EU) 1307/2013, men konsulenterne skal fremover derudover kunne rådgive om de ordninger under landdistriktsprogrammet, som sigter mod modernisering, innovation, sektorintegration mellem landbrugs- og miljøpolitikken og vandrammedirektivet, pesticidforordningen og pesticiddirektivet, m.v.

Erfaringen viser, at der kun i begrænset omfang rådgives om støtteordningerne for forvaltning af lavproduktive, ekstensive arealer igennem konsulentnetværket. NaturErhvervstyrelsen vil derfor som supplement afsætte 0,5 mio. DKR i 2015 til rådgivning om støtteordningerne for naturpleje og tilknyttet viden om naturpleje, biodiversitet og dyr. Indsatsen finansieres under programmets midler til Teknisk Bistand og kan forlænges, hvis der vurderes at være behov herfor.

Strukturen i landbruget

Produktionen i dansk landbrug er koncentreret på stadig færre og større, specialiserede bedrifter som følge af strukturudviklingen jf. tabel 6 i bilaget med supplerende situationsbeskrivelse og EU kontekstindikator 17. Udviklingen hen imod færre og større landbrugsbedrifter forventes at fortsætte, især fordi den enkelte bedrift skal være stadig større for at udnytte de teknologiske fremskridt fuldt ud. Denne udvikling i bedriftsstrukturen skaber behov for yderligere investeringer på de fortsættende bedrifter.

Faldet i antallet af bedrifter med malkekøer og svin er langt større end faldet i det samlede antal jordbrugsbedrifter. Det samlede antal jordbrugsbedrifter (dvs. landbrugs- og gartneribedrifter) faldt med

3,1 pct. om året fra 1998 til 2008 og med 2,8 pct. om året fra 2008 til 2012 ifølge Landbrugs- og Gartneritællingen (Danmarks Statistik b). Antallet af bedrifter med malkekøer faldt med henholdsvis 8,5 pct. og 6,0 pct. om året fra år 1998 til 2008 og fra 2008 til 2012, mens antallet med svin faldt med henholdsvis 10,5 pct. og 7,9 pct. om året. Mælke- og svineproduktionen koncentrerer sig således på stadig færre jordbrugsbedrifter. I 2012 var der 39.930 jordbrugsbedrifter, hvoraf kun 3.886 havde malkekøer og kun 4.181 svin.

De samlede bruttoinvesteringer i landbrug og gartneri er fra 2007 til 2012 faldet med ca. 48 pct. til 1.051 mio. EUR jf. tabel 8 i bilag 3. Den manglende investeringsaktivitet i landbruget har gennem de seneste år opbygget et behov for udskiftning og renowing af driftsmateriellet.

Det forventede fortsatte fald i antallet af heltidslandbrug, herunder især bedrifter med malkekøer og svin indebærer, at mange ældre landmænd vil være tilbageholdende med at investere i bedriften. Blandt yngre og midaldrende landmænd har nogle intentioner om at foretage omfattende investeringer, mens andre som følge af en fortsat anspændt økonomi kun vil foretage de mest nødvendige investeringer.

Produktionen i landbruget

Antallet af kvæg og svin i Danmark har været nogenlunde konstant fra 2006 til 2011 på godt 1,5 mio. kvæg og 13 mio. svin (DST). Det samlede antal husdyrenheder i dansk landbrug var i 2010 4,9 mio. (indikator 21).

Produktionen af okse- og kalvekød lå i 2011 på 203 mio. kg og af svinekød på 2.008 mio. kg. Antallet af malkekøer har været stærkt faldende over årene som følge af mælkekvoter og en stigende ydelse pr. ko. Siden den gradvise kvoteudvidelse fra 2008, er bestanden af malkekøer dog igen begyndt at vokse.

Mælkeproduktionen i Danmark foregår på heltidsbedrifter. Det samlede antal malkekvæg i Danmark var i 2011 på omkring 575.000 og den totale mælkeproduktion 4.880 mio. kg mælk. Antallet af malkekøer har været stærkt faldende over årene som følge af mælkekvoter og en stigende ydelse pr. ko, og antallet af malkekvægsbedrifter er faldet fra godt 37.000 bedrifter i 1982 til under 4.000 bedrifter i 2012 (VFL 2013). Mælkeproduktionen har i en årrække ligget stabilt pga. EU's kvotesystem. På bedrifter med malkekvæg er gennemsnitsbestanden af malkekøer steget fra 36 stk. i 1990 til 134 stk. i 2011. Bedrifter med over 100 malkekøer udgør i dag over halvdelen af malkekvægbrugene og tegner sig for 84 pct. af malkekøerne. Antallet af bedrifter med under 100 malkekøer er halveret siden 2005 (DST, 2012).

Der er en tendens til, at de største svinebrug bliver endnu større, og det reelle vækstlag ligger hos bedrifter med mindst 500 søer (DST, 2012). I 2011 tegnede de 811 bedrifter med mindst 5.000 svin sig for næsten halvdelen af svinebestanden. På svinebedrifterne er den gennemsnitlige bestand steget fra 318 stk. i 1990 til 2.599 stk. i 2011. Siden år 2000 er den økonomiske vækst flyttet til bedrifter med mindst 2.000 svin, og det er primært bedrifter med en svinebestand på mindst 5.000 svin, der udvider produktionen. I de seneste ti år er antal producerede smågrise pr. årssø steget fra 24 til 29,6. Antallet af køer og slagtesvin pr. bedrift forventes fortsat at stige.

Økologisk landbrug

Den almindelige strukturudvikling påvirker også økologiske bedrifter. Den danske økologisektor hører relativt set til blandt de større i Europa. De økologiske bedrifter udgør ca. 6,2 pct. af alle danske jordbrug.

Jævnfør fælles kontekstindikator nr. 19 udgjorde arealet med økologisk landbrugsdrift 150.940 ha i 2010 svarende til 6,6 pct. af det dyrkede areal. I henhold til *Statistik over økologiske jordbrugsbedrifter - Autorisation & Produktion* (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, juni 2012) var der i år 2011 177.838 ha økologisk produktionsareal, hvilket er inklusive arealer under omlægning og areal, hvor omlægningen endnu ikke var begyndt.

Antallet af økologiske bedrifter er fra 2001 til 2011 faldet med 25 pct. til 2.670, mens arealet under økologisk drift i samme periode er steget med 2,5 pct. fra 173.497 ha i 2001. Dette dækker dog over en udvikling med et lavpunkt i 2006, hvor arealet var på 144.303 ha. Gennemsnitstørrelsen for en økologisk bedrift var på 68,4 ha i 2011. Andelen af bedrifter på under 5 ha er større blandt økologiske bedrifter end for konventionelle landbrugsbedrifter (DST, 2012).

Landbrugets økonomi

I en årrække har dansk landbrug været under betydeligt økonomisk pres. Indtjeningsevnen i landbruget er generelt faldet i det seneste årti, produktiviteten er stagnerende og konkurrenceevnen under pres. De årlige afskrivninger i landbrugserhvervet har i en årrække oversteget investeringerne (se tabel 8), og erhvervets gæld er steget markant (se tabel 9 og 9a i bilag 3). Den høje gældsætning i mælke- og svineproduktionen skyldes ikke blot, at forholdsvis mange kvæg- og svinebrug har en stor gæld, men også at de højt gældsatte kvæg- og svinebrug generelt er større end de øvrige kvæg- og svinebrug.

Skovbrug

Af det samlede skovareal i Danmark på 608.078 ha^[5] er 72 pct. omfattet af fredskovspligt. 70, pct. af skovarealet ejes af private, 4 pct. ejes af fonde og stiftelser, 19 pct. er statsejet skov og 4 pct. har andre offentlige ejere, jf. tabel 11. Af det samlede skovareal var det i forbindelse med undersøgelsen ikke muligt at fastslå en ejer på 2 pct. af skovarealet. Den gennemsnitlige skovstørrelse for ikke statsejede skove er på ca. 18 ha.

Skovstørrelsen for samtlige danske skove fordeler sig som vist af figur 4.1 med Antallet af skove (grå søjler) og skovarealet (grøn linje) fordelt til skovstørrelser (Kilde: Skove og Plantager 2013, Skov & Landskab).

Omkring 35 pct. af skovejendommene har en kortsigtet (1-5 år) plan for deres ejendom, mens 25 pct. har en langsigtet plan (5-20 år). For ejendommene over 100 ha er det 66 pct., der har en kortsigtet plan for skovdriften og 54 pct., der har en langsigtet plan.

Den gennemsnitlige årlige hugst af salgbar vedmasse i perioden 2003 til 2011 var 2,4 mio. m³ træ, hvoraf ca. 2/3 var nåletræ, mens resten var løvtræ. Skovbrugets samlede produktionsværdi har været stigende i 2003-2011 og udgjorde i 2011 lidt under 1 mia. DKR. Stigningen kan i hovedsagen tilskrives en stigende produktionsværdi for brændselsflis, gavntre i andet løvtræ og en noget svagere stigning af produktionsværdien for gavntre i nåletræ^[6]. Der er en klar tendens til, at en mindre andel af vedmassen bliver solgt som gavntre og en større andel afsættes som træ til brænde herunder brændeflis og andet energitræ. Tal for arbejdsproduktiviteten inden for skovbruget kendes ikke (kontekstindikator 15).

Kort kan det siges, at erhvervet har høj gæld, manglende finansieringsmuligheder, lavt investeringsniveau og dermed en nedslidning af produktionsapparatet. Som følge heraf oplever erhvervet en stagnerende produktivitet og en konkurrenceevne under pres. Et muligt vækstområde for skovbruget kan komme fra

produktion af biomasse som led i bioøkonomien.

Biodiversitet, Natura 2000-områder og fastholdelse af landbrug af høj naturværdi

Landbruget og skovbruget spiller en central rolle for genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemerne, herunder en lang række natur- og miljøværdier i det åbne land, ligesom jordbrugserhvervene er vigtige i forhold til bevarelsen og udviklingen af landskaber og rekreative værdier. Dertil har jordbrugserhvervene et betydeligt potentiale i forhold til forebyggelse af og tilpasning til klimaforandringer.

Danmark har et meget intensivt udnyttet landbrugsareal med omkring 92 pct. af landbrugsarealet i omdrift. Agerlandet har ændret sig på mange måder. Generelt har udviklingen med mekanisering, intensivisering og specialisering af landbrugsproduktionen betydet, at mange økosystemer med tilhørende natur- og miljøværdier har været og er under pres. Samtidig udgør landbrugets udledning af drivhusgasserne metan og lattergas ca. 16 pct. af det samlede danske udslip, ligesom landbruget fortsat påvirker det omgivende miljø med kvælstof, herunder via ammoniakdeposition, fosfor og pesticider. Dertil kommer udledningerne af drivhusgasser fra jorder. Skovene derimod har et betydeligt potentiale for at lagre klimagasser, beskytte vandmiljøet og sikre natur- og rekreative værdier.

Landbrugets udvikling gennem årtier har øget presset på en række naturtyper og arter. Der er gode eksempler på det modsatte, men den generelle udvikling viser, at en række sjældne og sårbare arter fortsat er under pres, mens der er blevet flere af de almindelige og mere robuste plante- og dyrearter. Danmarks natur er således løbende blevet mere ensartet og fragmenteret.

Programindsatsen for fastholdelse af biodiversitet på landbrugsarealer komplementeres på følgende måde af grønnings- og krydsoverensstemmelseskravene for direkte støtte under søjle I og en supplerende national indsats gennem bl.a. naturbeskyttelsesloven og miljøbeskyttelsesloven.

Grønningskravene

Den danske implementering af grønningskravene jf. forordning (EU) 1307/13 bidrager både til biodiversitet og vandkvalitet på landbrugsarealer i omdrift. Grønningskravene er kort beskrevet i kapitel 8.1. Den danske implementering af kravet om miljøfokusområder (EFA) bidrager på følgende måde:

Brakarealer: Leverer på biodiversitet i landbrugslandet. Brakarealer udgør et fristed for mange mere almindelige arter af dyr, som ikke trives i de intensive landbrugsafgrøder, eller som i hvert fald i yngleperioden skal have ro for landbrugsmaskiner. Ofte vil floraen også være varieret, dette afhænger af jordbundsforholdene.

Efterafgrøder: Udlægning af arealer med efterafgrøder medfører en mere effektiv kvælstofoptagelse i efteråret og er dermed en fordel for såvel, biodiversitet, vandmiljøet og klimaet. Efterafgrøder i landbrugsproduktionen bidrager tillige til kulstofbinding i jorden.

Randzoner (bræmmer langs målsatte vandløb og søer): Leverer på biodiversitet i landbrugslandet. De udlagte bræmmer må ikke dyrkes, og bliver derved refugier for vilde dyr og planter i det intensivt dyrkede land. Bræmmerne kan ligeledes fungere som ledelinjer og spredningskorridorer i landskabet, samt øge

naturindholdet i den sø eller det vandløb der beskyttes.

Lavskov: Tilskyndelsen til fastholdelse af lavskov på arealet bidrager både til natur- og vandmiljøformål. Der må ikke anvendes plantebeskyttelsesmidler på arealet i de år, hvor lavskov anvendes til miljøfokusområde.

GLM landskabselementer (søer < 2000 m² og fortidsminder): Leverer på biodiversitet i landbrugslandet. Det er afgørende for biodiversiteten i landbrugslandet, at landskabselementer i marken opretholdes og beskyttes. Søer og fortidsminder er med til at skabe variation. De små søer med kantvegetation udgør et levested for en række arter, herunder padder og fugle. Fortidsminderne indeholder med en ofte lang ubrudt historie som udyrket areal en ofte varieret flora, og er et godt levested for f.eks. små pattedyr og firben.

Derudover betyder pløjeforbud på de sårbare permanente græsarealer arealer i Natura 2000-områder, at der her sikres opretholdelse eller styrkelse af biodiversiteten.

Krydsoverensstemmelseskravene

Med krydsoverensstemmelseskravene jf. forordning (EU) 1306/13 skabes der sammenhæng mellem overholdelse af gældende regler om miljø og udbetalingen af den direkte søjle I støtte. Kravene omfatter bl.a. forpligtelser om miljø- og naturmæssig bæredygtighed i landbrugsproduktionen og fastholdelse af landbrugsarealer i god landbrugs- og miljømæssig stand og gælder alle modtagere af direkte betalinger.

Den danske implementering er kort beskrevet i afsnit 3.5 i bilaget om supplerende beskrivelse af baseline.

Den supplerende nationale indsats

Programindsatsen komplementeres af den nationale offentlige naturindsats i form af national regulering og tilskyndelse via nationale støtteordninger.

De nationale regler om dyrkning, anvendelse af gødning og pesticider, jordbehandling og beplantning på landbrugsjord er fastlagt ved miljømålsloven, miljøbeskyttelsesloven og naturbeskyttelsesloven, jf. i øvrigt beskrivelsen af baseline i afsnit 3.5 i bilaget om supplerende situationsbeskrivelse.

Den [dåværendedanske](#) regering har i 2014 udarbejdet "Naturplan Danmark – Vores fælles natur", der også vil være Danmarks biodiversitetsstrategi frem mod 2020. Naturplan Danmark rummer en naturpolitisk vision frem mod 2050 om en rigere, mere sammenhængende og mangfoldig natur. Naturplan Danmark indeholder tre indsatsområder:

- Mere plads og mere sammenhæng i naturen. Der skabes større og bedre naturområder, der hænger bedre sammen, så vilde dyr og planter i højere grad kan sprede sig.
- Styrket indsats for vilde planter og dyr. Regeringen iværksætter målrettede initiativer for truede og sjældne arter, men også for at styrke naturens mangfoldighed generelt.
- Bedre muligheder for fællesskab gennem naturoplevelser og friluftsliv. De fleste danskere besøger

naturen – ofte sammen med andre. Det skal der skabes flere og bedre muligheder for, bl.a. gennem lokale partnerskaber.

Ud over indsatsen under nærværende program og LIFE programmet indeholder Naturplan Danmark en række nationale initiativer som f.eks.:

- De danske kommuner pålægges at udpege et Grønt Danmarks kort i de kommende kommuneplaner i 2017. Udpegningen skal ligge til grund for en konkret, fokuseret og målrettet indsats i landskabet. Staten stiller et nyt digitalt naturkort til rådighed for kommunernes arbejde med at udpege Grønt Danmarkskort. Det digitale naturkort vil bl.a. indeholde et nyt kortlag over biodiversitet, som viser de vigtigste levesteder for truede og sårbare plante- og dyrearter. Der afsættes 20 mio. DKR til eksempelprojekter, der vil starte på at realisere Grønt Danmarkskort i samarbejde med bl.a. kommuner og private fonde.
- Som led i Naturplan Danmark forventes der indført forbud mod gødskning og sprøjtning af ca. 35.000 ha med enge, overdrev og moser beskyttet efter naturbeskyttelsesloven. Samtidig skal der indføres et vejledende bødeniveau, som skal bidrage til højere bøder for overtrædelser af naturbeskyttelsesloven.
- Der vil blive udarbejdet en national plan for forvaltning af de danske dyre- og plantearter, som skal målrette og prioritere den langsigtede indsats, der blandt andet tager sigte på birkemus, strandtudse, løvfrø og andre truede bilag IV-arter, ligesom der iværksættes projekter, som skal forbedre vilkårene for de insekter, fx honningbien, der spiller en vigtig rolle som bestøvere. Der afsættes 10 mio. DKR til den særlige indsats for truede og sårbare arter.
- Gennem lokale grønne partnerskaber i perioden 2010-2015 for i alt 30 mio. DKR gennemføres blandt andet genopretning af vandhuller, etablering af græsningslaug, naturpleje og skovgræsning. Samtidig etableres til gavn for vilde dyr under en "Plant for Vildtet" ordning vildtremiser, levende hegn og krat, der skaber yngle- og fødemuligheder samt skjul og læ til vildtet m.v.
- Den mangeårige fredningsindsats fortsættes i de kommende år, hvor der forventes fredet ca. 2.000 ha pr. år. Sigtet med de nye fredninger er ikke mindst at sikre naturperler og større og sammenhængende naturområder.
- Der vil også blive afsat 30 mio. DKR til at plante ny statsejet skov, der skal binde naturen bedre sammen, bidrage til klimasikring, beskytte drikkevandet og skabe nye og bedre naturoplevelser. Samtidig afsættes 10,5 mio. DKR til at gennemføre en konkret indsats for bedre biodiversitet i Naturstyrelsens skove, herunder udlægning af yderligere 500 ha med urørt skov.

Programindsatsen suppleres derudover af en privat naturindsats, som finansieres via private fonde.

Danmarks Naturfond er stiftet af den private interesseorganisation Danmarks Naturfredningsforening. Fonden har til formål at beskytte naturen og at drive fondens ejendomme og naturområder så naturligt som muligt. Områderne er gennem tiden købt ved hjælp af gaver til fonden og for arv fra borgere, der har ønsket at sætte et varigt minde i form af beskyttet natur.

Aage V. Jensen Naturfond er en privat fond, der arbejder for naturens bevarelse og de vilde dyrs beskyttelse. Fondens mål er at hjælpe med til at bevare, beskytte, udvikle og synliggøre naturværdierne.

Fugleværnsfonden er en privat fon, der opkøber og plejer naturreservater med henblik på at give fuglene de bedst tænkelige levevilkår. Fugleværnsfonden har særligt har interesse i fuglerige og truede naturtyper

som ubeboede småøer, lavvandede kyster og strandsøer, enge og moser, rørskove, krat og naturskov, hvor fondens indsatser også har stor betydning for mange andre dyr og planter.

Endelig [har vi](#) staten etableret Den Danske Naturfond i et offentligt-privat samarbejde med VILLUM-fonden og Aage V. Jensen Naturfond. Staten vil bidrage med 500 mio. DKR som startkapital og de private fonde tilsammen vil skyde yderligere 375 mio. DKR i fonden. Fondens [har fået](#) til formål at skabe ny natur til gavn for det vilde plante- og dyreliv og med henblik på et bedre vandmiljø, klimaindsatser og fremme af naturoplevelser.

En nærmere analyse af situationen for naturen i agerlandet og i halvkulturrealer, Natura2000-områder og bevaringsstatus for arter og naturtyper fremgår af bilag 3.

HNV - Landbrugsarealer med høj naturværdi

HNV-indikatoren (high nature value/ landbrugsarealer med høj naturværdi) bygger på tre elementer: [Halvnaturarealer](#), [Halvkulturrealer](#), mosaiklandskaber og områder, der huser særlige eller truede arter.

Der er i 2012-~~og 2013~~-2014 gennemført et udviklingsprojekt med det formål at udarbejde et GIS kort, som identificerer græs- og naturarealer med høj naturværdi i Danmark (HNV områder). Aarhus Universitet ([DCE](#)) har efter bestilling af NaturErhvervstyrelsen udviklet et nyt HNV GIS kort, som bygger på tilgængelige og kvalitetssikrede data med udsagn om naturværdi. Fundamentet er EU's vejledning om HNV indikatorer (Anno 2009) med fokus på ekstensiv landbrugsdrift, [halvnaturarealer](#), [halvkulturrealer](#) (seminatural areas), mosaikstrukturer og forekomst af særlige arter. Kortet foreligger i en meget detaljeret skala (10 x 10 meter pixels), hvilket gør det uafhængigt af ændringer i landskab, ejerforhold og driftsenheder. Det er overordnet afgrænset af henholdsvis markbloktemaet, marktemaet og § 3 korttemaet over terrestriske beskyttede [halvnaturarealer](#), [halvkulturrealer](#) i Danmark. Dette for at fokusere kortet til arealer som begunstiges af ekstensiv landbrugsdrift. HNV kortet er opbygget af 14 delindikatorer, som hver repræsenterer en parameter, der giver udsagn om naturværdien på arealet. HNV kortet i Danmark vil løbende blive opdateret med de bedst tilgængelige data om biodiversitet og driftspraksis m.v. Kortets hovedfunktion skal være at sikre en målretning, der kan give den højeste effekt ved udbetaling af tilskud til naturpleje under landdistriktsprogrammet, idet arealer med de højeste naturværdier prioriteres. Særligt vil HNV-kortet være anvendeligt til prioritering af midler på arealforanstaltningen for pleje af græs- og naturarealer [uden for Natura 2000-områderne. HNV-kortet benyttes første gang til prioritering af tilskud i 2015.](#)

Aarhus Universitet ([DCE](#)) har lavet udtræk fra HNV kortet [2013 primo 2015](#), som fastlægger naturværdien fordelt på HNV scorer 1-~~12 (ingen scorer mere end 12 i 2013)~~, [13](#), samt om de enkelte HNV scorer omfatter artsparemetre eller ikke. Med udgangspunkt i dette er valgt en afskæring, således at arealer med score 5 og derover kvalificeres til at være områder med høj naturværdi (HNV-områder i Danmark). Denne afskæring er valgt, så HNV indikatoren medtager alle arealer med behov for ekstensiv drift og med klar evidens for høj naturværdi. Det vurderes hovedsageligt at være arealer, hvor der udover score på landskab, generelle levesteder og naturvenlig drift, tillige er scorer på en eller flere artsparemetre. Konkrete registreringer af eksempelvis planter eller rødlistede arter på arealet giver et stærkt udsagn om naturkvalitet. [80,74](#) % af arealet indenfor valgte afskæring scorer på artsparemetre. Derudover er registreringen af beskyttede [halvnaturarealer](#), [halvkulturrealer](#) tillagt særlig betydning ved afskæringen på

score 5, da registrering af arter ikke er fuldstændig på alle arealer i landet. [97 pct. af HNV-arealerne er samtidig lovmæssigt beskyttede halvkulturarealer.](#)

HNV arealet kan på den baggrund fastsættes til i alt [153288.000](#) hektar i år 2013, svarende til områder med HNV score 5-[1213](#) (Kontekstindikator 37, kilde: [Miljø- og Fødevareministeriet/Miljøministeriet](#)). Dette er fordelt med ca. [95134.000](#) ha indenfor NATURA 2000 og ca. [58155.000](#) ha udenfor NATURA 2000. [Når der konkret analyseres for, hvor mange eksisterende hele marker, der indeholder en HNV-score på 5 og derover \(minimum 0,1 ha\), så omfatter det i alt 149.000 ha, fordelt på 67.000 ha indenfor Natura 2000, og 82.000 ha marker udenfor Natura 2000. Det viser, at en væsentlig del af det samlede HNV-areal ligger på halvnaturarealer, som ikke er i en normal landbrugsmæssig drift.](#)

[HNV-indikator for Danmark er: 288.000 ha/149.000 ha.*](#)

[*afspejler henholdsvis brutto HNV-arealet og det HNV-areal, som overlapper med nuværende marker i landbrugsstøttesystemet.](#)

Hovedparten af de højeste HNV scorer 8-[1213](#) ligger i NATURA 2000-områderne. HNV kortet ligger offentligt tilgængeligt på hjemmesiden arealinformation.miljoportal.dk/distribution.

Øer med særlige ulemper

For visse egne af landet er jordbrugsproduktionen særlig vanskeligt stillet som følge af strukturelle og geografiske forhold. Det drejer sig om 27 danske småøer samt Fanø, Læsø, Samsø og Ærø. Øernes erhvervsøkonomi er i høj grad afhængig af et levende jordbrugserhverv, og det anses som afgørende for at undgå en affolkning af småøerne, at jordbrugsdrift fortsat sikres på disse øer. Områderne blev under landdistriktsprogram 2007-2013 understøttet via Ø-støtteordningen, der dækkede et areal på i alt ca. 1,1 pct. af landbrugsarealet, svarende til 25.000 ha (kontekstindikator 32).

Skov

De danske skove rummer meget af den danske artsdiversitet. Således findes mindst halvdelen af de 30.000 naturligt hjemmehørende arter i Danmark i skovområder, der også er levested for over halvdelen af de arter, der optræder på listen med truede plante- og dyrearter (rødlisten).

I bilag 3 findes den nærmere analyse af naturtilstanden i de danske skove.

Vandforvaltning

Danmark har ca. 170.000 søer og vandhuller og ca. 69.000 km naturlige og kulturskabte vandløb. Mange af de danske søer, vandløb og kystvande har fra naturens side et rigt plante- og dyreliv.

Danmark er gennem EU's vandrammedirektiv forpligtet til at sikre, at vandløb, søer og kystvande opnår god økologisk status. Det betyder, at der skal være gode livsbetingelser for planter og dyr. Udvaskningen til vandmiljøet af både kvælstof og fosfor er markant reduceret siden starten af 1990'erne.

Generelt har de danske vandløb fået det bedre. I 2007 havde 51 pct. af de danske vandløb en god tilstand mod 42 pct. i 2000. Denne gunstige udvikling skyldes til dels mere skånsom vandløbsvedligeholdelse og

bedre spildevandsrensning. Over halvdelen af de danske vandløb har nu en god eller meget god tilstand. Samtidig viser udviklingen i bundfaunaen siden begyndelsen af 1990'erne[7], at andelen af vandløb med de bedste faunaklasser 5, 6 og 7 er steget fra 20 pct. til i dag ca. 55 pct.

Men der er fortsat mange vandløb, hvor levestederne for dyr og planter er forringede som følge af tidligere udretninger, rørlægninger, hårdhændet vandløbsvedligeholdelse, fysiske spærringer, udtørring på grund af vandindvinding mv. og tilførsel af spildevand. Vandløbene transporterer derudover næringsstoffer, som udvaskes fra landbrugsjorde, hvilket påvirker miljøtilstanden i fjorde og søer nedstrøms.

Der er derfor fortsat behov for at forbedre de fysiske forhold i vandløb gennem bl.a. restaurering og indførsel af en mere skånsom vedligeholdelse og forbedring af vandkvaliteten ved begrænsning af spildevandstilførslen.

Vandmiljøplanerne har siden 1990'erne medført faldende forurening af danske søer. Indholdet af fosfor og kvælstof er således faldet med hhv. 40 pct. og 11 pct. fra 2000 til 2007. Generelt konstateres i de danske søer en markant lavere koncentration af kvælstof og fosfor, øget sigtddybde, planterne forekommer på dybere vand end i begyndelsen af 1990'erne, ligesom der er et lavere indhold af alger.

Da fosfor ofte er den begrænsende faktor for algevæksten, har faldet i mængden af fosfor forøget vandets klarhed og givet bedre sigtddybde, og dermed forbedret vilkårene for undervandsvegetationen, der stabiliserer søbunden og forbedrer iltforholdene. Endvidere er forholdet mellem rovfisk og fredfisk forbedret, hvilket er med til at stabilisere det økologiske system i søerne.

Forurening med næringsstoffer fra landbruget og fra spildevandsudledning giver dog fortsat algevækst og risiko for iltfattige forhold i søerne – og i fjordene og de indre farvande – til skade for planter, bunddyr og fisk.

I bilag 3 gøres nærmere rede for udledningen af fosfor og status for sigtddybde i de danske søer, status for vandmiljøet (kvælstof- og fosforudledning) i marine områder og kvælstof- og fosforoverskuddet.

Vandløbskvalitet

Siden 1994 har der været en stigning i antallet af vandløb med en god biologisk tilstand vurderet ud fra sammensætningen af smådyrene i Dansk Vandløbsfaunaindeks (DVFI), jf. figur 21 og tabel 16. Forbedringerne i den biologiske vandløbskvalitet skyldes en kombination af forbedret vandkvalitet og forbedrede fysiske forhold i vandløbene.

Et naturligt bugtet vandløb som får lov at passe sig selv vil ofte have en høj DVFI-værdi. Lave DVFI-værdier findes ofte i vandløb med dårlige iltforhold, som følge af forurening med let omsættelig organisk stof. Vandløb med dårlige fysiske forhold, som for eksempel vandløb, der vedligeholdes hårdt med udretning, opgravning, uddybning og grødeskæring, vil også tit have lav DVFI-værdi.

Jorderosion og forvaltning af jordbunden

Jordens dyrkningskvalitet er helt central for landbruget, hvorfor det er i erhvervets egen interesse at fastholde den. Der er kun begrænsede videnskabelige data og erfaringer for så vidt angår den danske

jordbundstilstand. Det antages, at danske landbrugsjorder er omfattet af et fald i organisk stofindhold som følge af ensidig dyrkning, fald i andelen af permanente græsmarker, forbedring af dræningen og intensivisering af jordbearbejdningen. I nogle egne af Danmark er jordens indhold af organisk stof faldet gennem de seneste årtier (Natur- og Landbrugskommissionens statusrapport, september 2012).

Bilag 3 redegør nærmere for situationen for jordbundstilstanden (herunder kontekstindikator 41 og 42).

Vand- og energiforbrug i landbrug og forarbejdning af fødevarer

I Danmark har ca. 9.000 landbrug markvandingsanlæg, hvilket svarer til, at omkring 17 pct. af landbrugsarealet (ca. 450.000 ha) potentielt kan vandes. Markvanding er afgørende for at mange danske sandjorder og specialafgrøder kan dyrkes profitabelt.

Effektiv udnyttelse af energien er en højt prioriteret dagsorden for EU med et 20 pct. effektiviseringsmål for EU i 2020, og for Danmark med et mål for reduktion af bruttoenergiforbruget med 12 pct. i 2020 ift. 2006.

I bilag 3 gøres nærmere rede for brugen af markvanding, samt Danmarks initiativer for forbedring af energieffektiviteten.

Levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald, restprodukter og andre nonfood-råmaterialer til bioøkonomi

Som det fremgår af tabel 19, er der sket en 8-dobling af bioenergiproduktionen i Danmark siden 1972. Siden 1990 er produktionen steget med 130 pct. Baggrunden herfor er den klima- og energipolitiske satsning på vedvarende energi. Forbruget af bioenergi er steget endnu mere, idet importen af bioenergi er steget fra 0 i 1990 til ca. 1000 ktoe i 2011 – primært i form af træpiller til brug i el- og varmeproduktion. Eksporten af bioenergi var kun på 47 ktoe i 2011, og bestod udelukkende af biodiesel.

Energiaftalen indgået i marts 2012 sikrer bedre vilkår for udnyttelse af forskellige former for biomasse til energiformål. I den seneste energifremskrivning[8] ventes således en stigning i brugen af bioenergi på ca. 750 ktoe fra 2011 til 2020. Herunder ventes der en stigning på godt 300 ktoe fra biogas alene – svarende til, at omkring 40 pct. af al gylle bioforgasses i 2020. Sammenlignet hermed brugte landbruget og skovbruget i 2011 sammenlagt energi svarende til 676 kToe (kontekstindikator 44). Dansk landbrug må dog konkurrere med importeret bioenergi om at levere svarende til den øvrige stigning i bioenergiforbruget, og halm har her svært ved at konkurrere prismæssigt med importerede træpiller.

Danmark importerer store dele af den biomasse, der anvendes til produktionen af vedvarende energi. Således var ca. 47 pct. af den træbaserede biomasse, der blev anvendt til at producere vedvarende energi i Danmark i 2011, importeret. Produktionen af flerårige bioenergi afgrøder i Danmark er begrænset, hvilket bl.a. skyldes, at det i mange tilfælde ikke er rentabelt. Landbrugsarealet med flerårige bioenergi afgrøder var i 2012 på 7.870 ha. Dertil kom omkring 90.000 – 100.000 ha raps (svarende til ca. 70-80 pct. af den danske rapsproduktion), der ligeledes anvendes til bioenergiformål.

I Danmark er der fokus på, at udbygningen af anvendelse af bioenergi skal ske bæredygtigt. Således blev der i 2012 sat politiske rammer for, hvor stor en del majs og andre energi afgrøder, der må anvendes i dansk biogasproduktion, hvis biogasanlægget ønsker at opnå driftstilskud. Der arbejdes endvidere på en

analyse af, hvordan biomasse kan anvendes miljømæssigt bæredygtigt og effektivt i den danske energiforsyning.

Reduktion af udledningen af lattergas og metan emissioner fra landbruget

Dansk Landbrug og skovbrug har et betydeligt potentiale i forhold til forebyggelse af klimaforandringer. Landbruget er en væsentlig kilde til udledning af drivhusgasser, primært metan (CH₄) og lattergas (N₂O), men også kuldioxid (CO₂).

Gøteborgprotokollen om ammoniakemissioner, som er genforhandlet i 2012, forpligter Danmark til en reduktion på 24 pct. i 2020 i forhold til et emissionsniveau på 83.000 tons ammoniak i 2005.

I bilag 3 analyseres landbrugets bidrag til nedbringelse af drivhusgasudledninger og ammoniak nærmere.

Ifølge analysen kan der noteres følgende styrker, svagheder, muligheder og trusler for udviklingen i landdistrikterne.

[1] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Urban-rural_typology

[2] Erhvervsstyrelsen: Bredbåndskortlægning 2013.

[3] De 66 % omfatter såvel arealer i omdrift som uden for omdrift og permanente græsarealer samt småbiotoper såsom læhegn, vandhuller og fortidsminder. Småbiotoperne udgør i gns. 2-3 % af landbrugsarealet.

[4] Med EU Common context indicator 31 opgøres det danske landbrugsareal i 2006 til 76,6 % af landarealet og skovareal til hhv. 9,0 % "forestry land" og 1,9 % "transitional woodland shrub". Det danske tal for skovarealet 2012 på 14,1 % er baseret på FAO's kriterier og fremgår af "Skove og plantager 2012" fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet.

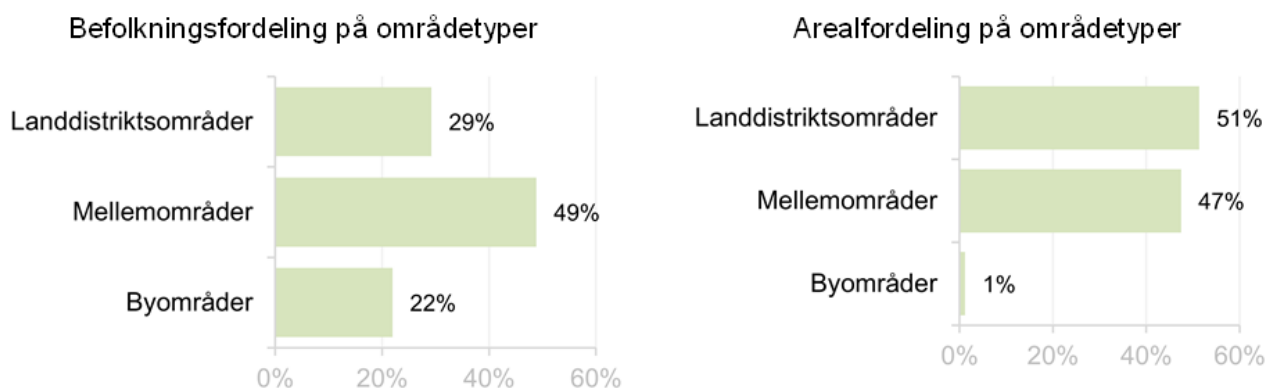
[5] Baseret på FAOs definition af skovbevoksede arealer, Skove og Plantager 2013, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. Ifølge kontekstindikator 29 var arealet med skov eller trædække (FOWL) 635.000 ha i 2010.

[6] Tal fra Danmarks statistik og fremgår af Skove og Plantager 2012, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

[7] Nationalt Center for Miljø og Energi (2012). Vandmiljø og natur 2011. NOVANA. Tilstand og udvikling – faglig sammenfatning. Videnskabelig rapport fra DCE.

[8] Danmarks Energifremskrivning, 2012

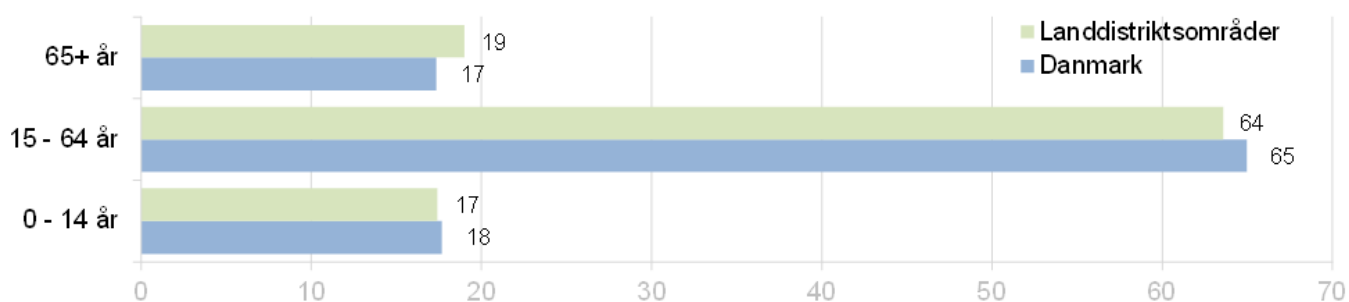
Figur 1: Befolkning og areal (2012)

Kilde: Eurostat. Common context indicators 1 og 3.

Figur 1: Befolkning og areal (2012)

Figur 2: Aldersfordeling for hhv. landdistriktsområder og Danmark (2012)

Kilde: Eurostat. Common context indicator 2.

Figur 2: Aldersfordeling for hhv. landdistriktsområder og Danmark (2012)

Tabel 1: Beskæftigelsesfrekvens, ledighed og ungdomsledighed (2011)

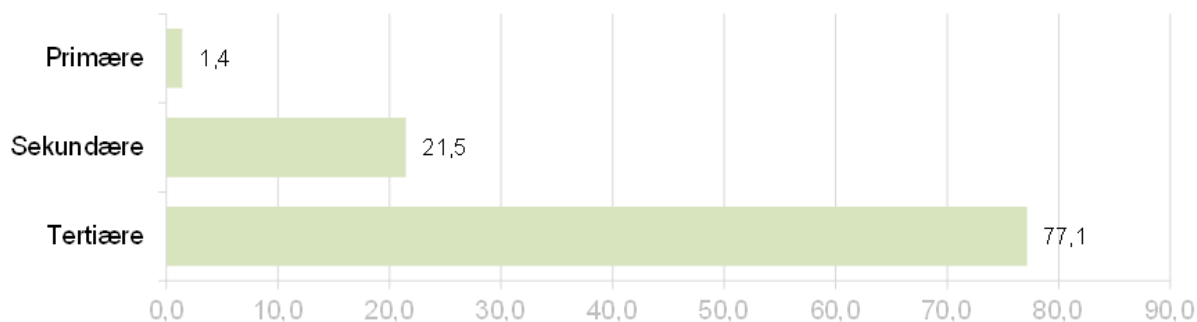
(pct.)	Beskæftigelsesfrekvens	Ledighed	Ungdomsledighed
Danmark	72,6	7,5	14,1
Landdistriktsområder	72,8	6,5	12,9

Kilde: Eurostat. Common context indicators 5 og 7.

Anm.: Beskæftigelsesfrekvensen er opgjort for aldersgruppen 15-64 år, mens ledigheden er opgjort for aldersgruppen 15-74 år og aldersgruppen 15-24 år for ungdomsledigheden. Af hensyn til sammenligneligheden er beskæftigelsesfrekvensen for de 15-64-årige præsenteret i tabellen.

Tabel 1: Beskæftigelsesfrekvens, ledighed og ungdomsledighed (2011)

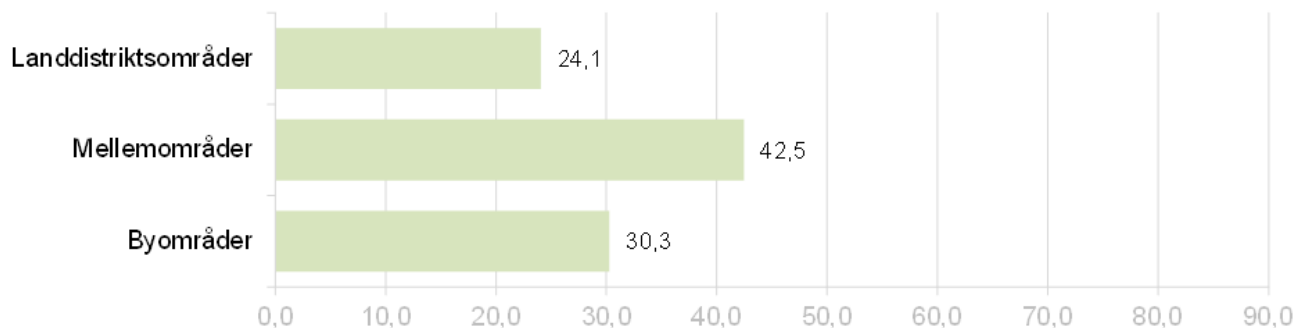
Figur 3: Bruttoværditilvæksten fordelt på sektorer (2012) i pct.

Kilde: Eurostat. Common context indicator 10.

Figur 3: Bruttoværditilvæksten fordelt på sektorer (2012) i pct.

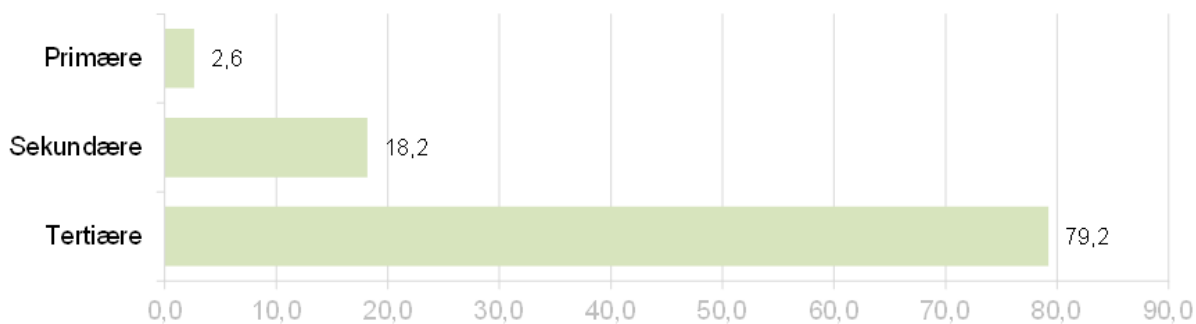
Figur 4: Bruttoværditilvæksten fordelt på områdetyper (2012) i pct.

Kilde: Eurostat. Common context indicator 10

Figur 4: Bruttoværditilvæksten fordelt på områdetyper (2012) i pct.

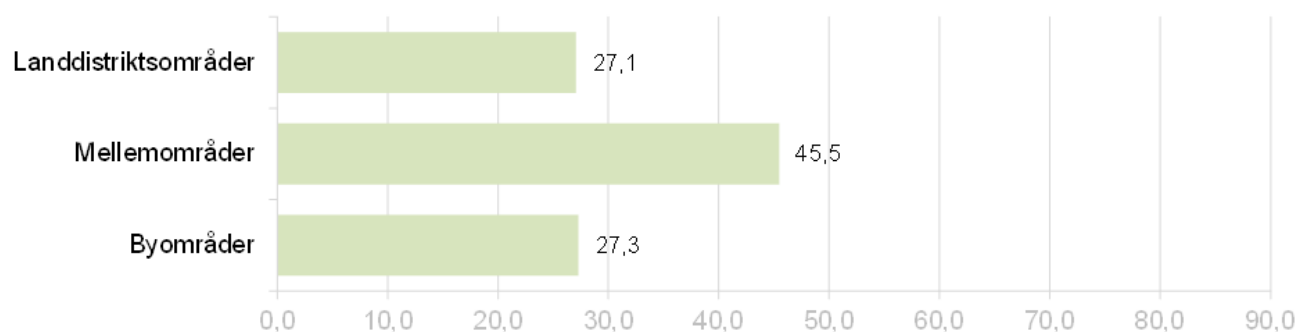
Figur 5: Beskæftigelsesstruktur fordelt på sektorer (2012) i pct.

Kilde: Eurostat. Common context indicator 11.

Figur 5: Beskæftigelsesstruktur fordelt på sektorer (2012) i pct.

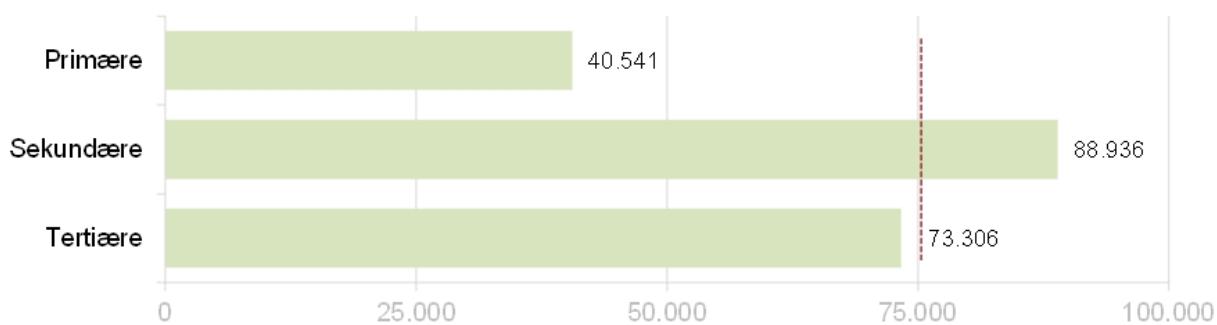
Figur 6: Beskæftigelsesstruktur fordelt på områdetyper (2012) i pct.

Kilde: Eurostat. Common context indicator 11.

Figur 6: Beskæftigelsesstruktur fordelt på områdetyper (2012) i pct.

Figur 7: Arbejdskraftsproduktivitet efter sektor (2012) i (EUR/person)

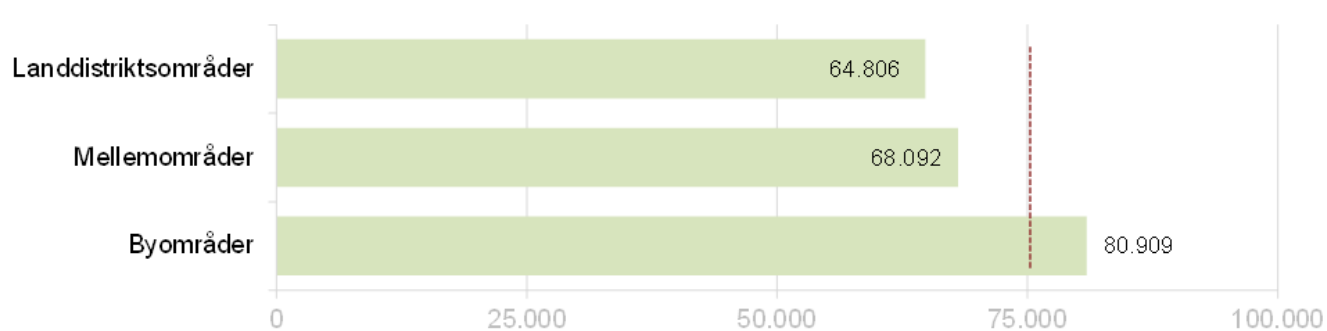

Kilde: Eurostat. Common context indicator 12.

Anm.: Den røde linje angiver landsgennemsnittet.

Figur 7: Arbejdskraftsproduktivitet efter sektor (2012) i (EUR/person)

Figur 8: Arbejdskraftsproduktivitet efter områdetype (2012) i (EUR/person)

Kilde: Eurostat. Common context indicator 12.

Anm.: Den røde linje angiver landsgennemsnittet.

Figur 8: Arbejdskraftsproduktivitet efter områdetype (2012) i (EUR/person)

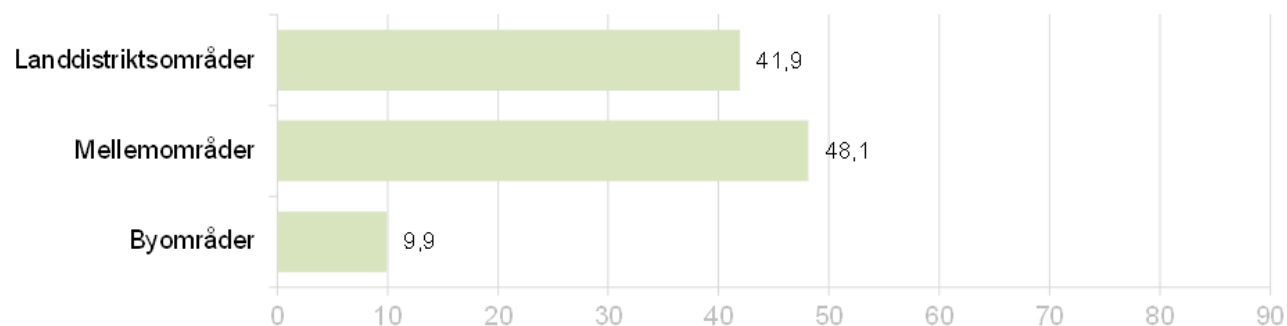
Tabel 2: Antal sengepladser på hoteller, campingpladser, feriecentre, vandrehjem og lignende

	2001	2011
Hovedstaden	146.010	174.817
Sjælland	137.489	143.983
Syddanmark	326.486	355.934
Midtjylland	231.568	223.005
Nordjylland	238.901	238.208

Kilde: Eurostat

Tabel 2: Antal sengepladser på hoteller, campingpladser, feriecentre, vandrehjem og lignende

Figur 9: Andel af sengepladser fordelt på områdetype i 2011

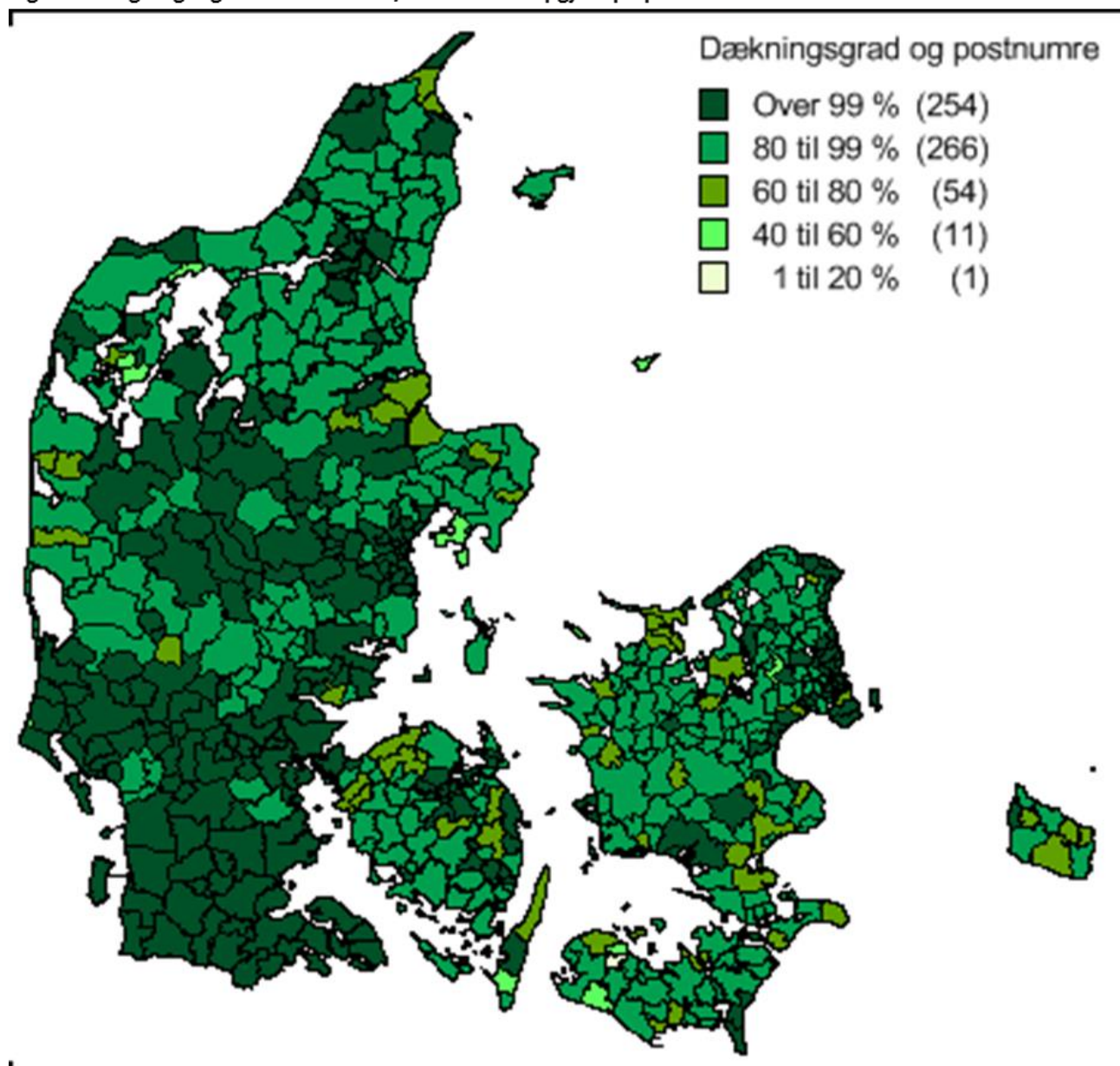

Kilde: Eurostat. Common context indicator 30.

Anm.: Andelen er ud af et samlet antal sengepladser på 407.654 i såkaldte "collective establishments".

Figur 9: Andel af sengepladser fordelt på områdetype i 2011

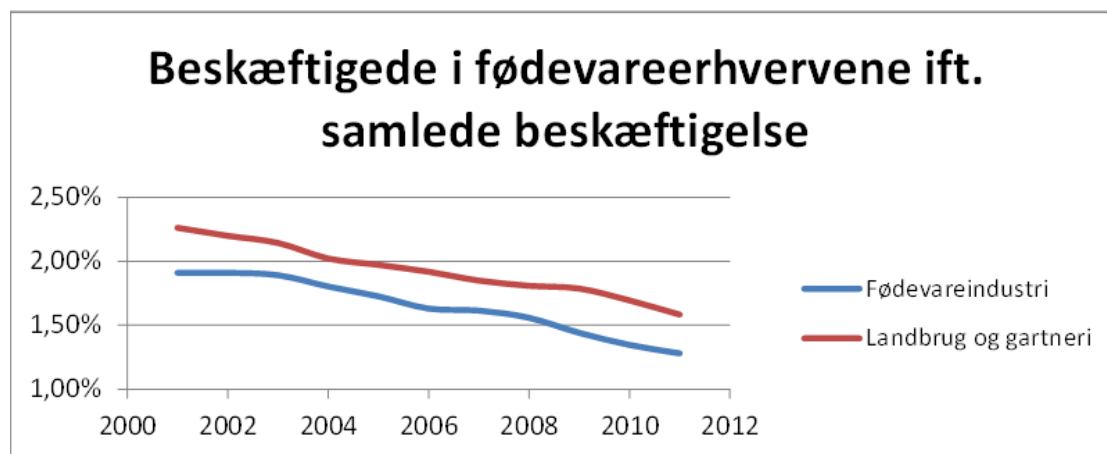
Figur 10: Tilgængeligheden af 10Mbit/s download opgjort på postnumre

Kilde: (Erhvervsstyrelsen, 2013)

Figur 10: Tilgængeligheden af 10Mbit/s download opgjort på postnumre

Figur 11: Beskæftigede i fødevareerhvervene ift. den samlede beskæftigelse

Kilde: Danmarks Statistik, 2012

Figur 11: Beskæftigede i fødevareerhvervene ift. den samlede beskæftigelse

Tabel 6: Udvikling i antal og størrelser af landbrugsbedrifter (2006-2011)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Antal bedrifter i alt	47.385	44.618	43.415	41.384	42.099	40.660
I alt uden hobbylandbrug (<10 ha.)	36.627	34.158	33.201	31.264	30.989	29.975
Under 10 ha.	10.758	10.460	10.214	10.120	11.110	10.685
pct. antal	23	23	24	24	26	26
pct. areal	3	2	2	2	2	2
10-100 ha.	28.372	25.980	25.084	23.140	22.910	21.938
pct. antal	60	58	58	56	54	54
pct. antal uden hobbylandbrug	77	76	76	74	74	73
pct. areal	39	36	35	32	32	30
100-200 ha.	5.817	5.561	5.315	5.176	4.981	4.847
I pct.	12	12	12	13	12	12
I pct. uden hobbylandbrug	16	16	16	17	16	16
pct. areal	30	29	28	28	27	26
200-400 ha.	2.015	2.156	2.263	2.384	2.456	2.493
pct. antal	4	5	5	6	6	6
pct. antal uden hobbylandbrug	6	6	7	8	8	8
pct. areal	20	22	23	24	25	26
400 ha. og derover	422	460	537	565	642	698
pct. antal	1	1	1	1	2	2
pct. antal uden hobbylandbrug	1	1	2	2	2	2
pct. areal	9	10	12	13	15	16

Kilde: Danmarks Statistik, 2012

Tabel 6: Udvikling i antal og størrelser af landbrugsbedrifter (2006-2011)

Tabel 7: Aldersfordeling for landmænd (2009-2012)

Alder, landmænd/	2009	2010	2011	2012
Forhold <35 år / >=55	0,12	0,11	0,10	0,09
Forhold <40 år / >=55	0,24	0,23	0,21	0,19

Kilde: Danmarks Statistik (heltidslandbrug, selvstændige inden for landbrug og gartneri)

Tabel 7: Aldersfordeling for landmænd (2009-2012)

Tabel 8: Brutto- og nettoinvesteringer

Mio. EUR, landbrug og gartneri	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bruttoinvesteringer	2.019	2.110	1.121	993	977	1051
Nettoinvesteringer	815	831	-215	-346	-378	-314

Kilde: DST

Tabel 8: Brutto- og nettoinvesteringer

Tabel 9: Landbrugets gæld

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Landbrugets gæld i alt, mia. kr.	217	249	281	326	344	355	343	352

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 9: Landbrugets gæld

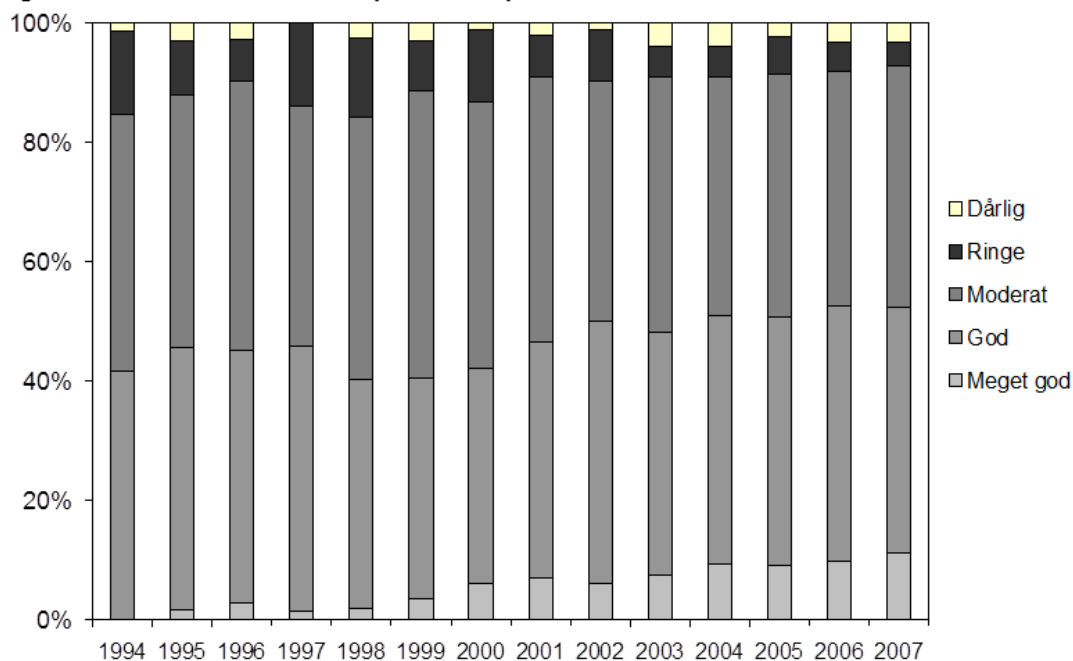
Tabel 11: Skovbrugets ejerstruktur

	År for opgørelse	
Skovareal	608.078 hektar	2008-2012
Andel i off. eje (ekskl. stat)	4,4 pct.	2008-2012
Andel i privat eje	70,1 pct.	2008-2012

Kilde: Skove og Plantager 2012

Tabel 11: Skovbrugets ejerstruktur

Figur 21: Vandløbenes tilstand (1994-2007)

Kilde. Bøgestrand (red), 2009

Anm.: Andelen af vandløb, der er i en god biologisk tilstand er stigende. Bestanden af smådyr undersøges for omkring 250 stationer i danske vandløb. Kilde: Bøgestrand (red.) 2009. Med EU Common Context Indicator nr. 40 angives for 2006-2009 kvaliteten i fersk overfladevand i tre klasser: høj, moderat og dårlig med hhv. 17,1 %, 73,2 % og 9,8 %. Tilsvarende angiver Context Indicator nr. 40 kvaliteten i fersk grundvand til hhv. 59,9 %, 16,6 % og 23,5 % af de monitorerede kilder.

Figur 21: Vandløbenes tilstand (1994-2007)

Tabel 16: Vandløbenes tilstand (1994-2007)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Meget god	0,0	1,5	2,8	1,4	1,8	3,4	6,0	6,9	6,0	7,4	9,2	9,1	9,7	11,1
God	41,5	44,0	42,2	44,4	38,6	37,1	36,0	39,5	44,1	40,6	41,7	41,6	42,9	41,2
Moderat	43,1	42,4	45,1	40,3	43,9	47,9	44,6	44,6	40,2	42,9	39,8	40,7	39,3	40,3
Ringe	13,8	9,1	7,0	13,9	13,2	8,5	12,0	6,9	8,5	5,2	5,2	6,2	4,9	4,1
Dårlig	1,5	3,0	2,8	0,0	2,7	3,0	1,3	2,1	1,3	3,9	4,0	2,4	3,2	3,2

Kilde. Bøgestrand (red), 2009

Anm.: Andelen af vandløb, der er i en god biologisk tilstand er stigende. Bestanden af smådyr undersøges for omkring 250 stationer i danske vandløb.

Tabel 16: Vandløbenes tilstand (1994-2007)

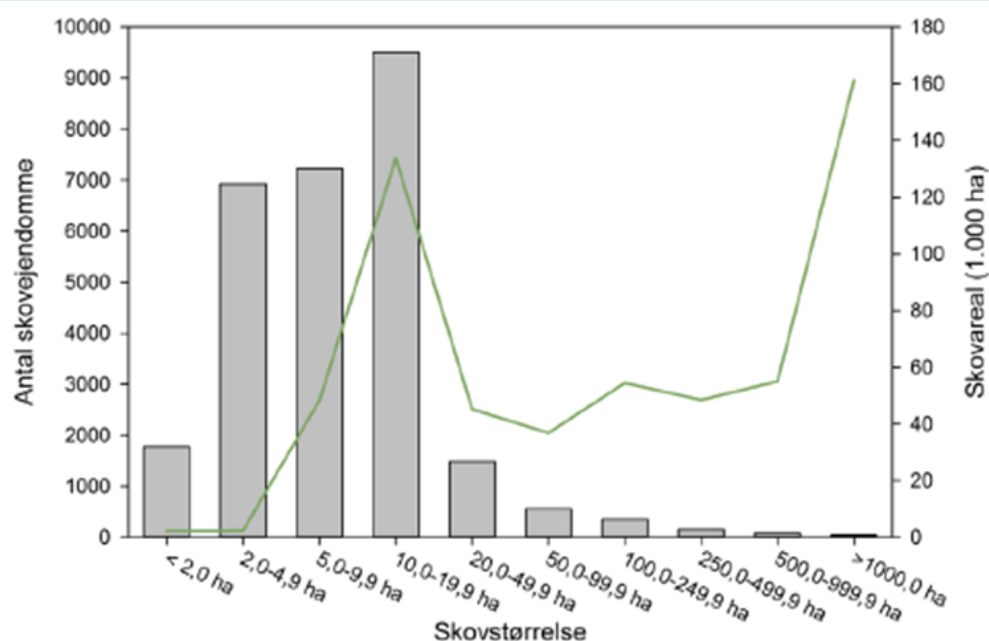
Tabel 19: Produktion af vedvarende energi fra landbrug og skovbrug (1972-2011)

Ktoe	1972	1980	1990	2000	2005	2010	2011
Halm	17	116	298	292	442	563	472
Skovflis	0	0	41	66	145	270	270
Brænde	72	182	209	297	422	568	489
Træpiller	0	0	38	71	78	57	58
Træaffald	61	89	148	165	155	185	180
Biogas, deponi	0	0	1	15	13	7	5
Biogas, slam	2	3	11	20	22	20	20
Biogas, andet	1	1	6	34	57	75	73
Affald, ikke bionedbrydeligt	90	114	167	327	406	410	414
Affald, bionedbrydeligt	110	140	204	399	496	501	506
Bioethanol	0	0	0	0	0	0	0
Biodiesel	0	0	0	0	63	69	71
Total produktion	354	645	1122	1686	2299	2725	2557

Kilde: Energistyrelsens energistatistik

Anm.: Jævnfør kontekstindikator 43 udgjorde produktionen af vedvarende energi fra landbrug og skovbrug i 2010 1873 kToe, fordelt på 183 kToe fra landbruget og 1690 kToe fra skovbruget. Forskellen mellem dette tal for total produktion og tallet i tabellen kan måske forklares med, at bidraget fra affald ikke tilskrives fuldt ud til landbrug i opgørelsen ved indikator 43.

Tabel 19: Produktion af vedvarende energi fra landbrug og skovbrug (1972-2011)

Figur 4 1. Antallet af skove (grå søjler) og skovarealet (grøn linje) fordelt til skovstørrelser.

4.1 Figur 4 1. Antallet af skove og skovarealet fordelt til skovstørrelser.

4.1.2. Identificerede styrker i programmeringsområdet

Højt uddannelsesniveaue og kvalitet i forskningen, herunder i bæredygtige produktionsformer

Dansk forskning har styrker inden for fødevarerforskning og teknologi, som kan blive afgørende for udviklingen af fremtidens bæredygtige og biobaserede samfund. Det er et erklæret mål for dansk fødevarerforskning, at virksomheder og myndigheder i tæt samarbejde systematisk nedbryder barriererne for udvikling og vækst. Danmark er endvidere aktiv i en række samarbejdsprojekter under EU's rammeprogrammer for forskning og teknologisk udvikling, senest EU's Rammeprogram for Innovation og Forskning (Horizon 2020).

Dansk landbrug er meget vidensbaseret, og et netværk af konsulenter udbreder bedste praksis til landmændene. Dansk landbrug betjenes af de fællesjede rådgivningsvirksomheder Dansk Landbrugsrådgivning og [SEGES \(tidl. Videncentret for Landbrug\)](#), som er med til at sikre hurtig og effektiv formidling af ny viden til landbruget. Landbruget bidrager selv med forskning og innovation gennem brancheorganisationerne [SEGES Videncentret for Landbrug](#) og [Videncentret for Svineproduktion](#).

Landbruget betjenes tillige af Økologisk Landsforening, hvor landmænd, virksomheder og forbrugere i fællesskab arbejder for at styrke og udvikle den økologiske produktion af fødevarer. Foreningen arbejder bl.a. for at styrke forskning i økologisk jordbrug, udvikling af nye fødevarer og forbrugernes adgang til

økologiske fødevarer i butikkerne.

Tilsvarende har skovbruget en rådgivnings- og viden center tjeneste knyttet til Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning ved Københavns Universitet. Skovbruget har således direkte eller via konsulenter knyttet til forskellige rådgivningsvirksomheder adgang til ny viden inden for et bredt skovbrugs- og naturforvaltningsfelt.

Vertikal integration for værdikæden i fødevarer- og træbranchen sikrer formidling af ny viden

I Danmark sikres formidling af viden fra forskere til myndigheder og erhverv, dels gennem den stærke organisation af landbruget og dels gennem aftaler om forskningsbaseret myndighedsbetjening. Endvidere er en række offentlige organer etableret for at forbedre vilkårene for innovation. En sammenslutning af institutter, de Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter, bidrager til at sikre vidensdelingen og samarbejdet.

Den skovbrugsfaglige viden i Danmark er opsamlet og forædlet over mange år. De faglige netværk af forskningsenheder og konsulenter sikrer en tæt forbindelse til praktikerne. Bæredygtig drift og -udvikling understøttes af certificeringsordninger. For at understøtte anvendelsen af certificering af den bæredygtige produktion, fordrer den danske stat dokumentation for bæredygtig produktion ved indkøb. Den danske energipolitik gennem flere årtier, med udbygning af decentrale kraftvarmeværker, sikrer afsætningspotentiale for skovenes mindst værdifulde produkter uden store transportafstande.

Høj eksportandel i den danske landbrugs- og fødevarersektor

Den danske fødevarerklynge er i dag stærkt repræsenteret på de udenlandske markeder. De danske produkter tilhører en veletableret klynge med en organiseret og effektiv formidling af viden om nye metoder og teknologier i fødevarerkæden. Den danske fødevarerklynge er kendetegnet ved evnen til at producere fødevarer af en ensartet høj kvalitet og med høj fødevarer sikkerhed og sporbarhed samt et stærkt veterinært beredskab. Denne fokus på kvalitet, fødevarer sikkerhed og dyrevelfærd vil fortsat fremadrettet være vigtige drivere for erhvervet.

Udbredt organisering og konsulentnetværk sikrer primærproducenters placering i fødevarerkæden og i trækæden

Dansk landbrug er karakteriseret ved en høj grad af organisering i medfør af den danske andelsbevægelse, hvor landmændene samles i produktionsfællesskaber. Andelstanken findes på inputsiden, hvor landmændene går sammen i fællesskaber for at opnå de billigste priser på råvarerne. Også salg og forarbejdning af landmandens produkter sker i vid udstrækning gennem andelsselskaber, så mest mulig af værditilvæksten tilfalder landmanden. Aftagergruppen for fødevarerprodukterne er til gengæld præget af en høj grad af koncentration på nogle få detailhandelskæder.

Skovejernes brug af skovbrugsfaglige konsulenter er med til at sikre udvikling og forædling af trækæden, således at der sikres både økologisk og økonomisk bæredygtighed.

Fødevarer sikkerhed, kvalitet og sporbarhed

Danmark har en styrkeposition i fødevarer sikkerhed og sporbarhed, og det er vigtigt, at disse kompetencer

fastholdes. De danske produkter skal konkurrere på kvalitet, sikkerhed, sporbarhed og bæredygtighed og ikke på pris og rammevilkår. Produktion af kvalitetsfødevarer er en dansk styrkeposition på det internationale marked, men fastholdelsen af denne position kræver yderligere investeringer, udvikling og samarbejde om specialisering, logistik, sporbarhed og mærkning af kvalitetsprodukter.

Dansk jordbrug har en effektiv produktion, hvorved drivhusgasudslip og andre udledninger pr. produceret enhed bliver lavt. Landmænd og skovejere er villige til at tage vidtgående hensyn til sikring af biodiversiteten, hvis det kan indarbejdes i en bæredygtig drift.

Dansk landbrug udnytter kvælstoffet effektivt, hvilket bidrager til reduceret udledning af lattergas. Dette sikrer en produktion i henhold til høje miljøstandarder. Skovbruget kan i vid udstrækning kombinere produktion af biomasse med binding af CO₂ og dermed bidrage til klimatilpasning.

Den hidtil gennemførte indsats for at reducere primærerhvervenes påvirkning af natur og miljø har vist positive resultater. Jordbrugerne har i en vis udstrækning formået at modvirke miljøpåvirkninger fra øget produktion ved hjælp af bedre produktionseffektivitet. Jordbrugere er villige til at tage natur-, klima- og miljøhensyn i deres produktion, og arbejdet med fremme af natur- og miljøhensyn sker i tæt samarbejde mellem offentlige og private instanser.

En væsentlig andel af artsrigdommen i Danmark findes i de danske skove. Forbruget af pesticider og gødning er forsvindende lille ved drift af højstammet skov. Vedvarende skovdække især med løvskov er en af de bedste måder at beskytte grundvandet på. Tilplantning og gentilplantning med løvskov og omlægning til naturnær skovdrift fremmer således skovens bevaring af grundvandet.

Den danske målsætning om at fordoble det økologisk drevne landbrugsareal forventes som vigtig sekundær effekt at kunne bidrage med øget kulstofbinding i Danmark. Den danske målsætning om at fordoble skovarealet sammen med en opbygning af vedmasse i eksisterende skove bidrager også væsentligt hertil. Træmasse, der ikke opspares, kan anvendes som regenererbar energi. Udbytter fra tidlige indgreb og mellemudbytter i skovdriften kan udnyttes til energiformål og derved substituere fossile brændsler. Skovene bidrager derfor både til lagring af kulstof og til at reducere kulstofemissionen til atmosfæren ved at erstatte fossile brændsler.

Effektiv udnyttelse af energi og teknologier der indgår i bioøkonomien

Danske virksomheder er førende indenfor effektiv udnyttelse af energi og af teknologier, der indgår i bioøkonomien. Dansk landbrug står stærkt i konkurrencen om at producere bæredygtig biomasse. Miljøbelastningen ved produktion af biomasse fra træer som pil, poppel etc. er endvidere mindre end ved konventionel korndyrkning. Skovbruget har et betydeligt potentiale for bæredygtig produktion af biomasse, hvor hensyn til natur, miljø og klima i særlig grad samtidig kan varetages. Træbrændsler bidrager med 41 % af det samlede danske vedvarende energiforbrug[1]. For nåletræerne går ca. halvdelen af hugsten til bioenergi, hovedsaglig til kraftvarmeproduktion. Løvtræerne leverer især ved til brændeforbruget, som er den mindst forædlede omsætning af biomasse.

Landdistrikter er kendetegnet ved et stærkt socialt fællesskab, tradition for samarbejde, små virksomheder med høj fleksibilitet, lave omkostninger til boliger og erhverv og nærhed til natur- og miljøressourcer

Danmark har under den økonomiske krise mistet mange arbejdspladser i den private sektor, og det har

ramt landdistrikterne og især yderområderne hårdt, idet hovedparten af industriarbejdspladserne er placeret her. Forandringen i erhvervsstrukturen betyder, at landdistrikterne i dag står over for en stor omstilling og skal finde nye roller at udfylde i et globalt orienteret videns- og servicesamfund. I den sammenhæng er det vigtigt at sætte fokus på de klare styrker, som er til stede i landdistrikter. Der er behov for at tage udgangspunkt i de lokale styrkepositioner, som blandt andet findes inden for fødevarer og råvarer, natur samt energi og miljø.

Udvikling af erhvervslivet i landdistrikterne har gode rammevilkår, bl.a. pga. lave omkostninger til boliger og erhverv, adgang til informations- og kommunikationsteknologi, og ikke mindst er landdistrikterne kendetegnet ved et stærkt socialt fællesskab og tradition for samarbejde. Derudover er det vigtigt at se lokale ressourcer såsom natur, kulturarv, historie, geografi mv. i sammenhæng med erhvervsstrukturene.

[1] Energistyrelsen 2011 og Skove og plantager 2012

4.1.3. Identificerede svagheder i programmeringsområdet

Svære rammevilkår og højt omkostningsniveau i landbruget

Landbruget mødes med en række initiativer nationalt og på EU-niveau på natur- og miljøområdet, der har stor betydning for primærproduktionens rammevilkår. Landmænd oplever økonomiske udfordringer i forhold til at overholde et stigende antal krav i miljøreguleringen. Landbrugsproduktionen præges af et højt omkostningsniveau, hvilket besværliggør den almindelige hensyntagen til miljø og natur i landbrugsdriften. En forudsætning for, at landbruget kan stå stærkt i globaliseringen, er, at rammerne for produktionen løbende udvikles, så produktionen kan ske på en både miljømæssigt og økonomisk bæredygtig måde.

Lavt investeringsniveau i landbrug og skovbrug, mens produktivitet og indtjeningsevne er stagnerende

I en årrække har dansk landbrug været under betydeligt økonomisk pres. Indtjeningsevnen i landbruget er generelt faldet i det seneste årti, produktiviteten er stagnerende og konkurrenceevnen under pres. Indtjeningsevnen er faldet, idet forholdet mellem afregningspriser og omkostninger er faldet og ikke imødegået af en tilsvarende stigning i produktiviteten. En af årsagerne til den manglende produktivitet i landbruget er nedslidning af produktionsapparatet. Flere investeringer i nye teknologier og metoder er nødvendige for at opretholde produktionen og produktiviteten i landbruget.

Skovbrugets indtjeningspotentiale sættes under pres bl.a. pga. klimaændringerne. Der er usikkerhed om omfanget af de forventede klimaændringer, herunder specielt stormrisikoen og dermed stabiliteten af dele af skovarealet. Det er tvivlsomt, om alle de økonomisk bærende træarter vil bevare deres driftspotentiale som følge af klimaændringerne.

Intensiv afgrøde- og husdyrproduktion medfører fortsat pres på natur, klima og vandmiljø

De hidtidige støttetiltag for at begrænse miljø- og naturpåvirkningen fra landbruget har primært sigtet mod begrænsning i udledningen af næringsstoffer og andre stoffer til vandmiljøet og i tilgroningen af halvkulturrealer. Det er en ulempe for denne indsats, at de positive resultater heraf ofte lader vente på sig på grund af økologisk inert. Dansk landbrug mangler endvidere effektive værktøjer til at håndtere udledningen af metan fra kvægets fordøjelse. Landbrugets reduktion i udledningerne af drivhusgasser forventes at være mindre end økonomien som helhed i 2020.

Usikre rammevilkår for produktion af biomasse

Flere typer biomasse er dyre for landbruget at producere/indsamle, og der er begrænset koordinering på tværs af værdikæderne. For en række af de afgrøder, der pt. anvendes til energi- og transportformål, er der usikkerhed omkring CO₂-fortrængningen. Der er usikkerhed om bæredygtigheden i produktionen af mange af de træpiller, der importeres til energiformål. Produktion af energiafgrøder som pil kan have negative konsekvenser set fra et landskabsmæssigt perspektiv.

Svag innovation og iværksætter i landdistrikterne

Der er en relativt lav beskæftigelsesgrad i landdistrikterne. Den økonomiske krise har medført en faldende beskæftigelsesfrekvens i Danmark. Erhvervsstrukturen i landdistrikterne er præget af industri og primærerhverv, der har været særlig hårdt ramt af finanskrisen.

I perioden 2007-2013 er den danske befolkning steget med 2,9 pct., men i landdistrikterne har befolkningsudviklingen været negativ. Denne udvikling har sandsynligvis sammenhæng med den faldende beskæftigelsesfrekvens. Når personer i den erhvervsaktive alder, der er bosiddende i landdistrikter, bliver arbejdsløse, vælger mange at fraflytte landdistrikterne for i stedet at søge job og bolig i byområderne.

Dette fraflytningsmønster kan også forklare, at uddannelsesniveaet i landdistrikterne er lavere end i byområderne. I hele landet har ca. en fjerdedel af befolkning i den erhvervsaktive alder en videregående uddannelse, byer og områder tæt på de største byer har den største andel borgere med en videregående uddannelse.

Svært at tiltrække og fastholde veluddannet arbejdskraft til landdistrikterne

Landdistrikterne er udsat for en fraflytning af erhvervsaktive borgere pga. fravær af job og serviceudbud. Uddannelsesniveaet er væsentlig lavere end i byområder og der opleves et fald i antallet af de traditionelle lokale jobs, som er under pres fra internationalisering og globalisering. Endvidere præger en tendens til centralisering af de offentlige serviceydelser jobmulighederne i yderområderne.

4.1.4. Identificerede muligheder i programmeringsområdet

Fortsat udvikling af bæredygtig produktion og teknologi

Dansk landbrug har fortsat et stort udviklingspotentiale. Det globale behov for fødevarer forventes at stige kraftigt frem imod 2050 og dermed efterspørgslen efter landbrugsprodukter. Den globale middelklasse forventes at stige fra knap 2 til næsten 5 milliarder i 2030. Det betyder, at det i særlig grad er kvalitetsfødevarer, som vil blive efterspurgt, samt ny viden, knowhow og teknologi indenfor ressourceeffektiv fødevarerproduktion, sundhed, kost og ernæring m.v.

Til brug herfor er der behov for at fastholde den nationale indsats for fødevarer sikkerhed, kvalitet og sporbarhed for at fastholde danske landbrugsprodukters værdi og salgbarhed. Der er behov for at øge fokus på forskning i kvalitet, sikkerhed, sporbarhed og bæredygtighed indenfor fødevarer sektoren og dermed fokusere på optimering af værdikæden for landbrugs-, skovbrugs- og fødevarerprodukter, og der skal løbende arbejdes med at sikre brugerrelevansen i landbrugs- og fødevarerforskningen og vidensdelingen med erhvervet.

Udvikle råvaregrundlag og ressourceeffektivitet

I fremtiden skal der produceres mere for mindre. Der skal produceres ressourceeffektivt og uden at øge miljøbelastningen. Denne udfordring skaber et voksende marked for teknologier og løsninger, der kan øge ressourceeffektiviteten. Der vil derfor være behov for fortsat udvikling og vidensopbygning indenfor energi- og miljøteknologi i de kommende år.

Øget diversificering af jordbrugernes og fødevarerhvervenes indtjeningsmuligheder

Danske virksomheder er førende i forhold til at producere og udvikle ingredienser, enzymer, fødevarer kulturer, foder og andre biobaserede produkter. Disse markeder vil medføre fortsat stigende indtjeningsmuligheder. Der er endvidere stadig et uudnyttet potentiale i at forbedre samarbejdet mellem forskning og erhvervsliv med henblik på brugerdrevet innovation indenfor de områder, som fødevarerhvervet efterspørger.

Fortsat bedring af primærerhvervenes påvirkninger på natur og miljø

Der er mulighed for yderligere udvikling af de rekreative værdier og naturforvaltning i landdistrikterne, herunder at udvikle naturplejen som alternativt forretningsområde for landbruget og skovbruget. Der er mulighed for fortsat innovation, produktudvikling og ny teknologi indenfor landbrug og skovbrug til gavn for miljøet og naturen. Der ses mulighed for afsøgning af yderligere synergier mellem natur-, miljø- og klimaindsatsen ved at tilrettelægge multifunktionelle tiltag for natur og miljø. Potentielt kan vandmiljø virkemidler på landbrugsjord også bidrage til at reducere udledningerne af drivhusgasser. CO₂-binding på tørveholdige jorder kan her være en betydende faktor. Permanent udtag af arealer kan medvirke til at sikre reduktion af drivhusgasser, da kulstof bundet i skov og vådområder mv. dermed ikke frigives på et senere tidspunkt. Økologisk jordbrugsproduktion integrerer en række af de overordnede hensyn, som søges tilgodeset med landdistriktsprogrammet. Sektoren producerer fødevarer under særligt høje krav til bl.a. miljø og dyrevelfærd. Danmark har en national målsætning om fordobling af det økologiske areal, hvilket kræver yderligere udvikling af produktion og markedsføring heraf. Permanent skovdække af jordtyper med ringe evne til at tilbageholde næringsstoffer og vand kan virke til gavn for både vandmiljø,

grundvand, produktion af regenerer bar energi og kulstofbinding. Tilgængelighed til skov fremmer endvidere befolkningens adgang til motion og dermed den generelle folkesundhed. Bynær skov er sundhedsfremmende og kan medvirke til at gøre lokalmiljøet mere attraktivt.

Bioøkonomien rummer nye erhvervsmuligheder for landbruget og skovbruget.

Der synes at være potentiale for at øge biomassehøsten til nonfood formål i Danmark[1] uden, at det berører fødevarereproduktionen, miljøet og klimaet negativt. Udnyttes potentialet og anvendes den ekstra biomasse i en dansk bioraffineringssektor, vil det kunne medføre nye arbejdspladser i Danmark. Da biomasse generelt er dyr at transportere (især hvis der er højt vandindhold), vil en del af den fremtidige behandling af biomassen ske tæt på produktionsarealerne, hvilket formodes at ville gavne beskæftigelsen i landdistrikterne.

Dertil kommer, at Danmark er førende inden for flere af de teknologier, der indgår i bioøkonomien, eksempelvis inden for forbehandling af biomasse, anvendelsesorienteret forskning i industriel biotek samt kemiske og biologiske katalysatorer, som indgår i produktionen af bæredygtige biobaserede produkter.

Landbruget og landdistrikterne forventes at komme til at spille en væsentlig rolle i udviklingen af den biobaserede økonomi, da landbruget står for en meget stor andel af biomasseproduktionen som eksempelvis halm, husdyrgødning, græs, energipil mv. Der er samtidig behov for at fremme udnyttelse af husdyrgødning til energiformål, blandt andet gennem etablering og udvidelse af biogas fællesanlæg, gårdanlæg samt supplerende bedriftsinvesteringer.

Anvendelse af vedvarende energi fra biomasse vil diversificere forsyningskilderne og forbedre CO₂ balancen

Et af de områder indenfor bioøkonomien, hvor landbruget allerede leverer en del materialer, er inden for energiproduktionen. Behovet for energieffektivisering er fortsat stort og markedspotentialet for introduktion af nye løsninger dermed stigende. Stigende priser på fossilt baserede råstoffer, kombineret med ønsket om at diversificere forsyningskilderne for energi og reducere klimapåvirkningerne fra fossil energi, vil skabe en fortsat stigende efterspørgsel efter biobaserede erstatninger.

Potentielt kan man høste betydelige mængder biomasse samtidig med at miljøforholdene forbedres indenfor landbruget. Biomasse kan lagres med små omkostninger i forhold til energi fra sol og vind. Der er endvidere gode muligheder for at øge vækst og beskæftigelse i landdistrikterne gennem en satsning på at producere og bearbejde biomasse.

Bioenergi ventes at give et vigtigt bidrag til Danmarks målsætning om udfasning af fossile brændsler i 2050. Energifremskrivning 2012 venter således, at bioenergi i 2020 alene vil udgøre ca. 4 Mtoe – eller ca. 22 pct. af det samlede danske energiforbrug – mod ca. 16,5 pct. i 2012.

Den nationale energiaftale fra 2012 sætter ambitiøse mål for omstillingen fra fossile energikilder til vedvarende energi, herunder biomasse. Bioøkonomien komplementerer disse dagsordner ved at bidrage til at udvikle et biobaseret samfund, der karakteriseres ved en ressourceeffektiv og bæredygtig udnyttelse af de tilgængelige ressourcer. En indsats for bioøkonomi vil endvidere bidrage til implementering af Kommissionens strategi for bioøkonomi i Europa fra februar 2012 og nationale målsætninger på området

jf. bl.a. [Regeringens](#) Vækstplan for vand, bio og miljøløsninger fra marts 2013.

Erhvervsudvikling kan bidrage til forøget vækst og beskæftigelse i landdistrikterne

Der ses muligheder for øget diversificering af erhvervenes indtjeningsmuligheder, bedre udnyttelse stedbundne ressourcer og fremme iværksætterier og innovation i af landdistrikterne. En øget beskæftigelsesindsats vil have positiv effekt på tilflytning og muligheden for at fastholde unge veluddannede i landdistrikterne. Der kan skabes vækst og udvikling i landdistrikterne ved bl.a. at styrkesamarbejde på tværs af sektorer, brancher og videns institutioner.

Samarbejde giver inspiration til at gå nye veje og bryde indarbejdede traditioner, vaner og rutiner. Hermed banes vejen for innovation i virksomhederne - det handler om, at viden- og erhvervsaktørerne kommunikerer og inspirerer hinanden, udveksler viden og indgår samarbejde. Innovation skabes gennem læring og kreative processer i grupper og netværk, der omsættes til erkendelser, ny organisering og i sidste instans nye produkter og processer. Målet er at fremme samarbejde på tværs af sektorer og mellem aktører, der traditionelt ikke har arbejdet sammen om udvikling af lokalområdet. Hermed udnyttes det lokale potentiale mest effektivt.

[1] ”+ 10 mio. tons planen – muligheder for en øget dansk produktion af bæredygtig biomasse til bioraffinaderier”, Aarhus universitet og Københavns universitet 2012.

4.1.5. Identificerede trusler i programmeringsområdet

Høj gæld og manglende finansieringsmuligheder for landbruget

Samtidig med en generelt faldende indtjening er landbrugserhvervets samlede gæld steget, hvilket har medført øgede renteudgifter, som giver anledning til en yderligere reduktion i erhvervets indtjening og manglende reinvesteringsmuligheder. Den kraftige vækst i gælden er bl.a. et resultat af nettooptagelse af lån i forbindelse med ejerskifte, hvilket hænger sammen med den kraftige stigning i ejendomspriserne fra midten af 1990'erne og frem til 2008. Landbrugets store andel af variabelt forrentet gæld indebærer endvidere, at erhvervets nettoindtjening er følsom over for moderate ændringer i renten.

Den generelle prisstigning på landbrugsbedrifter sammen med en relativ lav egenkapital og svære betingelser for optagning af lån for yngre landmand har i en årrække besværliggjort ejerskifte på landbrugsbedrifter i Danmark. Finansieringsudfordringen for generationsskifter og adgang til landbrugssektoren består dels i de aktuelle vanskeligheder med at opnå finansiering, hvor faldet i ejendomspriser siden 2008 sammenholdt med en høj gældsprocent vanskeliggør adgang til finansiering af projekter, og dels i en mere langsigtet udfordring med at tiltrække kapital til landbruget.

Risikofaktorer i jordbruget

Jordbrugsproduktionen er udsat for en række risikofaktorer. Produktionen er afhængig af klimaet, fravær

af dyre- og plantesygdomme, skadedyrsangreb, gunstige vejrforhold og ændringer i efterspørgslen. Landbrug og skovbrug oplever fra tid til anden store produktionstab som følge af klimahændelser, herunder stormvejr og oversvømmelser efter ekstraordinær nedbør. Der kan på længere sigt være behov for at fremme tiltag og driftsformer på landbrugsjord, der kan fungere som buffer for klimaforandringer i synergi med andre miljø- og naturhensyn. Det kan f.eks. være at forebygge oversvømmelser som følge af ekstremregn ved at placere vådområder eller udtagning af lavbundsarealer, så de kan virke som buffer ved oversvømmelser. Husdyr- og plantesygdomme kan have omfattende konsekvenser for landbruget. Veterinærsikkerhed og fravær af smitsomme husdyrsygdomme er afgørende for den animalske produktion.

Det intensive landbrug giver fortsat pres på natur og vandmiljø

Den intensive afgrøde- og husdyrproduktion betyder, at mange økosystemer med tilhørende natur- og miljøværdier fortsat er under pres. Det intensive landbrug kan medføre forringelse af jordkvaliteten som følge af jordpakning, dræning, omdrift af tørveholdige jorder m.v. Store mængder kulstof frigøres fra især organogen jord, hvis den drænes og jordbearbejdes.

Produktion af biobrændstoffer og andre nonfoodprodukter på basis af landbrugsafgrøder kan bidrage til en uheldig konkurrence om fødevarer, og øget forbrug af halm og anden biomasse til energiformål kan medføre reduktion af kulstofmængden i landbrugsjorden. Ekstensivering af urentable landbrugsarealer kan endvidere medføre tilgroning af naturtyper.

Overrepræsentation af ældre borgere i landdistrikterne

Den aldersdemografiske udvikling samt faldende befolkningstal har medført, at landdistrikterne har en relativt stor andel af beboere på over 65 år samt en relativ lille andel af borgere i den erhvervsaktive alder. I landdistrikter ligger andelen af de yngste borgere under landgennemsnittet, og samtidig ses en overrepræsentation af borgere over 65 år. Udfordringer knyttet til en voksende andel af ældre borgere gælder særligt i den nordvestlige del af Jylland, på Fyn og øerne.

Tallene viser, at det er svært at fastholde de unge i landdistrikterne. De unge flytter til de større byer for at uddanne sig og efterfølgende for at bosætte sig med familie. I et geografisk perspektiv er det tydeligt, at særligt områder omkring hovedstaden og Aarhus huser en stor andel af den veluddannede del af befolkningen.

Landdistrikter længere væk fra de større byer har den laveste gennemsnitlige disponible indkomst i Danmark. Overordnet set har alle dele af Danmark oplevet et fald i den disponible indkomst i perioden 2007-2009. Efterhånden er alle områder nået tilbage på niveauet for 2007, dog ligger landdistrikternes gennemsnitlige disponible indkomster stadig en smule under 2007-niveauet.

4.1.6. Fælles kontekstindikatorer

I Socioøkonomisk situation og situationen i landdistrikterne			
1 Befolkning			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	5.573.894	Inhabitants	2012
landdistrikt	29,2	% of total	2012
mellem tæt befolket område	48,8	% of total	2012
byområde	21,9	% of total	2012
2 Aldersstruktur			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt < 15 år	17,7	% of total population	2012
i alt 15-64 år	65	% of total population	2012
i alt > 64 år	17,3	% of total population	2012
landdistrikt < 15 år	17,4	% of total population	2012
landdistrikt 15-64 år	63,6	% of total population	2012
landdistrikt > 64 år	19	% of total population	2012
3 Område			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	42.895	Km2	2012
landdistrikt	51,4	% of total area	2012
mellem tæt befolket område	47,5	% of total area	2012
byområde	1,2	% of total area	2012
4 Befolkningstæthed			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	129,7	Inhab / km2	2011
landdistrikt	74,1	Inhab / km2	2011
5 Beskæftigelsesfrekvens			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt (15-64 år)	72,6	%	2012
mænd (15-64 år)	75,2	%	2012
kvinder (15-64 år)	70	%	2012
* landdistrikt (tyndt befolket) (15-64 år)	72,8	%	2012
i alt (20-64 år)	75,4	%	2012
mænd (20-64 år)	78,6	%	2012
kvinder (20-64 år)	72,2	%	2012
6 Graden af selvstændige erhvervsdrivende			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt (15-64 år)	8,3	%	2012
7 Ledighedsprocent			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt (15-74 år)	7,5	%	2012
unge (15-24 år)	14,1	%	2012

landdistrikt (tyndt befolket) (15-74 år)	6,5	%	2012
unge (15-24 år)	12,9	%	2012
8 BNP pr. indbygger			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	125	Index PPS (EU-27 = 100)	2012
* landdistrikt	104,2	Index PPS (EU-27 = 100)	2010
9 Fattigdomsprocent			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	18,9	% of total population	2011
* landdistrikt (tyndt befolket)	20,7	% of total population	2011
10 Økonomiens struktur (bruttoværditilvækst)			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	210.584,4	EUR million	2012
primære	1,4	% of total	2012
sekundære	21,5	% of total	2012
tertiære	77,1	% of total	2012
landdistrikt	24,1	% of total	2010
mellemtæt befolket område	42,5	% of total	2010
byområde	30,3	% of total	2010
11 Beskæftigelsesstruktur			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	2.797	1000 persons	2012
primære	2,6	% of total	2012
sekundære	18,2	% of total	2012
tertiære	79,2	% of total	2012
landdistrikt	27,1	% of total	2010
mellemtæt befolket område	45,5	% of total	2010
byområde	27,3	% of total	2010
12 Arbejdsproduktivitet pr. økonomisk sektor			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	75.289,4	EUR/person	2012
primære	40.541,1	EUR/person	2012
sekundære	88.935,6	EUR/person	2012
tertiære	73.305,8	EUR/person	2012
landdistrikt	64.805,5	EUR/person	2010
mellemtæt befolket område	68.091,9	EUR/person	2010
byområde	80.909,4	EUR/person	2010

II Landbrug/sektoranalyse			
13 Beskæftigelse pr. økonomisk aktivitet			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	2.688,6	1000 persons	2012
landbrug	63,7	1000 persons	2012
landbrug	2,4	% of total	2012
skovbrug	2,7	1000 persons	2012
skovbrug	0,1	% of total	2012
fødevareindustrien	55,8	1000 persons	2012
fødevareindustrien	2,1	% of total	2012
turisme	99	1000 persons	2012
turisme	3,7	% of total	2012
14 Arbejdsproduktivitet i landbruget			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	53.735,3	EUR/AWU	2010 - 2012
15 Arbejdsproduktivitet i skovbruget			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	NA	EUR/AWU	
16 Arbejdsproduktivitet i fødevareindustrien			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	72.968,2	EUR/person	2010
17 Landbrugsbedrifter (bedrifter)			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	42.100	No	2010
bedriftens størrelse <2 ha	2.110	No	2010
bedriftens størrelse 2-4,9 ha	950	No	2010
bedriftens størrelse 5-9,9 ha	8.050	No	2010
bedriftens størrelse 10-19,9 ha	7.790	No	2010
bedriftens størrelse 20-29,9 ha	4.310	No	2010
bedriftens størrelse 30-49,9 ha	4.900	No	2010
bedriftens størrelse 50-99,9 ha	5.920	No	2010
bedriftens størrelse >100 ha	8.080	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse <2 000 standardoutput (SO)	2.030	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse 2 000-3 999 SO	1.140	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse 4 000-7 999 SO	3.780	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse 8 000-14 999 SO	5.830	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse 15 000-24 999 SO	5.280	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse 25 000-49 999 SO	6.290	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse 50 000-99 999 SO	4.680	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse 100 000-249 999 SO	4.490	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse 250 000-499 999 SO	3.440	No	2010
bedriftens økonomiske størrelse > 500 000 SO	5.160	No	2010
gennemsnitlig fysisk størrelse	62,9	ha UAA/holding	2010

gennemsnitlig økonomisk størrelse	200.256,74	EUR of SO/holding	2010
gennemsnitlig størrelse i arbejdsenheder (personer)	1,9	Persons/holding	2010
gennemsnitlig størrelse i arbejdsenheder (årsarbejdsenheder)	1,2	AWU/holding	2010
18 Landbrugsareal			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
ULA i alt	2.646.860	ha	2010
agerjord	91,4	% of total UAA	2010
permanente græs- og engarealer	7,6	% of total UAA	2010
permanente afgrøder	1	% of total UAA	2010
19 Landbrugsareal brugt til økologisk landbrug			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
certificeret	150.940	ha UAA	2010
under omstilling	15.320	ha UAA	2010
andel af ULA (både certificeret og omstillet)	6,3	% of total UAA	2010
20 Kunstvandede områder			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	320.180	ha	2010
andel af ULA	12,1	% of total UAA	2010
21 Antal storkreaturenheder			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	4.919.400	LSU	2010
22 Landbrugsarbejdskraft			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
samlet lovlig arbejdskraft inden for landbruget	80.120	Persons	2010
samlet lovlig arbejdskraft inden for landbruget	50.760	AWU	2010
23 Bedriftsledernes aldersstruktur			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
samlet antal bedriftsledere	42.100	No	2010
andel < 35 år	4,8	% of total managers	2010
forholdet <35 år / >= 55 år	10,9	No of young managers by 100 elderly managers	2010
24 Bedriftsledernes landbrugsuddannelse			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
andel af alle ledere med elementær og fuldstændig landbrugsuddannelse	48,5	% of total	2010
andel af alle ledere < 35 år med elementær og fuldstændig landbrugsuddannelse	65,5	% of total	2010
25 Faktorindkomst i landbruget			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	40.123,9	EUR/AWU	2012
i alt (indeks)	134,7	Index 2005 = 100	2012
26 Virksomhedsindkomst i landbruget			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
Landbrugeres levestandard	17.438,8	EUR/AWU	2012
Landbrugeres levestandard som en andel af levestandarden for personer beskæftiget i andre sektorer	36,3	%	2012
27 Totalfaktorproduktivitet i landbruget			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År

i alt (indeks)	106,5	Index 2005 = 100	2009 - 2011
28 Faste bruttoinvesteringer i landbruget			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
Faste bruttoinvesteringer	1.609,57	EUR million	2011
Andel af bruttoværditilvækst i landbruget	68,5	% of GVA in agriculture	2011
29 Skove eller andre træbevoksede områder (SATO) (tusinder)			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	635	1000 ha	2010
andel af det samlede landområde	14,8	% of total land area	2010
30 Turismeinfrastruktur			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
sengepladser i kollektive indkvarteringsvirksomheder	407.654	No of bed-places	2011
landdistrikt	41,9	% of total	2011
mellemtæt befolket område	48,1	% of total	2011
byområde	9,9	% of total	2011

III Miljø/klima			
31 Arealdække			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
andel af landbrugsjord	76,6	% of total area	2006
andel af naturlige græsarealer	0,6	% of total area	2006
andel af skovområder	9	% of total area	2006
andel af træbevokset landområde, der ligger på grænsen til at være buskareal	1,9	% of total area	2006
andel af naturområder	2,6	% of total area	2006
andel af kunstige arealer	7,5	% of total area	2006
andel af andre områder	1,8	% of total area	2006
32 Områder med naturbetingede begrænsninger:			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	1,1	% of total UAA	2005
bjerg	0	% of total UAA	2005
andet	0	% of total UAA	2005
særlig	1,1	% of total UAA	2005
33 Landbrugsintensitet			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
lav intensitet	14,4	% of total UAA	2007
middel intensitet	24,6	% of total UAA	2007
høj intensitet	61	% of total UAA	2007
græsning	3,3	% of total UAA	2010
34 Natura 2000-områder			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
andel af området	8,9	% of territory	2011
andel af ULA (herunder naturlige græsarealer)	4,7	% of UAA	2011
andel af det samlede skovområde	16,3	% of forest area	2011
35 Indeks over fugle på landbrugsjord			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt (indeks)	79,2	Index 2000 = 100	2008
36 Bevaringsstatus for levesteder i landbrugsområder (græsarealer)			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
gunstige	0	% of assessments of habitats	2001 - 2006
ugunstige — utilstrækkelige	0	% of assessments of habitats	2001 - 2006
ugunstige — dårlige	80	% of assessments of habitats	2001 - 2006
ukendt	20	% of assessments of habitats	2001 - 2006
37 Landbrug af høj naturværdi			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	5,87	% of total UAA	2013
Comment: 153000288.000 ha, estimated using a new HNV definition, including N2000 areas and permanent grass under support commitment (Ministry of Agriculture/Environment) and Food . % of UAA is calculated on the basis of existing fields which are also HNV areas, corresponding to 149.000 ha.			
38 Beskyttet skov			

Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
klasse 1.1	1	% of FOWL area	2011
klasse 1.2	0,9	% of FOWL area	2011
klasse 1.3	13,8	% of FOWL area	2011
klasse 2	0	% of FOWL area	2011
39 Vandindvinding i landbrug			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
i alt	219.996,7	1000 m3	2010
40 Vandkvalitet			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
Potentielt overskud af kvælstof på landbrugsjord	91,3	kg N/ha/year	2006 - 2009
Potentielt overskud af phosphor på landbrugsjord	7	kg P/ha/year	2006 - 2009
Nitrater i ferskvand — overfladevand: høj kvalitet	17,1	% of monitoring sites	2010
Nitrater i ferskvand — overfladevand: middel kvalitet	73,2	% of monitoring sites	2010
Nitrater i ferskvand — overfladevand: ringe kvalitet	9,8	% of monitoring sites	2010
Nitrater i ferskvand — grundvand: høj kvalitet	59,9	% of monitoring sites	2010
Nitrater i ferskvand — grundvand: middel kvalitet	16,6	% of monitoring sites	2010
Nitrater i ferskvand — grundvand: Ringe kvalitet	23,5	% of monitoring sites	2010
41 Jordbundens organiske materiale i agerjord			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
Samlede skøn for indholdet af organisk kulstof	46,8	mega tons	2009
Gennemsnitligt organisk kulstofindhold	13,8	g kg-1	2009
42 Vanderosion af jord			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
andel af tab af jord ved vanderosion	1,1	tonnes/ha/year	2006
landbrugsområde, der er påvirket	0	1000 ha	2006 - 2007
landbrugsområde, der er påvirket	0	% of agricultural area	2006 - 2007
43 Produktion af vedvarende energi ud fra landbrug og skovbrug			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
fra landbrug	182,7	kToe	2010
fra skovbrug	1.690	kToe	2010
44 Energiforbrug i landbruget, skovbruget og fødevarerindustrien			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
landbrug og skovbrug	676	kToe	2011
forbrug pr. ha (landbrug og skovbrug)	204,4	kg of oil equivalent per ha of UAA	2011
fødevarerindustrien	688	kToe	2011
45 Drivhusgasemissioner fra landbruget			
Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
samlet landbrug (CH4 og N2O og udledninger til jord/fjernelse af jord)	12.891,6	1000 t of CO2 equivalent	2010
andel af de samlede drivhusgasudledninger	21,9	% of total net emissions	2010

4.1.7. Programme-Specific Context Indicators

Section	Code	Indikatornavn	Værdi	Enhed	År
---------	------	---------------	-------	-------	----

4.2. Vurdering af behov

Titel på (eller henvisning til) behovet	P1			P2		P3		P4			P5					P6			Tværgående mål		
	1A	1B	1C	2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C	Miljø	Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer	Innovation
01. Grøn omstilling og grønne job	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
02. Fremme innovation i fødevarer sektoren	X	X																			X
03. Styrke søgningen til erhvervsuddannelserne			X																		X
04. Produktivitetsudvikling og konkurrenceevne i fødevarer sektoren				X															X	X	X
05. Fremme af tilstrækkeligt kvalificerede landbrugeres adgang til landbrugssektoren og navnlig generationsfornyelsen					X																X
06. Forbedring af primærproducenters konkurrenceevne ved at integrere dem bedre i landbrugsfødevarekæden vha. kvalitetsordninger						X													X		X
07. Understøtte bedriftsrisikoforebyggelse og -styring							X												X	X	X
08. Fremme omstilling til økologisk fødevarerproduktion								X	X	X									X	X	X
09. Varierede landskaber, rig og klimarobust natur								X											X	X	
10. Rent vandmiljø									X										X	X	
11. Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden										X									X	X	
12. Reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget											X		X	X					X	X	

13. Øget ressourceeffektivitet og udnyttelse af potentialet i bioøkonomien				X								X	X	X					X	X	X
14. Fremme af diversificering, oprettelse og udvikling af små virksomheder samt jobskabelse															X				X	X	X
15. Flere iværksættere og lokale arbejdspladser samt fremme af landdistrikternes rammevilkår																X					X
16. Forbedring af adgangen til, brugen af og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi i landdistrikter																		X	X	X	X

4.2.1. 01. Grøn omstilling og grønne job

Prioriteter/fokusområder

- 1A) Fremme af innovation, samarbejde og udvikling af vidensbasen i landdistrikterne
- 1B) Styrkelse af forbindelserne mellem landbrug, fødevarerproduktion og skovbrug samt forskning og innovation, herunder med henblik på bedre miljøforvaltning og miljømæssige resultater
- 1C) Fremme af livslang læring og erhvervsuddannelse inden for landbrug og skovbrug
- 2A) Forbedring af alle landbrugs økonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og moderniseringen af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og -orienteringen samt diversificeringen af landbruget
- 2B) Fremme af tilstrækkeligt kvalificerede landbrugeres adgang til landbrugssektoren og navnlig generationsfornyelsen
- 3A) Forbedring af primærproducenters konkurrenceevne ved at integrere dem bedre i landbrugsfødevarekæden ved hjælp af kvalitetsordninger, der tilfører landbrugsprodukterne merværdi, fremstød på lokale markeder og korte forsyningskredsløb, producentsammenslutninger og -organisationer og brancheorganisationer
- 3B) Støtte til bedriftsrisikoforebyggelse og -styring
- 4A) Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten, bl.a. i Natura 2000-områder og i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger, og af landbrug af høj naturværdi samt af de europæiske landskaber
- 4B) Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider
- 4C) Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden
- 5A) Effektivitetsforbedringer i vandforbruget i landbruget
- 5B) Effektivitetsforbedringer i energiforbruget i landbruget og inden for forarbejdning af fødevarer
- 5C) Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald og restprodukter og af andre nonfoodråmaterialer med henblik på bioøkonomien
- 5D) Reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget
- 5E) Fremme af kulstofopbevaring og -binding inden for landbrug og skovbrug
- 6A) Fremme af diversificering, oprettelse og udvikling af små virksomheder samt jobskabelse
- 6B) Fremme af lokaludvikling i landdistrikterne
- 6C) Forbedring af adgangen til, brugen af og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi (IKT) i landdistrikterne.

Tværgående mål

- Miljø

- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer
- Innovation

Beskrivelse

Danmark skal tiltrække nye arbejdspladser med højt vidensniveau for at fastholde et højt løn- og velstandsniveau og et konkurrencedygtigt erhvervsliv. Varig jobskabelse er bl.a. afhængig af, at små virksomheder har gode muligheder for at vokse sig store og skabe arbejdspladser. Der er behov for større bæredygtighed i produktion og forbrug igennem udvikling af en mere grøn økonomi. Målet er på samme tid at sikre konkurrenceevne, vækst og beskæftigelse, et bedre miljø og mere natur samt at forbedre sundhed og dyrevelfærd indenfor landbrugs- og fødevarerektoren. Den danske landbrugs- og fødevarerektor har længe været i gang med grøn omstilling, så der produceres mere med færre ressourcer og mindre miljøbelastning. Den høje resourceeffektivitet giver et godt udgangspunkt i forhold til fremtidens efterspørgsel efter resourceeffektive, bæredygtige produktionsløsninger og fødevarerprodukter. For at sikre den positive udvikling er der imidlertid fortsat behov for investering i bæredygtig udvikling og produktion af fødevarer samt information og rådgivning, som kan motivere erhvervet til at udvikle nye, grønne produkter og teknologier.

4.2.2. 02. Fremme innovation i fødevarerektoren

Prioriteter/fokusområder

- 1A) Fremme af innovation, samarbejde og udvikling af vidensbasen i landdistrikterne
- 1B) Styrkelse af forbindelserne mellem landbrug, fødevarerproduktion og skovbrug samt forskning og innovation, herunder med henblik på bedre miljøforvaltning og miljømæssige resultater

Tværgående mål

- Innovation

Beskrivelse

Der ligger stadig uudnyttede potentialer i grænsefladerne mellem forskning, landbrug, fødevarerproduktion, skovbrug og landdistriktsudvikling, f.eks. til tættere samarbejde mellem store og mindre virksomheder, hvor mindre virksomheder/entreprenører kan have gode innovative ideer, men mangler erfaringen til at trænge igennem på markedet. Der er derfor behov for yderligere koordination og samarbejde.

Under landdistriktsprogrammet 2007-2013 gennemførtes en række aktiviteter for formidling og anvendelse af ny viden i fødevarerhvervet, herunder informations- og demonstrationsprojekter og tilskud til udvikling af ny teknologi. Et nationalt Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram understøtter endvidere bæredygtig vækst i fødevarerhvervet gennem tilskud til udviklingsprojekter med forretningsorienteret nytænkning.

Der er behov for fortsat at forfølge denne sammenhæng i kæden fra forskning over innovation og udvikling til praktisk demonstration, udbredelse af teknologi og videre til investering, salg og jobskabelse, som sikrer, at viden transformeres til nye brugbare løsninger for virksomhederne, som øger ressourceeffektiviteten i produktionen og dermed skaber flere grønne jobs.

Forbedring af denne sammenhæng vil kræve en indsats, som fremmer samarbejde mellem de relevante aktører, herunder videns institutioner, som er drevet af virksomhederne, som er målbar, som indeholder miljøkriterier og har fokus på udvikling og innovation. Vejen går gennem tiltag til fremme af demonstration af og information om ny viden, udvikling af teknologier og metoder vedrørende det primære jordbrug, økologisk produktion og forarbejdning i fødevarersektoren og fremme af videns- og kompetenceniveau i erhvervet gennem øget adgang til rådgivning. Øget forædling af danske produkter, herunder gennem udvikling af mere robuste planter og mere effektiv omsætning af husdyrfoderet, vil for eksempel kunne betyde, at produktionen kan øges samtidig med, at ressourceforbruget nedbringes.

4.2.3. 03. Styrke søgningen til erhvervsuddannelserne

Prioriteter/fokusområder

- 1C) Fremme af livslang læring og erhvervsuddannelse inden for landbrug og skovbrug

Tværgående mål

- Innovation

Beskrivelse

Dansk erhvervsliv har generelt behov for uddannelse af flere faglærte. Der er således behov for at styrke søgningen til erhvervsuddannelserne. For landmands-, driftsleder- og skovbrugsteknikeruddannelserne er der siden 2005 konstateret et konstant niveau i antallet, der har gennemført uddannelsen. De generelle problemer med manglende søgning til erhvervsuddannelserne søges løst gennem andre nationale informationstiltag. Regionerne, erhvervsskoler, UU-centre og kommunerne har i samarbejde iværksat en række initiativer, som skal fremme søgningen til erhvervsuddannelserne og sikre fastholdelsen af eleverne i uddannelse. Det drejer sig om at forbedre overgangen fra folkeskolen til erhvervsuddannelserne og til videregående uddannelse, særlige praktikpladskampagner, bedre regional uddannelsesdækning, styrket faglighed mv. Der ses derfor ikke et behov for en specifik indsats i landdistriktsprogrammet.

4.2.4. 04. Produktivitetsudvikling og konkurrenceevne i fødevarersektoren

Prioriteter/fokusområder

- 2A) Forbedring af alle landbrugs økonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og moderniseringen af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og -orienteringen

samt diversificeringen af landbruget

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer
- Innovation

Beskrivelse

En primær udfordring for programmet er at øge produktiviteten, skaffe flere jobs og styrke udviklingen af landbrugs- og fødevarerhvervet. Der er for at imødekomme denne udfordring behov for at styrke konkurrenceevnen i landbrugs- og fødevarer sektoren gennem samarbejde om udvikling af nye produkter og teknologier og fremme af vilkårene for investering i ny teknologi, processer og produktion.

Hvis landbruget skal indfri fremtidens øgede grønne omstillingspotentiale vil det være nødvendigt at udvikle råvaregrundlaget for produktionen og samtidig fokusere på højværdiprodukter, herunder økologisk produktion. Succes hermed kan skabe nye arbejdspladser, men det forudsætter, at der sættes ind for at styrke råvaregrundlaget, og at der kan produceres flere og bedre råvarer uden at øge miljøbelastningen.

I lyset af de store miljø- og klimaudfordringer i landbrugs- og fødevarer sektoren og behovet for grøn omstilling, bør indsatserne for at skabe jobs i sektoren så vidt muligt også bidrage til at opfylde miljømålsætninger. Der er behov for at skabe jobs, som kan eksistere på markedsvilkår og bidrager til at opfylde miljø- og klimamålsætninger – det vil sige grønne jobs.

Den hidtidige udvikling har vist, at dansk landbrug er i stand til at leve op til skærpede miljøkrav og samtidig opretholde en stor og intensiv animalsk produktion. Skal denne udvikling fortsætte, er der behov at opruste erhvervets investeringer i fysisk og menneskelig kapital, så sektoren kan imødekomme både de markedsmæssige udfordringer og kravene om en fortsat reduceret påvirkning på natur, klima og miljø, ligesom der er behov for at afhjælpe landbrugets problemer med manglende adgang til risikovillig finansiering.

4.2.5. 05. Fremme af tilstrækkeligt kvalificerede landbrugeres adgang til landbrugssektoren og navnlig generationsfornyelsen

Prioriteter/fokusområder

- 2B) Fremme af tilstrækkeligt kvalificerede landbrugeres adgang til landbrugssektoren og navnlig generationsfornyelsen

Tværgående mål

- Innovation

Beskrivelse

Der er behov for at fremme generationsskiftet og ejendomsskifter generelt i landbrugssektoren. Den væsentligste forhindring for dette er manglen på finansieringsmuligheder.

I perioden fra 1985 til 2011 havde yngre jordbrugere under 40 år mulighed for at opnå statsgaranti for lån. Frem til 2003 blev der under landdistriktsprogrammet 2000-2006 ydet tilskud til betaling af terminsydelserne på de statsgaranterede lån. Formålet med ordningen var at gøre det nemmere for unge landmænd at erhverve deres første landbrug. Da nye deltagere skulle finansiere tidligere tab i ordningen ved at betale en højere rente, ophørte ordningen i 2012, idet den ikke længere var attraktiv.

Regeringen har med politisk aftale om vækstplan for fødevarer af april 2014 (se bilag 3) opnået enighed om følgende initiativer, som kan løse op for finansieringssituationen og skaffe kapital til de nødvendige restruktureringer, ejerskifter og investeringer:

- Landbrugsloven moderniseres, så investeringer i landbrug kan bygge på en bredere vifte af finansieringskilder, fx fra pensionsinstitutter.
- Landbrugets FinansieringsBank (LFB) tager en række initiativer, der styrker landbrugets finansieringsmuligheder. LFB vil i samarbejde med Vækstfonden bidrage til, at der kan etableres mere risikofyldte finansieringsløsninger, hvor LFB tager den yderste risiko på en særlig pulje lån til landbruget. LFB åbner op for at stille garanti på op til 75 pct. af pengeinstitutets udlån til investeringer eller ejerskifter i et landbrug. Det begrænser pengeinstitutternes risiko ved at finansiere ejerskifter og investeringer. Samtidig åbner LFB for at yde lån med en mere attraktiv afdragsprofil til investeringer og ejerskifter.
- Der etableres en forsøgsordning med medarbejderinvesteringsselskaber, hvorigennem medarbejdere kan investere lønmidler i vækst og arbejdspladser. Medarbejderinvesteringer kan give et vigtigt bidrag til at løse landbrugets finansieringsproblemer, der har forårsaget et investeringsefterslæb.

Det vurderes på den baggrund ikke at være nødvendigt at anvende programmidler til at forbedre finansieringsmulighederne herfor i landbrugssektoren. Programmets øvrige indsatser for fremme af nye investeringer på landbrugsbedrifterne vil dog generelt bidrage til forbedrede finansieringsmuligheder for de pågældende bedrifter.

4.2.6. 06. Forbedring af primærproducenters konkurrenceevne ved at integrere dem bedre i landbrugsfødevarekæden vha. kvalitetsordninger

Prioriteter/fokusområder

- 3A) Forbedring af primærproducenters konkurrenceevne ved at integrere dem bedre i landbrugsfødevarekæden ved hjælp af kvalitetsordninger, der tilfører landbrugsprodukterne

merværdi, fremstød på lokale markeder og korte forsyningskredsløb, producentsammenslutninger og -organisationer og brancheorganisationer

Tværgående mål

- Miljø
- Innovation

Beskrivelse

Der er behov for at styrke landbrugets stilling i værdikæden fra jord til bord, herunder at diversificere sortimentet af fødevarerprodukter for at sikre bedre markedspriser. Der er behov for fortsat at forbedre rammebetingelserne for udvikling, produktion og afsætning af fødevarer kendetegnet ved høj fødevarer sikkerhed, kvalitet, miljøhensyn, dyrevelfærd og økologi. Dette kan blandt andet ske ved at fremme landbrugets viden om omstilling til og evne til at markedsføre sig på højere kvalitetsstandarder, herunder standarder vedrørende økologi og dyrevelfærd.

4.2.7. 07. Understøtte bedriftsrisikoforebyggelse og -styring

Prioriteter/fokusområder

- 3B) Støtte til bedriftsrisikoforebyggelse og -styring

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer
- Innovation

Beskrivelse

Landbruget oplever stigende problemer med at dække sine produktionstab som følge af klimahændelser, især oversvømmelser efter ekstraordinær nedbør. Landmanden har det primære ansvar for at minimere sin risiko, men der kan under visse omstændigheder være behov for at kompensere for tab ved naturfænomener som dyre- og plantesygdomme, skadedyrsangreb eller ugunstige vejrforhold.

Der iværksættes ikke under programmet en særlig indsats med dette formål. Der kan dog i løbet af programperioden opstå behov for at iværksætte en ordning for genoprettelse af jordbrugets produktionspotentialer som følge af naturhændelser.

En række af programmets ordninger bidrager med synergieffekter i forhold til klimatilpasning, blandt andet fordi nye natur- og projektområder i al væsentlig grad etableres, hvor der samtidig kan opnås en klimatilpasningseffekt. N- og P-vådområder (M04d og M10a) tager primært sigte på implementering af vandrammedirektivet men bidrager samtidig oftest med en positiv effekt i forhold til tilpasning til

klimaforandringerne, idet de ny vådområder vil virke som buffere for de forøgede vandmængder og reducere nedstrømsoversvømmelser. Skovrejsning (M08) vil gradvis forøge denne buffereffekt i det åbne land. Endvidere vil udtagning af kulstofrige lavbundsarealer (M04d og M10a) både medvirke til at reducere udslippet af CO₂ og forøge de lavtliggende arealers bufferkapacitet i forhold til store og pludselige vandmængder.

Endvidere realiseres med nationale offentlige midler en række klimatilpasningsprojekter med finansiering via nye nationale regler om udvidede takstfinansieringsmuligheder på spildevandsområdet. Dette vil øge muligheden for at gennemføre klimatilpasningsprojekter langs vandløb og ved etablering af rekreative arealer, hvor der kan opsamles og nedsives regnvand. Der er dog her alene tale om grønne tiltag tæt ved og i byer. Takstfinansiering kan fx ikke anvendes opstrøms vandløbssystemer uden direkte tilknytning til det spildevandssystem, som det nye grønne område skal være buffer for.

Der er derfor behov for en klimatilpasningsindsats for arealer uden denne tilknytning jf. synergieffekterne i de førnævnte ordninger.

Endelig er det hensigten, at Danmark i perioden 2016-2020 vil gennemføre et LIFE klimaprojekt om fremsynet klimaforebyggelse og – tilpasning i Natura 2000-områder.

4.2.8. 08. Fremme omstilling til økologisk fødevareproduktion

Prioriteter/fokusområder

- 4A) Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten, bl.a. i Natura 2000-områder og i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger, og af landbrug af høj naturværdi samt af de europæiske landskaber
- 4B) Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider
- 4C) Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer
- Innovation

Beskrivelse

Økologisk jordbrugsproduktion integrerer en række af de overordnede hensyn, som søges tilgodeset med landdistriktsprogrammet. Sektoren producerer fødevarer under særligt høje krav til bl.a. miljø og dyrevelfærd. Danmark har en national målsætning om fordobling af det økologiske areal, hvilket kræver

yderligere udvikling af produktionen.

Økologisk jordbrug bidrager endvidere til at reducere drivhusgasudledningen og sikre jordens langsigtede dyrkningskvalitet med en øget kulstoflagring i jorden sammenlignet med konventionelt landbrug. En fordobling af det økologiske areal forventes derfor at bidrage med øget kulstofbinding i Danmark.

Der er store udfordringer i omlægningen til økologi, men samtidigt ligeså store muligheder for vækst og beskæftigelse. For at indfri disse muligheder skal landmanden imidlertid overstige visse indgangsbarrierer for omlægning af sin produktion til økologisk drift, og der er behov for at fremme den generelle viden om og forbedre afsætningsmulighederne for økologiske fødevarerprodukter.

4.2.9. 09. Varierede landskaber, rig og klimarobust natur

Prioriteter/fokusområder

- 4A) Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten, bl.a. i Natura 2000-områder og i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger, og af landbrug af høj naturværdi samt af de europæiske landskaber

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer

Beskrivelse

Danmarks natur er fragmenteret, og naturen er generelt under pres på grund af betydelige mængder næringsstoffer deponeret i naturen gennem årtier. Halvkulturarealerne er stærkt fragmenterede, hvilket gør en effektiv indsats vanskelig, bl.a. på grund af store randeffekter fra det intensive landbrug og isolationen af sårbare bestande af planter og dyr. Disse forhold kan endvidere på grund af økologisk inerti forsinke de positive resultater af programindsatsen for naturen. Der er derfor behov for at fortsætte naturplejeindsatsen i den kommende programperiode, bl.a. i Natura 2000-områderne.

På grundlag af situationsanalysen kan der identificeres følgende behov:

- Naturpleje (ekstensiv landbrugs- og skovbrugsdrift); at udvikle naturplejen som driftsgren og gøre mulighederne for naturpleje så fleksible som muligt
- Fremme ekstensiv landbrugsmæssig drift i form af græsning og slæt til halvkulturarealer, der afspejler de reelle driftsøkonomiske omkostninger knyttet hertil og har fokus på produktion af natur og naturkvalitet
- Varig ekstensivering af landbrugs- og skovbrugsarealer, for eksempel for at sikre større sammenhængende arealer i ekstensiv landbrugsdrift
- Samdrift af små halvkulturarealer
- Fortsat udvikling af rekreative værdier og naturforvaltning med henblik på øget naturkvalitet

- Opsøgende og faciliterende aktiviteter for at involvere landmændene og skovejere
- Rydning/hegning og genetablering af naturlig vandstand på landbrugsarealer i Natura 2000-område.
- En indsats på området bør endvidere bidrage til at indfri EU's klimamålsætninger og de internationale forpligtelser, herunder specifikt det danske reduktionsmålsætning i ikke-kvotesektoren
- Øget fokus på både gamle og nye skove som bidrag til vandbeskyttelse, rekreative værdier, biodiversitet og klimahensyn.
- Fortsat udvikling af den bæredygtige skovdrift og dokumentationen heraf.

4.2.10. 10. Rent vandmiljø

Prioriteter/fokusområder

- 4B) Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer

Beskrivelse

Der er behov for at fastholde den positive udvikling i landbrugets og skovbrugets samspil med landskab, natur, klima og miljø, herunder at bidrage til at gennemføre Vandrammedirektivet, pesticidplanen, målsætningerne for skovene og klimamålsætningerne.

Danmark har gennemført en række nationale vandmiljøplaner og nitratdirektivets målsætninger, dels gennem en egentlig regulering af gødningsforbruget og dels gennem anvendelse af målrettet støtte f.eks. til etablering af vådområder og skov. Der er behov for fortsat implementering af vandområdeplaner efter Vandrammedirektivet. På lang sigt skal vandløb, søer og fjorde være sunde levesteder for dyr og planter, og vi skal fortsat have rent drikkevand. Dette skal konkret ske ved at reducere udledningen af kvælstof, fosfor og pesticider til vandmiljøet. Der er behov for at fortsætte arbejdet under det forrige landdistriktsprogram med implementering af Vandrammedirektivet.

Behovene på vand- og miljøområdet er altså:

- Fortsat etablering og fastholdelse af vådområder for reduktion af N eller P udledning
- Fremme af natur- og miljøhensyn på landbrugsarealer
- Pleje af græsarealer og seminatur på landbrugsarealer
- Varig ekstensivering af landbrugs- og skovdrift bl.a. i forbindelse med vådområde- og vandløbsprojekter
- Omlægning til økologisk landbrug eller pesticidfri drift
- Fortsat fremme af skovrejsning på landbrugsjorder med ringe evne til at tilbageholde vand og

næringsstoffer.

- Udlægning af dyrkningsfrie randzoner langs vandløb og søer
- Ændret vandløbsvedligeholdelse langs landbrugsarealer og supplerende indsats for at genetablere god økologisk status i vandløb langs landbrugsarealer
- Etablering af områder, der kan understøtte klimatilpasning

En indsats på vand- og miljøområdet bør endvidere bidrage til at indfri EU's klimamålsætninger og de internationale forpligtelser, herunder specifikt det danske reduktionsmålsætning i ikke-kvotesektoren.

4.2.11. 11. Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden

Prioriteter/fokusområder

- 4C) Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer

Beskrivelse

Lavtliggende eller vandlidende arealer anvendes i stigende grad til intensivt landbrug. Lavtliggende områder påvirkes kraftigt af jordbearbejdning og dræning, som resulterer i tab af organisk materiale, stigninger i udledningen af drivhusgasser og udvaskning af nitrat til vandmiljøet.

Ændring og restaurering af hydrologiske forhold og omlægning til ekstensivt landbrug på sådanne arealer vil kunne få stor betydning for reduktionen af udledningen af drivhusgasser, klimatilpasning, udvaskning af næringsstoffer til vandmiljøet, og til fremme af biodiversiteten.

Jordbundsforvaltning har ikke hidtil været et selvstændigt fokusområde i landdistriktsprogrammet 2007-2013. Der er dog fra 2013 stillet fokus på at gennemføre miljøprojekter på lavbundsarealer, særligt på ekstensivering af landbrug på de tørveholdige jorder. Der er endvidere fokus på at fremme økologisk jordbrugsproduktion gennem arealstøtte og tilskud til investering i nye teknologier til økologiske jordbrugsbedrifter. Økologisk dyrkning formodes til dels at styrke forvaltningen af jordbunden, i hvert fald i forhold til jordens indhold af organisk stof.

På grundlag af situationsanalysen kan følgende behov for indsatser defineres:

- Yderligere analyse af truslerne mod jordkvaliteten, herunder definition af de mekanismer, der påvirker jorden (dyrkningsmetoder og klimaet), og jordens sårbarhed overfor disse påvirkninger
- Identificering af risiko- / prioritetsområder, som kan være operative for en indsats for fastholdelse af jordens dyrkningskvalitet

- Yderligere fokus på bevaring af de tilbageværende tørveholdige jorder
- Permanent ekstensivering af landbrug i udpegede områder, herunder tørveholdige lavbundsområder, inklusive restaurering af de hydrologiske forhold i form af sløjfning af dræn/grøfter
- Omlægning til økologisk drift

En indsats på området bør endvidere bidrage til at indfri EU's klimamålsætninger og de internationale forpligtelser, herunder specifikt det danske reduktionsmålsætning i ikke-kvotesektoren.

4.2.12. 12. Reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget

Prioriteter/fokusområder

- 5B) Effektivitetsforbedringer i energiforbruget i landbruget og inden for forarbejdning af fødevarer
- 5D) Reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget
- 5E) Fremme af kulstofopbevaring og -binding inden for landbrug og skovbrug

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer

Beskrivelse

Landdistriktsprogrammet bør bidrage til at indfri Danmarks klimamålsætninger og -forpligtelser, herunder reduktionsmålsætningen i ikke-kvotesektoren og regeringens 40 pct. reduktionsmål for drivhusgasser i 2020 i forhold til 1990. Landbruget er en væsentlig kilde til udledning af drivhusgasser, primært metan (CH₄) og lattergas (N₂O), men også CO₂ (kuldioxid). Danmark er forpligtet til at reducere udledningerne af ikke-kvotebelagte drivhusgasser, som omfatter landbrugssektoren med 20 pct. i 2020 ift. 2005.

Lagring af kulstof i form af øget organisk indhold i jorden er kommet i stigende fokus i takt med et stigende fokus på klimaforandringerne. Ikke alene bidrager kulstoflagring til klimaregnskabet, det forbedrer desuden jordens frugtbarhed og evne til at holde på vand, og er en forudsætning for et langsigtet, bæredygtigt land- og jordbrug. Der findes endnu ingen kvantitative målsætninger for fremme af kulstofbinding i landbruget og skovbruget. Danmark har imidlertid tilvalgt ændringer i kulstofbalancen ved forvaltning af skove, landbrugsjord og vedvarende græsarealer, så disse tre elementer indgår ved opførelsen af reduktionsforpligtelsen for drivhusgasudledning.

Indsatsen under landdistriktsprogrammet forudsættes at bidrage til formålet gennem skovrejsning på landbrugsjord, omlægning til økologisk drift samt ekstensivering af landbrugsdriften på lavbundsarealer og tørveholdige eller organogene jorde, herunder helt at stoppe dræning. Reglerne om efterafgrøder i

landbrugsproduktionen bidrager tillige til kulstofbinding i jorden.

Göteborgprotokollen (2012) forpligter Danmark til at reducere ammoniakemissionen med 24 pct. i 2020 i forhold til et emissionsniveau på 83.000 tons ammoniak (NH₃) i 2005. Ammoniakemissionen stammer primært fra husdyrgødning.

Der er behov for udvikling af og investering i nye grønne teknologier, herunder økologiske, der kan bidrage til at reducere drivhusgasudledningerne fra husdyrproduktion. Der er endvidere behov for at fremme viden om, hvordan landbrugsproduktion bedst tilrettelægges, så drivhusgasudledningen fra den enkelte bedrift mindskes, og bedre at kunne måle drivhusgasudledningerne på bedriftsniveau, mere forskning i beregning og reduktion af drivhusgasemissioner på bedriftsniveau, blandt andet indenfor håndtering af metan udledning.

4.2.13. 13. Øget ressourceeffektivitet og udnyttelse af potentialet i bioøkonomien

Prioriteter/fokusområder

- 2A) Forbedring af alle landbrugs økonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og moderniseringen af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og -orienteringen samt diversificeringen af landbruget
- 5A) Effektivitetsforbedringer i vandforbruget i landbruget
- 5B) Effektivitetsforbedringer i energiforbruget i landbruget og inden for forarbejdning af fødevarer
- 5C) Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald og restprodukter og af andre nonfoodråmaterialer med henblik på bioøkonomien

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer
- Innovation

Beskrivelse

En forudsætning for fortsat vækst og beskæftigelse i jordbrugssektoren er forbedret anvendelse af råvaregrundlaget. Der skal skabes mest mulig værdi ud fra det tilgængelige råvaregrundlag. For at udnytte de muligheder, som den stigende ressourceknaphed på verdensplan giver, skal der bl.a. udvikles metoder til at udnytte naturens ressourcer bedre, således at der kan produceres "mere med mindre".

Der kan være behov for at fremme effektiviteten i vandforbruget i landbrug og gartneri, idet kunstvanding kan påvirke vandmængde og -kvalitet i nærliggende vandløb. Det store nedbørsoverskud i Vestdanmark om vinteren betyder, at markvanding generelt ikke er et problem for grundvandsbeholdningen, selvom der lokalt kan være problemer for vandføringen i vandløb. Hvis der vandes mere end marken har behov for,

kan der ydermere ske en udvaskning af næringsstoffer. Endelig kan markvanding have betydning for de dyre- og fuglearter, som yngler i områderne. Da markvanding er omkostningstungt vurderes dette dog kun i mindre grad at være tilfældet, hvorfor der ikke iværksættes en indsats direkte målrettet mod reduceret vandindvinding i nærværende program. Problematikken omkring markvanding og vandføring i vandløb indgår i arbejdet [med implementering af forud for næste generation af vandplaner efter Vandrammedirektivet, der skal dække perioden 2015-2021](#). Der vurderes endvidere at være et betragteligt energisparepotentiale i fødevarersektoren, særligt indenfor gartnerisektoren og den mindre energitunge produktion.

Der er behov for at fremme en både økonomisk, miljø-, natur- og klimamæssigt bæredygtig produktion af biomasse, som kan erstatte anvendelsen af fossile ressourcer på udvalgte områder og dermed reducere CO₂-udledningen, men samtidig bidrage til at reducere udvaskningen af næringsstoffer og plantebeskyttelsesmidler samt fastholder eller øger kulstofpuljen i jorden. Ikke mindst skovbruget kan levere i forhold til denne dagsorden. Der er endvidere brug for forædling af biomasseomsætningen for at sikre en fortsat rentabel drift. Landbruget bør deltage i omstillingen bl.a. ved at levere bæredygtig biomasse til eksempelvis bioraffinering, og landdistrikterne skal delagtiggøres i de vækstmuligheder, den bioøkonomiske dagsorden kan byde på.

4.2.14. 14. Fremme af diversificering, oprettelse og udvikling af små virksomheder samt jobskabelse

Prioriteter/fokusområder

- 6A) Fremme af diversificering, oprettelse og udvikling af små virksomheder samt jobskabelse

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer
- Innovation

Beskrivelse

Der er behov for at fremme af diversificering, oprettelse og udvikling af små virksomheder samt jobskabelse jf. situationsanalysen. En indsats herfor understøttes via indsatser under fokusområde 6B, der omfatter oprettelse og udvikling af små virksomheder, hvilket bl.a. vil bidrage til at fremme diversificering af økonomien i landdistrikterne. Der iværksættes således ikke indsatser under fokusområde 6A.

4.2.15. 15. Flere iværksættere og lokale arbejdspladser samt fremme af landdistrikternes rammevilkår

Prioriteter/fokusområder

- 6B) Fremme af lokaludvikling i landdistrikterne

Tværgående mål

- Innovation

Beskrivelse

Regeringen har som mål at fremme jobskabelse gennem sikring og forbedring af danske virksomheders konkurrenceevne og evne til at skabe værdi. Gode rammevilkår for erhvervslivet skal være med til at bane vejen for vækst, øget beskæftigelse og indkomster. Danmark har under den økonomiske krise mistet mange arbejdspladser i den private sektor, og det har ramt landdistrikterne og især yderområderne hårdt, idet hovedparten af industriarbejdspladserne er placeret her. Forandringen i erhvervsstrukturen betyder, at landdistrikterne i dag står over for en stor omstilling og skal finde nye roller at udfylde i et globalt orienteret videns- og servicesamfund. Det har forstærket centraliseringen, som betyder, at den erhvervsaktive del af befolkningen i stigende grad flytter til byerne for at tage en uddannelse eller finde arbejde.

En række mindre byer og landsbysamfund i yderområderne bliver efterladt med tomme huse og faldende huspriser til følge, større afstand til offentlige serviceydelser og dårlige boliger, der udlejes til husstande med meget små indkomster. Samtidig falder beskæftigelsen mere i landdistrikterne end i byerne, erhvervsstrukturen er under pres fra den generelle udvikling og uddannelsesniveaue er lavere.

Der er behov for at forbedre rammevilkår i landdistrikterne med henblik på at skabe ny beskæftigelse og vækst i landdistrikterne, herunder at fremme:

- Videnoverførsel og entreprenørskabende udvikling i landdistrikterne
- Etablering og udvikling af nye virksomheder og områdefornyelse, samt basale servicefaciliteter i landdistrikterne
- Samarbejde om udvikling af nye virksomheder, produkter, processer og teknologier i landdistrikterne

4.2.16. 16. Forbedring af adgangen til, brugen af og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi i landdistrikter

Prioriteter/fokusområder

- 6C) Forbedring af adgangen til, brugen af og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi (IKT) i landdistrikterne.

Tværgående mål

- Miljø
- Tilpasning til og modvirkning af klimaforandringer
- Innovation

Beskrivelse

Der kan lokalt være behov for at forbedre adgangen til, brugen af og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi i landdistrikter. Udbredelsen af bredbåndsteknologi i Danmark udvikler sig dog generelt positivt jævnfør analysen i afsnit 4.1. Behovet vil kunne understøttes som led i indsatser med mindre infrastrukturinvesteringer under programmets LEADER indsats under fokusområde 6B.

5. BESKRIVELSE AF STRATEGIEN

5.1. En begrundelse for de behov, der er udvalgt til at blive imødekommet af programmer for udvikling af landdistrikterne, og valget af mål, prioriteter, fokusområder og målsætning baseret på dokumentation fra SWOT-analysen og behovsvurderingen. Hvor det er relevant, omfatter programmet en begrundelse for de tematiske delprogrammer. Begrundelsen skal navnlig fremhæve de krav, der er nævnt i artikel 8, stk. 1, litra c), nr. i) og iv), i forordning (EU) nr. 1305/2013

Støtten under landdistriktsprogrammet skal medvirke til at forfølge fælles definerede samfundsbehov, som ellers ikke ville blive forfulgt i ønsket omfang, enten fordi det ikke er økonomisk rentabelt for den enkelte at gøre det, eller fordi der mangler fornøden information, kompetence eller kapital til at gennemføre de nødvendige aktiviteter for at forfølge dem.

Baseret på analysen af styrker, svagheder, muligheder, trusler og behov, regeringens nationale mål og prioriteringer, målene i partnerskabsaftalen for 2014-2020, erfaringerne fra gennemførelsen af landdistriktsprogrammet 2007-2013 jf. bilag 3, resultaterne af ex-ante evalueringen samt dialogen med befolkningen og partnerskabet, vælges det at forfølge følgende af de i afsnit 4.2 identificerede behov med programindsatsen.

Behov

(I parentes de relaterede EU prioriteter, fokusområder og tværgående mål)

1. Grøn omstilling og grønne jobs
(forfølges gennem alle fokusområder, bidrager til alle tværgående mål innovation, miljø og klima)
2. Fremme innovation i fødevarersektoren
(fokusområde 1A-B, tværgående mål innovation)
4. Produktivitetsudvikling og konkurrenceevne i fødevarersektoren
(fokusområde 2A, tværgående mål innovation, miljø, klima)
8. Fremme omstilling til økologisk fødevarerproduktion
(fokusområde 4A-C, tværgående mål innovation, miljø, klima)
9. Varierede landskaber, rig og klimarobust natur
(fokusområde 4A, tværgående mål miljø, klima)
10. Rent vandmiljø
(fokusområde 4B, tværgående mål miljø, klima)
- 11 Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden
(fokusområde 4C, tværgående mål miljø, klima)
12. Reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget
(fokusområde 5B, 5D-E, tværgående mål miljø, klima)
13. Øget ressourceeffektivitet og udnyttelse af potentialet i bioøkonomien

(fokusområde 2A og 5AB-C, tværgående innovation, miljø, klima)

15. Flere iværksættere og lokale arbejdspladser samt fremme af landdistrikternes rammevilkår (fokusområde 6B, tværgående mål innovation)

Programmet bør bidrage til at styrke innovation inden for fødevarersektoen med henblik på grøn omstilling, miljømæssig bæredygtighed og konkurrenceevne. Der bør arbejdes på at skabe bedre sammenhæng mellem forskning, udvikling, afprøvning, demonstration og anvendelse i erhvervet. Det er afgørende, at nye produkter og teknologier bliver udviklet på de områder, hvor erhvervet har mest brug for det og med udgangspunkt i forbrugernes efterspørgsel.

Programmet bør bidrage til at styrke konkurrencekraften i fødevarersektoen. Ekspansionsvejen for landbruget ligger i salg af produkter med høj værdi og ressourceeffektivitet. Erhvervet skal fokusere på at effektivisere produktionen og nedbringe forbruget af ressourcer. Vejen til øget værdiskabelse og konkurrenceevne går via udvikling af nye dyrkningsmetoder, produkter og teknologier, som er omkostningseffektive og kan finde bred anvendelse i sektoren. For eksempel kan øget forædling, udvikling af mere robuste planter og mere effektiv omsætning af husdyrfoderet muliggøre, at produktionen kan øges samtidig med, at ressourceforbruget nedbringes.

Programmet bør bidrage til at styrke udvikling, produktion og efterspørgsel efter økologiske fødevarer, som har et særligt potentiale til at styrke indtjeningen og jobskabelsen i landdistrikterne. Udvikling af fødevarerproduktion med dyrevelfærdshensyn skal styrkes.

Programmet bør bidrage til at værne om natur, biodiversitet og vandmiljø samt at forebygge klimapåvirkninger gennem fremme af miljømæssigt bæredygtig landbrugs- og skovproduktion og ekstensivering af produktionen i udpegede områder. Der skal sikres mere miljø og natur for pengene gennem en mere effektiv indsats for natur og vandmiljø.

Programmet bør bidrage til et mere klimavenligt landbrug og skovbrug med fokus på teknologier, der kan reducere drivhusgasudledningerne og samtidig øge robustheden overfor klimaforandringer, og på bæredygtig produktion af biomasse, som kan erstatte anvendelsen af fossile materialer og dermed reducere CO₂-udledningen.

Der er behov for at fremme rentabel produktion af biomasse, som samtidig fremmer naturværdier, således at det eksempelvis bliver økonomisk attraktivt at indsamle grøn biomasse fra naturarealer. Der er endvidere behov for udvikling af teknologier der kan konvertere biomasse til andre produkter, herunder udnyttelse af husdyrgødning til energiformål, samt metoder til høst, indsamling, lagring og transport af biomasse til videre forarbejdning, eks. bioraffinering af halm.

Landdistrikterne vurderes at have særlige erhvervmæssige potentialer, som langt fra er fuldt udnyttet. Landdistrikterne skal i endnu højere grad end hidtil konkurrere på viden, opfindsomhed og kreativitet, og der skal skabes nye produkter, nye forretningsmodeller og åbnes nye markedsmuligheder. Det er vigtigt at se lokale ressourcer så som natur, kulturarv, historie, geografi mv. i sammenhæng med erhvervsstrukturerne inden for områderne turisme, oplevelsesøkonomi, fødevarer, natur og klima. Udover at samarbejde om produktudvikling, produktion og distribution, salg og afsætning skal der fremover også

samarbejdes om innovation, kompetenceudvikling og iværksætterier. Den nærdemokratiske tilgang og beslutningsproces for projekter er vigtig og med til at fremme både det lokale engagement og kvaliteten af projekterne. Gennemførelsen af LAG projekter (via lokale aktionsgrupper) er med til at styrke det enkelte lokalområdes identitet og får sat en udvikling i gang, der understøtter erhvervsudvikling, rammevilkår, turisme og bosætning.

Programmet bør bidrage til øget beskæftigelse, gode rammevilkår for udviklingen i landdistrikterne og en balanceret udvikling mellem byområder og landdistrikter. Udviklingen skal ske i et konstruktivt samspil med de kommunale og regionale myndigheder og lokale aktører. LEADER-metoden anvendes til denne indsats for at sikre den nære tilknytning til lokalområderne. Der er i den forbindelse behov for kompetenceudvikling af LAG-aktørerne for at levere bedre rådgivning, administration og service til projektansøgere samt fremme af afsøgning af LAG-partnere, indgåelse af samarbejder og gennemførelse af samarbejdsprojekter, der kan fremme opfyldelsen af målene i LAG'ens udviklingsstrategi.

Forfølgelse af mål, EU-prioriteter og fokusområder for udvikling af landdistrikterne

Programmet skal finansiere indsatser for at forbedre rammevilkår for jordbruget og jordbrugets konkurrenceevne, forfølge miljø-, klima- og naturmålsætninger og målsætninger for landdistriktsudvikling. Programmet vil således forfølge alle de tre fællesskabsmål for landdistriktsudvikling jævnfør artikel 4 i forordning nr. 1305/2013 (tilknyttede EU fokusområder i parentes):

1. Landbrugets konkurrenceevne (1A-B, 2A)
2. Bæredygtig forvaltning af naturressourcer og klimatiltag (1A-B, 4A-C, 5~~AB~~-E)
3. En afbalanceret territorial udvikling af landdistrikternes økonomi, inklusive etablering af og fastholdelse af beskæftigelse (1A-B, 6B)

De tre fællesskabsmål forfølges gennem de fem prioriteter og to fokusområder, som fremgår af tabel 21.

Sammenhængen mellem de aktiverede EU-prioriteter og de tilhørende tematiske mål i medfør af forordning 1303/13 og partnerskabsaftalen vedrørende de europæiske struktur- og investeringsfonde fremgår af bilag 8.

For hver af programmets foranstaltninger er der i overensstemmelse hermed fastsat en række overordnede mål (effektmål), specifikke mål (resultatmål) og operationelle mål (outputmål), som defineret på fællesskabsniveau jf. kapitel 11 Indikatorplan.

Nationale mål og handleplaner

Valget af EU prioriteter og fokusområder i programmet begrundes i ønsket om

- Fokusering af indsatsen og prioritering af de foranstaltninger, der har størst effekt indenfor det begrænsede budget
- At reducere forvaltningsmyndighedens administrationsomkostninger
- At opnå forenkling og reducere risikoen for underkendelser af administrationen af programmet
- Et overskueligt antal foranstaltninger med enkle støttebetingelser og ansøgningsprocedurer

Forvaltningsmyndigheden har med henblik på forenkling og forbedring af nærværende program i 2013

foretaget et servicetjek af støtteordninger under det forrige landdistriktsprogram og kortlagt effekter, administrationsprocenter og underkendelsesrisici ved de enkelte ordninger. På denne baggrund programmeres færre men større og bredere ordninger end i foregående landdistriktsprogram. Dette princip håndhæves med henblik på at opnå forenkling, forbedret effekt og reduktion af underkendelsesrisici.

Behovene hvad angår EU-prioritet 3 (fremme af fødevarekædens organisation, herunder behandling og afsætning af landbrugsprodukter, dyrevelfærd og risikostyring i landbruget) beskrives som behov nr. 06 og nr. 07 i listen over identificerede behov for fremme af landbrug og landdistriktsudvikling i afsnit 4.2. En programindsats under denne prioritet fravælges imidlertid for at opnå en fokusering og forenkling af programindsatsen indenfor begrænsede budgetmidler. Mange af programindsatserne under de andre EU-prioriteter vil imidlertid forfølge målsætningerne i EU-prioritet 3 indirekte, herunder indsatsene for information og formidling af viden om omstilling til nye processer, teknologier og kvalitetsstandarder inden for landbruget under ordningerne M01a og M16b, fremme af investeringer i ny teknologi og omstrukturering, som kan medføre forbedret dyrevelfærd under ordning M04a og økologisk investeringsstøtte under ordning M04b.

Ved aktivering af de valgte foranstaltninger og EU-prioriteter bidrager programmet med finansiering af en lang række regeringsmålsætninger og -indsatser. Særligt ~~eri forbindelse med regeringens Grøn Vækst-aftale gældende for 2010-2015 blev~~ der indført en række målsætninger på miljø- og naturområdet med finansiering fra landdistriktsprogrammerne, men også på økologiområdet og landdistriktsområdet er der lagt nationale målsætninger, som forfølges med programmidler. Langt størstedelen af natur- og miljøindsatsen under programmet vil understøtte implementering af Vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne.

Programindsatsen vil skulle bidrage til opfølgning på Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger (se kapitel 14), herunder ikke mindst via de indsatser, der følger af vand- og naturplanlægningen i medfør af Vandrammedirektivet og Natura-2000 direktiverne. ~~En stor del af anbefalingerne kræver dog et yderligere kortlægningsarbejde før, der kan træffes beslutning om implementering. Nogle af disse anbefalinger kan derfor tænkes implementeret under programmet senere, efter forelæggelse af forslag til programjustering for Kommissionen med virkning fra 2016.~~

Ligeledes kan der opstå behov for en fremtidig programjustering for at implementere nye indsatser for gennemførelse af anbefalinger fra regeringens vækstteams for fødevarer og for vand, bio og miljøløsninger og næste generation af vandområde- og naturplaner efter Vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne, når disse foreligger.

EU strategier og handleplaner

Valget af prioriteter og fokusområder begrundes endvidere i ønsket om at implementere EU strategier og direktiver om vækst og bæredygtighed, herunder;

- EU 2020 strategien for bæredygtig og inklusiv vækst
- Ressourceeffektiviseringsstrategien
- Natura 2000-direktiverne

- EU biodiversitetsstrategien 2020
- PAF (Prioritized Action Framework)
- Skovstrategien
- Vandrammedirektivet
- Pesticiddirektivet
- Klimamålsætninger og reduktionsmål for drivhusgasser
- Gøteborgprotokollen, mål om luftkvalitet.

Sammenhængen til EU direktiver og målsætninger er beskrevet i bilag 3 og bilag 4.

LEADER og landdistriktsudvikling

LEADER-tilgangen anvendes til gennemførelse af programindsatsen under EU-prioritet 6. Effekten af LEADER-indsatsen forventes at styrket i forhold til tidligere programperioder ved at målrette midlernes anvendelse mod beskæftigelse og udvikling af rammevilkårene i landdistrikterne.

Det overordnede princip bag LEADER-metoden er at sikre en høj grad af lokal indflydelse i forbindelse med gennemførelse af programindsatsen. Det strategiske fokus for LEADER-metoden er, at lokale deltagere skal inddrages i beslutningen om anvendelsen af landdistriktsmidlerne, der er afsat til denne indsats, og at der dermed findes lokale løsninger til de lokale udfordringer. LEADER implementeres under fokusområde 6B gennem lokale udviklingsstrategier, som udarbejdes af de lokale aktionsgrupper. Dermed aktiveres de lokale aktører, og indsatsen tilrettelægges efter lokale behov og muligheder. Udviklingsstrategierne skal styrke den territoriale sammenhæng og synergivirkningerne mellem foranstaltninger samt tage sigte på landdistriktsøkonomien og -befolkningen i bredere forstand. Regeringen har derudover iværksat en lang række andre initiativer, der forbedrer rammevilkårene i landdistrikts- og yderområder, styrker kommunernes muligheder og støtter erhvervslivets forudsætninger. Der er tale om en vedholdende og ambitiøs indsats, som vil forfølge de identificerede behov for udvikling af landdistrikts- og yderområderne. For en gennemgang af udvalgte af initiativer henvises til bilag 3.

Prioritering mellem program mål

Specifikt prioriteres der mellem programmålene efter følgende pejlemærker:

- direktivløftende natur- og miljøindsatser fortsættes på det niveau, der var forudsat i forrige landdistriktsprogram med den nationale Grøn Vækst aftale gældende til og med år 2015
- økologiindsatser fortsættes på et niveau, som understøtter regeringens målsætning om fordobling af det økologiske areal i 2020
- indsatser inden for målene for vækst og konkurrenceevne samt landdistriktsudvikling fortsættes men nedjusteres i lyset af den lavere finansielle ramme for programmet i forhold til 2007-2013
- der skal ske en forenkling af indsatserne under programmet

Landdistriktsprogrammet vil fortsat være en central finansieringskilde for implementering af Vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne. [Indsatsbehovet i næste generation af vand- og](#)

~~naturplaner gældende fra 2016 fastlægges nationalt i løbet af 2014. Fastlæggelsen af dette indsatsbehov forventes ikke at reducere dette fokus på direktivimplementering.~~

Denne prioritering afspejles i fordelingen af budgettet på indsatser jf. afsnit 10, hvor den altovervejende del allokeres til forfølgelse af fællesskabsmålet om sikring af bæredygtig forvaltning af naturressourcer og klimatiltag, primært gennem programindsatser under EU-prioritet 4.

Tabel 21: Sammenhæng mellem fællesskabsmål, prioriteter og fokusområder

EU Mål (Artikel 4 i 1305/13)	EU Prioritet (Artikel 5 i 1305/13)	EU Fokusområde (Artikel 5 i 1305/13)
1) Landbrugets konkurrenceevne 2) Bæredygtig forvaltning af naturressourcer og klimatiltag 3) En afbalanceret territorial udvikling	1) Fremme af videns overførsel og innovation inden for landbrug, skovbrug og landdistrikter	1A) Fremme af innovation, samarbejde og udvikling af videns basen i landdistrikterne
		1B) Styrkelse af forbindelserne mellem landbrug, fødevarereproduktion og skovbrug samt forskning og innovation, herunder med henblik på bedre miljøforvaltning og miljømæssige resultater
1) Landbrugets konkurrenceevne	2) Styrkelse af bedrifternes levedygtighed og konkurrenceevnen for alle typer landbrug i alle regioner og fremme af innovative landbrugsteknologier og den bæredygtige forvaltning af skove	2A) Forbedring af alle landbrugsøkonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og moderniseringen af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og -orienteringen samt diversificeringen af landbruget
2) Bæredygtig forvaltning af naturressourcer og klimatiltag	4) Genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer i tilknytning til landbruget og skovbruget	4A) Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten, bl.a. i Natura 2000-områder, i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger, landbrug af høj naturværdi og af de europæiske landskaber
		4B) Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider
		4C) Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden
1) Landbrugets konkurrenceevne 2) Bæredygtig forvaltning af naturressourcer og klimatiltag	5) Fremme af ressourceeffektivitet og støtte til overgangen til en klimaresistent lavemissionsøkonomi i landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren	5B) Effektivitetsforbedringer i energiforbruget i landbruget og indenfor forarbejdning af fødevarer
		5C) Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald og restprodukter og af andre nonfoodråmaterialer med henblik på bioøkonomien

Tabel 21: Sammenhæng mellem fællesskabsmål, prioriteter og fokusområder

5.2. Kombinationen af og begrundelsen for foranstaltningerne til udvikling af landdistrikterne for hvert fokusområde, herunder begrundelsen for de finansielle tildelinger til foranstaltningerne og de finansielle ressourcers tilstrækkelighed i lyset af de satte mål nævnt i artikel 8, stk. 1, litra c), nr. ii) og iii). Kombinationen af foranstaltninger inkluderet i interventionslogikken skal baseres på dokumentation fra SWOT-analysen og begrundelsen og prioriteringen af behov fra afsnit 5.1

5.2.1. P1: fremme af vidensoverførsel og innovation inden for landbrug og skovbrug og i landdistrikter

5.2.1.1. 1A) Fremme af innovation, samarbejde og udvikling af vidensbasen i landdistrikterne

5.2.1.1.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

- M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)
- M16 — Samarbejde (artikel 35)

5.2.1.1.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Der er generelt behov for støtte til at sikre, at der er adgang til information og formidling af viden om, hvordan nye processer og teknologier implementeres og anvendes inden for de primære sektorer. Det kan medvirke til at sikre dansk landbrugs, gartneris og skovbrugs konkurrencedygtighed under produktionsvilkår, hvor der skal tages større hensyn til miljø- og klimapåvirkning samt dyrevelfærd.

5.2.1.2. 1B) Styrkelse af forbindelserne mellem landbrug, fødevarerproduktion og skovbrug samt forskning og innovation, herunder med henblik på bedre miljøforvaltning og miljømæssige resultater

5.2.1.2.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

- M16 — Samarbejde (artikel 35)

5.2.1.2.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Indsatsen skal fremme udvikling og innovation i den danske landbrugs- og skovbrugssektor gennem samarbejdsprojekter. Det er således formålet at fremme sektorernes konkurrencedygtighed og bæredygtige udvikling, herunder forbedre procedurerne til beskyttelse af miljøet og tilpasse sig klimaforandringerne. Indsatsen skal udmunde i udvikling og indførelse af nye produkter, nye processer, nye teknologier og ny praksis, [herunder inden for økologisk produktion og økologiske produkter](#).

Bioøkonomien rummer nye erhvervs muligheder for landbruget. Stigende priser på fossilt baserede råstoffer kombineret med ønsket om at diversificere forsyningskilderne for energi og reducere klimapåvirkningerne fra fossil energi vil skabe en fortsat stigende efterspørgsel efter biobaserede erstatninger. Der er behov for at fremme en både økonomisk og miljømæssigt bæredygtig produktion af

biomasse, som kan erstatte anvendelsen af fossile ressourcer på udvalgte områder og dermed reducere CO₂-udledningen, men samtidig bidrage til at reducere udvaskningen af næringsstoffer og plantebeskyttelsesmidler.

5.2.1.3. 1C) Fremme af livslang læring og erhvervsuddannelse inden for landbrug og skovbrug

5.2.1.3.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

- M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)

5.2.1.3.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Der iværksættes ikke indsatser under dette fokusområde.

5.2.2. Prioritet 2: Styrkelse af bedrifternes levedygtighed og konkurrencedygtighed inden for alle typer landbrug i alle regioner og fremme af innovative landbrugsteknologier og bæredygtig forvaltning af skove

5.2.2.1. 2A) *Forbedring af alle landbrugs økonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og moderniseringen af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og -orienteringen samt diversificeringen af landbruget*

5.2.2.1.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

- M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)
- M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)
- M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)
- M16 — Samarbejde (artikel 35)

5.2.2.1.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Den stigende efterspørgsel efter fødevarer udgør et vækstpotentiale for landbrugssektoren. Men det kræver en særlig indsats at udnytte dette vækstpotentiale. Landbruget er som det første led i fødevarerekæden fra jord til bord et meget vigtigt indsatsområde for at fastholde og forbedre

konkurrenceevnen i den danske fødevareklynge.

Ved at skabe rammer for nye strukturinvesteringer i landbruget, herunder moderne produktionsanlæg, er det forventningen, at fødevareproduktionen kan øges uden at gøre skade på miljøet. Nye moderne staldanlæg kan samtidig give bedre vilkår for dyrene.

Der kan konstateres en voksende efterspørgsel efter produkter af høj kvalitet, hvilket bl.a. afspejles i en stigende efterspørgsel efter økologiske produkter. Økologien er et godt eksempel på, at fokus på kvalitet og bæredygtighed kan drive en udvikling af nye og sunde fødevareprodukter til at blive en succes på markedet. En fortsat indsats for omlægning til økologisk produktion skal bidrage til at fremme produktion og salg af bæredygtige høj kvalitetsprodukter.

Investeringer i produktionen af biomasse og udviklingsprojekter for omstilling til den nye bioøkonomi skal fremme de nationale klimamålsætninger og målsætninger for omstilling fra fossile energikilder til vedvarende energi.

Landbrugsproduktionen er udsat for en række risikofaktorer. Produktionen er blandt andet afhængig af klimaet, forekomster af dyre- og plantesygdomme, skadedyrsangreb og ugunstige vejrforhold. Landbruget oplever stigende problemer med at dække sine produktionstab som følge af klimahændelser, især oversvømmelser efter ekstraordinær nedbør i Danmark. Der kan i tilfælde af katastrofale hændelser være behov for at støtte landmændenes afholdelse af udgifter til genopretning af landbrugets produktionspotentialer efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser samt indførelse af passende forebyggende foranstaltninger herefter.

5.2.2.2. 2B) Fremme af tilstrækkeligt kvalificerede landbrugeres adgang til landbrugssektoren og navnlig generationsfornyelsen

5.2.2.2.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

5.2.2.2.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Der iværksættes ikke indsatser under dette fokusområde.

5.2.3. Prioritet 3: Bedre tilrettelæggelse af fødevarekæden, herunder forarbejdning og markedsføring af landbrugsprodukter, dyrevelfærd og risikoforvaltning i landbruget

5.2.3.1. 3A) Forbedring af primærproducenters konkurrenceevne ved at integrere dem bedre i landbrugsfødevarekæden ved hjælp af kvalitetsordninger, der tilføjer landbrugsprodukterne merværdi, fremstød på lokale markeder og korte forsyningskredsløb, producentsammenslutninger og -organisationer og brancheorganisationer

5.2.3.1.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

5.2.3.1.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Der iværksættes ikke indsatser under dette fokusområde.

5.2.3.2. 3B) Støtte til bedriftsrisikoforebyggelse og -styring

5.2.3.2.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

5.2.3.2.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Der iværksættes ikke indsatser under dette fokusområde.

5.2.4. P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug

5.2.4.1. 4A) Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten, bl.a. i Natura 2000-områder og i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger, og af landbrug af høj naturværdi samt af de europæiske landskaber

5.2.4.1.1. Foranstaltninger for landbrugsjord

- M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)
- M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)
- M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)
- M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovens levedygtighed (artikel 21-26)
- M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)
- M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)

- [M13](#) — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)
- [M16 — Samarbejde \(artikel 35\)](#)

5.2.4.1.2. Foranstaltninger for skovbrugsarealer

- M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovens levedygtighed (artikel 21-26)
- M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)

5.2.4.1.3. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Indsatsen for fastholdelse og fremme af biodiversitet skal bidrage til at opretholde resultaterne fra tidligere planer, herunder [nationale regeringens](#) naturplaner, pesticidplan, målsætninger for skovene og mål om at reducere udledningen af drivhusgasser. Indsatsen skal endvidere bidrage til at forfølge [regeringens](#) mål om [Grøn Omstilling](#). Dette vil blive efterstræbt gennem projektstøtte, arealbaserede aftaler, opsøgende og faciliterende aktiviteter, innovation og anvendelse af ny teknologi.

Indsatsen fokuseres på udpegede geografiske områder målrettet imod implementering af Natura 2000-direktiverne fremfor på hele landbrugsarealet. Indsatsen målrettes snævert både geografisk og emnemæssigt for at opnå størst mulig naturværdi for støttemidlerne. Indsatsen vil i øvrigt supplere søjle i indsatsen for fastholdelse af biodiversitet på hele landbrugsarealet gennem krydsoverensstemmelses- og grønningskravene og den nationale indsats ved bl.a. naturbeskyttelsesloven, miljøbeskyttelsesloven og lov om drift af landbrugsjorder.

Ved permanent udtagning eller ekstensivering af landbrugs- og skovarealer i udpegede områder (flerårige driftsaftaler, jordfordeling, forkøbsret) kan fragmenteringen i naturen reduceres og der kan sikres bedre sammenhæng mellem halvkulturområder og egentlige naturområder, hvorved der kan sikres mere natur for pengene og en mere effektiv indsats for biodiversiteten bl.a. i Natura 2000-områderne. Også tilskud til biodiversitetsvenligt skovbrug kan bidrage til at opfylde internationale og EU-målsætninger om biodiversitet, specielt hvis arealerne sikres permanent.

Endvidere kan der udlægges arealer for landbrugets tilpasning til og modvirkning af klimaforandringerne, idet kulstof frigives, når arealerne dyrkes. Varige aftaler om udtagning forventes således at kunne sikre en bedre beskyttelse af naturen og mindske de administrative byrder.

Endelig forventes arealtilskud til økologisk jordbrug [og økologiske udviklingsprojekter](#) at kunne medvirke til såvel at reducere udledning af pesticider, øge biodiversiteten og øge kulstofpuljen i jorden.

Foranstaltningen M07 programmeres under dette fokusområde for at kunne finansiere udestående betalinger af støtte på tilsagn afgivet i forrige programperiode under støtteordningen ABB 323 Naturarv.

5.2.4.2. 4B) Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider

5.2.4.2.1. Foranstaltninger for landbrugsjord

- M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)
- M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)
- M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)
- M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)
- M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)
- M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)
- [M13](#) — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)
- [M16 — Samarbejde \(artikel 35\)](#)

5.2.4.2.2. Foranstaltninger for skovbrugsarealer

- M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)
- M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)

5.2.4.2.3. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Indsatsen skal bidrage til at forfølge [nationaleregeringens](#) mål om ~~Grøn Omstilling, som omfatter~~ bæredygtighed i landbruget, grøn økonomi og en konkret indsats overfor stigende forureningsproblemer, ressourcemangel og klimaforandringer, herunder de fælles klimamålsætninger og regeringens 40 pct. reduktionsmål for drivhusgasser i 2020.

Indsatsen fokuseres på udpegede geografiske områder målrettet imod implementering af Vandrammedirektivet fremfor på hele landbrugsarealet. Indsatsen målrettes snævert både geografisk og emnemæssigt for at opnå størst mulig forbedring af vandkvaliteten for støttemidlerne. Indsatsen skal endvidere bidrage til at opretholde resultaterne fra tidligere planer, herunder [nationaleregeringens](#) vandplaner, pesticidplan og mål om at reducere udledningen af drivhusgasser med 40 pct. i 2020 i forhold

til 1990.

Dette vil blive efterstræbt gennem projektstøtte, arealbaserede aftaler, opsøgende og faciliterende aktiviteter, innovation og anvendelse af ny teknologi. ~~Der vil være behov for arealkompensation for såvel påtagede som pålagte forpligtelser i medfør af vandplanerne.~~

Etablering af vådområder bør fremmes gennem tiltag til fremme af anlæg og pleje af vådområder, herunder gennem permanent udtagning eller ekstensivering af landbrugs- og skovarealer (flerårige driftsaftaler, jordfordeling, forkøbsret). [Derudover vil fysiske anlæg på landbrugsjord i forbindelse med vandløbsrestaurering bidrage til vandmiljøindsatsen.](#) Endvidere kan der udlægges arealer som led i klimatilpasning, ligesom det ved permanent udtagning af arealer også er muligt at modvirke klimaforandringerne, idet kulstof frigives, når arealerne dyrkes.

Arealtilskud til økologisk jordbrugsproduktion forventes at kunne medvirke til at reducere landbrugets effekt på vandmiljøet ved at reducere udledningen af pesticider.

Kompensation ved varige aftaler med flerårige arealbetaling for forventes i kombination med jordfordeling at sikre en bedre beskyttelse af vandmiljøet og mindske de administrative byrder med forvaltning af tilskud under ordningerne.

Indsatsen vil i øvrigt supplere søjle I indsatsen for bedre vandforvaltning på hele landbrugsarealet gennem krydsoverensstemmelses- og grønningsskravene og den nationale indsats ved bl.a. miljøbeskyttelsesloven og miljømålsloven.

5.2.4.3. 4C) Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden

5.2.4.3.1. Foranstaltninger for landbrugsjord

- M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)
- M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)
- M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)
- M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)
- M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)
- M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)
- [M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger \(artikel 31\)](#)
- [M16 — Samarbejde \(artikel 35\)](#)

5.2.4.3.2. Foranstaltninger for skovbrugsarealer

- M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovens levedygtighed (artikel 21-26)
- M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)

5.2.4.3.3. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Som resultat af efterspørgselen efter landbrugsjord og landbrugets overvindelse af de fysiske forhindringer for dyrkning såsom vandlidende arealer, bliver lavtliggende arealer ofte anvendt til intensivt landbrug i Danmark. Lavtliggende områder påvirkes kraftigt af jordbearbejdning og dræning, som resulterer i tab af organisk materiale og næringsstoffer, stigninger i udledningen af drivhusgasser, reduktion af kulstofpuljen i jorden og udvaskning af nitrat til vandmiljøet.

Der arbejdes nationalt for at nå EU-målene for reduktion i udledningen af kuldioxid og drivhusgasser og for forbedring af forholdene for biodiversiteten, der skal opfyldes i 2020. Der arbejdes inden for et bredt udsnit af de økonomiske sektorer for at opnå emissionsreduktionsmålet. For så vidt angår initiativer i landbrugssektoren, menes bevaring af lavtliggende tørvejerde at have stor betydning for udledningen af CO₂ og andre drivhusgasser.

Ændring og restaurering af hydrologiske forhold og omlægning til ekstensivt landbrug på lavtliggende projektområder forventes at have stor betydning med hensyn til tab af organisk materiale og i forhold til at reducere udledningen af drivhusgasser, opbygning af kulstofpuljen i jorden, udvaskning af næringsstoffer til vandmiljøet, og til fremme af jordens biodiversitet. En tilsvarende effekt forventes at kunne opnås gennem arealtilskud til økologisk jordbrugsproduktion.

5.2.5. P5: fremme af ressourceeffektivitet og overgangen til en klimarobust økonomi med lavere CO₂-emissioner i landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren

5.2.5.1. 5A) Effektivitetsforbedringer i vandforbruget i landbruget

5.2.5.1.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

- [M04 — Investeringer i fysiske aktiver \(artikel 17\)](#)

5.2.5.1.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

~~Der iværksættes ikke indsatser under dette fokusområde.~~

[Dansk jordbrug står over for stadigt stigende krav på natur- og miljøområdet. Hvis dansk landbrug, herunder gartnerier, skal indfri fremtidens krav til bæredygtighed, skal der fremadrettet produceres mere for mindre. Der skal produceres ressourceeffektivt og uden at øge miljøbelastningen. For at imødegå disse](#)

udfordringer skal investeringer i ny miljøteknologi sikre en fortsat optimering af produktionsprocesser og dermed sektorens konkurrenceevne under produktionsvilkår, hvor der tages hensyn til bl.a. miljø- og klimapåvirkninger samt dyrevelfærd. Disse krav giver behov for mere fokus på den enkelte bedrifts miljøpåvirkning og behov for investeringer i miljøteknologi, der kan reducere belastningen af miljø, natur og naboer.

Der iværksættes derfor en indsats for støtte til investeringer i vandbesparende teknikker i gartnerisektoren under støtteordningen for investeringer i miljøteknologi (M04a). Øvrige indsættelser under M04 støtteordningen for investeringer i ny miljøteknologi til forfølgelse af andre fokusområder i medfør af landdistriktsforordningens artikel 17 (1a) forventes dog også at ville bidrage indirekte til dette fokusområde (sekundære output).

5.2.5.2. 5B) Effektivitetsforbedringer i energiforbruget i landbruget og inden for forarbejdning af fødevarer

5.2.5.2.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

- M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)

5.2.5.2.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Dansk jordbrug, herunder især husdyrproduktionen, står over for stadigt stigende krav på natur og miljøområdet. Hvis dansk landbrug skal indfri fremtidens krav til bæredygtighed, skal der fremadrettet produceres mere for mindre. Der skal produceres ressourceeffektivt og uden at øge miljøbelastningen. For at imødegå disse udfordringer skal investeringer i ny miljøteknologi sikre en fortsat optimering af produktionsprocesser og dermed sektorens konkurrenceevne under produktionsvilkår, hvor der tages hensyn til bl.a. miljø- og klimapåvirkninger samt dyrevelfærd. Disse krav giver behov for mere fokus på den enkelte bedrifts miljøpåvirkning og behov for investeringer i miljøteknologi, der kan reducere belastningen af miljø, natur og naboer.

5.2.5.3. 5C) Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald og restprodukter og af andre nonfoodråmaterialer med henblik på bioøkonomien

5.2.5.3.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

- M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)
- M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)

- M16 — Samarbejde (artikel 35)

5.2.5.3.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Landbruget, skovbruget og landdistrikterne spiller en væsentlig rolle i udviklingen af bioøkonomien. Landbruget står for en stor andel af biomasseproduktionen som eksempelvis halm, husdyrgødning, græs, energipil mv. Landbruget bør deltage i omstillingen til bioøkonomi bl.a. ved at levere bæredygtig biomasse til eksempelvis bioraffinering, ligesom landdistrikterne skal delagtiggøres i de vækstmuligheder, den bioøkonomiske dagsorden kan byde på.

Da biomasse generelt er dyrt at transportere (især hvis der er højt vandindhold), vil en del af den fremtidige behandling af biomassen ske tæt på produktionsarealerne, hvilket formodes at ville gavne beskæftigelsen i landdistrikterne. Dertil kommer, at Danmark er førende inden for flere af de teknologier, der indgår i bioøkonomien, eksempelvis inden for forbehandling af biomasse, anvendelsesorienteret forskning i industriel biotek samt kemiske og biologiske katalysatorer, som indgår i produktionen af bæredygtige biobaserede produkter. Investeringer og udviklingsprojekter for bæredygtig produktion af biomasse skal fremme de nationale klimamålsætninger og målsætninger for omstilling fra fossile energikilder til vedvarende energi. Indsatsen skal bidrage til at udvikle et biobaseret samfund, der karakteriseres ved en ressourceeffektiv og bæredygtig udnyttelse af de tilgængelige ressourcer.

Foranstaltningen M07 Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20) programmeres under dette fokusområde for at kunne finansiere udestående betalinger af støtte på tilsagn i forrige programperiode under ordningen ABB 321 Biogasanlæg.

5.2.5.4. 5D) Reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget

5.2.5.4.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

- M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)
- M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)

5.2.5.4.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Dansk landbrug, herunder især husdyrproduktionen, står over for stadigt stigende krav på natur- og miljøområdet, samtidigt med strukturudviklingen mod større produktionsenheder, giver mere fokus på den enkelte bedrifts påvirkning af omgivelserne og skaber behov for investeringer i fysiske aktiver, der kan reducere belastningen af miljø, natur og naboer. Hvis dansk landbrug skal indfri fremtidens krav til bæredygtighed, skal der fremadrettet produceres mere for mindre. Der skal produceres ressourceeffektivt og uden at øge miljøbelastningen. For at imødegå disse udfordringer skal der investeres i ny miljøteknologi, hvilket kan sikre en fortsat optimering af produktionsprocesser og dermed sektorens konkurrenceevne under produktionsvilkår, hvor der tages stort hensyn til bl.a. miljø- og klimapåvirkninger

og dyrevelfærd.

[Desuden gives tilskud til ikke-produktive investeringer i projekter på kulstofrige lavbundsjord, som mindsker udledning af klimagasser og desuden reducerer nedbrydningen af jordens kulstofpulje.](#)

5.2.5.5. 5E) Fremme af kulstofopbevaring og -binding inden for landbrug og skovbrug

5.2.5.5.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

5.2.5.5.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Alle indsatserne vil primært have til formål at beskytte og genetablere natur, biodiversitet og vandmiljø, herunder at reducere brugen af pesticider og plantebeskyttelsesmidler, reducere udvaskningen af kvælstof og fosfor til vandmiljøet bl.a. gennem konvertering til ekstensive former for landbrug, denitrifikation og aflejring af fosfor i oversvømmede områder.

Følgende indsatser vil som sekundært fokusområde men i udpræget grad også bidrage til at øge kulstofindholdet i jord og biomasse og dermed i sidste ende til at modvirke klimaforandringerne:

- M01a Erhvervsudvikling (projekter om viden overførsel indenfor den primære jordbrugssektor)
- M04a Investeringer i miljøteknologi i landbruget,
- M04b Investeringer i økologisk landbrug,
- M04d Etablering af N og P Vådområder, [Udtagning/ekstensivering af Projekter på lavbundsjord](#) samt Natur- og miljøprojekter, herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger
- M08a Etablering af skov
- M10a [Fastholdelse/Etablering](#) af N og P Vådområder, [Udtagning/ekstensivering af og Projekter på lavbundsjord](#)
- M11 Økologisk arealtilskud
- M16b Erhvervsudvikling (udviklingsprojekter)

5.2.6. P6: fremme af social inklusion, nedbringelse af fattigdom og økonomisk udvikling af landdistrikterne

5.2.6.1. 6A) Fremme af diversificering, oprettelse og udvikling af små virksomheder samt jobskabelse

5.2.6.1.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

5.2.6.1.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Der iværksættes ikke indsatser under dette fokusområde.

5.2.6.2. 6B) Fremme af lokaludvikling i landdistrikterne

5.2.6.2.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

- M19 – Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)

5.2.6.2.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Regeringen har som mål at fremme jobskabelse gennem sikring og forbedring af danske virksomheders konkurrenceevne og evne til at skabe værdi. Gode rammevilkår for erhvervslivet skal være med til at bane vejen for vækst, øget beskæftigelse og indkomster. Danmark har under den økonomiske krise mistet mange arbejdspladser i den private sektor, og det har ramt landdistrikterne og især yderområderne hårdt.

En række mindre byer og landsbysamfund i yderområderne bliver efterladt med tomme huse og faldende huspriser til følge, større afstand til offentlige serviceydelser og dårlige boliger, der udlejes til husstande med meget små indkomster. Samtidig falder beskæftigelsen mere i landdistrikterne end i byerne, erhvervsstrukturen er under pres fra den generelle udvikling og uddannelsesniveaulet er lavere.

Gennemførelsen af LAG projekter (via lokale aktionsgrupper) er med til at styrke det enkelte lokalområdes identitet og får sat en udvikling i gang, der understøtter erhvervsudvikling, rammevilkår, turisme og bosætning.

LEADER-metoden anvendes for hele indsatsen under prioritet 6.

Støtteforanstaltningerne skal bidrage til at:

- Forbedre rammevilkår med henblik på at skabe ny beskæftigelse og vækst i landdistrikterne
- Fremme etablering og udvikling af nye virksomheder i landdistrikterne og basale servicefaciliteter
- Understøtte samarbejde om udvikling af nye virksomheder, produkter, processer og teknologier i landdistrikterne
- Styrke opbygning af lokale ressourcer, herunder viden og kompetencer for at fremme

entreprenørskab og samarbejde

5.2.6.3. 6C) Forbedring af adgangen til, brugen af og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi (IKT) i landdistrikterne.

5.2.6.3.1. Valg af landdistriktsudviklingsforanstaltninger

5.2.6.3.2. Kombination af og begrundelse for foranstaltninger om udvikling i landdistrikterne

Der iværksættes ikke indsatser under dette fokusområde.

5.3. En beskrivelse af, hvordan de tværgående mål vil blive håndteret, herunder de specifikke krav i artikel 8, stk. 1, litra c), nr. v)

Innovation

Der er behov for udvikling og anvendelse af nye teknologier, metoder og systemer i jordbrugs- og fødevarerektoren med fokus på produktivitet, effektivitet, miljø, klima, bedre og sundere fødevarer af høj kvalitet, økologi og dyrevelfærd. Der er behov for at fremme innovative tiltag og driftsformer på landbrugsjord, der kan fungere som buffer for klimaforandringer, herunder at sammentænke programindsatsen for miljø, natur og vandkvalitet med behovet for større robusthed overfor oversvømmelser med videre i et ændret klima. Samtidig er der behov for innovation for at øge udbuddet af nonfood-produkter og vedvarende energikilder, der samtidig reducerer udledningen af drivhusgasser.

Innovationsaktiviteterne bør også fokusere på en mere intelligent og målrettet regulering, den stigende efterspørgsel efter sikre og sunde fødevarer, den stigende globale konkurrence, manglen på radikal innovation samt lettere tilgang til finansieringskilder. Der identificeres endvidere et behov for at fremme innovation generelt i landdistrikterne. Erhvervsstrukturen i landdistrikterne er domineret af små og mellemstore virksomheder, som ikke i samme grad som store virksomheder har haft tradition for eller kapacitet til at opnå vækst gennem innovation.

Målsætningen om innovation tildeles en central placering i udmøntningen af landdistriktsprogrammet. Innovation er afgørende for udvikling af levedygtige virksomheder med fokus på produktivitet, konkurrencedygtighed og vækst. Innovation i virksomhederne handler om, at viden- og erhvervsaktørerne kommunikerer og inspirerer hinanden, udveksler viden og samarbejder. Samarbejde om innovation skal give inspiration til at gå nye veje og bryde indarbejdede traditioner, vaner og rutiner. Der vil blive lagt op til samarbejde mellem videns institutioner og erhvervsaktører for at fremme innovation under ordningen for erhvervsudvikling (M01a og M16b), ordningen for miljøteknologi (M04a), ordningen for investeringer i økologi (M04b), [ordningen for økologisk udvikling \(M16c\)](#) og ordningen for omlægning til bioøkonomi (M04c og M16a) og LEADER ordningen (M19). De øvrige programindsatser vil blive tilrettelagt for så vidt muligt at opnå innovation.

EIP

Danmark er aktiv indenfor en række initiativer i netværket for det Europæiske Innovationspartnerskab for landbrugets produktivitet og bæredygtighed (EIP), ikke mindst gennem aktiv deltagelse fra danske universiteter og danske landbrugs viden- og innovationscenter, [SEGES Videncentret for Landbrug](#). Danmark deltager i en række EIP fokusgrupper, herunder grupperne for økologisk landbrug, dyrehold og reduktion af brugen af antibiotika, integreret skadedyrsbekæmpelse (IPM), integreret præcisionslandbrug, genetiske ressourcer og rentabiliteten af permanente græsarealer. [SEGES Videncentret for Landbrug](#) arbejder derudover på forslag til to nye fokusgrupper om mekanisk ukrudtsbekæmpelse og bedriftsrådgivning og er i færd med at identificere potentielle temaer for fokusgrupper inden for svinesektoren. Endvidere er [SEGES Videncentret for Landbrug](#) aktiv i et EIP netværk, Europæiske Kvæg innovationspartnerskab (ECIP), og overvejer at ansøge om oprettelse af et andet inden for svinesektoren sammen med andre EU-lande.

Landdistriktsforordningen giver muligheder for at støtte etablering af samarbejdsprojekter under EIP, såkaldte operationelle grupper (OG), som kan bidrage til innovation i landbrugssektoren og fødevarer- og

skovbrugssektoren (sub-measure 16.1). Gennem OGerne er det forhåbningen at fremme innovation via en behovsdrevet tilgang, hvor aktører i erhvervsliv og lokalsamfund kan virkeliggøre deres ideer til ny innovation, som ellers ikke ville blive afprøvet på myndighedernes, viden institutionernes eller erhvervsorganisationernes initiativ.

I nærværende program iværksættes ikke en støtteaktivitet med det specifikke formål at fremme etablering af OG'er. Ansøgere under ordning M16 kan imidlertid anmode om, at deres projektansøgning defineres som en OG-ansøgning.

Danmark har en lang tradition for at udføre anvendt forskning og udvikling i tæt samarbejde med den lokale rådgivning og primærproducenterne. Dansk landbrug har gennem årene udviklet et omfattende og vidtforgrenet rådgivnings- og vidensformidlingssystem til gavn for landbrugsbedrifterne centraliseret omkring bl.a. [SEGES Videncentret for Landbrug](#) og Økologisk Landsforening (se afsnit 4.1). De to institutioner gennemfører anvendte forskningsprojekter i tæt samarbejde med universiteter, GTS-institutter, de lokale rådgivningscentre, primærproducenter samt virksomheder om problemstillinger og udfordringer, der er vigtige for fødevarerhvervet. Projekterne bliver defineret i en bottom up-proces, hvor primærproducenterne i bestyrelsen for [SEGES Videncentret](#) identificere vigtige spørgsmål og problemer, der skal løses. Dette rådgivnings- og vidensformidlingssystem og den måde, den danske landbrugssektor arbejder med udvikling og implementering af forskning og innovation, er helt i tråd med virkemåde, formål og mål for OG'erne og EIP.

Endvidere implementerer [Miljø- og Fødevarerministeriet](#) som en anden væsentlig finansieringskilde til innovation den nationale erhvervsstøtteordning Grønt Udviklings- og demonstrationsprogram (GUDP). GUDP er designet, så ordningen stimulerer forskere, fødevarer virksomheder, landmænd og fiskere til at arbejde sammen om at sikre vækst, samtidig med, at de løser væsentlige samfundsudfordringer, f.eks. klima- og miljøproblemerne.

Miljø

Danmark er gennem EU's vandrammedirektiv forpligtet til at sikre, at vandløb, søer og kystvande har en god økologisk status senest i 2015. Det betyder, at der skal være gode livsbetingelser for planter og dyr. Udvaskningen til vandmiljøet af både kvælstof og fosfor er markant reduceret siden starten af 1990'erne, og siden 1994 har der været en stigning i antallet af vandløb med en god biologisk tilstand. Forurening med næringsstoffer fra landbruget og fra spildevandsudledning giver imidlertid fortsat algevækst og risiko for iltfattige forhold i søerne, fjordene og de indre farvande, til skade for planter, bunddyr og fisk. Der er endvidere fortsat behov for at forbedre de fysiske forhold i vandløb bl.a. gennem restaurering og indførelse af en mere skånsom vedligeholdelse. Der er endvidere behov for at fortsætte arbejdet med implementering af Natura 2000-direktiverne samt EU's mål om biodiversitet for 2020.

For at nå de forventede mål i Vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne vil der fremover skulle opnås en yderligere reduktion i udledningen af næringsstoffer og sprøjtemidler via en målrettet indsats for vandområder og naturområder, ligesom der fortsat er behov for en kontinuerlig naturplejeindsats ikke mindst i Natura 2000-områderne. Arbejdet forventes blandt andet videreført i de kommende vandområdeplaner, en kommende national naturplan, herunder opfølgning på EU's biodiversitetsstrategi,

samt en handlingsplan for natur og landbrug.

I den fortsatte gennemførelse af direktiver og planer vil der i langt højere grad skulle ske en geografisk målretning af indsatsen på natur-, klima- og miljøområdet. Det er samtidig vigtigt at give jordbrugserhvervet og den enkelte producent muligheder for at leve op til deres ansvar for natur- og miljøbeskyttelse, der skal sikre, at landets naturværdier bevares og udvikles for eftertiden. En større målretning af natur-, klima- og miljøindsatsen vil endvidere bidrage til en mere differentieret anvendelse af naturressourcerne. Alle programindsatserne vil generelt bidrage til fremme af miljø-, klima- og naturbeskyttelse, herunder opfyldelse af EU's vand- og naturdirektiver samt reduktionsmålene for drivhusgasser fra ikke-kvotesektoren. Ordningerne vil samtidig bidrage til at afbøde de økonomiske virkninger for de berørte jordbrugere.

Der kan herunder opnås en række synergieffekter mellem indsatserne vedrørende natur, miljø og klima. Sigtet med indsatsen på natur- og miljøområdet kan med fordel tilrettelægges, så det også omfatter klimahensyn, hvilket samtidig vil forbedre omkostningseffektiviteten for ordningerne. Se oversigt i bilag over støtteordningernes primære og sekundære bidrag til biodiversitet, vand-, jord- og klimaforvaltning.

Målsætningerne for miljø og natur, herunder Natura 2000 områder, forfølges således gennem alle programmets indsatser, men især under fokusområderne 4A-C. En opgørelse over hektarmål for indsatserne under disse fokusområder ses nedenfor.

Afbødning af og tilpasning til klimaforandringer

Der er behov for at fremme tiltag og driftsformer på landbrugsjord, som reducerer drivhusgasudledningen eller som bidrager positivt til jordens kulstofpulje, tiltag som reducerer energi- og ressourceforbruget i jordbruget, fødevarersektoren og landdistrikterne, og tiltag som fremmer omstillingen fra kulstofbaseret- til vedvarende energi.

Danmark har under Kyoto-aftalen forpligtet sig til at reducere drivhusgasudledningen med 21 pct. i perioden 2008 til 2012 i forhold til 1990. Danmark har i reduktionsforpligtelsen tilvalgt ændringer i kulstofbalancen ved forvaltning af skove, landbrugsjord og vedvarende græsarealer, så disse tre elementer indgår ved opgørelsen af reduktionsforpligtelsen.

Danmark er bl.a. forpligtet til at reducere udledningerne af ikke-kvotebelagte drivhusgasser, som omfatter landbrugssektoren med 20 pct. i 2020 i forhold til 2005, (jf. EU beslutning 406/2009/EC artikel 2 og 3). Dertil kommer regeringens mål om at reducere Danmarks udledninger af drivhusgasser med 40 pct. i 2020 i forhold til 1990. Landbrugets udledninger udgør i dag ca. en tredjedel af Danmarks samlede ikke-kvotefattede emissioner.

Der findes endnu ingen kvantitative målsætninger for fremme af kulstofbinding i landbruget og skovbruget i Danmark. Med aftalen om Grøn Vækst fra 2009 blev der dog besluttet og delvist iværksat en række tiltag, der vil fremme kulstofbinding, herunder bl.a. en tilskudsordning til fremme af flerårige afgrøder, udlægning af yderligere efterafgrøder, forbud mod visse former for jordbearbejdning, en tilskudsordning til udlægning af 10.000 ha vådområder samt en tilskudsordning til udlægning af 3.000 ha ådale.

En række virkemidler vil kunne bidrage positivt til jordens kulstofpulje, heraf flere under landdistriktsprogrammet: efterafgrøder, mellemafgrøder, pileflis til brændsel, udtagning af lavbundslande

hhv. med og uden ophør af dræning, udtagning af højbund til græs eller skov, skovtræsforædling, reduceret jordbearbejdning, undladelse af pløjning af marker, samt udlægning af græsmarker i omdrift til vedvarende græsmarker. De fleste af disse virkemidler har derudover en gavnlig miljøeffekt i form af reduceret kvælstofudvaskning og kan bidrage til målsætningerne om mere og bedre natur.

Der skønnes ikke umiddelbart at være et behov for særlige klimatilpasningsaktioner eller forebyggende aktioner indenfor landbruget som følge af ændrede klimaforhold, men der er behov for at følge udviklingen og udvikle innovative tiltag på landbrugsjord, der kan fungere som buffer for oversvømmelser.

Følgende virkemidler er funktionelle i forhold til klimahensyn, idet de er effektive i forhold til at øge kulstofbinding:

- Skovrejsning. Skovarealet udgør i dag ca. 14,1 pct. af det samlede landareal, men den nationale målsætning er, at dette areal skal fordobles til 20-25 pct. i løbet af en trægeneration, som er 80-100 år. Denne skovrejsning må også forventes at bidrage til en øget kulstofbinding i Danmark.
- Økologisk jordbrug. Ny forskning indikerer, at økologiske jordbrug bidrager med øget kulstoflagring sammenlignet med konventionelt landbrug. Dette skal dog opvejes mod den lavere produktion. Den danske målsætning om at fordoble det økologiske areal i 2020 må dog alt andet lige forventes at bidrage med øget kulstofbinding i Danmark.
- Udtagning af kulstofholdige lavbundslande. Ved at udtage landbrugsarealer permanent eller omlægge til ekstensivt landbrug er det muligt at bidrage til modvirkning af klimaforandringerne, idet kulstof frigives når arealerne dyrkes.
- Etablering og fastholdelse af vådområder på landbrugsjord samt udlægning af ådale for reduceret udvaskning af N og P
- Genetablering af naturlig hydrologi i Natura 2000-områder

Følgende virkemidler er multifunktionelle i forhold til klimahensyn, idet de kan medvirke til at reducere forbruget af energi, vand, gødningsstoffer eller pesticider i landbruget:

- Investeringer i miljøteknologi i landbruget
- Fremme af omstilling til bioøkonomi
- Investeringer i økologi
- Miljøbetings tilskud
- Vidensoverførsel og informationsaktivitet

Indsatserne under programmet vil generelt blive tilrettelagt, så de så vidt muligt også kan forfølge klimamålsætningerne, herunder om reduktion af landbrugets udledninger af drivhusgasser. Der vil blive afsøgt positive synergieffekter mellem indsatsen for fremme af natur-, miljø- og klimamålsætningerne indenfor landbrug og skovbrug, idet sigtet med indsatserne generelt bredes ud til også at omfatte klimahensyn. Denne tilgang vil samtidig forbedre omkostningseffektiviteten i ordningerne i forhold til målopfyldelse. I henhold til EU's flerårige budgetaftale for 2014-2020 henstilles det, at mindst 30 % af programmidlerne under CAP søjle II anvendes til klimarelaterede projekter. Denne henstilling vil blive forfulgt efter Kommissionens retningslinjer for, hvorledes denne andel opgøres. Målsætningerne for klima forfølges derfor bredt under programmet, men især under fokusområde 5B-E.

5.4. Oversigtstabel for interventionslogikken, der viser prioriteter og fokusområder udvalgt for programmer for udvikling af landdistrikterne, de kvantificerede mål og kombinationen af foranstaltninger anvendt til at opnå dem, herunder de planlagte udgifter (tabel automatisk genereret ud fra oplysningerne afgivet i afsnit 5.2 og 11) [\[OPDATERING UDESTÅR\]](#)

Prioritet 1				
Fokusområde	Målintikatornavn	2023-målværdi	Planlagte udgifter	Kombination af foranstaltninger
1A	T1: procentdel af udgifterne i henhold til artikel 14, 15 og 35 i forordning (EU) nr. 1305/2013 i forhold til de samlede udgifter for landdistriktsudviklingsprogrammet (fokusområde 1A)	6,80%		M01, M16
1B	T2: Samlet antal samarbejdsprojekter, som modtager støtte under samarbejdsforanstaltningen (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1305/2013) (grupper, netværk/klynger, pilotprojekter...) (fokusområde 1B)	149,00		M16
1C	T3: Samlet antal deltagere, som er uddannet i henhold til artikel 14 i forordning (EU) nr. 1305/2013 (fokusområde 1C)	11.759,00		M01
Prioritet 2				
Fokusområde	Målintikatornavn	2023-målværdi	Planlagte udgifter	Kombination af foranstaltninger
2A	T4: procentdel af landbrugsbedrifter med støtte fra et regionalt udviklingsprogram til investeringer i omstrukturering eller modernisering (P2A)	9,61%	201.662.709,00	M01, M04, M05, M16
	T-DK02 Antal støttede projekter for erhvervsudvikling (artikel 14) og samarbejde om erhvervsudvikling (artikel 35) (Antal projekter)	247,00		
	T-DK01a Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader (Antal job)	700,00		
Prioritet 4				
Fokusområde	Målintikatornavn	2023-målværdi	Planlagte udgifter	Kombination af foranstaltninger
4A (agri)	T9: procentdel af landbrugsjord under forvaltningskontrakter for at støtte biodiversitet og/eller landskaber (fokusområde 4A)	13,72%	703.172.548,00	M01, M04, M07, M08, M10, M11, M13, M16
	T-DK03 Antal investeringsprojekter, der støtter biodiversitet og/eller landskaber (landbrug) (Antal projekter)	1.173,00		
	Antal investeringsoperationer inden for EU-prioriteterne om biodiversitet (4A), bedre vandforvaltning (4B) og bedre forvaltning af jordbunden (4C) (Antal operationer)	3.052,00		
	T-DK05 Antal projekter med støtte til økologiske investeringer (landbrug) (Antal projekter)	1.379,00		
	T-DK04 Antal deltagere uddannet eller rådgivet (landbrug) (Antal deltagere)	2.786,00		
4B (agri)	T10: procentdel af landbrugsjord under forvaltningskontrakter for at forbedre vandforvaltningen (fokusområde 4B)	9,11%	703.172.548,00	M01, M04, M07, M08, M10, M11, M13, M16
	Antal projekter med støtte til økologiske investeringer (landbrug) (Antal projekter)	1.379,00		
	T-DK06 Antal støttede ikke-produktive investeringer, der bidrager til at forbedre vandforvaltningen (landbrug) (Antal projekter)	688,00		
	T-DK07 Antal investeringsprojekter, der bidrager til at forbedre vandforvaltningen (landbrug) (Antal projekter)	1.514,00		
	T-DK01b Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader (landbrug) (Antal job)	185,00		
4C (agri)	T12: procentdel af landbrugsjord, der er under forvaltningskontrakter for at forbedre forvaltningen af jorden og/eller forhindre jorderosion (fokusområde 4C)	8,56%	703.172.548,00	M01, M04, M07, M08, M10, M11, M13, M16
	Antal projekter med støtte til økologiske investeringer (landbrug) (Antal projekter)	1.379,00		

4A (forestry)	T8: procentdel af skove/andre træbevoksede områder under forvaltningskontrakter for at støtte biodiversitet (fokusområde 4A)	1,31%	26.559.138,00	M08, M15
	T-DK03 Antal investeringsprojekter, der støtter biodiversitet og/eller landskaber (landbrug) (Antal projekter)	1.173,00		
	Antal investeringsoperationer inden for EU-prioriteterne om biodiversitet (4A), bedre vandforvaltning (4B) og bedre forvaltning af jordbunden (4C) (Antal operationer)	3.052,00		
	T-DK05 Antal projekter med støtte til økologiske investeringer (landbrug) (Antal projekter)	1.379,00		
	T-DK04 Antal deltagere uddannet eller rådgivet (landbrug) (Antal deltagere)	2.786,00		
4B (forestry)	T11: procentdel af skovbrugsjord under forvaltningskontrakter for at forbedre vandforvaltningen (fokusområde 4B)	0,25%		
	Antal projekter med støtte til økologiske investeringer (landbrug) (Antal projekter)	1.379,00		
	T-DK06 Antal støttede ikke-produktive investeringer, der bidrager til at forbedre vandforvaltningen (landbrug) (Antal projekter)	688,00		
	T-DK07 Antal investeringsprojekter, der bidrager til at forbedre vandforvaltningen (landbrug) (Antal projekter)	1.514,00		
	T-DK01b Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader (landbrug) (Antal job)	185,00		
4C (forestry)	T13: procentdel af skovbrugsarealer, der er under forvaltningskontrakter for at forbedre forvaltningen af jorden og/eller forhindre jorderosion (fokusområde 4C)			
	Antal projekter med støtte til økologiske investeringer (landbrug) (Antal projekter)	1.379,00		
Prioritet 5				
Fokusområde	Målingindikatornavn	2023-målværdi	Planlagte udgifter	Kombination af foranstaltninger
5A			2.786.764,00	M04
5B	T15: Samlede investeringer i energieffektivitet (fokusområde 5B)	73.851.596,00	29.540.638,00	M04
	T-DK01c Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader (Antal job)	110,00		
5C	T16: Samlede investeringer i vedvarende energiproduktion (i EUR) (fokusområde 5C)	68.287.078,00	21.572.758,00	M04, M07, M16
	T-DK01d Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader (Antal job)	12,00		
5D	T17: procentdel af stor kreaturenheder, der er påvirket af investeringer i forvaltning af dyreenheder med henblik på en reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger (fokusområde 5D)	4,06%	94.186.283,00	M04, M10
	T18: procentdel af landbrugsjord, der er under forvaltningskontrakter rettet mod reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger (fokusområde 5D)	0,67%		
	T-DK09 Antal investeringsprojekter rettet mod reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger (Antal projekter)	1.709,00		
	T-DK01e Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader (Antal job)	280,00		
	T-DK08 Antal støttede ikke-produktive investeringer rettet mod reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger (Antal projekter)	380,00		
Prioritet 6				
Fokusområde	Målingindikatornavn	2023-målværdi	Planlagte udgifter	Kombination af foranstaltninger
6B	T21: procentdel af befolkningen i landdistrikter, der er omfattet af lokaludviklingsstrategier (fokusområde 6B)	50,87%	93.331.719,00	M19
	T22: procentdel af befolkningen i landdistrikter, der nyder godt af forbedrede tjenesteydelser/infrastruktur (fokusområde 6B)	5,06%		
	T23: Stillinger skabt i støttede projekter (Leader) (fokusområde 6B)	411,00		

5.5. En beskrivelse af den rådgivende kapacitet til at sikre reguleringskravene tilstrækkeligt med råd og støtte og støtte for aktioner i forbindelse med innovation til at dokumentere de foranstaltninger, der er truffet i henhold til artikel 8, stk. 1, litra c), nr. vi)

Tilstrækkelig rådgivende kapacitet vedrørende de forskriftsmæssige krav til foranstaltningerne sikres gennem uddannelse af sagsbehandlere og vejledere i forvaltningsmyndigheden (NaturErhvervstyrelsen, Naturstyrelsen og national netværksenhed i [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~), så medarbejderne er i stand til at levere fornøden vejledning til ansøger om regler, ansøgnings-, tilskuds- og kontrolprocedurer.

Landbrug

Derudover bistås ansøgere fra landbrugsbedrifter af et vidtforgrenet rådgivningsnetværk, centraliseret omkring Dansk Landbrugs Rådgivningscenter (DLBR) og Økologisk landsforening (ØL).

DLBR er et landsdækkende netværk bestående af 30 selvstændige rådgivningsvirksomheder og et fælles viden- og innovationscenter, [SEGES Videncentret for Landbrug](#). DLBR beskæftiger mere end 3.000 medarbejdere, hvis overordnede opgave er at rådgive og formidle viden til landmænd og gartnere. DLBR leverer uvildig rådgivning inden for områder som: Økonomi, jura, miljø, planter, husdyr, strategisk udvikling, virksomhedsledelse og energiproduktion. DLBR ejes af de danske landmænd og vil være trendsætter for levering af rådgivning, service og innovation til landbrug og erhverv på landet.

[SEGES Videncentret for Landbrug](#) er et partnerselskab og ejet af landbrugsorganisationen Landbrug & Fødevarer. Sammen med resten af DLBR servicerer centret 35.000 landmænd, 1.000 gartnerier og planteskoler samt 5.000 andre små og mellemstore virksomheder. ØL er et fællesskab for økologiske landmænd, virksomheder og forbrugere, som arbejder med faglig rådgivning, fremme af innovation inden for økologiske produkter og opsamling og udbredelse af viden og erfaringer.

Skov

For støtteordningerne indenfor skovområdet vejleder Naturstyrelsen som forvaltningsmyndighed om såvel regelsættet, ansøgnings- og indberetningsprocedurer. Naturstyrelsen består foruden den centrale organisatoriske enhed af en række decentrale administrative enheder med forstfagligt personale, som rådgiver skovejerne. Herudover yder flere private konsulentfirmaer rådgivning til skovejerne i Danmark.

LEADER

De aktører som bidrager til Lokalstyret udvikling gennem de lokale aktionsgrupper udgør en særlig gruppe af samarbejdspartnere i kraft deres organisering i private foreninger med egen bestyrelse og vedtægter. Foreningernes sekretariat varetages af professionelle landdistriktskoordinatorer, der referer direkte til den private forenings bestyrelse. I og med de lokale aktionsgrupper har til opgave at fortage den strategiske prioritering af fondens midler til lokalstyret udvikling, er der her et særligt behov for en velfungerende og tæt dialog mellem de lokale aktionsgrupper, ansøgere, tilskudsmodtagere og forvaltningsmyndigheden.

[Det tidligere](#) ~~Ministeriet~~ for By, Bolig og Landdistrikter, [nu Erhvervs- og Vækstministeriet](#), har til formålet oprettet en netværksenhed, der bl.a. i samarbejde med forvaltningsenheden i ministeriet gennemfører møder, seminarer, workshop samt udarbejder skriftlig og elektronisk kommunikation for løbende at sikre sammenhæng og en sund forvaltning og effektiv implementering af den lokalstyrede udvikling. Netværksenden vil således besidde brede kompetencer og stor erfaring inden for offentlig

forvaltning såvel som regionaludvikling, herunder landdistriktsudvikling. Den administrative indsats vil blive øget med henblik på at forbedre dialogen med tilskudsmodtager og kvaliteten i ansøgningerne og dermed sikre en kortere sagsbehandlingstid. Endvidere vil der blive taget initiativ til at forbedre de lokale aktionsgruppers selvevaluering af indsatsen med henblik på at forbedre sammenhængen mellem de strategiske mål på såvel programniveau som i lokaludviklingsstrategierne og i forhold til resultaterne af de lokalstyrede operationer.

6. VURDERING AF FORHÅNDSBETINGELSERNE

6.1. Yderligere oplysninger

Ingen yderligere information.

6.2. Forhåndsbetingselser

Relevante forhåndsbetingselser på nationalt plan	Relevant forhåndsbetingselse er opfyldt: ja/nej/delvist	Vurdering af opfyldelsen	Prioriteter/fokusområder	Foranstaltninger
G1) Ikke-forskelsbehandling der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om ikke-forskelsbehandling på området for ESI-fondene.	yes	Er opfyldt.	P4, 6B, 5D, 5B, 5E, 1A, 1B, 5C, 2A	M08, M16, M01, M20, M04, M10, M11, M13, M19, M15, M12, M05
G2) Ligestilling: Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om ligestilling mellem kønnene på området for ESI-fondene.	yes	Er opfyldt.	P4, 2A, 1A, 5B, 6B, 5E, 1B, 5C, 5D	M08, M12, M16, M10, M04, M11, M05, M19, M15, M20, M01, M13
G3) Invaliditet/handicap: Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af FN-konventionen om handicappedes rettigheder (UNCPRD) inden for ESI-fondene i overensstemmelse med Rådets afgørelse 2010/48/EF	yes	Er opfyldt.	P4, 1A, 1B, 2A, 5D, 5C, 6B, 5B, 5E	M11, M04, M15, M16, M05, M19, M13, M10, M12, M01, M08, M20
G4) Offentlige udbud: Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af Unionens lovgivning om offentlige udbud inden for ESI-fondene.	yes	Er opfyldt.	P4, 5E, 5B, 6B, 1B, 2A, 1A, 5D, 5C	M04, M12, M15, M20, M13, M16, M01, M10, M08, M19, M05, M11
G5) Statsstøtte: Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af Unionens statsstøtteregler på området for ESI-fondene.	yes	Er opfyldt.	P4, 5C, 5D, 6B, 2A, 5E, 1B, 1A, 5B	M08, M15, M11, M12, M13, M01, M10, M20, M19, M04, M16, M05
G6) Miljølovgivning vedrørende vurdering af virkninger på miljøet (VVM) og strategisk miljøvurdering (SMV): Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af EU's miljølovgivning vedrørende VVM og SMV.	yes	Er opfyldt.	P4, 1A, 1B, 6B, 5E, 5C, 5B, 5D, 2A	M10, M12, M16, M08, M13, M19, M15, M01, M05, M20, M11, M04
G7) Statistiske systemer og resultatindikatorer: Der foreligger et statistisk grundlag, som er nødvendigt for at foretage evalueringer til at vurdere programmernes effektivitet og virkning. Der foreligger et system med resultatindikatorer, som er nødvendige for at vælge de tiltag, der mest effektivt bidrager til at opnå de ønskede resultater, overvåge fremskridt hen imod resultater og foretage en evaluering af virkningerne.	yes	Er opfyldt.	P4, 6B, 2A, 5E, 5C, 1B, 5B, 1A, 5D	M11, M01, M19, M20, M16, M13, M18, M08, M15, M04, M10, M12, M05

P3.1) Risikoforebyggelse og risikostyring: Der foreligger nationale eller regionale risikovurderinger for katastrofehåndtering, der tager højde for tilpasning til klimaforandringer.	yes	Er opfyldt.	3B, 3A	
P4.1) God landbrugs- og miljømæssig stand: Der er på nationalt niveau fastsat standarder for god landbrugs- og miljømæssig stand, jf. afsnit VI, kapitel I, i forordning (EU) nr. 1306/2013	yes	Er opfyldt.	P4	M04, M12, M10, M15, M11, M08
P4.2) Mindstekrav til gødnings- og plantebeskyttelsesprodukter: Der er på nationalt plan fastlagt mindstekrav til gødnings- og plantebeskyttelsesprodukter, jf. afsnit III, kapitel I, artikel 28, i forordning (EU) nr. 1305/2013	yes	Er opfyldt.	P4	M12, M08, M11, M04, M15, M10
P4.3) Andre relevante nationale standarder: Der er fastsat obligatoriske nationale standarder med henblik på afsnit III, kapitel I, artikel 28, i forordning (EU) nr. 1305/2013	yes	Er opfyldt	P4	M04, M10, M12, M15, M11, M08
P5.1) Energieffektivitet: Der er gennemført foranstaltninger med henblik på at fremme omkostningseffektive forbedringer af energieffektivitet i slutanvendelserne og omkostningseffektiv investering i energieffektivitet i forbindelse med opførelse eller renovering af bygninger.	yes	Er opfyldt.	5B	M04
P5.2) Vandsektoren: Der foreligger a) en vandprissætningspolitik, som sikrer passende incitament for brugerne til at udnytte vandressourcerne effektivt og b) et passende bidrag fra de forskellige vandanvendelsessektorer til dækning af omkostningerne efter en takst fastsat i en godkendt vandområdeplan for investering, der er støttet af programmerne.	yes	Er opfyldt.	5A	M04
P5.3) Vedvarende energi: Der er gennemført foranstaltninger med henblik på at fremme produktionen og distributionen af energi fra vedvarende energikilder.	yes	Er opfyldt.	5C	M16, M08, M04

Relevante forhåndsbetænelser på nationalt plan	Kriterier	Kriteriet er opfyldt (ja/nej)	Reference (hvis opfyldt) [reference til strategierne, retsakterne eller andre relevante dokumenter]	Vurdering af opfyldelsen
G1) Ikke-forskelsbehandling der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om ikke-forskelsbehandling på området for ESI-fondene.	G1.a) Ordninger i overensstemmelse med medlemsstaternes institutionelle og retlige rammer til at inddrage organer med ansvar for fremme af ligebehandling af alle personer under hele udarbejdelsen og gennemførelsen af programmerne, herunder rådgivning om ligestilling i forbindelse med aktiviteter vedrørende ESI-fondene.	Yes	Der henvises til https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=142116 Lov om etnisk ligebehandling: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=28938 Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=122522 Lov om Ligebehandlingsnævnet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=117192	Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution – skal fremme ligebehandling af alle uden forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse. Der gennemføres løbende efteruddannelse af medarbejdere, som er beskæftiget med forvaltning og kontrol af EU-programmer i forvaltningsmyndigheden.
	G1.b) Ordninger til efteruddannelse af medarbejdere ved de myndigheder, der er involveret i forvaltningen og kontrollen af ESI-fondene på området for EU-lovgivning og EU-politik om bekæmpelse af diskrimination.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet	
G2) Ligestilling: Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om ligestilling mellem kønnene på området for ESI-fondene.	G2.a) Ordninger i overensstemmelse med medlemsstaternes institutionelle og retlige rammer for inddragelse af organer med ansvar for ligestilling mellem kønnene under hele udarbejdelsen og gennemførelsen af programmerne, herunder rådgivning om ligestilling mellem kønnene i forbindelse med aktiviteter vedrørende ESI-fondene.	Yes	Der henvises til: Lov om Institut for Menneskerettigheder: https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=142116 Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=122522 Lov om ligestilling af mænd og kvinder: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=20929 Lov om lige løn til mænd og kvinder: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=121176 Lov om Ligebehandlingsnævnet https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=117192	Institut for Menneskerettigheder - Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution – skal fremme ligebehandling af alle uden forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse. Der gennemføres løbende efteruddannelse af medarbejdere, som er beskæftiget med forvaltning og kontrol af EU-programmer i forvaltningsmyndigheden.

	G2.b) Ordninger til efteruddannelse til medarbejdere ved de myndigheder, der er involveret i forvaltningen og kontrollen af ESI-fondene på området for EU-lovgivning og EU-politik om ligestilling mellem kønnene samt integration af kønsaspektet.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
G3) Invaliditet/handicap: Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af FN-konventionen om handicappedes rettigheder (UNCPRD) inden for ESI-fondene i overensstemmelse med Rådets afgørelse 2010/48/EF	G3.a) Ordninger i overensstemmelse med medlemsstaternes institutionelle og retlige rammer for høring og inddragelse af organer med ansvar for beskyttelse af handicappede personers rettigheder eller organisationer, der repræsenterer handicappede personer, samt andre relevante interessenter under hele udarbejdelsen og gennemførelsen af programmerne.	Yes	Der henvises til: Folketingsbeslutning: http://www.ft.dk/samling/20101/beslutningsforslag/B15/som_vedtaget.htm#dok Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=122522	Opgaven med at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap varetages af Institut for Menneskerettigheder. Der gennemføres løbende efteruddannelse af medarbejdere, som er beskæftiget med forvaltning og kontrol af EU-programmer i forvaltningsmyndigheden.
	G3.b) Ordninger til efteruddannelse af medarbejdere ved de myndigheder, der er involveret i forvaltningen og kontrollen af ESI-fondene på området for gældende lovgivning og politik på både nationalt og EU-plan om handicap, herunder tilgængeligheden og den praktiske anvendelse af UNCPRD, som afspejlet i den relevante EU- og nationale lovgivning.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	G3.c) Ordninger til at sikre overvågning af gennemførelsen af artikel 9 i UNCPRD i forhold til ESI-fondene under hele udarbejdelsen og gennemførelsen af programmerne.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
G4) Offentlige udbud: Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af Unionens lovgivning om offentlige udbud inden for ESI-fondene.	G4.a) Ordninger, der sikrer effektiv anvendelse af Unionens regler om offentlige udbud gennem passende mekanismer.	Yes	Der henvises til: http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Regler Udbudsdirektivet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137281 Forsyningsvirksomhedsdirektivet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=26714 Forsvars- og Sikkerhedsdirektivet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=138266 Tilbudsloven (med ændringer): https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=113858 https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137689 https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=144417 Vejledning: http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Vejledninger http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Vejledende-udtalelser	Opfyldt. EU-direktiver vedrørende udbud (2004/17, 2004/18 og 2009/81/EC) er implementeret ved en bekendtgørelse, der ved henvisning til direktiverne forpligter ordregivere til at overholde direktivernes regler. Det indebærer, at direktivernes regler i dag skal anvendes direkte. Danmark har indført nationale udbudsregler under tærskelværdierne for udbudsdirektiverne, og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen vejleder om forståelsen af udbudsreglerne, EU- såvel som nationale regler. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen udarbejder vejledning om forståelsen af udbudsreglerne, EU- såvel som nationale regler.

			http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Kommentarer-til-retspraksis	<p>Den danske udbudsmyndighed, Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, vejleder på sin hjemmeside om udbudsreglerne og om, hvorledes de overholdes.</p> <p>Forvaltningsmyndigheden (NaturErhvervstyrelsen) henviser i vejledning om tilskud for de relevante støtteordninger til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside.</p> <p>Det er desuden et vilkår i alle tilsagn om tilskud under projektordningerne under landdistriktsprogrammet, at udbudsreglerne og de overordnede principper om gennemsigtighed, lige behandling, gennemsigtighed, og sparsommelighed overholdes.</p> <p>Senest i forbindelse med anmodning om udbetaling af tilskud skal tilsagnsmottager kunne dokumentere, at vedkommende har opfyldt reglerne. Tilsagnsmottager skal holde dokumenter, som dokumenterer, at udbudsreglerne er overholdt, tilgængelige i mindst 5 år fra datoen for slutudbetaling.</p> <p>NaturErhvervstyrelsen har under Jurakontoret en enhed for kontraktstyring, indkøb og udbud. Her sørger man for, at NaturErhvervstyrelsen overholder EU-regler og national lovgivning på udbudsområdet. På styrelsens intranet informerer enheden løbende styrelsens øvrige medarbejdere om denne lovgivning samt korrekte procedurer for håndtering af udbud. Relevante medarbejdere gennemgår desuden løbende uddannelse og efteruddannelse i regler og procedurer for offentligt udbud.</p>
	G4.b) Ordninger, der sikrer, at udbudsprocedurerne er gennemsigtige.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	G4.c) Ordninger for efteruddannelse af og informationsformidling til medarbejdere, der er involveret i gennemførelsen af ESI-fondene.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	G4.d) Ordninger, der skal sikre den administrative kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-reglerne om offentlige udbud.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
G5) Statsstøtte: Der foreligger ordninger, som sikrer	G5.a) Ordninger, der sikrer effektiv anvendelse af	Yes	Reglerne er gengivet på EU-Kommissionens hjemmeside.	I Danmark er der en forpligten-de

<p>effektiv anvendelse af Unionens statsstøtteregler på området for ESI-fondene.</p>	<p>Unionens statsstøtteregler.</p>		<p>Nationalt vejleder Erhvervs- og Vækstministeriet om forståelsen af reglerne. På ministeriets hjemmeside er vejledninger om forståelse af reglerne, bl.a. en statsstøttehåndbog.</p> <p>www.evm.dk</p>	<p>koordinering af alle statsstøtte-sager i Statsstøtteudvalget med henblik på varetagelse af de danske interesser ved deltagelse i multilaterale møder med EU-Kommissionen og medlemsstaterne. Til betjening af dette udvalg er oprettet et Statsstøttesekretariat i Erhvervs- og Vækstministeriet (EVM). EVM har derfor det overordnede ansvar for statsstøttereglerne, men på landbrugs- og fiskeriområdet er det dog Miljø- og Fødevareministeriet, der har ansvaret. Møderne i f.eks. Det Rådgivende Udvalg dækkes derfor i et samarbejde mellem Miljø- og Fødevareministeriet og EVM.</p> <p>Herudover rådgiver Statsstøtte-udvalget og Statsstøttesekretariatet centraladministrationen i spørgsmål om statsstøtte. Det er især Statsstøttesekretariatets hovedopgave at rådgive og vejlede om statsstøttereglerne samt retspraksis, stå for håndteringen af procedure og samarbejdet med Kommissionen, ligesom sekretariatet også udbreder viden om statsstøttereglerne gennem afholdelse af seminarer, oplæg på konferencer og undervisning.</p> <p>Det er som udgangspunkt det enkelte ministeriums ansvar, at statsstøttereglerne overholdes, men Statsstøtteudvalget bistår med en ex-ante vurdering af konkrete initiativer/foranstaltninger, herunder:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rådgivning om foranstaltninger, som muligvis involverer statsstøtte – Screening/vurdering af lovinitiativer og lovprogram – Rådgivning og vejledning til tidlig kontakt til Kommissionens tjenestegrene i konkrete sager – Rådgivning og vejledning til udarbejdelse af statsstøtteanmeldelser og procedure <p>Traktatens konkurrenceregler finder som udgangspunkt ikke anvendelse på produktion af og handel med landbrugsvarer. Derfor er visse foranstaltninger under landdistriktsprogrammet undtaget fra statsstøttereglerne. Aktiviteter, der ikke kan anses for at være produktion af og handel med landbrugsvarer, fx forberedningsaktiviteter og visse kompetenceudviklingsaktiviteter, vil</p>
--	------------------------------------	--	--	---

				<p>være omfattet af statsstøtterejerne.</p> <p>Foranstaltningerne under landdistriktsprogrammet, som ikke er undtaget fra statsstøtterejerne, vil blive vurderet under gruppefritagelsen for støtte i landbrugs- og skovbrugssektoren og i landdistrikter, de minimisreglerne og rammebestemmelserne for statsstøtte i landbrugs- og skovbrugssektoren og i landdistrikter.</p> <p>Disse hjemler er anført i programmet, og i bilag til programmet er det nærmere specificeret, hvilke bestemmelser der anvendes.</p> <p>I ansøgninger om støtte under landdistriktsprogrammet skal angives alle støtteberettigede omkostninger og finansiering. Den samlede offentlige støtte i projektet kan derfor beregnes.</p> <p>Ved ansøgninger, hvor der er tale om de minimis støtte, gen-nemgås ansøgningen for alle elementer indeholdende økonomiske fordele for enheder, der udøver økonomisk aktivitet.</p> <p>Hvis støtten gives som de minimis, anføres det i tilsagn om tilskud, at der er tale om statsstøtte.</p> <p>Ved anvendelse af de minimis støtte udfylder støttemodtageren en erklæring i overensstemmelse med de minimis forordningen.</p> <p>Støttemodtager skal i øvrigt opfylde betingelserne i bekendtgørelsen.</p> <p>Såfremt det konstateres, at der er ydet støtte i strid med statsstøtterejerne, vil den danske stat indkræve den ulovlige støtte hos støttemodtageren.</p> <p>Hos forvaltningsmyndigheden er der medarbejdere med særlig viden i forhold til statsstøtterejernes anvendelse, herunder i forhold til tilskud fra Landdistriktsfonden. Disse medarbejdere bistår sagsbehandlerne i</p>
--	--	--	--	--

				<p>forvaltningsmyndigheden.</p> <p>Der er i alt 4 medarbejdere, der har særlig viden i forhold til statsstøtteregele. De pågældende er jurister.</p> <p>Der gennemføres løbende efteruddannelse af medarbejdere, som er beskæftiget med forvaltning og kontrol af EU-programmer i forvaltningsmyndigheden.</p>
	G5.b) Ordninger for efteruddannelse af og informationsformidling til medarbejdere, der er involveret i gennemførelsen af ESI-fondene.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	G5.c) Ordninger, der skal sikre den administrative kapacitet til gennemførelse og anvendelse af Unionens statsstøtteregele.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
G6) Miljølovgivning vedrørende vurdering af virkninger på miljøet (VVM) og strategisk miljøvurdering (SMV): Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af EU's miljølovgivning vedrørende VVM og SMV.	G6.a) Ordninger, der sikrer effektiv anvendelse af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/92/EU (VVM) og af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/42/EF (SMV).	Yes	<p>VVM: Bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning. https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=134469</p> <p>SMV: Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer, lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 som ændret ved § 10 i lov om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om miljøbeskyttelse og forskellige andre love, lov nr. 484 af 11. maj 2010, bekendtgørelse nr. 481 af 09. maj 2011 om ændring af bilag 3 og 4 til lov om miljøvurdering af planer og programmer, § 8 i lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om planlægning og forskellige andre love, lov nr. 1273 af 21. december 2011 og § 11 i lov om ændring af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og forskellige andre love, lov nr. 580 af 18. juni 2012.</p> <p>Lov: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127111</p> <p>Vejledning: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=12953</p> <p>Eksempler http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/4E9A370E-D1BD-4688-B327-6610799B5177/49265/Eksempelsamlingendeligudgave.pdf</p>	<p>Direktivet vedr. VVM: Direktivet er implementeret i dansk lovgivning. Miljøministeriet har udarbejdet vejledning om udarbejdelse af VVM, og detaljeret information om emnet findes på Naturstyrelsens hjemmeside.</p> <p>Direktivet vedr. SMV: Direktivet er implementeret i dansk lovgivning. Miljøministeriet har udarbejdet vejledning og eksempelsamling omkring anvendelse af strategisk miljøvurdering.</p> <p>Der er i Miljøministeriet/Naturstyrelsen oprettet et særligt kontor med ansvar for lovgivning, implementering og anvendelse af EU's direktiv om strategisk miljøvurdering i Danmark.</p> <p>Vedrørende efteruddannelse og træning afholdes der årligt kurser og seminarer med deltagelse fra myndigheder, konsulenter og universiteter med henblik på opdatering og erfaringsudveksling både hvad angår VVM og SMV.</p>
	G6.b) Ordninger for efteruddannelse af og informationsformidling til medarbejdere, der er involveret i gennemførelse af VVM- og SMV-	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	

	direktiverne.			
	G6.c) Ordninger til sikring af tilstrækkelig administrativ kapacitet.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
G7) Statistiske systemer og resultatindikatorer: Der foreligger et statistisk grundlag, som er nødvendigt for at foretage evalueringer til at vurdere programmernes effektivitet og virkning. Der foreligger et system med resultatindikatorer, som er nødvendige for at vælge de tiltag, der mest effektivt bidrager til at opnå de ønskede resultater, overvåge fremskridt hen imod resultater og foretage en evaluering af virkningerne.	G7.a) Der er etableret ordninger for rettidig indsamling og aggregering af statistiske data med følgende elementer: afdækning af kilder og mekanismer til at sikre statistisk validering	Yes	Kapitel 5.4. Tabel over interventionslogik, der indeholder tabeller over indikatorer, der er udvalgt fra EU-Kommissionens forslag til fælles målintikatorer, dels af supplerende nationale målintikatorer, der er udvalgt blandt Kommissionens foreslåede fælles outputindikatorer for hver foranstaltning. Kapitel 9. Evalueringsplan. Afsnit 4.1.6 Fælles kontekstindikatorer. Bilag 1, Supplerende kontekstindikatorer. Kapitel 5 og 11 vedr. programmets kvantificerede mål og interventionslogik, effektindikatorer, valg og baseline for landdistriktsprogrammet. Kapitel 10. Finansieringsplan.	Landdistriktsprogrammet og ex ante evalueringen heraf. Der henvises til de nævnte kapitler og bilag i landdistriktsprogrammet:
	G7.b) Der er etableret ordninger for rettidig indsamling og aggregering af statistiske data med følgende elementer: ordninger for offentliggørelse og offentlig tilgængelighed af aggregerede data	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	G7.c) Et effektivt system af resultatindikatorer, bl.a.: udvælgelse af resultatindikatorer for hvert program, der giver information om, hvad der motiverer udvælgelsen af de politiske tiltag, der støttes af programmet	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	G7.d) Et effektivt system af resultatindikatorer, bl.a.: fastsættelsen af mål for disse indikatorer	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	G7.e) Et effektivt system af resultatindikatorer, bl.a.: foreneligheden af hver indikator med følgende krav: styrke og statistisk validering, entydig normativ fortolkning, responsivitet i forhold til politikken, rettidig dataindsamling	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	G7.f) Procedurer til at sikre, at der for alle operationer, som støttes af programmet, er vedtaget et effektivt indikatorsystem.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
P3.1) Risikoforebyggelse og risikostyring: Der foreligger nationale eller regionale risikovurderinger for katastrof håndtering, der tager højde for tilpasning til klimaforandringer.	P3.1.a) Der foreligger en national eller regional risikovurdering, som indeholder følgende: en beskrivelse af proces, metodologi, metoder og ikke-føllesomme data til brug for risikovurderingen samt risikobaserede kriterier for prioritering af investeringerne	Yes	Danmark gennemfører ikke indsatser under EU-prioritet 3 i landdistriktsprogrammet og skal derfor ikke opfylde denne ex ante konditionalitet. Danmark opfylder imidlertid de pågældende betingelser.	Den danske beredskabsstyrelse har den 9. april 2013 udgivet "Nationalt Risikobillede "NRB", som bl.a. er initieret af EU's opfordring til medlemsstaterne om at udvikle nationale risikovurderinger. Sidstnævnte fremgår af EU's rådskonklusioner fra april 2011 om Videreudvikling af risikovurdering med

			http://brs.dk/viden/publikationer/Documents/Nationalt_Risikobillede.pdf og http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/5B54B5AE-A63C-4A6E-AC11-2EE8801E7C32/0/Klimahandlingsplan_dec_2012.pdf	henblik på katastrofehandling i EU. Miljøministeriet har derudover i december 2012 udgivet "Sådan håndterer vi skybrud og regnvand", som er en handlingsplan for klimasikring af Danmark.
	P3.1.b) Der foreligger en national eller regional risikovurdering, som indeholder følgende: en beskrivelse af scenarier med én eller flere risici	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	P3.1.c) Der foreligger en national eller regional risikovurdering, som indeholder følgende: evt. inddragelse af nationale strategier for tilpasning til klimaforandringerne.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
P4.1) God landbrugs- og miljømæssig stand: Der er på nationalt niveau fastsat standarder for god landbrugs- og miljømæssig stand, jf. afsnit VI, kapitel I, i forordning (EU) nr. 1306/2013	P4.1.a) Der er fastsat standarder for god landbrugs- og miljømæssig stand i den nationale lovgivning, og de er præciseret i programmerne	Yes	Vejledning om kontrol med krydsoverensstemmelse 2013, april 2013, side 265-283. http://2.naturerhverv.fvm.dk/vejledning.aspx?ID=22450	Er opfyldt ved nævnte vejledning.
P4.2) Mindstekrav til gødnings- og plantebeskyttelsesprodukter: Der er på nationalt plan fastlagt mindstekrav til gødnings- og plantebeskyttelsesprodukter, jf. afsnit III, kapitel I, artikel 28, i forordning (EU) nr. 1305/2013	P4.2.a) Der er fastlagt mindstekrav til gødnings- og plantebeskyttelsesprodukter i programmerne, jf. afsnit III, kapitel I, i forordning (EU) nr. 1305/2013.	Yes	Vejledning om kontrol med krydsoverensstemmelse 2013, april 2013, side 199-207. http://2.naturerhverv.fvm.dk/vejledning.aspx?ID=22450	Der er fastlagt minimumskrav for anvendelse af plantebeskyttelsesmidler, mens der for anvendelse af gødningsstoffer ikke er fastsat minimumskrav, idet hele landet er udpeget som nitratfølsomt område, og alle krav vedr. gødningsanvendelse efter lovgivningen derfor er omfattet af krydsoverensstemmelse. Danmark tilskynder til, at al professionel anvendelse af pesticider sker i henhold til IPM principperne (Integrated Pest Management) i EU pesticidrammedirektivet (2009/128/EØF) via en række frivillige indsætter i den nationale sprøjtemiddelstrategi 2013-2015. Ingen af de i programmet opstillede arealstøttebetingelser er direkte relateret til principperne. Principperne står derfor ikke anført som baseline for de pågældende betingelser.
P4.3) Andre relevante nationale standarder: Der er fastsat obligatoriske nationale standarder med henblik på afsnit III, kapitel I, artikel 28, i forordning (EU) nr. 1305/2013	P4.3.a) De relevante obligatoriske nationale standarder er anført i programmerne	Yes	Vejledning om kontrol med krydsoverensstemmelse 2013, april 2013, side 50-198, 208-264 http://2.naturerhverv.fvm.dk/vejledning.aspx?ID=22450	Er opfyldt jf. nævnte vejledning.
P5.1) Energieffektivitet: Der er gennemført foranstaltninger med henblik på at fremme	P5.1.a) Foranstaltninger til at sikre, at der findes minimumskrav til bygningers energimæssige ydeevne i	Yes	Artikel 3:	Metoden er fastlagt i SBI-anvisning 213 og opfylder betingelserne i bilag 1. Den er

<p>omkostningseffektive forbedringer af energieffektivitet i slutanvendelserne og omkostningseffektiv investering i energieffektivitet i forbindelse med opførelse eller renovering af bygninger.</p>	<p>overensstemmelse med artikel 3, 4 og 5 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2010/31/EU</p>	<p>SBI-anvisning 213: http://www.sbi.dk/miljo-og-energi/energiberegning/anvisning-213-bygningers-energibehov</p> <p>Bygningsreglementet (BR10): http://bygningsreglementet.dk/</p> <p>Artikel 4: Byggelovens § 3, § 5, § 22, stk. 1. https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=133389</p> <p>Bygningsreglementet (BR10): http://bygningsreglementet.dk/ BR10 kap. 1, kap 7 (energirammekrav til bygninger mv.)</p> <p>Artikel 5: Danmark har indberettet beregning af omkostningsoptimale niveauer for mindstekrav til energimæssig ydeevne den 31. marts 2013 jf. link. http://ec.europa.eu/energy/efficiency/buildings/doc/dk_cost-optimal_2013_en.zip</p> <p>Lov om fremme af energibesparelser i bygninger (LFEB), § 3, 4 og 21: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=142572</p> <p>Bekendtgørelse om energimærkning af bygninger (EM-bkg.), § 1, 6, 8, 11: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=142632</p> <p>Cirkulære nr. 9787 af 1. oktober 2007 om energieffektivisering i statens institutioner. https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127530</p> <p>Bekendtgørelse om individuel måling af el, gas, vand og varme https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=82664</p>	<p>bl.a. baseret på Europæisk Standard, DS/EN /ISO 13790. Der henvises til metoden i BR10's bilag 6 under "Beregningsforudsætninger".</p> <p>Der er indgået en frivillig aftale med tilsvarende indhold med kommuner og regioner. Det fremgår af forarbejderne til loven, at Klima-, Energi- og Bygningsministeren vil fast-sætte bestemmelser herom, såfremt energibesparelser ikke sikres gennem frivilligt indgåede aftaler som ovennævnte.</p> <p>De vejledende mål fremkom-mer som resultatet af Energistyrelsens basisfremskrivning af energiforbrug. Denne basis-fremskrivning indeholder alle de virkemidler og tiltag, som indgår i den energipolitiske aftale af 22. marts 2012. Herudover bygger Energistyrelsens fremskrivninger gennem-gående på en række overord-nede økonomiske forudsæt-ninger (erhvervenes produkti-on, privatforbrug, brændsels-priser m.m.), en række tekno-logispecifikke antagelser (hvad koster forskellige typer af anlæg og hvad er deres effektivitet m.m.) samt anta-gelser om, hvad energimærke-dets aktører vil gøre på rent markedsmæssige vilkår. Der kan desuden indgå visse kvali-tative skøn, eksempelvis vedr. planmæssige forhold.</p> <p>Danmarks vejledende mål i henhold til artikel 3 er et absolut primært energiforbrug (bruttoenergiforbrug bortset fra forbruget til ikke-energimæssige formål) i 2020 på 744,4 PJ (17,781 Mtoe). Der er tale om en reduktion af de primære energiforbrug med 12,6 pct. i forhold til 2006. Det tilsvarende vejledende mål for det endelige energiforbrug (ekskl. forbrug til ikke-energimæssige formål) i 2020 er 619,5 PJ (14,797 Mtoe). Der er tale om en reduktion på 7,2 pct. i forhold til 2006.</p>
---	---	--	---

	P5.1.b) Foranstaltninger, der er nødvendige til at oprette et system for attestering af bygningers energimæssige ydeevne i overensstemmelse med artikel 11 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2010/31/EU	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	P5.1.c) Foranstaltninger til at sikre en strategisk planlægning for energieffektivitet i overensstemmelse med artikel 3 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/27/EU	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
	P5.1.d) Foranstaltninger, der er i overensstemmelse med artikel 13 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/32/EF om energieffektivitet i slutanvendelserne og om energitjenester, til at sikre, at slutbrugerkunder udstyres med individuelle målere, i den udstrækning det er teknisk muligt, økonomisk fornuftigt og proportionalt i forhold til de potentielle energibesparelser.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	
P5.2) Vandsektoren: Der foreligger a) en vandprissætningspolitik, som sikrer passende incitamenter for brugerne til at udnytte vandressourcerne effektivt og b) et passende bidrag fra de forskellige vandanvendelsessektorer til dækning af omkostningerne efter en takst fastsat i en godkendt vandområdeplan for investeringer, der er støttet af programmerne.	P5.2.a - I sektorer, der støttes af ELFUL, har en medlemsstat sørgt for et bidrag fra de forskellige vandanvendelsessektorer til dækning af omkostningerne i forbindelse med den enkelte sektors forsyningspligtigheder i overensstemmelse med artikel 9, stk. 1, første led, i vandrammedirektivet om nødvendigt under hensyntagen til dækningens sociale, miljømæssige og økonomiske virkninger og den eller de berørte regioners geografiske og klimatiske forhold	Yes	<p>Lov om vandforsyning m.v.: http://retsinformation.w0.dk/Forms/R0710.aspx?id=132254</p> <p>Lov om betalingsregler for spildevandsforsyningsselskaber m.v.: https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=131457</p> <p>Lov om miljøbeskyttelse: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=132218</p> <p>Lov om vandløb: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=145855</p> <p>Bekendtgørelse om spildevands-tilladelser mv. efter miljøbe-skyttelseslovens kapitel 3 og 4: http://retsinformation.w0.dk/Forms/R0710.aspx?id=113752</p> <p>Lov om afgift af ledningsført vand: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152694</p> <p>Lov om afgift af spildevand:</p>	<p>Ex ante konditionaliteten er opfyldt if. nævnte love og bekendtgørelser.</p> <p>Danmark og flere andre medlemsstater fortolker begrebet forsyningspligtigheder (tjenesteydelser vedrørende vand), if. artikel 2, nr. 38, i direktiv 2000/60/EF, som omfattende alene vandforsyning og spildevandsbehandling. Fortolkningen er bekræftet ved EU-domstolens dom af 11. september 2014 (sag C-525/12 Europa-Kommissionen mod Forbundsrepublikken Tyskland).</p>

			https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152380	
P5.3) Vedvarende energi: Der er gennemført foranstaltninger med henblik på at fremme produktionen og distributionen af energi fra vedvarende energikilder.	P5.3.a) Der foreligger gennemsigtige støtteordninger, prioriteret adgang til net eller garanteret adgang til og prioriteret fordeling samt standardregler for, hvem der skal bære og dele omkostningerne ved de tekniske tilpasninger i overensstemmelse med artikel 14, stk. 1, artikel 16, stk. 2 og 3, i direktiv 2009/28/EF.	Yes	Den danske handlingsplan for vedvarende energi kan findes på dansk og engelsk her: http://ec.europa.eu/energy/renewables/action_plan_en.htm	Er opfyldt ved nævnte handlingsplan.
	P5.3.b) Medlemsstaten har vedtaget en national handlingsplan for vedvarende energi i overensstemmelse med artikel 4 i direktiv 2009/28/EF.	Yes	Se pkt. 1 under denne ex ante konditionalitet.	

6.2.1. Liste over aktioner, der skal iværksættes for generelle forhåndsbetingelser

Relevante forhåndsbetingelser på nationalt plan	Ikke opfyldte kriterier	Action to be taken	Deadline	Bodies responsible for fulfillment
---	-------------------------	--------------------	----------	------------------------------------

6.2.2. Liste over aktioner, der skal iværksættes for forhåndsbetingelser knyttet til prioriteter

Relevante forhåndsbetingelser på nationalt plan	Ikke opfyldte kriterier	Action to be taken	Deadline	Bodies responsible for fulfillment
---	-------------------------	--------------------	----------	------------------------------------

7. BESKRIVELSE AF RESULTATRAMMEN [OPDATERING UDESTÅR]

7.1. Indikatorer

Prioritet	Applicable	Indikator og evt. måleenhed	2023-målværdi (a)	Supplerende tilpasninger (b)	2018-del mål i % (c)	Absolut værdi for delmål (a-b)*c
Prioritet 2: Styrkelse af bedriftenes levedygtighed og konkurrencedygtighed inden for alle typer landbrug i alle regioner og fremme af innovative landbrugsteknologier og bæredygtig forvaltning af skove	X	Samlede offentlige udgifter for prioritet 2 (i EUR)	201.662.709,00		42.9%	86.513.302,16
	X	Antal landbrugsbedrifter med støtte fra udviklingsprogrammerne for landdistrikterne til investeringer i omstrukturering eller modernisering (fokusområde 2A) + antal landbrugsbedrifter, der har forretningsmæssige udviklingsplaner/investeringer for unge landbrugere, der har fået støtte fra udviklingsprogrammerne for landdistrikterne (fokusområde 2B)	4.044,00		39.3%	1.589,29
P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug	X	Samlede offentlige udgifter for prioritet 4 (i EUR)	729.731.686,00		42.9%	313.054.893,29
	X	Landbrugsjord under forvaltningskontrakter for at	362.940,00		67.9%	246.436,26

og skovbrug		bidrage til biodiversitet (ha) (fokusområde 4A) + forbedring af vandforvaltningen (ha) (fokusområde 4B) + forbedring af forvaltningen af jorden og/eller forhindring af jorderosion (ha) (fokusområde 4C)				
P5: fremme af ressourceeffektivitet og overgangen til en klimarobust økonomi med lavere CO2-emissioner i landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren	X	Samlede offentlige udgifter for prioritet 5 (i EUR)	148.086.443,00		42.9%	63.529.084,05
	X	Landbrugs- og skovarealer under forvaltning for at fremme kulstofbinding/-opbevaring (ha) (fokusområde 5E) + landbrugsjord, der er under forvaltningskontrakter rettet mod reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger (ha) (fokusområde 5D) + kunstvandede arealer, der omstilles til mere effektive vandingsystemer (ha) (fokusområde 5A)	17.752,00		67.9%	12.053,61
	X	Antal investeringsoperationer inden for energibesparelser og -effektivitet (fokusområde 5B) + inden for produktion af vedvarende energi	1.019,00		39.3%	400,47

		(fokusområde 5C)				
P6: fremme af social inklusion, nedbringelse af fattigdom og økonomisk udvikling af landdistrikterne	X	Samlede offentlige udgifter for prioritet 6 (i EUR)	93.331.719,00		42.9%	40.039.307,45
		Antal støttede operationer for at forbedre basale tjenesteydelser og infrastrukturer i landdistrikterne (fokusområderne 6B og 6C)				
	X	Befolkning omfattet af lokale aktionsgrupper (fokusområde 6B)	2.213.227,00		100%	2.213.227,00

7.1.1. Prioritet 2: Styrkelse af bedrifternes levedygtighed og konkurrencedygtighed inden for alle typer landbrug i alle regioner og fremme af innovative landbrugsteknologier og bæredygtig forvaltning af skove

7.1.1.1. Samlede offentlige udgifter for prioritet 2 (i EUR)

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 201.662.709,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 42.9%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 86.513.302,16

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Den finansielle milepæl ved udgangen af 2018 fastsættes til 42,9 % af target værdien i 2023, svarende til de estimerede udbetalinger for afsluttede operationer i udbetalingsårene udbetalingsårene N, N+1, N+2 og N+3, hvor udbetalingerne først falder samlet i årene N+1, N+2 og N+3.

Årsagen hertil er, at der for prioriteten indgår en væsentlig delmængde af investeringsstøtte, hvor det tager tid at igangsætte ansøgnings-, tilsagns-, sagsbehandlings, og udbetalingsprocedurer. For investeringsprojekter kan der gå flere år fra tilsagn til fuld implementering af projektet. Der er en vis usikkerhed forbundet med sådanne operationer, idet ansøger selv skal bidrage med medfinansiering.

7.1.1.2. Antal landbrugsbedrifter med støtte fra udviklingsprogrammerne for landdistrikterne til investeringer i omstrukturering eller modernisering (fokusområde 2A) + antal landbrugsbedrifter, der har forretningsmæssige udviklingsplaner/investeringer for unge landbrugere, der har fået støtte fra udviklingsprogrammerne for landdistrikterne (fokusområde 2B)

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 4.044,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 39.3%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 1.589,29

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Delmålet for antal færdiggjorte investeringsoperationer fastsættes til 39,3 % af målværdien i 2023, svarende til at tre ud af fire operationer først er fuldt gennemført i udbetalingsår N+2 og den sidste fjerdedel af operationerne er fuldt gennemført i år N+3. Årsagen til den sene færdiggørelse, at det for investeringsoperationer tager tid at fuldende ansøgnings-, tilsagns-, sagsbehandlings, og udbetalingsprocedurer, og der kan gå flere år fra tilsagn til fuld implementering af projektet. Der er endvidere en vis usikkerhed forbundet med sådanne operationer, idet ansøger selv skal bidrage med finansiering og aktiviteter.

7.1.2. P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug

7.1.2.1. Samlede offentlige udgifter for prioritet 4 (i EUR)

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 729.731.686,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 42.9%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 313.054.893,29

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Den finansielle milepæl fastsættes til 42,9 % af target værdien, svarende til summen af de estimerede udbetalinger for afsluttede operationer i udbetalingsårene N, N+1, N+2 og N+3. Udbetalingerne forventes først at falde i årene N+1, N+2 og N+3.

For prioriteten indgår en væsentlig delmængde af investeringsstøtte, hvor det tager tid at igangsætte ansøgnings-, tilsagns-, sagsbehandlings-, og udbetalingsprocedurer. For investeringsprojekter kan der gå flere år fra tilsagn til fuld implementering af projektet. For de flerårige arealtilsagn strækker betalingsafløbet sig over 5 eller 20 år, hvorfor slutudbetalingerne for mange af denne type tilsagn falder efter år 2023.

7.1.2.2. Landbrugsjord under forvaltningskontrakter for at bidrage til biodiversitet (ha) (fokusområde 4A) + forbedring af vandforvaltningen (ha) (fokusområde 4B) + forbedring af forvaltningen af jorden og/eller forhindring af jorderosion (ha) (fokusområde 4C)

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 362.940,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 67.9%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 246.436,26

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Milepælen ved udgangen af 2018 for antal hektar under tilsagn (kontrakt)fastsættes til 67,9 % af målværdien i 2023, svarende til at tre ud af fire arealtilsagn, som forventes indgået i hvert af de syv programår, indgås med jordbrugeren i samme år, som de er planlagt (N+0), mens en fjerdedel af tilsagnene indgås endeligt med jordbrugere året efter (N+1).

7.1.3. P5: fremme af ressourceeffektivitet og overgangen til en klimarobust økonomi med lavere CO2-emissioner i landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren

7.1.3.1. Samlede offentlige udgifter for prioritet 5 (i EUR)

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 148.086.443,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 42.9%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 63.529.084,05

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Den finansielle milepæl fastsættes til 42,9 % af target værdien, svarende til summen af de estimerede udbetalinger for afsluttede operationer i udbetalingsårene N, N+1, N+2 og N+3. Udbetalingerne forventes først at falde i årene N+1, N+2 og N+3.

Årsagen hertil er, at der for prioriteten indgår en væsentlig delmængde af investeringsstøtte, hvor det tager tid at igangsætte ansøgnings-, tilsagns-, sagsbehandlings-, og udbetalingsprocedurer. For investeringsprojekter kan der gå flere år fra tilsagn til fuld implementering af projektet. Der er en vis usikkerhed forbundet med sådanne operationer, idet ansøger selv skal bidrage med medfinansiering. For de flerårige arealtilsagn strækker betalingsafløbet sig over 5 eller 20 år, hvorfor slutudbetalingerne for mange af denne type tilsagn falder efter år 2023.

7.1.3.2. Landbrugs- og skovarealer under forvaltning for at fremme kulstofbinding/-opbevaring (ha) (fokusområde 5E) + landbrugsjord, der er under forvaltningskontrakter rettet mod reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger (ha) (fokusområde 5D) + kunstvandede arealer, der omstilles til mere effektive vandingsystemer (ha) (fokusområde 5A)

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 17.752,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 67.9%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 12.053,61

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Milepælen ved udgangen af 2018 for antal hektar under tilsagn (kontrakt)fastsættes til 67,9 % af målværdien i 2023, svarende til at tre ud af fire arealtilsagn, som forventes indgået i hvert af de syv programår, indgås med jordbrugeren i samme år, som de er planlagt (N+0), mens en fjerdedel af tilsagnene indgås endeligt med jordbrugere året efter (N+1).

7.1.3.3. Antal investeringsoperationer inden for energibesparelser og -effektivitet (fokusområde 5B) + inden for produktion af vedvarende energi (fokusområde 5C)

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 1.019,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 39.3%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 400,47

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Delmålet for antal færdiggjorte investeringsoperationer fastsættes til 39,3 % af målværdien i 2023, svarende til at tre ud af fire operationer først er fuldt gennemført i udbetalingsår N+2 og den sidste fjerdedel af operationerne er fuldt gennemført i år N+3. Årsagen til den sene færdiggørelse, at det for investeringsoperationer tager tid at fuldende ansøgnings-, tilsagns-, sagsbehandlings-, og udbetalingsprocedurer, og der kan gå flere år fra tilsagn til fuld implementering af projektet. Der er endvidere en vis usikkerhed forbundet med sådanne operationer, idet ansøger ofte selv skal bidrage med nogen finansiering, og idet ansøger imod forventning kan have uforudsete betalingsvanskeligheder.

7.1.4. P6: fremme af social inklusion, nedbringelse af fattigdom og økonomisk udvikling af landdistrikterne

7.1.4.1. Samlede offentlige udgifter for prioritet 6 (i EUR)

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 93.331.719,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 42.9%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 40.039.307,45

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Den finansielle milepæl fastsættes til 42,9 % af target værdien, svarende til summen af de estimerede udbetalinger for afsluttede operationer i udbetalingsårene N, N+1, N+2 og N+3. Udbetalingerne forventes først at falde i årene N+1, N+2 og N+3.

Årsagen hertil er, at der for prioriteten indgår en væsentlig delmængde af investeringsstøtte, hvor det tager tid at igangsætte ansøgnings-, tilsagns-, sagsbehandlings-, og udbetalingsprocedurer. For investeringsprojekter kan der gå flere år fra tilsagn til fuld implementering af projektet. Der er en vis usikkerhed forbundet med sådanne operationer, idet ansøger selv skal bidrage med medfinansiering.

7.1.4.2. Antal støttede operationer for at forbedre basale tjenesteydelser og infrastrukturer i landdistrikterne (fokusområderne 6B og 6C)

Applicable: Nej

2023-målværdi (a): 0,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c):

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 0,00

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

7.1.4.3. Befolkning omfattet af lokale aktionsgrupper (fokusområde 6B)

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 2.213.227,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 100%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 2.213.227,00

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Output milepælen for P6 fastsættes til 100 % af target værdien, idet alle programmets LAGs forventes at være etableret ved udgangen af år 2017

7.2. Alternative indikatorer

Prioritet	Applicable	Indikator og evt. måleenhed	2023-målværdi (a)	Supplerende tilpasninger (b)	2018-delmål i % (c)	Absolut værdi for delmål (a-b)*c
P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug	X	Antal investeringsoperationer inden for EU-prioriteterne om biodiversitet (4A), bedre vandforvaltning (4B) og bedre forvaltning af jordbunden (4C)	3.052,00		39.3%	1.199,44

7.2.1. P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug

7.2.1.1. *Antal investeringsoperationer inden for EU-prioriteterne om biodiversitet (4A), bedre vandforvaltning (4B) og bedre forvaltning af jordbunden (4C)*

Applicable: Ja

2023-målværdi (a): 3.052,00

Supplerende tilpasninger (b):

2018-delmål i % (c): 39.3%

Absolut værdi for delmål (a-b)*c: 1.199,44

Begrundelse for delmålsfastsættelsen:

Delmålet for antal færdiggjorte investeringsoperationer fastsættes til 39,3 % af målværdien i 2023, svarende til at tre ud af fire operationer første er fuldt gennemført i udbetalingsår N+2 og den sidste fjerdedel af operationerne først er gennemført i år N+3. Årsagen hertil er, at det for investeringsoperationer tager tid at fuldende ansøgnings-, tilsagns-, sagsbehandlings-, og udbetalingsprocedurer, så der kan gå flere år fra tilsagn til fuld implementering af projektet. Der er endvidere en vis usikkerhed forbundet med sådanne operationer, idet ansøger ofte selv skal bidrage med medfinansiering eller aktivitet. Afsluttede operationer under følgende ordninger bidrager til delmålet: M04b; Investeringsstøtte på økologiske bedrifter og M04d; Etablering af N- og P-vådområder på landbrugsjord, Genetablering af vandstandsforhold og rydning/hegning i N2000 områder og Etablering af landskabs- og biotopforbedrende beplantninger.

7.3. Reserve

Prioritet	Samlet planlagt EU-bidrag (i EUR)	Unionens samlede planlagte bidrag (i EUR) underlagt resultatreserven	Resultatreserve (i EUR)	Min. resultatreserve (min. 5 %)	Maks. resultatreserve (maks. 7 %)	Resultatreservesats
Prioritet 2: Styrkelse af bedrifternes levedygtighed og konkurrencedygtighed inden for alle typer landbrug i alle regioner og fremme af innovative landbrugsteknologier og bæredygtig forvaltning af skove	150.175.899,00	61.578.075,13	3.687.344,57	3.078.903,76	4.310.465,26	5.99%
P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug	527.826.778,00	451.225.056,64	27.130.496,92	22.561.252,83	31.585.753,96	6.01%
P5: fremme af ressourceeffektivitet og overgangen til en klimarobust økonomi med lavere CO ₂ -emissioner i landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren	126.365.679,00	63.705.059,01	3.816.115,74	3.185.252,95	4.459.354,13	5.99%

P6: fremme af social inklusion, nedbringelse af fattigdom og økonomisk udvikling af landdistrikterne	77.682.988,00	66.390.209,22	3.973.463,48	3.319.510,46	4.647.314,65	5.99%
Total	882.051.344,00	642.898.400,00	38.607.420,71	32.144.920,00	45.002.888,00	6.01%

8. BESKRIVELSE AF HVER AF DE UDVALGTE FORANSTALTNINGER

8.1. Beskrivelse af de almindelige betingelser, der gælder for mere end en foranstaltning, herunder, hvor det er relevant, definition af landdistrikter, udgangssituationer, krydsoverensstemmelse, planlagt anvendelse af finansielle instrumenter, planlagt anvendelse af forskud, fælles bestemmelser om investeringer, osv.

Definition af landdistriktsområde

Begrebet "landdistrikterne" som benævnt i forordning 1305/2013 afgrænses til brug for programindsatsen i landdistrikterne bredt til at omfatte alle områder udenfor de 13 største byområder, forstået som byområder med mere end 45.000 indbyggere. Byområderne er repræsenteret i tabel 26.

Resultatet er at se på kortet over landdistrikter og byområder med mere end 45.000 indbyggere i figur 25. På kortet er landdistrikter repræsenteret med grønt, mens de 13 byområder er repræsenteret med rød farve.

Tabel 27 viser områderne opregnet på befolkningstal.

Afgrænsningen udspringer af landdistriktsredegørelsen, der tager afsæt i byområder med mere end 45.000 indbyggere. Disse byområder tillægges en værdi for de omkringliggende områder, hvorfra afstanden til nærmeste af disse byområder blev beregnet.

Med afsæt i denne geografiske afgrænsning af landdistriktsområdet vil der, under hensyntagen til indsatsernes karakter og omfang, kunne foretages yderligere afgrænsninger for specifikke konkrete indsatsområder.

Udpegningen af LAG-områderne, som skal danne grundlag for den decentrale programindsats under fokusområde 6B, beskrives særskilt i afsnittet om LEADER ordning M19.

Fastlæggelse af udvælgelseskriterier (prioriteringskriterier)

Kriterierne for støtteberettigelse og prioriteringskriterierne skal fastlægges entydigt for at sikre, at støttemidlerne bruges bedst muligt. For så vidt angår LEADER-indsatsen vil [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) [Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter](#) stille krav om, at de lokale aktionsgrupper udarbejder udvælgelseskriterier på baggrund af nærmere fastsatte retningslinjer.

Der opstilles klare og objektive kriterier for, hvornår en ansøgning er støtteberettiget (tilskudsbetingelser) samt, hvordan ansøgningerne skal prioriteres for at målrette støttemidlerne til de projekter, der har den største merværdi. Anvendelsen af kriterierne skal være transparent og konsistent.

Tilskudsbetingelserne skal være opfyldt for, at ansøger kan modtage tilsagn. Ansøger skal opfylde betingelserne fuldt ud. Tilskudsbetingelser kan både blive fastsat via EU-lovgivning i form af forordninger, gennemførelsesbestemmelser og delegerede retsakter, men kan også være nationalt fastsatte regler etableret af den nationale forvaltningsmyndighed. Nationalt fastsatte tilskudsbetingelser har samme juridiske betydning som betingelser fastsat via EU-lovgivningen. Tilskudsbetingelserne skal være og enkle at kontrollere. Hvis en tilskudsbetingelse ikke opfyldes, kan ansøgningen ikke imødekommes. Hvis ansøger

allerede har modtaget tilskud, men det viser sig, at vedkommende ikke har opfyldt tilskudsbetingelserne på ansøgningstidspunktet, anmodes vedkommende om 100 pct. tilbagebetaling af støtten.

Brugen af udvælgelseskriterier (prioriteringskriterier) skal sikre en ensartet behandling af alle ansøgninger og bedre brug af de finansielle ressourcer i Landdistriktsprogrammet. Der fastsættes prioriteringskriterier for hver foranstaltning i landdistriktsprogrammet. Prioriteringskriterierne anvendes også i tilfælde, hvor der er tilstrækkelige midler til at imødekomme alle modtagne ansøgninger, der opfylder tilskudsbetingelserne. Dette gælder dog ikke for arealforanstaltninger under artikel 28, 29, 30, 31, 32 og 34, hvor brugen af prioriteringskriterier kun er obligatorisk, hvis de afsatte midler ikke er tilstrækkelige til at imødekomme alle ansøgninger.

Den nationale forvaltningsmyndighed udarbejder kriterierne. Kriterierne skal sikre

1. Målretning af støtten
2. Værdi for pengene, dvs. bedst mulig brug af de afsatte midler
3. Lige behandling af ansøgninger
4. Proportionalitet i forhold til størrelsen på projekterne

Prioriteringskriterierne fastlægges inden ansøgningsrunderne. Prioriteringen vil foregå via pointgivning af hver enkelt ansøgning ud fra et af den nationale forvaltningsmyndighed fastlagt pointsystem. På denne måde rangeres ansøgningerne i forhold til hinanden for at sikre, at de projekter, der har størst merværdi, prioriteres. Der fastsættes for alle tilskudsordninger en minimumpointscore, som alle ansøgninger skal opfylde for at kunne modtage tilsagn. Det er den nationale forvaltningsmyndighed, der har ansvaret for, at brugen af prioriteringskriterier bliver gennemført korrekt. Hvis den nationale forvaltningsmyndighed har uddelegeret ansvaret for tilsagnsgivningen, skal dette organ gennemføre prioriteringen.

Baseline og krydsoverensstemmelse

Baselinereglerne for støtte under programmet ses af bilag 3. Der vil komme mindre ændringer i reglerne som følge af vedtagelsen af EU reformpakken for den fælles landbrugspolitik (december 2013), som vil medføre revision af de regler, der skal være omfattet krydsoverensstemmelse.

Forholdet mellem støttebetingelser og baselinebetingelser

I tabel 28a, 28b, 28c og 28d ses forholdet mellem de støttebetingelser, der kompenseres for under arealforanstaltningerne og relevante baselinebetingelser som bl.a. fastsat under krydsoverensstemmelsesreglerne, herunder kravene om god landbrugs- og miljømæssig stand (GLM) i henhold til art 93 og 94 i forordningen nr. 1306/2013 af 17. december 2013 om horisontale bestemmelser for CAP støtten. Endvidere henvises til artikel 4, stk. 1, litra c, 2. og 3. pind i forordning nr. 1307/2013 af 17. december 2013 om de direkte betalinger, som beskriver en yderligere baseline for betalinger i henhold til artikel 29, 30 og 31 i landdistriktsforordningen. Der henvises i artikel 28 og 29 i forordning nr. 1305/2013 endvidere til relevante minimumskrav til brug af gødningstoffer og plantebeskyttelsesmidler samt andre relevante obligatoriske krav indført under national ret. Alle disse krav skal identificeres i landdistriktsprogrammet.

Generelt skal alle krydsoverensstemmelses- og GLM-betingelserne opfyldes af alle landbrugere. De gældende nationale regler er fastsat i bekendtgørelse nr. 107 af 29. januar 2014 om

krydsoverensstemmelse og bekendtgørelse nr. 830 af 27. juni 2014 om god landbrugs- og miljømæssig stand (GLM). Der vil som følge af CAP-reformen i 2015 skulle gennemføres ændringer i de krav, der er omfattet af krydsoverensstemmelse jf. bilag II i Rådets forordning (EU) 1306/2013. Dette medfører, at en række krav skal udgå, og at der skal etableres et nyt krav. Kravene er på nuværende tidspunkt i høring forud for udstedelse af bekendtgørelse om krydsoverensstemmelse, der vil træde i kraft 1. januar 2015.

Grønne krav

Under de direkte betalinger (DP) introduceres obligatoriske grønningssforpligtelser, jf. artikel 43, stk. 2 i forordning 1307/2013, hvor landbruger skal opfylde de tre grønningsskrav:

1. afgrødediversificering,
2. fastholdelse af eksisterende permanent græs samt
3. miljøfokusområder (EFA),

Afgrødediversificering betyder, at landmænd skal have mindst 2 forskellige afgrøder (over 10 ha omdriftsareal) eller 3 forskellige afgrøder (over 30 ha omdriftsareal). Kravet omfatter ikke producenter af specialafgrøder (f.eks. kartofler), der årligt skifter afgrøde på mere end 50 pct. af deres omdriftsareal, og som kan bevise, at arealet året forinden var udlagt med en anden afgrøde.

Fastholdelse af permanent græs sker på nationalt niveau, og vil alene være relevant at forholde sig til, såfremt det samlede areal falder med mere end 10 %. Der er ikke umiddelbart risiko for overlap mellem dette og landdistriktsordningerne.

Mindst 5 pct. af landbrugsbedriftens samlede omdriftsarealer skal være udlagt som såkaldte miljøfokusområder (EFA). Det er op til medlemslandene at fastlægge den endelige liste over mulige typer af miljøfokusområde ud fra de valgmuligheder, der er angivet i artikel 46, stk. 2 i forordning 1307/13. Følgende elementer vil kunne anvendes som miljøfokusområde på bedrifter i Danmark:

1. Braklægning
2. Efterafgrøder, hvis de udsås i blandinger eller som græsudlæg.
3. Bræmmer/randzoner langs vandløb
4. Lavskov
5. GLM landskabselementer (fortidsminder og søer < 2000 m² beliggende fuldt indenfor markblok).

En udregning af, hvor stort et areal, der skal indgå på bedriften for at opfylde EFA-kravet, vil afhænge af det anvendte element, idet vægtningen af disse vil være forskellig. Eksempelvis vil braklægning vægte højere i opfyldelsen af arealkravet end efterafgrøder. En endelig beskrivelse af vægtningen fremgår af bilag II til forordning (EU) nr. 639/2014. Det er op til medlemslandene at vælge, om man vil tilbyde landbruger muligheden for at erstatte opfyldelsen af de grønne krav med alternative tiltag på bedriften, også kaldet ækvivalente tiltag. Det er fra dansk side besluttet, at man ikke vil tillade at benytte arealstøttetiltag under landdistriktsprogrammet som ækvivalente tiltag for de grønne krav.

Modregning

For at undgå overkompensation for miljøtiltag under landdistriktsprogrammet på arealer, der indgår til

opfyldelse af de grønne krav, skal der ske modregning i arealstøtten under programmet, hvis der indgår elementer i de grønne krav, som indgår i beregningen af tabet, der arealkompenseres for under landdistriktsprogrammet.

I forbindelse med støtte til fastholdelse af arealer under økologisk drift skal der ske en reduktion i kompensationen, idet EU-Kommissionen har oplyst, at afgrødediversificering (grønningskrav 1) indirekter eller er en forudsætningsrisiko for økologisk produktion og derfor er et element, der indirekte indgår i fastsættelse af arealstøtten til økologiske bedrifter-dobbelkompensation. På den baggrund skal der fratrækkes et beløb fra den maksimalt mulige økologiske arealstøtte svarende til den del af meromkostningerne hos konventionelle landmænd, der skyldes krav om afgrødediversificering- og krav om miljøfokusområder (EFA). IFRO under Københavns Universitet har udregnet, at modregningsbeløbet bør være 3037 DKR/ha. Beløbet fratrækkeser fratrukket i den arealstøttesats, der tilbydes i programmet for fastholdelse af økologi.

GLM-landskabelementer, der indgår i bedriftens opfyldelse af EFA-kravet, tages i betragtning ved fastsættelse af arealstøtten under de ordninger efter artikel 28 og 29, hvor GLM-landskabelementet er relevant for baseline.

Andre regler for arealrelaterede forpligtelser

Forvaltningsmyndigheden kan tillade, at de arealrelaterede forpligtelser i henhold til artikel 28, 29 og 34 kan tilpasses i løbet af forpligtelsesperioden, forudsat at justeringen er behørigt begrundet i forhold til målene med den oprindelige forpligtelse, og at målopfyldelsen ikke svækkes. Tilpasninger kan også ske i form af en forlængelse af varigheden af forpligtelsen.

Forvaltningsmyndigheden kan beslutte at tillade, at det antal hektar, der er omfattet af en forpligtelse under foranstaltning M11, kan variere fra år til år, hvis den pågældende forpligtelse ikke gælder for faste parceller, og hvis opfyldelsen af forpligtelsernes mål i øvrigt ikke bringes i fare. Hvis der åbnes for denne mulighed, vil der blive fastsat en øvre grænse for denne fleksibilitet på 10 % af det areal, som er omfattet af det oprindelige tilsagn.

Der indføres en revisionsklausul i alle tilsagn om arealstøtte til sikring af, at de kan tilpasses i tilfælde af ændringer af relevante obligatoriske normer eller krav, samt for at gøre det muligt, om nødvendigt, at tilpasse støtteforpligtelserne til den efterfølgende programmeringsperiodes regelsæt. Hvis en sådan tilpasning ikke accepteres af støttemodtageren, ophører forpligtelsen, uden at der kræves tilbagebetaling for den periode, hvor forpligtelsen påhvilede støttemodtageren.

Mulighederne i artikel 28 og 29 i forordning (EU) 1305/2013 for at foreskrive en årlig forlængelse af flerårige tilsagn efter afslutningen af den indledende tilsagnsperiode forventes ikke anvendt.

Tabel 26: Danske byområder med mere end 45.000 indbyggere

Placering	Byområde	Indbyggertal
1	Hovedstadsområdet	1.230.728
2	Aarhus	256.018
3	Odense	170.327
4	Aalborg	106.916
5	Esbjerg	71.491
6	Randers	60.895
7	Kolding	57.583
8	Horsens	55.253
9	Vejle	52.449
10	Roskilde	48.186
11	Herning	47.271
12	Helsingør	46.474
13	Hørsholm	46.104

Kilde: Byopgørelsen 2013, Danmarks Statistik.

Tabel 26: Danske byområder med mere end 45.000 indbyggere

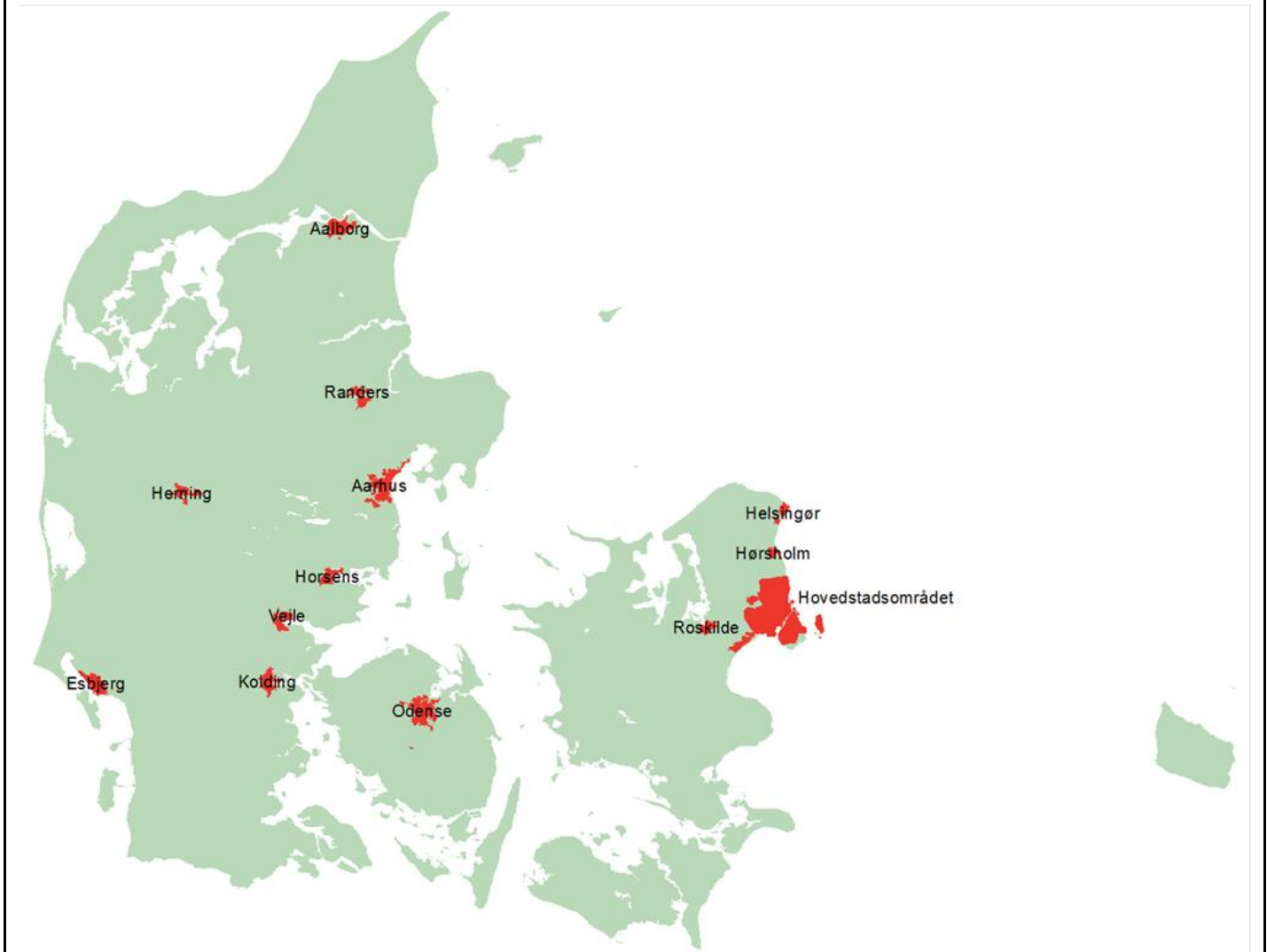
Tabel 27: Befolkningstal i byer og landdistrikter

Område	Indbyggertal	Andel (pct.)
Byer	2.249.695	40
Landdistrikter	3.352.933	60
Hele landet	5.602.628	100

Kilde: Byopgørelsen 2013, Danmarks Statistik

Tabel 27: Befolkningstal i byer og landdistrikter

Figur 25: Afgrænsning af landdistriktsområder

Kilde: MBBL. Beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik og kort fra Geodatastyrelsen.

Figur 25: Afgrænsning af landdistriktsområder

Table 28a: Forpligtelser og baseline for arealbaserede foranstaltninger – Fastholdelse af vådområder, naturlige vandstandsforhold af arealer, der indgår i vådområdeprojekter, Natura 2000 og hydrologiprojekter, lavbundsprojekter og vandløbsprojekter med fysiske anlæg (artikel 28)

Foranstaltning	Forpligtelser, der kompenseres for under LDP	Ordningsrelevante baselinekrav/sammenhæng med grønne krav under direkte betalinger	Konkrete tab og omkostninger, der indgår i beregning	
Tilskud til fastholdelse af vådområder, naturlige vandstandsforhold arealer, der indgår i naturvådområdeprojekter, Natura 2000 og hydrologiprojekter, lavbundsprojekter og vandløbsprojekter med fysiske anlæg (20-årige støtteordninger) (artikel 28)	Tilsagnsarealet skal permanent henligge som græs- eller naturarealer.	Ingen.	Tilskudssatserne er fastlagt ud fra det løbende driftstab, men ikke tab af den direkte støtte (grundbetaling), som kan opretholdes i kraft af art. 32.	
	Tinglyst servitut om, at der ikke må dyrkes afgrøder på tilsagnsarealet, skal overholdes i hele tilsagnsperioden.	Nationalt krav om indtil 10 meter obligatoriske dyrknings-, gødnings- og sprøjtefrie randzoner langs visse åbne vandløb og søer, jf. LBK 894 af 15. juli 2014.		Indkomsttabet for omdriftsarealer er opgjort som den tabte indkomst for et gennemsnitssædskifte. Hertil kommer tab af harmoniareal samt administrative omkostninger. Satsen er her fastsat til 3500 kr./ha.
	Tinglyst servitut om, at der ikke må tilføres gødning eller jordforbedringsmidler på tilsagnsarealet, bortset fra den gødning, der efterlades af græssende husdyr i tilsagnsperioden.	KO-krav 1.19 om ligevægten mellem virksomhedens kvælstofforbrug og behov KO-krav 1.22 om grænser for tildeling af husdyrgødning(1) Krav om indtil 10 meter obligatoriske dyrknings-, gødnings- og sprøjtefrie randzoner langs visse åbne vandløb og søer, jf. LBK 894 af 15. juli 2014. For arealer omfattet af § 3 i Naturbeskyttelsesloven må der ikke foretages ændring i tilstanden på arealet. § 3 beskyttelsen forbyder således ikke generelt anvendelse af gødning, men anvendelsen må ikke intensiveres i forhold til praksis på arealet, da Naturbeskyttelsesloven trådte i kraft.		Indkomsttabet for permanent græs, der ikke længere må omlægges, gødes og sprøjtes, er opgjort som det gennemsnitlige indkomsttab beregnet på baggrund af foderenheder. Hertil kommer tab af harmoniareal samt administrative omkostninger. Satsen er her fastsat til 1800 kr./ha.
	Tinglyst servitut om at der ikke må tilføres plantebeskyttelsesmidler på tilsagnsarealet i tilsagnsperioden.	For arealer omfattet af § 3 i Naturbeskyttelsesloven må der ikke foretages ændring i tilstanden på arealet. § 3 beskyttelsen forbyder således ikke generelt anvendelse af plantebeskyttelsesmidler, men anvendelsen må ikke intensiveres i forhold til praksis på arealet, da Naturbeskyttelsesloven trådte i kraft. KO-krav 2.D3 Krav om beskyttelseszone på 25 meter til vandboringer ved anvendelse af pesticider. Nationalt krav om indtil 10 meter obligatoriske dyrknings-, gødnings- og sprøjtefrie randzoner langs visse åbne vandløb og søer, jf. LBK 894 af 15. juli 2014.		Indkomsttabet for naturarealer, er opgjort som indkomsttabet i form af foderenheder på lerjord (da vådområder sjældent anlægges på sandjord). Satsen er fastsat til 300 kr./ha.
	Tinglyst servitut om at tilsagnsarealet ikke må omlægges i tilsagnsperioden.	For arealer omfattet af § 3 i Naturbeskyttelsesloven må der ikke foretages ændring i tilstanden på arealet. § 3 beskyttelsen forbyder således ikke generelt omlægning af arealet, men anvendelsen må ikke intensiveres i forhold til praksis på arealet, da Naturbeskyttelsesloven trådte i kraft.		

	Tinglyst servitut om at der ikke må tilskudsfordres på tilsagnsarealet i tilsagnsperioden.	For arealer omfattet af § 3 i Naturbeskyttelsesloven må der ikke foretages ændring i tilstanden på arealet. § 3 beskyttelsen forbyder således ikke generelt tilskudsfordring på arealet, men tilskudsfordring må ikke intensiveres i forhold til praksis på arealet, da Naturbeskyttelsesloven trådte i kraft.	
		Da det er besluttet, at arealerne ikke kan indgå som miljøfokusområde, er der, ligesom med ændret afvanding, ikke en snitflade til de grønne krav	

(1) Danmark har en undtagelsesbestemmelse i nitratdirektivet (bekendtgørelse nr. 1695 af 19. december 2006 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. og lov nr. 753 af 25. august 2001 om miljøbeskyttelse). Undtagelsen fra de 170 kg kvælstof pr. ha fra husdyrproduktionen medtages ikke i beregningen af støtteniveauet

Tabel 28a Forpligtelser og baseline M10a Fastholdelse af vådområder mv

Tabel 28b: Forpligtelser og baseline for arealbaserede foranstaltninger – M10a Tilskud til ændret afvanding (artikel 28)

Foranstaltning	Forpligtelser, der kompenseres for under LDP	Ordningsrelevante baselinekrav/Sammenhæng med grønne krav under direkte betalinger	Konkrete tab og omkostninger, der indgår i beregning
Tilskud til ændret afvanding (artikel 28). Der er tale om en 5- årig ordning.	At tåle ændrede afvandingsforhold, som indebærer vådgøring af arealerne.	Der er ingen ordningsrelevante baselinekrav	Tilskudssatsen er beregnet ud fra det gennemsnitlige indkomsttab i form af foderenheder. Hertil kommer vedligeholdelse af spærringer samt administrative omkostninger. I IFRO's beregninger indgår ikke omkostninger til at etablere nye grøblerender(1). Da der er åbnet for ansøgninger på arealer, hvor der ikke tidligere har været grøblet, og da der stilles skærpede krav til nygrøbling af tidligere grøblede arealer, er der desuden tillagt et beløb på 325 kr. pr. ha for disse omkostninger. Støttesatsen er således beregnet til 1400 kr./ha
	Tilsagnsarealet må i hele tilsagnsperioden ikke tilføres gødning, bortset fra den gødning, der efterlades af græssende husdyr.	KO-krav 1.19 om ligevægten mellem virksomhedens kvælstofforbrug og behov. KO-krav 1.22 om grænser for tildeling af husdyrgødning.(2) Krav om indtil 10 meter obligatoriske dyrknings-, gødnings- og sprøjtefrie randzoner langs visse åbne vandløb og søer, jf. LBK 894 af 15. juli 2014.	
		Da det er besluttet, at arealerne ikke kan indgå som miljøfokusområde, er der ikke nogen snitflade til de grønne krav	

(1) Små, lukkede kanaler, der har til formål at sikre, at der til stadighed er åbent vand. Det er afgørende, at vandet ikke ledes bort. Formålet er at sikre fødegrundlag for fugle

(2) Danmark har en undtagelsesbestemmelse i nitratdirektivet (bekendtgørelse nr. 1695 af 19. december 2006 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. og lov nr. 753 af 25. august 2001 om miljøbeskyttelse). Undtagelsen fra de 170 kg kvælstof pr. ha fra husdyrproduktionen medtages ikke i beregningen af støtteniveauet

Tabel 28b Forpligtelser og baseline M10a Ændret afvanding

Tabel 28c: Forpligtelser og baseline – M10b Pleje af græs og naturarealer (artikel 28)

Foranstaltning	Forpligtelser, der kompenseres for under LDP	Ordningsrelevante baselinekrav/ sammenhæng med grønne krav under direkte betalinger	Konkrete tab og omkostninger, der indgår i beregning
Pleje af græs- og naturarealer (artikel 28)	<p>Årlig forpligtelse til afgræsning eller slæt. Betingelserne, der kompenseres for, er sat således at de kan kontrolleres i græsningssæsonen.</p> <p><u>Afgræsning:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hele tilsagnsarealet skal fremstå synligt afgræsset den 15. september eller • Tilsagnsarealet skal have et græsningstryk på minimum 1,2 storkreaturer pr. ha i perioden 1. juni til 31. august eller et lavere og lokalitetsspecifikt græsningstryk godkendt af NaturErhvervstyrelsen. 	<p>For arealer, der modtager grundbetaling, gælder:</p> <p>Arealer med permanent græs og græs i omdrift, skal slå mindst én gang årligt indenfor perioden fra den 1. juni til den 15. september. Slåning kan dog erstattes med afgræsning. (1)</p> <p>Der er ikke andre relevante baselinekrav, som regulerer forpligtelse til enten afgræsning eller slæt.</p> <p>Ingen af de grønne krav regulerer plejeindsatsen, heller ikke udtagning af særligt følsomme arealer i Natura 2000, hvor beskyttelsen er at arealerne ikke må omlægges.</p>	<p>I FØI rapport nr. 211 fra 2012 indgår i <u>beregningen af de ekstra omkostninger relateret til afgræsningen</u> omkostninger til dyrehold over hele året, med vægt på følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tilsynsomkostninger - flytning af dyr - vedligehold af hegn - vandforsyning - Fangfolde - Indkøb af mineraler til dyrene - Omkostninger til vinteropstaldning og fodring om vinteren - Dyr læge, medicin, bedækning - Brændstof og anden energi <p>Derudover afgøres omkostningsniveau for afgræsning af naturtype, valg af dyrerace og arealets størrelse.</p> <p>Der er to satser under afgræsning, hhv. 2600 kr./ha til arealer, der ikke modtager grundbetaling og 1650 kr./ha til arealer, der samtidig modtager grundbetaling</p>
	<p><u>Slæt:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hele tilsagnsarealet skal kunne slås maskinelt eller manuelt med le. Der skal være taget minimum ét slæt årligt i perioden 21. juni til 15. september. Det afslåede materiale skal fjernes fra marken. 		<p>I <u>beregningen for slæt</u> indgår bl.a. følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skårlægning af græsset - Græsset vendes op til 3 gange - presning af høet. - Transport hjem med høet. <p>Omkostninger til slæt er kun i lille grad afhængig af naturtype og størrelse af areal.</p> <p>Tilskudssatser til både afgræsning og slæt ligger inden for det interval, som Universitetets beregning giver.</p> <p>Der er også for slæt to satser, der afhænger af, om der samtidig modtages grundbetaling. De er på hhv. 1050 kr./ha og 850 kr.</p>

(1) Relevante kriterier og minimumsaktiviteter, der er fastsat i henhold til artikel 4, stk. 1, litra c), nr. ii og iii), i forordning 1307/2013. Jf. § 27 i bekendtgørelse nr. 907 af 29. juli 2014 om direkte støtte til landbrugere efter grundbetalingsordningen m.v.

Tabel 28c Forpligtelser og baseline – M10b Pleje af græs og naturarealer (artikel 28)

Tabel 28d: Forpligtelser og baseline – M11 Økologisk arealtilskud (artikel 29)

Foranstaltning	Forpligtelser, der kompenseres under LDP	Ordningsrelevante baselinekrav/ Sammenhæng med grønne krav under direkte betalinger	Konkrete tab og omkostninger, der indgår i beregning
Økologisk arealtilskud	Ansøger skal være autoriseret til økologisk produktion eller have ansøgt herom, jf. gældende økologiregler.	Ingen	<p>Satsen er beregnet ved at sammenligne regnskabstal for økologiske bedrifter med regnskabstal for konventionelle bedrifter. Der er alene set på mælke- og plantebedrifter, der udgør størsteparten af de økologiske bedrifter. Ved brug af regnskabstal på bedriftsniveau omfatter beregningen alle økologilovens krav til økologisk drift, som giver sig udslag i indkomsttab og meromkostninger på bedriften, herunder begrænsninger på brug af plantebeskyttelsesmidler og gødningstyper. Beregningen omfatter også evt. merpris ved salg af de økologiske produkter. Transaktionsomkostninger indgår i det omfang, de er afspejlet i bedrifternes regnskaber, fx i form af konsulenthjælp. Støttesatsen er fastsat til 870 kr./ha.</p> <p>Ca. 90 ha GLM-landskabslementer indgår i det</p>
	Tilsagnsarealet må kun tilføres plantebeskyttelsesmidler, der er godkendt til økologisk jordbrug, jf. gældende økologiregler.	KO-krav 2.18 om anvendelse af plantebeskyttelsesmidler.	
	Tilsagnsarealet må kun tilføres gødning, der er	Ingen(1)	

	godkendt til økologisk jordbrug, jf. gældende økologiregler.		tilskudsberettigede areal, men da kompensationsbehovet til GLM-landskabelementerne er begrænset, er tilskuddet fratrukket ved fastsættelsen af den generelle sats.
		Som følge af de grønne krav under søjle 1 fratrækkes et mindre beløb fra økologistøtten. Grundsatsen(2)-) er fratrukket 3037 kr./ha for at undgå evt. dobbeltkompensation i forhold til de grønne krav under Grundbetalingen. Fradraget beregnes som det indkomsttab, konventionelle bedrifter må lide ved at leve op til grønningskravene om afgørdevariation og miljøfokusområder , som de økologiske bedrifter er undtaget fra. Det er vurderet, at der ikke er risiko for overlap ml. tilskuddet til økologisk drift og de ændrede grønne krav om permanent græs under Grundbetalingen.	
Tillæg - omlægning	Et areal er berettiget til omlægningstillæg i de år, hvor arealet ved tilsagnsårets begyndelse er under omlægning til økologisk jordbrug, jf. gældende økologiregler.	Ingen	Omlægningstillægget er beregnet som den økonomiske forskel mellem fuld økologisk drift og driften i de to omlægnings år. Dermed kan forskellen fra konventionel drift og driften i omlægnings-perioden også udledes. Beregningerne er foretaget for hhv. plantebedrifter og mælkebedrifter. For begge typer bedrifter er beregningerne baseret på udbytter i omlægningsperioden og de priser de kan afregnes til i omlægningsperioden. I beregningen indgår transaktionsomkostninger omregnet til 150 kr./ha/år dækkende meromkostninger til konsulentydelse og kurser. Satsen er fastlagt til 1200 kr./ha i to år.
Tillæg - frugt/bær	Et areal er berettiget til tillæg til frugt/bær i de år, hvor arealet er dyrket med økologisk frugt/bær.	Ingen	Satsen er beregnet ved at sammenligne meromkostninger og indkomsttab for økologisk frugt/bær-produktion med konventionel frugt/bær-produktion. Beregningerne afspejler primært de lavere udbytter og højere plukkeomkostninger, der er forbundet med økologisk frugt/bær-avl, primært som følge af økologireglernes begrænsninger på brug af plantebeskyttelsesmidler. Beregningen omfatter også evt. merpris ved salg af de økologiske afgrøder. Transaktionsomkostninger indgår ikke. Satsen er fastsat til 4000 kr./ha på baggrund af, at arealerne også kan modtage basistilskud og omlægningstillæg.
Tillæg - N-tillæg (tillæg som bedrift med begrænset adgang til kvælstofgødning)	Et areal er berettiget til N-tillæg (tillæg som bedrift med begrænset mængde kvælstof på bedriften), hvis hele bedriften dyrkes med en ekstra lav kvælstoftilførsel (maksimalt 60 kg udnyttet N/ha).	KO-krav 1.22 om grænser for tildeling af husdyrgødning.(3)	Beregningerne er baseret på det gennemsnitlige indkomsttab i form af udbyttetab ved begrænset tilførsel af kvælstofgødning. Den fastsatte sats svarer til meromkostninger ved at reducere kvælstoftilførslen til 60 kg. udnyttet N/ha i forhold til et niveau på 100 kg. udnyttet N. Transaktionsomkostninger indgår ikke. Satsen er fastsat under hensyn til, at arealerne også kan modtage basistilskud og omlægningstillæg. Satsen er fastlagt til 500 kr./ha

(1) Danmark har en undtagelsesbestemmelse i nitratdirektivet (bekendtgørelse nr. 1695 af 19. december 2006 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. og lov nr. 753 af 25. august 2001 om miljøbeskyttelse). Undtagelsen fra de 170 kg kvælstof pr. ha fra husdyrproduktionen medtages ikke i beregningen af støtteniveauet

(2) Idet økologisk arealtilskud udgør grundtilskuddet til alle økologiske bedrifter, og de øvrige satser er tillæg til dette, er modregningsovervejelser

ikke relevante for de øvrige satser.
(3) Se fodnote 1.

Tabel 28d Forpligtelser og baseline for M11 Økologisk arealtilskud

8.2. Beskrivelse pr. foranstaltning

8.2.1. M01 — Videnoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)

8.2.1.1. Retsgrundlag

Artikel 14 i Landdistriktsforordningen (forordning 1305/2013/EU).

8.2.1.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Beskrivelse vedr: M01a Erhvervsudvikling (projekter om videnoverførsel inden for den primære jordbrugssektor):

I en årrække har dansk landbrug [og forarbejdningssektor](#) været under et betydeligt økonomisk pres, hvor indtjeningsevnen har været faldende, produktiviteten stagnerende og konkurrenceevnen under pres.

Den danske forskning har styrker inden for fødevarerforskning og nye teknologier og processer og har i mange år genereret relevant viden. Hvis denne viden skal slå igennem i forhold til de enkelte jordbrugere [og forarbejdningsvirksomheder](#), er det nødvendigt at sikre og understøtte videnoverførsel til [jordbrugernes disse](#). Videndelingen skal medvirke til at understøtte en grøn omstilling af det danske landbrug og sikre landbrugets fortsatte miljømæssige bæredygtighed, hvorfor videnformidlingen har både et vækst- og et miljømæssigt perspektiv.

Dansk landbrug producerer fødevarer af høj kvalitet og sikkerhed og med høj værditilvækst. Fastholdelse af denne høje standard kræver investeringer i ny teknologi, udvikling og samarbejde om specialisering samt innovation, hvor de relevante forskningsresultater implementeres succesfuldt i primærsektoren [og i forarbejdningssektoren](#). Der forventes på både langt og mellemlangt sigt at være en stigende efterspørgsel efter fødevarer af høj kvalitet og efter ny teknologi til ressourceeffektiv fødevarer- og landbrugsproduktion.

Endvidere vil samfundet på både kort og mellemlangt sigt stille nye krav om og forbrugerne efterspørge en fortsat grøn omstilling i erhvervet, hvor produktionen sker miljø-, natur- og klimamæssig bæredygtigt og under hensyntagen til arbejdsmiljøforhold og husdyrvelfærd.

Der er derfor et generelt behov for støtte for at sikre, at aktører [både](#) i den primære jordbrugssektor [og i forarbejdningssektoren](#) har adgang til information og viden om, hvordan nye processer og teknologier implementeres og anvendes. Det kan medvirke til at sikre [dansk jordbrugsden danske fødevarersektors](#) konkurrencedygtighed under produktionsvilkår, hvor der tages større hensyn til bl.a. miljø- og klimapåvirkning samt dyrevelfærd.

Det er et generelt indsatsområde for dansk landbrug at øge innovationsgraden for derigennem at sikre landbrugets [og forarbejdningssektorens](#) fremtidige konkurrenceevne og miljømæssige bæredygtighed. Det er derfor af stor betydning, at der sker en vellykket videnoverførsel til aktørerne i [jordbrugerhvervet jordbrugs- og forarbejdningssektoren](#), da implementeringen af de udviklede

teknologier og processer er af stor betydning for innovationen.

Med et øget kendskab til de nye teknologier og processer forventes en øget udbredelse af innovative løsninger i jordbruget.

Indsatsens primære fokusområde er prioritet 1 "Fremme videnoverførsel og innovation inden for landbrug, skovbrug og landdistrikter".

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

Fokusområde 1A: Fremme af innovation, samarbejde og udvikling af vidensbasen i landdistrikterne.

Fokusområde 1B: Styrkelse af forbindelserne mellem landbrug, fødevarerproduktion og skovbrug samt forskning og innovation, herunder med henblik på bedre miljøforvaltning og miljømæssige resultater.

Fokusområde 2A: Lettelse af omstruktureringen af bedrifter der står over for store strukturelle problemer, herunder med henblik på forbedret dyrevelfærd

Derudover kan indsatsen have væsentlige sekundære effekter på fokusområde

- 5E; Fremme af kulstofbinding inden for landbrug og skovbrug
- 5D; Reduktion af udledningen af lattergas, ammoniak og drivhusgasemissioner fra landbruget

~~Beskrivelse vedr. M01b Økologifremme, herunder tilskud til omstilling til økologi i de offentlige køkkener~~

~~Danmark har en national målsætning om at fordoble det økologiske areal, hvilket kræver en yderligere udvikling af den økologiske produktion. Økologisk jordbrugsproduktion integrerer en række af de overordnede hensyn, som søges tilgodeset med landdistriktsprogrammet. Økologisk jordbrug bidrager f.eks. til at reducere drivhusgasudledningen med en øget kulstoflagring i jorden sammenlignet med konventionelt landbrug. En fordobling af det økologiske areal forventes derfor at bidrage med øget kulstofbinding i Danmark. På denne måde er der en kobling fra den nationale målsætning om en fordobling af det økologiske areal til den generelle programindsats for bedre natur, større biodiversitet, bedre vandkvalitet og til klimaindsatsen.~~

~~Økologisk jordbrug har, på samme måde som den konventionelle landbrugssektor, været præget af strukturudviklingen hen imod færre, men større bedrifter. Dette har betydet at antallet af økologiske landbrugsbedrifter er faldet med 25 pct. fra 2001 til 2011, mens det dyrkede areal samtidig steg med 2,5 pct.~~

~~Hvis det skal være attraktivt at lægge sin bedrift om, skal efterspørgslen efter økologi styrkes. Dette kan ske gennem at etablere initiativer, der kan udbrede viden om økologi til personer ansat i jordbrugs- og fødevarerektoren, aktiviteter der kan medvirke til at etablere et velfungerende marked i alle led fra~~

produktion til konsumtion. Det kan ske gennem en uddannelsesindsats, der skal styrke kompetencerne om økologi hos personer, som er en del af jordbrugs- og fødevarersektoren. Indsatsen kan derfor være med til at fremme efterspørgslen og herigennem også tilgangen af nye producenter til økologisk produktion.

Samtidig genererer den økologiske forskning ny innovativ viden, der kan understøtte udviklingen i den økologiske sektor. Hvis denne viden skal slå igennem i forhold til de enkelte jordbrugere og fødevarer virksomheder, er det nødvendigt at sikre og understøtte viden overførsel til målgrupperne. På denne led fremmer indsatsen også implementeringen af innovativ viden i den økologiske sektor.

Indsatsens primære fokusområde er prioritet 1 "Fremme af videnoverførsel og innovation inden for landbrug, skovbrug og landdistrikter".

-

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

Fokusområde 1A: Fremme af innovation, samarbejde og udvikling af vidensbasen i landdistrikterne.

Fokusområde 4A genopretning og bevarelse af biodiversitet, bl.a. i Natura 2000 områder og inden for landbrug af høj naturværdi, og af de europæiske landskaber

Fokusområde 4B bedre vandforvaltning

Fokusområde 4C Undgå jorderosion og forbedre forvaltning af jordbunden

8.2.1.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.1.3.1. M01a Erhvervsudvikling (projekter om videnoverførsel indenfor den primære jordbrugssektor jordbrugs- og forarbejdningssektoren) (artikel 14)

Underforanstaltning:

- 1.1 — støtte til erhvervsuddannelse og kompetenceudviklingsaktioner
- 1.2 — støtte til aktioner vedrørende demonstrationsaktiviteter/information

8.2.1.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Typen af operationer

Der kan gives tilskud til kompetenceudviklings-, informations- og demonstrationsaktiviteter, hvis formål er videnoverførsel inden for landbrugs- og forarbejdningssektoren den primære landbrugssektor.

Formålet med indsatsen er at fremme: demonstration og formidling af viden om, hvordan nye processer, praksisser, metoder og teknologier implementeres og anvendes.

Vidensudveksling og incitamenter til ibrugtagen af nye effektive processer, metoder og teknologier blandt andet til løsning af miljøproblemer, løsning af produktionsudfordringer og igangsætning af nye produktioner.

Kompetenceudviklingsaktiviteter:

Kompetenceudvikling en af personer indenfor den primære jordbrugssektor kan fx ske ved gennem uddannelseskurser, workshops, erfa-gruppe-møder og/eller e-learning. Dette dækker over kompetenceudvikling af fx landmænd, medarbejdere i forarbejdningsvirksomheder og jordbrugskonsulenter, som forbedrer målgruppens kompetencer til at agere indenfor primær jordbrugsproduktion. Aktiviteterne må ikke omfatte Der kan ikke opnås tilskud til undervisning, som indgår i de almindelige kurser eller systemer inden for landbrugs- og skovbrugsuddannelser på gymnasie- eller højere niveau.

Informationsaktiviteter

Informationsaktiviteter omfatter fx udarbejdelse af materialer, der formidler viden til aktører inden for jordbrugs- og forarbejdningssektoren den primære jordbrugssektor om relevante emner inden for sektoren, fx viden om hvordan man anvender en ny teknologi eller proces. Dette kan f.eks. være i form af information i printede og/eller elektroniske medier og information via deltagelse i udstillinger.

Materialerne må ikke indeholde referencer til navngivne produkter eller producenter eller markedsføre specifikke produkter.

Demonstrationsaktiviteter:

Demonstrationsaktiviteter omfatter aktiviteter til i praksis at demonstrere anvendelse af nye eller betydeligt forbedrede teknologier eller processer, metoder og praksisser. Dette kan dække over fx:

- dyrkningsmetoder

- landbrugsteknologier
- [miljøbeskyttelsesstrategier i landbruget](#)
- [drivhusgas reduktionsteknologier og -strategier i landbruget](#)
- [måder at producere på i forarbejdningsleddet](#)
- ~~• andre teknologier, processer og praksisser målrettet den primære jordbrugssektor~~

Demonstrationsaktiviteten kan finde sted på et jordbrug eller andre lokaliteter, som egner sig til de konkrete demonstrationsaktiviteter, fx forskningscentre eller i forbindelse med udstillinger og konferencer.

Støtte til informations-, kompetenceudviklings- og demonstrationsaktiviteter ydes ud fra et eller flere af følgende overordnede indsatsområder:

- Produktivitet
- Natur
- Klima
- Miljø
- Energieffektivitet
- [Dyrevelfærd og dyresundhed](#)
- [Forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos produktionsdyr](#)
- Fødevarerikkerhed
- ~~• Økologi~~
- [Andre tiltag, der styrker konkurrenceevnen i landbruget og forarbejdningssektoren og en bæredygtig udvikling i landbruget](#)

Der iværksættes under indsatsområdet for natur et pilot- og demonstrationsprojekt for fremme af metoder og praksisser til forbedring af biodiversiteten i det intensivt drevne landbrug. Aktiviteten udbydes som et særligt tema for ansøgning, og landbrugets rådgivningstjeneste og det nationale landdistriktsnetværk inddrages.

8.2.1.3.1.2. Støttetype

Tilskud til projekter om videnoverførsel, herunder kompetenceudviklings-, informations- og demonstrationsaktiviteter.

8.2.1.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.1.3.1.4. Støttemodtagere

Tilskudsmodtager er udbyderen af kompetenceudviklings, informations- eller demonstrationsaktiviteten. Tilsagnshaver kan være en virksomhed, forening, organisation eller lignende, der har den nødvendige kapacitet til at gennemføre kompetenceudviklingsaktiviteten.

Ansøger vil kunne anvende konsulentbistand til kompetenceudviklingen, hvor det vil være relevant og nødvendigt for projektet. ~~Deltagere i projektet defineres som de parter, der deltager i projektet og som får gavn af projektet i form af ny viden og nye kompetencer uden at være tilskudsmodtager. Udgifter som afholdes af deltagere i projektet, vil blive udbetalt til ansøgeren. Udvalgelse af tilskudsmodtagere sker gennem udmeldte ansøgningsrunder, der er åbne for alle interesserede, der opfylder ansøgningskravene.~~

8.2.1.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Der kan ydes tilskud til udgifter til tilrettelæggelse og gennemførelse af kompetenceudviklings-, informations- og demonstrationsaktiviteten.

Tilskudsberettigede udgifter kan omfatte:

- Løn til projektrelevante og -tilknyttede medarbejdere
- Udgifter til konsulentbistand
- Køb af materialer
- Rejseomkostninger, herunder også udgifter til deltagernes rejseomkostninger
- Udgifter til deltageres omkostninger til indkvartering og dagpenge til deltagere
- Der kan undtagelsesvist og efter en konkret vurdering gives tilskud til vikardækning ved landbrugerens deltagelse i kompetenceudviklingsaktiviteter
- Lokaleleje
- Udgifter til Overheadudgifter. Overheadudgifter defineres som en fast takst på op til 15 % af de støtteberettigede direkte personaleudgifter.
- Andre omkostninger, som ifølge NaturErhvervstyrelsen kan være relevante og nødvendige for gennemførelsen af projektet

NaturErhvervstyrelsen fastsætter rammerne for timesatserne til løn til projektrelevante og -tilknyttede medarbejdere.

Deltagere i projektet skal forstås som de parter, der deltager i projektet og som får gavn af projektet i form af ny viden og nye kompetencer uden at være tilskudsmodtager. Det kan f.eks. være rejseomkostninger for landmænd, der deltager i et kompetenceudviklingsprojekt. Udgifter, som afholdes af deltagere i projektet, vil blive udbetalt til ansøgeren.

I forbindelse med demonstrationsaktiviteter kan der også ydes tilskud til udgifter til relevante investeringsomkostninger. Investeringsomkostningerne skal være tydeligt koblet til demonstrationsaktiviteterne og skal være i overensstemmelse med artikel 45 i forordningen (1305/2013/EU-) og hvis projektet er omfattet af statsstøtteregeleerne artikel 47, stk. 4, litra b i EU-forordning 702/2014.

Der kan ydes tilskud til leasing af maskiner og udstyr, men andre omkostninger forbundet med leasingkontrakten, såsom udlejerens fortjeneste, overhead og forsikringsomkostninger er ikke tilskudsberettiget.

Der gives ikke tilskud til:

- Løbende driftsudgifter bortset fra overhead.
- Individuel virksomhedsrådgivning.
- Moms der kan refunderes

8.2.1.3.1.6. Støttebetingelser

Støtten skal være til gavn for personer, der er beskæftiget inden for [den primære jordbrugssektor](#), [landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren](#) eller til små- og mellemstore virksomheder i [landdistrikterne](#).

[For projekter, der omhandler forarbejdningssektoren kan der kun ydes støtte til aktiviteter, hvor den endelige støttemodtager \(dvs. målgruppe for kompetenceudviklingen, informationsaktionen eller demonstrationsaktiviteten\) er personer fra mikro-, små- og mellemstore virksomheder beliggende i landdistrikterne.](#)

Tilskudsmodtager skal have den nødvendige kapacitet i form af personalets kvalifikationer og regelmæssig uddannelse til at udføre aktiviteterne.

Der tages udgangspunkt i ansøgers redegørelse for nødvendige kompetencer til at gennemføre projektet. I tvivlstilfælde kan der indhentes dokumentation af personalets relevante uddannelse eller dokumentation for gennemførelsen af tidligere sammenlignelige aktiviteter til at dokumentere de nødvendige kompetencer. Der stilles ikke noget krav til personaleantallet hos ansøgere, hvorfor f.eks. en specialiseret enkeltmandsvirksomhed kan være kvalificeret.

8.2.1.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Til at udvælge og prioritere ansøgningerne vil der blive udarbejdet et pointsystem. Ansøgninger med den højeste score, prioriteres højest.

Der vil blive fastsat minimumskrav til det antal point, som ansøgningerne skal opnå for at kunne få tilskud. Før hver ansøgningsrunde vil en krævet minimumscore blive udmeldt.

Indenfor hver ansøgningsrunde fastsættes et detaljeret system til udvælgelse og prioritering af ansøgningerne og systemet offentliggøres forud for hver ansøgningsrunde. Alle projektansøgninger i en runde prioriteres efter de samme parametre og kriterier.

I udvælgelses- og prioriteringssystemet kan en eller flere af følgende parametre indgå:

- Projektets relevans
- Projektets kvalitet
- Projektets bredde
- Projektets valg af formidlingsform og – metode
- Sammenhæng mellem ressourceforbrug og demonstrations-, informations- og kompetenceudviklingsaktiviteter
- Projektets effekt i forhold til at fremme viden overførsel inden for den primære jordbrugssektor [og forarbejdningssektoren](#)
- Andre tiltag, der styrker konkurrenceevnen og en bæredygtig udvikling i landbruget [og forarbejdningssektoren](#).

[Listen er ikke udtømmende.](#) Anvendelse af andre parametre samt kriterier for prioritering mellem ansøgninger vil blive udmeldt forud for hver ansøgningsrunde.

Støtten vil ikke blive udbudt ved udbudsprocedure.

8.2.1.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Der kan gives 100 pct. i tilskud ~~til aktiviteterne.~~ [Aktiviteterne til de aktiviteter, der er fritaget for særlig statsstøttenotifikation . Dvs. projekter, hvor aktiviteterne](#) og aktiviteterernes output er målrettet den primære jordbrugssektor.

[For de aktiviteter, hvor der skal foretages særlig statsstøttenotifikation, kan der maksimalt ydes støtte som fastsat i artikel 47 i Kommissionens forordning nr. 702 af 25. juni 2014 om forenelighed med det indre marked efter artikel 107 og er derfor fritaget for særlig statsstøttenotifikation. 108 i Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde af visse kategorier af støtte i landbrugs- og skovbrugssektoren og i landdistrikter. Der kan gives op til 60 pct. i tilskud til aktiviteter, hvor den endelige støttemodtager er en mikro, små- eller mellemstor virksomhed beliggende i landdistrikterne.](#)

8.2.1.3.1.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.1.3.1.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Kontrollen af, om aktiviteterne er blevet gennemført, sker ved hjælp af den afsluttende rapport, hvor tilsagnshaver skal svare på, om der er gennemført de aktiviteter, som de angav på ansøgningstidspunktet. Aktivitetens gennemførelse kontrolleres desuden ved en administrativ kontrolprocedure, der omfatter kontrol af 100 pct. af bilagene.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007-2013 kritiseret den administrative kontrol for at være utilstrækkelig, idet der er konstateret tilfælde, hvor støtte er udbetalt uberettiget, fx i forbindelse med:

- Ikke-støtteberettiget moms
- Manglende kontrol af støtteberettigede omkostninger
- Manglende dokumentation for ændring af projektforudsætninger

- Ikke-støtteberettigede ansættelsesomkostninger, konsulentarbejde og frivilligt arbejde

8.2.1.3.1.9.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol. Risikoen for, at der opstår fejl ved implementeringen af ordningen imødekommes ved hjælp af forenkling af tilskudsordningen og bekendtgørelsen, robust ansøgningsmateriale og tjeklister til sagsbehandlere, så fejlrisikoen minimeres. Disse opgaver gennemføres efter nøje retningslinjer, hvorved chancen for at konstatere fejl eller misligholdelse af støttebetingelser optimeres.

Forvaltningsmyndigheden har for at imødekomme kritikken af den administrative kontrol iværksat og implementeret en række initiativer, som skal forbedre kvaliteten af sagsbehandlingen og af dokumentationen for den udførte kontrol for projektstøttesager. De forventes endvidere at indebære sikring af rettidig implementering, opdatering af sagsbehandlingsdokumenter, interne uddannelsesinitiativer til sikring af mere ensartethed i sagsbehandlingen, etablering af egenkontrollsystemer, etc.

~~Der sikres administrativt mod dobbeltfinansiering mellem M01a og M01b. Ansøgninger under de to ordninger vil blive behandlet af samme enhed i forvaltningsmyndigheden. Der vil løbende ske opdatering af praksis på baggrund af identificerede risici.~~

8.2.1.3.1.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Det er den overordnede vurdering, at ordningen er verificerbar og kontrollerbar.

8.2.1.3.1.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Støtten beregnes som en fast procentsats af de støtteberettigede udgifter, der er afholdt under projektet i overensstemmelse med det af forvaltningsmyndigheden afgivne tilsagn om støtte.

8.2.1.3.2. M01b Økologifremme, herunder tilskud til omstilling til økologi i de offentlige køkkener (artikel 14)

Type af operationer

Der kan gives tilskud til vidensoverførsel og informationsaktioner målrettet personer indenfor jordbrugs- og fødevarersektoren. Formålet med støtten til er at opkvalificere de deltagende personers viden om økologi.

Typer af indsats

Der kan gives tilskud til kompetenceudvikling. Kompetenceudviklingen kan f.eks. ske ved uddannelseskurser, workshops, demonstrationsaktiviteter, e-learning og coaching samt via kortere besøg på jordbrugsbedrifter. Der ydes ikke tilskud til længerevarende udvekslingsophold.

Støtten ydes til kompetenceudvikling af personer inden for jordbrugs- og fødevarersektoren. Dette dækker over kompetenceudvikling af f.eks. landmænd, medarbejdere i fødevarer virksomheder, undervisere og studerende på landbrugs- og fødevareruddannelser, medarbejdere i detailhandlen og i grossistledet og køkkenmedarbejdere.

Kurser, workshops og coaching omhandler konkret kompetenceudvikling for målgruppen og kan bestå af f.eks. kompetenceudvikling om økologisk produktion, afsætning af økologi og omstilling til økologisk drift. Aktiviteterne kan f.eks. være målrettet omstillingen til økologi i de offentlige køkkener gennem konkret kompetenceudvikling af køkkenpersonalet.

Der kan ikke opnås støtte til undervisning, som indgår i de almindelige kurser eller systemer inden for landbrugs- og skovbrugsuddannelser på gymnasie eller højere niveau.

Hvad er en informationsaktivitet?

Der kan gives støtte til informationsaktiviteter, der formidler viden om økologisk produktion med det formål at gøre målgrupperne opmærksomme på relevant viden om økologisk produktion. Dette kan fx være i form af information i printede og/eller elektroniske medier og deltagelse i udstillinger. Der kan f.eks. gives tilskud til information i fagmedier om ny økologisk viden og nye økologiske produktionsmetoder.

Informationsaktiviteterne må ikke indeholde referencer til navngivne produkter eller producenter eller markedsføre specifikke produkter.

8.2.1.3.2.1. Støttetype

Generelt tilskud til kompetenceudvikling og informationsaktiviteter.

8.2.1.3.2.2. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.1.3.2.3. Støttemodtagere

Tilskud kan ydes til udbyderen af kompetenceudviklingen. Dette kan f.eks. være en forening, organisation eller lignende, der har den nødvendige kapacitet til at gennemføre kompetenceudviklingsaktiviteten. Ansøger vil kunne anvende konsulentbistand til kompetenceudviklingen, hvor det vil være relevant og nødvendigt for projektet. Deltagere i projektet defineres som de parter, der deltager i projektet og som får gavn af projektet i form af ny viden og nye kompetencer uden at være tilskudsmodtager. Udgifter, som afholdes af deltagere i projektet, vil blive udbetalt til ansøgeren.

Udvælgelse af tilsagnsmodtagere sker gennem udmeldte ansøgningsrunder, der er åbne for alle interesserede, der opfylder ansøgningskravene.

-

8.2.1.3.2.4. Støtteberettigede udgifter

Der kan ydes tilskud til udgifter til tilrettelæggelse og gennemførelse af kompetenceudviklingsaktiviteterne.

Tilskudsberettigede udgifter kan omfatte:

- Løn til projektrelevante og tilknyttede medarbejdere
- Udgifter til konsulentbistand
- Udgifter til undervisningsmaterialer
- Rejseomkostninger, herunder også udgifter til deltagernes rejseomkostninger
- Udgifter til deltageres omkostninger til indkvartering og dagpenge til deltagere
- Der kan undtagelsesvist og efter en konkret vurdering gives tilskud til vikardækning ved landbrugeres deltagelse i kompetenceudviklingsaktiviteter
- Lokaleleje
- Overheadudgifter. Overheadudgifter defineres som en fast takst på op til 15 % af de støtteberettigede direkte personaleudgifter.
- Andre omkostninger, som ifølge NaturErhvervstyrelsen kan være relevante og nødvendige for gennemførelsen af projektet

NaturErhvervstyrelsen fastsætter rammer for timesatserne til løn til projektrelevante og tilknyttede medarbejdere.

NaturErhvervstyrelsen vil anvende standardomkostninger i overensstemmelse med de oplæg, der er udarbejdet af EU-kommissionen herom. Det gælder især standardiserede investeringer og eventuelt også til projektlønomkostninger. Standardomkostninger vil blive anvendt på baggrund af tilbundsgående analyser gennemført af et uafhængigt organ. Danmark forventer at gå i dialog med EU-kommissionen om indholdet af disse analyser.

Der kan herudover ydes tilskud til andre omkostninger, som ifølge NaturErhvervstyrelsen kan være relevante og nødvendige for gennemførelsen af projektet.

Der gives ikke tilskud til:

- ~~Udgifter til markedsføring~~
- ~~Løbende driftsomkostninger, undtaget udgifter til overhead~~
- ~~Moms, der kan refunderes.~~

8.2.1.3.2.5. Støttebetingelser

~~Udbyderen af kompetenceudviklingen skal i ansøgningen dokumentere at vedkommende har den nødvendige kapacitet i form af tilstrækkelig personale samt kunne dokumentere personalets kvalifikationer til at udføre opgave.~~

~~Der tages udgangspunkt i ansøgers redegørelse for nødvendige kompetencer til at gennemføre projektet. I tvivlstilfælde kan der indhentes dokumentation af personalets relevante uddannelse eller dokumentation for gennemførelsen af tidligere sammenlignelige aktiviteter til at dokumentere de nødvendige kompetencer. Der stilles ikke noget krav til personaleantallet hos ansøgere, hvorfor f.eks. en specialiseret enkeltmandsvirksomhed kan være kvalificeret.~~

~~Støtten skal være til gavn for personer, der er beskæftiget inden for landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren, eller små- og mellemstore virksomheder i landdistrikterne.~~

-

8.2.1.3.2.6. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

~~Til at udvælge og prioritere ansøgningerne vil der blive udarbejdet et pointsystem. Der vil blive fastsat minimumskrav til det antal point, som ansøgningerne skal opnå for at kunne få tilskud.~~

~~Inden hver ansøgningsrunde fastsættes et detaljeret system til udvælgelse og prioritering af ansøgningerne og systemet offentliggøres forud for hver ansøgningsrunde. Alle projektansøgninger i en runde prioriteres efter de samme parametre og kriterier. Projekterne udvælges efter deres evne til at styrke primær producenteres og fødevarer- og skovbrugssektorens viden om økologi, herunder om innovation.~~

~~I udvælgelses- og prioriteringssystemet kan en eller flere af følgende parametre indgå:~~

- ~~Projektets relevans~~
- ~~Projektets kvalitet~~
- ~~Projektets bredde (hvor mange interessenter får gavn af projektet)~~
- ~~Projektets valg af formidlingsform og metode~~
- ~~Sammenhæng mellem ressourceforbrug og informations- og kompetenceudviklingsaktiviteter~~
- ~~Projektets effekt i forhold til at fremme viden overførsel og innovation~~

~~Anvendelse af andre prioriteringskriterier og eventuelle vægtninger af kriterierne vil blive udmeldt forud~~

for ansøgningsrunderne.

Støtten vil ikke blive udbudt ved udbudsprocedure.

8.2.1.3.2.7. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Der kan ydes 100 pct. i tilskud til projekter vedrørende primær produktion og afsætning af produkter omfattet af Traktatens bilag 1.

For andre projekter kan der ydes 70 pct. i tilskud for små virksomheder og 60 pct. for mellemstore efter statsstøtte reglerne i ABER, artikel 47 om vidensdeling. Støtten skal være til fordel for SMV'ere beliggende i et landdistriktsområde.

8.2.1.3.2.8. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.1.3.2.8.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Kontrollen af, om undervisningsaktiviteterne er blevet gennemført, sker ved hjælp af den afsluttende rapport, hvor tilsagnshaver skal svare på, om der er gennemført den undervisning, som de angav på ansøgningstidspunktet. Aktivitetens gennemførelse kontrolleres desuden ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007–2013 kritiseret den administrative kontrol for at være utilstrækkelig, idet der er konstateret tilfælde, hvor støtte er udbetalt uberettiget, fx i forbindelse med:

- Ikke støtteberettiget moms
- Manglende kontrol af støtteberettigede omkostninger
- Manglende dokumentation for ændring af projektforsætninger
- Ikke støtteberettigede ansættelsesomkostninger, konsulentarbejde og frivilligt arbejde

8.2.1.3.2.8.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol. Risikoen for, at der opstår fejl ved implementeringen af ordningen, imødekommes ved hjælp af forenkling af tilskudsordningen og bekendtgørelsen, godt ansøgningsmateriale og tjeklister til sagsbehandlere, så fejlrisikoen minimeres. Disse opgaver gennemføres efter nøje retningslinjer, hvorved chancen for at konstatere fejl eller misligholdelse af støttebetingelser optimeres.

Forvaltningsmyndigheden har for at imødekomme kritikken af den administrative kontrol og forbedre dette iværksat og implementeret en række initiativer, som skal forbedre kvaliteten af sagsbehandlingen og af dokumentationen for den udførte kontrol for projektstøttesager. De forventes endvidere at indebære sikring af rettidig implementering, opdatering af sagsbehandlingsdokumenter, interne

~~uddannelsesinitiativer til sikring af mere ensartethed i sagsbehandlingen, etablering af egenkontrollsystemer, etc.~~

~~Der sikres administrativt mod dobbeltfinansiering mellem M01a og M01b. Ansøgninger under de to ordninger vil blive behandlet af samme enhed i forvaltningsmyndigheden. Der vil løbende ske opdatering af praksis på baggrund af identificerede risici.~~

8.2.1.3.2.8.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

~~Det er den overordnede vurdering, at ordningen er verificerbar og kontrollerbar.~~

8.2.1.3.2.9. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

~~Støtten beregnes som en fast procentsats af de støtteberettigede udgifter, der er afholdt under projektet i overensstemmelse med det af forvaltningsmyndigheden afgivne tilsagn om støtte.~~

8.2.1.4. Oplysninger, der er specifikke for foranstaltningen

Definition af passende kapaciteter for organer, der yder videnoverførelstjenester for at udføre deres opgaver i form af personalets kvalifikationer og uddannelse

Ansøger skal på ansøgningstidspunktet besidde de nødvendige faglige kvalifikationer til at gennemføre kompetenceudviklingen, f.eks. via tidligere gennemførte aktiviteter eller via tilstedeværelsen af kvalificeret personale, der kan gennemføre opgaven hos ansøger.

Definition af varigheden og indholdet af udvekslingsordninger inden for land- og skovbrug, jf. artikel 3 i forordning (EU) nr. 1305/25013

Ikke relevant.

8.2.1.5. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Ingen.

8.2.2. M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)

8.2.2.1. Retsgrundlag

Artikel 17 i Landdistriktsforordningen (1305/2013/EU).

8.2.2.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Dansk jordbrug, herunder især husdyrproduktionen, står over for stadigt stigende krav til dyrevelfærd, miljø og klimahensyn i produktionen, mens investeringsniveauet har været faldende over en årrække.

Den globale middelklasse forventes at stige fra knap 2 til næsten 5 milliarder i 2030, og det globale behov for fødevarer forventes at stige kraftigt frem imod 2050. Det betyder, at der i fremtiden i stigende grad vil blive efterspurgt fødevarer, i særlig grad kvalitetsfødevarer, samt ny teknologi til ressourceeffektiv fødevarer- og landbrugsproduktion.

Hvis dansk landbrug skal indfri fremtidens krav og efterspørgsel, skal der fremadrettet produceres mere for mindre. Der skal produceres ressourceeffektivt og uden at øge miljøbelastningen. Landbrugets udviklingsmuligheder afhænger af sektorens innovationsevne og evne til at miljøoptimere sin produktion. Dette kræver endvidere, at der sker en forsat strukturudvikling og modernisering af landbruget.

Beskrivelse vedr. M04a Miljøteknologi

Strukturudviklingen i landbruget går imod stadig større produktionsenheder. Der er behov for at sætte mere fokus på den enkelte bedrifts påvirkning af omgivelserne og at forbedre finansieringsmulighederne for investeringer på bedriften, der på samme tid kan reducere belastningen af miljø og natur, forbedre dyrevelfærden og forbedre produktiviteten i landbruget.

Det overordnede mål med programindsatsen er at styrke bæredygtighed, innovation og konkurrenceevne i den primære jordbrugssektor. Indsatsen kan også bidrage til at fremme omstilling i erhvervet, herunder til bæredygtig produktion af biomasse, som kan erstatte anvendelsen af fossile ressourcer på udvalgte områder.

Støtte til investeringer i fysiske aktiver på landbrugsbedrifter skal sikre en fortsat optimering af produktionsprocesser og dermed på samme tid sektorens miljømæssige bæredygtighed og konkurrenceevne under fornyede produktionsvilkår, hvor der tages hensyn til miljø- og klimapåvirkninger, dyrevelfærd, produktivitet og behov for strukturudvikling.

En del af investeringsstøtten udbydes med primær fokus på modernisering og strukturudvikling på landbrugsbedrifter. De pågældende investeringer forventes samtidig at have væsentlige sekundære positive effekter på klima, miljø og dyrevelfærd. Dels fordi investeringerne vil medføre en mere ressourceeffektiv landbrugsproduktion, og dels fordi deres miljøeffekt vil skulle vurderes og godkendes på forhånd. Forvaltningsmyndigheden kan derudover stille supplerende klima-, miljø- og dyrevelfærdskrav til

disse investeringer.

Ifølge planloven må de pågældende anlægsinvesteringer i øvrigt ikke påbegyndes, før kommunen eller [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Miljøministeriet~~ har fastsat retningslinier for anlæggets udformning og beliggenhed og godkendt anlæggets etablering. Hvis myndighederne vurderer, at anlægget kan få væsentlig indflydelse på miljøet, er anlægget VVM-pligtigt (vurdering af virkninger på miljøet), og der skal udarbejdes et kommuneplantillæg med tilhørende VVM-redegørelse, før anlægget kan påbegyndes. VVM-reglerne i planloven udspringer af EU's VVM-direktiv.

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

Indsatsens primære fokusområder;

- 4B; Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider
- ~~5B5A; Effektivitetsforbedringer i vandbruget i landbruget~~5B; Effektivitetsforbedringer i energiforbruget i landbruget og inden for forarbejdning af fødevarer
- 5C; Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald og restprodukter og af andre nonfood-råmaterialer med henblik på bioøkonomi
- 5D; Reduktion af udledningen af lattergas, ammoniak og metan emissioner fra landbruget
- 2A; Lettelse af omstruktureringen af bedrifter der står over for store strukturelle problemer, herunder med henblik på forbedret dyrevelfærd og fortsat strukturudvikling i landbruget

Derudover har indsatsen væsentlige **sekundære effekter** på fokusområde

- 5E; Fremme af kulstofbinding inden for landbrug og skovbrug
- ~~5A; Effektivitetsforbedringer i vandforbruget i landbruget~~
- 3A; Forbedring af primærproducenters konkurrenceevne ved at integrere dem bedre i landbrugsfødevarekæden ved hjælp af kvalitetsordninger, der tilfører landbrugsprodukterne merværdi, herunder dyrevelfærd

Beskrivelse vedr. M04b Økologisk investeringsstøtte

Økologisk jordbrugsproduktion integrerer en række af de overordnede hensyn, som søges tilgodeset med landdistriktsprogrammet. Sektoren producerer fødevarer under særligt høje krav til bl.a. miljø og dyrevelfærd. Danmark har en national målsætning om fordobling af det økologiske areal, hvilket kræver yderligere udvikling af produktionen.

Der er store udfordringer i omlægningen til økologi men samtidig ligeså store muligheder for vækst- og beskæftigelse. Investeringsstøtten har til formål at udvide det økologiske areal og forøge den økologiske produktion gennem tilskud til investeringer i fysiske aktiver.

Dansk landbrug arbejder aktivt med udvikling af nye innovative teknologier indenfor økologisk jordbrugsproduktion. Indsatsen vil være med til at drive denne udvikling ved at styrke efterspørgslen efter nye teknologier og innovative produktionsformer i den økologiske produktion.

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

De primære fokusområde er fastsat til

4A; Genopretning og bevarelse af biodiversitet, bl.a. i Natura 2000-områder og inden for landbrug af høj naturværdi, og af de europæiske landskaber

4B; bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider

4C; forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden

Derudover har indsatsen væsentlige **sekundære effekter** på fokusområderne;

2A; Lettelse af omstruktureringen af bedrifter der står over for store strukturelle problemer

3A; Forbedring af primærproducenters konkurrenceevne ved at integrere dem bedre i landbrugsfødevarekæden ved hjælp af kvalitetsordninger, der tilfører landbrugsprodukterne merværdi, herunder dyrevelfærd

Beskrivelse vedr. M04c Investeringer til fremme af bioøkonomi (hvilende ordning)

Bidrag til fokusområder og tværgående mål

Den nationale energiaftale fra 2012 sætter ambitiøse mål for omstilling fra fossile energikilder til vedvarende energi, herunder biomasse. Bioøkonomien komplementerer disse dagsordner ved at bidrage til at udvikle et biobaseret samfund, der karakteriseres ved en ressourceeffektiv og bæredygtig udnyttelse af de tilgængelige ressourcer. En indsats for bioøkonomi vil også bidrage til implementering af Kommissionens strategi for bioøkonomi i Europa fra februar 2012 og nationale målsætninger på området jf. bl.a. [Regeringens Vækstplan for vand, bio og miljøløsninger](#) fra marts 2013.

Landbruget bør deltage i omstillingen bl.a. ved at levere bæredygtig biomasse til eksempelvis bioraffinering, og landdistrikterne skal delagtiggøres i de vækstmuligheder, den bioøkonomiske dagsorden kan byde på. Forskere i Danmark har vurderet, at biomasse-høsten her kan øges betragteligt samtidig med, at vandmiljøforholdene forbedres ved en miljøoptimeret produktion.

Da biomasse generelt er dyr at transportere (især hvis der er højt vandindhold), vil en del af den fremtidige behandling af biomassen ske tæt på produktionsarealerne, hvilket formodes at ville gavne beskæftigelsen i landdistrikterne. Dertil kommer, at Danmark er førende inden for flere af de teknologier, der indgår i bioøkonomien, eksempelvis inden for forbehandling af biomasse, anvendelsesorienteret forskning i industriel biotek samt kemiske og biologiske katalysatorer, som indgår i produktionen af bæredygtige biobaserede produkter.

Landbruget og landdistrikterne spiller en væsentlig rolle i udviklingen af bioøkonomien, da landbruget står for en meget stor andel af biomasseproduktionen som eksempelvis halm, husdyrgødning, græs, energipil m.v. Der er derfor behov for og potentiale i at fremme investeringer i rentabel produktion af biomasse, som samtidig fremmer naturværdier, således at det eksempelvis bliver økonomisk attraktivt at indsamle

grøn biomasse fra naturarealer. Det kan ske via investeringer i maskiner til høst, indsamling, lagring og transport af biomasse til videre forarbejdning, eks. bioraffinering af halm.

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

Indsatsens primære fokusområde

- 5C: lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald, restprodukter og andre non-food råmaterialer til bioøkonomi.

Derudover har indsatsen **sekundære effekter** på fokusområde

- 2A: Forbedring af alle landbrugs økonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og modernisering af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og -orienteringen samt diversificeringen af landbruget. 6A: Fremme af diversificering, oprettelse og udvikling af små virksomheder samt jobskabelse.

Beskrivelse vedr. M04d Ikke-produktionsfremmende investeringer for natur, miljø eller miljøklima

Regeringen har som højt prioriteret målsætning fortsat at reducere landbrugets effekt på påvirkning af vandmiljøet ved at reducere udledning tilførslen af kvælstof og fosforforbedrefosfor, forbedre den økologiske tilstand i vandløb, forbedre naturbeskyttelsen og begrænse gener fra landbrugsdrift.

Regeringen giver endvidere høj prioritet til at modvirke tab af biodiversitet i det danske landskab. Regeringen prioriterer en bevarende indsats for bestående naturområder men også genetablering af tabte områder, herunder åbne græsarealer, overdrev, enge, småbiotoper og andre halvkulturarealer. På en række af disse arealer kan målrettet støtte til overholdelse af særlige plejeforpligtelser bidrage til en positiv udvikling.

Grøn Vækst aftalen 2010-2015 rummer Med fastlæggelsen af rammerne for de nationale indsatser og handlingsplaner har regeringen besluttet en række brede indsatser for at nå disse mål. Indsatserne er samtidigt et væsentligt grundlag for Naturplan Danmark. Disse indsatser omfatter bl.a. frivillige støtteordninger for etablering eller genetablering af vådområder på landbrugsjord, genetablering af naturlige optimale vandstandsforhold, rydning og forberedelse til afgræsning i Natura 2000-områder samt pleje af græs- og naturarealer i Natura 2000 områder.

Sammenhængen mellem de nationale indsatser, nationale handlingsplaner, EU fokuseret fokusområder og EU strategierne for miljø- og, natur og klima, herunder EU vandrammedirektivet EU's vandrammedirektiv og Natura 2000 direktiverne fremgår af bilag 3 og 4.

Formålet med etablering eller genetablering af N og P Vådområder er at reducere udledning og udvaskning tilførslen af kvælstof og fosfor til søer, fjorde og indre farvande. Desuden kan de (kystvande) i overensstemmelse med nationale mål herom. Vådområder kan medvirke til at forbedre den økologiske tilstand i vandløb og tilgodese klimahensyn ved at mindskereducere udledning af klimagasser, fremme kulstofbinding og skabelse af og ved at reducere nedbrydningen af jordens kulstofpulje. Desuden kan vådområder medvirke til at skabe bufferkapacitet ifm større nedbørshændelser. Ordningerne Ordningene

bidrager til implementering af ~~Vandrammedirektivet~~ [EU's vandrammedirektiv](#).

Indsatsens primære fokusområder er:

Fokusområde 4B: Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider.

Formålet med **minivådområder** er at reducere udledningen af N eller P fra drænvand fra landbruget til vandmiljøet. Minivådområder designes specielt med det formål at modtage og behandle landbrugets drænvand uden at hindre dræning af de omkringliggende marker. Minivådområder udgør en ~~potentielt~~ [potentielt](#) omkostningseffektiv og målrettet løsning til at ~~forhindrer tab~~ [mindske udvaskning](#) af næringsstoffer fra drænvandet, før det når de modtagende vandområder. ~~Ordningerne~~ [Ordningen](#) bidrager til implementering af ~~Vandrammedirektivet~~ [EU's Vandrammedirektiv](#).

Formålet med **Udtagning/ekstensivering af projekter på lavbundsjord** er på samme tid at mindske ~~udledningerne~~ [udledning](#) af klimagasser, ~~øge kulstofbindingen og at~~ reducere ~~udledning og nedbrydningen~~ [af jordens kulstofpulje og at skabe ny natur ved ekstensivering af landbrugsdriften](#). [Projekter på lavbundsjord reducerer samtidig udvaskningen af kvælstof og fosfor til søer, fjorde og indre farvande](#) vandmiljøet og kan bidrage til implementeringen af Vandrammedirektivet. [Desuden kan projekterne medvirke til at sammenbinde natur og til at skabe bufferkapacitet ifm større nedbørshændelser.](#)

Indsatsens primære fokusområder er:

Fokusområde 5D: Reduktion af udledningen af lattergas, ammoniak og metan emissioner fra landbruget

Formålet med **Naturlige/optimale vandstandsforhold, Rydning af tilgroede arealer og, Forberedelse til afgræsning og faciliterende indsats i Natura 2000-områder** er, at beskytte og forbedre naturforholdene ved at etablere ~~naturlige~~ [naturlige/optimale](#) vandstandsforhold, skabe flere lysåbne og ekstensivt drevne arealer. Ordningerne bidrager til implementering af Natura 2000-direktiverne.

Formålet med **Natur- og miljøprojekter herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger** er at bevare og fremme den biologiske mangfoldighed ved at skabe gode levevilkår for vilde dyr og planter, herunder for bilag [IV](#) arter efter EU's habitatdirektiv, ~~At lave græsningsprojekter og~~ [at skabe bedre sammenhæng mellem naturarealer herunder etablere forbindelseslinjer mellem naturlige biotoper og øge antallet af småbiotoper og at beskytte landbrugsjord mod vindens nedbrydende virkning.](#)

~~Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.~~

Indsatsens **primære** fokusområder er:

Fokusområde 4A: Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten (bl.a. i Natura 2000-områder, i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger), landbrug af høj naturværdi og af de europæiske landskaber.

Beskrivelse vedr. M04e Tekniske anlæg på agerjord

Dansk jordbrug, herunder især husdyrproduktionen, står over for stadigt stigende krav til dyrevelfærd, miljø og klimahensyn i produktionen, mens investeringsniveauet har været faldende over en årrække.

Hvis dansk landbrug skal indfri fremtidens krav og efterspørgsel, skal der fremadrettet produceres mere for mindre. Der skal produceres ressourceeffektivt og uden at øge miljøbelastningen. Landbrugets udviklingsmuligheder afhænger af sektorens innovationsevne og evne til at miljøoptimere sin produktion. Dette kræver endvidere, at der sker en forsat strukturudvikling og modernisering af landbruget.

De danske kvælstofnormer har bevirket, at proteinindholdet i den danske kornproduktion er faldet i de senere år, hvilket giver problemer med landbrugets afsætning af kornet til f.eks. bryggerier og bagerier. Det faldende proteinindhold i kornet er bl.a. en konsekvens af, at man under de faldende kvælstofnormer har valgt via forædling at fokusere på mængdeudbyttet i stedet for proteinindholdet. Foderkorn afregnes aktuelt ikke efter proteinindhold, så et mindre udbytte betyder et økonomisk tab for den kornproducerende landmand.

Regeringen har samtidig som højt prioriteret målsætning fortsat at reducere landbrugets effekt på vandmiljøet ved at reducere udledningen af kvælstof og fosfor, forbedre naturbeskyttelsen og begrænse gener fra landbrugsdrift.

De tekniske anlæg på agerjord, som har til formål at fjerne næringsstoffer fra drænvand med henblik på at højne det produktive output (for eksempel et minivådområde), designes specielt med det formål at modtage og behandle landbrugets drænvand uden at hindre dræning af de omkringliggende marker. Anlæggene udgør en omkostningseffektiv og målrettet løsning til at forhindre tab af næringsstoffer fra drænvandet, før det når de modtagende vandområder.

Ved at yde støtte til etablering af det tekniske anlæg opnås reduktion af udledningen af N eller P fra drænvand fra landbruget til vandmiljøet, hvorved der kan gødes mere på den pågældende bedrift, hvilket forventes at kunne understøtte produktion af korn af højere kvalitet uden, at udvaskningen af kvælstof til vandmiljøet stiger.

Den pågældende type investering vil føre til modernisering af landbruget, idet den vil understøtte en mere geografisk fokuseret produktion af korn af højere kvalitet, og som kan anvendes til andre formål end foder.

Formålet med aktiviteten er at give de landbrugsbedrifter, der er berørte af den målrettede regulering, adgang til at gøde med mere N uden, at der opstår en afledt negativ indvirkning på N-udvaskningen, for derved at opnå bedre kvalitet og kvantitet i planteavlen.

Indsatsens primære fokusområder;

- 2A; styrkelse af bedrifternes levedygtighed og økonomiske resultater og lettelse af omstrukturering og modernisering af bedrifter

Derudover har indsatsen væsentlige sekundære effekter på fokusområde

- 4A; Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten
- 4B; Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider

-

Støtten gives i overensstemmelse med WTO reglerne og ydes ikke til investeringer for at efterkomme EU-standarder i medfør af artikel 17, stk. 5 i forordning 1305/13.

8.2.2.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.2.3.1. M04a Miljøteknologi (artikel 17)

Underforanstaltning:

- 4.1 — støtte til investeringer i landbrugsbedrifter

8.2.2.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Der kan gives tilskud til investering i fysiske aktiver i det primære jordbrug, som reducerer produktionens miljø og klimapåvirkning eller øger dyrevelfærden, samt forbedrer bedriftens økonomiske resultater og konkurrenceevne. Det vil blandt andet kunne omfatte følgende type af operationer:

- Investeringer i teknologier til reduktion af pesticidforbrug, herunder bl.a. sprøjteteknologi
- Investeringer i teknologier til reduktion af ammoniak udledningen, herunder bl.a. gyllehåndterings teknologier
- Investeringer i teknologier til reduktion af klimagasser, herunder bl.a. energioptimerende systemer i stalde og gartnerier samt til investeringer til fremme af biomasse produktion, høst, indsamling, lagring, forarbejdning og transport
- Investeringer i teknologier til at forøge dyrevelfærden, herunder bl.a. overvågningssystemer og adfærdssensorer
- Investeringer i teknologier til bedre næringsstofudnyttelse, herunder bl.a. teknologier til selektive fodersystemer
- Investeringer med henblik på modernisering af landbrugsbedrifter og styrkelse af bedriftenes levedygtighed
- [Investeringer i teknologier til effektivitetsforbedringer i vandforbruget i gartnerisektoren](#)

Investeringerne skal så vidt muligt bidrage til at opfylde miljø-, natur-, klima- eller dyrevelfærdsmæssige målsætninger men kan også have som primært formål at modernisere og dermed effektivisere landbrugsproduktionen.

Indsatsen forfølger [sekssyv](#) primære fokusområder. For investeringer i miljøforbedrende investeringer er det primære fokusområde 4B, [5A](#) eller 5B. For investeringer i biomasseproduktion er det primære fokusområde 5C. For investeringer i klimaforbedrende investeringer er det primære fokusområde 5D. For investeringer i modernisering, herunder staldinventar, er det primære fokusområde 2A. [Investeringer med henblik på modernisering og styrkelse af bedriftenes levedygtighed](#) Den sidste type investeringer forventes også at bidrage til forbedret dyrevelfærd (fokusområde 3A).

8.2.2.3.1.2. Støttetype

Tilskud til støtteberettigede investeringer jf. artikel 45 i forordning (EU) 1305/2013.

8.2.2.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

LBK nr. 256 af 08/03/2013 - Bekendtgørelse af lov om indendørs hold af smågrise, avls- og slagtesvin

LBK nr. 260 af 08/03/2013 - Bekendtgørelse af lov om hold af malkekvæg og afkom af malkekvæg

BEK nr. 915 af 27/06/2013 - Bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.

8.2.2.3.1.4. Støttemodtagere

Tilskud kan ydes til jordbrugere, ejere eller forpagtere af jordbrugsbedrifter. Tilskudsmodtager skal have et årligt arbejdskraftbehov i det primære jordbrug på mindst 830 arbejdstimer opgjort efter normtimesatser.

8.2.2.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Tilskudsberettigede omkostninger er omkostninger til investeringer i fysiske aktiver og generalomkostninger, som kan bidrage til miljø-, natur- eller klimamæssige forbedringer på bedriften, at lette strukturudviklingen af bedriften for derigennem at forbedre bedriftens økonomiske og miljømæssige resultater eller dyrevelfærd, eller infrastrukturprojekter af betydning for udvikling og tilpasning af landbruget (fx energiforsyning, biomasse), svarende til definitionen af tilskudsberettigede investeringer i forordning (EU) 1305/2013, artikel 45, stk. 2, a-d.

~~Forvaltningsmyndigheden forventer senere i programperioden at introducere standardomkostninger i flere af investeringsordningerne i programmet. Fastsættelsen af standardomkostninger kan ske på baggrund af en "flat rate" takst eller procentsats for nærmere afgrænsede udgiftskategorier eller som en standardsats for enhedomkostninger som defineret i artikel 67, stk. 1 (b-d), og 68 i forordning (EU) 1303/2013.~~

~~Kompensationsmetoden er især relevant for standardiserede investeringer og eventuelt projektlønomkostninger. Standardomkostninger vil blive anvendt på baggrund af tilbunds gående analyser gennemført af et uafhængigt organ. Danmark forventer at gå i dialog med EU-kommissionen om indholdet af disse analyser.~~

Investeringer i effektivitetsforbedringer i vandforbruget i gartnerisektoren, er kun støtteberettigede såfremt de kriterier, der opstilles i artikel 46 i forordning (EU) nr. 1305/2013, er opfyldt, hvis disse finder anvendelse på den pågældende investering.

Tilskud kan ydes til:

1. opførelse eller forbedring af fast ejendom
2. køb af nye maskiner og nyt udstyr, herunder computersoftware, op til aktivets markedsværdi
3. generalomkostninger i forbindelse med de i litra a) og b) nævnte udgifter, f.eks. honorarer til arkitekter, ingeniører og konsulenter, gennemførlighedsundersøgelser og licenser mv.

8.2.2.3.1.6. Støttebetingelser

Tilskud kan ydes til jordbrugere som ejer eller forpagter jordbrugsbedrifter. Tilskud kan ydes til investeringer vedrørende bilag 1 produkter.

Før hver ansøgningsrunde udmeldes et sæt tematiske indsatsområder, indenfor hvilke der kan ansøges om projekttilskud.

Investeringerne skal leve op til de bæredygtighedskriterier der opstilles i artikel 13, litra e), i delegeret forordning (EU) nr. 807/2014. Støtte til bioenergi projekter må kun ydes til bioenergi, som opfylder gældende bæredygtighedskriterier fastsat i EU-lovgivningen, herunder artikel 17, stk. 2-6, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/28/EF. Herudover gælder i henhold til nationale regler, at andelen af energiafgrøder i den biomasse, som anvendes til biogas, maksimalt må udgøre 25 % målt som vægtinput i årene 2015-2017 og 12 % målt som vægtinput i årene 2018-2020. Det følger heraf, at den andel, som korn og andre stivelsesrige afgrøder, sukker og olieholdige afgrøder tegner sig for ved produktion af bioenergi, ikke må overstige de samme lofter. Det maksimalt tilladte niveau fra år 2021 og fremefter vil afhænge af en evaluering af anvendelsen af energiafgrøder i Danmark i 2018. De områder i Danmark, som har lavt kulstofindhold i jorden, er typisk associeret med specialiserede former for planteproduktion. Den fremtidige produktion af biobrændstoffer og andre ikke-fødevarer i Danmark forventes primært at vedrøre landbrugsjord, hvor vandkvaliteten kan være negativt påvirket af den normale landbrugsproduktion, men med god kulstofstatus. For støtten til sådanne investeringsprojekter vil der blive stillet krav om dokumentation af forventede neutrale eller minimale effekter vedrørende kulstofindholdet i jorden.

Der gives ikke tilskud til rene genanskaffelsesinvesteringer eller til investering i brugt udstyr.

[For så vidt angår indsatser under fokusområde 5A gives der alene tilskud til investeringer i teknologier til effektivitetsforbedringer af vandforbruget i gartnerisektoren, og således ikke til investeringer vedrørende markvanding. Investeringerne skal opfylde betingelserne i artikel 46 i forordning \(EU\) nr. 1305/2013. Betingelsen om, at en vandområdeplan, som krævet i henhold til vandrammedirektivet, er meddelt Kommissionen, jf. artikel 46, stk. 2, i forordning \(EU\) nr. 1305/2013, er opfyldt for alle investeringer, da vandområdeplaner for hele Danmark er meddelt Kommissionen.](#)

[Enkelte investeringer i effektivitetsforbedringer af vandforbruget i gartnerisektoren er støtteberettigede såfremt nedenstående betingelser er opfyldt – heraf er flere ikke relevante, da der ikke ydes tilskud til investeringer vedrørende markvanding:](#)

- [Måling af vandanvendelsen med henblik på måling af vand på niveauet for den støttede investering forefindes eller indføres som led i investeringen.](#)
- [En investering i en forbedring af et eksisterende kunstvandingsanlæg eller et element i kunstvandingsinfrastrukturer er støtteberettiget, hvis det på forhånd vurderes, at det som et minimum vil medføre potentielle vandbesparelser på mellem 5 og 25 pct. Hvis investeringen påvirker grund- eller overfladevandområder, hvis status er blevet identificeret som mindre end god i den relevante områdeplan på grund af vandkvantitet stilles krav om en effektiv reduktion af det samlede vandforbrug på mindst 50 pct. af den potentielle vandbesparelse, som investeringen muliggør.](#)
- [En investering, som resulterer i en nettoforøgelse af kunstvandingsområder, der påvirker et givet grund- eller overfladevandområde, er kun støtteberettiget, hvis vandområdets status er identificeret som mindre end god i den relevante vandområdeplan på grundlag af vandkvantiteten,](#)

og hvis en miljøanalyse viser, at der ikke vil være nogen betydelig negativ miljøindvirkning som følge af investeringen. En sådan miljøanalyse skal gennemføres af en kompetent myndighed eller med denne myndigheds godkendelse og kan også omfatte grupper af bedrifter.

- De områder, der ikke er kunstvandet, men hvor et kunstvandingsanlæg har været aktivt indenfor de seneste 2 år, betragtes som eksisterende kunstvandingsområder ved afgørelser vedr. nettoforøgelse af kunstvandingsområdet.
- En investering, som resulterer i en nettoforøgelse af kunstvandingsområder, der påvirker et givet grund- eller overfladevandområde og hvor vandområdets status ikke er blevet identificeret som mindre end god i den relevante vandområdeplan på grundlag af vandkvantiteten, kan stadig være støtteberettiget, hvis investeringen kombineres med en investering i et eksisterende kunstvandingsanlæg eller element i kunstvandingsinfrastrukturen. Det skal på forhånd vurderes, at investeringen som minimum vil medføre potentielle vandbesparelser på mellem 5 og 25 pct. i overensstemmelse med de tekniske parametre i det eksisterende anlæg eller den eksisterende infrastruktur, og at investeringen samtidig sikrer en effektiv nedsættelse af vandforbruget på niveau med investeringen som helhed på mindst 50 pct. af den potentielle vandbesparelse, som investeringen muliggør i det eksisterende kunstvandingsanlæg eller element i infrastrukturen.

8.2.2.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Støtten udbydes gennem årlige ansøgningsrunder, som hver vil fokusere på udvalgte tematiske indsatsområder, bl.a. dyrevelfærd og udledning eller forbrug af energi, ammoniak, vand, næringsstoffer, pesticider, lugt.

Modtagne ansøgninger indenfor en ansøgningsperiode prioriteres og udvælges bl.a. på baggrund af investeringernes pris og effekt målt på disse indsatsområder.

~~Støtte til investering i vandbesparende teknikker vil ikke blive udbudt før, der er opnået enighed med Kommissionen om fortolkning af vandrammedirektivets artikel 9 om prissætning af vand.~~

Ansøgninger om støtte til investeringer i omstrukturering og modernisering vil blive prioriteret efter kriterier for investeringernes effekt på bedriftens produktivitet, ressourceeffektivitet, dyrevelfærd m.v.

Forud for hver ansøgningsrunde vil der for hvert indsatsområde blive udmeldt en maksimumspris pr. effekt eller en krævet minimumspointscore per indsatsområde. Efter hver ansøgningsrunde udregnes for alle ansøgninger omkostningseffektivitet eller pointscore. Ansøgninger, som har en score under minimums- eller over maksimumsscoren, gives afslag. De resterende ansøgninger prioriteres således, at højest prioritet gives til den laveste omkostningseffektivitet eller den højeste score.

Forvaltningsmyndigheden vil ikke udbyde støtten ved udbudsprocedure.

8.2.2.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Der gives 40 pct. i tilskud til investeringer, som primært har til formål at opfylde miljø-, natur-, klima- eller dyrevelfærdsmæssige målsætninger.

For projekter, som primært har til formål at modernisere og effektivisere landbrugsproduktionen, vil der blive udbudt 40 pct. i tilskud til investeringer vedrørende renovering og modernisering af eksisterende bygninger og faciliteter og 20 pct. til investeringer vedrørende nybygning af bygninger og faciliteter.

[Forvaltningsmyndigheden kan vælge at yde støtten som standardsatser for enhedsomkostninger, jf. artikel 67 \(b\) i forordning 1303/2013/EU, for de omkostninger, der er fastsat standardomkostninger for jf. tabellerne nedenfor. I den udstrækning der ydes støtte med standardsatser, benyttes de nedennævnte satser. I forbindelse med hver ansøgningsrunde meldes det ud, hvilke af nedennævnte teknologier, der benyttes standardsatser til.](#)

Standardomkostninger, modernisering af kvægstalde

Nybyg og tilbyg af staldanlæg til malkekvæg eller slagtekalve

Defintion af ydelse: Ydelsen vedrører opførsel af nyt staldanlæg eller tilbygning til eksisterende anlæg med henblik på at fremme bedrifternes levedygtighed, produktivitet og ressourceeffektivitet.

<u>Kategori</u>	<u>Nybyggeri og tilbygning</u>
<u>Sengebåse til lakterende køer</u>	<u>20.035 kr./koplads</u>
<u>Sengebåse til goldkøer</u>	<u>20.836 kr./koplads</u>
<u>Fællesbokse min. 8 m2/ko</u>	<u>20.600 kr./plads</u>
<u>Enkeltbokse min. 12 m2/ko eller ungdyr</u>	<u>30.900 kr./boks</u>
<u>Behandlingsfaciliteter – fælles (ekskl. klovbehandlingsboks)</u>	<u>11.955 kr./plads</u>
<u>Ekstra staldkvadratmeter – Opsamlingsplads/foderbord</u>	<u>2.100 kr./m2</u>
<u>Ekstra staldkvadratmeter – Malkestald</u>	<u>3.500 kr./m2</u>
<u>Ekstra staldkvadratmeter – Servicerum</u>	<u>5.000 kr./m2</u>
<u>Pladser til kalve 0-3 mdr. i enkeltbokse og 3-6 mdr. i fællesbokse</u>	<u>13.285 kr./plads</u>
<u>Sengebåse til ungdyr</u>	<u>18.032 kr./ungdyrplads</u>
<u>Fællesbokse til ungdyr</u>	<u>15.000 kr./plads</u>

Renovering af eksisterende stalde til malkekvæg eller slagtekalve

Definition af ydelse: Ydelsen vedrører renovering af eksisterende staldanlæg med henblik på at fremme bedrifternes levedygtighed, produktivitet og ressourceeffektivitet.

<u>Kategori</u>	<u>Nyt gulvprofil - Gylle</u>	<u>Nyt gulvprofil - Dybstrøelse</u>	<u>Renovering niveau 3: Nyt</u>

			gulvprofil – Inventar løsning
Sengebåse til lakterende køer	11.940 kr./koplads	Ikke relevant	2.300 kr./koplads
Sengebåse til goldkøer	12.418 kr./koplads	Ikke relevant	2.400 kr./koplads
Fællesbokse min. 8 m2/ko	Ikke relevant	11.336 kr./plads	7.856 kr./ plads
Enkeltbokse min. 12 m2/ko eller ungdyr	Ikke relevant	17.004 kr./boks	11.784 kr./boks
Behandlingsfaciliteter – fælles (ekskl. klovbehandlingsboks)	6.252 kr./plads	6.252 kr./plads	5.065 kr./plads
Ændring af eksisterende bindetalde – køer	11.940 kr./koplads	4.534 kr./koplads	3.142 kr./koplads
Ændring af fuldspaltegulvbokse	7.285 kr./plads	4.447 kr./plads	Ikke relevant
Ekstra staldkvadratmeter – Opsamlingsplads/foderbord	2.074 kr./ m2	1.187 kr./ m2	
Ekstra staldkvadratmeter – Malkestald	3.500 kr./m2		
Ekstra staldkvadratmeter – Servicerum	5.000 kr./m2		
Pladser til kalve 0-3 mdr. i enkeltbokse og 3- 6 mdr. i fællesbokse	Ikke relevant	7.307 kr./plads	3.383 kr./plads
Sengebåse til ungdyr	10.746 kr./ungdyrplads	Ikke relevant	Ikke relevant
Fællesbokse til ungdyr	Ikke relevant	10.202 kr./plads	7.559 kr./plads
Ændring af eksisterende bindetalde - ungdyr	10.746 kr./ungdyrplads	4.080 kr./plads	2.828 kr./plads

Lovtilkøb ud over basisstald

Definition af ydelse: Ydelsen vedrører lovtilkøb, der ydes støtte til med henblik på staldenes overholdelse af Lov om hold af malkekvæg (LBK nr. 470 af 15/05/2014) og Bekendtgørelse om hold af malkekvæg og afkom af malkekvæg (BEK nr. 756 af 23/06/2010).

Kategori	 Lovgivning – Lov om hold af malkekvæg, LBK nr. 470 af 15/05/2014	Standardpris

For nybyg og tilbyg		
Sygdomsovervågning	§ 7 stk. 2	30.000 kr. (grundpris) + 1.100 kr./ko (transponder til 40 % af koantal)
Rengøring af gulve – Drivbom på opsamlingsplads	§ 18 stk. 2	175.000 kr./styk
Behandlingsfaciliteter - Klovbehandlingsboks, landmandstype	§ 12	50.000 kr./styk
Ventilation i kalvestalde	§ 9	1.650 kr./kalv
Kun for renovering		
Kobørster	§ 17	14.000 kr./børste
Vandkar	§ 26 (§ 24 i bekendtgørelse nr. 756 af 23/06/2010 om hold af malkekvæg og afkom af malkekvæg)	1 meter: 7.000 kr./styk 2 meter: 7.800 kr./styk 3 meter: 8.900 kr./styk
Belysning	§ 10 (§ 5 i bekendtgørelse nr. 756 af 23/06/2010 om hold af malkekvæg og afkom af malkekvæg)	800 kr./pr. installeret armatur
Rengøring af gulve - Robotskraber	§ 18 stk. 2	100.000 kr./styk
Rengøring af gulve – Stationær skraber	§ 18 stk. 2	75.000 kr./styk
Blødt hvileareal – Madrasser pr. kobås	§ 19 stk. 1	875 kr./koplads
Skridsikkert gulv til malkestald og opsamlingsplads - Gummibelægning	445 kr./m2	

Miljø- og dyrevelfærdstilkøb

Definition af ydelse: Ydelsen vedrører miljø- og dyrevelfærdstilkøb med henblik på at højne dyrevelfærd samt leve op til byggeriets miljøtilladelse.

Kategori	Standardpris
For nybyg, tilbyg og renovering	
Forsuringsanlæg	700.000 kr./anlæg

Sandvasker	1.100.000 kr./anlæg
Ensilagesiloer – 22 m3 pr. ko og 13 m3 pr. kvie	275 kr./m3 opbevaring
Gyllebeholder	140 kr./m3 opbevaring
Teltoverdækning af gyllebeholder	320 kr./m2 overdækning
Luftrensning	3.500 kr./ko
Gulvudsugning:	2.365 kr./ko
Isolering af tag:	175 kr./m2
Skridsikring af gangarealer - Gummibelægning	425 kr./m2
Skridsikring af gangarealer - Rilleskæring	40 kr./m2
Klovvasker	Returgangsanlæg: 80.000 kr./stk. Montage i malkerobot: 20.000 kr./stk.
Vandrensning	Kap. < 7.500 l/t 60.000 kr./anlæg Kap. 7.500-15.000 l/t 100.000 kr./anlæg Kap. > 15.000 l/t 180.000 kr./anlæg

Malkning og mælkeopbevaring

Definition af ydelse: Ydelsen vedrører tilkøb til stalde med malkekøer.

Kategori	Standardpris
For nybyg, tilbyg og renovering	
Konventionelt malkeanlæg med fast exit, hhv. 30° sildeben eller "side by side"	75.000 kr./malkeplads
Mælkekøling, isvandsanlæg	1.100 kr./malkende ko
Mælketank inkl. bufferkapacitet på 25 %	1.800 kr./malkende ko
Malkekarrusel	68.000 kr./malkeplads
Malkerobot	1.000.000 kr./robot ved 75 årskøer

Standardomkostninger, etablering af løsdrift i farestalde

Kategori	Definition af ydelse	Standardpris
Ombygning af eksisterende bygninger med henblik på etablering af løsdrift i farestalde	Ved ombygning forstås alle former for renovering af eksisterende staldbygninger, det vil sige projekter,	14.500 kr./faresti

	hvor der er en råbygning, som skal ændres for at kunne anvendes til søer i løsdrift.	
Etablering af nye farestalde med løsdrift, herunder tilbygning til eksisterende farestald	Ved etablering forstås nybygning af staldanlæg, hvor der ikke eksisterer en råbygning i forvejen. Under denne kategori hører også tilbygninger, hvor eksisterende stald forlænges, uden at der eksisterer en råbygning til formålet.	39.400 kr./faresti

Standardomkostninger, modernisering af slagtesvinestalde

<u>Kategori</u>	<u>Definition af ydelse</u>	<u>Standardpris</u>
Barmarksprojekt	Hvad angår barmarksprojekter er det forudsat, at der er tale om etablering af nyt husdyranlæg på bar mark uden tilknytning til eksisterende driftsbygninger. Der kan dog også være tilbygningsprojekter, der sidestilles med barmarksprojekter, såfremt der er tale om et nyt staldanlæg etableret i tilknytning til eksisterede driftsbygninger, men hvor der på CHR-lokaliteten enten, at der over de seneste 3 år ikke har været erhvervmæssigt dyrehold, eller at der sker skift i dyretype – eksempelvis fra kvæg- eller fjerkræhold til slagtesvineproduktion. Barmarksprojekt er defineret som en ny slagtesvinelokalitet med ca. 4.000 stipladser. Miljøteknologien er gylleforsuring.	4.300 kr./stiplads
Tilbygning til eksisterende slagtesvinelokalitet	Et tilbygningsprojekt udgør en udbygning af en eksisterende slagtesvinelokalitet med ca. 2.000 stipladser. Miljøteknologi er 20 % kemisk luftrensning.	3.700 kr./stiplads
Totalrenovering af eksisterende gulv og inventar i stalden	Totalrenovering vedrører projekter, hvor både eksisterende gulv og inventar i stalden totalrenoveres. Miljøteknologi er 20 % kemisk luftrensning. Ved totalrenovering af gulvprofil kompenseres for arbejdet med at fjerne eksisterende gulvprofil. Kun gulvarealet i sektionerne indregnes, da korridorgangen ikke røres. Det antages, at betongulv udgør 1/3 af gulvarealet, der skal fjernes. For fjernelse af inventar bruges inventarprisen ganget med 10 %. De 10 % fremkommer ved, at det antages, at arbejds løn til nedtagning udgør 2/3 af tiden til opsætning. Arbejds løn udgør normalt ca. 15 % af enhedsprisen for inventar/stiplads.	1.600 kr./stiplads

Standardomkostninger, teltoverdækning til gyllebeholder, markforsuring, staldforsuring og tankforsuring

[Definition af ydelse: Der kan gives tilskud til anskaffelse af den konkrete miljøteknologi, som angivet på teknologilisten, der ledsager ordningen.](#)

<u>Kategori</u>	<u>Standardpris</u>
<u>Teltoverdækning til gyllebeholder</u>	<u>320 kr./m² overdækning</u>
<u>Markforsuring</u>	<u>520.000 kr.</u>
<u>Staldforsuring, kvægstald</u>	<u>700.000 kr.</u>
<u>Staldforsuring, slagtesvinestald</u>	<u>1.480.000 kr.</u>
<u>Tankforsuring</u>	<u>510.000 kr.</u>

Standardomkostninger, udmugning i minkbure (wiretræk)

Definition af ydelse: Der kan gives tilskud til anskaffelse af wiretræk, som angivet på teknologilisten, der ledsager ordningen.

<u>Kategori</u>	<u>Standardpris</u>
<u>Wiretræk til 0-2000 mink</u>	<u>182.870 kr.</u>
<u>Wiretræk til 2001-4000 mink</u>	<u>464.666 kr.</u>
<u>Wiretræk til flere end 4000 mink</u>	<u>563.565 kr.</u>

Standardomkostninger, gødningsbånd til æglæggende høns (etagesystem)

Definition af ydelse: Der kan gives tilskud til anskaffelse af gødningsbånd (etagesystem) som angivet på teknologilisten, der ledsager ordningen.

<u>Kategori</u>	<u>Standardpris</u>
<u>Gødningsbånd (etagesystem)</u>	<u>1.177.000 kr.</u>

8.2.2.3.1.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.2.3.1.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

En udfordring i forbindelse med kontrollen er, at det kan være svært at vurdere, om de tilbud, der er indhentet/ de priser, der er angivet, afspejler den reelle pris på markedet.

8.2.2.3.1.9.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen har ansvar for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol.

Aktiviteten eller projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene til de investeringer der ikke er "flat-rate" investeringer, og den afsluttende rapport så vel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne, hvor det kontrolleres, at der er gennemført investeringsprojekt svarende til tilsagnsskrivelsen. For at minimere risikoen gennemføres fysisk afsyning af alle projekter.

Der har siden 2011 været indført justeret procedure for verifikation af, om omkostningerne er rimelige under de tilsvarende ordninger i landdistriktsprogrammet 2007-2013. Denne vurdering har været baseret på flere kilder såsom indsendte tilbud og sammenligning af priser for sammenlignelige omkostninger på tværs af ansøgninger mv. Risikoen for overfinansiering er håndteret ved at stille krav om at indhente to uafhængige tilbud på den enkelte investering og ved brug af prisoverslag, prislister eller anden form for dokumentation i sagsbehandlingen. Alle udgiftsposter skal udspecificeres med angivelse af, hvilke opgaver der skal udføres og hvilket udstyr, der forventes indkøbt. Ansøger har herved skullet dokumentere, at der er tale om rimelige priser.

Forud for hver ansøgningsrunde vil der endvidere for hvert indsatsområde blive udmeldt en maksimumspris pr. effekt, som fastlægges med bidrag fra specialister og eksperter.

Der vil løbende ske opdatering af praksis på baggrund af identificerede risici.

8.2.2.3.1.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.2.3.1.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

Standardomkostninger kan anvendes for tilskud til investeringer, der har til formål at modernisere og effektivisere landbrugsproduktionen, dvs. investeringer i kvæg- og slagtesvinestalde. Desuden kan der anvendes standardomkostninger for investeringer til etablering af løsdrift i farestalde, der har til formål at forbedre dyrevelfærden. Endelig er der fastsat standardomkostninger for udvalgte miljøteknologier, der har miljø-, natur-, klima- eller dyrevelfærdsmæssige formål, jf. afsnittet M04a Støtteberettigede udgifter. Der kan gives støtte til andre teknologier for hvilke, der ikke er fastsat standardomkostninger.

Standardomkostninger beregnes som enhedspriser, hvilke er fastsat på forhånd. Standardomkostningerne er i vidt omfang en videreførelse af de faste priser, der tidligere er anvendt for ordningerne i 2015 (dog undtaget Modernisering af slagtesvinestalde, da denne ordning endnu ikke er fastlagt).

Beregningsgrundlaget er tilvejebragt af SEGES og/eller Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug (DCA, Aarhus Universitet). Beregninger er verificeret af Fødevareøkonomisk Institut ved Københavns Universitet (IFRO). Endvidere har Ernst & Young dokumenteret de principper, der ligger til grund for beregningerne. Det er således sikret, at der er en klar definition og afgrænsning af omkostningsobjekterne, at beregningsprincipperne er dokumenterbare og at der er anvendt et rimeligt og dokumenterbart datagrundlag for de anvendte priser i beregningerne.

8.2.2.3.2. M04b Økologisk investeringsstøtte (artikel 17)

Underforanstaltning:

1. 4.1 — støtte til investeringer i landbrugsbedrifter

8.2.2.3.2.1. Beskrivelse af typen af operationer

Der kan gives tilskud til investering i fysiske aktiver i det primære økologiske jordbrug, som kan forbedre produktiviteten, dyrevelfærden og øge det økologiske areal samt øge/opretholder produktion og landbrugsbedriftens resultat. Samt til investeringer der bidrager til eller øger biodiversiteten på den enkelte bedrift.

Der kan gives sektorspecifikke tilskud til blandt andet økologisk kvæg, svin, [hønsfjerkræ](#), får, geder, gartnerier og planteavl og [bådetbåde](#) til mark- og staldinvesteringer. Tilskuddet bidrager til [førsatfortsat](#) strukturudvikling og effektivisering af det økologiske jordbrug, ved at fremme investeringer i innovative og nye teknologier og produktionsprocesser.

8.2.2.3.2.2. Støttetype

Investeringsstilskud.

8.2.2.3.2.3. Forbindelser til anden lovgivning

Forordning (EU) nr. 834/2007 om økologisk jordbrugsproduktion.

Lov nr. 463 af 17. juni 2008 med senere ændringer, jf. lovbekendtgørelse nr. 416 af 3. maj 2011 om økologisk jordbrugsproduktion m.v.

8.2.2.3.2.4. Støttemodtagere

Tilskudsmodtagere er økologiske jordbrugere, ejere eller forpagtere af økologiske jordbrugsbedrifter og konventionelle jordbrug under omlægning. Tilskudsmodtager skal have et årligt arbejdskraftbehov i det primære jordbrug på mindst 830 arbejdstimer opgjort efter normtimesatser.

Det er en forudsætning for tilskud, at bedriften, hvortil der ansøges om tilskud, er økologisk eller er under omlægning til økologi.

8.2.2.3.2.5. Støtteberettigede udgifter

Tilskudsberettigede omkostninger er omkostninger til investeringer i fysiske aktiver herunder, maskiner, inventar og teknologier, som har relevans for den økologiske produktion, samt til generalomkostninger

som; forbedrer landbrugsbedriftens økonomiske og miljømæssige resultater, svarende til definitionen af tilskudsberettigede investeringer i forordning (EU) 1305/2013, artikel 45, stk.2, litra a-d.

Tilskud kan ydes til:

1. opførelse eller forbedring af fast ejendom
2. køb af nye maskiner og nyt udstyr, herunder computersoftware, op til aktivets markedsværdi
3. generalomkostninger i forbindelse med de i litra a) og b) nævnte udgifter, f.eks. honorarer til arkitekter, ingeniører og konsulenter, gennemførlighedsundersøgelser og licenser mv.

Forvaltningsmyndigheden forventer senere i programperioden at introducere standardomkostninger i flere af investeringsordningerne i programmet. Fastsættelsen af standardomkostninger kan ske på baggrund af en "flat rate" takst eller procentsats for nærmere afgrænsede udgiftskategorier eller som en standardsats for enhedomkostninger som defineret i artikel 67, stk. 1 (b-d), og 68 i forordning (EU) 1303/2013.

Kompensationsmetoden er især relevant for standardiserede investeringer og eventuelt projekt-lønomkostninger. Standardomkostninger vil blive anvendt på baggrund af tilbundsående analyser gennemført af et uafhængigt organ. Danmark forventer at gå i dialog med EU-kommissionen om indholdet af disse analyser.

8.2.2.3.2.6. Støttebetingelser

Tilskud kan ydes til jordbrugere som ejer eller forpagter økologiske jordbrugsbedrifter eller konventionelle bedrifter under omlægning. Tilskud kan ydes til investeringer vedrørende bilag 1 produkter.

Tilskuddet kan kun udbetales til autoriserede økologer, bedrifter der på tilsagnstidspunktet ikke er certificerede økologer skal altså på udbetalingstidspunktet være godkendt som økologiske producenter.

Investeringerne skal leve op til de bæredygtighedskriterier, der opstilles i artikel 13, litra e), i delegeret forordning (EU) nr. 807/2014. Støtte til bioenergi projekter må kun ydes til bioenergi, som opfylder gældende bæredygtighedskriterier fastsat i EU-lovgivningen, herunder artikel 17, stk. 2-6, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/28/EF. Herudover gælder i henhold til nationale regler, at andelen af energiafgrøder i den biomasse, som anvendes til biogas, maksimalt må udgøre 25 % målt som vægtinput i årene 2015-2017 og 12 % målt som vægtinput i årene 2018-2020. Det følger heraf, at den andel, som korn og andre stivelsesrige afgrøder, sukker og olieholdige afgrøder tegner sig for ved produktion af bioenergi, ikke må overstige de samme lofter. Det maksimalt tilladte niveau fra år 2021 og fremefter vil afhænge af en evaluering af anvendelsen af energiafgrøder i Danmark i 2018.

Der gives ikke tilskud til genanskaffelse eller til brugt udstyr.

8.2.2.3.2.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Modtagne ansøgninger indenfor en ansøgningsperiode [kan f.eks.](#) prioriteres og udvælges ~~bl.a.~~ på baggrund

af [et eller flere af](#) følgende kriterier:

- teknologiens relevans i forhold til økologisk jordbrugsproduktion
- teknologiens potentiale i forhold til omlægning af flere hektar
- teknologiens økologiske udviklingspotentiale
- bedriftens størrelse eller antal dyreenheder, således at der gives højeste prioritet til de største bedrifter eller de bedrifter med det største antal dyreenheder mv.

Før hver ansøgningsrunde vil en krævet minimumspointscore per ansøgning blive udmeldt. Pointscoren for projekterne fastlægges på grundlag af den nyeste viden om teknikker og innovative processer i landbruget eventuelt med faglig bistand fra viden institutionerne på området. I hver ansøgningsrunde udregnes antallet af point for alle ansøgninger. Ansøgninger med den højeste score, prioriteres højest.

Støtten vil ikke blive udbudt ved udbudsprocedure.

8.2.2.3.2.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Der gives 40 pct. i tilskud. Dog kan der gives 60 pct. i tilskud til projekter, der er direkte relateret til arealer, der modtager tilskud under artikel 28 og 29 i forordning 1305/2013/EU.

8.2.2.3.2.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.2.3.2.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

En udfordring i forbindelse med kontrollen er, at det kan være svært at vurdere, om de tilbud, der er indhentet/ de priser, der er angivet, afspejler den reelle (rimelige) pris på markedet.

8.2.2.3.2.9.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol.

Aktiviteten eller projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene til de investeringer, der ikke er "flat-rate" investeringer, og den afsluttende rapport så vel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne, hvor det kontrolleres, at der er gennemført investeringsprojekt svarende til tilsagnsskrivelsen. For at minimere risikoen gennemføres fysisk afsyning af alle projekter.

Forvaltningsmyndigheden har siden 2011 for landdistriktsprogrammet 2007-2013 indført justeret procedure for verifikation af, om omkostningerne er rimelige i tilsvarende ordninger. Denne vurdering har været

baseret på flere kilder såsom indsendte tilbud og sammenligning af priser for sammenlignelige omkostninger på tværs af ansøgninger mv. Risikoen for overfinansiering er håndteret ved at stille krav om at indhente to uafhængige tilbud på den enkelte investering og ved brug af prisoverslag, prislister eller anden form for dokumentation i sagsbehandlingen. Alle udgiftsposter skal udspecificeres med angivelse af, hvilke opgaver der skal udføres og hvilket udstyr, der forventes indkøbt. Ansøger har herved skullet kunne dokumentere, at der er tale om rimelige priser.

Der vil løbende ske opdatering af praksis på baggrund af identificerede risici.

8.2.2.3.2.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.2.3.2.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.2.3.3. M04c Investeringer til fremme af bioøkonomi (hvilende ordning) (artikel 17)

Underforanstaltning:

- 4.1 — støtte til investeringer i landbrugsbedrifter

8.2.2.3.3.1. Beskrivelse af typen af operationer

Der kan gives tilskud til investering i fysiske aktiver i det primære jordbrug til høst, lagring, oparbejdning mv. af biomasse fra landbruget, som skal anvendes til produktion af biobaserede produkter eller energiproduktion.

8.2.2.3.3.2. Støttetype

Investeringstilskud.

8.2.2.3.3.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.2.3.3.4. Støttemodtagere

Tilskud kan ydes til jordbrugere, ejere eller forpagtere af landbrugsbedrifter. Tilskudsmodtager skal have et årligt arbejdskraftbehov i det primære jordbrug på mindst 830 arbejdstimer opgjort efter normtimesatser.

8.2.2.3.3.5. Støtteberettigede udgifter

Tilskudsberettigede omkostninger er omkostninger til infrastrukturprojekter af betydning for fortsat udvikling og tilpasning af landbrugsproduktionen (fx energiforsyning, biomasse). Herunder investeringer i fysiske aktiver, som kan fremme produktion, behandling og opbevaring af biomasse, svarende til definitionen af tilskudsberettigede investeringer i forordning (EU) 1305/2013 artikel 45, stk. 2, litra a-d.

Tilskud kan ydes til:

- opførelse eller forbedring af fast ejendom
- køb af nye maskiner og nyt udstyr, herunder computersoftware, op til aktivets markedsværdi
- generalomkostninger i forbindelse med de i litra a) og b) nævnte udgifter, f.eks. honorarer til arkitekter, ingeniører og konsulenter, gennemførlighedsundersøgelser og licenser mv.

Forvaltningsmyndigheden forventer senere i programperioden at introducere standardomkostninger i flere af investeringsordningerne i programmet. Fastsættelsen af standardomkostninger kan ske på baggrund af en "flat rate" takst eller procentsats for nærmere afgrænsede udgiftskategorier eller som en standardsats for enhedomkostninger som defineret i artikel 67, stk. 1 (b-d), og 68 i forordning (EU) 1303/2013.

Kompensationsmetoden er især relevant for standardiserede investeringer og eventuelt projektlønomkostninger. Standardomkostninger vil blive anvendt på baggrund af tilbunds gående analyser gennemført af et uafhængigt organ. Danmark forventer at gå i dialog med Europa-Kommissionen om indholdet af disse analyser.

8.2.2.3.3.6. Støttebetingelser

Tilskud kan ydes til jordbrugere som ejer eller forpagter jordbrugsbedrifter.

Tilskuddet gives til fysiske investeringer i teknologi til forarbejdning, behandling og opbevaring af biomasseprodukter.

Investeringerne skal leve op til de bæredygtighedskriterier der opstilles i artikel 13, litra e), i delegeret forordning (EU) nr. 807/2014. Støtte til bioenergi projekter må kun ydes til bioenergi, som opfylder gældende bæredygtighedskriterier fastsat i EU-lovgivningen, herunder artikel 17, stk. 2-6, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/28/EF. Herudover gælder i henhold til nationale regler, at andelen af energiafgrøder i den biomasse, som anvendes til biogas, maksimalt må udgøre 25 % målt som vægtinput i årene 2015-2017 og 12 % målt som vægtinput i årene 2018-2020. Det følger heraf, at den andel, som korn og andre stivelsesrige afgrøder, sukker og olieholdige afgrøder tegner sig for ved produktion af bioenergi, ikke må overstige de samme lofter. Det maksimalt tilladte niveau fra år 2021 og fremefter vil afhænge af en evaluering af anvendelsen af energiafgrøder i Danmark i 2018. De områder i Danmark, som har lavt kulstofindhold i jorden, er typisk associeret med specialiserede former for planteproduktion. Den fremtidige produktion af biobrændstoffer og andre ikke-fødevarer i Danmark forventes primært at vedrøre landbrugsjord, hvor vandkvaliteten kan være negativt påvirket af den normale landbrugsproduktion, men med god kulstofstatus. For støtte til sådanne investeringsprojekter vil der blive stillet krav om dokumentation af forventede neutrale eller minimale effekter vedrørende kulstofindholdet i jorden.

Der gives ikke tilskud til rene genanskaffelsesinvesteringer, til planter eller plantning af planter eller til investering i brugt udstyr.

8.2.2.3.3.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Modtagne ansøgninger indenfor en ansøgningsperiode prioriteres og udvælges på baggrund af

investeringernes pris og effekt målt eksempelvis på forbrug af energi, miljøpåvirkning og effekt på jordens kulstofpulje. Forud for hver ansøgningsrunde vil der for projektansøgninger blive udmeldt en maksimumspris pr. effekt og en krævet minimumspointscore per ansøgning. Ansøgningerne tildes point ud fra forhold mellem pris og forventede effekt for den enkelte investering på udledning eller forbrug af eksempelvis energi, pesticider, næringsstofudnyttelse og effekt på jordkvalitet og biodiversitet. Pointscoren af projekterne fastlægges på grundlag af den nyeste viden om teknikker og innovative processer i landbruget. Efter hver ansøgningsrunde udregnes antallet af point for alle ansøgninger. Ansøgninger med den højeste score, prioriteres højest. Der kan indhentes bidrag fra specialister og eksperter i forbindelse med vurdering af og point tildelingen til projekterne.

8.2.2.3.3.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Der gives 40 pct. i tilskud.

8.2.2.3.3.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.2.3.3.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

Aktiviteten eller projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene til de investeringer der ikke er "flat-rate" omkostninger, og den afsluttende rapport så vel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne, hvor det kontrolleres, at der er gennemført investeringsprojekt svarende til tilsagnsskrivelsen.

En udfordring i forbindelse med kontrollen er, at det kan være svært at vurdere, om de tilbud, der er indhentet/ de priser, der er angivet, afspejler den reelle (rimelige) pris på markedet.

8.2.2.3.3.9.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen foretager administrativ kontrol af alle modtagne ansøgninger, både i tilsagnsfasen og i udbetalingsfasen.

Der har siden 2011 været indført justeret procedure for verifikation af, om omkostningerne er rimelige. Denne vurdering har været baseret på flere kilder såsom indsendte tilbud og sammenligning af priser for sammenlignelige omkostninger på tværs af ansøgninger mv. Risikoen for overfinansiering er håndteret ved at stille krav om at indhente to uafhængige tilbud på den enkelte investering og ved brug af prisoverslag, prislister eller anden form for dokumentation i sagsbehandlingen. Alle udgiftsposter skal udspecificeres med angivelse af, hvilke opgaver der skal udføres og hvilket udstyr, der forventes indkøbt. Ansøger har herved skullet kunne dokumentere, at der er tale om rimelige priser.

Forud for hver ansøgningsrunde vil der for hvert indsatsområde blive udmeldt en maksimumspris pr.

effekt, som fastlægges med bidrag fra specialister og eksperter.

Der vil løbende ske opdatering af praksis på baggrund af identificerede risici.

8.2.2.3.3.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.2.3.3.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.2.3.4. M04d Ikke-produktionsfremmende investeringer for natur eller miljø

Underforanstaltning:

- 4.4 — støtte til ikkeproduktive investeringer i tilknytning til gennemførelse af miljø- og klimamål vedrørende landbrug

8.2.2.3.4.1. Beskrivelse af typen af operationer

Der ydes støtte til ikke-produktionsfremmende investeringer, der bidrager til at gennemføre vandrammedirektivet og Natura 2000 direktiverne- [samt opfyldelse af klimamål](#). Indsatserne er frivillige og går ud over de obligatoriske krav, der indgår i handlingsplanerne for gennemførelse af Natura 2000- og vandrammedirektiverne.

Støtte til ikke produktionsfremmende investeringer anvendes i følgende nationale ordninger; "Etablering af N og P Vådområder", "Etablering af minivådområder", "Jordfordeling og jordkøb", "[Udtagning/ekstensivering af Projekter på lavbundsjorder](#)", "[Naturlige Optimale vandstandsforhold](#)", "Rydning af tilgroede arealer ~~og~~, Forberedelse til afgræsning [og Faciliterende indsats](#) i Natura 2000-områder" og "Natur- og miljøprojekter herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger".

Etableringen af et projekt kan indeholde støtte under en eller flere af følgende deloperationer, der alle bidrager til projektets realisering:

- Forundersøgelser (M04d)
- Etablering af det ikke-produktionsfremmende investeringsprojekt (projektudgifter, herunder til gennemførlighedsundersøgelser, jordfordeling og anlægsudgifter) (M04d)
- Erhvervelse og evt. efterfølgende salg af areal via Jordfordeling / Jordkøb (M04d)
- Fastholdelse-(arealstøtte) (M10a)

Støtte til ikke-produktive investeringer (M04d) og arealkompensation (M10a) udbydes i samme integrerede [foranstaltningstøtteordning](#) for [de tre følgende](#) indsatser **N og P vådområder**, [Udtagning/ekstensivering af Projekter på lavbundsjorder](#) og [Naturlige Optimale vandstandsforhold i Natura 2000-områder](#). Støtten ydes [til](#) i form af [rammetilsagn tilsagn eller reservation af rammer](#), som angiver, hvor meget støtte, der kan tilkendes til investeringsudgifter m.v., køb af jord og arealkompensation. Projektansøger på de integrerede projekter fastlægger et budget fordelt på de enkelte budgetposter.

Under følgende nationale indsatser tilbydes kun støtte til ikke-produktive investeringer (M04d) og altså ikke arealstøtte (M10a): **Minivådområder**, **Rydning af tilgroede arealer ~~og~~, Forberedelse til afgræsning [og en faciliterende indsats](#) i Natura 2000-områder** og **Natur- og miljøprojekter, herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger**.

Typer af aktioner eller indsatser

N og P Vådområder og **Udtagning/ekstensivering af Projekter på lavbundsjorder** nås via 2 aktioner:

- Forundersøgelser
- Etablering af vådområder og lavbundsprojekter.

~~Minivådområder~~ designes specielt med det formål at modtage og behandle landbrugets drænvand uden at hindre dræning af de omkringliggende marker. ~~Minivådområder skal tilbyde en potentielt omkostningseffektiv og målrettet løsning til at forhindre tab af næringsstoffer fra drænvandet, før det når de modtagende vandområder.~~

Vådområderne kan etableres ved brug af minivådområder .

Minivådområder nås via 1 aktion:

- Etablering af minivådområde

Optimale Naturlige vandstandsforhold, Rydning af tilgroede arealer og Forberedelse til afgræsning og Faciliterende indsats i Natura 2000-områder nås via 5 aktioner:

- Forundersøgelser inden etablering af optimale vandstandsforhold
- Etablering af optimale vandstandsforhold
- Rydning af tilgroede arealer
- Forberedelse til afgræsning
- ~~Forundersøgelser inden etablering af naturlige vandstandsforhold~~
- ~~Etablering af naturlige vandstandsforhold~~
- Faciliterende indsats

Natur- og miljøprojekter, herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger nås via 2 aktioner:

- Natur- og miljøprojekter, herunder fx græsningsprojekter, etablering af særlige levesteder og beplantninger
- Udgift til vedligeholdelse/ renholdelse af beplantningen i 3 år

8.2.2.3.4.2. Støttetype

Investeringsstøtte, herunder forundersøgelser, i forbindelse med etablering af N og P Vådområder, ~~Minivådområder~~, Jordfordeling og statslig jordkøb, ~~Udtagning/ekstensivering af Projekter på~~ lavbundsjorder, ~~Naturlige Optimale~~ vandstandsforhold, Rydning af tilgroede arealer, ~~og~~ Forberedelse til afgræsning ~~og~~ Faciliterende indsats i Natura 2000-områder, Natur- og miljøprojekter herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger.

8.2.2.3.4.3. Forbindelser til anden lovgivning

Artikel 28 i forordning 1305/2013/EU – Fastholdelse af ikke-produktionsfremmende investeringsprojekter.

8.2.2.3.4.4. Støttemodtagere

Alle fysiske og juridiske personer kan søge om tilskud til projekter, [med nedenstående undtagelser](#).

For projekter under **N og P Vådområder** kan [dog](#) kun kommuner/~~stater~~ [Naturstyrelsens decentrale enheder](#) være projektejere, tilsagnshavere og ansvarlige for gennemførelse af projekterne.

Kommunerne/~~stater~~ [Naturstyrelsens decentrale enheder](#) kan ansøge om midler til ~~forundersøgelser~~ [forundersøgelser](#) og senere til gennemførelse af projekterne. [Naturstyrelsen prioriterer og indstiller tilsagn og afslag på tilsagn til NaturErhvervstyrelsen.](#)

[For projekter på lavbundsjord](#) kan Naturstyrelsens decentrale enheder og kommuner være projektejere, tilsagnshavere og ansvarlige for gennemførelse af projekterne. [Naturstyrelsen prioriterer og indstiller tilsagn og afslag på tilsagn til NaturErhvervstyrelsen.](#)

[Til Særlige levesteder for bilag IV-arter](#) kan støttemodtagere være foreninger, organisationer, private lodsejere og kommuner; staten kan ikke være støttemodtager.

8.2.2.3.4.5. Støtteberettigede udgifter

Der kan ydes støtte til ikke-produktive investeringer i forbindelse med gennemførelsen af et projekt ~~med 100 pct. af de støtteberettigede udgifter~~, som er nødvendige og direkte kan relateres til projektet. De overordnede støtteberettigede udgifter vil ud fra nationale kriterier blive fastsat inden hver ansøgningsrunde, herefter vil hvert enkelt projekt blive vurderet i forhold til om støttede udgifter er begrundet i projektets succes og i forhold til om de er omkostningseffektive.

8.2.2.3.4.6. Støttebetingelser

N og P Vådområder

Forundersøgelser bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i forhold til udpegninger af områder [til vådområder med indsatsbehov](#) til opfyldelse af vandrammedirektivet.

Anlæg bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i forhold til udpegninger af områder [til vådområder med indsatsbehov](#) til opfyldelse af vandrammedirektivet, områdernes beskaffenhed og fastholdelse af arealerne.

Minivådområder

~~Projekterne gennemføres foreløbig som pilotprojekter. Placeringen af vådområderne afgøres efter anbefaling fra et panel af eksperter. Efter pilotprojektfasen ydes støtte. Minivådområder bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser, fx i forhold arealets beliggenhed i forhold til ~~etablering af lavbundsområder, vandløb samt arealets dræningsforhold, herunder det drænet areal, der afvander til~~ minivådområder ~~kun,~~~~

~~hvis effekten hvad angår N og P kan dokumenteres, og projekterne er omkostningseffektive. I så fald vil sådanne kvælstofbelastningen i området. Sådanne projekter måske kunne fx indgå som led i opfyldelsen af vandrammedirektivet i projekternes opretholdelsesperiode.~~

Udtagning/ekstensivering af Projekter på lavbundsjorder

Forundersøgelser bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i forhold til udpegninger af områder til lavbundsprojekter.

Anlæg bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i forhold til udpegninger af områder til lavbundsprojekter, områdernes beskaffenhed og fastholdelse af projektet.

Naturlige Optimalt vandstandsforhold i Natura 2000 områder

Forundersøgelser bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i et særligt udpegede Natura 2000-områder til hydrologi. Etableringen bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i et særligt udpegede Natura 2000-områder til hydrologi, eller om arealet er udpeget som "Areal uden tilskudsmulighed i Natura 2000". Yderligere vil der blive fastsat betingelser i forhold til arealets beskaffenhed og fastholdelse af arealerne.

Rydning af tilgroede arealer, Forberedelse til afgræsning og Faciliterende indsats i Natura 2000-områder

Rydning af tilgroede arealer

Der fastsættes nationalt betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i et særligt udpegede Natura 2000-områder til rydning, eller om arealet er udpeget som "Areal uden tilskudsmulighed i Natura 2000". Der bliver fastsat betingelser i forhold til arealets beskaffenhed og fastholdelse af arealerne.

Forberedelse til afgræsning

Der fastsættes nationalt betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i et særligt udpegede Natura 2000-områder til pleje eller om arealet er udpeget som "Areal uden tilskudsmulighed i Natura 2000". Der bliver fastsat betingelser i forhold til arealets beskaffenhed, fastholdelse af arealerne og etablering af ledsageelementer.

Faciliterende indsats

Der fastsættes nationalt betingelser i forhold til arealets beliggenhed i Natura 2000 og i forhold til hvert enkelt selvstændigt afgrænset område, der søges omfattet af foranstaltningen fx i forhold til projektets minimumstørrelse og antallet af deltagende lodsejere.

Natur- og miljøprojekter herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger

~~Forundersøgelser bliver underlagt~~Der fastsættes nationalt ~~fastsatte~~ betingelser ~~f.eks.~~ i forhold til arealets beliggenhed ~~fx~~ i forhold til ~~udpegninger~~ kendte forekomster af ~~områder~~.

~~Anlæg bliver underlagt nationalt fastsatte~~ Bilag IV arter eller HNV og betingelser ~~f.eks.~~ i forhold til ~~arealets beliggenhed~~ hvert enkelt selvstændigt projekt, der søges omfattet af foranstaltningen fx betingelser i

forhold til ~~udpegninger af området~~ projektets minimumstørrelse.

Betingelser f.eks. i forhold til placering, plantning vil blive fastsat nationalt. Beplantningerne skal i hovedsagen være geografisk adskilte fra anden skovbevoksning.

8.2.2.3.4.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

N og P Vådområder skal være beliggende inden for udpegede ~~områder~~ områder med indsatsbehov i medfør af Vandrammedirektivet. Projekterne prioriteres af Naturstyrelsen inden for hvert vandopland bl.a. ud fra omkostningseffektiviteten, og der vurderes på grundlag af kriterier, der fastsættes nationalt. Naturstyrelsen udmelder krav omkring indsatsen til kommunerne. Der skal forud for ansøgningsrunderne foregå en sceerening af mulige projekter. Dette indebærer blandt andet, at der er nedsat vandoplandstyregrupper (VOS) svarende til de 23 hovedvandoplande, hvor der skal ske en vådområdeindsats. Hovedvandoplandene genfindes i de statslige vandplaner. VOS'en sammensættes af repræsentanter for de kommuner, hvis geografi indgår i hovedvandoplandet, og som påtænker en vådområdeindsats. Staten kan indgå i VOS'en tildeles en økonomisk ramme som modsvarer en givent N. VOS'en for det enkelte vandopland foretager screeningen af projektmuligheder og P-reduktionskrav under forudsætning kommuner/staten ansøger på den baggrund om en omkostningseffektiv implementering. tilskud til projekter. VOS'en overvåger diverse nøgledata om projekternes geografi, reduktionskapacitet, pris, tid og projektmodningsstatus. Naturstyrelsen prioriterer ansøgningerne i en ansøgningsrunde efter omkostningseffektivitet og sekundært efter størrelse på absolut reduktion.

~~Det er op til VOS'en at identificere og prioritere mellem de mest omkostningseffektive projektansøgninger. VOS'en skal løbende opdatere en vandoplandsplan (VOP), som er et projektkatalog med oplysninger om alle påtænkte projekter med diverse nøgledata om geografi, reduktionskapacitet, pris, tid og projektmodningsstatus. VOP'ens data konsolideres løbende i takt med at der sker en projektmodning. Således har staten (Naturstyrelsen) til enhver tid et overblik over den igangværende og forventede projektindsats, herunder om det forventede mål kan nås.~~

Projektforslag om **minivådområder** vurderes af en ekspertgruppe, ~~som rådgiver om udvælgelse eller efter model udarbejdet af projekter, og hvordan projekterne etableres effektivt og effekterne overvåges.~~ uafhængige eksperter. Projekterne kan bl.a. prioriteres efter følgende typer kriterier:

- beliggenhed ~~i forhold til de særlige udpegninger til hydrologi~~
- omkostningseffektivitet

Udtagning/ekstensivering af Projekter på lavbundsjorder skal være beliggende inden for udpegede områder til lavbundsprojekter. Projekterne prioriteres bl.a. ud fra omkostningseffektiviteten, der vurderes på grundlag af de kriterier, der fastsættes nationalt.

~~Naturlige vandstandsforhold,~~ Ansøgninger om projekter til Optimale vandstandsforhold prioriteres i forhold til de særligt udpegede Natura 2000-områder til hydrologi, og anlæg prioriteres før forundersøgelser, og derefter prioriteres projekter, der inddrager fx arealer med naturtyper eller arter, der er særligt truede grundet ringe hydrologiske forhold og derefter store projekter før små.

Rydning af tilgroede arealer og Forberedelse til afgræsning i Natura 2000 områder prioriteres i forhold til de særligt udpegede Natura 2000-områder til hydrologi, rydning eller pleje. Derudover kan projekterne Projekter der indeholder rydning prioriteres før projekter, der alene omfatter forberedelse til afgræsning, derefter prioriteres efter bl.a. følgende typer nationalt fastsatte kriterier: i forhold til fx det udpegede areal og derefter efter størrelse, idet et større areal går forud for mindre

beliggenhed i forhold til de særlige udpegninger til hydrologi, rydning og pleje.

størrelse på projektet idet større areal går forud for mindre

Faciliterende indsats i Natura 2000-områder prioriteres i forhold til Natura 2000-områderne og derefter prioriteres efter nationalt fastsatte kriterier i forhold til fx antal deltagende lodsejere, omkostningseffektivitet og størrelse på projekterne, hvor store projekter prioriteres over små.

- omkostningseffektivitet

Natur- og miljøprojekter, herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger udvælges efter nationalt fastsatte kriterier. En kombineret anvendelse af § 3-registreringen og High Nature Value-kortlægningen (HNV) kan identificere, hvor en indsats kan give mest værdi for pengene. Projekterne kan bl.a. prioriteres efter følgende typer kriterier:

- særlige biotop indsatser
- størrelse på projektet idet større areal går forud for mindre
- omkostningseffektivitet

8.2.2.3.4.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

100 pct. støtte til støtteberettigede fakturerede udgifter, for landskabs- og biotopforbedrende beplantninger ydes dog 60 pct. i støtte til støtteberettigede udgifter, eller standardomkostninger.

Forvaltningsmyndigheden kan vælge at yde støtten som standardsatser for enhedsomkostninger, jf. artikel 67 (b) i forordning 1303/2013/EU, for de omkostninger, der er fastsat standardomkostninger for jf. tabellerne nedenfor. I den udstrækning, der ydes støtte med standardsatser, benyttes de nedennævnte satser. I forbindelse med hver ansøgningsrunde meldes det ud, hvilke af nedennævnte teknologier, der benyttes standardsatser til.

Standardomkostninger fastsættes på et niveau, som kompenserer op til 100 pct. af udgifterne til investeringen, for landskabs- og biotopforbedrende beplantninger dog 60 pct. af udgifterne til investeringen. For udvalgte investeringer gælder særligt, at der er et maksimumbeløb og at satserne kan blive differentieret afhængigt af objektive kriterier, der angives i vejledningen.

Der fastsættes standardomkostninger for udgifter i forbindelse med forberedelse af et areal til afgræsning, landskabs- og biotopforbedrende beplantninger, samt etablering af særlige levesteder for bilag IV-arter jf. tabellerne nedenfor.

Omkostningerne vedr. forberedelse til afgræsning fastsættes på de mest almindelige investeringer, der

erfaringsmæssigt ses i projekterne, hvilket svarer til de investeringer, der er nødvendige for at forberede et areal til afgræsning.

Omkostningerne vedr. Særlige levesteder for bilag IV-arter fastsættes på baggrund af de samlede investeringer, der erfaringsmæssigt ses i projekterne. Standardomkostninger fastsættes afhængigt af indsatsområder i ordningen og differentieres på baggrund af størrelse pr. m2 sø eller pr. meter dige. Dermed indføres der ikke standardomkostninger for de individuelle tiltag, der ligger bag etableringen af indsatserne, fx anlægsarbejde eller materiale mv.

Omkostninger vedr. landskabs- og biotopforbedrende beplantninger fastsættes på baggrund af de mest almindelige investeringer, der erfaringsmæssigt ses i projekterne. Udgifter til jordbearbejdning, plantemateriale, plantning, efterplantning, renholdelse i 3 år og konsulentbistand svarer til de investeringer, der er nødvendige for at etablere beplantninger. [Endelig fastlæggelse af standardomkostninger for landskabs- og biotopforbedrende beplantninger udestår og der kan ske ændringer i det her beskrevne.]

Standardomkostninger for Forberedelse til afgræsning

<u>Investering</u>	<u>Uddybning</u>	<u>Standardpris</u>
<u>Hegn</u>	<u>Typer af hegn:</u>	
	<u>Entrådet/totrådet</u>	<u>19 kr./meter</u>
	<u>Tretrådet/firetrådet/nethegn</u>	<u>28 kr./meter</u>
<u>Elforsyning</u>	<u>Spændingsgiver og montering</u>	<u>9.228 kr./stk. spændingsgiver</u>
<u>Vandforsyning</u>	<u>Kar med forsyning</u>	<u>13.202 kr.</u>
	<u>Drikkekop med forsyning</u>	<u>496 kr.</u>
	<u>Mulepumpe med forsyning</u>	<u>1.991 kr.</u>
<u>Fangfold</u>	<u>Varianter:</u>	
	<u>Fast</u>	<u>16.478 kr./stk. fangfold</u>
	<u>Mobil</u>	

Standardomkostninger for Særlige levesteder for Bilag IV-arter

<u>Indsats</u>	<u>Uddybning</u>	<u>Standardpris</u>
<u>Etablering af sø</u> <u>Størrelse m2</u>	<u>Interval a: 100-400</u>	<u>14.668 kr./sø</u>
	<u>Interval b: 401-700</u>	<u>31.869 kr./sø</u>
	<u>Interval c: 701-1000</u>	<u>48.572 kr./sø</u>
	<u>Interval d: 1001-1300</u>	<u>64.807 kr./sø</u>

	Interval e: 1301-1600	80.575 kr./sø
	Interval f: 1601-2000	98.379 kr./sø
Etablering af stendige	Pr. løbende meter	
	En-rækket stendige	1.606 kr./lbm.
	To-rækket stendige	2.811 kr./lbm.

Standardomkostninger for Landskabs- og biotopforbedrende beplantninger*

Indsats	Uddybning	Standardpris
Plantepris	Jordbearbejdning Plantemateriale Plantning Efterplantning Renholdelse i 3 år Konsulentbistand	[Udestår]. Én samlet pris pr. plante, hvor standardprisen er beregnet på baggrund af de nævnte elementer. Eks. 20 kr. pr plante X samlet antal planter i projektet: 1000 planter x 20 kr. = 20.000 kr. til projektet som skal dække samtlige nævnte udgifter til etablering af beplantningen.

*Endelig fastlæggelse af standardomkostninger for landskabs- og biotopforbedrende beplantninger udestår og der kan ske ændringer i det her beskrevne.

8.2.2.3.4.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.2.3.4.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med implementering og kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

Af risici for fejl i implementeringen kan nævnes:

- At projektet ikke er afsluttet inden for den i tilsagnet fastsatte frist
- At udbetalingsanmodning inklusive bilag ikke er indsendt rettidig
- At der ikke indhentes tilbud efter EU udbudsreglerne for gennemførelse af større anlægsprojekter
- At det i forbindelse med kontrollen kan være svært at vurdere, om de tilbud, der er indhentet/ de priser, der er angivet, afspejler den reelle pris på markedet.

8.2.2.3.4.9.2. Afbødende foranstaltninger

Indsætterne gennemføres i et samarbejde mellem NaturErhvervstyrelsen, Naturstyrelsen og kommunerne repræsenteret ved Kommunernes Landsforening, hvilket vil reducere de nævnte risici.

Udgifterne til forundersøgelser og anlægsinvesteringerne kan kontrolleres administrativt med en 100 pct. bilagskontrol, mens gennemførelse af anlæg eller investeringer kontrolleres gennem en fysisk besigtigelse på stedet. Derudover kontrolleres det administrativt, om der er tinglyst servitut på arealer med anlæg af vådområder, [optimale vandstandsforhold og projekter på lavbundsjorder](#). Jordfordelingshandlerne kan kontrolleres gennem en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene.

Følgende støttebetingelser kontrolleres administrativt:

- Ansøger er en fysisk eller juridisk person
- Projektarealernes beliggenhed

Følgende støttebetingelser kontrolleres ved fysisk kontrol:

- Projektet er [udført/gennemført](#) i overensstemmelse med tilsagnet
- Betingelserne for tilsagnets opretholdelse overholdes
- Ansøger skal sikre, at der er adgang til projektområdet og det fysiske projektmateriale i forbindelse med kontrol

Følgende forpligtelser kontrolleres administrativt:

- Projektet er afsluttet inden for den i tilsagnet fastsatte frist
- Udbetalingsansøgning inklusive bilag [skal indsendes/indsendt](#) rettidigt

Følgende forpligtelser kontrolleres fysisk:

- Alle tilsagnsrelaterede bilag skal holdes tilgængeligt i 5 år og kontrolleres ved [100 pct.](#) bilagskontrol
- Er de i tilsagnet beskrevne investeringer gennemført og/eller er anlægget fysisk etableret i overensstemmelse med tilsagnet
- Der skal ske tinglysning af servitut, hvis dette fremgår af tilsagnets forpligtelser

Overholdelse af udbudsregler er et vanskeligt område at kontrollere. Forvaltningsmyndigheden har siden 2011 for tilsvarende ordninger under landdistriktsprogrammet 2007-2013 opdateret relevante interne arbejdsdokumenter og indført udvidet procedure for overholdelse af udbuds- og tilbudsregler, herunder ny sagsbehandlingsinstruks, nyt ansøgningsmateriale, bekendtgørelse og vejledninger. Herudover er der i starten af 2013 gennemført nye tiltag vedrørende intern opfølgning på kontrol af overholdelse af udbudsregler i sagsbehandlingen og uddannelsesaktiviteter for sagsbehandlerne vedrørende udbud.

For indsatsen for etablering af **N og P Vådområder** [og lavbundsprojekter](#) sender [kommunen/staten ansøger](#) ansøgning til NaturErhvervstyrelsen. Naturstyrelsen [under Miljøministeriet](#) forestår en faglig kontrol og en kontrol af overholdelse af krav om omkostningseffektivitet. På den baggrund [prioriterer og](#) indstiller [Naturstyrelsen/Miljøministeriet](#) ansøgninger til afslag eller tilsagn til NaturErhvervstyrelsen, som foretager en legalitetskontrol og træffer afgørelse om tilskud. NaturErhvervstyrelsen varetager meddelelse af tilsagn, udbetaling af tilskud og kontrol af de enkelte

projekter. Det er således kommunen eller staten, der er projektejer og ansvarlig for gennemførelse af projekterne, hvilket bør reducere fejl risici.

For at sikre rimelige priser [på N og P Vådområder](#) har Naturstyrelsen udarbejdet en oversigt over rimelige priser for forskellige aktiviteter, der indgår i de forskellige faser af etableringen af et vådområdeprojekt. Oversigten findes tilgængelig på styrelsens hjemmeside og kan således tjene til vejledning af ansøgere. Her opgives for hver aktivitet hhv. et højt og et lavt estimat. Naturstyrelsen benytter i sin sagsbehandling af ansøgningerne ~~et~~[dette](#) sæt af "rimelige priser" til vurdering af et forsvarligt omkostningsniveau. Ansøger vil være nødt til at angive begrundelser for værdier, der overskrider disse. [Der kan være lokale forhold, som berettiger dette](#). Disse vurderings-talsæt lægger sig op ad de høje estimater for rimelige priser, hvilket har vist sig at være relevant i forhold til markedsudviklingen over årene.

~~En~~[Der kan nedsættes en](#) kontaktgruppe [fx](#) bestående af repræsentanter fra Kommunernes Landsforening, kommunerne, NaturErhvervstyrelsen og Naturstyrelsen, [der](#) koordinerer den tværministerielle indsats.

8.2.2.3.4.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.2.3.4.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

[For de ordninger der anvender standardomkostninger er tilskudssatserne fastsat på et niveau som kompenserer op til 100 pct. af udgifterne til investeringer, for landskabs- og biotopforbedrende beplantninger dog 60 pct. af udgifterne til investeringen.](#)

[Tilskud vil blive ydet til de omkostninger og med de satser, som fremgår af tabellen, i den udstrækning der udbydes støtte til de nævnte omkostninger. For udvalgte investeringer gælder særligt, at det er et maksimumbeløb, og at satserne kan blive differentieret afhængig af objektive kriterier, der angives i vejledningen.](#)

~~Ikke relevant.~~

8.2.2.3.5. M04e Tekniske anlæg på agerjord

Underforanstaltning:

- 4.1 — støtte til investeringer i landbrugsbedrifter

8.2.2.3.5.1. Beskrivelse af typen af operationer

Tekniske anlæg til fjernelse af næringsstoffer fra drænvand med henblik på at højne det produktive output på agerjord nås via 1 aktion:

- Etablering af tekniske anlæg til fjernelse af næringsstoffer fra drænvand

Der vil kunne opnås støtte til investeringer i fysiske aktiviteter i forbindelse med etablering af anlæg til målrettet fjernelse af næringsstoffer fra drænvand (f.eks. i form af minivådområder), der tillader en mergødning af bedriftens arealer, uden konsekvens for vandmiljøet.

- Projektforslag om tekniske anlæg vurderes efter modeller eller ved evaluering af en ekspertgruppe, hvis modellen for udvælgelsen ikke vurderes at være moden. Modellen udarbejdes af uafhængige eksperter.

8.2.2.3.5.2. Støttetype

Tilskud til støtteberettigede investeringer jf. artikel 45 i forordning (EU) 1305/2013.

8.2.2.3.5.3. Forbindelser til anden lovgivning

Gødskningsloven og gødskningsbekendtgørelsen. DK nitrathandlingsprogram. Kommende forslag til lov om minivådområder?

8.2.2.3.5.4. Støttemodtagere

Tilskud kan ydes til jordbrugere, ejere eller forpagtere af jordbrugsbedrifter.

8.2.2.3.5.5. Støtteberettigede udgifter

Tilskud kan ydes til:

4. anlæg af opførelse eller forbedring af fast ejendom
5. generalomkostninger i forbindelse med de i litra 1) nævnte udgifter, f.eks. honorarer til

[konsulenter, gennemførlighedsundersøgelser mv.](#)

8.2.2.3.5.6. Støttebetingelser

Tilskud kan ydes til jordbrugere som ejer eller forpagter jordbrugsbedrifter.

Anlæggene bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser, fx i forhold arealets beliggenhed i forhold til lavbundsområder, vandløb samt arealets dræningsforhold, herunder det drænedede areal, der afvander til minivådområder og kvælstofbelastningen i området.

Der gives ikke tilskud til rene genanskaffelsesinvesteringer eller til investering i brugt udstyr.

8.2.2.3.5.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Støtten udbydes gennem årlige ansøgningsrunder.

Modtagne ansøgninger indenfor en ansøgningsperiode prioriteres og udvælges bl.a. på baggrund af følgende typer kriterier:

- beliggenhed
- omkostningseffektivitet
- den totale tilbageholdelse af den beregnede min mængde kvælstof

8.2.2.3.5.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Der gives 40 pct. i tilskud til støtteberettigede investeringer.

8.2.2.3.5.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.2.3.5.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

En udfordring i forbindelse med kontrollen er, at det kan være svært at vurdere, om de tilbud, der er indhentet/ de priser, der er angivet, afspejler den reelle pris på markedet.

8.2.2.3.5.9.2. Afbødende foranstaltninger

Følgende støttebetingelser kontrolleres administrativt:

- Ansøger er en fysisk eller juridisk person

- Projektarealernes beliggenhed

Følgende støttebetingelser kontrolleres ved fysisk kontrol:

- Projektet er gennemført i overensstemmelse med tilsagnet og med de tekniske anvisninger der udarbejdes fra Århus Universitet
- Betingelserne for tilsagnets opretholdelse overholdes
- Ansøger skal sikre, at der er adgang til projektområdet og det fysiske projektmateriale i forbindelse med kontrol
- Afgrænsning af drænoplandets størrelse
- Indhentelse af alle relevante tilladelser

Følgende forpligtelser kontrolleres administrativt:

- Projektet er afsluttet inden for den i tilsagnet fastsatte frist
- Udbetalingsanmodning inklusive bilag er indsendt rettidigt

Følgende forpligtelser kontrolleres fysisk:

- Alle tilsagnsrelaterede bilag skal holdes tilgængeligt i 5 år og kontrolleres ved bilagskontrol
- Er de i tilsagnet beskrevne investeringer gennemført og/eller er anlægget fysisk etableret i overensstemmelse med tilsagnet

NaturErhvervstyrelsen har ansvar for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol.

Aktiviteten eller projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene til de investeringer, der ikke er "flat-rate" investeringer, og den afsluttende rapport såvel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne, hvor det kontrolleres, at projektet er gennemført svarende til tilsagnsskrivelsen. For at minimere risikoen gennemføres fysisk afsyning af alle projekter.

8.2.2.3.5.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.2.3.5.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.2.4. Oplysninger, der er specifikke for foranstaltningen

Definition af ikkeproduktive investeringer

Ikke-produktive investeringer er investeringer, som ikke har til formål at medføre, og som ikke medfører en landbrugsmæssig, skovbrugsmæssig eller anden kommerciel gevinst. Investeringerne har til formål at levere miljø-, klima-, natur-, dyrevelfærdsmæssige eller andre samfundsgevinster i forbindelse med landbrugs-, skovbrugs- og fødevarersektoren, men skal ikke føre til forbedringer af det kommercielle afkast fra produktionen. De ikke-produktive investeringer kan have afledte positive effekter, så som forbedring af muligheder for friluftsoplevelser, naturoplevelser eller turisme. Disse effekter kan – omend det ikke er det primære formål – medføre en kommerciel fordel for andre ikke-relaterede brancher. Denne indirekte effekt tælles ikke med i vurderingen af, om den pågældende investering er ikke-produktiv.

Definition af kollektive investeringer

Ikke relevant, idet der ikke tilbydes støtte til kollektive investeringer under programmet.

Definition af integrerede projekter

Integrerede projekter er projekter, som samtidig forfølger flere af de mål, som forfølges i programmet. For at skabe synergi, er det hensigten at udbyde nationale ansøgningsordninger, som udbyder støtte til samme projekt i medfør af mere end én artikelhjemmel i landdistriktsforordningen. Projekter, som således modtager støtte under mere end én artikelhjemmel, er integrerede projekter, idet de baseres på mere end én artikel og dermed varetager mere end ét hensyn eller formål.

I bilag 2 ses en oversigt over sammenhængen mellem de nationale ansøgningsordninger og anvendelsen af støttehjemlerne i landdistriktsforordningen. Med den integrerede tilgang er det forventningen, at de samme støttemidler kan forfølge mere end ét mål i programmet. Med landdistriktsprogrammet integreres indsatsen for forbedring af jordbrugserhvervets konkurrenceevne og erhvervets miljømæssige bæredygtighed. Mange af de nationale ansøgningsordninger under programmet vil således have sekundære effekter/målsætninger (for eksempel inden for miljø, klima, husdyrvelfærd eller natur), som er lige så vigtige, som den i programmet angivne primære effekt/målsætning.

Definition og identifikation af støtteberettigede NATURA 2000-steder og andre støtteberettigede steder med høj naturværdi

HNV-områder

NaturErhvervstyrelsen har med bistand fra Aarhus Universitet udviklet et nyt HNV GIS udpegningskort, som bygger på tilgængelige og kvalitetssikrede data med udsagn om naturværdi. Fundamentet er EU's vejledning om HNV indikatorer (Anno 2009). Med HNV udpegningen defineres en række arealer med ekstensiv landbrugsdrift, halvnaturarealer (seminatural areas), mosaikstrukturer og forekomst af særlige

arter.

Natura2000-områdeudpegning

Det udpegede danske Natura 2000-areal på land udgør ca. 360.000 ha og udgør ca. 8,4 pct. af landets areal (kilde Naturstyrelsen, kontekstindikator 34). I bilag 3 ses bevaringsstatus i 2013 for de arter og naturtyper, som i Natura 2000-sammenhæng er relevante for Danmark, og som er opført i habitatdirektivets bilag.

Beskrivelse af, hvor målrettet støtten til landbrug er i overensstemmelse med SWOT-analysen, udført i forbindelse med prioriteten, jf. artikel 5, stk. 2, i forordning (EU) nr. 1305/2013

Under sub-measure M04a udbydes der støtte til investeringer, som både skal fremme miljømæssig bæredygtighed og omstrukturering af den pågældende landbrugsbedrift.

For en række af disse investeringer vil den primære prioritet være lettelse af omstruktureringen jf. artikel 5(2) i forordning (EU) 1305/2013. Investeringsstøtten til dette formål målrettes ikke efter type eller størrelse af landbrug, da det bør være op til landmanden at fastlægge sin bedriftsstruktur ud fra ønsket om at optimere sin indtjening under givne markedsforhold, men støtten målrettes til kvægsektoren og svinesektoren. De to sektorer har oplevet en stor grad af omstrukturering i de seneste år jævnfør analysen i afsnit 4.1, forventes fortsat at skulle undergå omstrukturering og modernisering for at sikre sin konkurrenceevne, og har behov for lettelse af finansieringen heraf. For investeringsstøtten til omstrukturering i svinesektoren vil der blive stillet supplerende krav til miljøeffekt af investeringen i form af et minimumspointsystem.

Støtten skal lette omlægning til nye faciliteter, teknologier og processer, som kan skabe fortsat produktivitetsfremgang på bedrifterne under forøgede krav til bæredygtighed.

Liste over nye krav, der er pålagt af EU-lovgivning for at sikre overholdelse, og for hvilken støtte kan ydes under artikel 17, stk. 6, i forordning (EU) nr. 1305/2013

Der forventes ikke udbetalt støtte til investeringer i henhold til denne hjemmel.

8.2.2.5. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Vedr. M04d Ikke-produktionsfremmende investeringer

Jordfordeling og statsligt opkøb

Dette virkemiddel kan bruges i alle de nationale ordninger, der er omfattet af nærværende sub-measure,

herunder alle aktioner til fremme af implementeringen af EU's vandramme- og naturdirektiver. ~~og~~

Prisfastsættelse ved jordkøb - Arealerne sælges frivilligt af lodsejerne. Der handles til markedsprisen i lokalområdet. Prisen fastsættes ved forhandling mellem lodsejer og kyndige evaluatore fra NaturErhvervstyrelsen eller Naturstyrelsen. Ved Statens køb af jord vil det være muligt, at sælger på markedsvilkår får en forkøbsret til arealet, når det videresælges efter etablering af projektet. Arealerne vil blive solgt i udbud, og forkøbsretten indrømmes på de vilkår, som højstbydende byder. Bygningerne og arealer, der ikke er relevante i forhold til selve projektet, vil blive solgt via ekstern ejendomsmægler eller i udbud hurtigst muligt efter erhvervelsen. Der kan opstå et medfinansieret tab på grund af ændrede konjunkturer, misforhold mellem bygningsomfang og arealtillæggende og lignende forhold.

Forvaltningsmyndigheden forventer at yde mere end 10 pct. og op til 100 pct. i støtte til køb af projektjord med henblik på gensalg i følgende ekstraordinære og behørigt begrundede projekter vedrørende; etablering af vådområder, projekter på lavbundsjord og genoprettelse af optimale vandstandsforhold i Natura 2000-områder, jf. artikel 69, stk.3. litra b.

Alle projekter er frivillige projekter, der medvirker til gennemførelse af såvel EU's habitat- og vandrammedirektiver. Det er derfor nødvendigt for at nå de miljømæssige mål, at statsligt opkøb kan finansiere op til 100 % af de samlede udgifter til den pågældende operation. Opkøb af projektjord for at etablere projekter og sikre gennemførelsen nødvendiggør, at der kan ydes op til 100 pct. støtte til køb af projektjord. Opkøb af projektjord er nødvendig for at sikre projekternes gennemførelse og dermed opfyldelsen af habitat- og vandrammedirektiv.

Prisfastsættelse ved jordsalg - Markedsprisen, når staten sælger, vil ofte være væsentlig lavere end udgangssituationen, når projektet er blevet implementeret. Dette skyldes stærkt reducerede produktionsmuligheder efter gennemførelse af projektet. For at sikre, at gensalg af jord sker til markedspriser, vil arealerne som hovedregel blive solgt i udbud. Arealerne vil blive solgt af staten med påførte juridiske forpligtelser til at sikre den varige ændring i arealanvendelsen som natur. Salgspris vurderes af særligt kyndige evaluatore fra NaturErhvervstyrelsen eller Naturstyrelsen, der skeler til en evaluering af den aktuelle grundpris, som skattemyndighederne i Danmark (SKAT) eller NaturErhvervstyrelsen på grundlag af markedets evalueringer og statistikker, har fastsat. Proceduren for gensalg af arealer skal være åben for alle interesserede parter, tidligere ejer af arealet kan få forkøbsret på vilkår, som fastsat af højstbydende. Der tinglyses servitut på arealer inden for projektområdet.

Yderligere oplysninger specifikke for den pågældende foranstaltning

Forundersøgelser af et projekt er støtteberettigede, selv om den fysiske operation viser sig ikke at kunne gennemføres.

Der vil nationalt blive fastsat kriterier for, om der efter realisering af det ikke-produktionsfremmende investeringsprojekt kan søges arealstøtte under artikel 28 i forordning 1305/2013/EU – Fastholdelse af ikke-produktionsfremmende investeringsprojekter.

Jordfordeling / Statsligt opkøb af jord forestås af to statslige institutioner, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (NaturErhvervstyrelsen (FIA)) og Miljøministeriet (Naturstyrelsen) under Miljø- og Fødevareministeriet.

Det er fast praksis, at lodsejere samtidig med tilbud om deltagelse i jordfordeling og /eller statens køb får tilbudt arealstøtte under Artikel 28 i forordning 1305/2013/EU – Fastholdelse af ikke-produktionsfremmende investeringsprojekter.

Det er den konkrete forhandling med lodsejeren, der er afgørende for valget af virkemidlet, idet frivillighed er grundstenen i etableringen af vådområder og udtagning/ekstensivering af lavbundsjorder.

Støttebetingelsen er, at der er indgået en bindende jordfordeling eller en bindende handelsaftale.

8.2.3. M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)

8.2.3.1. Retsgrundlag

Artikel 18 i Landdistriktsforordningen (1305/2013/EU).

8.2.3.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Målsætningen med foranstaltningen er at sikre landbrugets fortsatte konkurrenceevne ved at indføre genoprettende og forebyggende foranstaltninger i forbindelse med naturkatastrofer, såfremt de skulle optræde.

Rationale for indsatsen

Med mange års mellemrum forekommer der i Danmark større skade på landbrugets produktionspotentiale på grund af storm og/eller oversvømmelse ved højvande.

Støtte til aktiviteter for at reparere skade i landbruget som følge af en naturkatastrofe kan være vigtig for at sikre et bæredygtigt landbrug i de vestlige dele af Jylland, som historisk set er mest udsatte for oversvømmelse.

Der lægges samtidig vægt på, at landbrugets produktionspotentiale fremover skal blive mere robust, så landbrugere i fremtiden vil være bedre i stand til at modstå oversvømmelse forårsaget af storme og høje vindstyrker, og jorden kan regenerere sig selv gennem naturlige processer.

Ordnningen vil kun finde anvendelse efter storme med betydeligt stormfald på landbrugsjord.

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

Fokusområde 2A: Forbedring af alle landbrugsøkonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og moderniseringen af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og – orienteringen samt diversificeringen af landbruget.

Sekundært fokusområde 3B: Støtte til bedriftsrisikoforebyggelse og -styring

8.2.3.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.3.3.1. M05a Genopretning af landbrugets prod.potentiale efter skader og forebyggende foranstaltninger (hvil. ordn.) (artikel 18)

Underforanstaltning:

- 5.1 — støtte til investeringer i forebyggende foranstaltninger, der sigter mod at reducere konsekvenserne af mulige naturkatastrofer, ugunstige vejrforhold og katastrofale hændelser
- 5.2 — støtte til investeringer i genoprettelse af landbrugsjord og produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer, ugunstige vejrforhold og katastrofale hændelser

8.2.3.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

NaturErhvervstyrelsen kan som forvaltningsmyndighed beslutte at åbne ordningen for ansøgere i tilfælde af en indtruffen naturkatastrofe. Der kan i givet fald gives tilskud til genetablering af landbrugets potentiale på landbrugsjorden og indførelse af forebyggende aktioner for at forhindre sådanne skader i at opstå.

NaturErhvervstyrelsen foretager med faglig bistand fra relevante instanser, herunder Stormrådet, Naturstyrelsen og Danmarks Meteorologiske Institut, en vurdering af, om en naturkatastrofe har fundet sted, og om katastrofen har forvoldt ødelæggelse af mindst 30 % af landbrugspotentialet på landbrugsbedrifter.

NaturErhvervstyrelsen udarbejder beskrivelse af naturkatastrofen, en udpegning af de landbrugsbedrifter og arealer, hvor katastrofen kan have bevirket tilintetgørelse af mere end 30 % af landbrugerens gennemsnitlige årlige produktion i den foregående treårsperiode.

NaturErhvervstyrelsen fastlægger en tidsfrist for anmeldelse af skaden, ansøgningsperiode for ansøgning om støtte samt en bagatelgrænse for skadens værdi og et støtteleft for ansøgning.

Den skadelidte landmand anmelder først skaden til forsikringselskab. Forsikringselskabet behandler sagen, hvis en almindelig forsikring dækker skaden. En taksator vurderer den enkelte skades omfang og værdi. Hvis den almindelige forsikring ikke dækker, sender forsikringselskabet anmeldelsen videre til Stormrådet og/eller NaturErhvervstyrelsen.

NaturErhvervstyrelsen vurderer sagen og træffer afgørelse om støtten. NaturErhvervstyrelsen foretager normal fysisk kontrol af de støttede investeringer

Type af aktioner eller indsatser

Støtte til genopretning af landbrugsjord og landbrugspotentiale efter en storm eller oversvømmelse og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger ydes med en fast støttesats for støtteberettigede

udgifter. Operationer i forbindelse med genopretning og forebyggelse kan ikke modtage støtte, hvis de fysisk er afsluttet eller fuldt ud gennemført, før ansøgningen om støtte er forelagt for forvaltningsmyndigheden.

8.2.3.3.1.2. Støttetype

Investeringsstøtte til støtteberettigede udgifter.

8.2.3.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.3.3.1.4. Støttemodtagere

Landbrugere.

8.2.3.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Støtteberettigede udgifter kan være investeringer til:

- Genopretning af landbrugsjord og jordkvalitet
- Genetablering eller genskabelse af installationer til at modtage eller behandle vand så som faskiner, dræn eller volde
- Investering i nyt materiel (maskiner og udstyr) og bygninger

Kun de investeringer dækkes, som er støtteberettigede i medfør af artikel 45 i forordning (EU) 1305/13, herunder generalomkostninger i forbindelse med de nævnte investeringer. Der kan herunder ydes støtte til leje af maskiner med henblik på genopretning af landbrugsjorden og jordkvalitet. Udgifter til investering i brugt materiel støttes ikke.

Generelt skal alle projekter have den fornødne godkendelse fra miljømyndighederne for at sikre, at alle relevante miljøkrav og al relevant lovgivning er overholdt. Især ved genetablering eller genskabelse af installationer til at modtage eller behandle vand skal bestemmelserne i EU's vandrammedirektiv overholdes.

8.2.3.3.1.6. Støttebetingelser

Støttemodtagere er landbrugere og kan være ejere eller forpagtere af landbrugsjord, som er beskadiget på grund af oversvømmelse, storm eller andre naturkatastrofer.

8.2.3.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Tilskud til genetablering af landbrugets potentiale som følge af naturkatastrofer iværksættes kun efter katastrofale naturbetingede hændelser og kun efter fornøden dokumentation af hændelsen. Tilskud ydes kun til dokumenteret skadelidte landbrugsbedrifter.

Prioriteringskriterierne fastsættes ud fra et princip om, at alle skadelidte bedrifter indenfor det udpegede område kan modtage et vist basisbeløb til investeringer med henblik på genetablering af deres landbrugs potentiale.

Yderligere investeringer med henblik på forebyggende foranstaltninger vil blive prioriteret efter er kriterier for størst forebyggende effekt. Kriterierne kan fokusere på temaer som forbedret vandaflednings- eller opbevaringskapacitet, jordens robusthed overfor nedbør og erosion. En pointscore af projekterne fastlægges på grundlag af den nyeste viden om innovative teknikker for forebyggelse i landbruget. Forud for hver ansøgningsrunde vil der blive udmeldt en krævet minimumpointscore per ansøgning. Efter hver ansøgningsrunde udregnes antallet af point, og ansøgninger med den højeste score, prioriteres højest.

8.2.3.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

For genetablering af landbrugets potentiale efter skader som følge af naturkatastrofer ydes der 100 pct. i støtte for støtteberettigede udgifter. For udgifter til indførelse af passende forebyggende foranstaltninger ydes der 80 pct. i støtte.

8.2.3.4. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.3.4.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

8.2.3.4.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol.

Udbetalinger af erstatning fra privat forsikring eller Stormrådet modregnes i LDP-støtten. Afklaring heraf sker automatisk, idet skadelidte skal anmelde skaden til forsikringsselskab, som sender sagen videre til NaturErhvervstyrelsen.

8.2.3.4.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.3.5. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.3.6. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Fællesskabets bidrag beregnes på grundlag af offentlige udgifter. Der afsættes kun meget få midler a priori til ordningen. Ordningen finder ikke anvendelse, før der optræder en alvorlig storm, og forvaltningsmyndigheden beslutter at åbne ordningen op for ansøgere.

8.2.4. M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)

8.2.4.1. Retsgrundlag

Artikel 20 i Landdistriktsforordningen (1305/2013/EU).

Artikel 52(b)(i) og 56 i Rådets forordning 1698/2005/EF.

8.2.4.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Vedr. [M07a](#) Investeringer i fælles faciliteter til produktion af biogas (indsatsen omfatter alene udestående støttebetalinger på tilsagn afgivet i perioden 2010-2013 under landdistriktsprogram 2007-2013)

Foranstaltningens målsætninger

Formålet med foranstaltningen er at støtte etableringen af fælles ikke-landbrugsmæssige faciliteter til biogasproduktion med henblik på at skabe lokale arbejdspladser og livskvalitet i landdistrikterne gennem tilvejebringelse af en lokal energiforsyning fra vedvarende energikilder og forbedring af miljøforhold.

Bidrag til fokusområde

5C: Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald og restprodukter og af andre nonfoodråmaterialer med henblik på bioøkonomi

Vedr. [M07b](#) Investeringer i friluftsfaciliteter og naturarv (indsatsen omfatter alene udestående støttebetalinger på tilsagn afgivet i perioden 2010-2013 under landdistriktsprogram 2007-2013)

Foranstaltningens målsætninger

Målsætningen er at forbedre offentlighedens adgang til naturarven og områder med høj naturværdi og øge offentlighedens bevidsthed om værdien af kulturarven, behovet for at vedligeholde og bevare den og de fordele, der kan udledes af den ved at fremme planlægning af projekter, der kan danne grundlag for implementering af natur- og miljøprojekter i større, sammenhængende geografiske områder.

Foranstaltningen kan indirekte bidrage til at overholde målene i de national handlingsplaner for beskyttelse af områder udpeget efter Natura 2000-direktiverne. Projekterne under foranstaltningen har dog et andet og mindre omfang og er ikke direkte målrettede mod gennemførelsen af disse planer.

Bidrag til fokusområde

4A: Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversitet (bl.a. i Natura 2000-områder, i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger) landbrug af høj naturværdi og af de europæiske

landskaber

Vedr. M07c Fysiske anlæg på landbrugsjord i forbindelse med vandløbsrestaurering

Foranstaltningens målsætninger

Formålet er at sikre god økologisk tilstand i vandløbet på udvalgte strækninger af vandløbet. Ordningen vil medføre, at der genskabes en naturlig kontakt mellem vandløb og de vandløbsnære arealer, at sedimenttransporten fra landbrugsarealerne begrænses, samt at der gives mulighed for fysisk variation i vandløbet. Dermed opnås god økologisk tilstand i vandløbet på de udvalgte strækninger. Ordningen bidrager til implementering af Vandrammedirektivet.

Bidrag til fokusområde

Fokusområde 4A: Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten (bl.a. i Natura 2000-områder, i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger), landbrug af høj naturværdi og af de europæiske landskaber.

Fokusområde 4B: Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider.

Vedr. M07d Natura 2000 planlægningsprojekter

Foranstaltningens målsætninger

Formålet er at yde støtte til dataindsamling og -bearbejdning samt forvaltningsplaner for delområder inden for Natura 2000-udpegningen.*Bidrag til fokusområde*

Formålet er at yde støtte til Dataindsamling og – bearbejdning samt forvaltningsplaner for delområder inden for Natura 2000-udpegningen. Udbygning af datagrundlaget og planlægningen for og effektvurdering af forskellige indsatser vil give et bedre grundlag for prioritering af arealindsatsen for at kunne opnå gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper omfattet af EU's naturdirektiver, og med henblik på at kunne vurdere effekten af allerede gennemført indsats med henblik på kommende Natura 2000-planlægning.

Bidrag til fokusområde

Fokusområde 4A: Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten (bl.a. i Natura 2000-områder, i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger), landbrug af høj naturværdi og af de europæiske landskaber.

8.2.4.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.4.3.1. M07a Investeringer i fælles faciliteter til produktion af biogas (vedr. alene tilsagn fra programperioden 2007-2013)

Underforanstaltning:

- 7.2 — støtte til investeringer i jobskabelse, forbedring og udbygning af alle former for mindre infrastrukturer, herunder investeringer i vedvarende energi og energibesparelse

8.2.4.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Indsatsen omfatter alene udestående støttebetalinger på tilsagn afgivet i perioden 2010-2013 under landdistriktsprogram 2007-2013.

Rationale for indsatsen:

I [den nationaleregeringens](#) strategi for Grøn Vækst (2010-2015) er det planen, at op til 50 pct. af husdyrgødning inkl. gylle bør udnyttes til energiformål i 2020, hvilket vil styrke den lokale energiforsyning fra vedvarende energikilder og reducere brugen af fossile brændstoffer. Dette er i overensstemmelse med den danske målsætning om, at 30 pct. af energien skal være fra vedvarende kilder i 2020, som anført i direktiv 2009/28/EF om fremme af anvendelsen af energi fra vedvarende energikilder.

Desuden vil fælles faciliteter til biogasproduktion fungere som en effektiv platform for en miljømæssigt forsvarlig udnyttelse af næringsstofferne i husdyrgødning og gylle, bidrage til at forbedre vandkvaliteten og nedbringe udledningen af metan samt lugtgener. Endelig vil produktion af biogas sikre landsbyer og byer en stabil selvforsyning af vedvarende energi, herunder opvarmning baseret på lokalt tilgængelig gødning og gylle.

Investeringer i fælles faciliteter til produktion af biogas er ikke alene en central faktor for yderligere optimering af produktionsprocesser og dermed for den primære sektorens konkurrenceevne, men også for at landbruget kan leve op til samfundets målsætninger for natur, miljø, klima og dyrevelfærd. Denne type operation vil dermed bidrage til alle de tre tværgående mål, innovation, klima og miljø.

8.2.4.3.1.2. Støttetype

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.4. Støttemodtagere

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.6. Støttebetingelser

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.4.3.1.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.9.2. Afbødende foranstaltninger

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Udfyldes ikke.

--

8.2.4.3.1.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.1.11. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Definition af mindre infrastruktur

Udfyldes ikke.

Hvis det er relevant, særlig undtagelse for investeringer i bredbånd og vedvarende energi, så også større infrastrukturer kan støttes

Udfyldes ikke.

Minimumsstandarderne for energieffektivitet, jf. artikel 13, litra c), i [DA RD – C(2014)1460]

Udfyldes ikke.

Definition af tærsklerne, jf. artikel 13, litra e), i [DA RD – C(2014)1460]

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2. M07b Investeringer i friluftsfaciliteter og naturarv (vedr. alene tilsagn fra programperioden 2007-2013)

Underforanstaltning:

- 7.4 — støtte til investeringer i etablering, forbedring eller udvidelse af lokale grundlæggende tjenesteydelser til befolkningen i landdistrikterne, herunder fritid og kultur, og den dertil knyttede infrastruktur
- 7.6 — støtte til undersøgelser og investeringer, der er forbundet med bevarelse, genoprettelse og opgradering af kultur- og naturarven i landsbyer, landskaber og steder med høj naturværdi, herunder relaterede socioøkonomiske aspekter, samt miljøbevidsthedstiltag

8.2.4.3.2.1. Beskrivelse af typen af operationer

Indsatsen omfatter alene udestående støttebetalinger på tilsagn afgivet i perioden 2010-2013 under landdistriktsprogram 2007-2013.

Rationale for intervention:

Rationalet bag indsatsen er at forbedre landdistrikternes naturlige kulturarv gennem planlægning og implementering af projekter, der kan bidrage til at beskytte eller genetablere unikke kultur- eller landskabelementer og udvikle rekreative værdier i landområder.

8.2.4.3.2.2. Støttetype

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.3. Forbindelser til anden lovgivning

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.4. Støttemodtagere

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.5. Støtteberettigede udgifter

Udfyldes ikke.

--

8.2.4.3.2.6. Støttebetingelser

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.4.3.2.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.9.2. Afbødende foranstaltninger

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.2.11. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Definition af mindre infrastruktur

Udfyldes ikke.

Hvis det er relevant, særlig undtagelse for investeringer i bredbånd og vedvarende energi, så også større infrastrukturer kan støttes

Udfyldes ikke.

Minimumsstandarderne for energieffektivitet, jf. artikel 13, litra c), i [DA RD – C(2014)1460]

Udfyldes ikke.

Definition af tærsklerne, jf. artikel 13, litra e), i [DA RD – C(2014)1460]

Udfyldes ikke.

8.2.4.3.3. M07c Fysiske anlæg på landbrugsjord i forbindelse med vandløbsrestaurering

Underforanstaltning:

- 7.6 støtte til undersøgelser/investeringer, der er forbundet med bevarelse, genoprettelse og opgradering af kultur- og naturarven i landsbyer, landskaber og steder med høj naturværdi, herunder relaterede socioøkonomiske aspekter, samt miljøbevidsthedstiltag

8.2.4.3.3.1. Beskrivelse af typen af operationer

Der ydes investeringsstøtte til større restaurerings- og genslyngningsprojekter, der bl.a. omfatter hele ådale, etablering af miniådale og dobbeltprofiler. Virkemidlerne vil bl.a. kunne omfatte omlægning eller sløjfning af dræn og grøfter på landbrugsjord.

Kommunen er ansvarlig for det samlede projekt. På baggrund af en forundersøgelse af den konkrete vandløbsstrækning vurderer kommunen, hvilke konkrete tiltag der bør iværksættes, for at opnå målopfyldelse, samt i hvilket omfang det vil forudsætte inddragelse af de vandløbsnære arealer ud over, hvad et traditionelt restaureringsprojekt vil omfatte. Kommunen har i sit forslag til indsatsprogram angivet hvilken type virkemiddel, der forventes bragt i anvendelse, hvilket igen vil ligge til grund for deres ansøgning om forundersøgelse under enten den videreførte restaureringsordning under EHFF eller nærværende LDP-ordning.

Realiseringsprojektet skal godkendes af Naturstyrelsen, når en forundersøgelse har beskrevet, hvilke effekter, der kan opnås og hvilke økonomiske konsekvenser det vil have til etablering og evt. til efterfølgende arealkompensation. Herved sikres, at det er de mest omkostningseffektive indsatser, der igangsættes. Kommunen gennemfører i givet fald realiseringsprojektet på baggrund af forundersøgelsen og efter forudgående aftale med lodsejeren. Projektet kan omfatte f.eks. opkøb/salg af jord, omlægning af dræn og afgravning af brinker.

Et projekt kan indeholde støtte under en eller flere deloperationer, der alle bidrager til projektets realisering f.eks.:

- Forundersøgelse (art. 20) omfatter en teknisk, økonomisk og ejendomsmæssig screening af mulighederne for at gennemføre et projekt, herunder en vurdering af alle relevante konsekvenser af et projekt.
- Detailprojektering (art. 20) omfatter en præcis udmøntning af anlægsbudgettet, hvilket typisk er en integreret del af etablering af projektområdet – se nedenfor.
- Etablering af projektområder (ikke-produktive investeringer) (art. 20)
- Erhvervelse af areal via jordfordeling/jordkøb (art. 20)

Der kan tildeles kompensation til lodsejere for de reducerede dyrkningsmuligheder og påtagne forpligtigelser på arealer, der indgår i projekterne under M10a "Fastholdelse af arealer, der indgår i vådområdeprojekter, Natura 2000 projekter og lavbundsprojekter og projekter med fysiske anlæg".

8.2.4.3.2.12-8.2.4.3.3.2. Støttetype

Investeringsstøtte, herunder forundersøgelser. Støtten udbetales på grundlag af afholdte omkostninger.

For så vidt angår arealstøtte henvises til M10a "Fastholdelse af arealer, der indgår i vådområdeprojekter, Natura 2000 projekter og lavbundsprojekter og projekter med fysiske anlæg".

8.2.4.3.2.13-8.2.4.3.3.3. Forbindelser til anden lovgivning

Artikel 28 i forordning 1305/2013/EU – Fastholdelse og engangskompensation af ikke-produktionsfremmende investeringsprojekter samt udtagning.

8.2.4.3.2.14-8.2.4.3.3.4. Støttemodtagere

Kommuner kan søge tilskud til projektering og anlæg af anlægsinvesteringer og jordkøb.

8.2.4.3.2.15-8.2.4.3.3.5. Støtteberettigede udgifter

Der kan ydes støtte til ikke-produktive investeringer i forbindelse med gennemførelsen af et projekt med 100 pct. af de støtteberettigede udgifter, som er nødvendige og direkte kan relateres til projektet.

8.2.4.3.2.16-8.2.4.3.3.6. Støttebetingelser

Projekter gennemføres i vandløb med indsatskrav i nationale handlingsplaner, der sikrer gennemførelsen af vandrammedirektivet, samt på arealer, der er lokaliseret i tilknytning til disse. De nationale handleplaner angiver et indsatskrav for vandløbet (vandområdet). Der angives her indenfor ikke, præcis hvor indsatsen skal placeres og hvordan de konkrete indsatser gennemføres – hverken i vandløb eller på tilstødende landbrugsarealer. Det er frivilligt for lodsejere at deltage i projektet, hvilket også understreges i de nationale handleplaner.

Projekterne skal nationalt være udpeget som indsatsvandløb, for at kunne komme i betragtning til støtte.

8.2.4.3.3.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Forundersøgelser bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser fx i forhold til omkostningseffektivitet, arealers beliggenhed i forhold til vandløb med indsatsbehov til opfyldelse af vandrammedirektivet mv. Anlæg vil blive underlagt nationalt fastsatte betingelser fx i forhold til omkostningseffektivitet, arealets beliggenhed i forhold til vandløb med indsatsbehov til opfyldelse af vandrammedirektivet mv.

Indsatserne prioriteres som udgangspunkt efter deres samlede omkostningseffektivitet, således at mere omkostningseffektive projekter prioriteres over mindre omkostningseffektive projekter.

8.2.4.3.3.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

100 pct. støtte til støtteberettigede fakturerede udgifter.

8.2.4.3.3.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.4.3.3.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med implementering og kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

Af risici for fejl i implementeringen kan nævnes:

- At projektet ikke er afsluttet inden for den i tilsagnet fastsatte frist
- At udbetalingsanmodning inklusive bilag ikke er indsendt rettidigt
- At der ikke indhentes tilbud efter EU udbudsreglerne for gennemførelse af større anlægsprojekter

8.2.4.3.3.9.2. Afbødende foranstaltninger

Udgifterne til forundersøgelser og anlægsinvesteringerne kan kontrolleres administrativt med en 100 pct. bilagskontrol, mens gennemførelse af anlæg eller investeringer kontrolleres gennem en fysisk besigtigelse på stedet. Derudover kontrolleres det administrativt, om der er tinglyst servitut på arealer. Jordfordelingshandlerne kan kontrolleres gennem en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene.

Følgende støttebetingelser kontrolleres administrativt:

- Ansøger er en fysisk eller juridisk person
- Projektarealernes beliggenhed

Følgende støttebetingelser kontrolleres ved fysisk kontrol:

- Projektet er gennemført i overensstemmelse med tilsagnet
- Betingelserne for tilsagnets opretholdelse overholdes
- Ansøger skal sikre, at der er adgang til projektområdet og det fysiske projektmateriale i forbindelse med kontrol

Følgende forpligtelser kontrolleres administrativt:

- Projektet er afsluttet inden for den i tilsagnet fastsatte frist
- Udbetalingsanmodning inklusive bilag er indsendt rettidigt

Følgende forpligtelser kontrolleres fysisk:

- Alle tilsagnsrelaterede bilag skal holdes tilgængeligt i 5 år og kontrolleres ved 100 pct. bilagskontrol
- Er de i tilsagnet beskrevne investeringer gennemført og/eller er anlægget fysisk etableret i overensstemmelse med tilsagnet
- Der skal ske tinglysning af servitut, hvis dette fremgår af tilsagnets forpligtelser

Kommunen sender ansøgning til NaturErhvervstyrelsen. Naturstyrelsen forestår en faglig kontrol og en kontrol af overholdelse af krav om omkostningseffektivitet. På den baggrund indstiller og prioriterer Naturstyrelsen ansøgninger til afslag eller tilsagn til NaturErhvervstyrelsen, som foretager en

[legalitetskontrol og træffer afgørelse om tilskud. NaturErhvervstyrelsen varetager meddelelse af tilsagn, udbetaling af tilskud og kontrol af de enkelte projekter. Det er således kommunen, der er projektejer og ansvarlig for gennemførelse af projekterne, hvilket bør reducere fejl risici.](#)

[8.2.4.3.3.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen](#)

[Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.](#)

[8.2.4.3.3.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant](#)

[Ikke relevant, da der udbetales i henhold til dokumenterede udgifter.](#)

[Definition af mindre infrastruktur](#)

[ikke relevant](#)

[Hvis det er relevant, særlig undtagelse for investeringer i bredbånd og vedvarende energi, så også større infrastrukturer kan støttes](#)

[Ikke relevant.](#)

[Minimumsstandarderne for energieffektivitet, jf. artikel 13, litra c\), i \[DA RD – C\(2014\)1460\]](#)

[Ikke relevant.](#)

[Definition af tærsklerne, jf. artikel 13, litra e\), i \[DA RD – C\(2014\)1460\]](#)

[Ikke relevant](#)

[8.2.4.3.3.11. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen](#)

[Effekt](#)

[Den samlede restaureringsindsats, hvor der gennemføres indsatser med henblik på at forbedre de fysiske forhold i vandløbene, forventes at udgøre ca. 1.800 km. Dette forventes at sikre god økologisk tilstand i op til 3.700 km vandløb. Den LDP-støttede indsats forventes i sig selv at sikre god tilstand for ca. 100 km vandløb.](#)

[Den økologiske tilstand klassificeres på en 5-trins skala \(dårlig, ringe, moderat, god og høj\). Denne skala bruges til at fastslå vandområdernes økologiske tilstand. God økologisk tilstand opgøres ved specifikke kvalitetsindikatorer for smådyr \(DVFI\), planter \(DVPI\) og fisk \(DFFV\), der er fastlagt ud fra en interkalibrering på EU-niveau. Kvalitetsindikatorerne anvendes ikke nødvendigvis på alle vandområder. Antal km vandløb med restaureringsindsats er hermed også udtryk for den målsatte effekt i form af en forbedring af tilstanden på de nævnte kvalitetsindikatorer på denne strækning. I forbindelse med forundersøgelse af indsatser vurderes de forventede effekter heraf. Kommunen, som er](#)

vandløbsmyndighed, foretager ikke nødvendigvis opfølgende effektovervågning efter gennemførelsen af det enkelte projekt. Tilstanden overvåges i stedet i de enkelte vandområder. Det gøres løbende af Naturstyrelsen i forbindelse med det nationale overvågningsprogram, NOVANA, og opgøres igen forud for udgangen af 2021. Der vil dermed opnås viden om, hvorvidt vandområdet er ændret.

Indsatsen vil som sekundære effekter kunne medføre reduceret tilførsel af næringsstoffer til havmiljøet med op til ca. 10 tons N pr. år. Ekstensivering af landbrugsdriften vil endvidere have positive klimaeffekter i form af en CO₂-reduktion på op til i alt ca. 3.500 ton.

Indsatsens omfang

Indsatsen forventes at omfatte ca. 60 enkeltprojekter og op til ca. 800 ha landbrugsjord.

8.2.4.3.4. M07d Natura 2000 planlægningsprojekter

Underforanstaltning:

7.1 — støtte til udarbejdelse og ajourføring af planer for udviklingen af kommuner og landsbyer i landdistrikterne og deres grundlæggende serviceydelser og af beskyttelses- og forvaltningsplaner for Natura 2000-områder og andre områder af høj naturværdi

7.6 — støtte til undersøgelser/investeringer, der er forbundet med bevarelse, genoprettelse og opgradering af kultur- og naturarven i landsbyer, landskaber og steder med høj naturværdi, herunder relaterede socioøkonomiske aspekter, samt miljøbevidsthedstiltag

8.2.4.3.2-17-8.2.4.3.4.1. Beskrivelse af typen af operationer

Der ydes støtte til statslig indsamling og sammenfatning af arealdata :

- Vedrørende arters levesteder
- Effekter af gennemført forvaltningsindsats
- Opdatering af Natura 2000-skovplaner

Desuden ydes støtte til kommunale arealforvaltningsplaner for delområder inden for Natura 2000-udpegningen.

8.2.4.3.4.2. Støttetype

Støtte til projekter om udbygning og forbedring af Natura 2000-planlægningen og dens gennemførelse samt til vurdering af effekten af forskellige typer af forvaltningstiltag (og tilskudsordninger).

8.2.4.3.4.3. Forbindelser til anden lovgivning

EU's naturdirektiver, naturbeskyttelsesloven, miljømålsloven og skovloven

8.2.4.3.4.4. Støttemodtagere

Tilskud til dataindsamling og -sammenfatning kan søges af Naturstyrelsen og tilskud til forvaltningsplaner kan søges af kommuner.

8.2.4.3.4.5. Støtteberettigede udgifter

Der kan ydes tilskud til indhentning og indsamling af statslige data, udarbejdelse af kommunale forvaltningsplaner for delområder og opdatering af Natura 2000-skovplaner i form af tilskud til løn- kørsels- og laboratorieudgifter og i begrænset omfang udgifter til dialog med lodsejere og andre interessenter.

8.2.4.3.4.6. Støttebetingelser

Aktiviteten skal foregå inden for et udpeget Natura 2000-område og have til formål at understøtte efterlevelsen af EU's naturdirektiver.

8.2.4.3.4.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Der fastsættes nationale kriterier for udvælgelse og prioritering mellem ansøgninger om tilskud til kommunale forvaltningsplaner. Det vil fx være kriterier som tilstedeværelse af en eller flere særligt truede/sårbare naturtyper og eller arter, samspil mellem særlige naturhensyn og muligheder for arealtilskud, eller størrelsen af det areal som forvaltningsplanen dækker.

8.2.4.3.2-18-8.2.4.3.4.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

100 % af de støtteberettigede udgifter kan dækkes.

8.2.4.3.2-19-8.2.4.3.4.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.4.3.2-19.1-8.2.4.3.4.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med implementering og kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

Af risiko for fejl i implementeringen kan nævnes:

- At det ved afgivelse af tilsagn kan være svært at vurdere forholdet mellem ansøgning om udarbejdelse af en forvaltningsplan og evt. efterfølgende ansøgning om tilskud fra involverede lodsejere
- At udbetalingsanmodning inklusive bilag ikke er indsendt rettidigt
- At det i forbindelse med kontrollen kan være svært at vurdere, om de priser der er angivet, afspejler den reelle pris på markedet.

8.2.4.3.4.9.2. Afbødende foranstaltninger

Indsætterne gennemføres af Naturstyrelsen eller kommuner, hvilket vil mindske de nævnte risici.

Alle udgifter kontrolleres 100 % administrativt med bilagskontrol.

8.2.4.3.4.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

[8.2.4.3.4.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant](#)

[Ikke relevant.](#)

[8.2.4.3.4.11. Oplysninger, der er specifikke for operationen](#)

[Definition af mindre infrastruktur](#)

[ikke relevant](#)

[Hvis det er relevant, særlig undtagelse for investeringer i bredbånd og vedvarende energi, så også større infrastrukturer kan støttes](#)

[Ikke relevant.](#)

[Minimumsstandarderne for energieffektivitet, jf. artikel 13, litra c\), i \[DA RD – C\(2014\)1460\]](#)

[Ikke relevant.](#)

[Definition af tærsklerne, jf. artikel 13, litra e\), i \[DA RD – C\(2014\)1460\]](#)

[Ikke relevant](#)

8.2.5. M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)

8.2.5.1. Retsgrundlag

Landdistriktsforordningen (1305/2013/EU) - artikel 21, 22, 24 og 25

8.2.5.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Generelt vedr. M08

Skov defineres generelt som beskrevet i art. 2, stk. 1, litra r, i forordning nr. 1305/2013. Dog vil der for konkret kortlagte lysåbne [og skovbevoksede](#) habitatnaturtyper i skov blive anvendt alternativ definition. Denne undtagelse skyldes, at disse arealer er specifikt udpeget på baggrund af forarbejderne til habitatdirektivets annex 1 i form af Corine.

Foranstaltningerne til skov er rettet til ejeren af skoven, fordi tiltagene ofte er vidtgående og af varig karakter for arealernes anvendelse. Ejere af ejendomme behandles ens uanset ejendomsstørrelse.

Alle tilskudsordninger udbydes offentligt med en specificeret vejledning. Af vejledningen vil der fremgå rationale for indsatsen, kriterier for støtteberettigelse, forudsætninger, satser, kriterier for prioritering samt ansøgningsfrist. På denne baggrund ansøges tilskudsordningen. De indkomne ansøgninger kontrolleres administrativt og der bliver gennemført en prioritering. De valgte ansøgninger meddeles tilsagn og der oplyses om tidsfrist for udnyttelse af tilsagnet.

Der kan fastsættes et minimumsbeløb for de enkelte operationer

M08 sub-maasures a- f, bidrager til fokusområde nr.:

Primær:

Fokusområde 4A: Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversitet (bl.a. i Natura 2000-områder, i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger), landbrug af høj naturværdi og af de europæiske landskaber.

Fokusområde 4B: Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider

Sekundære:

Fokusområde 4C: Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden

Fokusområde 5C: Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald, restprodukter og andre nonfood råmaterialer med henblik på bioøkonomien

Fokusområde 5E: Fremme af kulstofopbevaring og -binding inden for landbrug og skovbrug

Vedr. M08a Etablering af skov (artikel 22)

Formålet med foranstaltningen er at beskytte miljøet ved at etablere nye skovområder.

Hovedformålet med foranstaltningen er, at:

- modvirke klimaforandringer gennem optag af CO₂
- Bidrage til produktion af vedvarende energi i form af træ som en bæredygtig energikilde.
- reducere tab af N og P til vandmiljøet
- bidrage til akkumulering af CO₂
- bidrage til øget optagelse og tilbageholdelse af vand i forbindelse med kraftige regnskyl, som kan medføre midlertidige oversvømmelser.
- [Bidrage til beskyttelse af drikkevand/grundvand](#)

Rationalet for indsatsen

Bidraget til gennemførelse af EU's skovprogram og opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi, samt til opfyldelse af nationale målsætninger om at forøge skovarealet:

- Danmarks Nationale Skovprogram fra 2002 en målsætning om, at arealer med skovlandskaber om 80-100 år skal udgøre 20-25 pct. af det åbne land.
- ~~[Vandmiljøplan III forudsat en skovrejsning på 22.800 ha i perioden 2005](#)~~ [Hensyn til vandmiljøet og implementering af Vandrammedirektivet.](#)
- ~~[Målsætning om etablering af skov på landbrugsarealer, svarende til 2.100 ha ny skov om året,](#)~~
- ~~[Grøn Vækst for årene 2010 til 2015 forudsat en privat skovrejsning på 6.900 ha og en offentlig skovrejsning \(inkl. statslig skovrejsning\) på 800 ha.](#)~~

Vedr. M08b Genopretning af skader (artikel 24)

Formålet med foranstaltningen er at genoprette skader på skove efter storm.

Hovedformålet med foranstaltningen er,

- klimatilpasning
- etablering af nye og mere robuste skove, som i større udstrækning vil kunne modstå høje vindstyrker og regenerere sig selv efter skader gennem naturlige processer

Rationale for indsatsen

Bidraget til at genoprette skader på skove efter storm sker under hensyntagen til klimatilpasning, så de nye skove bliver mere robuste, så de i større udstrækning vil kunne modstå høje vindstyrker og

regenerere sig selv efter skader gennem naturlige processer.

Vedr. M08c-d-e-f Artikel 25 ordninger

Formålet med foranstaltningen er at understøtte skovøkosystemernes tilpasningsevne og miljømæssige værdi ved at bidrage til etablering og drift af en mere robust, stabil og økologisk beriget skov samt sikre offentligheden bedre adgang til og mulighed for at opleve skoven.

Hovedformålet med foranstaltningen er, at støtte investeringer, der ikke er økonomisk attraktive på kort sigt, men:

- som understøtter målsætningen om og driften af et miljøvenligt skovbrug,
- forbedrer herlighedsværdien af de pågældende skovområder for offentligheden eller
- øger bevidstheden om værdien af et miljøvenligt skovbrug,
- Fører til skov der bedre vil kunne modstå presset fra de klimatiske ændringer, der antages at komme i fremtiden

Rationale for foranstaltningen

Bidraget til gennemførelse af EU's skovprogram og opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi, samt til opfyldelse af nationale målsætninger om at medvirke til at sikre udviklingen af skovbruget i retning af bæredygtig skovdrift, der varetager tre typer hensyn: de økonomiske, de økologiske og de sociale.

Målsætninger for:

- De økonomiske hensyn; at støtte investeringer, der ikke er økonomisk attraktive på kort sigt
- de økologiske hensyn; at der skal ske en omstilling til en mere bæredygtig, lokalitetstilpasset skovdrift,
- og at skovenes naturværdier skal bevares, bl.a. ved, at 10 pct. af det samlede skovareal inden 2040 har natur og biologisk mangfoldighed som det primære driftsformål.
- De sociale hensyn: ved at forbedre værdien af skoven for offentligheden.

Særligt for M08f:

Det prioriteres at beskytte skovnaturtyper, der er opført på habitatdirektivets bilag 1, i Natura 2000-områderne. Der er gennemført en kortlægning af disse skovnaturtyper. Endvidere prioriteres det at beskytte øvrige naturmæssigt værdifulde skovarealer, herunder især dem, der er omfattet af skovlovens § 25.

Endelig kan ordningen bidrage til sikring af levesteder over hele landet for udvalgte dyrearter jf. habitatdirektivets art 12., [samt i særlige tilfælde efter konkret vurdering skabe sammenhængende naturmæssigt værdifulde skovlandskaber.](#)

8.2.5.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.5.3.1. M08a Etablering af skov (artikel 22)

Underforanstaltning:

A. 8.1 — støtte til etableringsomkostninger ved skovrejsning/etablering af skovområder samt vedligehold

8.2.5.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Tilskud til privat og kommunal skovrejsning på landbrugsjord og på arealer, der tidligere har været anvendt til råstofindvinding af sand, grus o.l. (ikke tørvegravning).

Type af aktioner eller indsats

Der ydes tilskud til følgende aktiviteter:

A. Anlæg-Etablering (intensiv model): investeringsstøtte til etablering af privatejede og kommunalt ejede skove på landbrugsjord i skovrejsningsområder og i områder, hvor skovrejsning er mulig, skov på grundlag af standardomkostninger pr. hektar. Skoven kan anlægges ved plantning, eller ved såning eller anlægges med en ekstensiv kultur. Naturlig tilgroning kan indgå i begrænset omfang, men udløser ikke støtte.

B. Anlæg (ekstensiv model): investeringsstøtte til etablering af skov på grundlag af standardomkostninger pr. hektar. Skoven kan anlægges ved plantning. Naturlig tilgroning kan indgå i begrænset omfang, men udløser ikke støtte.

C. Tilskud for særlig pleje: Tillægget ydes ved Arealbaseret tillæg for ekstraomkostninger til særlig pleje og renholdelse, hvor der ikke anvendes pesticider og / eller skånsom jordbehandling (kun private).

D. Hegn: Opsætning Investeringsstøtte til opsætning, vedligeholdelse og nedtagning af hegn om kulturerne til værn mod vildt.

E. Kort/ arealfastsættelse: Udarbejdelse af kort efter anlæg af skoven.

- ~~Tillæg i større projekter: Tillægget ydes til projekter, der opfylder særlige betingelser og forpligtelser til størrelse, faciliteter og beliggenhed.~~

~~Der udbetales ingen F. Indkomstkompensation: Årlig kompensation for tabt indkomst i henhold til denne foranstaltning til dækning af omkostninger ved landbrugets indkomststab.~~

Hvis ~~det er muligt~~ der ikke udbetales indkomstkompensation, kan ansøgere i den periode, hvor den pågældende landbruger har den relevante forpligtigelse, udnytte betalingsrettigheder for området i tilsagnets forpligtelsesperiode i overensstemmelse med grundbetalingsordningen i henhold til Rådets forordning 1307/2014 art. 32 (2)(b)(i) og (ii).

8.2.5.3.1.2. Støttetype

Støtte til skovens anlæg ([model A og B](#)) er en investeringsstøtte, ~~der Model A~~ udbetales i 2 rater. 1. rate udbetales efter anlæg af skoven og 2. rate udbetales, når træerne er 1 meter høje. ~~Støtte til særlig pleje af skoven (Model B)~~ udbetales ~~som arealbaseret støtte i 3 rater i 3 på hinanden følgende år fra året~~ 1 rate og udbetales efter anlæg af skoven ~~(1.rate af investeringsstøtten).~~

Satsen for model A og B er en max sats, der kan gradueres individuelt sag for sag efter graden af målopfyldelse. Der anvendes et grundtilskud afhængigt af aktivitetstype samt mulighed for 3 tillægstrin. Væsentlige faktorer der kan indgå som mål for tillæg er: drikkevands-/grundvandsinteresser, vandoplønde med definerede indsatsbehov, størrelsen af projektet, bynærhed og offentlig planlægningsstatus.

Støtte til særlig pleje af skoven (C) udbetales som arealbaseret støtte i 3 rater fra året efter anlæg af skoven (1.rate af investeringsstøtten).

Støtte til hegn ([CD](#)) og kort/ arealfastsættelse ([DE](#)) udbetales som investeringsstøtte sammen med 1. rate af anlægstilskuddet.

~~Tillæg~~ Støtte til ~~større projekter (Eindkomstkompenation (F))~~ udbetales som ~~investeringsstøtte~~ arealbaseret støtte i ~~2 rater sammen med anlægstilskuddets 2 op til 12~~ rater.

8.2.5.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

Dansk retsgrundlag:

- Danmarks Nationale skovprogram 2002
<http://naturstyrelsen.dk/naturbeskyttelse/skovbrug/lovgivning/nationalt-skovprogram/nationalt-skovprogram-2002>
- Skovloven, LBK nr 678 af 14/06/2013
- Bekendtgørelse nr. 423 af 8.maj 2012 om tilskud til privat skovrejsning
- Vejledning om tilskud til privat skovrejsning
- Bekendtgørelse nr. 1027 af 2. november 2012 om tilskud til offentlig skovrejsning, for så vidt angår kommunale skove
- Vejledning om tilskud til offentlig skovrejsning for så vidt angår kommunale skove

8.2.5.3.1.4. Støttemodtagere

Kommuner og private, der ejer [landbrugsjord](#).

[jord uden skovbevoksning](#)

8.2.5.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Investeringsstøtten omfatter jordbearbejdning, planter, plantning, nødvendig renholdelse, efterbedring, opsætning og nedtagning af hegn og levering af kort med gps koordinater efter plantning.

Der ydes ikke tilskud til arter der optræder på den nationale myndigheds liste over invasive plantearter.

Tilskud til særlig pleje dækker de ekstraudgifter, der opstår, når ansøger anlægger skoven uden brug pesticider og/ eller undlader dyb jordbearbejdning.

8.2.5.3.1.6. Støttebetingelser

De væsentligste kriterier for støtteberettigelse (Eligibility criteria):

- Arealet skal være uden skovbevoksning.
- Skoven skal som hovedregel være større end 5. ha. I særlige tilfælde kan der dispenseres til skove på mindst 2 ha. Naturstyrelsen vil med Skovrådets tilslutning kunne beslutte, at den generelle mindstestørrelse sættes til 2 ha.
- ~~Skoven skal være velarronderet og udgøre en samlet enhed.~~
- For at kunne opnå indkomstkompensation, skal arealet frem til tilplantning have været i landbrugsmæssig drift.
- Projektet skal være i overensstemmelse med den offentlige planlægning for det pågældende areal.

Forpligtelser (Commitments):

- Der stilles krav til den nye skov med hensyn til størrelse, træarter, skovbryn og planteantal.
- Skovbryn skal etableres som del af den nye skov langs dens kanter. De skal bestå af hjemmehørende løvtræer og buske, og de skal have en bredde på 20 m mod vest og syd og 10 m mod nord og øst. Plantetallet i skovbrynet skal følge projektets plantetal for løvtræ.
- Skoven skal være velarronderet og udgøre en samlet enhed. Monokultur er ikke tilladt. Der skal være minimum 10 % indblanding af en anden træart end hovedtræarten i alle bevoksningstyper. Hvis der plantes nåletræsbevoksninger skal træartsblanding enten bestå af minimum 10 % løvtræer eller bestå af 3 forskellige arter hver med minimum 10 % udbredelse.
- Der skal overholdes minimumsafstande til skel mod have/beboelse.
- ~~Der~~ For model A skal der mindst være følgende antal levende planter på 1 m højde, inden 2. rate kan udbetales:

_____ Løvtræer: _____ 3.500 _____ 4.000 stk./ha
_____ Nåletræer: _____ _____ 2.800 stk./ha
_____ Ekstensiv skovrejsning: _____ Såning: _____ 2.000 stk./ha

- ~~Skoven~~ For model A skal skoven ved anmodning om udbetaling af 2. investeringsrate opfylder kravene til type, plantesammensætning, plantetal og plantehøjde.
- ~~Der skal overholdes minimumsafstande til skel mod have/beboelse~~
- For model B kan plantetallet være 2.000 – 4.000 stk./ha løvtræer ved første rate. Andre forpligtelser (other obligations):
- ~~Projektet skal være i overensstemmelse med den offentlige planlægning for det pågældende areal~~
- I tilsagnet bliver der givet frist til at etablere og færdiggøre projektet.
- Det tilplantede areal bliver pålagt fredskovspligt.

8.2.5.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Ansøgninger indsendes i 1 eller 2 årlige ansøgningsrunder.

Projekterne tildeles point i forhold til om der i projekterne er taget hensyn til en række objektive kvalitative kriterier, der er nærmere fastsat i vejledningen inden hver ansøgningsrunde: f.eks. områdeudpegning af hensyn til skovrejsning, størrelse, vandoplande med definerede indsatsbehov, drikkevands-/grundvands beskyttelse samt stor andel hjemmehørende arter, pesticidfri pleje, skånsom jordbearbejdning, hensyn til friluftinteresser og klimatilpasning mm. Projekterne prioriteres efter antal point, således at der tildeles tilsagn til de projekter, der opfylder flest mulige kvalitative kriterier. I vejledningen angives ligeledes inden hver ansøgningsrunde, hvor mange point der minimalt skal opnås for at modtage støtte.

I øvrigt er de kvaliteter der ønskes prioriteret indbygget i satsmodellen således at ansøger allerede i ansøgningen har valgt prioriterede aktiviteter.

Naturstyrelsen vil efter indstilling fra Skovrådet kunne beslutte, at ansøgningsprocessen forsøgsvis tilrettelægges som en licitationsmodel, hvor ansøgerne indsender tilbud på skovrejsning i konkurrence med hinanden. Tilbudsvurderingen vil ske efter kriterier om økonomisk fordelagtighed samt kriterier svarende til ovennævnte kvalitative kriterier. Hvis dette sker, vil Naturstyrelsen drage omsorg for, at de indgåede kontrakter i økonomisk størrelse holdes inden for de angivne satser og at krav til kontrollerbarhed og miljømæssige forhold bliver lige så store som i almindelige tilsagn.

8.2.5.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Tilskudssatserne er fastsat på et niveau som kompenserer op til 100 pct. af udgifterne til investeringer.

Tilskud vil blive ydet med de satser, som fremgår af tabellen. For A gælder særligt at det er et maksimumbeløb og at satserne kan blive differentieret afhængig af objektive kriterier der angives i vejledningen.

Der fastsættes nationalt standardstøttesatser. Satserne fastsættes som beskrevet i afsnit 8.2.5.4. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant.

[Oprindelig tabel slettet – ny tabel 2.]

Tabel 2: Tilskudstyper og støttesatser for Skovrejsning

<u>Forpligtigelse</u>	<u>Tilskudssats</u>		
	<u>EURO (Dkr. ved kurs på 7,5)</u>		
<u>A. Anlæg (intensiv model)</u>	<u>1.rate</u>	<u>2.rate</u>	<u>I alt</u>
Plantning af løvskov/ skovbryn (max. pr. ha)	3.734 (28.000)	2.534 (19.000)	6.267 (47.000)
Plantning af nåleskov (max. pr. ha)	1.600 (12.000)	1.200 (9.000)	2.800 (21.000)
Såning (max. pr. ha)	1.600 (12.000)	1.200 (9.000)	2.800 (21.000)
<u>B. Anlæg (ekstensiv model)</u>			
Plantning af løvskov/ skovbryn (max. pr. ha)	3.734 (28.000)	=	3.734 (28.000)
<u>C. Tilskud for særlig pleje (3 år)</u>			
Pesticidfri anlæg og pleje	560 Euro/ha (1.400 kr./ha/år)		
Skånsom jordbearbejdning	560 Euro/ha (1.400 kr./ha/år)		
Kombineret pesticidfri anlæg og pleje og skånsom Jordbearbejdning	1.600 Euro/ha (4.000 kr./ha/år)		
<u>E. Hegn</u>	2 Euro/m (15 kr./m) (udbetales sammen med 1. rate)		
<u>F. Kort/arealfastsættelse</u>	67 Euro (500 kr.) + 7 Euro/ha (50 kr./ha) (udbetales sammen med 1. rate)		
<u>G. Indkomstkompensation (12 år)</u>	320 Euro/ha/år (2.400 kr./ha/år)		

Støttesats for etablering af skov

8.2.5.3.1.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.5.3.1.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen, da støttebetingelser og forpligtelser kan tjekkes via geografiske data, opmåles, artsbestemmes eller optælles ved kontrol.

Investeringstilskuddet ydes som et flat-rate tilskud, med præcise kvantitative og kvalitative krav. Projektets gennemførelse kan konstateres, både for den fysiske udstrækning og det kvalitative indhold, ved 100 % besigtigelsen. Der ud over gennemføres der tillige 100 % administrative kontroller tidligere i projektets liv.

For de arealbaserede tilskud gælder at betingelsen om ikke at anvende dybdepløjning kan umiddelbart konstateres ved kontrol på stedet – kun snedække - kan forhindre dette. Tilsvarende kan betingelsen om ikke at anvende pesticider kan konstateres ved kontrol på stedet – kontrollen heraf kan normalt identificere pesticidanvendelse frem til ca. 1. november.

8.2.5.3.1.9.2. Afbødende foranstaltninger

Sagsbehandling og Kontrol

Ved behandling af ansøgningen:

- Det efterprøves, om projektet lever op til de opstillede kriterier for støtteberettigelse og andre relevante myndigheder kontaktes, så det sikres, at projektet er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.
- Projekterne bliver opdelt i etaper, således at en etape kan rummes inden for en markblok. Projektet bliver indtegnet i IMK, således at der sker en kryds-kontrol med markbloksystemet, (IACS).

Administrativ kontrol inden udbetaling af 1. rate af investeringsstøtten:

- Projektet tjekkes om det efter etablering stadig lever op til kriterier for støttebetingelser og anmeldte arealstørrelse.
- Der gennemføres stikprøvevis kontrol af om det anvendte plantemateriale overholder krav til arter og provenienser.

Efter udbetaling indgår projekterne i den obligatoriske stikprøvevise fysiske kontrol af investeringsbaserede udbetalinger.

Udbetaling af de særlige plejetilskud sker i de følgende 3 år. Anmodning indarbejdes i den årlige grundbetalingsansøgning og er derfor hvert år med i kontrolpopulationen ved den koordinerede kontrol.

Administrativ kontrol i forbindelse med udbetaling af 2. rate af investeringsstøtten:

- Projektet tjekkes om stadig lever op til kriterier for støttebetingelser og anmeldte arealstørrelse.
- Projektet besigtiges i felten for at tjekke om forpligtelserne er opfyldt vedrørende plantesammensætning, plantetal, plantehøjde.

Efter udbetaling indgår projekterne i den obligatoriske stikprøvevise fysiske kontrol af investeringsbaserede udbetalinger.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007-2013 kritiseret, at støttemodtagerne er ikke opmærksomme på nøjagtighedskravet for kortlægning.

Forvaltningsmyndigheden har for at forbedre dette iværksat og implementeret ændringer af indberetningstidspunktet for kortbilag, således at det er det faktiske skovanlæg der kortlægges og indberettes. Hermed skulle de mindre arealfejl reduceres. Den ændrede praksis videreføres for nærværende ordning.

8.2.5.3.1.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.5.3.1.10. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Definition af og begrundelse for den størrelse bedrifter, for hvilken støtte er betinget af fremlæggelse af en skovforvaltningsplan eller tilsvarende instrument

~~Ikke relevant for artikel 22.~~

~~[Se afs. 8.2.5.5. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen.](#)~~

Definition af et "tilsvarende instrument"

Ikke relevant for artikel 22.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Identifikationen af arter, områder og metoder anvendt til at undgå upassende skovrejsning, jf. artikel 6, litra a), i [DA RD – C(2014)1460], herunder beskrivelsen af de miljømæssige og klimatiske forhold i de områder, hvor skovrejsning er planlagt som omhandlet i artikel 6, litra b), i samme forordning

- Generelt gælder det, at der ved alle plantninger skal anvendes træer og buske, der er egnede på stedet. Projekter, der etableres med hjemmehørende arter, prioriteres.
- Der ydes ikke tilskud til arter der optræder på den nationale myndigheds liste over invasive plantearter.
- Monokultur er ikke tilladt.
- Alle skovrejsningsprojekter bliver screenet og fordres godkendt af relevant myndighed for planloven, museumsloven og naturbeskyttelsesloven, for at undgå utilsigtede plantninger.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Definition af minimumsmiljøkravene, jf. artikel 6 i [DA RD – C(2014)1460]

Skoven skal forsynes med skovbryn, bestående af hjemmehørende træer og buske.

Der ydes ikke tilskud til arter der optræder på den nationale myndigheds liste over invasive plantearter.

Monokultur er ikke tilladt. Der skal være minimum 10 % indblanding af en anden træart end hovedtræarten i alle bevoksningstyper. Hvis der plantes nåletræsbevoksninger skal træartsblanding enten bestå af minimum 10 % løvtræer eller bestå af 3 forskellige arter hver med minimum 10 % udbredelse.

For de almindeligste træarter er det anført, hvilke provenienser, der skal anvendes. Udvælgelse af de egnede provenienser er foretaget af eksperterne i Naturstyrelsen inden for genetik og plantemateriale.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Specifikation af minimums- og maksimumsantallet af træer, der plantes pr. hektar og de tilladte træarter

Ikke relevant for artikel 22.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Indikation af miljømæssige fordele ved de støttede systemer

Ikke relevant for artikel 22.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastrofegivenheder] Hvor det er relevant, en liste over arter af organismer, som er skadelige for planter, og som kan forårsage en katastrofe

Ikke relevant for artikel 22.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastrofegivenheder] Identifikation af skovområder klassificeret som værende udsat for mellem til høj risiko for skovbrand ifølge den relevante skovbeskyttelsesplan

Ikke relevant for artikel 22.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastrofegivenheder] I tilfælde af forebyggende foranstaltninger vedrørende skadedyr og sygdomme skal risikoen for, at der indtræffer relevante katastrofer, beskrives og baseres på videnskabelige beviser

Ikke relevant for artikel 22.

[Investeringer i forbedring af skovøkosystemers modstandsdygtighed og miljømæssige værdi] Definition af typer af støtteberettigede investeringer og deres forventede miljømæssige resultat

Ikke relevant for artikel 22.

8.2.5.3.2. M08b Genopretning af skader på private og offentlige skove som følge af stormfald (hvilende ordning) (artikel 24)

Underforanstaltning:

- 8.4 — støtte til genopretning af skader på skovene som følge af skovbrande og naturkatastrofer og katastrofale hændelser

8.2.5.3.2.1. Beskrivelse af typen af operationer

Genetablering af skov efter storm. Hvilende ordning, der kan aktiveres, hvis der kommer stormfald.

Typer af aktion eller indsats

Stormrådet (under Erhvervs- og Vækstministeriet) fastsætter, efter hvilke storme stormfaldsordningen træder i kraft. Det er kun efter storme med betydeligt stormfald.

Der ydes tilskud til at genopbygge privat og offentlig skov efter større stormfald. Tilskud ydes til alle typer af skove, forudsat at skoven er eller bliver fredskov.

Tilskuddet omfatter nødvendig oprydning, tilplantning eller udnyttelse af eksisterende frøpotentiale for at genopbygge skoven.

De anvendte træarter skal i vid udstrækning være robuste. Ved robuste træarter forstås bøg, eg, småbladet lind, ær, spidsløn, fuglekirsebær, avnbøg, bævreasp, birk, rødelf, skovfyr, lærk, douglasgran, alm. ædelgran, grandis, østrigsk fyr og thuja. En komplet liste over robuste træarter findes i vejledningen, listen kan suppleres efter en forstfaglig vurdering. Skovene der ydes tilskud til, skal endvidere bestå af en væsentlig andel hjemmehørende arter.

Der ydes ikke støtte til den del af stormfaldet, der svarer til den normale hugst i et år. Denne andel sættes til 1/60.

8.2.5.3.2.2. Støttetype

Investeringsstøtte

Støtten udgør investeringsstøtte, der udbetales i to rater for hver skov;

- Første rate vedrører oprydning af arealet og udbetaling sker samtidig med afgørelsen om tilskud.
- Anden rate vedrører udgifter til gentilplantning og udbetaling sker efter indberetning om, at hele gentilplantningen eller en etape i gentilplantningen er afsluttet.

8.2.5.3.2.3. Forbindelser til anden lovgivning

- LBK nr. 1090 af 23. november 2012, som ændret ved § 34 i lov nr. 1231 af 18. december 2012 og

lov nr. 377 af 15. april 2014.

- BEK nr 320 af 09/05/2001 om forsikring af privat skov mod stormfald og tilskud til gentilplantning mv. efter stormfald
- Stormrådets seneste vejledning – (der udarbejdes ny vejledning ved nyt stormfald): Tilskud til gentilplantning efter stormfald 2005
- LBK nr. 678 af 14/06/2013 om bekendtgørelse af lov om skove
- Det Nationale Skovprogram 2002

8.2.5.3.2.4. Støttemodtagere

Private ejere af skov, samt ministerier, styrelser, kommuner og offentligt ejede virksomheder (f.eks. vandværker, der ejer fredskov).

8.2.5.3.2.5. Støtteberettigede udgifter

Der ydes tilskud til:

- Oprydning, dvs. oparbejdelse og fjernelse af det stormfældede træ.
- Gentilplantning
- Tilplantningsplan og lokalitetskortlægning

Der ydes endvidere tillæg for;

- Etablering af kulturhegn
- Ekstra omkostninger ved gentilplantning med mindst 80 % robuste træarter.
- Ekstra omkostninger ved gentilplantning med mindst 80 % robuste løvtræarter, dog ikke birk, rødel og bævreasp.
- Ekstra omkostninger ved anvendelse af mindst 500 ammetræer pr. ha
- Ekstra omkostninger til bevaring af op til 5 stående robuste træer pr. ha.
- Ekstra omkostninger ved kulturetablering uden brug af pesticider, samt skånsom jordbearbejdning
- Ekstra omkostninger ved oprydning og gentilplantning som skyldes særlige hensyn til fortidsminder.

Støtte udbetales som flat rate (se tabel nedenfor).

Støtten er beregnet som den meromkostning, der opstår ved at følge de krævede planteforskrifter frem for skovlovens mere lempelige forskrifter.

8.2.5.3.2.6. Støttebetingelser

Følgende betingelser er gældende for ordningen;

- For private ejere er det en betingelse for at få tilsagn, at hele skoven – ikke kun den ødelagte del – er omfattet af en basisforsikring mod stormfald.
- Skoven der ydes tilskud til er eller bliver fredskov.

Ved støtte til genetablering af skove lægges der vægt på, at de nye skove blive mere robuste, så de fremtidige skove derved i større udstrækning vil kunne modstå høje vindstyrker og regenerere sig selv. I praksis betyder det, at der som hovedregel:

- skal være den samme eller en større andel af løvtræ i den nye skov.
- Der stilles krav om indplantning af andre arter end hovedarten.
- Gentilplantningen, der ydes tilskud til, indeholder mindst 50 % robuste arter.
- Plantetallet udgør mindst 3.000. stk. pr. ha.

Der skal i de nye skove der ydes tilskud til, indplantes en væsentlig andel hjemmehørende arter.

Andelen af hjemmehørende træarter på tilskudsarealet skal mindst udgøre halvdelen af de anvendte, robuste træarter. Ved hjemmehørende arter forstås bøg, eg, smalbladet lind, ær, spidsløn, fuglekirsebær, avnbøg, bævreasp, birk, rødell og skovfyr. Listen kan revideres på baggrund af en forstfaglig vurdering, der godkendes af Stormrådet.

Der ydes alene tilskud til den del af det stormfaldsramte skovareal, som overstiger 1/60 af skovens bevoksede areal, inklusiv de midlertidigt ubevoksede arealer.

Tilskud ydes kun hvis over 20 pct. af det pågældende skovpotentiale målt i vedmasse er ødelagt.

8.2.5.3.2.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Alle berettigede ansøgere får tilskud.

8.2.5.3.2.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Tilskudssatserne er fastsat på et niveau som kompenserer op til 100 pct. af udgifterne til investeringer.

Tilskudssatser fremgår af tabel 30.

1. rate: Oprydning	Tilskud EUR (Dkr.)	Bemærkninger
A) Tilskud til oprydning efter fladefald	1334 (10.000 kr. / ha)	Tilskud til dækning af meromkostninger forbundet med fjernelse og oparbejdning af storfældet træ.

2. rate: Gentilplantning	Tilskud EUR (Dkr.)	Bemærkninger
B) Grundtilskud til gentilplantning med 50 % robuste arter. Grundtilskuddet B kan kombineres med enten tillæg I eller II samt de særlige tilskud (C) herunder.	1400 (10.500 kr. / ha)	Mindst 3000 planter/ha.
I) Tillæg til grundtilskuddet til anvendelse af mindst 80 % robuste arter.	400 (3.000 kr. / ha)	Mindst 3000 planter/ha.
II) Tillæg til grundtilskuddet til anvendelse af mindst 80 % robuste løvtræarter.	934 (7.000 kr. / ha)	Mindst 4000 planter/ha. Ekskl. birk, rødell, bævreasp.

C) Særlige tilskud	Tilskud EUR (Dkr.)	Bemærkninger
Tilplantningsplan	134 (1000 kr. / stk.) + 7 (50 kr. / ha.)	Dette tilskud ydes til alle kulturtyper, men er obligatorisk for skove hvor det ansøgte areal over 5 ha
Kulturhegn	2 (15 kr. / løbende meter)	Dette tilskud ydes ikke til åbne arealer.
Anvendelse af mindst 500 ammetræer pr. hektar	400 (3000 kr. / ha.)	
Pesticidfrit anlæg	800 (6000 kr. / ha.)	Dette tilskud ydes ikke til åbne arealer og arealer henlagt til naturlig tilgroning.
Bevaring af op til 5 stående robuste træer pr. hektar	67 (500 kr. / træ)	Træerne skal have udgjort en del af kronetaget i den gamle bevoksning.
Hensyn til fortidsminder	934 (Op til 7000 kr. / ha.)	Der foretages en konkret vurdering.

M08b Tabel 30 Tilskudssatser for genopretning af skovskader

8.2.5.3.2.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.5.3.2.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen, da støttebetingelser og forpligtelser kan tjekkes via geografiske data, opmåles eller optælles.

8.2.5.3.2.9.2. Afbødende foranstaltninger

Administrationen

Det er Stormrådet, der er den formelle myndighed i Danmark vedrørende stormfald. Den daglige administration af ordningen er henlagt til Naturstyrelsen og dens decentrale organisation. Når Stormrådet har besluttet at en storm har haft en styrke og et omfang, så tilskudsordningen kan aktiveres, indhentes først en anmeldelse om de skadede arealer fra de berørte skovejere. På dette grundlag udbetales 1. rate for oprydning. Inden en frist skal der herefter ansøges om tilskud til gentilplantning mv. Det ansøgte areal skal være det samme som det først anmeldte.

Herefter gives der et tilsagn og gentilplantningen kan gennemføres inden for en angiven tidsfrist – gerne i etaper.

Tilskud udbetales efter indsendelse af anmeldelse om plantning.

Ved behandling af selve ansøgningen foretages følgende:

- Det efterprøves, om ansøger lever op til de opstillede kriterier for tilskud, så det sikres, at ansøgningen er i overensstemmelse med reglerne, herunder at private skove der er ramt af stormfald er omfattet af en basisforsikring.

Så vidt muligt anvendes GIS information til at bekræfte stormfaldets geografiske beliggenhed, arealomfang og skadernes omfang, herunder om over 20 pct. af skovpotentialet er ødelagt. Kontrol og behandling af uregelmæssigheder i forbindelse med kontrollerne vil blive tilrettelagt i samarbejde med Naturerhvervsstyrelsen i overensstemmelse med regler udstedt af Kommissionen.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007-2013 kritiseret, at støttemodtagerne er ikke opmærksomme på nøjagtighedskravet for kortlægning.

Forvaltningsmyndigheden har for at forbedre dette iværksat og implementeret ændringer af indberetningstidspunktet for kortbilag, således at det er det faktiske skov anlæg der kortlægges og indberettes. Hermed skulle de mindre arealfejl reduceres. Den ændrede praksis videreføres for nærværende ordning.

8.2.5.3.2.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.5.3.2.10. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Definition af og begrundelse for den størrelse bedrifter, for hvilken støtte er betinget af fremlæggelse af en skovforvaltningsplan eller tilsvarende instrument

Ikke relevant for artikel 24.

Definition af et "tilsvarende instrument"

Ikke relevant for artikel 24.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Identifikationen af arter, områder og metoder anvendt til at undgå upassende skovrejsning, jf. artikel 6, litra a), i [DA RD – C(2014)1460], herunder beskrivelsen af de miljømæssige og klimatiske forhold i de områder, hvor skovrejsning er planlagt som omhandlet i artikel 6, litra b), i samme forordning

Ikke relevant for artikel 24.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Definition af minimumsmiljøkravene, jf. artikel 6 i [DA RD – C(2014)1460]

Ikke relevant for artikel 24.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Specifikation af minimums- og maksimumsantallet af træer, der plantes pr. hektar og de tilladte træarter

Ikke relevant for artikel 24.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Indikation af miljømæssige fordele ved de støttede systemer

Ikke relevant for artikel 24.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] Hvor det er relevant, en liste over arter af organismer, som er skadelige for planter, og som kan forårsage en katastrofe

Ikke relevant i relation til stormfald.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] Identifikation af skovområder klassificeret som værende udsat for mellem til høj risiko for skovbrand ifølge den relevante skovbeskyttelsesplan

Ikke relevant i relation til stormfald.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] I tilfælde af forebyggende foranstaltninger vedrørende skadedyr og sygdomme skal risikoen for, at der indtræffer relevante katastrofer, beskrives og baseres på videnskabelige beviser

Ikke relevant i relation til stormfald.

[Investeringer i forbedring af skovøkosystemers modstandsdygtighed og miljømæssige værdi] Definition af typer af støtteberettigede investeringer og deres forventede miljømæssige resultat

Ikke relevant for artikel 24.

8.2.5.3.3. M08c Støtte til grønne driftsplaner (artikel 25)

Underforanstaltning:

- 8.5 — støtte til investeringer i forbedring af skovøkosystemers tilpasningsevne og miljømæssige værdi

8.2.5.3.3.1. Beskrivelse af typen af operationer

Tilskud til private til udarbejdelse af grønne driftsplaner.

Rationale for indsatsen

Bidraget til gennemførelse af EU's skovprogram og opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi, samt til opfyldelse af nationale målsætninger om at medvirke til at sikre udviklingen af skovbruget i retning af bæredygtig skovdrift, der varetager tre typer hensyn: de økonomiske, de økologiske og de sociale.

Gennemførelse af EU's skovprogram ved:

- at imødekomme 2020-målene for skov

Opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi ved:

- Imødekomme målsætning 3B

Opfyldelse af nationale målsætninger ved:

- Understøtte et miljøvenligt skovbrug
- Understøtte omstilling til en mere bæredygtig og lokalitetstilpasset skovdrift
- Øge bevidstheden om værdien af et miljøvenligt skovbrug
- Foranstaltningen fremmer endvidere skovens tilpasningsevne og miljømæssige værdi ved at bidrage til driften af en mere stabil og økologisk beriget skov

Den grønne driftsplan er et første skridt i udviklingen mod et mere bæredygtigt skovbrug, især ved at gøre ejerne opmærksomme på skovens værdier og muligheder, herunder om Natura 2000.

Typer af aktioner eller indsatser

Der ydes tilskud til følgende aktiviteter:

- Målsætning, status og kort
- Plan for beskyttelse af naturværdier
- Plan for omstilling til naturnær skovdrift
- [Plan for hensyn til fortidsminder, landskabelige værdier og friluftsliv](#)
- [Plan for hensyn til klimaforandringer og klimatilpasninger](#)

8.2.5.3.3.2. Støttetype

Tilskuddet er investeringsstøtte som udbetales når den grønne driftsplan er udarbejdet.

8.2.5.3.3.3. Forbindelser til anden lovgivning

Dansk retsgrundlag:

- Danmarks National skovprogram 2002
<http://naturstyrelsen.dk/naturbeskyttelse/skovbrug/lovgivning/nationalt-skovprogram/nationalt-skovprogram-2002/>
- Skovloven, LBK nr 678 af 14/06/2013
- Bekendtgørelse nr. 422 af 8. maj 2012 om tilskud til fremme af bæredygtig skovdrift
- Bæredygtig skovdrift - Vejledning om tilskud til grønne driftsplaner

8.2.5.3.3.4. Støttemodtagere

Fysiske personer, private og offentlige skovbrugere, andre privatretslige og offentlige organer og sammenslutninger heraf.

8.2.5.3.3.5. Støtteberettigede udgifter

Investeringen omfatter udgifterne til udarbejdelse af en grøn driftsplan, der som minimum indeholder de obligatoriske moduler og gerne en eller flere af de valgfri moduler.

Der ydes ikke tilskud til arealer med juletræer og pyntegrønt i kort omdrift, som ikke er omfattet af fredskovspligt.

Støtten udbetales på grundlag af afholdte udgifter.

8.2.5.3.3.6. Støttebetingelser

De væsentligste kriterier for støtteberettigelse (Eligibility criteria):

- Både fredskovspligtige arealer og ikke fredskovspligtige kan modtage støtte, men for arealer uden fredskovspligt gælder det, at de skal være på mindst 0,5 hektar og mere end 40 meter brede

Forpligtelser (Commitments):

- Der stilles krav til omfang, indhold m.m. af den grønne driftsplan. Kraven fremgår af vejledningen hvor det er præciseret hvad der er obligatoriske og ikke obligatoriske. I de enkelte projekter kan der indgå krav til:
 - bevoksningsinddeling,
 - registrering af nøglebiotoper,
 - Natura 2000 skovområder,
 - offentlige reguleringer og relevante tinglysninger,
 - skovens kulturhistoriske spor,
 - skovens adgangsforhold og
 - kort i intervallet 1:2000 til 1:5000,
- Planen laves for minimum en 10-årig periode

8.2.5.3.3.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Ansøgninger indsendes i 1 eller 2 årlige ansøgningsrunder.

Inden ansøgningsrunden bliver der i vejledningen opstillet kriterier for prioriteringen af ansøgninger og ligeledes angives, hvor mange point der minimalt skal opnås for at modtage støtte.

Kriterierne bygger på at opnå mest mulig kvalitet for pengene udtrykt f.eks. ved største andel fredskovspligtigt areal og flest tilvalgte moduler.

Projekter under et minimum støtte beløb angivet i vejledningen prioriteres ikke.

I øvrigt er de kvaliteter der ønskes prioriteret indbygget i satsmodellen således, at ansøgere allerede i ansøgningen tilskyndes til at vælge prioriterede aktiviteter.

Projekterne prioriteres efter antal point og størrelse, således at der tildeles tilsagn til de projekter, der opfylder flest mulige kvalitative kriterier.

8.2.5.3.3.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Tilskud ydes til de nævnte aktiviteter. Tilskudssatserne er fastsat på et niveau som kompenserer op til 100 pct. af omkostningerne til udarbejdelsen af den grønne driftsplan. Tilskudssatserne fremgår af tabellen herunder.

[Der fastsættes nationalt standardstøttesatser. Satserne fastsættes som beskrevet i afsnit 8.2.5.4. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant.](#)

[\[Oprindelig tabel slettet – ny tabel nedenfor\]](#)

[Tabel 3 Foreløbige satser for udarbejdelse af en grøn driftsplan.](#)

	<u>Type af planlægning</u>	<u>Maximal sats grundtilskud pr.ha EUR (DKR) ved en kurs på 7,5</u>	<u>Maximal sats tillæg pr. ha EUR (DKR) ved en kurs på 7,5</u>
<u>Modul I</u> <u>Målsætning, status og kort (Obligatorisk modul).</u>	<u>Nyregistrering</u> <u>Tillæg til driftsplan</u>	<u>706 (5300 kr.)</u> <u>346 (2600 kr.)</u>	<u>44 (330 kr./ha)</u> <u>21 (160 kr./ha)</u>
<u>Modul II</u> <u>Plan for beskyttelse af naturværdier (Obligatorisk modul).</u>		<u>293 (2200 kr.)</u>	<u>7 (55 kr./ha)</u>
<u>Modul III</u> <u>Plan for omstilling til naturnær skovdrift (Valgfrit modul).</u>	<u>Uden lokalitetskortlægning</u>	<u>293 (2200 kr.)</u>	<u>7 (55 kr./ha)</u>
	<u>Med lokalitetskortlægning</u>	<u>293 (2200 kr.)</u>	<u>36 (270 kr./ha)</u>
<u>Modul IV</u> <u>Plan for hensyn til fortidsminder, landskabelige værdier og friluftsliv</u>		<u>135 (1000 kr.)</u>	<u>3 (20 kr./ha)</u>
<u>Modul V</u> <u>Plan for klimatilpasning f.eks. træartsvalg og vand forsinkelse i skoven</u>		<u>135 (1000 kr.)</u>	<u>3 (20 kr./ha)</u>

Tabel 31 Støttesatser for tilskud til Grønne driftsplaner

8.2.5.3.3.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.5.3.3.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen, da støttebetingelser med præcise krav om elementer og indhold i driftsplanerne kan kontrolleres.

8.2.5.3.3.9.2. Afbødende foranstaltninger

Sagsbehandling og kontrol

Ved behandling af ansøgningen bliver det efterprøvet, om projektet lever op til de:

- væsentligste kriterier for støtteberettigelse
- fastsatte normer i vejledningen, og
- er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.

Administrativ kontrol ved indberetning:

- det efterprøvet, om projektet lever op til de fastsatte forpligtelser og er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.
- I tilsagnet bliver der givet frist på 2 år til at etablere projektet. Ansøger skal indsende 1. indberetning om etablering af projektet inden fristens udløb. Det betyder, at arbejdet skal være gennemført forinden. Udbetaling af investeringstilskuddet finder sted på grundlag af denne indberetning.

Efter udbetaling indgår projekterne i den obligatoriske stikprøvevise fysiske kontrol af investeringsbaserede udbetalinger.

Kontrol og behandling af uregelmæssigheder i forbindelse med kontrollerne vil blive tilrettelagt i overensstemmelse med Rådsforordningen nr. 1306/2013 og deraf følgende regler.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007-2013 kritiseret, at støttemodtagerne er ikke opmærksomme på nøjagtighedskravet for kortlægning. Forvaltningsmyndigheden har for at forbedre dette iværksat og implementeret ændringer af indberetningstidspunktet for kortbilag, således at det er det faktiske skov anlæg der kortlægges og indberettes. Hermed skulle de mindre arealfejl reduceres. Den ændrede praksis videreføres for nærværende ordning.

8.2.5.3.3.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.5.3.3.10. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Definition af og begrundelse for den størrelse bedrifter, for hvilken støtte er betinget af fremlæggelse af en skovforvaltningsplan eller tilsvarende instrument

~~Danmark fastsætter i henhold til forordningens art 22(2) og 35(1) en grænse på 50 ha skovbevoksning på ejendommen. For ejendomme med et skovareal over denne størrelse kan tilskud kun ydes, hvis det ansøgte er i overensstemmelse med principperne i en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinierne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993.~~

Se under afsnit 8.2.5.5. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen.

Definition af et "tilsvarende instrument"

Ækvivalente instrumenter vil være en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinjerne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om

beskyttelse af Europas skove i 1993.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Identifikationen af arter, områder og metoder anvendt til at undgå upassende skovrejsning, jf. artikel 6, litra a), i [DA RD – C(2014)1460], herunder beskrivelsen af de miljømæssige og klimatiske forhold i de områder, hvor skovrejsning er planlagt som omhandlet i artikel 6, litra b), i samme forordning

Ikke relevant for artikel 25.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Definition af minimumsmiljøkravene, jf. artikel 6 i [DA RD – C(2014)1460]

Ikke relevant for artikel 25.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Specifikation af minimums- og maksimumsantallet af træer, der plantes pr. hektar og de tilladte træarter

Ikke relevant for artikel 25.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Indikation af miljømæssige fordele ved de støttede systemer

Ikke relevant for artikel 25.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] Hvor det er relevant, en liste over arter af organismer, som er skadelige for planter, og som kan forårsage en katastrofe

Ikke relevant for artikel 25.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] Identifikation af skovområder klassificeret som værende udsat for mellem til høj risiko for skovbrand ifølge den relevante skovbeskyttelsesplan

Ikke relevant for artikel 25.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] I tilfælde af forebyggende foranstaltninger vedrørende skadedyr og sygdomme skal risikoen for, at der indtræffer relevante katastrofer, beskrives og baseres på videnskabelige beviser

Ikke relevant for artikel 25.

[Investeringer i forbedring af skovøkosystemers modstandsdygtighed og miljømæssige værdi] Definition af typer af støtteberettigede investeringer og deres forventede miljømæssige resultat

Foranstaltningernes målsætning er at støtte skovbrugere til at foretage investeringer, der ikke er økonomisk attraktive på kort sigt, og som understøtter målsætningen om et miljøvenligt skovbrug, forbedrer herlighedsværdien af de pågældende skovområder for offentligheden eller øger bevidstheden om værdien af et miljøvenligt skovbrug, behovet for at vedligeholde og bevare den samt de fordele, der kan udledes deraf.

Støtte til grønne driftsplaner

Foranstaltningen fremmer endvidere skovenes tilpasningsevne og miljømæssige værdi ved at bidrage til etableringen og driften af en mere stabil og økologisk beriget skov samt sikre offentligheden bedre adgang til og mulighed for at opleve skoven.

Den grønne driftsplan er et første skridt i udviklingen mod et mere bæredygtigt skovbrug, især ved at gøre ejerne opmærksomme på skovens værdier og muligheder, herunder om Natura 2000.

8.2.5.3.4. M08d Konvertering af nåletræforyngelse med klimarobuste arter og til hjemmehørende træarterfordel for visse arter (artikel 25)

Underforanstaltning:

- 8.5 — støtte til investeringer i forbedring af skovøkosystemers tilpasningsevne og miljømæssige værdi

8.2.5.3.4.1. Beskrivelse af typen af operationer

Typer af operationer

Tilskud til privateforyngelse med klimatilpassede arter og til fordel for visse arter. konvertering af nåletræsbevoksninger til bevoksninger med hjemmehørende træarter.

Rationale for indsatsen

Bidraget til gennemførelse af EU's skovprogram og opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi, samt til opfyldelse af nationale målsætninger om at medvirke til at sikre udviklingen af skovbruget i retning af bæredygtig skovdrift, der varetager tre typer hensyn: de økonomiske, de økologiske og de sociale.

Gennemførelse af EU's skovprogram ved:

- at imødekomme 2020-målene for skov

Opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi ved:

- Imødekomme målsætning 3A

Opfyldelse af nationale målsætninger ved:

- modvirke tab af biodiversitet i det danske landskab
- Understøtte et miljøvenligt skovbrug
- Understøtte omstilling til en mere bæredygtig og lokalitetstilpasset skovdrift
- Foranstaltningen fremmer endvidere skovens tilpasningsevne og miljømæssige værdi ved at bidrage til driften af en mere stabil og økologisk beriget skov

Formålet med at foretage investeringerne er at forbedre skovens økologiske værdi. Investeringerne skal foretages for at fremme mulighederne for miljøvenlig skovdrift og herunder at øge skovens robusthed, evne til at tilpasse sig et ændret klima, biologiske mangfoldighed og rekreative værdier. Herunder bidrage til N2000 direktiv implementering.

Typer af aktioner

Der ydes tilskud til:

- ~~Plantning af ekstensive kulturer med hjemmehørende træarter eller anlæg af skovbryn~~
- ~~Såning af ekstensive kulturer med hjemmehørende træarter~~
- Naturlig tilgroning (kun til hegn)

- [Pesticidfri drift](#)
- [Skærmstilling](#)
- [Plantning](#)
- [Såning](#)
- Anlæg af grupper af frøtræer (~~hjemmehørende træarter~~)
- Hegning ~~af arealer med ekstensive kulturer, grupper af frøtræer samt arealer udlagt til naturlig tilgroning.~~

Der ydes et tillæg til tilskuddet, når foryngelsen:

- Er en opfølgning på en grøn driftsplan
- Gennemføres uden brug af kemiske bekæmpelsesmidler
- Foretages under en skærm af den gamle bevoksning.

8.2.5.3.4.2. Støttetype

Tilskuddet er investeringsstøtte, som udbetales når foryngelsen er anlagt.

8.2.5.3.4.3. Forbindelser til anden lovgivning

I skovloven er der en forpligtelse til at sikre, at skoven forbliver skov efter hugst.

Dansk retsgrundlag:

- Danmarks National skovprogram 2002
<http://naturstyrelsen.dk/naturbeskyttelse/skovbrug/lovgivning/nationalt-skovprogram/nationalt-skovprogram-2002/>
- Skovloven, LBK nr 678 af 14/06/2013
- Bekendtgørelse nr. 422 af 8. maj 2012 om tilskud til fremme af bæredygtig skovdrift
- Bæredygtig skovdrift - Vejledning om tilskud til foryngelse

8.2.5.3.4.4. Støttemodtagere

Fysiske personer, private og offentlige skovbrugere, andre privatretslige og offentlige organer og sammenslutninger heraf.

8.2.5.3.4.5. Støtteberettigede udgifter

Investeringsstøtten omfatter støtte til plantning eller såning og hegning af arealerne. Støtten dækker den merudgift, der er ved anlæg af hjemmehørende arter (typisk af løvtræ) frem for den simple lovbestemte (skovloven) foryngelse, der kan gennemføres med det billigste plantemateriale.

Der ydes ikke tilskud til arter der optræder på den nationale myndigheds liste over invasive plantearter.

Hvis der plantes eller såes klimarobuste arter som ikke er hjemmehørende løvtræ (se listen i vejledningen) ydes der kun tilskud til hegning samt tillæggene nævnt herunder. Tillæggene ydes til de ekstraudgifter der opstår, når ansøger anlægger en skov uden brug af kemiske bekæmpelsesmidler og/eller ved skærmstilling. Samt hvis foryngelsen er en opfølgning på planerne i den grønne driftsplan.

Der ydes ikke tilskud til arter der optræder på den nationale myndigheds liste over invasive plantearter.

8.2.5.3.4.6. Støttebetingelser

De væsentligste kriterier for støtteberettigelse (Eligibility criteria):

- Både fredskovspligtige arealer og ikke fredskovspligtige kan modtage støtte, men for arealer uden fredskovspligt gælder det, at de skal være på mindst 0,5 hektar og mere end 40 meter brede
- Det er en betingelse for at opnå støtte til plantning af hjemmehørende klimarobuste træarter i eksisterende skove, at andre dele af skoven ikke konverteres til ikke-hjemmehørende ikke-klimarobuste træarter i en periode på fem år
- Den eksisterende gamle bevoksning skal have indeholdt mindst 75 % ikke-klimarobust nåletræ

Hovedreglen er, at en bevoksning med nåletræ skal være hugstmoden for at kunne få tilskud til foryngelse.

Forpligtelser (Commitments):

- Der kan stilles krav til foryngelse mht. størrelse, træarter og planteantal.
- Skovbryn skal etableres som del af den nye skov langs dens kanter. De skal bestå af hjemmehørende løvtræer og buske, og de skal have en bredde på mindst 20 m mod vest og nord og 10 m mod syd og øst.
- Monokultur er ikke tilladt.
Der skal være minimum 2010 % indblanding. Bevoksninger af en anden træart end hovedtræarten i alle løvbevoksninger.
Ved nåletræsbevoksninger skal træartsblandingen enten bestå af minimum 10 % løvtræer eller bestå af 3 forskellige arter, hver med minimum 10 % udbredelse.
- Efter plantning skal der være følgende antal levende planter pr. ha.:

~~Ekstensiv kultur~~Anlæg plantning: 2.000 stk.

~~Ekstensiv kultur~~Anlæg såning: 2.000 stk.

Naturlig tilgroning – der ydes kun tilskud til hegning

- Ved tillæg for en grøn driftsplan eller tilsvarende for skoven, skal plantningen være i overensstemmelse med principperne i denne.

8.2.5.3.4.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Ansøgninger indsendes i 1 eller 2 årlige ansøgningsrunder.

Inden ansøgningsrunden bliver der i vejledningen opstillet kriterier for prioriteringen af ansøgninger og ligeledes angives, hvor mange point der minimalt skal opnås for at modtage støtte.

Kriterierne bygger på at opnå mest mulig kvalitet for pengene udtrykt f.eks. ved største andel fredskovspligtigt areal. De kvaliteter der ønskes prioriteret er indbygget i satsmodellen således, at ansøgere allerede i ansøgningen tilskyndes til at vælge prioriterede aktiviteter.

Projekter under et minimum støtte beløb angivet i vejledningen prioriteres ikke.

Projekterne prioriteres efter antal point og størrelse, således at der tildeles tilsagn til de projekter, der opfylder flest mulige kvalitative kriterier

I øvrigt er de kvaliteter der ønskes prioriteret indbygget i satsmodellen, således at ansøger allerede i ansøgningen har valgt prioriterede aktiviteter.

8.2.5.3.4.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Støtten udbetales på grundlag af standartsatser beregnet til at kompensere op til 100 % af udgifterne.

~~Tabel 32: Flat rate tilskud, konvertering af nåletræ til hjemmehørende træarter (artikel 25)~~ [Oprindelig tabel slettet]

Tabel 4 Tilskudssatser til foryngelse

<u>Metode</u>	<u>Tilskudssats EUR (DKR) ved en kurs på 7,5</u>	<u>Tilskud til hegning EUR (DKR) ved en kurs på 7,5</u>
<u>Plantning løvtræer, herunder anlæg af skovbryn (max. pr. ha)</u>	<u>2133 (16000 kr./ha)</u>	<u>2 (15 kr./m)</u>
<u>Plantning klimarobuste nåletræer (max. pr. ha)</u>	<u>1068 (8010 kr./ha)</u>	<u>2 (15 kr./m)</u>
<u>Såning løv (max. pr. ha)</u>	<u>1733 (13000 kr./ha)</u>	<u>2 (15 kr./m)</u>
<u>Såning klimarobuste nåletræer (max. pr. ha)</u>	<u>1068 (8010 kr./ha)</u>	<u>2 (15 kr./m)</u>
<u>Naturlig tilgroning</u>		<u>2 (15 kr./m)</u>

8.2.5.3.4.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.5.3.4.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen, da de præcise kvantitative og kvalitative krav for tilskuddet kan konstateres ved kontrol.

8.2.5.3.4.9.2. Afbødende foranstaltninger

Sagsbehandling og kontrol

Ved behandling af ansøgningen bliver det efterprøvet, om projektet lever op til de:

- væsentligste kriterier for støtteberettigelse
- fastsatte normer i vejledningen, og
- er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.

Administrativ kontrol ved indberetning:

- Ved behandling af ansøgningen bliver det efterprøvet, om projektet lever op til de fastsatte forpligtelser og er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.
- I tilsagnet bliver der givet frist på 2 år til at etablere projektet. Ansøger skal indsende 1. indberetning om etablering af projektet inden fristens udløb. Det betyder, at arbejdet skal være gennemført forinden. Udbetaling af investeringstilskuddet finder sted på grundlag af denne indberetning.
- Projektet tjekkes om det efter etableringen stadig lever op til kriterierne for støttebetingelser og arealstørrelser

Efter udbetaling indgår projekterne i den obligatoriske stikprøvevise fysiske kontrol af investeringsbaserede udbetalinger.

Kontrol og behandling af uregelmæssigheder i forbindelse med kontrollerne vil blive tilrettelagt i overensstemmelse med Rådsforordningen nr. 1306/2013 og deraf følgende regler.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007-2013 kritiseret, at støttemodtagerne er ikke opmærksomme på nøjagtighedskravet for kortlægning.

Forvaltningsmyndigheden har for at forbedre dette iværksat og implementeret ændringer af indberetningstidspunktet for kortbilag, således at det er det faktiske skovanlæg der kortlægges og indberettes. Hermed skulle de mindre arealfejl reduceres. Den ændrede praksis videreføres for nærværende ordning.

8.2.5.3.4.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.5.3.4.10. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Definition af og begrundelse for den størrelse bedrifter, for hvilken støtte er betinget af fremlæggelse af en skovforvaltningsplan eller tilsvarende instrument

~~Danmark fastsætter i henhold til forordningens art 22(2) og 35(1) en grænse på 50 ha skovbevoksning på ejendommen. For ejendomme med et skovareal over denne størrelse kan tilskud kun ydes, hvis det ansøgte er i overensstemmelse med principperne i en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinierne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993.~~

[Se under 8.2.5.5. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen.](#)

Definition af et "tilsvarende instrument"

Ækvivalente instrumenter vil være en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinjerne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Identifikationen af arter, områder og metoder anvendt til at undgå upassende skovrejsning, jf. artikel 6, litra a), i [DA RD – C(2014)1460], herunder beskrivelsen af de miljømæssige og klimatiske forhold i de områder, hvor skovrejsning er planlagt som omhandlet i artikel 6, litra b), i samme forordning

Ikke relevant for artikel 25.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Definition af minimumsmiljøkravene, jf. artikel 6 i [DA RD – C(2014)1460]

Ikke relevant for artikel 25.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Specifikation af minimums- og maksimumsantallet af træer, der plantes pr. hektar og de tilladte træarter

Ikke relevant for artikel 25.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Indikation af miljømæssige fordele ved de støttede systemer

Ikke relevant for artikel 25.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] Hvor det er relevant, en liste over arter af organismer, som er skadelige for planter, og som kan forårsage en katastrofe

Ikke relevant for artikel 25.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] Identifikation af skovområder klassificeret som værende udsat for mellem til høj risiko for skovbrand ifølge den relevante skovbeskyttelsesplan

Ikke relevant for artikel 25.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] I tilfælde af forebyggende foranstaltninger vedrørende skadedyr og sygdomme skal risikoen for, at der indtræffer relevante katastrofer, beskrives og baseres på videnskabelige beviser

Ikke relevant for artikel 25.

[Investeringer i forbedring af skovøkosystemers modstandsdygtighed og miljømæssige værdi] Definition af typer af støtteberettigede investeringer og deres forventede miljømæssige resultat

Foranstaltningernes målsætning er at støtte skovbrugere til at foretage investeringer, der ikke er økonomisk attraktive på kort sigt, og som understøtter målsætningen om et miljøvenligt skovbrug, forbedrer herlighedsværdien af de pågældende skovområder for offentligheden eller øger bevidstheden om værdien af et miljøvenligt skovbrug, behovet for at vedligeholde og bevare den samt de fordele, der kan udledes deraf.

Konvertering af nåletræ til hjemmehørende træarter

Formålet med at foretage investeringerne er at forbedre skovens økologiske værdi. Investeringerne skal tage sigte på at opfylde forpligtigelser i forbindelse med miljømål, ydelser af økosystemtjenester og /eller som har modvirkningspotentialer med hensyn til klimaforandringer, uden at udelukke økonomiske fordele

på lang sigt.

8.2.5.3.5. M08e Støtte til friluftsliv (artikel 25)

Underforanstaltning:

- ~~8.5 — støtte til investeringer i forbedring af skovøkosystemers tilpasningsevne og miljømæssige værdi~~

8.2.5.3.5.1. Beskrivelse af typen af operationer

Tilskud til private til at forbedre værdien af skoven for offentligheden.

Rationale for indsatsen

Bidraget til gennemførelse af EU's skovprogram og opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi, samt til opfyldelse af nationale målsætninger om at medvirke til at sikre udviklingen af skovbruget i retning af bæredygtig skovdrift, der varetager tre typer hensyn: de økonomiske, de økologiske og de sociale.

Gennemførelse af EU's skovprogram ved:

at imødekomme 2020-målene for skov

Opfyldelse af nationale målsætninger ved:

Understøtte et bæredygtigt skovbrug med fokus på økonomiske, økologiske og sociale værdier

Understøtte omstilling til en mere bæredygtig og lokalitetstilpasset skovdrift

Foranstaltningen fremmer endvidere skovens sociale værdi ved at bidrage til offentlighedens adgang og brug af skovene.

Formålet med at foretage investeringerne er at forbedre offentlighedens adgang til og mulighed for at opleve skoven.

Foranstaltningen forventes at forbedre offentlighedens adgang til kulturarv og skovområder med høj naturværdi og øge befolkningens mulighed for at opleve områdets herlighedsværdi.

Typen af aktioner eller indsatsen

Der ydes tilskud til følgende aktiviteter:

Vandre-, ride- og cykelstier, stier for at give adgangssti til skovene

Grill- og bålsteder

shelters, borde, bænke, fugleudkigstårne, parkeringspladser, skovlegepladser

Information på stedet (foldere, afmærkninger, skilte m.v.)

Informationer på nettet

8.2.5.3.5.2. Støttetype

Tilskuddet er investeringsstøtte.

8.2.5.3.5.3. Forbindelser til anden lovgivning

Dansk retsgrundlag:

Naturbeskyttelseslovens §23

Bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen (BEK 1317 af 21/12-2011)

Danmarks Nationale Skovprogram 2002

<http://naturstyrelsen.dk/naturbeskyttelse/skovbrug/lovgivning/nationalt-skovprogram/nationalt-skovprogram-2002/>

Skovloven, LBK nr 678 af 14/06/2013

Bekendtgørelse nr. 422 af 8. maj 2012 om tilskud til fremme af bæredygtig skovdrift

Bæredygtig skovdrift – Vejledning om tilskud til friluftsliv

8.2.5.3.5.4. Støttemodtagere

Fysiske personer, private og offentlige skovbrugere, andre privatretslige og offentlige organer og sammenslutninger heraf.

8.2.5.3.5.5. Støtteberettigede udgifter

Investeringsstøtten omfatter de nævnte tilskudsberettigede aktiviteter.

Tilskuddet omfatter udgifter, der klart kan henføres til projektet

Der ydes ikke tilskud til naturalieydelse, dvs. aflønning af eget arbejde, anvendelse af egne maskiner etc.

Der skal indhentes mindst 2 bindende tilbud.

8.2.5.3.5.6. Støttebetingelser

De væsentligste kriterier for støtteberettigelse (Eligibility criteria):

- Projekter der er beliggende på fredskovspligtige arealer eller ikke fredskovspligtige arealer på mindst 0,5 hektar og mere end 40 meter brede

Forpligtelser (Commitments):

- Der kan stilles krav til projektet mht. kvantitative målsætninger, der, minimumskrav mm. Kravene fremgår af vejledningen, hvor det er præciseret, hvad der er af krav til de forskellige projekter.
- Der kan søges om tilskud til nye initiativer inden for områderne:
 - **mindre anlægsprojekter** (vandre-, cykel- og ridestier i skove, adgangssti til skov, grill- og bålpladser, shelters, borde, bænke, fugletårne, P-pladser, skovlegepladser m.v.)
 - **information på lokaliteten** (foldere, afmærkning, skilte m.v.)
 - **information på internettet**, som vil være til gavn for offentlighedens adgangs- og oplevelsesmuligheder.

8.2.5.3.5.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Ansøgninger indsendes i 1 eller 2 årlige ansøgningsrunder.

Inden ansøgningsrunden bliver der i vejledningen opstillet kriterier for prioriteringen af ansøgninger og ligeledes angives, hvor mange point der minimalt skal opnås for at modtage støtte.

Kriterierne bygger på at opnå mest mulig samfundsmæssig nytteværdi af projektet udtrykt ved bynærhed, afstand fra naturlige færdselsårer såsom vej og stisystemer mv., samt hvor projekterne er en opfølgning på en plan for hensyn til fortidsminder, landskabelige værdier og friluftsliv i en grøn driftsplan.

Projekter under et minimum støttebeløb angivet i vejledningen prioriteres ikke.

8.2.5.3.5.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Tilskuddet kan udgøre 100 % af udgifterne

Ved en dækning på 100 % er der tale om projekter der er en opfølgning på en plan for hensyn til fortidsminder, landskabelige værdier og friluftsliv i en grøn driftsplan.

Tilskudsform	Tilskud	Udbetaling i
Friluftsliv	100 % af tilskudsberettigende udgifter	Engangsbetaling

Tilskudsform

8.2.5.3.5.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.5.3.5.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

Aktiviteten eller projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene såvel som en 100 % fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne. Fremgangsmåden i forbindelse med bilagskontrollen skal beskrives mere detaljeret.

8.2.5.3.5.9.2. Afbødende foranstaltninger

Sagsbehandling og kontrol

Ved behandling af ansøgningen bliver det efterprøvet, om projektet lever op til de:

- væsentligste kriterier for støtteberettigelse
- fastsatte normer i vejledningen, og
- er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.

Administrativ kontrol ved indberetning:

- Projektet tjekkes om det efter etableringen stadig lever op til kriterierne for støttebetingelser og arealstørrelser
- I tilsagnet bliver der givet frist på 2 år til at etablere projektet. Ansøger skal indsende indberetning om etablering af projektet inden fristens udløb. Det betyder, at arbejdet skal være gennemført forinden. Udbetaling af investeringstilskuddet finder sted på grundlag af denne indberetning.
- Ved behandling af ansøgningen bliver det efterprøvet, om projektet lever op til de fastsatte normer i vejledningen og er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.

Efter udbetaling indgår projekterne i den obligatoriske stikprøvevise fysiske kontrol af investeringsbaserede udbetalinger.

Kontrol og behandling af uregelmæssigheder i forbindelse med kontrollerne vil blive tilrettelagt i overensstemmelse med Rådsforordningen nr. 1306/2013 og deraf følgende regler.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007–2013 kritiseret, at støttemodtagerne er ikke opmærksomme på nøjagtighedskravet for kortlægning. Forvaltningsmyndigheden har for at forbedre dette iværksat og implementeret ændringer af indberetningstidspunktet for kortbilag, således at det er det faktiske skovanlæg der kortlægges og indberettes. Hermed skulle de mindre arealfejl reduceres. Den ændrede praksis videreføres for nærværende ordning.

8.2.5.3.5.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.5.3.5.10. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Definition af og begrundelse for den størrelse bedrifter, for hvilken støtte er betinget af fremlæggelse af en skovforvaltningsplan eller tilsvarende instrument

Danmark fastsætter i henhold til forordningens art 22(2) og 35(1) en grænse på 50 ha skovbevoksning på ejendommen. For ejendomme med et skovareal over denne størrelse kan tilskud kun ydes, hvis det ansøgte er i overensstemmelse med principperne i en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinierne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993.

Definition af et "tilsvarende instrument"

Ækvivalente instrumenter vil være en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinjerne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993.

~~[Skovrejsning og etablering af skovområder] Identifikationen af arter, områder og metoder anvendt til at undgå upassende skovrejsning, jf. artikel 6, litra a), i [DA RD — C(2014)1460], herunder beskrivelsen af de miljømæssige og klimatiske forhold i de områder, hvor skovrejsning er planlagt som omhandlet i artikel 6, litra b), i samme forordning~~

Ikke relevant for artikel 25.

~~[Skovrejsning og etablering af skovområder] Definition af minimumsmiljøkravene, jf. artikel 6 i [DA RD — C(2014)1460]~~

Ikke relevant for artikel 25.

~~[Etablering af skovlandbrugssystemer] Specifikation af minimums og maksimumsantallet af træer, der plantes pr. hektar og de tilladte træarter~~

Ikke relevant for artikel 25.

~~[Etablering af skovlandbrugssystemer] Indikation af miljømæssige fordele ved de støttede systemer~~

Ikke relevant for artikel 25.

~~{Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder} Hvor det er relevant, en liste over arter af organismer, som er skadelige for planter, og som kan forårsage en katastrofe~~

Ikke relevant for artikel 25.

~~{Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder} Identifikation af skovområder klassificeret som værende udsat for mellem til høj risiko for skovbrand ifølge den relevante skovbeskyttelsesplan~~

Ikke relevant for artikel 25.

~~{Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder} I tilfælde af forebyggende foranstaltninger vedrørende skadedyr og sygdomme skal risikoen for, at der indtræffer relevante katastrofer, beskrives og baseres på videnskabelige beviser~~

Ikke relevant for artikel 25.

~~{Investeringer i forbedring af skovøkosystemers modstandsdygtighed og miljømæssige værdi} Definition af typer af støtteberettigede investeringer og deres forventede miljømæssige resultat~~

~~Foranstaltningernes målsætning er at støtte skovbrugere til at foretage investeringer, der ikke er økonomisk attraktive på kort sigt, og som understøtter målsætningen om et miljøvenligt skovbrug, forbedrer herlighedsværdien af de pågældende skovområder for offentligheden eller øger bevidstheden om værdien af et miljøvenligt skovbrug, behovet for at vedligeholde og bevare den samt de fordele, der kan udledes deraf.~~

~~Støtte til friluftsliv:~~

~~Investeringer for at forbedre værdien af skoven for offentligheden. Foranstaltningen forventes at forbedre offentlighedens adgang til kulturarv og skovområder med høj naturværdi og øge befolkningens mulighed for at opleve områdets herlighedsværdi.~~

8.2.5.3.6-8.2.5.3.5. M08f Rydning af invasive arter og uønsket opvækst mv. (artikel 25)

Underforanstaltning:

- 8.5 — støtte til investeringer i forbedring af skovøkosystemers tilpasningsevne og miljømæssige værdi

8.2.5.3.6.1-8.2.5.3.5.1. Beskrivelse af typen af operationer

Typer af operationer

Tilskud til rydning af invasive arter, særlig indsats for arter, til forberedelse til skovgræsning, genopretning af naturlige vandstandsforhold og uønsket opvækst både i og udenfor Natura 2000-områder.

Rationale for indsatsen

Bidraget til gennemførelse af EU's skovprogram og opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi, samt til opfyldelse af nationale målsætninger om at medvirke til at sikre udviklingen af skovbruget i retning af bæredygtig skovdrift, der varetager tre typer hensyn: de økonomiske, de økologiske og de sociale. Ordningen bidrager til implementering af Natura 2000- og habitatdirektiverne. Gennemførelse af EU's skovprogram ved:

- at imødekomme 2020-målene for skov

Opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi ved:

- Imødekomme målsætning 3A

Opfyldelse af nationale målsætninger ved:

- modvirke tab af biodiversitet i det danske landskab
- Understøtte et miljøvenligt skovbrug
- Understøtte omstilling til en mere bæredygtig og lokalitetstilpasset skovdrift
- Foranstaltningen fremmer endvidere skovenes tilpasningsevne og miljømæssige værdi ved at bidrage til driften af en mere stabil og økologisk beriget skov
- Implementering af Natura 2000-direktiverne.

Typer af aktioner

Der ydes tilskud til [projekter i skov, der indebærer en særlig indsats for biodiversiteten både i og uden for Natura 2000-områderne. Projekterne kan være en af følgende](#) fire forskellige elementer:

1. Investeringer til rydning af invasive arter og uønsket opvækst

- Investeringer til bekæmpelse af invasive arter
- Rydning af uønsket opvækst af træer og buske

Begge tiltag er relateret til bevarelse af skovnaturtyper og støtte til andre særligt værdifulde

skovarealer med det formål at fremme skovenes naturværdi.

2. Investeringer til genskabelse af naturlige vandstands-forhold

- Investeringer til genskabelse af naturlige vandstandsforhold er især knyttet til bevarelse af en bestemt skovnaturtype (f.eks. skovbevoksede tørvemoser, eller skov ved vandløb, sø eller væld)
- Investeringen gives til den fysiske genskabelse af arealet, samt til tekniske forundersøgelser
- Der kan også ydes støtte til andre skovarealer, hvor indsatsen har en væsentlig betydning for skovens biodiversitet

3. Investeringer til forberedelse af skovgræsning

- Investeringen omfatter aktiviteterne etablering af hegn, drikkevandsforsyning, fangfolde og elforsyning.

4. Investering til støtte for visse arter

- tilskuddet skal sikre velegnede levesteder for relevante arter [der er udpeget i forhold til Natura 2000-planerne for](#) skovområder.
- Ved relevante arter forstås arter, der er optaget på bilag 1 til Fuglebeskyttelsesdirektivet og i bilag 2 og 4 til habitatdirektivet, og som derfor er omfattet af særlige beskyttelses-foranstaltninger, for så vidt angår deres levesteder.
- Støtte til at understøtte bilag 4 arter [er relevante for skov](#), først og fremmest til hasselmus og flagermus. Støtte til hasselmus ydes kun i kommuner, hvor hasselmusens forekomst er konstateret, jf. liste i vejledningen.

[8.2.5.3.6.2-8.2.5.3.5.2. Støttetype](#)

Investeringsstøtte. Støtten udbetales på grundlag af afholdte omkostninger.

[8.2.5.3.6.3-8.2.5.3.5.3. Forbindelser til anden lovgivning](#)

Dansk retsgrundlag:

- Naturbeskyttelseslovens § 3
- Danmarks National skovprogram 2002
<http://naturstyrelsen.dk/naturbeskyttelse/skovbrug/lovgivning/nationalt-skovprogram/nationalt->

[skovprogram-2002/](#)

- Skovloven, LBK nr 678 af 14/06/2013
- Bekendtgørelse nr. 422 af 8. maj 2012 om tilskud til fremme af bæredygtig skovdrift
- Bæredygtig skovdrift - Vejledning om tilskud til særlig drift
- [Bæredygtig skovdrift - Vejledning om tilskud til at beskytte skovnaturtyper og -arter i Natura 2000-områder](#)

[8.2.5.3.6.4-8.2.5.3.5.4. Støttemodtagere](#)

Fysiske personer, private og offentlige skovbrugere, andre privatretslige og offentlige organer og sammenslutninger heraf.

[8.2.5.3.6.5-8.2.5.3.5.5. Støtteberettigede udgifter](#)

Investeringsstøtten omfatter op til 100 % af udgifterne til de nævnte aktiviteter.

Ved investeringer til rydning af invasive arter og uønsket opvækst ydes der ikke tilskud til bekæmpelse af invasive arter, som ejeren er forpligtet til at fjerne.

Der skal indhentes mindst 2 bindende tilbud, som bilægges ansøgningen om støtte.

[8.2.5.3.6.6-8.2.5.3.5.6. Støttebetingelser](#)

De væsentligste kriterier for støtteberettigelse (Eligibility criteria):

- Både fredskovspligtige arealer og ikke fredskovspligtige kan modtage støtte, men for arealer [udenfor Natura 2000 kortlagte naturtyper](#) uden fredskovspligt gælder det, at de skal være på mindst 0,5 hektar og mere end 40 meter brede.
- ~~Det i vejledningen fastsatte minimums beløb for at en ansøgning kan modtage tilskud skal være overholdt.~~
- Støtte til at understøtte bilag 4 arter er først og fremmest til hasselmus og flagermus ydes kun i kommuner, hvor hasselmusens forekomst er kendt. De aktuelle kommuner fremgår af vejledningen.
- For Natura 2000-områder ydes der støtte til beskyttelse af følgende skovnaturtyper:

2180 Skovklit

9110 Bøg på mor

9120 Bøg på mor med kristtorn

9130 Bøg på muld

9150 Bøg på kalk

9160 Ege-blandskov

9170 Vinteregeskov

9190 Stilkege-krat

91D0 Skovbevokset tørvemose

91E0 Elle- og askeskov

Forpligtelser (Commitments):

- Der kan stilles krav til projektet mht. kvantitative målsætninger, bekæmpelses-metoder, minimumskrav mm. Kraven fremgår af vejledningen, hvor det er præciseret, hvad der er af krav til de forskellige projekter.
- Ved tillæg for en grøn driftsplan eller tilsvarende for skoven, skal projektet være i overensstemmelse med principperne i denne.
- For investeringer til forberedelse af skovgræsning og genskabelse af naturlige ~~vandstands-forhold~~ er det en vandstandsforhold kan der opsættes forudsætning om, at der søges om støtte til det tilknyttede ~~arealbaserede~~ arealbaserede tilskud
- Investeringer til "Etablering af skovgræsning" ~~er omfattet~~ kan omfattes af minimums krav minimumskrav til hvad etablering etableringen skal indeholde. ~~Der skal som minimum etableres hegn eller drikkevandsforsyning.~~

Andre forpligtelser (other obligations):

~~I tilsagnet bliver der givet en frist til at etablere projektet~~

8.2.5.3.6.7-8.2.5.3.5.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Ansøgninger indsendes i 1 eller 2 årlige ansøgningsrunder.

~~Inden ansøgningsrunden bliver der i vejledningen opstillet kriterier for prioriteringen af ansøgninger og ligeledes angives, hvor mange point der minimalt skal opnås for at modtage støtte.~~

Kriterierne bygger på at opnå mest mulig kvalitet for pengene. Projekterne opstilles i prioriteret rækkefølge ud fra en række vægtede kvalitative kriterier som fremgår af vejledningen inden

ansøgningsrunden. Direktivforpligtigelser er højest prioriteret, ~~hvorefter der prioriteres for største andel fredskovspligtigt areal.~~

Projekter under et minimum støtte beløb angivet i vejledningen prioriteres ikke.

~~Projekterne prioriteres efter antal point og størrelse, således at der tildes tilsagn til de projekter, der opfylder flest mulige kvalitative kriterier.~~

8.2.5.3.6.8.8.2.5.3.5.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Tilskud ydes til aktiviteterne, som fremgår af tabellen herunder, til 100 pct. af omkostningerne ved udarbejdelsen af projektet.

Tilskudsform

Tilskudsform	Tilskud	Udbetaling i
Forberedelse til skovgræsning	100 % af tilskudsberettigede udgifter	Engangsbetaling
Kompensation for udgifter til etablering af naturlige vandstandsforhold	100 % af tilskudsberettigede udgifter	Engangsbetaling
Særlig indsats for arter	100 % af tilskudsberettigede udgifter	Engangsbetaling
Rydning af uønsket opvækst	100 % af tilskudsberettigede udgifter	Engangsbetaling
Bekæmpelse af arter, der optræder invasivt	100 % af tilskudsberettigede udgifter	Engangsbetaling

8.2.5.3.6.9.8.2.5.3.5.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.5.3.6.9.1.8.2.5.3.5.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen. For Kompensation for udgifter til etablering af naturlige vandstandsforhold gælder, at arealet kan fysisk erkendes og opmåles, og for de 4 øvrige operationer gælder, at aktiviteten eller projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene såvel som en 100 % fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne. Fremgangsmåden i forbindelse med bilagskontrollen skal beskrives mere detaljeret.

8.2.5.3.6.9.2-8.2.5.3.5.9.2. Afbødende foranstaltninger

Sagsbehandling og kontrol

Ved behandling af ansøgningen bliver det efterprøvet, om projektet lever op til de:

- væsentligste kriterier for støtteberettigelse
- fastsatte normer i vejledningen, og
- er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.

Administrativ kontrol ved indberetning:

1. Projektet tjekkes om det efter etableringen stadig lever op til kriterierne for støttebetingelser og arealstørrelser
2. I tilsagnet bliver der givet frist på 2 år til at etablere projektet. Ansøger skal indsende indberetning om etablering af projektet inden fristens udløb. Det betyder, at arbejdet skal være gennemført forinden. Udbetaling af investeringstilskuddet finder sted på grundlag af denne indberetning.
3. Ved behandling af ansøgningen bliver det efterprøvet, om projektet lever op til de fastsatte normer i vejledningen og er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.

Efter udbetaling indgår projekterne i den obligatoriske stikprøvevise fysiske kontrol af investeringsbaserede udbetalinger.

Kontrol og behandling af uregelmæssigheder i forbindelse med kontrollerne vil blive tilrettelagt i overensstemmelse med Rådsforordningen nr. 1306/2013 og deraf følgende regler.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007-2013 kritiseret, at støttemodtagerne er ikke er opmærksomme på nøjagtighedskravet for kortlægning.

Forvaltningsmyndigheden har for at forbedre dette iværksat og implementeret ændringer af indberetningstidspunktet for kortbilag, således at det er det faktiske skovanlæg der kortlægges og indberettes. Hermed skulle de mindre arealfejl reduceres. Den ændrede praksis videreføres for nærværende ordning.

8.2.5.3.6.9.3-8.2.5.3.5.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.5.3.6.10-8.2.5.3.5.10. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Definition af og begrundelse for den størrelse bedrifter, for hvilken støtte er betinget af fremlæggelse af en skovforvaltningsplan eller tilsvarende instrument

~~Danmark fastsætter i henhold til forordningens art 22(2) og 35(1) en grænse på 50 ha skovbevoksning på ejendommen. For ejendomme med et skovareal over denne størrelse kan tilskud kun ydes, hvis det ansøgte er i overensstemmelse med principperne i en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinierne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993.~~

[Se under 8.2.5.5. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen.](#)

Definition af et "tilsvarende instrument"

Ækvivalente instrumenter vil være en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinjerne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Identifikationen af arter, områder og metoder anvendt til at undgå upassende skovrejsning, jf. artikel 6, litra a), i [DA RD – C(2014)1460], herunder beskrivelsen af de miljømæssige og klimatiske forhold i de områder, hvor skovrejsning er planlagt som omhandlet i artikel 6, litra b), i samme forordning

Ikke relevant for artikel 25.

[Skovrejsning og etablering af skovområder] Definition af minimumsmiljøkravene, jf. artikel 6 i [DA RD – C(2014)1460]

Ikke relevant for artikel 25.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Specifikation af minimums- og maksimumsantallet af træer, der plantes pr. hektar og de tilladte træarter

Ikke relevant for artikel 25.

[Etablering af skovlandbrugssystemer] Indikation af miljømæssige fordele ved de støttede systemer

Ikke relevant for artikel 25.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastrofegivenheder] Hvor det er relevant, en liste over arter af organismer, som er skadelige for planter, og som kan forårsage en katastrofe

Ikke relevant for artikel 25.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] Identifikation af skovområder klassificeret som værende udsat for mellem til høj risiko for skovbrand ifølge den relevante skovbeskyttelsesplan

Ikke relevant for artikel 25.

[Forebyggelse og genopretning på skove som følge af skovbrande, naturkatastrofer og katastroferebegivenheder] I tilfælde af forebyggende foranstaltninger vedrørende skadedyr og sygdomme skal risikoen for, at der indtræffer relevante katastrofer, beskrives og baseres på videnskabelige beviser

Ikke relevant for artikel 25.

[Investeringer i forbedring af skovøkosystemers modstandsdygtighed og miljømæssige værdi] Definition af typer af støtteberettigede investeringer og deres forventede miljømæssige resultat

Foranstaltningernes målsætning er at støtte skovbrugere til at foretage investeringer, der ikke er økonomisk attraktive på kort sigt, og som understøtter målsætningen om et miljøvenligt skovbrug, forbedrer herlighedsværdien af de pågældende skovområder for offentligheden eller øger bevidstheden om værdien af et miljøvenligt skovbrug, behovet for at vedligeholde og bevare den samt de fordele, der kan udledes deraf.

Rydning af invasive arter og uønsket opvækst af buske- og træarter, genopretning af naturlige vandstandsforhold, forberedelse af skovgræsning og støtte for arter
Investeringen skal modvirke tab af biodiversitet i det danske landskab. Foranstaltningen fremmer endvidere skovenes tilpasningsevne og miljømæssige værdi ved at bidrage til etableringen og driften af en mere stabil og økologisk beriget skov, herunder bl.a. til Natura2000-direktivimplementering.

8.2.5.4. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Vedr. [Artikel 22: Skovrejsning](#)

[Satserne for flatrate tilskud er fastsat på grundlag af tabelværket "Skov-økonomiske tabeller", og efter høring af Skovrådet i Danmark, der er nedsat i henhold til Skovloven.. Københavns Universitet har gennemført en analyse af tilskudssatserne og har udarbejdet en ekspertudtalelse herom.](#)

[Eksperthanalysen af støttesatserne blev udført af Bo Jellesmark Thorsen, der er professor i anvendt økonomi ved Københavns Universitet. Universitetet er uafhængigt af Naturstyrelsen, der forvalter støtteordningen.](#)

Vedr. [Artikel 24: Stormfald – genopretning af skader](#)

Satserne for flatrate tilskud er fastsat på grundlag af tabelværket "Skov-økonomiske tabeller", og efter høring af Stormrådet. Københavns Universitet har gennemført en analyse af tilskudssatserne og har udarbejdet en ekspertudtalelse herom.

Eksperthanalysen af støttesatserne blev udført af Bo Jellesmark Thorsen, der er professor i anvendt økonomi ved Københavns Universitet. Universitetet er uafhængigt af Naturstyrelsen, der forvalter støtteordningen.

Vedr. [Artikel 25 ordninger: Satsernes fastlæggelse](#)

Støttesatserne for flat-rate tilskud er fastsat på grundlag af tabelværket "Skov-økonomiske tabeller", og efter høring af Skovrådet i Danmark, der er nedsat i henhold til Skovloven. Københavns Universitet har gennemført en analyse af tilskudssatserne og har udarbejdet en ekspertudtalelse herom.

Eksperthanalysen af støttesatserne blev udført af Bo Jellesmark Thorsen, der er professor i anvendt økonomi ved Københavns Universitet. Universitetet er uafhængigt af Naturstyrelsen, der forvalter støtteordningen.

Vedrørende tilskud til skovnatur-bevarende drift (basissikring) og bevaring af enkelttræer til død og henfald henvises til følgende 2 rapporter fra Københavns Universitet: "Tabsberegninger ved driftsrestriktioner for bøgeskovnaturtyper i Natura 2000":

http://curis.ku.dk/portal/life/files/36021075/Arbejdsrapport_115_2010_Tabsberegninger_ved_driftsrestriktioner.pdfhttp://sl.ku.dk/rapporter/publikationer/publikationsliste/?pure=files/36021075/Arbejdsrapport_115_2010_Tabsberegninger_ved_driftsrestriktioner.pdf

og

"Tabsberegninger ved driftsrestriktioner for skovnaturtyper med eg og ask i Natura 2000:

http://curis.ku.dk/ws/files/33226161/arsl_116.pdf

8.2.5.5. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Vedr. M08a Skovrejsning:

Under de tidligere landdistriktsprogrammer er der ydet kompensation for tabt indkomst i 20 år (perioden 1997-2003), henholdsvis 10 år (perioden 2003-2006). Udbetaling af disse tilskud på allerede afgivne tilsagn vil fortsætte under landdistriktsprogrammet 2014-2020.

Danmark fastsætter i henhold til forordning (EU) 1305/2013 art 21(2) og 34(1) en grænse på 100 ha skovbevoksning på ejendommen. For ejendomme med et skovareal over denne størrelse kan tilskud kun ydes, hvis det ansøgte er i overensstemmelse med principperne i en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinjerne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993. Dog er grænsen 200 ha for 1) skove hvor der indgår kortlagte Natura 2000 skov naturtyper, og for 2) tilskud efter M08d og M08f under forudsætning af, at der også søges FMP iht. M08c, og at denne er gennemført og det ansøgte tilskud er i overensstemmelse med planen.

~~Danmark fastsætter i henhold til forordningens art 21(2) og 34(1) en grænse på 100 ha skovbevoksning på ejendommen. For ejendomme med et skovareal over denne størrelse kan tilskud kun ydes, hvis det ansøgte er i overensstemmelse med principperne i en grøn driftsplan, en natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinjer om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993.~~

Vedr. M08b Stormfald – Genopretning af skader:

Danmark ligger i lavrisiko zone med hensyn til skovbrand. Idet denne ordning er en katastrofeordning der træder i kraft ved stormhændelser af betydeligt omfang, kan en eksisterende driftsplan ikke forventes at kunne anvendes i en sådanne situation. Der stilles derfor krav til udarbejdelse af en plan for gentilplantningen ved større gentilplantninger og der ydes tilskud hertil.

Vedr. M08c-d og e-f, Artikel 25-ordninger:

Skovloven indeholder i §§ 8-13 minimumskrav til driften fredskove.

Hovedkravene findes i § 8:

- Arealet skal holdes bevokset med træer, der danner, eller som inden for et rimeligt tidsrum vil danne, sluttet skov af højstammede træer
- Hugst bortset fra tynding må ikke finde sted, før bevoksningen eller det enkelte træ har opnået en alder eller dimension, hvor den er hugstmoden
- Arealet skal senest 10 år efter afvikling af en hugstmoden bevoksning opfylde kravet i nr. 1

Endvidere er der i §§ 26, 27 og 28 regler om bevaring af skovbryn, egekrat samt beskyttelsesbestemmelser for småbiotoper, der falder uden for beskyttelsen i Naturbeskyttelseslovens § 3.

Det bemærkes, at hvis der ydes tilskud til ikke-fredskovspligtige skove forudsættes, at disse opfylder samme minimumskrav.

Danmark fastsætter i henhold til forordningens [\(EU\) 1305/2013](#), art 21(2) og 34(1), en grænse på 100 ha skovbevoksning på ejendommen. For ejendomme med et skovareal over denne størrelse kan tilskud kun ydes, hvis det ansøgte er i overensstemmelse med principperne i en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinjerne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993. Dog er grænsen 200 ha for 1) skove hvor der indgår kortlagte Natura 2000 skov naturtyper, og for 2) tilskud efter M08d ~~e~~ og [M08f](#) under forudsætning af, at der også søges FMP iht. M08c, og at denne er gennemført og det ansøgte tilskud er i overensstemmelse med planen.

8.2.6. M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)

8.2.6.1. Retsgrundlag

Artikel 28 i Landdistriktsforordningen (1305/2013/EU).

8.2.6.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Vedr. M10a Fastholdelse af vådområder, naturlige vandstandsforhold, arealer, der indgår i vådområdeprojekter, Natura 2000 hydrologiprojekter, lavbundsprojekter og ændret afvanding/vandløbsprojekter med fysiske anlæg.

Formålet med foranstaltningen er at beskytte og forbedre vandmiljøet og naturforholdene i forlængelse af projektstøtte til etablering under foranstaltning M04 og M07, artikel 17 og 20 i forordning 1305/2013.

Hovedformålet for de enkelte virkemidler:

- For N-vådområder: At reducere udledning og udvaskningen af N til søer, fjorde og indre farvande
- For P-vådområder: At reducere fosforbelastningen af søer
- For naturlige optimale vandstandsforhold i Natura 2000: At skabe de hydrologiske forhold, som fremmer bevaringsstatus for særlige naturtyper og arter
- For lavbundsprojekter/naturprojekter på kulstofholdige lavbundsjord: At mindske udledningen af drivhusgasser og skabe naturforbedringer
- For ændret afvanding: At skabe og opretholde afvandingsforhold, som gør arealerne mere våde og fremmer bevaringsstatus for særlige naturtyper og arter
- For fysiske anlæg i forbindelse med vandløbsrestaurering: At opnå en god økologisk tilstand i vandløb

Sideeffekterne ved foranstaltningens virkemidlerne er:

- Forbedring af den økologiske tilstand i vandløb
- Tilpasning til klimaændringer ved at ændre på vandafstrømningen til byer
- Mindre udledning af drivhusgasser
- Generel forbedring af naturen i form af ekstensivering og mere vand i landskabet

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

- Fokusområde 4A genopretning og bevarelse af biodiversitet, bl.a. i Natura 2000-områder og inden for landbrug af høj naturværdi, og af de europæiske landskaber
- Fokusområde 4B bedre vandforvaltning
- Fokusområde 4C Undgå jorderosion og forbedre forvaltning af jordbunden
- Fokusområde 5E fremme af kulstofbinding inden for landbrug og skovbrug 5D reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget

Vedr. M10b Pleje af græs- og naturarealer:

Rationale for indsatsen

Bidraget til Natura 2000 direktiv implementering og biodiversitet 2020 målsætningerne.

Landbruget spiller en vigtig rolle for bevarelse af naturværdierne i det åbne land i Danmark. Regeringen har som højt prioriteret målsætning at stoppe tilbagegangen i biodiversitet i 2020 og at leve op til EU direktivforpligtigelser i Natura 2000. Dette skal bl.a. opnås ved at værdifulde naturtyper, særligt inden for Natura 2000 områderne, men også på HNV arealer uden for Natura 2000 og på vådområdearealer, bliver plejet med ekstensiv afgræsning eller slæt.

Mange lysåbne arealer af høj naturværdi er skabt af og derfor helt afhængige af ekstensiv landbrugsdrift. Ingen drift betyder tilgroning, mens intensiv drift kan forringe værdierne knyttet til disse arealer. Årlig afgræsning eller slæt af græs- og naturarealer i det åbne land, herunder enge, overdrev og heder, er med til at fastholde og fremme disse værdier. Slæt bidrager tillige med fjernelse af næringsstoffer fra arealet til fordel for konkurrencesvage planter og den fauna, som er tilknyttet disse planter. På nogle habitatnaturtyper inden for Natura 2000 områderne er en sådan ekstensiv drift helt afgørende for at sikre eksisterende naturværdier og for på sigt at kunne opnå gunstig bevaringsstatus.

Foranstaltningen skal bidrage til at sikre biodiversiteten på sådanne arealer, herunder på vådområdearealer med støtte under landdistriktsprogrammerne.

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

- Fokusområde 4A genopretning og bevarelse af biodiversitet, bl.a. i Natura 2000-områder og inden for landbrug af høj naturværdi, og af de europæiske landskaber

8.2.6.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.6.3.1. M10a Fastholdelse af vådområder, naturlige vandstandsforhold arealer, der indgår i vådområdeprojekter, Natura 2000 hydrologiprojekter, lavbundsprojekter og ændret afvanding/vandløbsprojekter med fysiske anlæg (artikel 28)

Underforanstaltning:

- 10.1 — betaling for miljø- og klimavenligt landbrugsforpligtelser

8.2.6.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Støtte kan ydes til:

- Fastholdelse af vådområder (inkluderer både N- og P-vådområder)
- Fastholdelse af naturlige optimale vandstandsforhold i Natura 2000
- Fastholdelse af lavbundsprojekter/dyrkningsophør på kulstofholdige lavbundsjord
- Fastholdelse af dyrkningsophør i forbindelse med vandløbsrestaurering
- ~~Ændret afvanding~~

Rationale for indsatsen

Bidraget til implementeringen af Vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne og reducerer udledningen af drivhusgasser.

Typen af aktion eller indsats

Fastholdelse 20-årig fastholdelse

Fastholdelse af vådområder arealer, der indgår i vådområdeprojekter, Natura 2000 hydrologiprojekter, lavbundsprojekter og naturlige vandstandsforhold udbydesprojekter med fysiske anlæg på landbrugsjord i forbindelse med vandløbsrestaurering udbydes med årlige betalinger for accept af vådområde, lavbundsprojekt eller naturlige vandstandsforhold konsekvenserne af ikke-produktive investeringer under artikel 17 og 20 samt varig ekstensivering, der tinglyses som varig servitut på arealerne. Tilsagnsperioden for fastholdelse af arealet som projektområde er 20 år med årlige betalinger. Støtte udbydes for udbetales efter på forhånd fastsatte støttesatser pr. ha pr. år.

Støttemodtageren forpligter sig til, at arealerne permanent henligger som ekstensiverede vådområde, område med naturlige vandstandsforhold eller lavbundsområde og fastholdes som ekstensiverede græs- eller naturarealer.

Begrundelse for den 20-årige tilsagnsperiode

Foranstaltningen til anlægfastholdelse af de omhandlede projektområder har en obligatorisk forpligtelsesperiode på 20 år. Projekter, der er så følsomme over for miljøforhold, skal vurderes i et langsigtet perspektiv, hvor forpligtelserne og betalingerne sikres. Dette er også i de berørte jordejeres interesse, ~~der berøres af projekterne~~. Det er derfor nødvendigt at indgå langsigtede retlige tilsagn af 20 års varighed, og foranstaltningen er kun relevant, hvis den udbydes med denne lange forpligtelsesperiode.

Projekternes optimale effekt kan ikke sikres, hvis forpligtelsesperioden er under 20 år. Disse betingelser er vigtige og begrundet den lange forpligtelsesperiode som ønsket beskrevet i artikel 3928, stk. 35, i Rådets

forordning [1698/2005/1305/2013](#).

Mulighed for anvendelse af arealerne vil afhænge af ændringen af afvandingen og grundvandshøjden. Nogle arealer vil blive sat under vand og dermed udgå som landbrugsareal. Øvrige arealer kan stadig ~~afgræsses eller~~ anvendes ~~som udyrkede arealer~~ [til afgræsning, slæt eller brak](#).

8.2.6.3.1.2. Støttetype

Arealbaseret betaling pr. ha pr. år i form af ~~5-årige eller~~ 20-årige tilsagn. Der ansøges om årlig udbetaling i den fælles årlige udbetalingsanmodning, hvor alle landbrugsarealer indberettes.

Støtte udbydes med årlige betalinger for:

- Accept af ~~vådområde og vådgøring af området~~ [arealmæssige konsekvenser af ikke produktive investeringer under artikel 17 eller 20 samt varig ekstensivering](#).

Tilsagnsperioden er 20 år med årlige betalinger.

- ~~Støtte til ændret afvanding og vådgøring af landbrugsarealer. Tilsagnsperioden er 5 år med årlige betalinger.~~

For 20-årige tilsagn om tilskud til fastholdelse af [arealer i vådområder](#), [Natura 2000 hydrologiprojekter](#), lavbundsprojekter og ~~naturlige vandstandsforhold~~ [fysiske anlæg i forbindelse med vandløbsrestaurering](#), er støtteniveauet afhængig af arealanvendelsen forud for etableringen.

8.2.6.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

Der er ikke bestemmelser i lovgivningen, som generelt stiller krav om fastholdelse af [arealer i vådområder](#), ~~naturlige vandstandsforhold eller~~ [Natura 2000 hydrologiprojekter](#), lavbundsprojekter ~~eller ændret afvanding og~~ [fysiske anlæg i forbindelse med vandløbsrestaurering](#), som ~~er de elementer, der udgør kompensationsen på~~ [kompenseres for under](#) ordningen.

8.2.6.3.1.4. Støttemodtagere

Ejere og forpagtere.

8.2.6.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Arealkompensation for driftstab og ekstra omkostninger som følge ~~af de af ikke-produktive investeringer, og de~~ [restriktioner](#), der pålægges i tinglyst servitut ~~for arealer der indgår i vådområdeprojekter, lavbundsprojekter og projekter om etablering af naturlige vandstandsforhold.~~

8.2.6.3.1.6. Støttebetingelser

De væsentligste grundlæggende krav er oplistet herunder:

- At arealet indgår i et godkendt projektområde ~~og at projektet gennemføres med krav om at der laves en tinglyst servitut eller er beliggende indenfor et område udpeget til ændret afvanding~~
- At der efterfølgende bliver tinglyst servitut for alle arealer indenfor projektområdet
- At tilsagnshaver driver arealet som ejer eller forpagter ved tilsagnsperiodens begyndelse
- At der ikke på arealet foreligger uforenelige tilskudsordninger
- At der ikke er skov på arealet ved tilsagnsperiodens begyndelse
- At arealet ikke ligger i 25 m beskyttelseszone omkring almennyttige vandboringer

Forpligtelser

Den 20-årige støtte til fastholdelse ~~af vådområder, lavbundsprojekter og naturlige vandstandsforhold~~ ydes som kompensation for driftstab og ekstra omkostninger som konsekvens af eventuelle fysiske anlæg, at arealerne permanent skal henligge som græs- eller naturarealer, og for de restriktive bestemmelser om arealanvendelsen, der skal overholdes som følge af den tinglyste servitut.

~~Den 5-årige støtte til ændret afvanding ydes for at tåle ændrede afvandingsforhold, som indebærer vådgøring af arealerne samt forbud mod gødskning.~~

Andre forpligtelser

Der kan fastsættes yderligere betingelser, uden at dette kompenseres på foranstaltningen.

8.2.6.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Støttebetingelser for fastholdelse til et projektområde fremgår af de nationale regler, der opsættes for de forskellige projekter, der er hjemlet under artikel 17 og 20. Det er en forudsætning for fastholdelsestilsagn, at ~~det~~arealet ligger inden for et af følgende ikke-produktionsfremmende investeringsprojekter:

N- og P-Vådområder

Anlæg bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i forhold til udpegninger af områder til vådområder til opfyldelse af vandrammedirektivet, områdernes beskaffenhed og fastholdelse af arealerne.

Udtagning/ekstensivering af Naturprojekter på lavbundsjorder

Anlæg bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i forhold til udpegninger af områder til lavbundsprojekter, områdernes beskaffenhed og fastholdelse af projektet.

Naturlige Optimale vandstandsforhold i Natura 2000 områder

Etableringen bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i et særligt udpegede Natura 2000-områder til hydrologi, eller om arealet er udpeget som "Areal uden tilskudsmulighed i Natura 2000". Yderligere vil der blive fastsat betingelser i forhold til arealets beskaffenhed og fastholdelse af arealerne.

Fysiske anlæg på landbrugsjord i forbindelse med vandløbsrestaurering

Anlæg bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser f.eks. i forhold til arealets beliggenhed i forhold til udpegninger af områder til fysiske anlæg til opfyldelse af vandrammedirektivet, områdernes beskaffenhed og fastholdelse af arealerne.

Ændret afvanding

~~Støtte bliver underlagt nationalt fastsatte betingelser i forhold til gennemførelse og opretholdelse af ændret afvanding på græsarealer i særligt udpegede områder, f.eks. marskområder. Arealerne gøres mere våde.~~

8.2.6.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Støtteniveauet for den 20-årige fastholdelse fremgår af tabel 34.

~~Støtte til 5-årig ændret afvanding udgør 187 (1.400 kr.) euro pr. ha pr. år. Heraf udgør administrative omkostninger ca. 200 kr (14 %). For arealer omfattet af ordningen fastholdelse af vådområder udgør de administrative omkostninger ligeledes 200 kr af hver sats (8-11 %), dog 100 kr. for støttesatsen til fastholdelse af vådområde på naturarealer.~~

Lovgivningsmæssige krav vedrørende op til 10 meter randzoner langs vandløb og søer

For arealer beliggende i de obligatoriske op til 10 meter randzoner langs vandløb og søer reduceres det årlige tilskud til 0 kr./ha.

Tabel 34: Arealer med tilsagn om fastholdelse af vådområder, lavbundsprojekter og naturligefastholdelse af optimale vandstandsforhold, fastholdelse af dyrkningsophør på kulstofholdige lavbundsområder og fastholdelse af dyrkningsophør i forbindelse med vandløbsrestaurering (artikel 28)

<u>Arealer med tilsagn om fastholdelse af vådområder, lavbundsprojekter og naturlige vandstandsforhold</u> <u>Arealets status</u>	Euro pr. ha pr. år (Ved en kurs på 7,5)
Arealer, hvor afvandingsforholdene er ændret som følge af et MVJ-tilsagn	240 (1.800 kr./ha)
Omdriftsarealer/frugt/bær/pyntegrønt o.l. Omfatter dog ikke arealer, der i mindst 5 år har været udlagt som græsarealer.	467 (3.500 kr./ha)
Permanente græsarealer	240 (1.800 kr./ha)
Naturarealer. Her er der tale om arealer, der ikke er omfattet af de	40 (300 kr./ha)

foregående tre kategorier. Der gives dog ikke tilskud til skov.

Foreneligheden mellem arealtilskud på landbrugsjord fremgår af tabellen nedenfor.

Forenelighed af arealtilskud i LDP 14-20													
Tilsagnstype	M 11 Økologisk arealtilskud	M10b Pleje af græs- og naturarealer	M 10a Fastholdelse af vådområder m.v.	M10c Ekstensivering af landbrugsjord, 20 år	M15a Indkomstkompensation til arealer med etablering af naturlige vandstandsforhold	M15a Bevaring af store træer til henfald	M15a Sikring af skov (Natura 2000)	M15a Stævningssskov	M15a Skovgræsning	M15a Slåning	M15a Stævningssskov	M8a skovrejsning plejetilskud	CAP SI grundbetaling
M11 Økologisk arealtilskud, 5 år													
M10b Pleje af græs- og naturarealer, 5 år	0												
M10a Fastholdelse af vådområder m.v., 20 år	0	1											
M10c Ekstensivering af landbrugsjord, 20 år	0	1	0										
M15a Indkomstkompensation til arealer med etablering af naturlige vandstandsforhold	0	0	0	0									
M15a Bevaring af store træer til henfald	1	1	0	0	1								
M15a Sikring af skov (Natura 2000)	0	0	0	0	1	1							
M15a Stævningssskov	0	0	0	0	1	1	0						
M15a Skovgræsning	0	0	0	0	0	1	0	0					
M15a Slåning	0	0	0	0	0	1	0	0	0				
M15a Urørt skov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
M8a skovrejsning plejetilskud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
CAP SI grundbetaling	1	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	

0 = Ikke forenelige

1 = forenelige foranstaltninger, dvs. at begge arealtilskud kan udbetales i kombination

8.2.6.3.1.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.6.3.1.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

8.2.6.3.1.9.2. Afbødende foranstaltninger

Kontrol foregår ved de årlige stikprøvekontrolbesøg i forbindelse med de arealer, hvortil der ydes støtte.

~~Det kontrolleres i en 20-årig periode, at tilsagnsbetingelserne overholdes, herunder at arealet ligger udyrket i overensstemmelse med den tinglyste servitut. For de 20-årige tilsagn kontrolleres tilsagnsbetingelserne, herunder at de grundlæggende krav om at arealet skal ligge udyrket samt, at betingelserne i den tinglyste servitut er overholdt.~~

~~For de 5-årige tilsagn kontrolleres det, at den ændrede afvanding er etableret og opretholdt, og at forbuddet mod gødskning ud over det, der kan stamme fra græssende dyr, er overholdt.~~

8.2.6.3.1.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.6.3.1.10. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Identifikation og definition af de relevante referenceelementer. Dette burde omfatte de relevante obligatoriske standarder fastsat i afsnit VI, kapitel I, i forordning (EU) nr. 1306/2013 (krydsoverensstemmelse), de relevante kriterier og minimumsaktiviteter fastsat i artikel 4, stk. 1, litra c), nr. ii) og iii), i forordning (EU) nr. 1307/2013, relevante minimumskrav for brug af gødningsstoffer og plantebeskyttelsesmidler samt relevante obligatoriske krav fastsat i national lovgivning

Baseline

Støtte til miljø- og klimavenligt landbrug ydes kun til forpligtelser, der er mere vidtgående end de relevante obligatoriske forpligtelser, som fastlagt ved krydsoverensstemmelseskrav og betingelser for god landbrugs- og miljømæssig stand, som beskrevet i forordning 1306/2013/EU, art. 91-95 og bilag 2, de relevante kriterier og minimumsaktiviteter, der er fastsat i henhold til artikel 4, stk. 1, litra c), nr. ii) og iii), i forordning EU 1307/2013, relevante minimumskrav til brug af gødningsstoffer og plantebeskyttelsesmidler samt andre relevante obligatoriske krav indført under national ret. Alle disse krav skal identificeres i programmet, jf. artikel 28, stk. 3 i forordning (EU) 1305/2013.

Baseline er vurderet i forhold til forpligtelserne til foranstaltningerne som beskrevet ovenfor.

~~Den gældende bekendtgørelse bekendtgørelse for KO og GLM er bekendtgørelse nr. 107100 af 2930. januar 20142015 om krydsoverensstemmelse og bekendtgørelse nr. 106 af 29. januar 2014 om god landbrugs- og miljømæssig stand (GLM).~~

Baseline for den 20 årige tilskudsordning er for fastholdelse af vådområder, naturlige vandstandsforhold i Natura 2000 og Natura 2000 hydrologiprojekter, lavbundsprojekter og vandløbsprojekter med fysiske anlæg.

Der findes ikke KO-krav for vådgøring af arealerne, omlægning til græsareal eller tinglysning af arealet som

~~vådområde-ekstensivt projektområde. Ej heller findes der KO-krav, der på parcellniveau regulerer tildelingen af gødning.~~

Følgende ~~KO-nationale~~ krav er ~~relevante for disse ordninger og derfor~~ baseline ~~for ordningerne~~, jf. tabel ~~28~~ og ~~nedenstående figur: 28a (afsnit 8.1).~~

~~KO-krav 1.19 om ligevægten mellem virksomhedens kvælstofforbrug og behov, KO-krav 1.22 om tildeling af husdyrgødning og KO-krav 2.D3 om en beskyttelseszone på 25 meter til vandboringer ved anvendelse af pesticider.~~

~~Endvidere er følgende nationale krav baseline for ordningerne, jf. tabel 28.~~

Krav om indtil 10 meter obligatoriske dyrknings-, gødnings- og sprøjtefrie randzoner langs visse åbne vandløb og søer, jf. § 1 i lovbekendtgørelse nr. 894 af 15. juli 2014 om lov om randzoner.

For arealer omfattet af § 3 i Naturbeskyttelsesloven (lovbekendtgørelse nr. 951 af 3. juli 2013 om naturbeskyttelse) må der ikke foretages ændring i tilstanden på arealet, hvilket betyder, at der bl.a. ikke må gødes, sprøjtes, tilskuds fodres, omlægges eller dyrkes i større omfang, end der tidligere er praktiseret på arealet.

Baseline for den 5-årige støtte til ændret afvanding (Ordningen udgår i 2016)

Følgende ~~KO-krav~~ er ~~relevante for denne ordning og derfor~~ baseline, jf. tabel ~~28a og 28b (afsnit 8.1)~~ og ~~nedenstående figurer:~~

~~KO-krav 1.19 om ligevægten mellem virksomhedens kvælstofforbrug og behov og KO-krav 1.22 om tildeling af husdyrgødning.~~

~~Endvidere er følgende~~ nationale krav er baseline for ordningen, jf. tabel ~~28a og 28b (afsnit 8.1):~~

Krav om indtil 10 meter obligatoriske dyrknings-, gødnings- og sprøjtefrie randzoner langs visse åbne vandløb og søer, jf. § 1 i lovbekendtgørelse nr. 894 af 15. juli 2014 om lov om randzoner.

~~Herunder+figuren nedenfor~~ er redegjort nærmere for grønne krav under den direkte støtte samt overvejelser om modregning.

Relevante dele af krav 1.22 Grænser for tildeling af husdyrgødning (harmonireglerne)

Delkrav	Kravtekst	Hjemmel
1	På en landbrugsbedrift må der samlet højest udbringes en husdyrgødningsmængde svarende til 1,4 dyreenheder pr. ha pr. planperiode (1. august-31. juli). På en landbrugsbedrift med kvæg, får eller geder må husdyrgødningsmængden fra disse dyr på egen bedrift, dog udbringes i en mængde svarende til 1,7	Bekendtgørelse nr. 915 af 27. juni 2013 om erhvervs-mæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. § 31, stk. 1

	dyreenheder pr. ha pr. planperiode.	§ 31, stk. 2
3	På landbrugsbedrifter, hvor delkrav 1 er gældende, må husdyrgødning højst udbringes i en mængde svarende til 170 kg. N pr. ha pr. planperiode.	§ 31, stk. 4, første punktum.

Krav 2.D3 Beskyttelseszone på 25 m til vandbøringer (vandindvindingsanlæg) ved anvendelse af pesticider

Delkrav	Kravtekst	Hjemmel
1	Anvendelse af pesticider til erhvervsmæssige formål må ikke foretages inden for en radius på 25 m fra et vandindvindingsanlæg, der indvinder grundvand til almene vandforsyningsanlæg	LBK 879/2010 som ændret ved lov nr. 553/2011 og lov nr. 1249/2012, § 21b, stk. 1

Grønne krav under den direkte støtte samt overvejelser om modregning

Der er ikke grønne krav, som stiller krav om aktiv forvaltning ved fastholdelse af vådområder, ~~naturlige optimale vandstandsforhold, dyrkningsophør på kulstofholdige lavbundsjord~~ eller ~~lavbundsprojekter eller ændret afvanding~~ dyrkningsophør i forbindelse med vandløbsrestaurering, ligesom tilskudsordningerne ikke er foreslået anvendt som ækvivalente, herunder til opfyldelse af 5 pct. EFA krav.

Den 20-årige støtte til fastholdelse ~~af vådområder, lavbundsprojekter og naturlige vandstandsforhold~~ ydes som kompensation for, at arealerne permanent skal henligge som ~~vådområde og fastholdes som~~ græs- eller naturarealer ~~og med de førnævnte betingelser for støttet~~ inglyst servitut om ekstensivering.

~~Støtte til disse projekter ydes således ikke for en fastholdelse af permanente græsarealer eller for afgrødevariation.~~

~~Videre er det fra dansk side besluttet, at arealerne ikke vil kunne benyttes til opfyldelse af kravet om 5 % miljøfokusreal.~~

Arealerne vil kunne anvendes til opfyldelse af de grønne krav, i det omfang de opfylder betingelserne herfor.

Tilsagn med start fra og med 2015 er omfattet af princippet om ingen dobbeltfinansiering, hvorefter der er pligt til modregning i landdistriktsstøtten. Det er imidlertid vurderet, at der ikke er risiko for dobbeltfinansiering ved anvendelse af tilsagnsarealer som brak i relation til de grønne krav.

~~Derfor skal der ikke modregnes i LDP støtten.~~

Der henvises i øvrigt til kapitel 8.1 om generelle vilkår, herunder afsnittet om "grønne krav".

Lovgivningsmæssige krav grundet Vandrammedirektiv, Habitatdirektiv og Fuglebeskyttelsesdirektiv

Implementeringen af Habitatdirektivet og Fuglebeskyttelsesdirektivet er sket gennem national lovgivning, bl.a. miljømålsloven, naturbeskyttelsesloven og husdyrbrugloven.

Implementeringen af direktiverne i Danmark tager primært sigte på at sikre, at der ikke gives tilladelse eller dispensation til aktiviteter, som kan skade de levesteder for arter og naturtyper, som Natura-områderne er udpeget for at beskytte. Endvidere skal forvaltningen af områderne i overensstemmelse med Natura 2000-planerne sikre, at tilstanden og det samlede areal af de naturtyper og levesteder for arter, som det enkelte område er udpeget for, er stabil eller i fremgang. Der er ikke indført regulering i medfør af de to direktiver, som pålægger eller hindrer de tiltag, som foranstaltningen er målrettet. Derfor er direktivimplementering af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv ikke baseline på foranstaltningen.

Vandrammedirektivet er implementeret i dansk lovgivning i miljømålsloven og lov om vandplanlægning. Den foreskriver, at staten udarbejder vandplaner med tilhørende indsatsprogrammer, som redegør for, hvordan vi i Danmark vil nå EU-målet om "god tilstand" for de danske vandområder. Vandplanerne er et instrument til at nå det mål, der er udstukket i EU's vandrammedirektiv: at alle vandområder – grundvand, vandløb, søer og den kystnære del af havet – skal have "god tilstand" i 2015.

~~Gennem de nationale vandplaner (pt. stadig i høring) har~~ Danmark har valgt at anvende et antal virkemidler for at sikre opfyldelse af vandrammedirektivet. Vådområdeordningerne skal bidrage til en reduktion af kvælstof til udvalgte fjorde og indre farvande, i alt 15 hovedvandoplande.

Fosforvådområderne skal bidrage til en reduktion af fosforudledning til 57 udvalgte specifikke søer.

Der er tale om en national beslutning om at anvende vådområder i et givent omfang ~~— som det vil fremgå af de endelige vandplaner fra Miljøministeriet.~~ Der er imidlertid ikke nogen forpligtelse til at anvende netop vådområder. Der kunne være anvendt andre virkemidler, ligesom det er muligt at ændre sammensætningen af virkemidler for nå målet.

Vådområdeprojekterne gennemføres som frivillige indsatser, idet kommunen og/eller staten som projektleder søger at nå reduktionsmålet for virkemidlet ved frivillige aftaler med lodsejere i de relevante vandoplande, ~~hvor vandplanerne angiver en indsats.~~ Hvis lodsejerne i et område ikke ønsker at deltage i realisering af et vådområdeprojekt, vil det ikke kunne realiseres. Et vådområdeprojekt beror derfor på, at det er muligt at opnå frivillig deltagelse fra lodsejerne i et givent geografisk område. Dette indebærer forhandlinger med lodsejere og ofte tilvejebringelse af ændret jordfordeling mellem lodsejerne.

Genskabelse og genoprettelse af vådområder indgår i den ikke-udtømmende oversigt over supplerende foranstaltninger i vandrammedirektivets bilag VI del B. Supplerende foranstaltninger, som medlemslandene kan indarbejde i indsatsprogrammerne, er derfor ikke i sig selv forpligtelser for medlemslandene. Derfor er direktivimplementering af Vandrammedirektivet ikke baseline på foranstaltningen.

Indsatsen gennemføres i et samarbejde mellem NaturErhvervstyrelsen og Naturstyrelsen ~~under Miljøministeriet.~~

Minimumskravene til brug af gødningsstoffer skal bl.a. omfatte de kodekser for god praksis, der er indført under direktiv 91/676/EØF for landbrugsbedrifter, der ligger uden for nitratsårbare zoner, og krav vedrørende phosphorforurening. Minimumskravene vedrørende plantebeskyttelsesmidler skal bl.a. omfatte generelle principper for integreret bekæmpelse af skadegørere indført under direktiv 2009/128/EF, krav om besiddelse af tilladelse til at anvende midlerne og om opfyldelse af uddannelsesforpligtelserne, krav til sikker opbevaring, tilsyn med udbringningsudstyr og regler om pesticidanvendelse tæt på vand og andre følsomme områder, som fastlagt i den nationale lovgivning

Danmark har gennemført EU nitratdirektivets (91/676/EØF) målsætninger dels gennem en egentlig regulering af gødningsforbruget og dels gennem anvendelse af støtte f.eks. til etablering af vådområder og skov. Det samlede landbrugsareal i Danmark er klassificeret som nitratfølsomt område i henhold til EU-nitratdirektivet. Generelt er problemerne med landbrugets påvirkning af miljøet de samme over hele landet. De miljømæssige krav til landbrugsproduktionen er derfor som hovedregel ens for hele landet.

[Følgende minimumskrav vedrørende plantebeskyttelsesmidler er relevante for ordningen: Anvendelse af pesticider til erhvervmæssige formål må ikke foretages inden for en radius på 25 m fra et vandindvindingsanlæg, der indvinder grundvand til almene vandforsyningsanlæg, jævnfør bekendtgørelse nr. 879/2010 af lov om miljøbeskyttelse som ændret ved lov nr. 553/2011 og lov nr. 1249/2012, § 21b, stk. 1.](#)

Liste over lokale racer, der er i fare for at gå tabt for landbruget, og for plantegenetiske ressourcer, der er truet af genetisk erosion

Ikke relevant.

Beskrivelse af den metode og de landbrugstekniske antagelser og parametre (herunder beskrivelsen af basiskrav, jf. artikel 28, stk. 3, i forordning (EU) nr. 1305/2013, som er relevante for hver type forpligtelse), der benyttes som referencepunkt for beregninger, der anvendes til at begrunde ekstraomkostninger, indkomsttab som følge af den indgåede forpligtelse og niveauet af transaktionsomkostningerne ved denne metode skal der i givet fald tages hensyn til støtte, der ydes i henhold til forordning (EU) nr. 1307/2013, herunder betaling for klima- og miljøvenlige landbrugsmetoder for at udelukke dobbeltfinansiering i givet fald den metode, der anvendes til omregning til andre enheder i overensstemmelse med artikel 9, i nærværende forordning

Støtteniveauet er etableret på baggrund af beregnede omkostninger og indkomsttab fra forpligtelserne. ~~Fødevarøkonomisk~~ Institut [for Fødevarer- og Ressourceøkonomi](#) på Københavns Universitet ([IFRO](#)) har leveret de data og beregninger, som ligger til grund for fastsættelsen af støttesatser. Stort set alle data tager udgangspunkt i de realiserede tal for 2011-2013 angivet i publikationerne i Farm online. <https://farmtonline.dlbr.dk/Navigation/NavigationTree.aspx> I budgetkalkulen angives således både den realistiske tildeling af N og den realiserede indtjening (og priser) for dyrker deres landbrug effektivt. I nogle tilfælde er der taget udgangspunkt i indkomststatistikken fra Danmarks Statistik. [Det nyeste år er her 2012.](#) Denne statistik er også udgangspunktet for DØP modellen, der er en optimeringsmodel, der nærmere beskriver indkomsttabet og valg af afgrøder ved reduceret eller ingen pesticidtildeling.

Til beregning af dækningsbidrag ved alternative produktionsscenarier anvendes dækningsbidrag II, der er

opgjort som Bruttoudbytte – variable omkostninger – kapacitetsomkostninger til arbejde og maskiner baseret på maskinstationstakster. De variable omkostninger omfatter udsæd, gødning og sprøjtemidler/planteværnsmidler. Bruttoudbytte minus de variable omkostninger udgør dækningsbidrag I. Kapacitetsomkostningerne omfatter maskinstationstakster for de enkelte opgaver. I disse omkostninger indgår både materialer og arbejds løn. Det må antages, at de anførte maskinomkostninger svarer til de omkostninger landmænd har ved deres egen maskiner, men nogle vil have større / mindre omkostninger end de angivne. Denne tilgang sikre et ensartet grundlag for beregningerne. Der indgår ikke direkte en timeløn pr. time, men det indgår i den samlede omkostning for den pågældende opgave. Det antages at anvendte timeløn afspejler at det er fagligt kvalificerede medarbejdere der udfører opgaven. De anvendte maskinstationssatser må betegnes som den gennemsnitlige takst, selvom der kan forekommer variation mellem regioner. Landbrugsindkomsten er angivet for to jordtyper nemlig sand (uden vanding) og ler, da der er forskelle på udbytniveauet. Landscenteret har udarbejdet disse kalkuler baseret på input fra konsulenter i en lang årrække. Det vurderes, at udbytniveauet for sand med vanding ligger på niveau med lerjord, men omkostningerne er højere end ved almindelig sandjord, dels grundet det højere udbytte, dels fordi der er omkostninger til vanding.

8.2.6.3.2. M10b Pleje af græs- og naturarealer (artikel 28)

Underforanstaltning:

- 10.1 — betaling for miljø- og klimavenligt landbrugsforpligtelser

8.2.6.3.2.1. Beskrivelse af typen af operationer

Græsning eller slæt af græs- og naturarealer med en høj naturværdi.

Typer af aktion eller indsats

Der ydes støtte til pleje af græs- og naturarealer ved en årlig afgræsning eller slæt af arealet.

Foranstaltningen skal fremme opfyldelse af direktivforpligtigelser i Natura 2000 samt bidrage til bevaring af græsarealer med høj naturværdi (HNV arealer) udenfor Natura 2000. Målrretningen mod HNV arealer sker ud fra et nyt HNV kort, som skal sikre, at de naturmæssigt mest værdifulde arealer plejes først. Endelig skal ordningen bidrage til at sikre en biodiversitetseffekt af vådområdeprojekter.

Støtte ydes som en årlig arealstøtte i medfør af 5-årige tilsagn og efter fastlagte støttesatser. Støtten ydes til pleje af lysåbne græs- og naturarealer, hvis biodiversitet er afhængig af ekstensiv landbrugsmæssig drift. Støtten målrettes sådanne arealer indenfor Natura 2000-områderne, HNV-udpegede arealer udenfor Natura 2000-områderne samt arealer i vådområder, som er etableret med støtte under landdistriktsprogrammerne.

De støtteberettigede arealer begrænses dermed ikke til landbrugsarealet som defineret i artikel 2 i forordning (EU) nr. 1305/2013.

8.2.6.3.2.2. Støttetype

Arealbaseret betaling pr. ha pr. år i form af 5-årige tilsagn. Der ansøges om tilsagn og årlig udbetaling i den fælles årlige udbetalingsanmodning, hvor alle landbrugsarealer indberettes.

8.2.6.3.2.3. Forbindelser til anden lovgivning

Der er ikke bestemmelser i lovgivningen, som generelt stiller krav om græsning eller slæt, som er de elementer, der udgør kompensationen på ordningen.

8.2.6.3.2.4. Støttemodtagere

Ejere eller forpagtere af den jord, der kan omfattes af tilskud.

8.2.6.3.2.5. Støtteberettigede udgifter

Støtteniveauerne er baseret på beregning af ekstraomkostninger og den indtjening, der gives afkald på, ved tilsagn om årlig afgræsning eller slæt. Støtteniveauet fastsættes som et gennemsnit mellem de skønnede høje og lave indkomsttab beregnet på baggrund af forskelle i arealstørrelser og omkostningsstrukturer.

Støttesatsen differentieres så der kan opnås en højere støtte på arealer, der ikke er omfattet af grundbetaling (herefter benævnt direkte støtte). Arealer, der er omfattet af direkte støtte, er gennemsnitligt større og mere ensartede, hvilket muliggør en mere enkel og rationel plejeindsats. Dertil kommer, at for at kunne modtage direkte støtte skal en række krav til landbrugsarealer og landbrugsaktivitet være opfyldt, hvilket en plejeindsats kan bidrage til. Samlet set er incitamentet til en pleje af arealet væsentligt højere på disse arealer pga. den direkte støtte, hvorfor en lavere støttesats vurderes at kunne give tilstrækkeligt incitament til en pleje. Arealer uden direkte støtte er ofte mere krævende i forhold til tilsyn, vedligehold af faciliteter såsom vand og hegn, og større udfordringer med foderkvalitet og smittetryk.

Der kompenseres ikke for tabt indtægt ved forbud mod pesticider og gødningsstoffer eller andre betingelser, som ikke er direkte relateret til den aktive plejeindsats.

8.2.6.3.2.6. Støttebetingelser

Grundlæggende krav

De væsentligste grundlæggende krav er oplistet herunder.

- At ansøger driver arealet som ejer eller forpagter ved tilsagnsperiodens begyndelse.
- Arealet, for hvilket der søges tilsagn til, udgør et sammenhængende areal på minimum 0,3 ha.
- Arealet er ved ansøgning hovedsageligt beliggende indenfor en særlig udpegning i Natura 2000, udenfor Natura 2000 og med en HNV score på 5 eller derover på gældende HNV kort, gentegning indenfor Natura 2000, eller arealet indgår som en del af et vådområdeprojekt under landdistriktsprogrammerne.
- At der ikke på arealet foreligger uforenelige tilskudsordninger.
- At der ikke er skov på det areal, hvor der søges om tilskud.

Forpligtelser

Der gives tilskud til græs- og naturarealer med forpligtelse til at foretage en årlig afgræsning eller slæt af arealet.

En af følgende betingelser skal overholdes i den 5-årige tilsagnsperiode:

- afgræsning
- slæt

Afgræsning

Arealet skal være egnet til afgræsning. Denne betingelse udelukker, at der gives tilskud til ikke-

støtteberettigede områder, hvor der ikke kan afgræsses, såsom småbeplantninger uden bundvegetation, vanddækkede arealer uden mulighed for græsning, og arealer uden plantedække. Undtaget er GLM landskabselementer, som selvom de ikke kan plejes, kan indgå og få tilskud. Ikke-støtteberettigede arealer kan stadigvæk inkluderes i den indhegning, hvor dyrene græsser, så længe der ikke søges tilskud til disse.

Ansøger kan vælge mellem at arealet skal fremstå synligt afgræsset den 15. september eller at arealet har et græsningstryk på minimum 1,2 storkreaturer pr. ha i perioden 1. juni til 31. august. Hvis ansøger vælger den sidste kategori kan NaturErhvervstyrelsen på grundlag af en faglig vurdering godkende et lavere græsningstryk afhængig af biotopforholdene på arealet.

På det tilskudsberettigede areal kan der indgå enkeltstående eller klynger af træer og buske, så længe der kan græsses under, imellem eller af disse.

Slæt

Arealet skal være egnet til slæt. Det betyder, at hele arealet skal kunne slås maskinelt eller manuelt med le. Der skal være taget minimum ét årligt slæt i perioden 21. juni til 15. september. Undtaget er GLM landskabselementer, som selvom de ikke kan plejes, kan indgå og få tilskud.

Slæt af græs betyder, at det afslåede materiale skal fjernes fra marken, hvorved næringsindholdet på marken sænkes, og der kommer lys og voksemuligheder for lavt voksende planter det efterfølgende år.

På det tilskudsberettigede areal kan der indgå enkeltstående træer og buske.

Andre forpligtelser

Der kan fastsættes yderligere betingelser, uden at dette kompenseres på foranstaltningen.

8.2.6.3.2.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskræterier

Principper med hensyn til fastsættelse af udvælgelseskræterier

Støtten målrettes arealer med høj naturværdi. Formålet med ordningen er at forøge biodiversiteten på græs- og naturarealer, og fokus er derfor på den truede og sårbare natur.

Prioritering kan ske ud fra følgende typer af kræterier:

1. De særlige udpegede områder indenfor Natura 2000-områderne
2. HNV udpegede arealer udenfor Natura 2000-områderne på baggrund af et landsdækkende HNV kort
3. Gentegning af allerede eksisterende tilsagn indenfor Natura 2000-områderne (som ikke er omfattet

af kategori 1)

4. Arealer der indgår i et vådområdeprojekt under landdistriktsprogrammerne (som ikke er omfattet af ovenstående kategorier)

Der kan anvendes andre prioriteringskriterier. Kort over de udpegede områder til den årlige ansøgningsperiode er tilgængelige for offentligheden på internettet.

8.2.6.3.2.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Støttesatser fremgår af tabel 35.

Foreneligheden mellem arealtilskud på landbrugsjord fremgår af figuren nedenfor.

Tabel 35: Forpligtelse vedr. græsning eller slæt af græs- og naturarealer med en høj naturværdi (artikel 28)

Forpligtigelse	Euro pr. ha pr. år (Ved en kurs på 7,5)
Græsning på arealer med direkte støtte	220 (1.650 kr./ha)
Græsning på arealer uden direkte støtte	347 (2.600 kr./ha)
Slæt på arealer med direkte støtte	114 (850 kr./ha)
Slæt på arealer uden direkte støtte	140 (1050 kr./ha)

Tabel 35: Forpligtelse vedr. græsning eller slæt af græs- og naturarealer med en høj naturværdi (artikel 28)

Forenelighed mellem arealtilskud på landbrugsjord**Tilsagnstype**

	M 11 Økologisk arealtilskud	M10b Pleje af græs- og naturarealer	M 10a Fastholdelse af vådområder m.v.	M10a Ændret afvanding	Grundbetaling CAP SI
M11 Økologisk arealtilskud, 5 år					
M10b Pleje af græs- og naturarealer, 5 år	0				
M10a Fastholdelse af vådområder m.v., 20 år	0	1			
M10a Ændret afvanding, 5 år	0	1	0		
Grundbetaling CAP SI	1	1	1	1	

0 = Ikke forenelige

1 = forenelige foranstaltninger, dvs. begge arealtilskud udbetales

Forenelighed mellem arealtilskud på landbrugsjord

8.2.6.3.2.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.6.3.2.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

8.2.6.3.2.9.2. Afbødende foranstaltninger

Kontrol foregår ved de årlige kontrolbesøg i forbindelse med de arealer, hvortil der ydes støtte. Kontrol af støttebetingelser (commitments) fremgår i hovedtræk herunder.

Støttebetingelse om afgræsning

Det kontrolleres, at det ansøgte areal ikke omfatter områder, som ikke kan afgræsses. Hvis der konstateres områder over 100 m², som ikke kan afgræsses, anses de for at være ikke-støtteberettigede.

På foranstaltningen til pleje af græs- og naturarealer gives mulighed for at vælge mellem to betingelser for afgræsning, henholdsvis en visuel kontrol af plantedækket pr. 15.9 eller en kontrol som har fokus på et fast minimum antal græssende dyr pr. hektar.

Visuel kontrol. Hvis tilsagnshaver vælger at overholde betingelsen om, at hele arealet hvert af de 5 år i

tilsagnsperioden skal fremstå synligt afgræsset pr. 15.9, så kontrolleres dette visuelt på alle dele af tilsagnsarealet. Betingelsen om synligt afgræsset skal kun være opfyldt én gang hvert år - den 15.9 i hvert af de år, hvor tilsagnet løber. Ved denne betingelse er det ikke et krav, at der går dyr på arealet ved kontrol. Ved den visuelle kontrol anses arealet for synligt afgræsset, når mindst 50 pct. af plantedækket er tydeligt afbidt og mindre end 40 cm højt. På naturarealer, hvor der ikke søges direkte støtte, gælder ikke et 40 cm højdekraft, men derimod at 50 % af vegetationen skal være afbidt. Dette for at give mulighed for at bevare naturindholdet på arealer med høj grad af variation jf. formålet med foranstaltningen. På naturtypen heder kontrolleres at dyrene på alle dele af arealet har græsset mellem lyngen.

Fast græsningstryk med et bestemt antal storkreaturer pr. ha. Hvis ansøger vælger fast græsningstryk med et fast minimum antal storkreaturer pr. hektar, så er det et krav at dyrene kontinuerligt går på arealet i perioden fra 1. juni til 31. august. Dyrene må gerne gå der længere end denne periode og der må gerne være flere dyr end minimumskravet fastsat i tilsagnet, men det ligger udenfor støttebetingelsen. Det kontrolleres, at arealet ikke er overgræsset ved at kontrollere, at plantedækket ikke er brudt og trampet op. Når kontrollen af antal storkreaturer gennemføres, så registreres alle de græssende dyr og dyrenes alder på hele det støtteberettigede areal. Dette vurderes at være en entydig måde at kontrollere på, da der ikke indgår skøn eller vurderinger, ligesom kontrollen ikke er afhængig af dyreholdet på bedriften i øvrigt. Når dyrene er registreret omregnes efter tabel til antal storkreaturer pr. hektar og dette tal sammenlignes med det fastsatte minimum græsningstryk i tilsagnet. Der regnes ikke med kalve under 6 måneder, da disse vurderes at have en marginal betydning for afgræsning af et areal. Kontrollen af de ansøgere, som har valgt fast græsningstryk, vil hovedsageligt blive afviklet i den 3-måneders periode, hvor dyrene skal være på arealet.

Under danske forhold, hvor terrænet er relativt fladt, græsningsarealerne gennemsnitligt er relativt små (ca. 10 ha) og oftest kun med et lille indslag af træer, da vurderes det ikke at være en særlig udfordring at finde dyrene på marken.

8.2.6.3.2.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.6.3.2.10. Oplysninger, der er specifikke for operationen

Identifikation og definition af de relevante referenceelementer. Dette burde omfatte de relevante obligatoriske standarder fastsat i afsnit VI, kapitel I, i forordning (EU) nr. 1306/2013 (krydsoverensstemmelse), de relevante kriterier og minimumsaktiviteter fastsat i artikel 4, stk. 1, litra c), nr. ii) og iii), i forordning (EU) nr. 1307/2013, relevante minimumskrav for brug af gødningsstoffer og plantebeskyttelsesmidler samt relevante obligatoriske krav fastsat i national lovgivning

Støtte til pleje af græs- og naturarealer ydes kun til forpligtelser, der er mere vidtgående end de relevante obligatoriske forpligtelser som fastlagt ved krydsoverensstemmelseskravene og betingelser for god landbrugs- og miljømæssig stand, som beskrevet i forordning 1306/2013/EU, art. 91-95 og bilag 2, de relevante kriterier og minimumsaktiviteter, der er fastsat i henhold til artikel 4, stk. 1, litra c), nr. ii) og iii), i forordning EU 1307/2013, relevante minimumskrav til brug af gødningsstoffer og plantebeskyttelsesmidler

samt andre relevante obligatoriske krav indført under national ret.

Baseline er vurderet i forhold til forpligtelsen om afgræsning og slæt. Som beskrevet kompenseres der udelukkende for de omkostninger, der er forbundet med selve plejen ved afgræsning eller slæt. For afgræsningen vedrører det eksempelvis de beregnede ekstra udgifter til hold af dyr, tilsyn med dyrene, osv. I forbindelse med slæt kompenseres der for de ekstra omkostninger, der er forbundet med, at landmanden slår hele arealet og fjerner det afslåede materiale.

På arealer omfattet af foranstaltningen, og hvor der tillige søges om direkte støtte er baseline relevante kriterier og minimumsaktiviteter i henhold til artikel 4, stk. 1, litra c, nr. ii) og iii) i forordning (EU) nr. 1307/2013. Minimumsaktiviteten er udmøntet i § 27 i national bekendtgørelse nr. 907 af 29. juli 2014 om direkte støtte til landbrugere efter grundbetalingsordningen, hvoraf fremgår, at arealer med permanent græs og græs i omdrift skal slås mindst én gang årligt indenfor perioden fra den 1. juni til den 15. september. Slåning kan erstattes med afgræsning, men det er slåning, som danner baseline for nærværende ordning, idet landmanden til enhver tid kan nøjes med slåning. Slåningskravet er derfor baseline for indsatsen på de arealer, hvor der søges Grundbetaling under søjle I. Der er taget højde for den normale udgift ved at overholde denne baseline, idet der tilbydes en lavere støttesats til arealer med Grundbetaling. Dette gælder både for afgræsning og slæt.

I det følgende gennemgås den relevante lovgivning/regulering på området.

KO og GLM

Der findes ikke KO eller GLM krav i Danmark, som stiller krav om pleje ved afgræsning eller slæt, eller som forhindrer afgræsning eller slæt. Derfor danner KO og GLM krav ikke baseline for denne foranstaltning.

Grønne krav under den direkte støtte samt overvejelser om modregning

Der er ikke grønne krav, hverken under afgrødevariation, permanent græs eller EFA, som stiller krav om aktiv forvaltning ved afgræsning eller ved slæt af græs- og naturarealer, ligesom tilskudsordningen til pleje af græs- og naturarealer ikke kan anvendes som ækvivalent. Grønne krav er derfor ikke baseline for denne foranstaltning.

Lovgivningsmæssige krav grundet Habitatdirektiv og Fuglebeskyttelsesdirektiv

Implementeringen af habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet er sket gennem national lovgivning, særligt miljømålsloven (LBK nr 932 af 24/09/2009), naturbeskyttelsesloven (LBK nr 951 af 03/07/2013) og love vedr. husdyrbrug (LOV nr 1572 af 20/12/2006 og LOV nr 122 af 23/02/2011).

Implementeringen af direktiverne i Danmark tager primært sigte på at sikre, at der ikke gives tilladelse eller dispensation til aktiviteter, som kan skade de levesteder for arter og naturtyper, som Natura 2000-områderne er udpeget for at beskytte. Endvidere skal forvaltningen af områderne i overensstemmelse med Natura 2000-planerne sikre, at tilstanden og det samlede areal af de naturtyper og levesteder for arter, som det enkelte område er udpeget for, er stabil eller i fremgang. Der er ikke indført regulering i medfør af de to direktiver, som pålægger eller hindrer ekstensiv landbrugsmæssig drift i form af naturpleje ved afgræsning eller slæt af de områder, som foranstaltningen er målrettet. Derfor er direktivimplementering af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv ikke baseline på foranstaltningen.

Lovgivningsmæssige krav grundet naturbeskyttelseslovens § 3(LBK nr. 951 af 03/07/2013)

For naturplejekrævende arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 – typisk eng, strandeng, hede, mose og overdrev - gælder de begrænsninger, der knytter sig til denne lovgivning før, under og efter indgåelse af aftalen under denne foranstaltning. Overordnet sikrer § 3 beskyttelsen, at arealet ikke må beskadiges eller den hidtidige drift intensiveres. Loven indeholder ikke krav til en aktiv plejeindsats, og er derfor ikke baseline på foranstaltningen.

Minimumskravene til brug af gødningsstoffer skal bl.a. omfatte de kodekser for god praksis, der er indført under direktiv 91/676/EØF for landbrugsbedrifter, der ligger uden for nitratsårbare zoner, og krav vedrørende fosforforurening. Minimumskravene vedrørende plantebeskyttelsesmidler skal bl.a. omfatte generelle principper for integreret bekæmpelse af skadegørere indført under direktiv 2009/128/EF, krav om besiddelse af tilladelse til at anvende midlerne og om opfyldelse af uddannelsesforpligtelserne, krav til sikker opbevaring, tilsyn med udbringningsudstyr og regler om pesticidanvendelse tæt på vand og andre følsomme områder, som fastlagt i den nationale lovgivning

Danmark har gennemført EU nitratdirektivets (91/676/EØF) målsætninger dels gennem en egentlig regulering af gødningsforbruget og dels gennem anvendelse af støtte f.eks. til etablering af vådområder og skov. Det samlede landbrugsareal i Danmark er klassificeret som nitratfølsomt område i henhold til EU-nitratdirektivet. Generelt er problemerne med landbrugets påvirkning af miljøet de samme over hele landet. De miljømæssige krav til landbrugsproduktionen er derfor som hovedregel ens for hele landet.

Liste over lokale racer, der er i fare for at gå tabt for landbruget, og for plantegenetiske ressourcer, der er truet af genetisk erosion

Ikke relevant.

Beskrivelse af den metode og de landbrugstekniske antagelser og parametre (herunder beskrivelsen af basiskrav, jf. artikel 28, stk. 3, i forordning (EU) nr. 1305/2013, som er relevante for hver type forpligtelse), der benyttes som referencepunkt for beregninger, der anvendes til at begrunde ekstraomkostninger, indkomsttab som følge af den indgåede forpligtelse og niveauet af transaktionsomkostningerne ved denne metode skal der i givet fald tages hensyn til støtte, der ydes i henhold til forordning (EU) nr. 1307/2013, herunder betaling for klima- og miljøvenlige landbrugsmetoder for at udelukke dobbeltfinansiering i givet fald den metode, der anvendes til omregning til andre enheder i overensstemmelse med artikel 9, i nærværende forordning

Støtteniveauet er etableret på baggrund af beregnede omkostninger og indkomsttab fra forpligtelserne. Fødevarøkonomisk Institut på Københavns Universitet har leveret de data og beregninger, som ligger til grund for fastsættelsen af støttesatser. Beregningerne hviler på et omfattende projekt vedrørende økonomien i naturpleje på beskyttede naturtyper udgivet i 2012, som FØI (IFRO) rapport nr. 211 "Økonomiske analyser af naturplejemetoder i beskyttede områder". IFRO har til brug for fastsættelse af støttesatser på denne tilskudsordning i det ny landdistriktsprogram verificeret at denne rapport stadig kan anvendes som beregningsgrundlag. Rapporten beskriver hvordan beregningsgrundlaget er fremkommet, og dermed hvad der indgår. For græsningsscenarierne er plejeomkostninger beregnet under forudsætning af, at den samlede bestand af græsningsdyr skal øges med det antal, der kræves til den forudsatte plejeindsats. Græsningskalkulerne omfatter derfor de samlede omkostninger i græsningsæsonen såvel som vinterperioden. Ved afgræsning indgår fx udgifter til tilsyn med dyr, vedligehold af hegn, vinterfoder og opstaldning, indkøb af dyr minus indkomst ved slagtning. Ved slæt er beregningerne mere enkle og er baseret på omkostninger ved maskinel slåning og fjernelse af afslået materiale.

8.2.6.4. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Vedr. M10a Fastholdelse af lavbundsprojekter:

Kombination af støtte

Støtte under denne foranstaltning kan kombineres med nedenstående foranstaltninger for miljø- og klimavenligt landbrug i programmet:

- 5-årig Pleje af græs- og naturarealer

Ved betaling sikres det, at de samlede betalinger ikke overstiger de maksimale støttebeløb anført i bilaget til landdistriktsforordningen (1305/2013). Hvis en landbruger søger om støtte under mere end én foranstaltning for miljø- og klimavenligt landbrug, reduceres den udbetalte støtte (både den nationale del og fællesskabsbidraget) til den maksimale årlige støttebetaling anført i bilaget til landdistriktsforordningen (1305/2013).

Der foretages en 100 pct. administrativ kontrol af dobbeltstøtte på basis af den elektroniske indberetning i Fællesskemaet, som indeholder alle arealoplysninger og udbetalingsanmodning for både søjle I og søjle II. Det administrative check foretages før udbetaling. Hver mark udgør en unik enhed, og IT systemet kan derfor kontrollere om der er søgt tilskud til ikke-kompatible arealordninger på det samme areal.

Vedr. M10b Pleje af græs mv.:

Kombination af støtte

Støtte under denne foranstaltning kan kombineres med nedenstående foranstaltninger for miljø- og klimavenligt landbrug i programmet

- 20-årig fastholdelse af vådområder, naturlige vandstandsforhold i Natura 2000-områder og lavbundsprojekter
- Ændret afvanding

Ved betaling sikres det, at de samlede betalinger ikke overstiger de maksimale støttebeløb anført i bilaget til forordning (EU) 1305/2013. Hvis en landbruger søger om støtte under mere end én foranstaltning for miljø- og klimavenligt landbrug, reduceres den udbetalte støtte (både den nationale del og fællesskabsbidraget) til den maksimale årlige støttebetaling anført i bilaget.

Der foretages en 100 pct. administrativ kontrol af dobbeltstøtte på basis af den elektroniske indberetning i Fællesskemaet, som indeholder alle arealoplysninger og tilhørende udbetalingsanmodninger for både søjle I og søjle II. Det administrative check foretages før udbetaling. Hver mark udgør en unik enhed, og IT systemet kan derfor kontrollere om der er søgt tilskud til ikke-kompatible arealordninger på det samme areal.

8.2.7. M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)

8.2.7.1. Retsgrundlag

Artikel 29 i Landdistriktsforordningen (1305/2013/EU).

8.2.7.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Foranstaltningens forventede miljøpåvirkninger er reduktion i tilførsel af plantebeskyttelsesmidler og kvælstof fra landbruget til miljøet. Yderligere sekundære positive påvirkninger forventes på biotopforholdene på landbrugsjord og tilstødende naturområder, der er følsomme over for kvælstof og plantebeskyttelsesmidler.

Foranstaltningen bidrager således til at fremme målsætningerne for prioritetsområdet 4. Genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbruget og skovbruget, herunder særligt i relation til fokusområderne: 4B: bedre vandforvaltning (i landbruget) og 4C: bedre forvaltning af jordbunden (i landbruget).

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

Fokusområde 4A genopretning og bevarelse af biodiversitet, bl.a. i Natura 2000-områder og inden for landbrug af høj naturværdi, og af de europæiske landskaber

Fokusområde 4B bedre vandforvaltning

Fokusområde 4C Undgå jorderosion og forbedre forvaltning af jordbunden

8.2.7.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.7.3.1. M11a Økologisk arealtilskud (artikel 29)

Underforanstaltning:

- 11.1 — betaling for at overgå til økologiske landbrugsmetoder
- 11.2 — betaling for at opretholde økologiske landbrugsmetoder

8.2.7.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Arealbaserede betalinger til omlægning og opretholdelse af økologisk drift.

Rationale for indsatsen

Daværende Regeringen fremlagde i juni 2012 Økologisk Handlingsplan 2020, der indeholder en flerstrengt indsats, der støtter bredt op om økologi. Målet er at fremme økologien generelt – og helt konkret opnå en fordobling af det økologiske areal i 2020.

I Økologisk Handlingsplan 2020 satses både på at fremme efterspørgslen efter økologiske varer og fortsat udvikle økologien. Indsatserne er fordelt på følgende hovedområder: 1) Økologisk omstilling af de offentlige køkkener, 2) Økologisk omstilling af de offentlige arealer, 3) Flere nye økologiske produkter, 4) En mere fokuseret og koordineret eksportindsats, 5) Måltrettet støtte til økologiske bedrifter og 6) Forskning og udvikling i økologi. Dertil kommer en række mindre indsatsområder, herunder økologi som del af fødevareruddannelserne, mere økologisk skolefrugt og fremme af økologisk biogas og recirkulering af næringsstoffer.

Måltrettet støtte til økologiske bedrifter er således en blandt flere indsatser i den danske økologipolitik, der skal understøtte en fortsat vækst i det økologiske areal bl.a. med henblik på at opnå en række fordele for miljø og biodiversitet.

Nærværende foranstaltning ”Økologisk arealtilskud” afspejler en højere grad af måltrettet støtte til økologiske bedrifter. Måltretningen bygger i høj grad på resultaterne af den omfattende Rammevilkårsanalyse for økologi, som er udarbejdet for Miljø- og Fødevarerministeriet af Fødevarerøkonomisk Institut og ICROFS (Internationalt Center for Forskning i Økologisk Jordbrug og Fødevarer-systemer) i maj 2012. Rapporten er udarbejdet med henblik på at bidrage til det økonomiske vidensgrundlag omkring de økonomiske og administrative rammevilkår for den danske økologiske sektor, og mulige effekter af alternative modeller for differentiering af støtten til økologisk jordbrug. Arbejdet med rapporten er blevet fulgt af en Inspirations- og Sparringsgruppe med deltagere fra Landbrug & Fødevarer, Økologisk landsforening, Dansk Industri, Danmarks Naturfredningsforening og Miljø- og Fødevarerministeriets institutioner.

Rammevilkårsanalysen peger bl.a. på, at omlægningen til økologi inden for sektorer som fjerkræ, frugt/bær og svin går trægt. For frugt og bær gælder særligt det forhold, at de økologiske producenter står over for en række dyrkningsmæssige udfordringer og risici. Desuden peger rammevilkårsanalysen på, at økologiske planteavlere med særlig begrænset adgang til husdyrgødning har ekstra høje omkostninger ved at være økologer.

Typer af aktion eller indsats

Der ydes støtte til arealer, der er under omlægning til økologisk drift, samt til arealer, der er omlagt til økologisk drift.

Der ydes som udgangspunkt støtte i en tilsagnsperiode på fem år. I forlængelse af den 5-årige tilsagnsperiode kan der søges om 1-årige tilsagn.

Støtten skal bidrage til fortsat økologisk drift af de ca. 180.000 ha økologiske arealer, der allerede er omlagt til økologi i Danmark. Støtten, inklusiv omlægningstillæg, skal desuden bidrage til omlægning af yderligere arealer med henblik på at nå målsætningen om et samlet økologisk areal på ca. 300.000 ha i 2020. Et tillæg

til arealer med frugt/bær skal både medvirke til fastholdelse og vækst i arealet med økologisk frugt/bær. Et tillæg til bedrifter med begrænset adgang til kvælstof skal både medvirke til at fastholde og øge det økologiske areal, der grundet begrænset adgang til økologisk gødning tilføres en væsentligt lavere N end ellers tilladt.

8.2.7.3.1.2. Støttetype

Støtten ydes som arealbaserede betalinger og på årsbasis pr. ha. Der ansøges om tilsagn og årlig udbetaling i den fælles årlige udbetalingsanmodning, hvor alle landbrugsarealer indberettes.

8.2.7.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

Økologiforordningen (Rådets forordning nr. 834/2007/EF).

8.2.7.3.1.4. Støttemodtagere

Støttemodtagerne er aktive landbrugere og ejere eller forpagtere af jord. Ordningen kan kun ansøges af autoriserede økologiske landbrugere og landbrugere, der har ansøgt om autorisation til økologisk jordbrug.

8.2.7.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Støtteniveauet er fastsat på baggrund af beregnede indkomstab og meromkostninger som følge af omlægning til eller opretholdelse af økologisk drift. Støtteniveauet er fastsat ved sammenligning af omkostninger og indkomstab forbundet med økologisk drift sammenlignet med konventionel drift.

Støtten er differentieret i form af en basissats og tillægssatser med følgende støtteberettigede omkostninger:

- En basissats til alle arealer: De støtteberettigede omkostninger er meromkostninger og indkomstab forbundet med økologisk drift.
- Et omlægningstillæg: De støtteberettigede omkostninger er ekstra omkostninger og indkomstab forbundet med omlægning af et areal fra konventionel til økologisk drift. Tillægget ydes kun til arealer, der er under omlægning ved tilsagnsårets begyndelse. Tillægget ydes således kun mens arealerne er under omlægning – op til 2 år.
- Et frugt/bær-tillæg: De støtteberettigede omkostninger er ekstra omkostninger og indkomstab forbundet med økologisk drift af frugt/bær-arealer. Frugt/bær-arealer indgår ikke i grundlaget for beregning af basissatsen, og basissatsen afspejler således heller ikke meromkostningerne ved økologisk frugt/bær-avl sammenlignet med øvrig økologisk dyrkning. Der er tale om et årligt tillæg pr. ha med frugt/bær.

- Et tillæg til bedrifter med begrænset adgang til kvælstof: De støtteberettigede omkostninger er ekstra omkostninger og indkomsttab forbundet med økologisk drift med ekstra lav kvælstoftilførsel (60 kg udnyttet N/ha) sammenlignet med basissatsens 100 kg udnyttet N/ha. De ekstra omkostninger og indkomsttab ved den ekstra lave N-tilførsel er ikke kompenseret via basissatsen. Der er tale om et årligt tillæg pr. ha for hvert af de 5 år bedriften drives med den ekstra lave N-tilførsel. Tillægget kan kun ydes til bedrifter, der er tilmeldt det danske Register for Gødningsregnskab.

Støttesatserne er beregnet ud fra gennemsnit. Referenceniveauet for beregning af den indtjening, der gives afkald på, og de ekstraomkostninger, som tilsagnene medfører, er de relevante normer og krav nævnt i artikel 29, stk. 2 og stk. 4 i forordning 1305/2013.

Beregningsgrundlaget er udarbejdet af Fødevareøkonomisk Institut (IFRO). Som beskrevet i afsnittet om Modregning i kapitel 8.1. foretages der supplerende beregninger med henblik på evt. reduktion af tilskudssatsen med henblik på undgåelse af dobbeltkompensation i forhold til den supplerende betaling for grønne krav ydet i medfør af artikel 29 i forordning 1307/2013.

8.2.7.3.1.6. Støttebetingelser

Grundlæggende krav:

- At bedriften er autoriseret til økologisk drift (eller har ansøgt herom) ved tilsagnsperiodens begyndelse.
- At ansøger er aktiv landbruger (i overensstemmelse med artikel 9 i forordning 1307/2013) At ansøger driver arealet som ejer eller forpagter ved tilsagnsperiodens begyndelse.
- Det samlede areal, for hvilket der søges tilsagn til, som minimum udgør 0,3 ha.
- Arealet, for hvilket der søges tilsagn til, er et landbrugsareal, jf. artikel 2 i forordning 1305/13.

Forpligtelser:

Der gives et årligt basistilskud til landbrugsarealer der opfylder følgende støttebetingelser:

- At ansøger er autoriseret til økologisk produktion eller har ansøgt herom, jf. gældende økologiregler.
- At arealet kun tilføres plantebeskyttelsesmidler, der er godkendt til økologisk jordbrug, jf. gældende økologiregler.
- At arealet kun tilføres gødning, der er godkendt til økologisk jordbrug, jf. gældende økologiregler.

Desuden gælder følgende forpligtelser for årlig udbetaling af de differentierede tillægssatser:

- Et areal er berettiget til omlægningstillæg i de år, hvor arealet ved tilsagnsårets begyndelse er under omlægning til økologisk jordbrug, jf. gældende økologiregler.
- Et areal er berettiget til tillæg til frugt/bær i de år, hvor arealet er dyrket med økologisk frugt/bær.

- Et areal er berettiget til tillæg som bedrift med begrænset adgang til kvælstofgødning, hvis bedriften er tilmeldt Register for Gødningsregnskab og dyrkes med en ekstra lav kvælstoftilførsel (maksimalt 60 kg udnyttet N/ha). Den ekstra lave kvælstoftilførsel skal omfatte hele bedriften i 5 år.

Andre forpligtelser

Der gælder desuden følgende betingelser for udbetaling af tilskud (basissats og de differentierede tillægssatser), selvom tilskuddet ikke kompenserer her for:

- Der skal for bedrifter tilmeldt Register for Gødningsregnskab årligt udarbejdes og indsendes gødningsregnskab efter reglerne i lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække og regler fastsat i medfør heraf. Der må i gennemsnit maksimalt tilføres 100 kg udnyttet N/ha harmoniareal på de bedrifter, der er tilmeldt Register for Gødningsregnskab.

Der kan fastsættes yderligere betingelser end de oven for nævnte med henblik på at sikre foranstaltningens effekt, kontrollerbarhed, m.m. Ligeledes kan de nævnte yderligere betingelser blive tilpasset eller ophævet.

8.2.7.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Såfremt den afsatte bevilling mod forventning ikke er tilstrækkelig til at dække alle ansøgninger, vil mulighederne for yderligere finansiering blive afsøgt. Hvis det viser sig umuligt at tilvejebringe tilstrækkelig bevilling, vil ansøgerne blive prioriteret efter klare, objektive kriterier. Prioriteringskriterierne vil blive fastlagt i forbindelse med den nationale udmøntning af foranstaltningen, herunder i bekendtgørelsen for støtteforanstaltningen.

8.2.7.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Støttesatser fremgår af vedhæftede tabel. I nogle af satserne indgår også et kompensationselement for administrative omkostninger. For omlægningstillægget er kompensationselementet fastsat til 150 kr/ha (12,5 %) på grundlag af beregninger fra Københavns Universitet, IFRO. For basistilskuddet indgår transaktionsomkostninger i det omfang, de er afspejlet i bedriftenes regnskaber. De udgør mindre end 150 kr/ha. Der er ikke indregnet transaktionsomkostninger i tillæg til reduktion af N og tillæg til produktion af frugt og bær.

Vedr. beregning af kompensationsniveauet:

Fødevarerøkonomisk Institut (IFRO) på Københavns Universitet har leveret de data og beregninger, der attesterer at støttesatserne er fastsat som foreskrevet af art. 62, stk.2, i forordning 1305/2013/EU. Forskningsinstitutionen fungerer uafhængigt af NaturErhvervstyrelsen, der er ansvarlig for beregningerne. Institutionen udgør den fornødne ekspertise til at yde assistance ved denne opgave.

Støttesatser for økologisk arealtilskud

Økologisk arealtilskud med differentierede satser	EUR pr. ha. pr. år Euro (DKK ved en vekselkurs på 7,5)	Bemærkninger
Basissats til alle arealer	116 (870 kr./ha)(1)	
Tillæg til: a) Arealer under omlægning b) Frugt/bær-arealer c) Arealer på bedrifter med begrænset gødning (60 kg udnyttet N/ha)	a) 160 (1.200 kr./ha) b) 533 (4.000 kr./ha) c) 67 (500 kr./ha)	Tillæg a, b og c kan enten hver for sig eller i kombination ydes som tillæg til basissatsen.

(1) Heri er fradraget [3037](#) kr., jvf. tidligere afsnit om baseline og modregning for grønne krav.

8.2 M11 Støttesatser for økologisk arealtilskud

8.2.7.4. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.7.4.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

8.2.7.4.2. Afbødende foranstaltninger

Kontrol af støttebetingelserne for økologisk arealtilskud foregår ved de fysiske kontrolbesøg i forbindelse med de arealer, hvortil der ydes støtte, samt ved administrativ kontrol.

Økologikontrollen - Kontrol af økologisk autorisation

Alle bedrifter, der er økologisk autoriserede får hvert år foretaget økologikontrol i henhold til økologireglerne. Økologikontrollen foretages af NaturErhvervstyrelsen.

Oplysninger fra Økologikontrollen om status for økologisk autorisation af bedriften indgår i den administrative kontrol af økologisk arealtilskud.

Yderligere oplysninger fra Økologikontrollen indgår i den administrative kontrol af det økologiske arealtilskud i det omfang, der er tale om overtrædelser af økologireglernes bestemmelser, der fører til en ændring af et areals økologiske status.

Register for Gødningsregnskab – basis for kontrol af reduceret kvælstofforbrug

Bedrifter er pligtige til at være tilmeldt Register for Gødningsregnskab, hvis de har en momspligtig omsætning over 50.000 kr. inden for planteavl, husdyravl, skovbrug eller kombinationer heraf og enten har mere end 10 dyreenheder (DE), har mere end 1 DE pr. ha eller modtager mere end 25 tons husdyrgødning eller anden organisk gødning i planperioden. Bedrifter der ikke er tilmeldt Register for Gødningsregnskab, er små bedrifter med en lille omsætning og et begrænset forbrug af gødning og er derfor ikke omfattet af forpligtelsen om maks. 100 kg udnyttet N/ha anført under afsnittet ”Andre forpligtelser”. Disse bedrifter har desuden ikke mulighed for at modtage tillægget under nærværende foranstaltning til bedrifter med begrænset adgang til kvælstof.

Bedrifter, der er tilmeldt Register for Gødningsregnskab, har pligt til at indsende et gødningsregnskab senest d. 31. marts efter planårets ophør. Planåret løber fra d. 1. august til d. 31. juli året efter. Gødningsregnskabet skal indberettes elektronisk. I gødningsregnskabet oplyses der bl.a. om produceret husdyrgødning på bedriften, leverancer af gødning (handelsgødning, husdyrgødning og anden organisk gødning) til og fra bedriften, lagerstatus for gødning, samt hvor meget gødning der samlet er anvendt på bedriften i planåret. Samtidig er der krav om, at alle leverandører af handelsgødning og anden organisk gødning oplyser elektronisk om, hvem og hvor meget gødning, de har leveret til bedrifter, der er tilmeldt registret. Hertil kommer, at bedrifter, der leverer husdyrgødning til en anden bedrift tilmeldt Register for Gødningsregnskab, har pligt til at oplyse om, hvem der er leveret til og hvor meget, idet mængden ellers bliver lagt til bedriftens eget gødningsforbrug. Når alle gødningsregnskaberne er indberettet i slutningen af marts, er det derfor muligt administrativt at krydstjekke om en bedrift har oplyst korrekt om modtaget gødning ved at sammenligne oplysningerne i bedriftens gødningsregnskab med de indberettede oplysninger fra dem der har leveret gødning til bedriften.

Reduceret kvælstoftilførsel

Betingelsen om reduceret gødningsanvendelse på maks. 100 kg udnyttet N/ha på arealer omfattet af denne foranstaltning kontrolleres ud fra den indsendte gødningskvoteberegning og/eller det indsendte gødningsregnskab. Det kontrolleres, at bedriften ikke har anvendt mere end 100 kg udnyttet N/ha ved at sammenholde bedriftens kvælstofforbrug med bedriftens samlede harmoni-areal og kontrollere, at gennemsnittet for hele bedriftens kvælstofforbrug ikke udgør mere end 100 kg udnyttet N/ha harmoniareal. Betingelsen gælder kun for bedrifter der er tilmeldt Register for Gødningsregnskab.

Yderligere Nedsat kvælstoftilførsel.

Betingelsen om yderligere reduceret gødningsanvendelse på maks. 60 kg udnyttet N/ha på arealer omfattet af tillæg til bedrifter med begrænset adgang til kvælstof kontrolleres ud fra den indsendte gødningskvoteberegning og/eller det indsendte gødningsregnskab. Det kontrolleres, at bedriften ikke har anvendt mere end 60 kg udnyttet N/ha ved at sammenholde bedriftens kvælstofforbrug med bedriftens

samlede harmoni-areal og kontrollere, at gennemsnittet for hele bedriftens kvælstofforbrug ikke udgør mere end 60 kg N/ha harmoniareal. Tillægget kan kun ydes til bedrifter, der er medlem af Register for Gødningsregnskaber.

Tillægssats til Frugt og bær

Under foranstaltningen ydes der en ekstra tillægssats til arealer med frugttræer og bærbuske. Det kontrolleres, at de ansøgte arealer dyrkes med frugt og bær i et omfang, der opfylder kravene til jordbrugsmæssig dyrkning.

8.2.7.4.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.7.5. Oplysninger, der er specifikke for foranstaltningen

Identifikation og definition af de relevante referenceelementer. Dette burde omfatte de relevante obligatoriske standarder fastsat i afsnit VI, kapitel I, i forordning (EU) nr. 1306/2013 (krydsoverensstemmelse), de relevante kriterier og minimumsaktiviteter fastsat i artikel 4, stk. 1, litra c), nr. ii) og iii), i forordning (EU) nr. 1307/2013, relevante minimumskrav for brug af gødningsstoffer og plantebeskyttelsesmidler samt relevante obligatoriske krav fastsat i national lovgivning

Der er ikke bestemmelser i lovgivningen, der generelt stiller krav om økologisk drift, som er det grundlæggende element, der kompenseres via foranstaltningen. Foranstaltningen kompenserer således for frivillig overholdelse af kravene til økologisk drift, som reguleret i forordning 834/2007 om økologisk jordbrugsproduktion og national lov nr. 463 af 17. juni 2008 med senere ændringer, jf. lovbekendtgørelse nr. 416 af 3. maj 2011 om økologisk jordbrugsproduktion mv.

Baseline

Støtte til økologisk landbrug ydes kun til forpligtelser, der er mere vidtgående end de relevante obligatoriske forpligtelser, som fastlagt ved krydsoverensstemmelseskrav og betingelser for god landbrugs- og miljømæssig stand, som beskrevet i forordning 1306/2013/EU, art. 91-95 og bilag 2, de relevante kriterier og minimumsaktiviteter, der er fastsat i henhold til artikel 4, stk. 1, litra c), nr. ii) og iii), i forordning EU 1307/2013, relevante minimumskrav til brug af gødningsstoffer og plantebeskyttelsesmidler samt andre relevante obligatoriske krav indført under national ret. Alle disse krav skal identificeres i programmet, jf. artikel 29, stk. 2 i forordning (EU) 1305/2013.

Baseline i form af krydsoverensstemmelse og GLM:

Støtte ydes kun for forpligtelser, der overstiger de relevante obligatoriske forpligtelser som fastlagt ved krydsoverensstemmelseskrav og betingelser for god landbrugs- og miljømæssig stand. For KO er den

gældende bekendtgørelse: Bekendtgørelse nr. 107 af 29. januar 2014 om krydsoverensstemmelse.

For GLM er den gældende bekendtgørelse: Bekendtgørelse nr. 106 af 29. januar 2014 om god landbrugs- og miljømæssig stand (GLM).

Følgende KO-krav er relevante for Økologisk arealtilskud herunder tillæggene og er derfor baseline:

Relevante dele af KO-krav vedrørende gødning:

For N-tillæg (tillæg til bedrifter med begrænset adgang til kvælstofgødning) er relevante dele af KO-krav 1.22 Grænser for tildeling af husdyrgødning (harmonireglerne) baseline. De relevante dele af krav 1.22 fremgår af vedhæftede tabel.

Bemærkning ang. Harmoniregler

Der må på en landbrugsbedrift som hovedregel maksimalt udbringes en husdyrgødningsmængde svarende til 1,4 dyreenheder (1,7 dyreenheder ved kvæg, får eller geder) pr. ha pr. planperiode (1. august – 31. juli), jf. ovenstående. Kommissionen har tilladt en undtagelsesbestemmelse for Danmark i forbindelse med nitratdirektivet (2012/659/EU). Undtagelsesbestemmelsen tillader under visse nærmere betingelser, at der kan udbringes en husdyrgødningsmængde på marker på kvægbedrifter svarende til 2,3 dyreenheder pr. ha pr. planperiode. Undtagelsen fra nitratdirektivet indgår ikke i baseline for nærværende foranstaltning, jf. ovenstående relevante dele af krav 1.22.

Undtagelsen fra nitratdirektivet indgår heller ikke i støttesatsen: Basis-støttesatsen er beregnet ud fra forskellen i driftsresultat (efter ejer aflønning) mellem sammenlignelige bedrifter med hhv. økologisk og konventionel drift. Fødevarerøkonomisk Institut (IFRO) har foretaget beregninger, der sikrer at støttesatserne ikke indeholder kompensation forbundet med den danske undtagelsesbestemmelse. Desuden er det ikke muligt for økologer, og dermed ansøgere til nærværende foranstaltning, at anvende undtagelsesmuligheden.

Relevante dele af KO-krav vedrørende anvendelse af pesticider:

KO-krav vedrørende pesticider (relevante dele af krav 2.18 om anvendelse af plantebeskyttelsesmidler) fremgår af vedhæftede figur.

Baseline i form af Grønne Krav under den direkte støtte samt overvejelser om modregning

Som beskrevet i afsnittet om Modregning i kapitel 8.1. udgør de grønne krav baseline for ordningen, og der [foretageser foretaget](#) supplerende beregninger med henblik på evt. reduktion af tilskudssatsen med henblik på undgåelse af dobbeltkompensation i forhold til den supplerende betaling for grønne krav ydet i medfør af artikel 43 i forordning nr. 1307/2013.

På grund af at Økologiske bedrifter pr. definition er ”grønne”, skal de ikke dokumentere, at de overholder de grønne krav. Med det politiske kompromis indgået i sommeren 2013 om LDP basisakten, er imidlertid indsat bestemmelser i LDP forordningen om at alle arealordninger under LDP, inkl. økologiordningerne skal ”screenes” for eventuel dobbeltkompensation ved samtidig grønningsbetaling. Der må ikke ydes støtte

for landbrugspraksisser under søjle II som også udløser grønningsbetaling under søjle I.

~~Kommissionen har på ekspertmøde vedr. delegerede retsakter på landdistriktsområdet den 30. januar 2014 præciseret, at dette kun er relevant i forhold til afgrødediversificering.~~

På baggrund heraf har den uafhængige forskningsinstitution, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi (IFRO) under Københavns Universitet oplyst, at tabet, der påføres konventionelle landmænd i forbindelse med at de skal overholde kravet om afgrødediversificering, vil være under 30 kr./ha set over alle bedrifter. IFRO ~~vurderer~~ har desuden estimeret, at ~~det ikke er muligt at opføre den økonomiske fordel som økologer opnår ved ikke at skulle leve op til det grønne krav~~kravet om afgrødediversificering. Miljøfokusområder (EFA) koster konventionelle landmænd ca. 7 kr./ha ekstra i gennemsnit set over alle bedrifter. På den baggrund foreslås det, at man fradrager 3037 kr. i det årlige arealskud til økologiske bedrifter. For at undgå uhensigtsmæssig øget administration fastsættes samme sats for alle økologiske arealer, herunder også arealer under 15 ha, der ellers er undtaget fra at skulle leve op til de grønne krav- (uanset om de er økologiske eller ej).

Ovenstående generelle modregning som følge af de grønne krav foretages i forbindelse med fastsættelsen af den fælles basissats, som ydes til alle økologer. Der vil derudover blive foretaget en konkret støttereduktion på 284 kr./ha i den udbetalte basissats i de konkrete tilfælde, hvor en økolog anvender et økologisk areal med efterafgrøder til at opfylde EFA-kravet. Selvom økologer som udgangspunkt er "green by definition", skal de opfylde de grønne krav på evt. ikke-økologiske arealer. De kan da vælge at opfylde de grønne krav på hele bedriften, fx hvis de har mange EFA-arealer på den økologiske del. Modregningen på 284 kr./ha følger af IFRO's beregninger og afspejler omkostningen ved at etablere efterafgrøder.

Der henvises i øvrigt til kapitel 8.1 om generelle vilkår, herunder afsnittet om "grønne krav".

Baseline i form af relevante krav i national lovgivning:

Ingen

Relevante dele af krav 1.22 Grænser for tildeling af husdyrgødning (harmonireglerne)

Delkrav	Kravtekst	Hjemmel
1	På en landbrugsbedrift må der samlet højest udbringes en husdyrgødningsmængde svarende til 1,4 dyreenheder pr. ha pr. planperiode (1. august-31. juli). På en landbrugsbedrift med kvæg, får eller geder må husdyrgødningsmængden fra disse dyr på egen bedrift, dog udbringes i en mængde svarende til 1,7 dyreenheder pr. ha pr. planperiode.	Bekendtgørelse nr. 915 af 27. juni 2013 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. § 31, stk. 1 § 31, stk. 2
3	På landbrugsbedrifter, hvor delkrav 1 er gældende, må husdyrgødning højest udbringes i en mængde svarende til 170 kg. N pr. ha pr. planperiode.	§ 31, stk. 4, første punktum.

Relevante dele af KO-krav vedrørende gødning:

Relevante dele af krav 2.18 Anvendelse af plantebeskyttelsesmidler

Delkrav	Kravtekst	Hjemmel
1	Der må kun anvendes godkendte plantebeskyttelsesmidler(1)	Forordning 1107/2009, art. 28, stk. 1, og art. 55. LBK 878/2010, § 33, stk. 1

(1) Bilag 6 til bekæmpelsesmiddelbekendtgørelse nr. 702 af 24. juni 2011 indeholder liste, der løbende opdateres, over plantebeskyttelsesmidler, der har fået fastsat sidste frist (med dato) for anvendelse/besiddelse. Midler med udenlandske etiketter er ikke godkendte i Danmark

KO-krav vedrørende pesticider:

Beskrivelse af den metode og de landbrugstekniske antagelser og parametre (herunder beskrivelsen af basiskrav, jf. artikel 28, stk. 3, i forordning (EF) nr. 1305/2013, som er relevante for hver type forpligtelse), der benyttes som referencepunkt for beregninger, der anvendes til at begrunde ekstraomkostninger, indkomsttab som følge af den indgåede forpligtelse og niveauet af transaktionsomkostningerne ved denne metode skal der i givet fald tages hensyn til støtte, der ydes i henhold til forordning (EU) nr. 1307/2013, herunder betaling for klima- og miljøvenlige landbrugsmetoder for at udelukke dobbeltfinansiering i givet fald den metode, der anvendes til omregning til andre enheder i overensstemmelse med artikel 9, i nærværende forordning

Støtteniveauet er for de arealbaserede foranstaltninger er etableret på baggrund af beregnede omkostninger og indkomsttab fra forpligtelserne. Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, IFRO på Københavns

Universitet har leveret de data og beregninger, som ligger til grund for fastsættelsen af støttesatser. Stort set alle data tager udgangspunkt i de realiserede tal for 2011-2013 angivet i publikationerne i Farm online. <https://farmtalonline.dlbr.dk/Navigation/NavigationTree.aspx> I budgetkalkulen angives således både den realistiske tildeling af N og den realiserede indtjening (og priser) for dyrker deres landbrug effektivt. I nogle tilfælde - bl.a. arealfordeling ved - er der taget udgangspunkt i indkomststatistikken fra Danmarks Statistik. Den statistik omfatter en repræsentativ statistik over landbrugsproduktionen og landbrugsindkomsten. Det nyeste år er her 2012. Denne statistik er også udgangspunktet for DØP modellen, der er en optimeringsmodel, der nærmere beskriver indkomsttabet og valg af afgrøder ved reduceret eller ingen pesticidtildeling. Til beregning af dækningsbidrag ved alternative produktionsscenarier anvendes dækningsbidrag II, der er opgjort som Bruttoudbytte – variable omkostninger – kapacitetsomkostninger til arbejde og maskiner baseret på maskinstationstakster.

De variable omkostninger omfatter udsæd, gødning og sprøjtemidler/planteværnsmidler. Bruttoudbytte minus de variable omkostninger udgør dækningsbidrag I. Kapacitetsomkostningerne omfatter maskinstationstakster for de enkelte opgaver. I disse omkostninger indgår både materialer og arbejds løn. Det må antages, at de anførte maskinomkostninger svarer til de omkostninger landmænd har ved deres egen maskiner, men nogle vil have større / mindre omkostninger end de angivne. Denne tilgang sikre et ensartet grundlag for beregningerne. Der indgår ikke direkte en timeløn pr. time, men det indgår i den samlede omkostning for den pågældende opgave. Det antages at anvendte timeløn afspejler at det er fagligt kvalificerede medarbejdere der udfører opgaven. De anvendte maskinstationssatser må betegnes som den gennemsnitlige takst, selvom der kan forekommer variation mellem regioner.

Indkomsten er angivet for to jordtyper nemlig sand (uden vanding) og ler, da der er forskelle på udbytniveauet. Landscenteret har udarbejdet disse kalkuler baseret på input fra konsulenter i en lang årrække. Det vurderes, at udbytniveauet for sand med vanding ligger på niveau med lerjord, men omkostningerne er højere end ved almindelig sandjord, dels grundet det højere udbytte, dels fordi der er omkostninger til vanding.

Der er i beregningerne taget højde for enkeltbetalingsordningen og den obligatoriske overholdelse af bestemmelserne om krydsoverensstemmelse i henhold til forordning 1306/2013 om finansiering, forvaltning og overvågning af den fælles landbrugspolitik. Enkeltbetalingen indgår således ikke i det opgjorte dækningsbidrag II. En liste over beregningsforudsætningerne ses af tabellen nedenfor.

I tabellen over forenelighed mellem arealtilskud nedenfor ses en oversigt over mulige støttekombinationer for arealforanstaltningerne.

Arealtilsagn og støttekombinationer er designet således, at der ikke sker kompensationsoverlap.

Beregningsforudsætninger for støtte vedr. arealbaserede ordninger

Omkostningsfaktorer: Inddragne omkostningselementer	Variable omkostninger (inkl. arbejdskraft)
Deres kvalitetsspecifikationer og værdi/enhed	Kvalificeret arbejdskraft
I hvilken grad vurderes de?	Alle medtaget
Faktorer til differentiering af disse tal	Differentiering i jordtype (ler- eller sandjord)
Referenceperiode	Tre år, 2011-2013
Kilde til tallene	Officielle skøn udarbejdet af Dansk Landbrugsrådgivning ud fra statistisk materiale
Indkomstfaktorer: Inddragne indkomstelementer	Udbytte fra afgrøder og halm
Deres kvalitetsspecifikationer og værdi/enhed	Pris justeret til krævet kvalitet
I hvilken grad vurderes de?	Til fulde
Faktorer til differentiering af disse tal	Ager, svinehold eller malkekvægbrug, sand- og lerjord, ingen brug af pesticider, stort og lille areal, høje og lave maskinstationstakster, lavere udbytte
Referenceperiode	Tre år, 2011-2013
Kilde til tallene	Diverse officielle skøn udarbejdet af Dansk Landbrugsrådgivning ud fra realiserede priser og omkostninger og indkomststatistik fra Danmarks Statistik

Beregningsforudsætninger for støtte

Forenelighed mellem arealtilskud på landbrugsjord

Tilsagnstype	M 11 Økologisk arealtilskud	M10b Pleje af græs- og naturarealer	M 10a Fastholdelse af vådområder m.v.	M10a Ændret afvanding	Grundbetaling CAP SI
M11 Økologisk arealtilskud, 5 år					
M10b Pleje af græs- og naturarealer, 5 år	0				
M10a Fastholdelse af vådområder m.v., 20 år	0	1			
M10a Ændret afvanding, 5 år	0	1	0		
Grundbetaling CAP SI	1	1	1	1	

0 = Ikke forenelige

1 = forenelige foranstaltninger, dvs. begge arealtilskud udbetales

Tabel over forenelighed mellem arealtilskud

8.2.7.6. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Kombination af støtte

Støtte under denne foranstaltning kan ikke kombineres på arealniveau med nærværende programs foranstaltninger for miljø- og klimavenligt landbrug, ydet under art. 28. Det vil være muligt at kombinere støtte under denne foranstaltning på arealniveau med den direkte støtte (inklusiv betaling for de grønne krav) under Søjle 1, herunder tillæg til Ø-støtte.

Ved betaling sikres det, at de samlede betalinger ikke overstiger de maksimale støttebeløb anført i bilaget til landdistriktsforordningen (1305/2013).

Der foretages en 100 pct. administrativ kontrol af dobbeltstøtte (til samme areal) på basis af den elektroniske indberetning i Fællesskemaet, som indeholder alle arealoplysninger og udbetalingsanmodning for både søjle I og søjle II. Det administrative check foretages før udbetaling. Hver mark udgør en unik enhed, og IT systemet kan derfor kontrollere, om der er søgt tilskud til ikke-kompatible arealordninger på det samme areal.

Støtteordningen vil blive udbudt af NaturErhvervstyrelsen. Kontrolbesøg i forbindelse med støttetilsagn og den administrative kontrol foretages af de relevante enheder i NaturErhvervstyrelsen.

Vedr. beregning af kompensationsniveauet:

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi (IFRO), tidligere Fødevarerøkonomisk institut på Københavns Universitet har leveret de data og beregninger, der ligger til grund for fastsættelsen af støttesatserne som foreskrevet af art. 62, stk.2, i forordning 1305/2013/EU. IFRO er en Forskningsinstitution, der fungerer uafhængigt af NaturErhvervstyrelsen, der er ansvarlig for fastsættelse af støttesatser. IFRO har den fornødne ekspertise til at yde assistance med denne opgave.

Ved fastsættelse af støttesatserne er der taget udgangspunkt i den samlede forskel ved at dyrke økologisk i forhold til at dyrke konventionelt.

Andre vigtige bemærkninger

Arealer kan ikke både modtage økologisk arealtilskud under denne foranstaltning og arealstøtte under foranstaltningen Miljøbetings tilskud under det forrige landdistriktsprogram. Tilsagn om økologisk arealtilskud kan omdannes til tilsagn om pleje af græs- og naturarealer.

8.2.8. M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)

8.2.8.1. Retsgrundlag

Artikel [3448](#) og betragtning nr. [3046](#) i forordning om direkte betalinger til landbrugere (REG 1307/13).

Artikel 31, stk.1, og artikel 32, stk. 1(c) og 4, i landdistriktsforordningen (REG 1305/13).

8.2.8.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Beskrivelse vedrørende M13a Ø-støtte

Formålet med foranstaltningen er at sikre fortsat landbrugsaktivitet på visse udpegede ugunstigt stillede områder i form af øer uden broforbindelse og dermed opretholde bæredygtigt landbrug på øerne. Ved at yde kompensation for de særlige ulemper ved jordbrugsdrift på øerne, medvirkes til at sikre fortsat arealforvaltning og bevare landskabet i de berørte områder.

I henhold til artikel 34 og betragtning nr. 30 i forordningen for direkte støtte (REG 1307/13) kan medlemsstaterne med henblik på at fremme bæredygtig udvikling af landbruget i områder med særlige begrænsninger benytte en del af den direkte betaling til at bevilge en årlig, områdeafhængig betaling i tillæg til grundbetalingen til alle, der driver landbrug i de pågældende områder. Betalingen kan ydes til landbrugere i de områder, som er udpeget til samme formål i henhold til artikel 31 og 32 i landdistriktsforordningen (REG 1305/13).

Der forventes ikke afgivet tilsagn eller udbetalt støtte under nærværende ordning. I år 2014 gennemførtes de sidste betalinger af arealstøtte under den tilsvarende Ø-støtte ordning under landdistriktsprogrammet for 2007-2013 (M212).

Arealudpegningen for ordningen vil imidlertid fra og med år 2015 danne grundlag for betaling af arealstøtte til landbrugsarealer på de pågældende øer som tillæg til grundbetalingen under forordning (EU) 1307/13.

Udpegningsgrundlag

Under landdistriktsprogrammet for 2007-2013 var 31 småøer omfattet af ordningen. Øerne blev udvalgt på baggrund af, at de ikke er brofaste, hvorfor landbruget stod overfor særlige ulemper for produktionen. Fastholdelse af landbruget forventedes at medvirke til at fastholde miljø, landskabspleje og turisme på øerne. Landbruget på øerne står overfor de samme problemer i indeværende programperiode, og udpegningsgrundlaget udvides fra år 2015 med følgende 26 ikke brofaste øer; Bornholm, Fænø, Brandsø, St. Svelmø, Illum Ø, St. Egholm, Strynø Kalv, Slot Ø, Enehøje, Vejlø, Saltholm, Livø, Rågø, Vejrø, Langli, Æbelø, Tærø, Eskilsø, Dybsø, Vigelsø, Romsø, Fjandø, Mejlø, Bogø (i Korshavn), Kalvø og

Hjælms hoved. [Fra 2016 udvides ordningen med yderligere en ø, Halmø](#). Udvidelsen af udpegningen sker for at sikre konsistens, så alle øer med de pågældende problemer stilles lige. Støtten til fastholdelse af landbruget forventes fortsat at have positive effekter på miljø, landskabspleje og turisme.

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

Fokusområde 4A genopretning og bevarelse af biodiversitet, bl.a. i Natura 2000-områder og inden for landbrug af høj naturværdi, og af de europæiske landskaber.

8.2.8.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.8.3.1. M13a Områder med særlige begrænsninger for landbruget (hvilede ordning) (artikel 31)

Underforanstaltning:

- 13.3 — kompensationsbetaling for andre områder med specifikke begrænsninger

8.2.8.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Arealbaserede betalinger til landbrugere, der driver landbrug på landbrugsbedrifter i områder med særlige begrænsninger for landbruget.

Typen af aktion eller indsats

På en række danske småøer drives der landbrug under relativt ugunstige forhold. Jordbrugerne på øerne oplever en række ulemper i form af vanskeligheder ved at fastholde befolkningen, højere produktionsomkostninger, svagere konkurrenceevne og ringere muligheder for planlægning.

8.2.8.3.1.2. Støttetype

Støtten ydes som arealbaserede betalinger på årsbasis pr. ha udnyttet landbrugsjord.

8.2.8.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

De støtteberettigede landbrugsbedrifter er underlagt krydsoverensstemmelseskravene i henhold til forordningen om direkte støtte (REG 1307/13), idet de modtager grundbetalingen efter denne forordning.

8.2.8.3.1.4. Støttemodtagere

Modtagerne af støtte er landbrugere, der driver landbrug på landbrugsbedrifter på de udpegede øer jf. nedenfor.

8.2.8.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Støtten ydes på årsbasis pr. ha udnyttet landbrugsjord, som en udligningsgodtgørelse for ekstra udgifter, højere produktionsomkostninger og generelle ulemper i forbindelse med landbrugsdrift på de ugunstigt stillede småøer.

8.2.8.3.1.6. Støttebetingelser

Landbrugsbedrifter på følgende udpegede øer er støtteberettigede:

1. Agersø inkl. Engholm
2. Anholt
3. Askø inkl. Lilleø
4. Avernakø
5. Barsø
6. Birkholm
7. Bjørnø
8. Bågård
9. Drejø
10. Egholm, Aalborg
11. Endelave
12. Fanø
13. Fejø, inkl. Skalø
14. Femø
15. Fur
- 15-16. [Halmø](#)
- 16-17. [Hjarnø](#)
- 17-18. [Hjortø](#)
- 18-19. [Lyø](#)
- 19-20. [Læsø](#)
- 20-21. [Mandø](#)
- 21-22. [Nekselø](#)
- 22-23. [Omø](#)
- 23-24. [Orø](#)
- 24-25. [Samsø](#)
- 25-26. [Sejerø](#)

~~26-27.~~ Skarø
~~27-28.~~ Strynø
~~28-29.~~ Tunø
~~29-30.~~ Venø
~~30-31.~~ Aarø
~~31-32.~~ Ærø
~~32-33.~~ Bornholm
~~33-34.~~ Fænø
~~34-35.~~ Brandsø
~~35-36.~~ St. Svelmø
~~36-37.~~ Illum Ø
~~37-38.~~ St. Egholm
~~38-39.~~ Strynø Kalv
~~39-40.~~ Slot Ø
~~40-41.~~ Enehøje
~~41-42.~~ Vejlø
~~42-43.~~ Saltholm
~~43-44.~~ Livø
~~44-45.~~ Rågå
~~45-46.~~ Vejrø
~~46-47.~~ Langli
~~47-48.~~ Æbelø
~~48-49.~~ Tærø
~~49-50.~~ Eskilsø
~~50-51.~~ Dybsø
~~51-52.~~ Vigelsø
~~52-53.~~ Romsø
~~53-54.~~ Fjandø
~~54-55.~~ Mejlø
~~55-56.~~ Bogø (i Korshavn)
~~56-57.~~ Kalvø
~~57-58.~~ Hjælmsøved

8.2.8.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskræterier

Ikke relevant.

8.2.8.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

-

8.2.8.4. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.8.4.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

8.2.8.4.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen har ansvar for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol.

8.2.8.4.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.8.5. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.8.6. Oplysninger, der er specifikke for foranstaltningen

Definition af en arealgrænse pr. bedrift, på hvis basis medlemsstaten beregner gradvis nedsættelse af betalinger

Ikke relevant.

[Udpegning af områder med naturbetingede og andre specifikke begrænsninger] Beskrivelse af niveauet af den lokale enhed, som anvendes til udpegning af områderne.

Ikke relevant.

[Udpegning af områder med naturbetingede og andre specifikke begrænsninger] Beskrivelse af anvendelsen af den metode, der er defineret i artikel 31 i forordning (EU) nr. 1305/2013 for afgrænsningen af de tre områdekategorier omhandlet i artiklen, herunder en beskrivelse og resultater af finjusteringsprocessen for områder med naturbetingede og andre specifikke begrænsninger andet end bjergområder

Ikke relevant.

8.2.8.7. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Intet.

8.2.9. M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)

8.2.9.1. Retsgrundlag

Artikel 34 i Landdistriktsforordningen (1305/2013/EU).

8.2.9.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Skov defineres generelt som beskrevet i art. 2, stk. 1, litra r, i forordning nr. 1305/2013. Dog vil der for konkret kortlagte lysåbne [og skovbevoksede](#) habitatnaturtyper i skov blive anvendt alternativ definition. Denne undtagelse skyldes, at disse arealer er specifikt udpeget på baggrund af forarbejderne til habitatdirektivets annex 1 i form af Corine.

Alle tilskudsordninger udbydes offentligt med en specificeret vejledning. Af vejledningen vil der fremgå rationale for indsatsen, kriterier for støtteberettigelse, forudsætninger, satser, kriterier for prioritering samt ansøgningsfrist. På denne baggrund ansøges tilskudsordningen. De indkomne ansøgninger kontrolleres administrativt og der bliver gennemført en prioritering. De valgte ansøgninger meddeles tilsagn og der oplyses om tidsfrist for udnyttelse af tilsagnet.

Formålet med foranstaltningen er at understøtte skovøkosystemernes tilpasningsevne og miljømæssige værdi ved at bidrage til etablering og drift af en mere robust, stabil og økologisk beriget skov samt sikre offentligheden bedre adgang til og mulighed for at opleve skoven.

Hovedformålet med foranstaltningen er, at støtte investeringer, der ikke er økonomisk attraktive på kort sigt, men:

- som understøtter målsætningen om og driften af et miljøvenligt skovbrug,
- forbedrer herlighedsværdien af de pågældende skvområder for offentligheden eller
- øger bevidstheden om værdien af et miljøvenligt skovbrug,
- Fører til skov der bedre vil kunne modstå presset fra de klimatiske ændringer, der antages at komme i fremtiden

Rationale for foranstaltningen

Bidraget til gennemførelse af EU's skovprogram og opfyldelse af EU's biodiversitetsstrategi, samt til opfyldelse af nationale målsætninger om at medvirke til at sikre udviklingen af skovbruget i retning af bæredygtig skovdrift, der varetager tre typer hensyn: de økonomiske, de økologiske og de sociale.

Målsætninger for:

- de økonomiske hensyn; at støtte investeringer, der ikke er økonomisk attraktive på kort sigt
- de økologiske hensyn; at der skal ske en omstilling til en mere bæredygtig, lokalitetstilpasset skovdrift, og
- at skovenes naturværdier skal bevares, bl.a. ved, at 10 pct. af det samlede skovareal inden 2040 har natur og biologisk mangfoldighed som det primære driftsformål.

- de sociale hensyn: ved at forbedre værdien af skoven for offentligheden.

Det prioriteres at beskytte skovnaturtyper, der er opført på habitatdirektivets bilag 1, i Natura 2000-områderne. Der er gennemført en kortlægning af disse skovnaturtyper. Endvidere prioriteres det at beskytte øvrige naturmæssigt værdifulde skovarealer, herunder især dem, der er omfattet af skovlovens § 25.

Endelig kan ordningen bidrage til sikring af levesteder over hele landet for udvalgte dyrearter jf. habitatdirektivets art 12, [samt i særlige tilfælde efter konkret vurdering skabe sammenhængende naturmæssigt værdifulde skovlandskaber](#).

Indsatsområde, bidrager til fokusområde nr.

Fokusområde 4A: Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversitet (bl.a. i Natura 2000-områder, i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger), landbrug af høj naturværdi og af de europæiske landskaber.

8.2.9.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.9.3.1. M15a Tilskud til miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)

Underforanstaltning:

- 15.1 — betaling for miljøvenlige skovbrugsforpligtelser

8.2.9.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Tilskud til Sikring af skovnatur, store gamle træer, urørt skov, slåning af arealer, indkomst kompensation efter etablering af naturlige vandstandsforhold, skovgræsning og stævningsskov, jf. habitatdirektivets artikel 12, miljø- og klimavenlig skovdrift både i og udenfor Natura 2000-områder.

Typer af aktion eller indsats

Der ydes tilskud til følgende elementer:

- Skovnatur-bevarende drift
- Stævningsskov
- Skovgræsning

Der kan søges tilskud til investeringer til forberedelse af græsning i tilskudsordningen Rådsforordningen 1305/2013 art. 25" investeringer, der forbedrer skovenes tilpasningsevne og miljømæssige værdi".

- Bevaring af op til [1020](#) hjemmehørende træer pr. ha til naturlig død og henfald
- Indkomstkompensation ved etablering af naturlige vandstandsforhold
Den fysiske indsats i skoven ved at etablere den ændrede vandstand er omfattet af tilskud under Rådsforordningen 1305/2013 art 25. "investeringer, der forbedrer skovenes tilpasningsevne og miljømæssige værdi".
- Udlæg til urørt skov, hvor al skovdrift ophører på arealet
~~Pleje af små lysåbne naturarealer i skove ved slåning
Disse arealer vil som regel være temmelig små med en skønnet gennemsnitsstørrelse på under 1 hektar.~~
- Pleje af små lysåbne naturarealer i skove ved slåning
Disse arealer vil være arealer, der ikke er ~~EB berettigede~~berettiget til grundbetaling samt arealer, som ikke er kortlagte lysåbne naturtyper i skov

Kombinationsmuligheder:

- Alle elementer kan stå alene
- Skov naturbevarende drift, stævningskov og skovgræsning kan kombineres med bevaring af [100](#) op til [20](#) hjemmehørende træer og/eller med indkomstkompensation for ændret vandstand
- Bevaring af op til [1020](#) træer kan kombineres med indkomstkompensation for ændret vandstand

Der kan medtages tilgrænsende arealer til en kortlagt skovnaturtype eller et skovareal for at sikre en entydig afgrænsning af tilskudsarealet. Som udgangspunkt skal mindst [7550](#) pct. af det samlede areal være kortlagt som skovnaturtype.

Varighed af aftaler: Det bemærkes, at der i en række tilfælde anvendes støtteperioder på 20 år eller varige aftaler. Dette vurderes at være nødvendigt for at sikre en tilstrækkelig beskyttelse af de naturmæssigt værdifulde skovarealer. Der henvises til [tabellentabellerne](#) om [forenelighed og støttesatser](#).

8.2.9.3.1.2. Støttetype

Tilskuddet er arealstøtte.

8.2.9.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

Dansk retsgrundlag:

- Naturbeskyttelseslovens § 3
- Danmarks National skovprogram 2002
<http://naturstyrelsen.dk/naturbeskyttelse/skovbrug/lovgivning/nationalt-skovprogram/nationalt-skovprogram-2002/>
- Skovloven, LBK nr 678 af 14/06/2013
- Bekendtgørelse nr. 422 af 8. maj 2012 om tilskud til fremme af bæredygtig skovdrift

- Bekendtgørelse nr. 1116 af 25. nov. 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000skovplanlægning
- Bæredygtig skovdrift - Vejledning om tilskud til særlig drift
- Bæredygtig skovdrift - Vejledning om tilskud til at beskytte skovnaturtyper og –arter i Natura 2000-områder

8.2.9.3.1.4. Støttemodtagere

Støtten ydes til offentlige eller private skovbrugere og andre privatretslige og offentlige organer og sammenslutninger heraf.

8.2.9.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Tilskuddet dækker kun forpligtigelser der er mere vidtgående end de relevante obligatoriske krav, der er fastsat af den nationale retsakt.

~~Maksimum beløb i Euro 200 € per hektar per år~~

Arealtilskuddet omfatter de nævnte tilskudsberettigede aktiviteter med de i vejledningen opstillede kriterier. ~~Tilskuddet inkluderer også mærkning og måling af GPS koordinater ved tilskud til store træer.~~

8.2.9.3.1.6. Støttebetingelser

De væsentligste kriterier for støtteberettigelse (Eligibility criteria):

- ~~Både fredskovspligtige arealer og ikke fredskovspligtige kan modtage støtte, men for arealer udenfor Natura 2000 kortlagte naturtyper uden fredskovspligt gælder det, at de skal være på mindst 0,5 hektar og mere end 40 meter brede.~~
- ~~Det i vejledningen fastsatte minimums beløb for at en ansøgning kan modtage tilskud skal være overholdt.~~
- Støtte til at understøtte bilag 4 arter er først og fremmest til hasselmus og flagermus ydes kun i kommuner, hvor hasselmusens forekomst er kendt. De aktuelle kommuner fremgår af vejledningen.
- For Natura 2000-områder ydes der støtte til beskyttelse af følgende skovnaturtyper:

2180 Skovklit

9110 Bøg på mor

9120 Bøg på mor med kristtorn

9130 Bøg på muld

9150 Bøg på kalk

9160 Ege-blandskov

9170 Vinteregeskov

9190 Stilkege-krat

91D0 Skovbevokset tørvemose

91E0 Elle- og askeskov

Forpligtelser (Commitments):

- Der kan stilles krav til projektet mht. kvantitative målsætninger, pleje af arealerne, minimumskrav mm. Kravene kan bestå af:
 - Skovnatur-bevarende drift (basissikring til Natura 2000-områder med skov):
Vedvarende skovdække, fremme af de karakteristiske træarter for skovtypen, anvendelse af en naturvenlig foryngelse, ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse, reduceret jordbearbejdning, ingen øget afvanding, bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder.
 - Stævningskov: En aftale om stævning, indebærer, at der skal foretages én stævning af arealet i aftaleperioden. Der kan stilles vilkår om, at stævningen skal gennemføres på et bestemt tidspunkt, at arealet skal opdeles i flere parceller, der stævnes på forskellig tid, eller at der ikke bruges tungt maskinel.
 - Skovgræsning: En aftale om skovgræsning indebærer, at der hvert år skal være en afgræsning af arealet. Afgræsningen skal ske med husdyr efter fastsat norm og evt. udbindingsperiode.
 - Bevaring af op til ~~4020~~ hjemmehørende træer pr. ha til naturlig død og henfald: Træerne skal have en diameter på mindst 25 cm (tilskuddet tildeles til diameterklasser) og være eller have været en del af kronetaget i bevoksningen.
 - Indkomstkompensation ved etablering af naturlige vandstandsforhold: Skal primært anvendes til sikring af skovnaturtyperne 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91D0 Elle- og askeskov, men kan også anvendes til andre miljømæssigt værdifulde arealer.
 - Udlæg til urørt skov, hvor al skovdrift ophører på arealet: En aftale om urørt skov betyder ingen skovdrift, ingen fjernelse af levende eller døde træer, ingen gødskning, kalkning eller kemiske bekæmpelsesmidler, ingen forstyrrelse af jordbunden, ingen oprensning eller ny gravning af grøfter.
 - Pleje af små lysåbne naturarealer i skove ved slåning: Der angives tidspunkt på året for aktiviteten samt evt. behov for fjernelse af afslået materiale.

I vejledningen præciseres hvilke krav der er gældende for de enkelte typer operationer. Specifikke krav til det enkelte projekt vil fremgå af kontrakten (tilsagnet).

- Ved tillæg for en grøn driftsplan eller tilsvarende for skoven, skal projektet være i

overensstemmelse med principperne i denne.

Andre forpligtelser (other obligations):

- I tilsagnet bliver der givet frist til at etablere projektet.
- Varige aftaler tinglyses på ejendommen, dette er gældende for:
- Gamle træer: Træer, der skal blive på arealet til død og henfald, skal i ansøgningen anføres med koordinater i UTM/EUREF89 og ~~urørt skov.~~
- Urørt skov.

8.2.9.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Ansøgninger indsendes i 1 eller 2 årlige ansøgningsrunder.

Projekterne opstilles i prioriteret rækkefølge ud fra en række vægtede kvalitative kriterier som fremgår af vejledningen inden ansøgningsrunden.

Projekter under et minimum støttebeløb angivet i vejledningen prioriteres ikke.

Naturstyrelsen vil efter indstilling fra Skovrådet kunne beslutte, at ansøgningsprocessen forsøgsvis tilrettelægges som en licitationsmodel, hvor ansøgerne indsender tilbud på miljømæssig drift i konkurrence med hinanden. Hvis dette sker, vil Naturstyrelsen drage omsorg for, at de indgåede kontrakter i økonomisk størrelse holdes inden for de angivne satser og at krav til kontrollerbarhed og miljømæssige forhold bliver lige så store som i almindelige tilsagn.

8.2.9.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Støttesatser er fastsat på et niveau der kompenserer op til 100 pct. af omkostningerne. Støttesatser og varighed af aftaler fremgår af tabellerne herunder:

~~Støttesatser for sikring af skovnatur i Natura 2000-områder:~~

~~For grundsatsen gælder særligt, at det A og I B er et støttesatser for Grundsats og Særlig grundsats maksimumbeløb og at, hvor satsen kan blive differentieret st afhængig af objektive kriterier, der angives i vejledningen.~~

Der kan fastsættes et minimumsbeløb for tilskudsstørrelsen.

~~Der ydes differentieret tilskud til "sikring af skovnaturtyper" på baggrund af den faktiske registrering i kortlægningen.~~

Støtteniveauet vil udgøre op til 200€/ha/år. Hvis en kombination af støtte giver et højere beløb pr. ha pr. år, reduceres præmien til 200 €/ha/år.

~~Det maksimale støtteniveau på 200 €/ha/år kan blive overskredet i følgende 2 tilfælde.~~

1. Bevaring af op til 10 hjemmehørende træer pr. ha til død og henfald

~~Ved bevaring af op til 10 træer pr. ha til død og henfald opstår der et væsentligt indkomsttab for ejeren. Bevaring af hjemmehørende træer til død og henfald vurderes at være et af de væsentligste tiltag for at beskytte og fremme biodiversiteten i skove.~~

~~Støtten dækker ekstraomkostninger og indkomsttab.~~

I implementeringen af ordningen vil Naturstyrelsen sikre, at kompensationen ikke overskrider det reelle tab for skovejeren.

2. Det maksimale støtteniveau på 200 €/ha/år kan blive overskredet i følgende tilfælde:

For I C Kompensation for indkomsttab ved genetablering af vandstandsforhold.

Ved kompensation for indkomsttab ved genetablering af vandstandsforhold kan der for det fugtprægede areal samtidig være behov for en eller flere aktioner: IA Grundsikring, IB Stævning, IB Skovgræsning, IB Slåning samt IIA Bevaring af op til 20 hjemmehørende træer pr. ha til død og henfald.

For I D Udlæg til urørt skov

Ved udlæg til urørt skov ophører al skovdrift på arealet, hvilket kan medføre et væsentligt indkomsttab for skovejeren. Udlæg til urørt skov vurderes at være et meget væsentligt tiltag for at beskytte og fremme biodiversiteten i skove.

Indkomsttabet fastsættes ved at beregne den økonomiske værdi af den eksisterende bevoksning fratrukket omkostningerne ved at fælderrealisere bevoksningen.

I enkelte tilfælde vil det efter konkret vurdering kunne lade sig gøre at kombinere ID, Udlæg til urørt skov, med IB, Skovgræsning, hvor det vurderes gavnligt for naturtypens udvikling.

For II A Bevaring af op til 20 hjemmehørende træer pr. ha til død og henfald

Ved bevaring af op til 20 træer pr. ha til død og henfald opstår der et væsentligt indkomsttab for ejeren. Bevaring af hjemmehørende træer til død og henfald vurderes at være et af de væsentligste tiltag for at beskytte og fremme biodiversiteten i skove.

~~I implementeringen af ordningen vil Naturstyrelsen sikre, at kompensationen ikke overskrider det reelle tab for skovejeren.~~

Støtten dækker indkomsttab.

I begrundede tilfælde kan der gives afslag til aktioner, hvis det konkret vurderes, at der findes mere lempelige eller billigere aktioner, der tilfredsstillende sikring og udvikling af naturværdierne på arealet.

Skema: Forenelighed mellem aktioner

	I A	I B Stævning	I B Skovgræsning	I B Slåning	I C	I D	II A
I A							
I B Stævning	N						
I B Skovgræsning	N	N					
I B Slåning	N	N	N				
I C	J	J	J	J			
I D	N	N	J	N	N		
II A	J	J	J	J	J	N	

[Der fastsættes nationalt standardstøttesatser. Sætserne fastsættes som beskrevet i afsnit 8.2.5.4. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant.](#)

[Støttesatserne udgør som flg.:](#)

[Tabel 6 Tilskudssatser til sikring af særlig værdifuld skov i og udenfor Natura2000 områder.](#)

	Foranstaltning	Tilskudssats EUR (Euro DKR ved en kurs på 7,5)	Udbetalings periode	Varighed af aftale
I. Skovnaturtypebevarende drift/pleje				
I A	Sikring af skovnaturtyper Grundsats (max. pr. ha)	107 (800 kr./ha/år)	20 år	20 år
I B	Særlig grundsats: - Stævning (max. pr. ha) - Skovgræsning (max. pr. ha) - Slåning (max. pr. ha)	80 (600 kr./ha/år) 213 (1600 kr./ha/år) 167 (1250 kr./ha/år)	20 år 5 år 5 år	20 år 5 år 5 år
I C	Kompensation for indkomsttab ved genetablering af naturlige vandstandsforhold (max. pr. ha)	40 (300 kr./ha/år)	20 år	Varig
I D	Udlæg til urørt skov	Konkret beregning af Naturstyrelsen	20 år	Varig
II Andre naturbevarende aktiviteter				
II A	Bevaring af op til 20 hjemmehørende træer pr. ha til død og henfald: - Diameter 25-50 cm - Diameter > 50-75 cm - Diameter > 75 cm: - eg - øvrige træarter	4 (30 kr./stk/år) 8 (60 kr./stk/år) 16 (120 kr./stk/år) 12 (90 kr./stk/år)	20 år 20 år 20 år 20 år	Varig Varig Varig Varig

[\[Oprindelig tabel slettet\]](#)M15 Støttesatser for sikring af skovnatur i Natura2000-områder [mv.](#)

[\[TABEL SLETTET:\]](#)M15 Støttesatser for sikring af levesteder for udvalgte dyrearter

8.2.9.4. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.9.4.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Betingelserne om tilskud efter denne foranstaltning kan alle kvalitativt kontrolleres. Kvantitativt kan det være svært ved kontrol på stedet præcist at gendanne de tidligere opmålte arealer under Natura2000 kortlægningen, dels fordi der er tale om dynamiske tilstande og dels fordi registreringen nødvendigvis har indeholdt et vist skøn. Arealopgørelsen kan derfor ikke forventes at kunne gennemføres uden en accept af en usikkerhed.

For skovgræsning kan der være varierende vilkår for udbindingsperioden der kan kontrolleres, og arealets størrelse vil kunne opgøres præcist ved kontrol.

For bevaring af gamle træer vil de enkelte træer være registreret med koordinater og disse kan genfindes ved administrativ kontrol på luftfotos, ligesom de kan konstateres ved fysisk kontrol.

For Indkomstkompensation til arealer med genopretning af naturlig hydrologi skal vejledningen for arealopgørelse ved kontrol udvikles.

Betingelserne om tilskud til arealerne kan bedst kontrolleres, hvis de gennemføres i vækstsæsonen.

8.2.9.4.2. Afbødende foranstaltninger

Sagsbehandling og kontrol

Ved behandling af ansøgningen bliver det efterprøvet, om projektet lever op til de:

- væsentligste kriterier for støtteberettigelse
- fastsatte normer i vejledningen, og
- er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.

Administrativ kontrol ved indberetning:

1. Inden udbetaling af aftaler af varig karakter forestår Naturstyrelsen tingslysning af aftalen.
2. Årlige tilskud udbetales på baggrund af anmodning i Fællesskemaet.
3. Projektet tjekkes om det efter etableringen stadig lever op til kriterierne for støttebetingelser og arealstørrelser
4. I tilsagnet bliver der givet frist ~~på 2 år~~ til at etablere projektet. Ansøger skal indsende indberetning om etablering af projektet inden fristens udløb. Det betyder, at arbejdet skal være gennemført forinden. Udbetaling af investeringstilskuddet finder sted på grundlag af denne indberetning.

5. Ved behandling af ansøgningen bliver det efterprøvet, om projektet lever op til de fastsatte normer i vejledningen og er i overensstemmelse med regler eller arealudpegning efter anden lovgivning.

Derved bliver aftalen også bindende for fremtidige ejere af ejendommen.

Efter udbetaling indgår projekterne i den obligatoriske stikprøvevise fysiske kontrol af investeringsbaserede udbetalinger.

Kontrol og behandling af uregelmæssigheder i forbindelse med kontrollerne vil blive tilrettelagt i overensstemmelse med Rådsforordningen nr. 1306/2013 og deraf følgende regler.

8.2.9.4.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.9.5. Oplysninger, der er specifikke for foranstaltningen

Definition af og begrundelse for den størrelse bedrifter, for hvilken støtte er betinget af fremlæggelse af en skovforvaltningsplan eller tilsvarende instrument

Danmark fastsætter i henhold til Rådets Forordning (EU) 1305/2013 artikel 21(2) artikel 34(1) en grænse på 100 ha skovbevoksning på ejendommen. For ejendomme med et skovareal over denne størrelse kan tilskud kun ydes, hvis det ansøgte er i overensstemmelse med principperne i en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinjerne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993. Dog er grænsen 200 ha for 1) skove hvor der indgår kortlagte Natura 2000 skov naturtyper, og for 2) tilskud efter M08d-~~e-f~~ og M08f under forudsætning af, at der også søges FMP iht. M08c, og at denne er gennemført og det ansøgte tilskud er i overensstemmelse med planen.

Definition af et "tilsvarende instrument"

Ækvivalente instrumenter vil være en grøn driftsplan, en Natura 2000 handleplan eller tilsvarende plan, der er i overensstemmelse med retningslinjerne om bæredygtig skovdrift fra Ministerkonferencen om beskyttelse af Europas skove i 1993.

Identifikation af relevante obligatoriske krav, der er fastlagt af den nationale retsakt om skovbrug eller anden relevant national lovgivning

Skovlovens indeholder i §§ 8-13 minimumskrav til driften af fredskove.

Hovedkravene findes i § 8:

- 1) Arealet skal holdes bevokset med træer, der danner, eller som inden for et rimeligt tidsrum vil danne, sluttet skov af højstammede træer.
- 2) Hugst bortset fra tynding må ikke finde sted, før bevoksningen eller det enkelte træ har opnået en alder eller dimension, hvor den er hugstmoden.
- 3) Arealet skal senest 10 år efter afvikling af en hugstmoden bevoksning opfylde kravet i nr. 1.

Endvidere er der i §§ 26, 27 og 28 regler om bevaring af skovbryn, egekrat samt beskyttelsesbestemmelser for småbiotoper, der falder uden for beskyttelsen i Naturbeskyttelseslovens § 3.

Det bemærkes, at hvis der ydes tilskud til ikke-fredskovspligtige skove forudsættes, at disse opfylder samme minimumskrav.

Beskrivelse af den metode og de antagelser og parametre (herunder beskrivelsen af basiskrav, jf. artikel 34, stk. 3, i forordning (EF) nr. 1305/2013, som er relevante for hver type forpligtelse), der benyttes som referencepunkt for beregninger, der anvendes til at begrunde ekstraomkostninger og indkomsttab som følge af den indgåede forpligtelse i overensstemmelse med artikel 9 i samme forordning

Støttesatserne for flat-rate tilskud er fastsat på grundlag af tabelværket "Skov-økonomiske tabeller", og efter høring af Skovrådet i Danmark, der er nedsat i henhold til Skovloven. Københavns Universitet har gennemført en analyse af tilskudssatserne og har udarbejdet en ekspertudtalelse herom.

Eksperthanalysen af støttesatserne blev udført af Bo Jellesmark Thorsen, der er professor i anvendt økonomi ved Københavns Universitet. Universitetet er uafhængigt af Naturstyrelsen, der forvalter støtteordningen.

Vedrørende tilskud til skovnatur-bevarende drift (basissikring) og bevaring af enkelttræer til død og henfald henvises til følgende 2 rapporter fra Københavns Universitet: "Tabsberegninger ved driftsrestriktioner for bøgeskovnaturtyper i Natura 2000":

<http://curis.ku.dk/portal->

[life/files/36021075/Arbejdsrapport_115_2010_Tabsberegninger_ved_driftsrestriktioner.pdf](http://curis.ku.dk/portal-life/files/36021075/Arbejdsrapport_115_2010_Tabsberegninger_ved_driftsrestriktioner.pdf)

og

"Tabsberegninger ved driftsrestriktioner for skovnaturtyper med eg og ask i Natura 2000:

http://curis.ku.dk/ws/files/33226161/arsl_116.pdf

8.2.9.6. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Ingen.

8.2.10. M16 — Samarbejde (artikel 35)

8.2.10.1. Retsgrundlag

Artikel 35 i Landdistriktsforordningen (1305/2013/EU).

8.2.10.2. *Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål*

Vedr. M16a: Samarbejde om bæredygtig produktion af biomasse

Den nationale energiaftale fra 2012 sætter ambitiøse mål for omstilling fra fossile energikilder til vedvarende energi, herunder biomasse. Bioøkonomien komplementerer disse dagsordner ved at bidrage til at udvikle et biobaseret samfund, der karakteriseres ved en ressourceeffektiv og bæredygtig udnyttelse af de tilgængelige ressourcer.

Bioøkonomien rummer nye erhvervs muligheder for landbruget. Stigende priser på fossilt baserede råstoffer kombineret med ønsket om at diversificere forsyningskilderne for energi samt reducere klimapåvirkningerne fra fossil energi vil skabe en fortsat stigende efterspørgsel efter biobaserede erstatninger. Landbruget og landdistrikterne forventes at komme til at spille en væsentlig rolle i udviklingen af den biobaserede økonomi, da landbruget står for en meget stor andel af biomasseproduktionen som eksempelvis halm, husdyrgødning, græs, energipil mv. Landbruget bør derfor deltage i omstillingen bl.a. ved at levere bæredygtig biomasse til eksempelvis bioraffinering, og landdistrikterne skal delagtiggøres i de vækstmuligheder, den bioøkonomiske dagsorden kan byde på. Anvendes den ekstra biomasse i en dansk bioraffineringssektor, vil det kunne medføre nye arbejdspladser i Danmark.

Der er behov for at fremme en både økonomisk og miljømæssigt bæredygtig produktion af biomasse, som kan erstatte anvendelsen af fossile ressourcer på udvalgte områder og dermed reducere CO₂-udledningen men samtidig bidrage til at reducere udvaskningen af næringsstoffer og plantebeskyttelsesmidler.

Da biomasse generelt er dyr at transportere (især hvis der er højt vandindhold), vil en del af den fremtidige behandling af biomassen ske tæt på produktionsarealerne, hvilket formodes at ville gavne beskæftigelsen i landdistrikterne.

Gennem landdistriktspolitikken er det muligt at yde støtte til en række aktiviteter i landbruget eller landdistrikterne, som har til formål at understøtte overgangen til en biobaseret økonomi, blandt andet ved tilskud til samarbejdsprojekter, hvor flere forskellige aktører (både private og offentlige) kan gå sammen om at udvikle og teste nye produktionsmetoder eller teknologier.

Støtte under denne ordning kan også ydes til individuelle aktører, når der er tale om pilotprojekter og udvikling af nye produkter, processer og teknologier, samt ny praksis i landbrugssektoren og fødevarer- og skovbrugssektoren jf. art. 35, stk. 3 i forordning (EU) 1305/13 (sub-measure 16.6).

Foranstaltningen skal bidrage til at fremme etableringen af samarbejdsprojekter om udvikling med henblik

på at fremme bioøkonomien i Danmark.

Følgende typer samarbejder forudses:

- Samarbejdsprojekter og pilotprojekter
- Samarbejde om udvikling af nye produkter og teknologier
- Offentlige-private partnerskaber

Indsatsens primære fokusområde er 5C: Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald og restprodukter og af andre nonfoodråmaterialer med henblik på bioøkonomi.

Indsatsområder, bidrager til fokusområde nr.

Fokusområde 2A: Forbedring af alle landbrugsøkonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og moderniseringen af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og –orienteringen samt diversificering af landbruget.

Fokusområde 5C: Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald og restprodukter og af andre nonfoodråmaterialer med henblik på bioøkonomi.

Fokusområde 5D: Reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget.

For at fremme viden, teknologi og udvikling af en bæredygtig dansk bioøkonomi, har de danske myndigheder nedsat et bioøkonomi-panel med deltagelse fra forskere, virksomheder, NGO'er, organisationer og myndigheder. Panelet skal anvisе yderligere tiltag for at fremme bæredygtig bioøkonomi indenfor landbruget, fiskeriet, forarbejdning og forbrug

Vedr. M16b: Udviklingsprojekter

Det overordnede mål med indsatsen er at styrke [konkurrenceevnen, innovation og konkurrenceevne](#) i [den primære jordbrugssektor, landbrugs- og fødevarerektoren](#) og samtidig understøtte en bæredygtig udvikling i landbruget [og forarbejdningssektoren](#) gennem innovation og samarbejde mellem relevante aktører.

~~Det~~Den danske [landbrugsfødevarerektors](#) udviklingsmuligheder afhænger blandt andet af rammevilkårene for produktionen, sektorens innovationsgrad og konkurrencen på de internationale [landbrugsmarkeder, markeder](#).

Den danske [jordbrugssektor, jordbrugs- og forarbejdningssektor](#) oplever, at rammevilkårene både nationalt og på EU-niveau gennem en årrække er blevet sværere. Sammenholdt med et højt omkostningsniveau [i landbruget](#), betyder det, at landmænd [og forarbejdningsvirksomheder](#) oplever økonomiske udfordringer, [herunder bl.a.](#) i forhold til et stigende antal krav i miljøreguleringen. Der er derfor behov for at understøtte udviklingsaktiviteter, der sikrer, at landbruget [og forarbejdningssektoren](#) er rustet til at imødegå [udfordringerne disse](#).

Det er derfor af stor betydning at der udvikles nye omkostnings-, [energi-, klima-](#) og miljøeffektive teknologier, processer og praksisser [til landbruget](#), der kan hjælpe branchen til at styrke dets innovationsgrad, konkurrenceevne og samtidig imødegå en strammere miljøregulering. Det er [samtidig](#) af stor betydning, at teknologierne udbredes og implementeres i [jordbrugssektoren, jordbrugs- og](#)

forarbejdningssektoren og indsatsen dækker derfor både selve udviklingsforløbet og en efterfølgende demonstration af det opnåede produkt, teknologi, praksis eller proces

Danmark har en styrkeposition indenfor forskning og udvikling af nye, innovative teknologier indenfor den primære jordbrugssektor, fødevarerektoren. Hvis de nye teknologier skal udbredes i den primære jordbrugssektor og forarbejdningssektoren, vil det kræve en aktiv indsats, der skal medvirke til at implementere teknologierne. Det kan blandt andet opnås gennem udviklingsaktiviteter, med henblik på at sikre at jordbrugserhvervet, jordbrugs- og forarbejdningssektoren er konkurrencedygtig, konkurrencedygtig og innovativ, innovativ og at nye teknologier, praksisser og processer inddrages både i landbrugets sektorernes udviklingsaktiviteter og i selve landbrugsproduktionen, produktionen. Der skal derfor etableres udviklingsprojekter med henblik på at styrke innovation inden for det primære jordbrug- og forarbejdningssektoren. En innovationsindsats vil være med til at sikre et konkurrencedygtigt og bæredygtigt erhverv. Udover teknologi-, proces- og praksisudvikling er forarbejdningssektorens fortsatte udvikling af nye produkter også af stor betydning for forarbejdningssektorens fremadrettede konkurrenceevne.

Der er stadig et uudnyttet potentiale i at koble primærproducenter med ideer til innovation sammen med fx viden institutioner, der kan implementere disse innovative tanker i konkrete projekter. Det danske landbrug og forarbejdningssektor er kendetegnet ved at være meget viden baseret og landbruget bidrager i høj grad selv til dette med forskning og udvikling gennem branchetilknyttede viden institutioner. Der eksisterer derfor et godt fundament for gennemførelsen af udviklingsprojekter, der kan medvirke til at fremme og implementere innovation i jordbruget og forarbejdningssektoren.

Indsatsområder, bidrager til fokusområde nr.

1A: Fremme af innovation, samarbejde og udvikling af vidensbasen i landdistrikterne.

1B: Styrkelse af forbindelse mellem landbrug, fødevarereproduktion og skovbrug samt forskning og innovation, herunder med henblik på bedre miljøforvaltning og miljømæssige resultater.

2A: Forbedring af alle landbrugsøkonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og moderniseringen af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og –orienteringen samt diversificering af landbruget.

Desuden bidrager indsatsen til de tværgående målsætninger om fremme af innovationsaktiviteter i jordbrugs- og fødevarerektoren og fremme af miljø-, klima- og naturbeskyttelse.

Vedr. M16c: Økologisk udvikling

Det overordnede formål med indsatsen er at styrke økologiens innovations- og konkurrenceevne via tilskud til udviklingsaktiviteter, herunder tilskud til udviklingen af nye produkter.

Danmark har en national målsætning om at fordoble det økologiske areal. Dette kræver yderligere udvikling af den økologiske produktion, både i jordbrugs- og forarbejdningsledet.

Hvis det skal være attraktivt at lægge sin bedrift om til økologisk produktion, er det nødvendigt at udviklingen af det økologiske marked styrkes, så varerne kan afsættes. Dette kan ske gennem initiativer, der udvikler nye økologiske produkter og ved at understøtte en forbedring af forarbejdningssektorens

produktionsvilkår ved at understøtte udviklingen af nye processer og praksisser i erhvervet. Indsatsen er derfor med til at fremme efterspørgslen og herigennem også tilgangen af nye producenter til økologisk produktion.

Udviklingen af nye produkter er ofte en meget omkostningstung proces for økologiske fødevarerhverv, der ofte er små. Det kan være svært at finde ressourcer til kontinuerlig produktudvikling. Primære jordbrugere, der ønsker at igangsætte et produktudviklingsforløb, vil ofte opleve de samme udfordringer. Indsatsen skal således styrke både virksomhedernes konkurrenceevne og samtidig skabe et større produktudbud for den økologiske forbruger.

Der eksisterer allerede et godt fundament for gennemførelsen af udviklingsprojekter, der kan medvirke til at fremme og implementere innovation i det økologiske jordbrug og forarbejdningssektoren, idet den danske landbrugs- og forarbejdningssektor er kendetegnet ved at være meget vidensbaseret. Der er et uudnyttet potentiale i at koble producenter med gode nye ideer sammen med vidensinstitutioner, der kan implementere disse innovative tanker i projekter.

Indsatsens **primære** fokusområde er:

- 4A: Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten, bl.a. i Natura 2000-områder og i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger, og af landbrug af høj naturværdi samt af de europæiske landskaber
- 4B: Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider
- 4C: Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden

Indsatsen **sekundære** fokusområder er:

- 1A: Fremme af innovation, samarbejde og udvikling af vidensbasen i landdistrikterne.
- 1B: Styrkelse af forbindelser mellem landbrug, fødevarerproduktion og skovbrug samt forskning og innovation, herunder med henblik på bedre miljøforvaltning og miljømæssige resultater.

Desuden bidrager indsatsen til de tværgående målsætninger om fremme af innovationsaktiviteter i jordbrugs- og fødevarersektoren og fremme af miljø-, klima- og naturbeskyttelse.

8.2.10.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.10.3.1. M16a Samarbejde om bæredygtig produktion af biomasse (hvilende ordning) (artikel 35)

Underforanstaltning:

- 16.1 — støtte til etablering og drift af operationelle grupper af EIP for landbrugets produktivitet og bæredygtighed
- 16.2 — støtte til pilotprojekter og til udvikling af nye produkter, processer og teknologier samt ny praksis
- 16.6 — støtte til samarbejde mellem aktører i forsyningskæden om bæredygtig forsyning af biomasse til brug i fødevarer og energiproduktion og industriprocesser

8.2.10.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Der kan gives tilskud til pilotprojekter og samarbejdsprojekter der har til formål at udvikle dansk bioøkonomi ved at

1. Fremme udviklingen af nye produkter, processer og teknologier samt ny praksis i den primære jordbrugssektor
2. Fremme af horisontalt og vertikalt samarbejde mellem aktører i forsyningskæden om nedbringelse af transportomkostninger, ved for eksempel etablering af logistikplatforme
3. Samarbejde mellem små aktører om tilrettelæggelse af fælles arbejdsprocesser, deling af faciliteter og ressourcer
4. Fremme partnerskaber imellem offentlige og private aktører

Der forventes ikke åbnet ansøgningsrunder for støtte til etablering af operationelle grupper (OG) under det Europæiske Innovationspartnerskab for landbrugets produktivitet og bæredygtighed jf. artikel 56 i forordning 1305/2013/EU (EIP). Det vil dog være muligt for projektansøgere på eget initiativ at anmode om definition af deres projektansøgning som en OG-ansøgning.

8.2.10.3.1.2. Støttetype

Tilskud til fremme af pilot- og samarbejdsprojekter med fokus på udvikling i dansk bioøkonomi.

8.2.10.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.10.3.1.4. Støttemodtagere

Tilskud kan ydes til samarbejdende aktører i landbrugs- og fødevarer-kæderne (sub-measure 16.2).

Tilskud under denne ordning kan også ydes til individuelle aktører, når der er tale om pilotprojekter og

udvikling af nye produkter, processer og teknologier, samt ny praksis i landbrugssektoren og fødevarer- og skovbrugssektoren jf. art. 35, stk. 3 i forordning (EU) 1305/13 (sub-measure 16.6).

8.2.10.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

Følgende omkostninger, der er knyttet til former for samarbejde, er berettigede til støtte;

- Undersøgelser af det pågældende område, gennemførlighedsundersøgelser og omkostninger i forbindelse med udarbejdelsen af en forretningsplan.
- Animering af det pågældende område med henblik på at muliggøre et fælles territorielt projekt
- Direkte omkostninger i forbindelse med gennemførelsen af projektet
- Specifikke omkostninger forbundet med udviklings og demonstrationsprojekter

Der kan ydes tilskud i henhold til forordning 1305/2013 artikel 35 stk. 5 nr. a, b, c og d til udgifter som vedrører:

- Forberedende aktiviteter (a, b og c)
- Udgifter, som direkte vedrører projektaktiviteten (d)

Støtteberettigede udgifter omfatter udgifter, der er nødvendige for at gennemføre projektet, f.eks.:

a) Løn til medarbejdere hos ansøger,

b) Udgifter til konsulentbistand

c) Køb af nye materialer og nyt udstyr

d) Leje med købsforpligtelse af nye maskiner og nyt udstyr op til aktivets markedsværdi. Andre omkostninger forbundet med leasingkontrakten, såsom udlejerens fortjeneste, overhead og forsikringsomkostninger er ikke tilskudsberettiget.

e) Rejseomkostninger

f) Udgifter til Overhead. Overheadudgifter defineres som en fast takst på op til 15 % af de støtteberettigede direkte personaleudgifter.

g) Andre omkostninger, som ifølge NaturErhvervstyrelsen kan være relevante og nødvendige i gennemførelsen af projektet.

Hvis projektet gennemføres som et samarbejdsprojekt, kan der også ydes tilskud til driftsomkostninger, hvis de er et resultat af selve samarbejdet. Dette kan fx være udgifter til koordinering af samarbejde, fx udgifter til en koordinator.

NaturErhvervstyrelsen fastsætter rammer for timesatserne til løn til medarbejdere hos ansøgere.

Der gives ikke tilskud til:

- Løbende driftsudgifter, udover udgifter til overhead
- Moms der kan refunderes

8.2.10.3.1.6. Støttebetingelser

Det er en betingelse for tilskud at mindst en deltager i samarbejdsprojektet er primærjordbruger, med et årligt arbejdskraftbehov på over 830 normtimer. Det er en betingelse for tilskud, at resultatet af projektet offentliggøres.

Investeringerne skal leve op til de bæredygtighedskriterier der opstilles i artikel 13, litra e), i delegeret forordning (EU) nr. 807/2014. Støtte til bioenergi projekter må kun ydes til bioenergi, som opfylder gældende bæredygtighedskriterier fastsat i EU-lovgivningen, herunder artikel 17, stk. 2-6, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/28/EF.

Herudover gælder i henhold til nationale regler, at andelen af energiafgrøder i den biomasse, som anvendes til biogas, maksimalt må udgøre 25 % målt som vægtinput i årene 2015-2017 og 12 % målt som vægtinput i årene 2018-2020. Det følger heraf, at den andel, som korn og andre stivelsesrige afgrøder, sukker og olieholdige afgrøder tegner sig for ved produktion af bioenergi, ikke må overstige de samme lofter. Det maksimalt tilladte niveau fra år 2021 og fremefter vil afhænge af en evaluering af anvendelsen af energiafgrøder i Danmark i 2018.

De områder i Danmark, som har lavt kulstofindhold i jorden, er typisk associeret med specialiserede former for planteproduktion. Den fremtidige produktion af biobrændstoffer og andre ikke-fødevarer i Danmark forventes primært at vedrøre landbrugsjord, hvor vandkvaliteten kan være negativt påvirket af den normale landbrugsproduktion, men med god kulstofstatus. For både støtte til investeringsprojekter (M04c) og samarbejdsprojekter om bæredygtig produktion af biomasse (M16a) vil der blive stillet krav om dokumentation af forventede neutrale eller positive miljø- og natureffekter, herunder vedrørende kulstofindhold i jorden. Projektansøgninger vil endvidere blive prioriteret efter deres evne til at generere effekt målt på disse kriterier.

8.2.10.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Projektansøgninger kan prioriteres på baggrund af følgende parametre i ikke-prioriteret rækkefølge:

- Oprettelse af nye arbejdspladser
- Bevare arbejdspladser
- Styrkelse af konkurrenceevnen
- Reduktion af miljøeffekten af omgivelserne
- Reducere energiforbruget og skifte til grøn energi, herunder gennem øget energieffektivitet, besparet energi eller øget anvendelse af vedvarende energi
- Bidrage til udviklingen af det geografiske område, her under at garantere for et stærkt produktionsmiljø

Listen af prioriteringskriterier er ikke udtømmende.

Ansøgningerne tildeles point og prioriteres ud fra en samlet score. Minimumsgrænsen for point, fastsættes på baggrund af de indkommende ansøgninger. Der kan indhentes bidrag fra specialister og eksperter i forbindelse med vurdering af og pointtildelingen til projekterne.

8.2.10.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Der ydes 50 pct. i tilskud af støtteberettigede udgifter efter artikel 25 i Kommissionens forordning (EU) nr. 651/2014 af 17. juni 2014 om visse kategorier af støttes forenelighed med det indre marked i henhold til traktatens artikel 107 og 108.

8.2.10.3.1.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstalningerne og/eller operationstyperne

8.2.10.3.1.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstalningerne

Ordningens støttebetingelser vurderes at være kontrollerbare. Der vurderes generelt at være lav risiko for, at der opstår fejl ved implementeringen af ordningen.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007-2013 kritiseret den administrative kontrol for at være utilstrækkelig, idet der er konstateret tilfælde, hvor støtte er udbetalt uberettiget, fx i forbindelse med:

- Ikke-støtteberettiget moms
- Manglende kontrol af støtteberettigede omkostninger
- Manglende dokumentation for ændring af projektforsætninger
- Ikke-støtteberettigede ansættelsesomkostninger, konsulentarbejde og frivilligt arbejde

8.2.10.3.1.9.2. Afbødende foranstalninger

NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol.

Der foretages administrativ kontrol af alle modtagne ansøgninger, både i tilsagns- og i udbetalingsfasen. Kontrollen af, om aktiviteterne er blevet gennemført, sker ved hjælp af den afsluttende rapport, hvor tilsagnshaver skal svare på, om der er gennemført de aktiviteter, som de angav på ansøgningstidspunktet. Aktivitetens gennemførelse kontrolleres desuden ved en administrativ kontrolprocedure, der omfatter kontrol af 100 pct. af bilagene.

Disse opgaver gennemføres efter nøje instrukser og retningslinjer, hvorved chancen for at konstatere fejl eller misligholdelse af støttebetingelser optimeres. Risikoen for, at der opstår fejl, minimeres endvidere ved hjælp af robust ansøgningsmateriale og tjeklister til sagsbehandlere.

Forvaltningsmyndigheden har for at imødekomme kritikken af og forbedre den administrative kontrol

iværksat og implementeret en række initiativer, som skal forbedre kvaliteten af sagsbehandlingen og af dokumentationen for den udførte kontrol for projektstøttesager. De forventes endvidere at indebære sikring af rettidig implementering, opdatering af sagsbehandlingsdokumenter, interne uddannelsesinitiativer til sikring af mere ensartethed i sagsbehandlingen, etablering af egenkontrollsystemer, etc.

8.2.10.3.1.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.10.3.1.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.10.3.2. M16b Udviklingsprojekter (artikel 35)

Underforanstaltning:

1. 16.1 — støtte til etablering og drift af operationelle grupper af EIP for landbrugets produktivitet og bæredygtighed
2. 16.2 — støtte til pilotprojekter og til udvikling af nye produkter, processer og teknologier samt ny praksis

8.2.10.3.2.1. Beskrivelse af typen af operationer

Der gives tilskud til udvikling af nye [produkter](#), teknologier, processer, praksisser eller -metoder indenfor ~~den primære jordbrugssektor~~ [jordbrugs- og fødevarersektoren](#).

~~Typen af aktion eller indsats~~

Der kan gives tilskud til:

- Pilotprojekter
- Udviklingsprojektet [samt test og afprøvning](#)
- Demonstrationsaktiviteter, når demonstrationen [af ny teknologi, proces, metode og praksis](#) er den afsluttende del ~~af test eller validering~~ af udviklingsprojektet

Et pilotprojekt forstås i denne sammenhæng som muligheden for at gennemføre et testprojekt i mindre skala inden det egentlige udviklingsprojekt iværksættes. Det er ikke en betingelse at pilotprojektet efterfølges af et udviklingsprojekt. Formålet med et pilotprojekt, kan være at gennemføre tests og forundersøgelser, som er med til at understøtte beslutningen om og designet af et senere udviklingsprojekt.

Et udviklingsprojekt er et projekt, hvis primære mål er at udvikle ~~en ny nye~~ og ~~forbedret teknologi, proces, praksis~~ [forbedrede produkter, teknologier, processer, praksisser](#) eller ~~metode~~ [metoder](#). Det kan fx være en ny teknologi til fodring af kalve, et nyt procesværktøj til forudsigelse af skadedyrsangreb, en ny best-practice i forhold til sprøjtning af majs eller en ny metode til afgrøderotation.

Udviklingsprojekter kan også omfatte projekter, hvor udviklingen i al væsentlighed består [af](#) tilpasninger af eksisterende teknologier, processer, praksisser eller metoder til situationer, hvor de endnu ikke er udbredt.

~~Udviklingsprojekter og pilotprojekter kan, ud over direkte forsøgs- udviklings- og testaktiviteter, omfatte forbindelse med udviklingsaktiviteter kan der også gives tilskud til~~ forberedende aktiviteter, f.eks. dataindsamling og forudgående analyser, der ligger til grund for den [egentlige senere](#) udviklingsaktivitet. ~~De kan også omfatte aktiviteter til test og afprøvning.~~

Som en afsluttende del af udviklingsprocessen, kan et udviklingsprojekt omfatte demonstrationsaktiviteter, hvis aktiviteterne er en afsluttende del af test eller validering af den nyudviklede teknologi, proces, praksis eller metode. [Der kan også ydes tilskud til demonstrationsaktiviteter under M01a Erhvervsudvikling \(Videnoverførsel og information\)](#). Disse vedrører demonstrationer som

ikke er knyttet til et udviklingsprojekt, mens demonstrationsaktiviteter under nærværende artikel vedrører demonstration af aktiviteter, der er en del af afslutningen af et udviklingsprojekt.

Støtte til udvikling af nye teknologier, processer, praksisser eller metoder ydes ud fra et eller flere af følgende overordnede indsatsområder:

1. Produktivitet
2. Natur
3. Klima
4. Miljø
5. Dyrevelfærd og husdyrsundhed
6. Fødevareresikkerhed
7. Forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos produktionsdyr
8. Produktkvalitet
9. Mangfoldighed og alsidighed gennem nye produkter
- 7-10. Økologi
- 8-11. Andre tiltag, der styrker konkurrenceevnen i landbruget og forarbejdningssektoren og en bæredygtig/bæredygtig udvikling i landbruget

Der forventes ikke åbnet ansøgningsrunder for støtte til etablering af operationelle grupper (OG) under det Europæiske Innovationspartnerskab for landbrugets produktivitet og bæredygtighed jf. artikel 56 i forordning 1305/2013/EU (EIP). Det vil dog være muligt for projektansøgere på eget initiativ at anmode om definition af deres projektansøgning som en OG-ansøgning.

8.2.10.3.2.2. Støttetype

Tilskud til udviklingsprojekter og pilotprojekter.

8.2.10.3.2.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.10.3.2.4. Støttemodtagere

Projektet kan gennemføres på to måder. Enten som et samarbejdsprojekt mellem mindst 2 aktører, hvoraf mindst én skal være primær jordbruger, eller som et projekt med en individuel aktør.

Hvis projektet gennemføres som et pilotprojekt (forordning 1305/2013/EU, artikel 35, stk. 2, litra a) eller som et udviklingsprojekt med en enkelt aktør (forordning 1305/2013/EU, artikel 35, stk. 2, litra b) skal viden, der opnås via projektet, udbredes til offentligheden.

Tilskudsmodtagere kan f.eks. være:

1. Virksomheder
2. Organisationer
3. Foreninger
4. Forsknings- og videnformidlingsinstitutioner

[For aktiviteter målrettet forarbejdningssektoren kan der kun ydes tilskud til mikro-, små- og mellemstore virksomheder.](#)

8.2.10.3.2.5. Støtteberettigede udgifter

Der kan ydes tilskud i henhold til forordning 1305/2013/EU artikel 35 stk. 5 nr. a, b, c og d til udgifter som vedrører:

- Forberedende aktiviteter (a, b og c)
- Udgifter, som direkte vedrører projektaktiviteten (d)

Støtteberettigede udgifter omfatter udgifter, der er nødvendige for at gennemføre projektet, f.eks.:

a) Løn til medarbejdere hos ansøger,

b) Udgifter til konsulentbistand

c) Køb af nye materialer og nyt udstyr, [der er nødvendige for projektet](#)

d) Leje med købsforpligtelse af nye maskiner og nyt udstyr op til aktivets markedsværdi. Andre omkostninger forbundet med leasingkontrakten, såsom udlejerens fortjeneste, overhead og forsikringsomkostninger er ikke tilskudsberettiget.

e) Rejseomkostninger

f) Udgifter til Overhead. Overheadudgifter defineres som en fast takst på op til 15 % af de støtteberettigede direkte personaleudgifter.

g) Andre omkostninger, som ifølge NaturErhvervstyrelsen kan være relevante og nødvendige i gennemførelsen af projektet.

Hvis projektet gennemføres som et samarbejdsprojekt, kan der ydes tilskud til konkrete omkostninger til at drive projektsamarbejdet. Dette kan fx være udgifter til koordinering og lønudgifter til en koordinator. NaturErhvervstyrelsen fastsætter rammer for timesatserne til løn til medarbejdere.

- Der gives derudover tilskud til:
 - Driftsudgifter beregnet som overhead
 - Moms der ikke kan refunderes

8.2.10.3.2.6. Støttebetingelser

Der kan ikke ydes tilskud til igangværende aktiviteter.

Der kan ikke gives tilskud til projekter, der kun består af forskning. Der kan dog ydes tilskud til forskningsaktiviteter, hvis disse er koblet til og en del af et udviklingsprojekt.

8.2.10.3.2.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Til at udvælge og prioritere ansøgningerne vil der blive udarbejdet et pointsystem. Ansøgninger med den højeste score, prioriteres højest. Der vil blive fastsat minimumskrav til det antal point, som ansøgningerne skal opnå for at kunne få tilskud.

Indenfor hver ansøgningsrunde fastsættes et detaljeret system til udvælgelse og prioritering af ansøgningerne og systemet offentliggøres forud for hver ansøgningsrunde. Alle projektansøgninger i en runde prioriteres efter de samme parametre og kriterier.

I udvælgelses- og prioriteringssystemet kan en eller flere af følgende parametre indgå:

- relevans
- nyhedsværdi
- kvalitet
- budget i forhold til aktiviteterne
- implementeringspotentiale
- effekt i forhold til at fremme [konkurrenceevnen i det primære jordbrug og forarbejdningssektoren](#)
- [potentiale ift. at adressere langsigtede udfordringer for det primære jordbrug og forarbejdningssektoren](#)
- effekt i forhold til at fremme bæredygtig udvikling i det primære jordbrug

[Listen er ikke udtømmende.](#) Anvendelse af andre parametre og kriterier vil være muligt. Eventuelle vægtninger i forhold til prioriteringen af ansøgninger vil blive udmeldt forud for hver ansøgningsrunde.

8.2.10.3.2.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

[Der kan ydes 100 pct. i tilskud til](#) [Der kan ydes 100 pct. i tilskud til de aktiviteter, der er fritaget for særskilt statsstøttenotifikation. Hvis udgifter dækkes af andre hjemler i forordning 1305/2013/EU, kan der ydes den samme maksimale tilskudsprocent, som gælder den pågældende artikel.](#)

[For aktiviteter, der kræver særskilt statsstøttenotifikation, kan der maksimalt ydes 60 % i støtte efter reglerne for eksperimentel udvikling som fastsat i artikel 25 i Kommissionens forordning nr. 651 af 17. juni 2014 om visse kategorier af støttes forenelighed med det indre marked i henhold til traktatens artikel 107 og 108. Støtteintensiteten udgør som udgangspunkt 25 % af de støtteberettigede udgifter med mulighed for at forhøje støtteintensiteten med 10 procentpoint for mellemstore virksomheder og 20 procentpoint for små virksomheder. Støtteintensiteten kan derudover forhøjes med 15 procentpoint, hvis projektet](#)

enten vedrører et reelt samarbejde mellem 1) virksomheder, hvoraf mindst en er en SMV, eller gennemføres i mindst to medlemsstater eller i en medlemsstat og i en kontraherende part til EØS-aftalen, og ingen virksomhed afholder mere end 70 % af de støtteberettigede omkostninger eller 2) mellem en virksomhed og en eller flere forsknings- og vidensformidlende organisationer, hvor sidstnævnte afholder mindst 10 % af de støtteberettigede omkostninger og har ret til at offentliggøre egne forskningsresultater eller projektets resultater formidles bredt gennem konferencer, publikationer, open access-samlinger, gratis software eller open source-software.

8.2.10.3.2.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.10.3.2.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko for, at der opstår fejl ved implementeringen af ordningen.

En udfordring i forbindelse med kontrollen er, at det kan være svært at vurdere, om de tilbud, der er indhentet, eller de priser, der er angivet, afspejler den reelle pris på markedet.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007-2013 kritiseret den administrative kontrol for at være utilstrækkelig, idet der er konstateret tilfælde, hvor støtte er udbetalt uberettiget, fx i forbindelse med:

- Ikke-støtteberettiget moms
- Manglende kontrol af støtteberettigede omkostninger
- Manglende dokumentation for ændring af projektforsætninger
- Ikke-støtteberettigede ansættelsesomkostninger, konsulentarbejde og frivilligt arbejde

8.2.10.3.2.9.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol. Disse opgaver gennemføres efter nøje instrukser og retningslinjer, hvorved chancen for at konstatere fejl eller misligholdelse af støttebetingelser optimeres. Der vil løbende ske opdateringer af praksis på baggrund af identificerede risici.

Projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene og den afsluttende rapport så vel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne, hvor det kontrolleres, at der er gennemført investeringer svarende til tilsagnsskrivelse.

Der har siden 2011 for landdistriktsprogrammet 2007-2013 været indført justeret procedure for verifikation af, om omkostningerne er rimelige i tilsvarende ordninger. Denne vurdering har været baseret på flere kilder såsom indsendte tilbud og sammenligning af priser for sammenlignelige omkostninger på tværs af ansøgninger mv. Risikoen for overfinansiering er håndteret ved at stille krav om at indhente to uafhængige tilbud på den enkelte investering og ved brug af prisoverslag, prislister eller anden form for dokumentation i sagsbehandlingen. Alle udgiftsposter skal udspecificeres med angivelse af, hvilke opgaver der skal udføres og hvilket udstyr, der forventes indkøbt. Ansøger har herved skullet kunne dokumentere,

at der er tale om rimelige priser.

Forvaltningsmyndigheden har for at imødekomme kritikken af og forbedre den administrative kontrol iværksat og implementeret en række initiativer, som skal forbedre kvaliteten af sagsbehandlingen og af dokumentationen for den udførte kontrol for projektstøttesager. De forventes endvidere at indebære sikring af rettidig implementering, opdatering af sagsbehandlingsdokumenter, interne uddannelsesinitiativer til sikring af mere ensartethed i sagsbehandlingen, etablering af egenkontrollsystemer, etc.

8.2.10.3.2.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.10.3.2.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Støtten beregnes som en fast procentsats af de støtteberettigede udgifter, der er afholdt under projektet i overensstemmelse med det af forvaltningsmyndigheden afgivne tilsagn om støtte.

8.2.10.3.3. M16c Økologiske udviklingsprojekter (artikel 35)

Underforanstaltning:

16.2 — støtte til pilotprojekter og til udvikling af nye produkter, praksisser, processer og teknologier

8.2.10.3.3.1. Beskrivelse af typen af operationer

Der gives tilskud til udvikling af nye produkter, processer, teknologier og praksisser.

Der kan gives tilskud til:

- Pilotprojekter
- Udviklingsprojekter samt test og afprøvning
- Demonstrationsaktiviteter, hvor demonstrationen af ny teknologi, proces, metode og praksis er den afsluttende del af udviklingsprojektet

Et pilotprojekt forstås som muligheden for at gennemføre et testprojekt inden en egentlig udviklingsaktivitet. Det er ikke en betingelse, at pilotprojektet efterfølges af en udviklingsaktivitet.

En udviklingsaktivitet kan f.eks. være udvikling af nye produkter, redskaber, processer og teknologier.

Produktudvikling forstås som tilskud til at udvikle nye produkttyper, f.eks. en ny slags yoghurt med særlig smag, nye grødblandinger eller en ny pålægstype. Tilskuddet vil blive givet til selve udviklingsprocessen, dvs. f.eks. til forundersøgelser, test og afprøvning, der ligger til grund for det nyudviklede produkt. Indsatsen vil ikke dække igangsætning af produktionen af de nyudviklede produkter.

Udvikling af redskaber og processer dækker over udviklingsinitiativer, der skal kunne forbedre fødevarerens produktionsvilkår. Det kan f.eks. være udvikling af en forbedret proceslinje eller bedre emballering.

Teknologiudvikling kan udover udvikling af helt nye teknologier også bestå i udvikling af eksisterende teknologier, der i al væsentlighed er tilpasninger til situationer, hvor teknologien ikke er udbredt.

Demonstrationsprojekter kan modtage tilskud, hvis demonstrationsaktiviteten er den afsluttende del af test eller validering af en nyudviklet proces, teknologi, praksis eller produkt og er knyttet til udviklingsprojektet.

8.2.10.3.3.2. Støttetype

Tilskud til udviklingsprojekter og pilotprojekter.

8.2.10.3.3.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.10.3.3.4. Støttemodtagere

Tilskudsmodtagere kan f.eks. være:

5. Jordbrugere
6. Virksomheder
7. Organisationer
8. Foreninger
9. Forsknings- og videnformidlingsinstitutioner

Projektet kan gennemføres på to måder. Enten som et samarbejdsprojekt mellem mindst 2 aktører, hvoraf mindst én skal være primær jordbruger, eller som et projekt med en individuel aktør.

Hvis projektet gennemføres som et pilotprojekt (forordning 1305/2013/EU, artikel 35, stk. 2, litra a) eller som et udviklingsprojekt med en enkelt aktør (forordning 1305/2013/EU, artikel 35, stk. 2, litra b) skal viden, der opnås via projektet, udbredes til offentligheden.

For aktiviteter målrettet forarbejdningssektoren kan der kun ydes tilskud til mikro-, små- og mellemstore virksomheder.

8.2.10.3.3.5. Støtteberettigede udgifter

Der kan ydes tilskud i henhold til forordning 1303/2013 artikel 35 stk. 5 nr. a, b, c og d til udgifter som vedrører:

- 1) Forberedende aktiviteter
- 2) Udgifter, som direkte vedrører selve projektaktiviteterne

Støtteberettigede udgifter omfatter f.eks.:

- a) Løn til medarbejdere hos ansøger, der er tilknyttet projektet
- b) Udgifter til konsulentbistand
- c) Køb af nye materialer og nyt udstyr, der er nødvendige for projektet
- d) Leje med købsforpligtelse af nye maskiner og nyt udstyr op til aktivets markedsværdi. Andre omkostninger forbundet med leasingkontrakten, såsom udlejerens fortjeneste, overhead og forsikringsomkostninger er ikke tilskudsberettiget.
- e) Rejseomkostninger
- f) Udgifter til overhead. Overheadudgifter defineres som en fast takst på op til 15 % af de støtteberettigede direkte personaleudgifter.
- g) Andre omkostninger, som ifølge NaturErhvervstyrelsen kan være relevante og nødvendige i gennemførelsen af projektet

Hvis projektet gennemføres som et samarbejdsprojekt, kan der også ydes tilskud til driftsomkostninger, der er et resultat af samarbejdet. Dette kan f.eks. være udgifter til en projektkoordinator, der koordinerer selve samarbejdet.

NaturErhvervstyrelsen fastsætter rammer for timesatserne til løn til projektrelevante og -tilknyttede medarbejdere.

Følgende omkostninger betragtes ikke som værende støtteberettigede:

- Løbende driftsudgifter, udover udgifter til overhead.
- Moms, der kan refunderes

8.2.10.3.3.6. Støttebetingelser

Der kan ikke ydes tilskud til igangværende aktiviteter.

Der kan ikke gives tilskud til projekter, der kun består af forskning. Der kan dog ydes tilskud til forskningsaktiviteter, hvis disse er koblet til og en del af et udviklingsprojekt.

8.2.10.3.3.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Til at udvælge og prioritere ansøgningerne vil der blive udarbejdet et pointsystem. Ansøgninger med den højeste score prioriteres højest.

Der vil blive fastsat minimumskrav til det antal point, som ansøgningerne skal opnå for at kunne få tilskud.

Indenfor hver ansøgningsrunde fastsættes et detaljeret system til udvælgelse og prioritering af ansøgningerne og systemet offentliggøres forud for hver ansøgningsrunde. Alle projektansøgninger i en runde prioriteres efter de samme parametre og kriterier.

I udvælgelses- og prioriteringssystemet kan et eller flere af følgende parametre indgå:

- Projektets relevans
- Projektets nyhedsværdi
- Projektets kvalitet
- Projektets budget i forhold til aktiviteterne
- Projektets effekt i forhold til at øge afsætningen af økologiske fødevarer
- Projektets effekt i forhold til at fremme virksomhedens konkurrenceevne

Listen er ikke udtømmende. Anvendelse af andre parametre og kriterier, samt eventuelle vægtninger vil blive udmeldt forud for hver ansøgningsrunde.

8.2.10.3.3.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Der kan ydes 100 pct. i tilskud til støtteberettigede udgifter til de aktiviteter, der ikke er omfattet af statsstøttereglerne.

Hvis udgifter under projektet dækkes af andre hjemler i forordning 1305/2013/EU, kan der ydes den samme maksimale tilskudsprocent, som gælder den pågældende artikel.

For aktiviteter, der ikke er undtaget statsstøttereglerne, kan der maksimalt ydes 60 % i støtte efter reglerne for eksperimentel udvikling som fastsat i artikel 25 i Kommissionens forordning nr. 651 af 17. juni 2014 om visse kategorier af støttes forenelighed med det indre marked i henhold til traktatens artikel 107 og 108. Støtteintensiteten udgør som udgangspunkt 25 % af de støtteberettigede udgifter med mulighed for at forhøje støtteintensiteten med 10 procentpoint for mellemstore virksomheder og 20 procentpoint for små virksomheder. Støtteintensiteten kan derudover forhøjes med 15 procentpoint, hvis projektet enten vedrører et reelt samarbejde mellem 1) virksomheder, hvoraf mindst en er en SMV, eller gennemføres i mindst to medlemsstater eller i en medlemsstat og i en kontraherende part til EØS-aftalen, og ingen virksomhed afholder mere end 70 % af de støtteberettigede omkostninger eller 2) mellem en virksomhed og en eller flere forsknings- og vidensformidlende organisationer, hvor sidstnævnte afholder

mindst 10 % af de støtteberettigede omkostninger og har ret til at offentliggøre egne forskningsresultater, eller projektets resultater formidles bredt gennem konferencer, publikationer, open access-samlinger, gratis software eller open source-software.

8.2.10.3.3.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.10.3.3.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko for, at der opstår fejl ved implementeringen af ordningen.

En udfordring i forbindelse med kontrollen er, at det kan være svært at vurdere, om de tilbud, der er indhentet, eller de priser, der er angivet, afspejler den reelle pris på markedet.

Revisionsinstanser har for en tilsvarende ordning under landdistriktsprogrammet 2007-2013 kritiseret den administrative kontrol for at være utilstrækkelig, idet der er konstateret tilfælde, hvor støtte er udbetalt uberettiget, fx i forbindelse med:

- Ikke-støtteberettiget moms
- Manglende kontrol af støtteberettigede omkostninger
- Manglende dokumentation for ændring af projektforsættninger
- Ikke-støtteberettigede ansættelsesomkostninger, konsulentarbejde og frivilligt arbejde

8.2.10.3.3.9.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol. Disse opgaver gennemføres efter nøje instrukser og retningslinjer, hvorved chancen for at konstatere fejl eller misligholdelse af støttebetingelser optimeres. Der vil løbende ske opdateringer af praksis på baggrund af identificerede risici.

Projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene og den afsluttende rapport såvel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne, hvor det kontrolleres, at der er gennemført investeringer svarende til tilsagnsskrivelse.

Der har siden 2011 for landdistriktsprogrammet 2007-2013 været indført justeret procedure for verifikation af, om omkostningerne er rimelige i tilsvarende ordninger. Denne vurdering har været baseret på flere kilder såsom indsendte tilbud og sammenligning af priser for sammenlignelige omkostninger på tværs af ansøgninger mv. Risikoen for overfinansiering er håndteret ved at stille krav om at indhente to uafhængige tilbud på den enkelte investering og ved brug af prisoverslag, prislister eller anden form for dokumentation i sagsbehandlingen. Alle udgiftsposter skal udspecificeres med angivelse af, hvilke opgaver der skal udføres og hvilket udstyr, der forventes indkøbt. Ansøger har herved skullet kunne dokumentere, at der er tale om rimelige priser.

Forvaltningsmyndigheden har for at imødekomme kritikken af og forbedre den administrative kontrol iværksat og implementeret en række initiativer, som skal forbedre kvaliteten af sagsbehandlingen og af dokumentationen for den udførte kontrol for projektstøttesager. De forventes endvidere at indebære sikring af rettidig implementering, opdatering af sagsbehandlingsdokumenter, interne

uddannelsesinitiativer til sikring af mere ensartethed i sagsbehandlingen, etablering af egenkontrollsystemer, etc.

8.2.10.3.3.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.10.3.3.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Støtten beregnes som en fast procentsats af de støtteberettigede udgifter, der er afholdt under projektet i overensstemmelse med det af forvaltningsmyndigheden afgivne tilsagn om støtte.

8.2.10.4. Oplysninger, der er specifikke for foranstaltningen

Specificering af karakteristika for pilotprojekter, klynger, netværk, korte forsyningskæder og lokale markeder

Pilotprojekter kan omfatte testprojekter i mindre skala, inden iværksættelse af et egentligt udviklingsprojekt, hvor formålet er at gennemføre test og forundersøgelser, som er med til at understøtte beslutningen om og designet af et senere udviklingsprojekt indenfor eller vedrørende primærlandbrug.

Begreberne klynge og kort forsyningskæde defineres i forordning 1305/2013/EU, art. 2(1), punkt m) og q). Støtten til projekter under denne foranstaltning skal være begrænset til en periode på højst syv år.

8.2.10.5. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Vedr. M16a: Samarbejde om biomasse:

Yderligere oplysninger specifikke for den pågældende foranstaltning

Samarbejde mellem aktører beliggende i forskellige regioner eller medlemsstater er også støtteberettiget. Støtte begrænses til en periode på op til syv år, undtagen for kollektive miljøforanstaltninger i behørigt begrundede tilfælde.

Andre vigtige bemærkninger

Samarbejde under denne foranstaltning kan kombineres med projekter, der støttes af andre EU-midler end ELFUL inden for det samme område. Medlemsstaterne sikrer, at overkompensation som følge af kombinationen af denne foranstaltning med andre nationale støtteinstrumenter eller EU-støtteinstrumenter undgås.

Resultaterne af pilotprojekter og operationer offentliggøres.

8.2.11. M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)

8.2.11.1. Retsgrundlag

Artikel 35 (1) (a), (b), (c), (d) og (e) i forordning om fælles rammebestemmelser for støtte (forordning 1303/2013/EU)

Artikel 42 i landdistriktsforordningen (forordning 1305/2013/EU)

8.2.11.2. Generel beskrivelse af foranstaltningen, herunder dens interventionslogik og bidrag til fokusområder og tværgående mål

Fokusområder 6B og dermed EU-prioritet 6 under landdistriktsprogrammet udmøntes gennem lokale udviklingsstrategier.

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ involverer lokale kræfter i arbejdet med at udvikle Danmarks landdistrikter gennem Landdistriktsprogrammet. Det sker via lokale aktionsgrupper (LAG) fordelt over hele landet. De lokale aktionsgrupper arbejder efter LEADER-metoden med fokus på lokal forankring, udblik til omverdenen, fornyelse og brug af lokale ressourcer. Den danske udmøntning af LEADER-metoden i programperioden 2014-2020 bygger på metodens nøgleprincipper om tværsektorielt partnerskab, netværk, samarbejde og innovation inden for rammerne af en områdebaseret lokal udviklingsstrategi. Udmøntningen vil endvidere bygge videre på viden og erfaringer fra tidligere programperioder og især fra programperioden 2007-2013, om hvad der i praksis fungerer og skaber merværdi i forhold til udviklingen af landdistrikterne.

Ifølge en dansk analyse fra 2012 "Merværdi af LEADER" fra Syddansk Universitet, er en stor del af merværdien ved LEADER-metoden hovedsageligt knyttet til nøglebegreberne "bottom-up", "partnerskaber" og 'samarbejdsprojekter' og til dels 'netværkssamarbejde'. Merværdien er således tæt knyttet til elementer, som er direkte afledt af at uddelegere kompetence og ressourcer nedad i styringssystemet - fra ministerium til LAG. Merværdien er knyttet an til etableringen af det selvstyrende netværk – den lokale aktionsgruppe. Med andre ord skabes merværdien netop ved, at LAG-bestyrelsen og LAG-sekretariatet er i stand til at etablere netværk og vidensdelevia LAG-bestyrelsen og koordinatoren til gavn for de enkelte projekthavere, som har de gode ideer og innovative forslag. Der er tale om en merværdi, som ellers ikke ville være opnået. De gennemførte projekter bidrager hver især til den base af viden, som LAG'en kan være aktivt medvirkende til at opbygge, spreder sig yderligere i LAG området.

I en dansk sammenhæng er det besluttet at anvende metoden til at bidrage til programmets målsætninger om vækst og udvikling i landdistrikterne, herunder at udnytte landdistrikternes erhvervsmæssige potentialer til at øge den lokale beskæftigelse og styrke rammevilkårene til gavn for den del af befolkningen, som er bosiddende i landdistrikterne. Inden for disse meget brede mål og rammer, som omfatter indsatsområderne etablering og udvikling af virksomheder, samarbejdsprojekter, basale servicefaciliteter og byfornyelse, kan de lokale landdistriktsaktører definere deres egen lokale udviklingsindsats på tværs af sektorer, kommunegrænser og traditionelle samarbejds mønstre med henblik på at imødekomme lokale behov og udfordringer. Metoden sikrer, at lokale borgere har indflydelse på

udviklingen og skaber sammenhæng mellem de mange lokale og regionale udviklingstiltag. Det er målet at overføre viden og erfaringer fra landdistrikt til landdistrikt gennem netværk og fælles projekter. Den lokale aktionsgruppe har således fået ansvar for at støtte projekter økonomisk og bistå i arbejdet med at samle og omsætte de lokale ressourcer i innovative projekter.

Med LEADER-principperne kan der skabes resultater, der ikke ellers ville være opnået. Principperne tilfører en større nytteværdi i det enkelte projekt og den lokale aktionsgruppes arbejde generelt, som ikke nødvendigvis var fremkommet uden inddragelsen af den lokale aktionsgruppe og det deraf følgende samspil mellem aktørerne og mellem projekterne. LEADER-metoden kan derfor mere end at støtte fx mikro- og små virksomheder samt øvrige aktørerne i deres normale aktiviteter – den kan tilføre en større nytteværdi, for eksempel ved at skabe netværk, der fremmer tværsektorielt og nyskabende samarbejde, og sætte projekterne ind i en større sammenhæng, der giver de bedste løsninger på de lokale udfordringer.

Ved at understøtte hver lokal aktionsgruppes driftsomkostninger under LEADER-indsatsen og kompetenceudvikling blandt aktører involveret i lokale aktionsgrupper, bliver de lokale aktionsgrupper i stand til at prioritere mellem udviklingsprojekter, der indstilles til tilskud. Arbejdsfordelingen mellem de lokale aktionsgrupper og den centrale myndighed videreføres fra programperioden 2007-2013, så de lokale aktionsgrupper inden for rammerne af den godkendte lokale udviklingsstrategi fortsat skal prioritere og indstille lokale udviklingsprojekter til tilskud og være opsøgende i forhold til potentielle projektholdere. Den centrale myndighed foretager legalitetskontrol, træffer endelige beslutning, udbetaler og kontrollerer.

Det er prioriteret at fremme udvikling, forberedelse og gennemførelse af interregionale og transnationale samarbejdsprojekter inden for Fællesskabet. For at styrke dette arbejde, som udmøntes via lokale strategier, er det vigtigt, at landdistrikter, der står over for identiske udfordringer, lærer af hinanden gennem udveksling af viden og erfaringer samt gensidig kompetenceudvikling. Derfor skal samarbejdsprojekter mellem lokale aktionsgrupper i forskellige områder fremmes og understøttes. Samarbejdsprojekter, der gennemføres transnationalt, har særlige vanskelige betingelser i form af geografisk afstand, forskellige forvaltningsregler og sprogkultur, der betyder, at der er særlige omkostninger forbundet med denne type af samarbejde.

Udviklingen og forberedelse skal understøtte gennemførelse af konkrete samarbejdsprojekter og investeringer, der resultere i reel værditilvækst, og som sigter på at løse konkrete udfordringer eller tilføje værdi til lokale ressourcer.

Om innovation

Innovation er selve fundamentet i LEADER-metoden, og er et helt centralt resultat af arbejdet med CLLD. Målet er, at CLLD skal være et effektivt værktøj til fremme af innovation i landdistrikterne, fordi metoden integrerer og tilfører værdi på tværs af sektorer, tilskynder aktørerne i landdistrikterne til at overveje det mere langsigtede potentiale for deres område gennem integrerede strategier samt ved at forbedre og fremme den organisatoriske kapacitet og samarbejde på nye måder.

Den integrerede tilgang indebærer dermed et territorielt udgangspunkt for innovation. Innovation skal således ses i et geografisk (territorielt) perspektiv, hvor aktørerne agerer.

Innovation kan defineres som nye aktiviteter, der ikke har været gennemført før i det pågældende

lokalområde gennem anvendelse af ny viden eller anvendelse af kendt viden på en ny måde.

Resultatet af processen kan være nye produkter i form af materielle goder eller serviceydelser eller nye processer i form af teknologisk eller organisatoriske nyskabelser. Innovation skal således forstås bredt i et lokalt innovationsperspektiv, hvor det er den lokale nyhedsværdi, der er afgørende.

Der lægges endvidere vægt på muligheden for overførsel af innovation såvel ind som ud af området. Det vil sige, at forskellige former for netværk og samarbejde skal kunne udvikles og fungere både intraregionalt og interregionalt – det vil sige såvel inden for lokaliteten som mellem lokaliteter.

Udpegning af lokale aktionsgrupper

De lokale aktionsgrupper etableres ud fra en lokal "bottom up" tilgang i udpegede LAG-områder i overensstemmelse med forordningens bestemmelser og de nationale regler og retningslinjer.

Indsatsens fokusområde er 6B: Fremme af lokaludvikling i landdistrikter

- anvende LEADER-metoden for at sikre den nære tilknytning til lokalområderne
- forberede og gennemføre lokale udviklingsstrategier
- kompetenceudvikling og ansættelse af lokale LAG-koordinatorer for at levere bedre rådgivning, administration og service til projektansøgere
- fremme afsøgning af LAG partnere, indgåelse af samarbejder og gennemførelse af samarbejdsprojekter

Typer af aktion eller indsats:

Tilskud kan ydes inden for rammerne af følgende underforanstaltninger:

1. Mobilisering af lokale aktører (Artikel 35 (1) (a)), oprettelse af lokale aktionsgrupper og forberedelse af den lokale udviklingsstrategi, herunder kapacitetsopbygning, kompetenceudvikling, netværk m.v.
2. Gennemførelse af operationer (Artikel 35 (1) (b)) under en lokal udviklingsstrategi, når denne er godkendt af Udvælgelseskomiteen.

Der er herunder to hovedmålsætninger:

- A: at fremme vækst og etableringen af nye arbejdspladser i landdistrikterne ved at yde fremme erhvervsudvikling via tilskud til etablering og udvikling af små og mikrovirksomheder og øget samarbejde.
- B: at gennemføre aktiviteter og investeringer, der forbedrer rammevilkårene og understøtter en udvikling i landdistrikterne ved at fremme og udvikle basale servicefaciliteter og landsbyfornyelse.

Med henblik på at fremme projekter til opfyldelse af de to hovedmålsætninger kan der gennemføres projekter inden for følgende temaer:

Temaer under mål A:

- Etablering og udvikling af mikro og små virksomheder
- Fremme erhvervssamarbejdet i landdistrikterne
- Fremme innovation i landdistrikterne.

Tema under mål B:

- Fremme udbud og forbedring af basale servicefaciliteter og byfornyelse
- Fremme af innovation i landdistrikterne

3. Forberedelse og gennemførelse af de lokale aktionsgruppers samarbejdsaktiviteter (Artikel 35 (1) (c)) interregionalt og transnationalt med aktører øvrige medlemslande.

4. Drift af en godkendt lokal aktionsgruppe (Artikel 35 (1) (d)) i forbindelse med forvaltning af gennemførelse af den lokale udviklingsstrategi, herunder til løn- og administrationsudgifter og nødvendigt IT udstyr, samt omkostninger til efteruddannelse, public relations, finansiering, overvågning, revision og evaluering af den lokale udviklingsstrategi.

5. Aktivitetsstyring (Artikel 35 (1) (e)) under den lokale udviklingsstrategi styret af lokalsamfundet for at lette udvekslingen af informationer og fremme gennemførelsen af strategien samt bistå potentielle ansøgere med udvikling af projekter og forberedelse af ansøgninger.

Vedr. behov for statsstøttenotifikation

De-minimis reglerne anvendes i den udstrækning, projekttilskuddet er omfattet af krav om statsstøttenotifikation.

8.2.11.3. Omfang, støttens niveau, støtteberettigede støttemodtagere, og hvor det er relevant, metodologi for beregningen af beløbet eller støttesatsen opdelt pr. delforanstaltning og/eller operationstype, hvor det er nødvendigt. Specificering af støtteberettigede omkostninger, støttebetingelser, relevante støttebeløb og støttesatser og principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier for hver operationstype

8.2.11.3.1. M19a Forberedelsesstøtte (art. 35(1)(a))

Underforanstaltning:

- 19.1 — Forberedende støtte

8.2.11.3.1.1. Beskrivelse af typen af operationer

Tilskud til mobilisering af lokale aktører, oprettelse af lokale aktionsgrupper og forberedelse af den lokale udviklingsstrategi, herunder kapacitetsopbygning, kompetenceudvikling, netværk m.v.

Retsgrundlag:

Artikel 35 (1) (a) i forordning om fælles rammebestemmelser for støtte (forordning 1303/2013/EU).

8.2.11.3.1.2. Støttetype

Forberedelsesstøtte kan omfatte fx:

- Mobilisering af lokale aktører
- Forberedelse af etablering af lokale aktionsgrupper, herunder forberedelse af den lokale udviklingsstrategi
- Driftsudgifter, herunder løn- og administrationsudgifter
- Udgifter til kapacitetsopbygning og kompetenceudvikling
- Kommunikation og informationsaktiviteter
- Udgifter til netværk, herunder deltagelse i netværksmøder og andre samarbejdsaktiviteter

8.2.11.3.1.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.11.3.1.4. Støttemodtagere

- Godkendte lokale aktionsgrupper i udpegede områder.
- [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) [Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter](#) vedrørende aktiviteter rettet mod partnerskabet, herunder mobilisering, information om de nye muligheder, kompetenceudvikling og forberedelse af lokale aktører til en ny programperiode.

8.2.11.3.1.5. Støtteberettigede udgifter

- Mobilisering, opbygning af viden, kompetencer og netværk hos de lokale aktører som led i

etablering af lokale aktionsgrupper, forberedelse og udarbejdelse af lokale udviklingsstrategier, herunder kompetenceopbygning der forbereder de lokale aktører i at tage ansvar for udvikling og leverance af en lokal udviklingsstrategi, øger deres bevidsthed og engagement i den lokale udviklingsproces og gør dem til aktive spillere i processen.

- Aktiviteter som led i forberedelse og udarbejdelse af lokale udviklingsstrategier, herunder fx analyser af området, udarbejdelsen af strategien, kommunikation og administration.
- Kommunikations- og informationsaktiviteter til fremme af gennemførelsen af den lokale udviklingsstrategi.
- Moms der ikke kan refunderes.

8.2.11.3.1.6. Støttebetingelser

De lokale aktionsgrupper, der opnår [Erhvervs- og Vækstministeriets](#) [Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters](#) godkendelse som tilskudsberettiget lokal aktionsgruppe, kan modtage forberedelsestilskud. Der kan også ydes forberedelsestilskud til udgifter, der er afholdt og betalt, før aktionsgruppen er blevet godkendt af [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) [Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter](#). Tilsagn til forberedelsestilskud meddeles samtidig med ministeriets godkendelse af den lokale aktionsgruppe. Tilskud til forberedelse hører op, når den lokale udviklingsstrategi er godkendt af myndighederne, og den lokale aktionsgruppe modtager tilskud til at udmønte strategien, eller når arbejdet med den lokale udviklingsstrategi ophører, enten fordi arbejdet opgives, eller ikke opnår myndighedernes fortsatte godkendelse.

8.2.11.3.1.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

En Udvalgelseskomité udpeger på baggrund af fastlagte kriterier, hvilke grupperinger/netværk, der kan opnå tilskud til at gennemføre en lokal udviklingsstrategi.

8.2.11.3.1.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Op til 100 % af omkostningerne.

8.2.11.3.1.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.11.3.1.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen. Opgaverne med at verificere gennemførelsen af projekter omfatter bl.a. vurdering af, om de tilbud, der er indhentes på projektudgifter, afspejler den reelle pris på markedet, og om projektet gennemføres som

foreskrevet. [Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ vil i samarbejde med NaturErhvervstyrelsen opstille entydige kontrolinstrukser for de pågældende typer af udgifter.

8.2.11.3.1.9.2. Afbødende foranstaltninger

NaturErhvervstyrelsen har frem til 1. januar 2015 ansvar for administrativ og fysisk kontrol, herefter er det [Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~s ansvar.

8.2.11.3.1.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.11.3.1.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.11.3.2. M19b Tilskud til projekter (art. 35 (1)(b)) - Mål A: Job- og vækstskabende erhvervsudvikling

Underforanstaltning:

- 19.2 — Støtte til gennemførelse af operationer under lokaludviklingsstrategien styret af lokalsamfundet

8.2.11.3.2.1. Beskrivelse af typen af operationer

Mål A: Job- og vækstskabende erhvervsudvikling

Tematiske delmål:

- Etablering og udvikling af mikro- og små virksomheder
- Fremme erhvervsamarbejdet i landdistrikterne (Samarbejdsprojekter)
- Fremme innovation i landdistrikterne (Innovation)

Retsgrundlag

Artikel 35 (1) (b) i forordning om fælles rammebestemmelser for støtte (RFO 1303/2013).

Rationale for indsatsen

Hovedmålsætningen er at fremme job- og vækstskabende erhvervsudvikling i landdistrikterne ved at yde tilskud inden for rammerne af 3 temaer: 1) etablering og udvikling af mikro og små virksomheder, 2) fremme erhvervsamarbejde og 3) fremme innovation

Der ydes tilskud inden for temaet etablering og udvikling af mikro- og små virksomheder i landdistrikter, herunder fødevarer virksomheder, som er vigtigt for udviklingen og konkurrenceevnen i landdistrikterne. Mikro- og små virksomheder bidrager i væsentlig grad til økonomien i landdistrikterne. Udvikling af små og mikrovirksomheder i landdistrikterne har til formål at styrke beskæftigelsen og give grundlag for nye arbejdspladser, bevarelse af eksisterende arbejdspladser, reduktion af sæsonmæssige beskæftigelsesudsving og udvikling af nye erhverv uden for jordbrugssektoren.

Et andet tema sigter på at give lokale aktionsgrupper mulighed for at indstille projekter, der kan fremme erhvervsamarbejde og innovation på tværs af sektorer og mellem aktører, der traditionelt ikke har arbejdet sammen om udvikling af lokalområdet. Hermed udnyttes det lokale potentiale mest effektivt og rummer desuden mulighed for løbende at tilpasse indsatsen for etablering af nye arbejdspladser til den aktuelle situation.

Temaet omfatter fremme af forskellige former for samarbejde mellem virksomheder og videninstitutioner, organisationer og andre aktører med det formål at udvikle landdistrikterne og øge konkurrenceevnen samt produktiviteten gennem innovation og udvikling. Samarbejde kan fremme viden- og teknologioverførsel, rådgivning, netværksdannelse, klynger, demonstrationsprojekter, udveksling af erfaringer om best practices og specialisering. Der er tale om værktøjer til at styrke samarbejdet om den gode idé, udnyttelse og kommercialisering af ideen.

Klynger, netværk, demonstration og pilotprojekter er særlige relevante med henblik på at dele ny viden og ekspertise og udvikle ny og specialiseret viden, serviceydelser og produkter.

Det tredje tema Innovation i virksomhederne handler om, at viden- og erhvervsaktører kommunikerer og inspirerer hinanden, udveksler viden og indgår samarbejde. Samarbejde giver inspiration til at anvende ny viden eller eksisterende viden på nye måder i landdistrikterne og bryde indarbejdede traditioner, vaner og rutiner. Innovative projekter bør således indgå i de strategiske overvejelser i den lokalstyrede udvikling.

Typer af aktion eller indsats

Der kan inden for temaerne ydes tilskud til fx:

- Etablering (start-up) af mikro- og små virksomheder
- Udvikling af mikro- og små virksomheder
- Pilotprojekter, produktudvikling og udvikling af processer og teknologiudvikling
- Fremme af samarbejde mellem forskellige aktører, der bidrager til at nå mål og prioriteringer inden for erhvervsudvikling i landdistrikterne, herunder etablering og udvikling af klynger, netværk eller samarbejdsaktiviteter, der bidrager til at nå mål og prioriteringer inden for erhvervsudvikling af landdistrikterne.
- Fremme af samarbejdsstrategier mellem forskellige aktører og på tværs af sektorer og fremme ressourcedeling og markedsføring
- Fremme af samarbejde mellem aktører i forsyningskæden herunder udvikling af korte forsyningskæder og lokale markeder
- Innovation

8.2.11.3.2.2. Støttetype

Tematisk mål: Etablering og udvikling af mikro- og små virksomheder:

- Omkostninger til forberedelse, etablering, udvikling, afsætning m.v.

Tematisk mål: Samarbejdsprojekter:

- Omkostninger til forberedelse, etablering, drift af netværk, samarbejde, klynger m.v.
- Omkostning til udvikling og markedsføring m.v.

Tematisk mål: Innovation:

- Omkostninger til forberedelse, udvikling, gennemførelse m.v. til innovative projekter

8.2.11.3.2.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.11.3.2.4. Støttemodtagere

Tematisk mål: Etablering og udvikling af mikro- og små virksomheder:

Enhver fysisk eller juridisk person eller grupper af fysiske eller juridiske personer. Små og mikrovirksomheder defineres som virksomheder med færre end 50 ansatte, og hvis omsætning ikke overstiger EUR 10 mio. på tidspunktet for ansøgning.

Tematiske mål: Samarbejdsprojekter, Innovation:

Enhver person, virksomhed, institution eller forening, som udpeges som den juridiske ansvarlige for et samarbejds- eller innovationsprojekt.

8.2.11.3.2.5. Støtteberettigede udgifter

Der kan inden for den lokale aktionsgruppes projektramme ydes støtte til investeringer, der er nødvendige for gennemførelse af projekter inden for de ovennævnte temaer.

Tematisk mål: Etablering og udvikling af mikro- og små virksomheder:

Der er tale om materielle såvel som immaterielle udgifter, herunder fx udgifter til kompetenceopbygning, stimulere netværk og samarbejde og afsætning, som anses som nødvendig for projektets levedygtighed. Heruover kan der fx ydes tilskud til:

- opførelse eller forbedring af fast ejendom
- køb af nye maskiner og nyt udstyr, herunder computersoftware
- generalomkostninger, f.eks. honorarer til arkitekter, ingeniører og konsulenter, gennemførlighedsundersøgelser og licenser mv.
- udvikling og afsætning

Der kan derudover ydes tilskud til transportomkostninger, til køb af brugt udstyr og til leje og leasing af udstyr. I forbindelse med tilskud til etablering kan der ydes støtte til driftsomkostninger (start-up fase) i en nærmere afgrænset periode.

Tematiske mål: Samarbejdsprojekter, Innovation:

Der kan ydes tilskud til udgifter, som fx vedrører

- Udgifter vedrørende forberedelse og fremme af samarbejde, innovation og organisationen
- Udgifter vedrørende gennemførelse af aktiviteter

Eksempler på omkostninger der er tilskudsberettigede:

1. Forberedende aktiviteter, herunder udarbejdelse af en forretningsplan, undersøgelser og gennemførlighedsundersøgelser
2. Animering af det pågældende område
3. Driftsudgifter i forbindelse med samarbejdet
4. Salgsfremstød
5. Udgifter, som direkte vedrører selve projektaktiviteterne

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ fastsætter rammer for timesatserne til løn til projektrelevante og -tilknyttede medarbejdere, herunder eventuelle standardomkostninger.

Støtteberettigede udgifter omfatter fx:

- Løn til medarbejdere hos ansøger
- Udgifter til konsulentbistand
- Køb af materialer og udstyr, herunder brugt udstyr
- Leje og leasing af udstyr
- Rejseomkostninger
- Testaktiviteter, der ligger forud for udviklingsaktiviteterne
- Andre omkostninger som kan være relevante og nødvendige i gennemførelsen af projektet

Tilskud til samarbejde kan kombineres med projekter, der støttes med andre EU-midler end ELFUL inden for det samme område.

Fælles bestemmelser:

Der kan ikke ydes støtte til:

- Løbende driftsudgifter (start-up- og samarbejdsprojekter dog undtaget, jf. ovenfor)
- Køb af jord og fast ejendom
- Moms, der refunderes til tilskudsmodtager
- Simple genanskaffelser
- Udgifter forbundet med jordbrugsproduktion

8.2.11.3.2.6. Støttebetingelser

Det er en betingelse for etableringstilskud, at ansøger

- Fremsender en forretningsplan for etablering eller udvikling af en virksomhed
- Fremsender en plan for samarbejds- og innovationsprojektet.
- Et samarbejdsprojekt består af mindst 2 aktører

Ved en forretningsplan eller samarbejdsplan forstås en beskrivelse af, hvad projektet forventes at opnå,

hvilket behov projektet forsøger at dække, hvem er målgruppen for projektet, budget, finansiering m.v.

8.2.11.3.2.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Til at prioritere ansøgningerne vil de lokale aktionsgrupper anvende et pointsystem.

- [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ udarbejder et fælles værktøj som udgangspunkt for pointsystemet, som eksempelvis vil omfatte en række standardindikatorer hvoraf nogle er obligatoriske og andre er frivillige, der udvælges lokalt i den enkelte aktionsgruppe.
- Pointsystemet vil blive færdigudviklet lokalt som led i forberedelse af de lokale udviklingsstrategier.

Det skal sikres, at mindst 50 % af stemmerne ved udvælgelsesbeslutningen er fra bestyrelsesmedlemmer, der repræsenterer private interesser (medlemmer fra ikke-offentlige parter), og en enkelt interessegruppe må ikke repræsentere mere end 49% af stemmerne.

8.2.11.3.2.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Op til 50 % af de tilskudsberettigede udgifter.

En lokal aktionsgruppe indstiller som udgangspunkt et projekt til 50 pct. i tilskud. Aktionsgrupper kan imidlertid vurdere, at visse projekter under fokusområde 6b ikke har behov for 50 pct. tilskud for at kunne realiseres og kan derfor beslutte sig for at tilbyde en lavere tilskudssats. Denne fleksibilitet giver LAGerne mulighed for effektivt at udnytte tilskudsmidlerne til at nå målene i de lokale udviklingsstrategier.

8.2.11.3.2.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.11.3.2.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen.

Opgaverne med at verificere gennemførelsen af projekter omfatter bl.a. vurdering af, hvorvidt projektet ligger inden for rammerne af og bidrager til at nå målene i den lokale udviklingsstrategi, om de tilbud, der er indhentes på projektudgifter, afspejler den reelle pris på markedet, og om projektet gennemføres som foreskrevet. LEADER-metoden, hvor projektansøgninger tilrettelægges efter målsætninger i den lokale udviklingsstrategi, kræver forøget opmærksomhed på projekternes effekter. [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ vil i samarbejde med NaturErhvervstyrelsen opstille entydige kontrolinstrukser for de pågældende typer af udgifter. Risikoen for, at der opstår fejl, minimeres endvidere ved hjælp af forenkling af tilskudsordningen og bekendtgørelsen, godt ansøgningsmateriale og tjeklister til sagsbehandlere.

8.2.11.3.2.9.2. Afbødende foranstaltninger

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ har ansvaret for administrativ kontrol og fysisk kontrol og kan uddelegere ansvaret for projektafsyningen til de lokale aktionsgrupper.

8.2.11.3.2.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.11.3.2.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.11.3.3. M19c Tilskud til projekter (art. 35 (1)(b)) - Mål B: Forbedring af rammevilkårene i landdistrikterne

Underforanstaltning:

- 19.2 — Støtte til gennemførelse af operationer under lokaludviklingsstrategien styret af lokalsamfundet

8.2.11.3.3.1. Beskrivelse af typen af operationer

Mål B: Forbedring af rammevilkårene i landdistrikterne

Tematiske delmål:

- Fremme udbud og forbedring af basale servicefaciliteter og byfornyelse
- Innovation

Retsgrundlag

Artikel 35 (1) (b) i forordning om fælles rammebestemmelser for støtte (RFO 1303/2013).

Rationale for indsatsen

Formålet er at gennemføre aktiviteter og investeringer, der forbedrer rammevilkårene og understøtter en udvikling i landdistrikterne. Indsatsen anvendes i situationer, hvor markedet ikke leverer den ønskede effekt, og der er behov for intervention.

Den store forskel i indkomst- og skattegrundlaget i de danske kommuner har konsekvenser for udbuddet af basale servicefaciliteter. I tyndere befolkede områder skal oprettelse af multifunktionelle strukturer med mange forskellige servicefaciliteter, mobile servicefaciliteter eller e-servicefaciliteter tilskyndes. Fornyelse af landsbyer og adgang til basale servicefaciliteter er vigtig for at realisere en økonomisk vækst, øge bosætningen i landdistrikterne og fremme forbindelserne mellem land og by.

Typer af aktion eller indsats

Der kan ydes tilskud til fx

- Investeringsomkostninger
- Udviklingsudgifter

8.2.11.3.3.2. Støttetype

Eksempler på udgiftstyper:

- Materielle og immaterielle investeringer
- Udviklingsomkostninger, herunder udarbejdelse af planer for indsatsen
- Analyser m.v og generalomkostninger, f.eks. honorarer til arkitekter, ingeniører og konsulenter,

gennemførlighedsundersøgelser og licenser mv.

8.2.11.3.3.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.11.3.3.4. Støttemodtagere

Offentlige aktører, herunder lokale og regionale myndigheder, og private aktører i landdistrikter.

8.2.11.3.3.5. Støtteberettigede udgifter

Der kan inden for den lokale aktionsgruppes projektramme ydes tilskud til aktiviteter og investeringer, der er nødvendige for at gennemføre projekterne. Der kan derudover ydes tilskud til transportomkostninger, til køb af brugt udstyr og til leje og leasing af udstyr.

Frivilligt arbejde og naturalier kan anvendes som element i finansieringen.

Der kan ydes støtte til fx

- Investering i jobskabelse, etablering, forbedring og udbygning af alle former for mindre infrastrukturprojekter, herunder vedvarende energi, energibesparelse, bredbånd og e-løsninger.
- Investering i etablering, forbedring og udbygning af lokale basale serviceydelser for at forbedre rammevilkårene for befolkningen i landdistrikterne.
- Investering i udvikling og markedsføring af turistfaciliteter i landdistrikter.
- Udvikling af landsbyplaner
- Undersøgelser og investeringer, der er forbundet med renovering, bevarelse og opgradering af kultur- og naturarven i landsbymiljøer, landskaber og steder med høj naturværdi.

Der ydes ikke støtte til

- Løbende driftsudgifter
- Moms der refunderes til tilskudsmodtager

8.2.11.3.3.6. Støttebetingelser

Det er en betingelse for tilskud til forberedelse og gennemførelse af projekter, at

- der er tale om almennyttige projekter
- tilskud kan ikke gives til jordbrugsproduktion
- landsbyplaner skal være i overensstemmelse med kommunens og regioners overordnede planer

for udvikling af området

- Ved mindre infrastrukturprojekter forstås projekter, hvor de samlede projektomkostninger udgør op til 3.750.000 kr.

8.2.11.3.3.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskræterier

Til at prioritere ansøgningerne vil de lokale aktionsgrupper anvende et pointsystem.

- [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ udarbejder et fælles værktøj som udgangspunkt for pointsystemet, som eksempelvis vil omfatte en række standardindikatorer hvoraf nogle er obligatoriske og andre er frivillige, der udvælges lokalt i den enkelte aktionsgruppe.
- Pointsystemet vil blive færdigudviklet lokalt som led i forberedelse af de lokale udviklingsstrategier.

Det skal sikres, at mindst 50 % af stemmerne ved udvælgelsesbeslutningen er fra bestyrelsesmedlemmer, der repræsenterer private interesser (medlemmer fra ikke offentlige parter), og en enkelt interessegruppe må ikke repræsentere mere end 49 % af stemmerne.

8.2.11.3.3.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Op til 50 % af de tilskudsberettigede udgifter.

En lokal aktionsgruppe indstiller som udgangspunkt et projekt til 50 pct. i tilskud. Aktionsgrupper kan imidlertid vurdere, at visse projekter under fokusområde 6b ikke har behov for 50 pct. tilskud for at kunne realiseres og kan derfor beslutte sig for at tilbyde en lavere tilskudssats. Denne fleksibilitet giver LAGerne mulighed for effektivt at udnytte tilskudsmidlerne til at nå målene i de lokale udviklingsstrategier.

8.2.11.3.3.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.11.3.3.9.1. *Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne*

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen. Opgaverne med at verificere gennemførelsen af projekter omfatter bl.a. vurdering af, hvorvidt projektet ligger inden for rammerne af og bidrager til at nå målene i den lokale udviklingsstrategi, om de tilbud, der er indhentes på projektudgifter, afspejler den reelle pris på markedet, og om projektet gennemføres som foreskrevet. LEADER-metoden, hvor projektansøgninger tilrettelægges efter målsætninger i den lokale udviklingsstrategi, kræver forøget opmærksomhed på projekternes effekter. [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ vil i samarbejde med NaturErhvervstyrelsen opstille entydige kontrolinstrukser for de pågældende typer af udgifter. Risikoen for, at der opstår fejl, minimeres endvidere ved hjælp af forenkling af tilskudsordningen og bekendtgørelsen, godt ansøgningsmateriale og tjeklister til sagsbehandlere.

8.2.11.3.3.9.2. Afbødende foranstaltninger

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ har ansvaret for administrativ kontrol og fysisk kontrol og kan uddelegere ansvaret for projektafsyningen til de lokale aktionsgrupper.

8.2.11.3.3.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.11.3.3.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.11.3.4. M19d Støtte til LAG-samarbejde (art. 35(1)(c))

Underforanstaltning:

- 19.3 — Forberedelse og gennemførelse af den lokale aktionsgruppes samarbejdsaktiviteter

8.2.11.3.4.1. Beskrivelse af typen af operationer

Tilskud til udvikling, forberedelse og gennemførelse af interregionale og transnationale samarbejdsaktiviteter mellem lokale aktionsgrupper og mellem lokale aktionsgrupper og andre lokale partnerskaber fra andre landdistrikter, der gennemfører en lokal udviklingsstrategi inden for Fællesskabet.

Retsgrundlag:

Artikel 35 (1) (c) i forordning om fælles rammebestemmelser for støtte (forordning 1303/2013).

8.2.11.3.4.2. Støttetype

Støtte til fx.

- Forberedelse, udvikling og gennemførelse af interregionale og transnationale samarbejdsaktiviteter,
- Afholdelse af møder, seminar, networking m.v.
- Analyser, studier m.v.
- Transport, indkvartering og forplejning

8.2.11.3.4.3. Forbindelser til anden lovgivning

Generelle regler i landdistriktsforordningen (1305/2013/EU).

8.2.11.3.4.4. Støttemodtagere

- Lokale aktionsgrupper
- Lokale aktører

8.2.11.3.4.5. Støtteberettigede udgifter

Støtteberettigede omkostninger er fx :

- aktiviteter, der er nødvendige for udvikle, forberede og gennemføre interregionale og transnationale samarbejdsaktiviteter, herunder fx udgifter til løn, konsulentbistand, rejser,

forplejning, indkvartering indskøb af udstyr.

- moms, der ikke kan refunderes.
- Hvis projektet gennemføres som et samarbejdsprojekt, kan der også ydes tilskud til at drive projektet, hvis disse udgifter er et resultat af selve samarbejdet. Dette kan f.eks. være udgifter til en projektkoordinator. Der kan ikke ydes tilskud til ansøgers almindelige driftsudgifter, f.eks. husleje.

Der ydes ikke støtte til:

- løbende driftsudgifter

8.2.11.3.4.6. Støttebetingelser

Det er en betingelse for tilskud til udvikling, forberedelse og gennemførelse af samarbejdsaktiviteter, at

- der er mindst to partnere.
- et transnationalt samarbejdsprojekt består af mindst to EU-lande.

En lokal aktionsgruppes udgifter til udvikling og forberedelse af samarbejdsaktiviteter skal holdes inden for det af [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ udmeldte driftsbudget.

En lokal aktionsgruppes udgifter til gennemførelse af interregionale og transnationale samarbejdsaktiviteter skal holdes inden for den af [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ udmeldte projektramme.

8.2.11.3.4.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Til at prioritere ansøgningerne vil de lokale aktionsgrupper anvende et pointsystem.

- ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) udarbejder et fælles værktøj som udgangspunkt for pointsystemet, som eksempelvis vil omfatte en række standardindikatorer hvoraf nogle er obligatoriske og andre er frivillige, der udvælges lokalt i den enkelte aktionsgruppe.
- Pointsystemet vil blive færdigudviklet lokalt som led i forberedelse af de lokale udviklingsstrategier.

8.2.11.3.4.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Op til 100 % af omkostningerne.

8.2.11.3.4.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.11.3.4.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen. Opgaverne med at verificere gennemførelsen af projekter omfatter bl.a. vurdering af, om de tilbud, der er indhentes på projektudgifter, afspejler den reelle pris på markedet, og om projektet gennemføres som foreskrevet. [Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ vil i samarbejde med NaturErhvervstyrelsen opstille entydige kontrolinstrukser for de pågældende typer af udgifter.

8.2.11.3.4.9.2. Afbødende foranstaltninger

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ har ansvaret for administrativ og fysisk kontrol.

8.2.11.3.4.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.11.3.4.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.11.3.5. M19e Støtte til drift af den lokale aktionsgruppe og animation

Underforanstaltning:

- 19.4 — Støtte til driftsomkostninger og animering

8.2.11.3.5.1. Beskrivelse af typen af operationer

Støtte til drift kan omfatte fx:

- Drift af en lokal aktionsgruppe med henblik på at gennemføre en lokal udviklingsstrategi, herunder forberede og gennemføre ansøgningsrunder, anvende udvælgelseskriterier for projekter og bistå potentielle ansøgere med henblik på udvikling af projekter og ansøgninger til fremme af strategien.
- Modtage ansøgninger om udviklingsindsatser, vurdere og indstille dem til tilskud, herunder fastsætte størrelse af tilskudsbeløb og indsende indstillingerne til central myndighed, som udfører legalitetskontrol og træffer endelige beslutning i ansøgningerne
- Sikre kapacitetsopbygning af lokale aktører med henblik på løbende at udvikle og gennemføre den lokale udviklingsstrategi og udviklingsindsatser til gavn for den lokale udvikling
- Forberede og gennemføre en ikke-diskriminerende og transparent procedure og kriterier for udvælgelse af udviklingsindsatser, der indstilles til tilskud, sikre sammenhæng med den lokale udviklingsstrategi og de indstillede udviklingsindsatser skal bidrage til at nå målene i den lokale udviklingsstrategi
- Overvåge og følge gennemførelsen af den lokale udviklingsstrategi og foretage evalueringer af den lokale udviklingsstrategi samt eventuelle revideringer heraf.

Støtte til animation kan omfatte:

- Fremme gennemførelse af den lokale udviklingsstrategi gennem udveksling af information mellem landdistriktsaktørerne, herunder kapacitetsopbygning, kompetenceudvikling og netværk samt understøtte potentielle ansøgere i at udvikle projekter og forberede ansøgninger

Retsgrundlag

Artikel 35 (1) (d) og (e) i forordning om fælles rammebestemmelser for støtte (RFO 1303/2013).

8.2.11.3.5.2. Støttetype

Støtte til drift af LAG og fremme gennemførelse af den lokale udviklingsstrategi.

8.2.11.3.5.3. Forbindelser til anden lovgivning

Ingen.

8.2.11.3.5.4. Støttemodtagere

- Lokale aktionsgrupper. Det er udelukkende godkendte danske aktionsgrupper, der kan opnå tilskud til at forberede, drive, udvikle, fremme og gennemføre den lokale udviklingsindsats i et særligt udpeget område.
- [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ med henblik på at understøtte arbejdet i de lokale aktionsgrupper, fx aflønne administrative koordinatore, der kvalitetssikrer ansøgningerne, før de indsendes til forvaltningsmyndigheden.

8.2.11.3.5.5. Støtteberettigede udgifter

Støtteberettigede driftsomkostninger er fx:

- Aktiviteter, der er nødvendige for at gennemføre en lokal udviklingsstrategi.
- Lønudgifter.
- Kommunikations- og informationsaktiviteter til fremme af gennemførelsen af den lokale udviklingsstrategi og animationsomkostninger.
- Opbygning af viden, kompetencer og netværk hos de lokale aktører som led i gennemførelse af lokale udviklingsstrategier, herunder kompetenceopbygning der forbereder de lokale aktører i at tage ansvar i udvikling og leverance af en lokal udviklingsstrategi, øger deres bevidsthed og engagement i den lokale udviklingsproces og gør dem til aktive spiller i processen.
- Aktiviteter som led i gennemførelse af lokale udviklingsstrategier, herunder analyser af området, selve udarbejdelsen af strategien, kommunikation og administration.
- Moms der ikke kan refunderes.

8.2.11.3.5.6. Støttebetingelser

En udvælgelseskomité udpeger på baggrund af fastlagte kriterier, hvilke grupperinger/netværk, der kan opnå tilskud til at gennemføre en lokal udviklingsstrategi. Indsatsen gennemføres i overensstemmelse med målene i de lokale udviklingsstrategier. Udvalgelseskomiteen indstiller således de lokale udviklingsstrategier til godkendelse, og der kan kun ydes tilskud til gennemførelse af lokale udviklingsstrategier, der er godkendt af [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~ministeren for by, bolig og landdistrikter~~.

8.2.11.3.5.7. Principper for så vidt angår fastsættelsen af udvælgelseskriterier

Ikke relevant.

8.2.11.3.5.8. (Relevante) støttebeløb og støttesatser

Op til 100 % af omkostningerne. Tilskuddet kan udbetales à conto (forskud) til dækning af udgifter til kompetenceudvikling, drift af den lokale aktionsgruppe og animation.

Tilskud til drift og animation må ikke overstige 25 % af de totale offentlige udgifter til gennemførelse af den lokale udviklingsstrategi.

8.2.11.3.5.9. Verificerbarheden og kontrollerbarheden af foranstaltningerne og/eller operationstyperne

8.2.11.3.5.9.1. Risici ved gennemførelsen af foranstaltningerne

Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen. Opgaverne med at verificere gennemførelsen af projekter omfatter bl.a. vurdering af, om de tilbud, der er indhentes på projektudgifter, afspejler den reelle pris på markedet, og om projektet gennemføres som foreskrevet. [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) [Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter](#) vil i samarbejde med NaturErhvervstyrelsen opstille entydige kontrolinstrukser for de pågældende typer af udgifter.

8.2.11.3.5.9.2. Afbødende foranstaltninger

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) [Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter](#) har ansvaret for administrativ og fysisk kontrol.

8.2.11.3.5.9.3. Samlet vurdering af foranstaltningen

Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

8.2.11.3.5.10. Metodologi for beregningen af støttebeløbet eller støttesatsen, hvor det er relevant

Ikke relevant.

8.2.11.4. Oplysninger, der er specifikke for foranstaltningen

Beskrivelse af de obligatoriske elementer af lokaludvikling styret af lokalsamfundet, hvoraf Leader-foranstaltningen er opbygget: f.eks. forberedende støtte gennemførelse af operationer under lokaludviklingsstrategien styret af lokalsamfundet forberedelse og gennemførelse af den lokale aktionsgruppes samarbejdsaktiviteter driftsomkostninger og animering som omhandlet i artikel 35, stk. 1, litra e), i forordning (EU) nr. 1303/2013

Leader-foranstaltningen vedrører forberedelsesstøtte, støtte til gennemførelse af projekter i henhold til LEADER-metoden, støtte til forberedelse og gennemførelse af LAG-samarbejde, samt støtte til drift af LAG og herunder til animation.

Beskrivelse af anvendelsen af Leaderopstartssættet nævnt i artikel 43 i forordning (EU) nr. 1305/2013 som en specifik type forberedende støtte (hvis der er gjort brug af det)

Implementeres ikke.

Hvad angår Leadersamarbejde nævnt i artikel 44 i forordning (EU) nr. 1305/2013: beskrivelse af systemet for vedvarende ansøgning om samarbejdsprojekter i tilfælde, hvor samarbejdsprojekterne ikke er blevet valgt af de lokale aktionsgrupper

Forberedelse, udvikling og gennemførelse samarbejdsprojekter er integreret i den lokale udviklingsstrategier og finansieres inden for rammerne af budgetterne udmeldt til de enkelte lokale aktionsgrupper.

For så vidt angår transnationale samarbejdsprojekter skal de tilsagnsgivende myndigheder anvende en særlig procedure, der sikrer, at Kommissionen løbende orienteres om godkendelse af projektansøgningerne.

Proceduren og tidsplanen for udvælgelsen af de lokale udviklingsstrategier

Etablering og godkendelse af lokale aktionsgrupper

Mobilisering

Det lokale partnerskab er drivkraften bag lokalstyret udvikling af de udpegede landdistrikter og fiskeriområder. Der finder forud for etableringen af en lokal aktionsgruppe en mobilisering af lokale ressourcepersoner sted, idet opstarten af der lokale udviklingsarbejde er af væsentlig betydning for det videre arbejde i den lokale aktionsgruppe. Forud for nedsættelse af en lokal aktionsgruppe skal der derudover tages stilling til en række spørgsmål vedrørende bl.a. geografisk område, lokale udfordringer og potentialer samt fondsfinansieringen.

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ vil i samarbejde med fx lokale aktører, de lokale og regionale myndigheder understøtte dette mobiliseringsarbejde gennem

oplysningskampagner, informationsmøder, kompetenceudvikling m.v.

Interessetilkendegivelse

I foråret 2014 inviterer [dåværende](#) Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter ([nu Erhvervs- og Vækstministeriet](#)) aktører i udpegede landdistrikter til at tilkendegive interesse for at blive udpeget som et lokalt partnerskab.

Det er en forudsætning

- At partnerskabet opererer inden for et nærmere afgrænset geografisk område
- At partnerskabet er lokalstyret og sammensat af repræsentanter fra de lokale offentlige og private socioøkonomiske interesser.

En lokal aktionsgruppe skal inden for rammerne af et budget og lokal udviklingsstrategi arbejde med henblik på at understøtte den lokale udvikling i et geografisk afgrænset område.

Der forventes etableret 26 lokale aktionsgrupper i de udpegede områder i løbet af 2014 og 2015.

Stiftende generalforsamling

Når et lokalt partnerskab etablerer sig som en lokal aktionsgruppe, er der en række formelle procedurer, der skal gennemføres. Partnerskabet forpligter sig til at afholde informationsmøde om LEADER-metoden og tilskudsmulighederne i forhold til det lokale udviklingsarbejde og at oprette en forening efter de almindelige foreningsprincipper med bl.a. afholdelse af en stiftende generalforsamling, valg af kandidater til bestyrelsen og afholdelse af den årlige generalforsamling.

Principperne for sammensætningen af bestyrelserne vil blive videreført fra programperiode 2007-2013, og aktionsgrupperne vil således også fremover bestå af en bred repræsentation af offentlige myndigheder, borgere, lokale organisationer, erhvervsrepræsentanter og foreninger. Almindelige borgere, lokale foreninger, sociale og økonomiske partnere vælges hvert år på demokratisk vis til den lokale aktionsgruppe.

Myndighederne udpeger deres repræsentanter i den lokale aktionsgruppe. Dette sikrer, at aktionsgruppen har tæt kontakt til området og består af motiverede lokale aktører, der kan udvikle og gennemføre projekter i overensstemmelse med de målsætninger, der er opstillet i udviklingsplanen. Samtidig sikres den mest effektive afvejning af behov, muligheder og ressourceanvendelse.

Udarbejdelse og godkendelse af lokale udviklingsstrategier

Lokale aktionsgrupper udarbejder i løbet af 2014 en lokal udviklingsstrategi og medvirker til at aktivere og realisere det lokale udviklingspotentiale – i tæt samarbejde med andre regionale og kommunale aktører og udviklingsplaner.

Den lokale udviklingsstrategi skal være gruppens vigtigste styringsredskab gennem hele programperioden. I udviklingsstrategien tager den lokale aktionsgruppe stilling til mål, indsatser og finansiering og skal sætte rammerne for aktionsgruppens projektprioriteringer.

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ stiller bistand til rådighed for de

lokale aktionsgrupper i denne forberedende fase i forbindelse med for eksempel,

- Opbygning af de nødvendige kompetencer,
- Udarbejdelse af analyser af området
- Udarbejdelse af den lokale strategi
- Administration

En lokal udviklingsstrategi skal som minimum omfatte følgende elementer:

- Afgræsning af det område og den befolkning, som strategien omfatter
- En analyse af udviklingsbehovet og potentialet i områder, herunder en analyse af områdets styrker, svagheder, muligheder og trusler
- En beskrivelse af strategien og dens mål og integrerende og innovative karakter. Der skal opstilles klare og målbare mål for output eller resultater.
- En beskrivelse af processen med at involvere lokalsamfundet i udviklingen af strategien
- En handlingsplan, der beskriver, hvordan målene omsættes til aktioner og evalueres
- En beskrivelse af strategiens forvaltnings- og kontrolordninger, der dokumenterer den lokale aktionsgruppes evne til at gennemføre strategien
- Beskrivelse af evalueringstiltag
- En finansieringsplan for strategien

Under den lokale aktionsgruppes ledelse udarbejder det lokale partnerskab en udviklingsstrategi, der indsendes til det udvælgelsesudvalg, som er oprettet af [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~.

Godkendelsesprocedurer

Udvælgelsesudvalget

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ nedsætter et udvælgelsesudvalg med repræsentation fra bl.a. de centrale, regionale og lokale myndigheder og repræsentation af landdistrikts- og fiskeriaktører og eksperter på området.

Det er udvælgelseskomiteens opgave at vurdere de indkomne udviklingsstrategier og gå i dialog med de lokale aktionsgrupper om strategierne for at opnå de bedst mulige styringsværktøjer for bestyrelsernes arbejde gennem hele programperioden.

Udvælgelsesudvalget vurderer i første omgang, om ansøgningerne opfylder de formelle krav til oprettelse af en lokal aktionsgruppe, og dernæst skal udvælgelsesudvalget rangordne ansøgninger efter den forventede opnåede merværdi for lokaludviklingen. De partnerskaber, som udvælgelsesudvalget vurderer, vil give den højeste merværdi for den lokale udvikling, vil blive indstillet til godkendelse.

Udvælgelsesudvalget vurdering af strategierne

Udvælgelsesudvalget vurderer strategierne ud fra en række på forhånd kendte kriterier, herunder:

- lokalsamfundets involvering i udarbejdelse af strategien, herunder partnerskabets bredde og repræsentativitet i forhold til sammensætningen af lokalsamfundet
- Partnerskabets kompetencer, ressourcer og færdigheder
- Partnerskabets vilje og evne til at indgå tværgående samarbejdsrelationer

- Mål og indsatsers relevans og lokale forankring
- Aktionsplanens logiske sammenhæng og kvalitet
- Aktionsplanens sammenhæng med andre udviklingsindsatser
- Partnerskabets erfaringer og kompetenceniveau, herunder kompetence til kommunikation og formidling
- Klar organisering og transparente beslutningsprocedurer i partnerskabet
- Omfanget af kritisk masse i området

Udvælgelsesudvalget indstiller de lokale udviklingsstrategier, som kan indfri kvalitetskravene til endelig godkendelse i [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~.

Begrundelse for udvælgelsen af geografiske områder for lokaludviklingsstrategiens gennemførelse, hvis befolkning falder uden for grænserne i artikel 33, stk. 6, i forordning (EU) nr. 1303/2013

[Daværende](#) ~~Ministeri~~ [umet](#) for By, Bolig og Landdistrikter ([nu Erhvervs- og Vækstministeriet](#)) har vurderet, at der er behov for at foretage en revurdering af LAG-organiseringen i lyset af de mange erfaringer, der er gjort i forrige programperiode og den aktuelle situation i landdistrikterne samt de prioriterede mål for lokalstyret udvikling (CLLD).

Der er samtidig behov for løbende at videreudvikle udmøntningen af metoden til lokalstyret udvikling, som EU gennem flere programperioder har defineret for indsatsen i forhold til den generelle udvikling i landdistrikterne.

På baggrund af erfaringerne fra den tidligere programperiode samt den løbende dialog med partnerskabet, herunder med Koordinationsudvalget for lokale aktionsgrupper, inviterede [daværende](#) ~~Ministeri~~ [umet](#) for By, Bolig og Landdistrikter i foråret 2014 aktører i udpegede landdistrikter til at tilkendegive interesse for at blive udpeget som et lokalt partnerskab, hvilket gav anledning til over 100 høringsvar. På den baggrund og efterfølgende dialoge med relevante lokale aktører, blev der i april 2014 offentliggjort en revideret og endelig udpegning for programperioden 2014-2020 omfattende 56 kommuner og småøerne efter følgende model:

Der er udpeget 56 kommuner og småøerne, hvor der kan etableres lokale aktionsgrupper. Kortet nedenfor viser de udpegede kommuner og småøer.

Afgrænsningen af landdistrikterne bygger på en by-land dimension og en center-periferi dimension – på baggrund af situationen i landdistrikterne afspejles problemstillingen om faldende antal beskæftigede i landdistrikterne.

På den baggrund ligger følgende model til grund for områdeudpegningen:

- Mere end 45 pct. af borgerne i en kommune bor i landdistrikter eller byer med færre end 3.000 indbyggere.
- Den typiske borger (medianborgeren) bor mere end 30 minutter (køretid i bil) fra nærmeste større byområde.
- Mere end 30 pct. af borgerne i en kommune bor i landdistrikter eller byer med færre end 3.000

indbyggere, og kommunen har oplevet tilbagegang i antallet af beskæftigede på arbejdspladser i kommunen på mindst 10 % i perioden 2009-2013

Der er taget udgangspunkt i kommunegrænser, fordi det anses for mest effektivt. Både administrativt og statistisk, men også i forhold til samarbejde med kommuner og borgernes tilhørsforhold.

På den baggrund udpeges følgende kommuner og småøer som

LAG-område for programperioden 2014-2020: Læsø, Lolland, Samsø, Langeland, Bornholm, Tønder, Morsø, Lemvig, Struer, Guldborgsund, Frederikshavn, Kalundborg, Ærø, Vordingborg, Thisted, Skive, Odsherred, Hjørring, Vesthimmerlands, Assens, Aabenraa, Sønderborg, Ringkøbing-Skjern, Norddjurs, Mariagerfjord, Svendborg, Faaborg-Midtfyn, Jammerbugt, Nordfyns, Faxe, Slagelse, Stevns, Varde, Halsnæs, Gribskov, Sorø, Rebild, Holstebro, Næstved, Vejen, Billund, Hedensted, Lejre, Fanø, Syddjurs, Viborg, Favrskov, Holbæk, Middelfart, Haderslev, Odder, Nyborg, Brønderslev, Randers, Kerteminde og Ikast-Brande.

De 9 kommuner som ikke videreføres som LAG-kommuner: Esbjerg, Fredericia, Herning, Horsens, Ishøj, Ringsted, Silkeborg, Tårnby og Vejle.

Nye LAG-kommuner set i forhold til tidligere programperiode: Lejre Kommune og Gribskov Kommune.

Udpegningen dækker 77 % af Danmarks areal og over 60 % af befolkningen.

I de udpegede områder kan der i overensstemmelse med bottom up-principperne i LEADER-metoden etableres lokale aktionsgrupper. Aktionsgrupper skal etableres i sammenhængende geografiske områder med et indbyggertal på mellem 10.000-150.000 indbyggere.

Sammenslutningen af Danske Småøer har overfor [dæværende](#) Ministeriumet for By, Bolig og Landdistrikter tilkendegivet, at man gerne ser videreførelse af en særlig aktionsgruppe for de 27 småøer, som til sammen har knap 4.700 indbyggere.

Udvikling Nordvestsjælland har overfor [dæværende](#) Ministeriumet for By, Bolig og Landdistrikter tilkendegivet, at man gerne vil videreføre aktionsgruppen fra programperioden 2007-2013, som har over 200.000 indbyggere. Der tilføjes en ny kommune – Lejre Kommune.

Kalundborg Kommune: 48.294 indbyggere

Holbæk Kommune: 69.263 indbyggere

Lejre Kommune: 26.901 indbyggere

Odsherred Kommune: 32.452 indbyggere

Sorø Kommune: 29.288 indbyggere

I alt: 206.198 indbyggere

Aktører i nabokommunerne Næstved, Faxe og Vordingborg kommuner overvejer at etablere en fælles lokal aktionsgruppe. Aktionsgruppen vil have ca. 162.000 indbyggere.

Næstved Kommune: 81.163 indbyggere

Faxe Kommune: 35.123 indbyggere

Vordingborg Kommune: 45.465 indbyggere

I alt: 161.751 indbyggere

I forrige programperiode blev der etableret en lokal aktionsgruppe, der dækkede Hjørring kommune og Frederikshavn Kommune. Dette samarbejde forventes videreført og forventes udvidet med et område, der dækker Brønderslev kommune. Aktionsgruppen vil have ca. 162.000 indbyggere:

Hjørring Kommune: 65.767 indbyggere

Frederikshavn Kommune: 60.775 indbyggere

Brønderslev Kommune: 35.600 indbyggere

i alt: 162.142 indbyggere

Områdeudpegningen forventes som konsekvens heraf at omfatte aktionsgrupper, der afviger fra de generelle regler om indbyggertal. De aktionsgrupper, der forventes at afvige mest fra kravet om indbyggerantal, er eksisterende LAG-strukturer (Småøerne og Udvikling Nordvestsjælland).

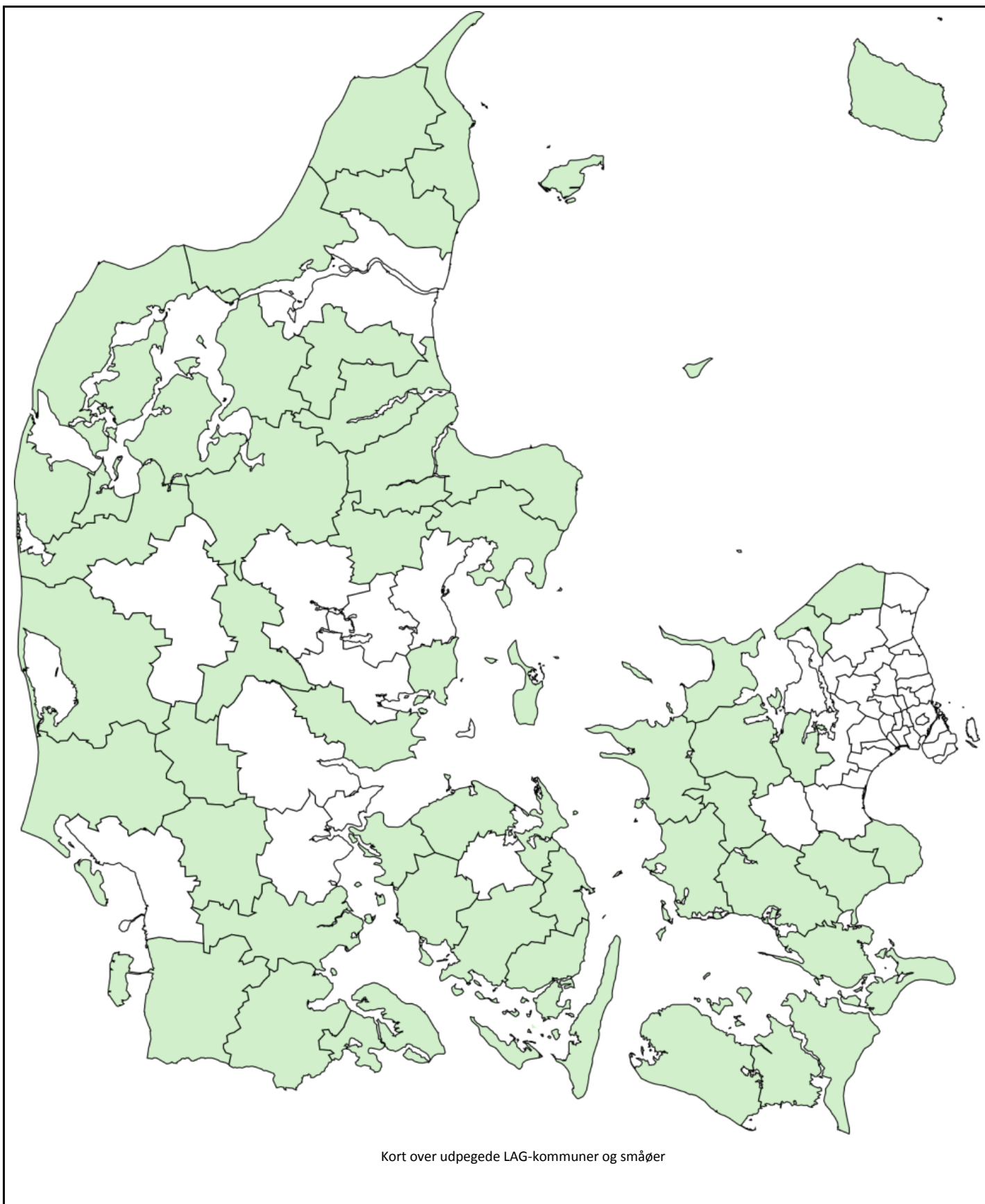
Det anses ikke for hensigtsmæssigt at bryde med den særlige struktur for småøerne, som gennem LEADER-programmerne, og senest länddistriktsprogrammet har opbygget en stærk og velfungerende LAG-organisation, som i øvrigt omfatter samme øer som Sømmenslutningen af Danske Småøer.

For så vidt angår Nordvestsjælland har LAG'en ligeledes lang erfaring gennem LAG-arbejdet og ønsket at fortsætte dette arbejde. Dette taget i betragtning, samt de geografiske forhold med afgrænsning mod Isefjorden mod nordøst, findes det mest hensigtsmæssigt at opretholde den eksisterende struktur.

Tildeling af budget til lokale aktionsgrupper

Tildeling af budget til de enkelte aktionsgrupper vil ske på basis af en fordelingsnøgle, hvor 65 % af midlerne fordeles ligeligt mellem de udpegede LAG-kommuner. Småøerne svarer i denne sammenhæng til to kommuner.

De resterende 35 % af midlerne fordeles på de udpegede kommuner, der har oplevet en negativ befolkningsudvikling i perioden 2008-2013, som opfyldes af småøerne og følgende kommuner: Læsø, Lolland, Samsø, Langeland, Bornholm, Lemvig, Tønder, Struer, Morsø, Ærø, Guldborgsund, Frederikshavn, Skive, Thisted, Vordingborg, Kalundborg, Hjørring, Assens, Ringkøbing-Skjern, Sønderborg, Vesthimmerlands, Aabenraa, Odsherred, Svendborg, Norddjurs, Faaborg-Midtfyn, Jammerbugt, Nordfyns, Mariagerfjord, Nyborg, Haderslev, Faxe, Slagelse, Halsnæs, Varde og Stevns kommuner.

Kort over udpegede LAG-kommuner og småøer

Koordinering med de andre ESI-fonde vedrørende lokaludvikling styret af lokalsamfundet, herunder en mulig løsning anvendt for så vidt angår brugen af løsningsmodellen med en ledende fond, og en given global komplementaritet mellem ESI-fondene i finansieringen af den forberedende støtte

Multifondsaspektet

Områder, der udpeges som under EAFRD med henblik på etablering af LEADER-grupper kan operere i overensstemmelse med bestemmelserne om multifond. Dette indebærer, at der i det samme geografiske område kan ydes tilskud fra flere fonde, forudsat der foreligger en sammenhængende strategi for området. Denne mulighed forventes for EAFRD og EHF. Det vil være op til en lokal beslutning om, de skal være integreret LAG og FLAG, eller de skal fungere som adskilte enheder.

Modellen giver på den måde mulighed for, at for eksempel de stærke fiskeriområder kan operere som selvstændige FLAG, som det kendes fra programperioden 2007-13, mens det i mindre afgrænsede fiskeriområder vil være muligt at integrere indsatsen på forskellige måder for at opnå den nødvendige kritiske masse.

Dette vil også forenkle administrationen blandt andet ved at kunne anvende lead-fond princippet i den lokale forvaltning.

Anvendelse af "lead-fond"

Landdistriktsfonden kan udpeges som "lead-fonden", hvilket betyder, at landdistriktsfonden dækker samtlige udgifter til drift og animation med et beløb, der svarer til op til 25% af de totale offentlige udgifter til lokale aktionsgrupper i landdistrikter og fiskeriområder.

I forbindelse med udarbejdelse af de lokale udviklingsstrategier, beslutter den enkelte lokale aktionsgruppe, om de vil gøre brug af en "lead-fond".

Mulighed eller ej for at udbetale forskud

Udbetaling af tilskud til aktionsgruppernes mobilisering og etablering, forberedelse af lokale udviklingsstrategier, aktionsgruppernes løbende drift og til animation gennemføres efter samme principper som i programmerne for perioden 2007-2013, hvilket indebærer, at udbetaling kan foregå som

- Forskudsudbetaling (acontoudbetaling), eller
- Efter dokumenterede afholdte og betalte udgifter

I henhold til artikel 63 (2) i EMFF forordningen, artikel 63 (2) og EAFRD-forordningen artikel 42 (2) kan forskud til drift og animation maksimalt udgøre 50 % af tilskudsbeløbet afsat til formålet.

Forskudsudbetalingen vil ske på baggrund af en årlig anmodning om acontoudbetaling, der opdeles med fx halvårslige acontobeløb, der maksimalt kan udgøre 50 % af aktionsgruppens årlige tilsagn til drift og animation.

Hvert år indsender aktionsgruppen dokumentation for de afholdte udgifter til udbetalingsmyndigheden.

Forskellen mellem acontoudbetalingen og det faktisk afholdte udgifter vil blive modregnet i det kommende kalenderårs forskudsudbetaling.

Definition af de opgaver, der varetages af forvaltningsmyndigheden, betalingsorganet og de lokale aktionsgrupper under Leader, navnlig hvad angår ikke-diskriminerende og gennemsigtige udvælgelsesprocedurer og objektive kriterier for udvælgelsen af operationer omhandlet i artikel 34, stk. 3, litra b), i forordning (EU) nr. 1303/2013

Roller og opgavefordeling mellem (F)LAG og myndighedsfunktioner

Opgavefordeling

Opgavefordelingen mellem den lokale aktionsgruppe og myndighederne bygger på respekt for LEADER-princippet om en lokalstyret tilgang til udviklingen, hvilket vil sige "bottom-up"-princippet om lokal indflydelse på de strategiske og økonomiske beslutninger og prioriteringer om tilskud til lokale udviklingsprojekter.

LAG-indsatsen forvaltes på 3 niveauer.

LAG-niveau

(F)LAG'ens bestyrelse sammensættes af lokale aktører inden for fire hovedkategorier; lokale foreninger, lokale borgere, lokale og regionale myndigheder og lokale virksomheder eller virksomhedsorganisationer. Principperne for sammensætningen af bestyrelserne aktionsgrupper vil blive videreført fra programperiode 2007-2013. Borgere, lokale foreninger, sociale og økonomiske partnere vælges på demokratisk vis til den lokale aktionsgruppe. Myndighederne udpeger deres repræsentanter til den lokale aktionsgruppe. Dette sikrer, at aktionsgruppen er forankret i lokalområdet og består af motiverede lokale aktører, der arbejder for at udvikle og gennemføre projekter i overensstemmelse med de målsætninger, der er opstillet i den lokale udviklingsstrategi. Derved sikres den mest effektive afvejning af behov, muligheder og ressourceanvendelse.

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ godkender, at de nye lokale aktionsgrupper er oprettet i overensstemmelse med de almindeligt gældende foreningsprincipper, herunder har vedtaget vedtægter, der sætter rammen for foreningens virke og krav i øvrigt.

For at LAG'en kan operere og gennemføre sine opgaver, skal (F)LAG-bestyrelsen udarbejde og gennemføre en strategi gennem inddragelse af relevante lokale parter og interessenter. Som led heri har LAG'ens bestyrelse ansvaret for en række opgaver, herunder:

- opbygge kompetencer i LAG-bestyrelsen og sekretariatet, animere projektholdere, prioritere og anbefale projekter til tilskud, etablere netværk og samarbejdsstrukturer til gavn for implementeringen af strategien samt sørge for en effektiv drift af LAG'en. Bestyrelsens arbejde understøttes af en koordinatorklynge.
- Udarbejde ikke-diskriminerende og transparente udvælgelsesprocedurer og objektive kriterier for projekterudvælgelse.

- sikre koordination og sammenhæng mellem den lokale udviklingsstrategi og de valgte indsatser og projekter. Det forudsættes, at bestyrelsen kan dokumentere sine indstillinger om tilskud med henvisning til relevante mål i strategien. Sammenhængen til andre lokale strategier sikres gennem godkendelsesproceduren for strategien samt de lokale myndigheders repræsentation i aktionsgruppens bestyrelse.
- fremme netværk og samarbejde på tværs af sektorer med henblik på at initiere innovative lokale projekter, blandt andet gennem information og kommunikation
- indkalde projektansøgninger i ansøgningsrunder.
- modtage og vurdere om projektansøgning er i overensstemmelse med udvælgelseskriterier og den lokale udviklingsstrategi
- indstille projektansøgninger til tilskud, herunder indstille en tilskudssats.
- overvåge gennemførelsen af strategien. Indsatsen overvåges løbende, og der afrapporteres årligt til myndigheden ([Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~) bl.a. ved anvendelse af et sætligt evalueringsværktøj. Endvidere rapporteres til LAG-foreningens medlemmer gennem den årlige generalforsamling.

Koordinator

Målet med at ansætte faglige koordinatore og administrative koordinatore er at styrke bestyrelserne og LAG-sekretariaternes kompetencer og tværfaglighed, så der opnås et højt kompetenceniveau i de enkelte (F)LAG'er, hvilket også kan bidrage til en mere ensartet og professionel sekretariatsbetjening.

Faglige koordinatore har følgende opgaver:

- Administration, dvs. administrative opgaver samt styring af den daglige drift, herunder LAG'ens økonomi, rapportering, monitoring og evaluering samt rapportering m.v.
- Animation, hvilket vil sige opgaver, der skal animere til gode projekter og fremme gennemførelsen af strategien gennem opsøgende og rådgivende arbejde i forhold til potentielle ansøgere, og som initiativtager til etablering af netværk og tværgående samarbejder på tværs af interesser, sektorer og geografiske område.

Administrative koordinatore har følgende opgaver:

- Administrative koordinatore skal, efter at LAG-bestyrelserne har indstillet projektansøgninger til tilskud, kvalitetssikre ansøgningerne forud for legalitetskontrollen i [Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~.

Forrige programperiode har været præget af lange sagsbehandlingstider for projektansøgningerne hos de centrale myndigheder. En væsentlig årsag hertil er, at der som led i sagsbehandlingen har været behov for at anmode ansøgerne om fremsende supplerende redegørelser, dokumenter, at rette fejl m.v. Dette har gjort processen lang og har bevirket, at tiden fra indstilling til tilskud til modtagelse af tilsagn om tilskud har været lang. Og samme problemer har præget sagsbehandlingen af udbetalingsansøgningerne.

For at nedbringe sagsbehandlingstiderne ansættes administrative koordinatore i de lokale aktionsgrupper for at styrke fagligheden og gøre kontakten mellem ansøger og lokale aktionsgrupper og kontakten mellem de lokale aktionsgrupper og de centrale myndigheder enstrenget. Der er tale om koordinatore, der på den ene side har til formål at kvalitetssikre de ansøgninger, som aktionsgruppen har indstillet til tilskud, inden ansøgningerne videresendes til legalitetskontrol hos de centrale myndigheder. På den anden side vil de

administrative koordinatører være kontaktleddet til de centrale myndigheder, når det gælder spørgsmål om ansøgningerne, information om status, afklaring af ny regler og praksis i forhold til sagsbehandlingen af ansøgningerne m.v. Målet er at forbedre dialogen og informationsniveauet for aktionsgrupperne, ansøgerne og potentielle ansøgere og at yde en bedre rådgivning. Tilsammen forventes de administrative koordinatører at kunne medvirke til en hurtigere sagsbehandling af ansøgningerne og en bedre betjening af ansøgerne.

De administrative og faglige koordinatører finansieres inden for LAG'ernes udmeldte driftsrammer.

Myndigheder

Myndighedsfunktionen for implementering af (F)LAG er henlagt til [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~.

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ er ansvarlig for tilrettelæggelsen og administrationen af politikken for tilskud til LAG'erne. [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ har således som forvaltningsmyndighed det forvaltningsmæssige ansvar og ministeransvaret samt ansvaret for policy og bekendtgørelsesarbejde, som definerer den administrative praksis. Desuden er [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ klagemyndighed.

NaturErhvervstyrelsen

NaturErhvervstyrelsen delegerer ~~der~~ pr. 1. januar 2015 alle sine opgaver som udbetalingsorgan til ~~daværende~~ [Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter](#) (~~nu Erhvervs- og Vækstministeriet~~), bortset fra opgaven med at hjemtage EU finansieringen. [Miljø- og Fødevareministeriet](#) (NaturErhvervstyrelsen) ~~vil~~ ~~skulle~~ ~~fører~~ tilsyn med [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~.

Den nærmere opgavefordeling fremgår af administrations- og driftsaftaler mellem [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ og [Miljø- og Fødevareministeriet](#).

Beskrivelse af planlagte koordineringsmekanismer og komplementariteter, der er sikret med støttede operationer under andre foranstaltninger til udvikling af landdistrikterne, navnlig hvad angår: investeringer i ikkelandbrugsmæssige aktiviteter og støtte til virksomheds-etablering under artikel 19 i forordning (EU) nr. 1305/2013 investeringer under artikel 20 i forordning (EU) nr. 1305/2013 og samarbejdstilgange under artikel 35 i forordning (EU) nr. 1305/2013, navnlig offentlig-private partnerskabers gennemførelse af lokale udviklingsstrategier

I forbindelse med lokalstyret udvikling sikres det på følgende måde, at der er sammenhæng mellem indsatser vedrørende erhvervsudvikling, som modtager støtte i medfør af landdistriktsforordningens artikel 19, de indsatser vedrørende basale servicefaciliteter og landsbyfornyelse i landdistrikterne, som modtager støtte i medfør af landdistriktsforordningens artikel 20 begge typer indsatser gennemføres alene under de lokale udviklingsstrategier under fokusområde 6B) og de samarbejdsprojekter, som modtager støtte i medfør af landdistriktsforordningens artikel 35 (indsatserne gennemføres under de lokale udviklingsstrategier under fokusområde 6B, under ordningen for erhvervsudvikling under fokusområde 2A eller under ordningen for samarbejde om bæredygtig produktion af biomasse under fokusområde 5C).

Der vurderes at være ringe risiko for overlap mellem de tre foranstaltninger, idet den danske udmøntning

af støtte i medfør af artikel 20 vedrørende fremme af basale servicefaciliteter især vil blive målrettet almenyttige projekter (landsbyfornyelse og øget udbud af servicefaciliteter), mens støtte i medfør af art. 19 og art. 35 vil blive målrettet erhvervsudvikling og samarbejdsprojekter mellem flere aktører med henblik på at styrke erhvervsudviklingen i landdistrikterne (6B), erhvervsudviklingen i landbrugssektoren (2A) eller lettere levering eller brug af nonfoodråmaterialer med henblik på bioøkonomi (5C). Støtten forvaltes af, NaturErhvervstyrelsen og [Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~. Hvis der registreres finansiering til nært beslægtede aktiviteter under de artiklerne, foretages krydskontrol og afklaring af sammenhængen i indsatserne.

[Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikte~~ er eneste myndighed, som administrerer tilskud via lokale aktionsgrupper og eneste myndighed, der meddeler tilsagn om forberedelsestilskud til etablering af lokale aktionsgrupper og udvikling og gennemførelse af lokale udviklingsstrategier, der er godkendt af [Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~.

8.2.11.5. Andre vigtige bemærkninger, der er relevante for at forstå og gennemføre foranstaltningen

Outputindikatorer:

- Antal lokale udviklingsstrategier
- Befolkningsantal i udpegede LAG-områder
- Driftsudgifter og udgifter til kapacitetsopbygning, information og kommunikation
- Offentlige udgifter til drift og netværksaktiviteter
- Offentlige udgifter til at fremme gennemførelse af den lokale udviklingsstrategi (animation)
- Antal transnationale samarbejdsprojekter
- Offentlige udgifter til transnationale samarbejdsprojekter

9. EVALUERINGSPLAN

9.1. Mål og formål

En erklæring om målet og formålet med evalueringsplanen baseret på sikrelse af, at der har været tilstrækkelige og passende evalueringsaktiviteter, navnlig for at få oplysninger, der er nødvendige for at styre programmet, for de årlige gennemførelsesrapporter i 2017 og 2019 og for den efterfølgende evalueringsrapport og for at sikre, at de data, der er nødvendige for evaluering af programmerne for udvikling af landdistrikterne, er tilgængelige.

Formålet med evalueringsplanen er at sikre, at der foretages fyldestgørende og relevante evalueringsaktiviteter samt at tilstrækkelige og relevante ressourcer er tilgængelige, særligt med henblik på:

- At tilvejebringe den nødvendige information til styring af programmet samt til at føde ind i den udvidede årsrapport i 2017
- At tilvejebringe den nødvendige information for at påvise foreløbig fremgang i forhold til målsætninger samt til at føde ind i den udvidede årsrapport i 2019
- At sikre, at de nødvendige data er disponible i rette tid og i rette format til evaluering
- At sikre, at visse minimumskrav til konsistent evaluering opfyldes af alle landdistriktsprogrammer i 2017 og 2019 med henblik på at samle aggregerede data på tværs af EU inden for nøgleområder

Evalueringsplanen vil således opstille en række overvejelser og hensyn, der ved opfyldelse sikrer, at disse mål opnås. Evalueringsplanen har imidlertid ikke til hensigt at være et forvaltningsværktøj, der detaljeret beskriver al evalueringsaktivitet som NaturErhvervstyrelsen som forvaltningsmyndighed påtager sig.

Kommissionen og medlemslandene etablerer i samarbejde en fælles overvågnings- og evalueringsramme (CMEF) med henblik på at måle resultaterne af den fælles landbrugspolitik. Den skal omfatte alle foranstaltninger under den fælles landbrugspolitik.

Hensigten er at måle landdistriktsprogrammets fremskridt, effektivitet og gennemslagskraft i forhold til de opstillede programmål og målsætninger for de enkelte støtteordninger ved hjælp af en række nationalt og EU-fastsatte indikatorer.

For at facilitere denne proces har EU via CMEF etableret fem typer af indikatorer, der følger programmeringslogikken, jf. figur 26 (beskrivelse af indikatorerne følger nedenfor).

Baseline-indikatorer anvendes til at beskrive udgangssituationen for programmet, jf. programmets kapitel 3. Der er to typer baseline-indikatorer. *Objective related baseline indicators* er indikatorer, der relaterer til programmets overordnede målsætninger. *Context related baseline indicators* beskriver andre relevante udviklinger, der kan have indflydelse på programmets virkning. I ovenstående figur indgår baseline-indikatorerne i arbejdet med fastlæggelsen af de specifikke behov.

Outputindikatorer måler på de direkte aktiviteter, der gennemføres i forbindelse med programmet. Det er indikatorer, der måles i fysiske eller monetære enheder.

Resultatindikatorer måler på den direkte effekt af programindsatsen.

Effektindikatorer relaterer til virkningerne af programmet ud over de direkte effekter af indsatsen. Her indregnes også de afledte effekter af programindsatsen, mens udvikling, der ikke kan relateres til programindsatsen, fratrækkes.

Indikatorerne anvendes i forbindelse med evaluering af programmet. Programmet skal i sin helhed vurderes i forhold til disse fælles effektindikatorer, og i de tilfælde, hvor det er relevant, suppleres med nationale indikatorer for indsatsen under programmet. Generelt skal effektindikatorerne opgøres i totale talstørrelser for at gøre effekterne målbare og for at estimere omkostningseffektiviteten.

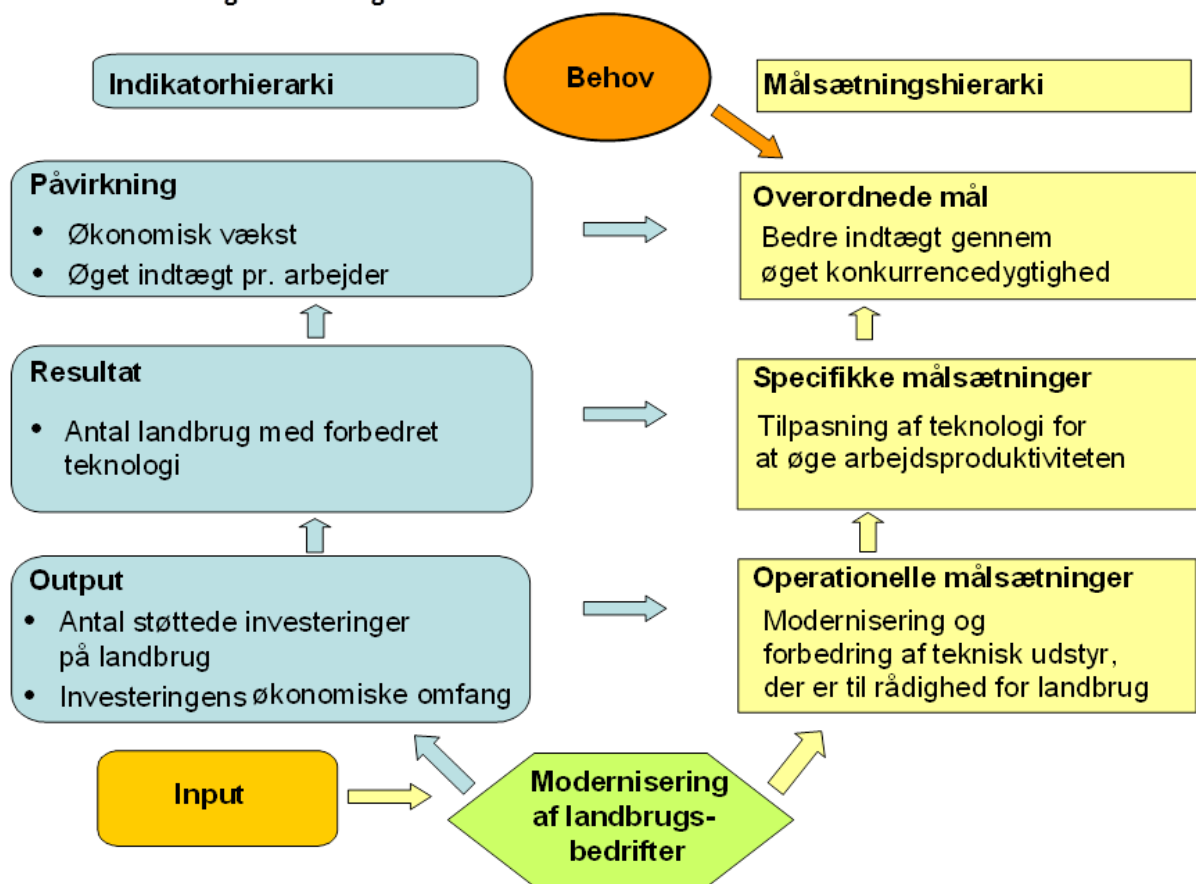
Jf. art. 69 i forordning 1305/2013/EU opstilles der en liste af fælles indikatorer vedrørende udgangssituationen og den økonomiske gennemførelse, outputtet, resultaterne og virkningen af programmet.

Jf. art. 110 i forordning 1306/2013/EU skal den fælles overvågnings- og evalueringsramme måle indvirkningen af de samlede foranstaltninger i den fælles landbrugspolitik i forhold til følgende målsætninger:

1. Holdbar fødevarereproduktion, med fokus på landbrugsindkomst, landbrugsproduktivitet og pristabilitet
2. Bæredygtig forvaltning af naturressourcer og klimatiltag, med fokus på drivhusgasemissioner, biodiversitet, jordbund og vand
3. Balanceret områdeudvikling, med fokus på beskæftigelse i landområder, vækst og fattigdom i landområder

Den danske forvaltningsmyndighed leverer de oplysninger til Kommissionen, der er nødvendige for at kunne overvåge og evaluere de samlede foranstaltninger i den fælles landbrugspolitik. Til brug herfor er der fastlagt en række fælles effektindikatorer, se afsnittet herom kapitel 5 og 11.

Figur 26: Indikatorer og målsætningshierarki

Figur 26: Indikatorer og målsætningshierarki

9.2. Forvaltning og koordinering

Kort beskrivelse af overvågnings- og evalueringsordningerne for programmer for udvikling af landdistrikterne, der identificerer de vigtigste organer, der er involveret, og deres ansvar. Forklaring af, hvordan evalueringsaktiviteter er forbundet med gennemførelsen af programmet for udvikling af landdistrikterne hvad indholdet og tidsplanen angår.

Den primære monitorerings- og evalueringsindsats i henhold til landdistriktsprogrammet ligger i NaturErhvervstyrelsen, hvor Center for Landbrug og Center for Erhverv tilsammen dels har ansvaret for udbetalinger af støtte og dels ansvaret for den løbende evaluering af de givne projekter. Center for IT vil endvidere skulle bidrage til dataindsamling og databehandling i et endnu ikke kendt omfang afhængigt af fremtidig datastruktur og datasystemer. NaturErhvervstyrelsens afdeling for Intern Revision foretager revisionsmæssig evaluering af ordningerne som led i sine normale opgaver.

I forbindelse med evalueringsindsatsen inddrages desuden universiteter og forskningsinstitutioner, der bidrager med vidensgrundlag til NaturErhvervstyrelsen i forbindelse med evalueringsindsatsen.

Som en yderligere overvågningsforanstaltning nedsættes der i henhold til artikel 47 i forordning

1303/2013/EU om fælles rammebestemmelser for støtte et overvågningsudvalg. Udvalget overvåger sammen med forvaltningsmyndigheden, at landdistriktsprogrammet gennemføres effektivt. Se mere om udvalget under afsnit 15.1.

9.3. Evalueringsemner og -aktiviteter

Vejledende beskrivelse af forventede evalueringsemner og -aktiviteter, herunder, men ikke begrænset til opfyldelse af EU-krav. Det bør omfatte aktiviteter, der er nødvendige for at evaluere bidraget fra hver prioritet af programmer til udvikling af landdistrikterne til mål, vurdering af resultater og effektindikatorværdier, analyse af nettoeffekter, tematiske emner (herunder delprogrammer, tværgående emner, det nationale landdistriktsnetværk og lokaludviklingsstrategiernes bidrag). Planlagt støtte til evaluering på lokal aktionsgruppe-niveau. Programspecifikke elementer såsom det arbejde, der skal til for at udvikle metodologier eller håndtere specifikke politikområder.

Som led i overvågnings- og evalueringsrammen for den fælles landbrugspolitik skal virkningen af politikkerne følges set i forhold til mål, resultater og output fra de forskellige instrumenter og foranstaltninger i det danske landdistriktsprogram. Til dette formål er der fastlagt et fælles sæt af 16 overordnede effektindikatorer for virkningerne på tværs af de to søjler, hvoraf især 13 er relevante for Danmarks Landdistriktsprogram, samt særskilte resultat og output indikatorer for hver af de to søjler. Effektindikatorerne er fastlagt af Kommissionen og datakilder og definitioner af disse er relaterede til de 45 kontekstindikatorer, som også er definerede af Kommissionen.

Ud over kommissionens foruddefinerede indikatorer har Danmark fastsat nationale indikatorer og effektmål, som kan bruges til national effektvurdering af den førte landdistriktspolitik. Nationale indikatorer og effektmål er dynamiske og kan ændres igennem projektperioden. De nationale indikatorer træder ikke i stedet for de fælles europæiske effektindikatorer, men kan bruges som supplement.

Forvaltningsmyndigheden for landdistriktsprogrammet har ansvaret for at organisere evalueringen af programmet. Det påhviler evaluatoren, at foretage et velbegrunderet valg af de effektindikatorer, der er relevante i forbindelse med evaluering af landdistriktsprogrammet. Kommissionen stiller adgang til data for effektindikatorerne til rådighed.

Evaluering på LAG niveau

De lokale aktionsgrupper evaluerer løbende sine aktiviteter gennem årlige indberetninger til landdistriktsnetværkets nationale netværksenhed (Netværkscentret). Netværksenheden bidrager til den løbende evaluering af programmets implementering i Overvågningsudvalget, samt gennem bidrag til de årlige indberetninger til Kommissionen, og kan på den måde inddrage oplysninger og erfaringer fra LEADER-gruppernes arbejde og resultater.

LEADER-gruppernes udviklingsstrategier fungerer som et effektivt styringsværktøj for LEADER-gruppernes ansvarlige ledelse (bestyrelserne). Bestyrelserne skal derfor gennem hele programperioden have mulighed for at justere deres udviklingsstrategi med henblik på at sikre en optimal implementering af strategierne og opnå konkrete resultater og opfyldelse af effektmål.

Der udvikles derfor et enkelt selv-evalueringsværktøj, som LEADER-gruppen får stillet til rådighed og kan anvende til vurdering af deres strategiske arbejde og resultater.

Resultatet af selvevalueringen vil også kunne finde anvendelse som led i den årlige indberetning til de ansvarlige myndigheder.

Bestyrelserne foretager endvidere en vurdering af de enkelte ansøgninger i forbindelse med indstilling af projekter til tilskud. Disse erfaringer opsamles kun på lokalt LAG-niveau og indgår som vidensgrundlag for LAG'ernes selvevaluering og som information til LAG'ernes medlemmer.

Merværdien af LEADER

Selv-evalueringen skal både omfatte resultaterne af de støttede projekter, men også proces og organisering, der kan dokumentere merværdien af LEADER. Det kan for eksempel være evnen til at få etableret netværk, der kan styrke deltagelsen og den lokale indlejring af de støttede projekter.

Målopfyldelse og resultaterne af de enkelte projekter opsamles og evalueres løbende gennem generering af rapporter i det nationale sagsbehandlersystem. Det forudsættes, at der kan genereres rapporter på LAG-niveau og nationalt niveau, der bygger på data på projektniveau fra ansøgningskema og slutrapport, det vil sige når projektet er færdigt og tilskuddet er udbetalt.

Disse data vil således blive distribueret til de enkelte LAG'er og indgå i LAG'ernes løbende selv-evaluering. Den samlede rapportering på nationalt niveau, der omfatter alle LAG-områderne, vil indgå som datagrundlag for evalueringen på programniveau

Evaluering på programniveau

Alle tilskudsordninger i landdistriktsprogrammet indgår i den løbende evaluering af programmet samt i ex ante evalueringen, midtvejsevalueringen og ex post evalueringen af programmet i henhold til Kommissionens krav. Den løbende evaluering sker gennem årlige indberetninger til Kommissionen.

Derudover vil forvaltningsmyndigheden beslutte, om der skal gennemføres selvstændige evalueringer om særskilte temaer eller problemstillinger. Det kan f.eks. være evaluering i et geografisk område, hvor der er identificeret særlige udfordringer eller særligt gode resultater, eller en evaluering, der specifikt ser på hvilke projekttyper, der skaber flest arbejdspladser.

Opfølgning i de årlige gennemførelsesrapporter

Hver årlig gennemførelsesrapport (Statusrapport til Kommissionen vedr. gennemførelses af det danske LDP) vil indeholde et kapitel med detaljer om implementeringen af evalueringsplanen. Dette kapitel vil dels indeholde et afsnit om de evalueringsaktiviteter, der er gennemført i forbindelse med udarbejdelsen af gennemførelsesrapporten (f.eks. undersøgelser, rapporter og analyser), herunder afvigelser fra planlagte aktiviteter, dels et fremadskuende afsnit, der beskriver de aktiviteter, der vil blive gennemført i det følgende år med henblik på at nå de i evalueringsplanen oplistede milepæle. Sådanne aktiviteter kan relatere sig til metodologi og tilgange, delmål, detaljerede tidsplaner, kontraktindgåelse etc.

For de år, hvor der ikke foreligger en forudgående gennemførelsesrapport (2014, 2015 og 2016) vil de fremadrettede planer for evalueringsaktiviteterne blive udarbejdet af NaturErhvervstyrelsen under

inddragelse af overvågningsudvalget.

Denne to-trinstilgang har til hensigt at sikre fyldestgørende og tilstrækkelig tilvejebringelse af evalueringsaktiviteter samtidig med, at der sikres en fleksibilitet i planlægningen og mulighed for tilpasning til skiftende omstændigheder, uden at der nødvendigvis er behov for at ændre i landdistriktsprogrammet. De årlige evalueringer vil således have til hensigt at styre evalueringsprocessen gennem den samlede programcyklus og kan blive modificeret i henhold hertil.

NaturErhvervstyrelsen vil, efter opfordring fra medlemmer i Overvågningsudvalget, forsøge at inddrage nogle kvalitative aspekter og indikatorer frem for blot de kvantitative, der er lagt op til under de obligatoriske krav fra Kommissionens side. Dette kunne være i form af tilføjelse af nationale indikatorer eller andre supplerende indikatorer udover Kommissionens faste indikatorer. Ligeledes vil vi arbejde hen mod større fokus på sagsbehandlingstiderne, der vil være med til hurtigere at opnå og synliggøre ordningernes effekter.

9.4. Data og oplysninger

Kort beskrivelse af systemet til registrering, vedligeholdelse, forvaltning og rapportering af statistiske oplysninger om gennemførelsen af programmer for udvikling af landdistrikterne og afgivelse af overvågningsdata for evaluering. Identifikation af datakilder, der skal anvendes, datamangler, potentielle institutionelle spørgsmål knyttet til afgivelse af data og foreslåede løsninger. Dette afsnit viser, at passende dataforvaltningssystemer vil være operationelle rettidigt.

Ordningerne under landdistriktsprogrammet administreres i tilskudsadministrationssystemerne BTAS (Basis Tilskuds Administrations System, projektstøtteordninger) og MVJ-TAS (Miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger Tilskuds Administrations System, arealbaserede støtteordninger). Anvendelsen af disse tilskudsadministrationssystemer giver en effektiv og præcis dataadministration.

BTAS anvendes af NaturErhvervstyrelsen til tilskudsadministration for alle projekt- og investeringsordninger. For hver enkelt støtteordning kan der være opsat én eller flere systemordninger i BTAS (afhængigt af antal anvendte artikler i landdistriktsforordningen og antal støttemuligheder for ordningen). Til hver systemordning i BTAS er der knyttet Output- og Resultatindikatorkemaer for hver enkelt artikel, der anvendes. For hver tilskudssag udfyldes de oplysninger, der er relevante for Output- og Resultatindikator-skemaerne, for den pågældende artikel.

Følgende er gennemført for, at standardsystemet BTAS kan håndtere de opstillede krav til kontrol i forordning 1306/13:

- **Finansieringskilder:** Der er udviklet et modul for at kunne angive alle former for finansieringskilder for projekter. Finansieringskilderne er henholdsvis ELFUL, NaturErhvervstyrelsen, anden offentlig finansiering, privatinvesteringer og indtægter.
- **Nedsættelse ved mere end 3 pct. forskel mellem støtteberettiget og oprindeligt betalingsanmodningsbeløb:** Der er udviklet et modul til at håndtere kontrolforordningens krav om nedsættelse, hvis der er mere end 3 pct. forskel mellem støtteberettiget og oprindeligt betalingsanmodningsbeløb.

- Pålidelighedstjek: Angivelse af støttemodtagers øvrige udbetalingsager under programmet med dertil hørende økonomiske oplysninger for at kontrollere støttemodtagers pålidelighed. Pålidelighedskontrollen kontrollerer alle sager fra MVJ og BTAS på CVR-nummer niveau for tidligere tilbagebetalinger og indberetninger fra tilbage til år 2000 via krydstabeller.

MVJ-TAS anvendes af NaturErhvervstyrelsen til tilskudsadministration af de arealbaserede landbrugsmiljøordninger i programmet.

De nye krav til Output- og Resultatindikatorer skal undersøges grundigt, og det vil blive efterprøvet, om hvert enkelt krav til afrapportering under arealordningerne kan opfyldes. Eksempelvis vil der formentlig ikke uden nyudvikling af databehandlingssystemet kunne redegøres for opdeling af fremdriftsmålingen for ordningerne i medfør af artikel 28 i forordning 1305/2013 i de af Kommissionen foreslåede 11 kategorier.

Kravene til indikatorerne er ikke kun relevante for arealordningerne, men måske i højere grad relevante for projektordningerne. NaturErhvervstyrelsen har derfor igangsat et internt arbejde for både areal- og projektstøtteordningerne, hvor de berørte kontorer har fået distribueret listerne over indikatorer samt besked om at gennemgå indikator for indikator, om det er muligt at levere. De berørte kontorer er opmærksomme på, at såfremt der er problemer med at tilvejebringe data, ligger der et arbejde i at få tilpasset ansøgningsmaterialet, så oplysningerne indhentes.

De arealbaserede ordninger er underlagt kravene om krydsoverensstemmelseskontrol jf. forordning 1306/13. Alle de arealbaserede ordninger indgår med undtagelse af skovordningerne i programmet sammen med basisbetalingsordningen i medfør af REG 1307/13 i et fælles IT baseret ansøgningskema med et fælles elektronisk arealidentifikationssystem. Der samarbejdes med Naturstyrelsen om dataudveksling for administration af skovordningerne, herunder med bidrag til det fælles IT-baserede ansøgningskema med fælles elektronisk arealidentifikationssystem. Naturstyrelsen leverer endvidere data fra deres IT-tilskudsbehandlingssystemer til bl.a. de årlige statusrapporter og i forbindelse med evalueringer.

Alle økonomiske data, såsom udgifter til tilsagnsgivningen, udbetalinger, investeringsvolumen og andre oplysninger, der også er indikatorer i programmet, ligger centralt i økonomisystemet **TUS**. Udtræk herfra har hidtil fungeret problemløst.

9.5. Tidsplan

Vigtige delmål i programmeringsperioden og en vejledende angivelse af den nødvendige tidsplan for at sikre, at resultaterne er tilgængelige på det rette tidspunkt.

Kommissionen forelægges en årlig gennemførelsesrapport omkring gennemførelsen af programmet i det foregående kalenderår. I 2017 og 2019 skal Kommissionen forelægges udvidede statusrapporter om gennemførelsen af programmerne. En ex post evalueringsrapport fremsendes Kommissionen senest den 31. december 2023.

Planlægningen af processen omkring udarbejdelse af gennemførelsesrapporterne vil blive igangsat i god

tid forud for afleveringsfristen. Selve udarbejdelsen af gennemførelsesrapporterne forventes at tage op mod seks måneder. Der vil i den forbindelse blive afsat det fornødne årsværk til, at dette arbejde kan gennemføres på normeret tid. Det vil på baggrund af dette arbejde desuden blive vurderet, om der skal yderligere forberedelsestid til udarbejdelsen af statusrapporterne i henholdsvis 2017 og 2019.

For at sikre den nødvendige dokumentation vil indsamlingen af data foregå efter følgende principper:

Alle oplysninger til outputindikatorerne indsamles i forbindelse med ansøgninger om støtte. Ansøgningskemaer udformes således, at ansøger skal opgive de relevante oplysninger for netop den foranstaltning, der søges under. Oplysningerne tages ind i systemet, hvor der vil kunne genereres rapporter, der opsummerer oplysningerne fra samtlige ansøgere. Det bemærkes, at det først er ved udbetalingen af sagen, output resultaterne kommer til at indgå i afrapporteringen. Dermed tælles sager, der annulleres i forløbet, ikke med.

Der er iværksat et arbejde, der ud fra de foreliggende indikatorer undersøger, om der er vanskeligheder med at afrapportere på samtlige indikatorer og i benægtende fald hvilke tiltag, der skal til for at tilvejebringe data. Dette vil ske i god tid til at lave ændringer i ansøgningsmaterialet.

Styrelsen vil på længere sigt arbejde hen mod brugen af elektronisk ansøgningsprocedurer på projektordningerne, som det allerede er tilfældet for arealordningerne. Systemet er implementeret på en projektordning pr. 1. juli 2014, og styrelsen forventer at have færdigimplementeret systemet på en række andre projektordninger ved udgangen af 2015.

Oplysninger til brug for resultatindikatorerne indsamles som hovedregel ved afrapporteringer af projekterne. Først her kendes resultaterne af det enkelte projekt. Oplysningerne indtastes ligeledes i sagsbehandlingssystemet, hvorfra rapporter vil kunne genereres.

Data for effektmåling ved brug af de overordnede effektindikatorer indsamles af den uafhængige evaluator. Oplysninger vedrørende baseline-indikatorerne indsamles hvert andet år i forbindelse med udarbejdelse af den strategiske statusrapport. Der afrapporteres på indikatorerne i forbindelse med de udvidede statusrapporter i 2017 og 2019 samt ex post evaluering.

9.6. Kommunikation

Beskrivelse af hvordan evalueringresultaterne vil blive formidlet til målmodtagere, herunder en beskrivelse af de etablerede mekanismer omkring opfølgning på brugen af evalueringresultaterne.

Resultaterne af evalueringprocessen vil blive fremsendt skriftligt til medlemmerne af overvågningsudvalget, ligesom resultaterne vil være genstand for drøftelse på møde i udvalget.

Evalueringresultaterne vil ligeledes blive gjort tilgængelige for offentligheden via [Miljø- og Fødevarerministeriets hjemmeside](#) og nyhedsbrev.

9.7. Ressourcer

Beskrivelse af de nødvendige og planlagte ressourcer til gennemførelse af planen, herunder en angivelse af administrativ kapacitet, data, finansielle ressourcer og IT-behov. Beskrivelse af planlagte aktiviteter til at opbygge kapacitet for at sikre, at evalueringsplanen kan gennemføres fuldt ud.

Evalueringsprocessen i NaturErhvervstyrelsen koordineres af Center for Erhverv, EU & Erhvervsudvikling.

Til overvågnings- og evalueringsaktiviteterne ved den årlige statusrapport for programmets gennemførelse, leveres de relevante dataudtræk af Center for IT, og der indhentes vurderinger fra de ordningsansvarlige og sagsbehandlende om vurdering af programmets fremdrift i forhold til de opstillede mål. Tilsvarende leverer Naturstyrelsen og [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ bidrag for deres forvaltningsområder. Enheden Innovation opstiller metoder for effektivvurderinger, og endelig inddrages Data- og Risikoanalyser (Center for Kontrol), som har ekspertisen inden for datahåndtering og -behandling. Enheden Intern Revision foretager jævnlige revisioner af landdistriktsprogrammets forskellige ordninger. Dertil kommer ressourceforbruget til de indledende og afsluttende evalueringsaktiviteter, som gennemføres i henhold til forordningen.

Samlet set forventes disse overvågnings- og evalueringsaktiviteter årligt at beløbe sig til gennemsnitligt 1-2 årsværk i NaturErhvervstyrelsen, finansieret med programmets midler til teknisk bistand. Dertil kommer ressourceforbruget i Naturstyrelsen og [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ til tilsvarende aktiviteter på deres respektive områder. Der er herunder afsat 4 årsværk i den del af den Nationale netværksenhed for landdistriktsudvikling, som er placeret i [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~, også finansieret af teknisk bistand.

10. FINANSIERINGSPLAN

10.1. Årlige ELFUL-bidrag (i EUR)

Regionstyper og yderligere tildelinger	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	90.287.658,00	90.168.920,00	90.047.742,00	89.924.072,00	89.798.142,00	89.665.537,00	89.508.619,00	629.400.690,00
Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	0,00	0,00	46.350.000,00	54.944.000,00	63.327.000,00	62.702.000,00	62.080.000,00	289.403.000,00
I alt	90.287.658,00	90.168.920,00	136.397.742,00	144.868.072,00	153.125.142,00	152.367.537,00	151.588.619,00	918.803.690,00
(Heraf) resultatreserven, artikel 20 i forordning (EU) nr. 1303/2013	5.417.259,48	5.410.135,20	5.402.864,52	5.395.444,32	5.387.888,52	5.379.932,22	5.370.517,14	37.764.041,40

Vejledende støttebeløb, der forventes anvendt til klimaforandringsformål

685.265.652,20

10.2. Enkelt ELFUL bidragssats for alle foranstaltninger opdelt pr. regionstype, jf. artikel 59, stk. 3, i forordning (EU) nr. 1305/2013

Artikel, der fastsætter den højeste bidragssats.	Gældende bidragsandel for ELFUL	Mindste gældende bidragssats for ELFUL 2014-2020 (i %)	Højeste gældende bidragssats for ELFUL 2014-2020 (i %)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	53%	20%	53%

10.3. Fordeling pr. foranstaltning eller operationstype med en specifik ELFUL-bidragssats (i EUR for hele perioden 2014-2020)

10.3.1. M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					13.292.44612,766,520,00 (2A) 4.360.9405,662,819,00 (P4)
	59, stk. 4, litra a) - De foranstaltninger, som er nævnt i artikel 14, 27 og 35, til lokaludvikling under Leader som omhandlet i artikel 32 i forordning (EU) nr. 1303/2013 og til operationer i henhold til artikel 19, stk. 1, litra a), nr. i)	80%					0.00 (2A) 0.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0.00 (2A) 0.00 (P4)
Total						0,00	17.653.38618.429.339,00

10.3.2. M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					19.636.02621,342,282.00 (2A) 0.00 (5A) 6.210.6570.00 (5B) 0.00 (5C) 12.421.3140.00 (5D) 0.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra b) - Operationer, der bidrager til målene for miljø og afbødning af og tilpasning til klimaforandringer i henhold til artikel 17, 21, stk. 1, litra a) og b), artikel 28, 29, 30, 31 og 34	75%					0.00 (2A) 0.00 (5A) 2.207.1988,221,661.00 (5B) 0.00 (5C) 22.671.31835,880,358.00 (5D) 134.956.025129,960,775.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					100.872.63492,118,017.00 (2A) 3.051.6092,786,764.00 (5A) 20.344.06118,578,424.00 (5B) 4.746.9474,334,965.00 (5C) 44.043.74740,602,252.00 (5D)

							98.145.34495.601.063.00 (P4)	
Total							0,00	469.306.880449.426.561.00

Samlet EU-bidrag reserveret til operationer, der er omfattet af artikel 59, stk. 6, i forordning (EU) nr. 1305/2013	335.966.262,00
---	----------------

10.3.3. M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					1.534,00 (2A)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0,00 (2A)
Total						0,00	1.534,00

10.3.4. M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					8.864.1619,134,497.00 (5C) 5.310.7155,047,008.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0.00 (5C) 7.203.1006,795,543.00 (P4)
Total						0,00	21.377.97620,977,048,00

10.3.5. M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovens levedygtighed (artikel 21-26)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					4.613.3080,00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra b) - Operationer, der bidrager til målene for miljø og afbødning af og tilpasning til klimaforandringer i henhold til artikel 17, 21, stk. 1, litra a) og b), artikel 28, 29, 30, 31 og 34	75%					20.501.29232.412.678,00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0.00 (P4)
Total						0,00	25.114.60032.412.678,00

10.3.6. M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					0.00 (5D) 0.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra b) - Operationer, der bidrager til målene for miljø og afbødning af og tilpasning til klimaforandringer i henhold til artikel 17, 21, stk. 1, litra a) og b), artikel 28, 29, 30, 31 og 34	75%					7.049.2166,824,443.00 (5D) 120.220.865120,400,043.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0.00 (5D) 0.00 (P4)
Total						0,00	127.270.081127.224.486,00

10.3.7. M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					0.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra b) - Operationer, der bidrager til målene for miljø og afbødning af og tilpasning til klimaforandringer i henhold til artikel 17, 21, stk. 1, litra a) og b), artikel 28, 29, 30, 31 og 34	75%					118.656.803 113.113.979,00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0.00 (P4)
Total						0,00	118.656.803 113.113.979,00

10.3.8. M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					0.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra b) - Operationer, der bidrager til målene for miljø og afbødning af og tilpasning til klimaforandringer i henhold til artikel 17, 21, stk. 1, litra a) og b), artikel 28, 29, 30, 31 og 34	75%					0.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0.00 (P4)
Total						0,00	0,00

10.3.9. M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					0.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra b) - Operationer, der bidrager til målene for miljø og afbødning af og tilpasning til klimaforandringer i henhold til artikel 17, 21, stk. 1, litra a) og b), artikel 28, 29, 30, 31 og 34	75%					12.261.75514.893.425,00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0.00 (P4)
Total						0,00	12.261.75514.893.425,00

10.3.10. M16 — Samarbejde (artikel 35)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					24.661.04523,947,546.00 (2A) 0.00 (5C) 0.00 (P4)
	59, stk. 4, litra a) - De foranstaltninger, som er nævnt i artikel 14, 27 og 35, til lokaludvikling under Leader som omhandlet i artikel 32 i forordning (EU) nr. 1303/2013 og til operationer i henhold til artikel 19, stk. 1, litra a), nr. i)	80%					0.00 (2A) 2,315.00 (5C) 4.175.7103,939,445.00 (P4)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0.00 (2A) 0.00 (5C) 0.00 (P4)
Total						0,00	28.839.07027,889,306,00

10.3.11. M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					0.00 (6B)
	59, stk. 4, litra a) - De foranstaltninger, som er nævnt i artikel 14, 27 og 35, til lokaludvikling under Leader som omhandlet i artikel 32 i forordning (EU) nr. 1303/2013 og til operationer i henhold til artikel 19, stk. 1, litra a), nr. i)	80%					45.841.35062,594,924.00 (6B)
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					15.728.10715,088,064.00 (6B)
Total						0,00	61.569.45777,682,988,00

10.3.12. M20 — Teknisk bistand i medlemsstaterne (artikel 51-54)

Regionstyper og yderligere tildelinger		Relevant ELFUL-bidragssats 2014-2020 (i %)	Relevant ELFUL-bidragssats for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar 2014-2020 (i %)	Sats relevant for finansielle instrumenter under forvaltningsmyndighedens ansvar for artikel 59, stk. 4, litra g), 2014-2020 (i %)	Finansielle instrumenter, vejledende ELFUL-beløb 2014-2020 (i EUR)	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
Artikel 59, stk. 3, litra d) - Andre regioner	Main	53%					36,752,148.00
	Artikel 59, stk. 4, litra e) - Operationer, der modtager støtte fra midler overført til ELFUL i medfør af artikel 7, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1307/2013	100%					0.00
Total						0,00	36.752.148,00

10.4. Indicative breakdown by measure for each sub-programme

Thematic sub-programme name	Measure	Total Union Contribution planned 2014-2020 (EUR)
-----------------------------	---------	--

11. INDIKATORPLAN [OPDATERING UDESTÅR]

11.1. Indikatorplan

11.1.1. P1: fremme af vidensoverførsel og innovation inden for landbrug og skovbrug og i landdistrikter

11.1.1.1. 1A) Fremme af innovation, samarbejde og udvikling af vidensbasen i landdistrikterne

Målindikator(er) 2014-2020

Målindikatornavn	2023-målværdi
T1 % af udgifterne for de 3 foranstaltninger: "videnoverførsel og informationsaktioner" og "rådgivningstjenester" og "samarbejde" i forhold til de samlede udgifter til de regionale udviklingsprogrammer (1A)	7,57
Samlede planlagte offentlige udgifter til regionale udviklingsprogrammer	899.044.621,00

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningsnavn	Indikatornavn	Værdi
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (uddannelse, bedriftsudvekslinger og demonstration) (1.1-1.3)	37.473.165,00
M16 — Samarbejde (artikel 35)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (16.1-16.9)	30.600.219,00

11.1.1.2. 1B) Styrkelse af forbindelserne mellem landbrug, fødevareproduktion og skovbrug samt forskning og innovation, herunder med henblik på bedre miljøforvaltning og miljømæssige resultater

Målindikator(er) 2014-2020

Målindikatornavn	2023-målværdi
T2 Samlet antal samarbejdsprojekter støttet under samarbejdsforanstaltningen (grupper, netværk/klynger, pilotprojekter...) (1B)	91,00

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningsnavn	Indikatornavn	Værdi
M16 — Samarbejde (artikel 35)	Antal operationelle grupper af EIP, der skal støttes (etablering og drift) (16.1)	0,00
M16 — Samarbejde (artikel 35)	Antal andre samarbejdsoperationer (grupper, netværk/klynger, pilotprojekter...) (16.2-16.9)	91,00

11.1.1.3. 1C) Fremme af livslang læring og erhvervsuddannelse inden for landbrug og skovbrug

Målindikator(er) 2014-2020

Målindikatornavn	2023-målværdi
T3 Samlet antal deltagere, der er blevet uddannet (1C)	11.586,00

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningsnavn	Indikatornavn	Værdi
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	Uddannelse/kompetenceudvikling (1.1) — antal deltagere under uddannelse	11.586,00

11.1.2. Prioritet 2: Styrkelse af bedrifternes levedygtighed og konkurrencedygtighed inden for alle typer landbrug i alle regioner og fremme af innovative landbrugsteknologier og bæredygtig forvaltning af skove

11.1.2.1. 2A) Forbedring af alle landbrugs økonomiske resultater og lettelse af omstruktureringen og moderniseringen af bedrifter, navnlig med henblik på at øge markedsdeltagelsen og -orienteringen samt diversificeringen af landbruget

Målingindikator(er) 2014-2020

Målingindikatornavn	2023-målværdi
T4 % af landbrugsbedrifter med støtte fra et regionalt udviklingsprogram til investeringer i omstrukturering eller modernisering (P2A)	8,00
Antal landbrugsbedrifter med støtte fra et regionalt udviklingsprogram til investeringer i omstrukturering eller modernisering (P2A)	3.368,00

Kontekstindikator brugt som fællesnævner for målet

Kontekstindikatornavn	Referenceårsværdi
17 Landbrugsbedrifter (bedrifter) - i alt	42.100,00

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningsnavn	Indikatornavn	Værdi
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	Uddannelse/kompetenceudvikling (1.1) — antal deltagere under uddannelse	6.048,00
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	Uddannelse/kompetenceudvikling (1.1) — samlede offentlige udgifter til uddannelse/kompetencer	16.234.904,00
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (uddannelse, bedriftsudvekslinger og demonstration) (1.1-1.3)	16.234.904,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Antal bedrifter, der har fået støtte til investeringer i landbrugsbedrifter (4.1)	3.368,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede offentlige udgifter til investeringer i infrastruktur (4.3)	0,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede investeringer (i EUR) (offentlige og private)	275.654.446,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (4.1)	110.261.778,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	110.261.778,00
M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)	Antal støttemodtagere gennem forebyggende aktioner (5.1) — landbrugsbedrifter	0,00
M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)	Antal støttemodtagere gennem forebyggende aktioner (5.1) — offentlige enheder	0,00
M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (5.1-5.2)	2.894,00
M16 — Samarbejde (artikel 35)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (16.1-16.9)	30.597.325,00

11.1.2.2. 2B) Fremme af tilstrækkeligt kvalificerede landbrugeres adgang til landbrugssektoren og navnlig generationsfornyelsen

Der er ikke valgt nogen foranstaltninger i dette fokusområdes strategi

11.1.3. Prioritet 3: Bedre tilrettelæggelse af fødevarekæden, herunder forarbejdning og markedsføring af landbrugsprodukter, dyrevelfærd og risikoforvaltning i landbruget

11.1.3.1. 3A) Forbedring af primærproducenters konkurrenceevne ved at integrere dem bedre i landbrugsfødevarekæden ved hjælp af kvalitetsordninger, der tilfører landbrugsprodukterne merværdi, fremstød på lokale markeder og korte forsyningskredsløb, producentsammenslutninger og -organisationer og brancheorganisationer

Der er ikke valgt nogen foranstaltninger i dette fokusområdes strategi

11.1.3.2. 3B) Støtte til bedriftsrisikoforebyggelse og -styring

Der er ikke valgt nogen foranstaltninger i dette fokusområdes strategi

11.1.4. P4: genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer, som er afhængige af landbrug og skovbrug

Landbrug

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningsnavn	Indikatornavn	Værdi
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	Uddannelse/kompetenceudvikling (1.1) — antal deltagere under uddannelse	5.538,00
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	Uddannelse/kompetenceudvikling (1.1) — samlede offentlige udgifter til uddannelse/kompetencer	21.238.261,00
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (uddannelse, bedriftsudvekslinger og demonstration) (1.1-1.3)	21.238.261,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Antal operationer, der har fået støtte til ikkeproduktive investeringer (4.4)	2.749,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede investeringer (i EUR) (offentlige og private)	312.180.525,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	186.349.663,00
M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)	Antal operationer, der er støttet til at udarbejde udvikling af landsbyer og forvaltningsplaner for Natura 2000-områder og områder af høj naturlig værdi (7.1)	0,00
M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	107.383,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Område (ha), hvorpå der skal være skovrejsning (etablering — 8.1)	7.043,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.1)	37.814.604,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Område (ha), der skal etableres som skovlandbrugssystemer (8.2)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.2)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.3)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.4)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.5)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.6)	0,00
M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)	Område (ha) under miljø- og klimavenligt landbrug (10.1)	122.774,00
M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)	Offentlige udgifter til bevaring af genetiske ressourcer (10.2)	0,00
M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	188.727.891,00
M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)	Område (ha) — konvertering til økologisk landbrug (11.1)	39.605,00
M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)	Område (ha) — vedligehold af økologisk landbrug (11.2)	140.480,00
M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	111.191.105,00
M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)	Område (ha) — bjergområder (13.1)	0,00
M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)	Område (ha) — andre områder med betydelige naturlige begrænsninger (13.2)	0,00
M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)	Område (ha) — områder med specifikke begrænsninger (13.3)	0,00
M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	0,00

andre specifikke begrænsninger (artikel 31)		
---	--	--

Skov

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningsnavn	Indikatornavn	Værdi
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.1)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.2)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.3)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.4)	2.894,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Antal støttemodtagere gennem forebyggende aktioner (8.3)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.5)	9.333.895,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Antal operationer (investeringer, der forbedrer skovøkosystemernes tilpasningsevne og miljømæssige værdi) (8.5)	18,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Områder, der er berørt af investeringer, der forbedrer skovøkosystemernes tilpasningsevne og miljømæssige værdi (8.5)	1.738,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.6)	0,00
M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)	Områder under kontrakter om miljøvenligt skovbrug (15.1)	7.961,00
M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)	Offentlige udgifter til aktioner om genetiske ressourcer (15.2)	0,00
M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	21.372.032,00

11.1.4.1. 4A) Genopretning, bevarelse og forbedring af biodiversiteten, bl.a. i Natura 2000-områder og i områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger, og af landbrug af høj naturværdi samt af de europæiske landskaber

Landbrug

Målingindikator(er) 2014-2020

Målingindikatornavn	2023-målværdi
T9 % af landbrugsjord under forvaltningskontrakter for at støtte biodiversitet og/eller landskaber (P4A)	11,71
Landbrugsjord under forvaltningskontrakter for at bidrage til biodiversitet og/eller landskaber (ha) (P4A)	309.902,00

Kontekstindikator brugt som fællesnævner for målet

Kontekstindikatornavn	Referenceårsværdi
18 Landbrugsareal - ULA i alt	2.646.860,00

Skov

Målingindikator(er) 2014-2020

Målingindikatornavn	2023-målværdi
T8 % af skove eller andre skovbevoksede arealer under forvaltningskontrakter for at støtte biodiversitet (P4A)	1,53
Skove eller andre skovbevoksede arealer under forvaltningskontrakter for at støtte biodiversitet (ha) (P4A)	9.700,00

Kontekstindikator brugt som fællesnævner for målet

Kontekstindikatornavn	Referenceårsværdi
29 Skove eller andre træbevoksede områder (SATO) (tusinder) - i alt	634,99

11.1.4.2. 4B) Bedre vandforvaltning, herunder forvaltning af gødningsstoffer og pesticider

Landbrug

Målintikator(er) 2014-2020

Målintikatornavn	2023-målværdi
T10 % af landbrugsjord under forvaltningskontrakter for at forbedre vandforvaltningen (P4B)	7,87
Landbrugsjord under forvaltningskontrakter for at forbedre vandforvaltningen (ha) (P4B)	208.298,00

Kontekstindikator brugt som fællesnævner for målet

Kontekstindikatornavn	Referenceårsværdi
18 Landbrugsareal - ULA i alt	2.646.860,00

Skov

Målintikator(er) 2014-2020

Målintikatornavn	2023-målværdi
T11 % af skovbrugsjord under forvaltningskontrakter for at forbedre vandforvaltningen (P4B)	0,27
Skovbrugsjord under forvaltningskontrakter for at forbedre vandforvaltningen (ha) (P4B)	1.738,00

Kontekstindikator brugt som fællesnævner for målet

Kontekstindikatornavn	Referenceårsværdi
29 Skove eller andre træbevoksede områder (SATO) (tusinder) - i alt	634,99

11.1.4.3. 4C) Forebyggelse af jorderosion og bedre forvaltning af jordbunden

Landbrug

Målingindikator(er) 2014-2020

Målingindikatornavn	2023-målværdi
T12 % af landbrugsjord, der er under forvaltningskontrakter for at forbedre forvaltningen af jorden og/eller forhindre jorderosion (P4C)	6,80
Landbrugsjord, der er under forvaltningskontrakter for at forbedre forvaltningen af jorden og/eller forhindre jorderosion (ha) (P4C)	180.084,00

Kontekstindikator brugt som fællesnævner for målet

Kontekstindikatornavn	Referenceårsværdi
18 Landbrugsareal - ULA i alt	2.646.860,00

Skov

Målingindikator(er) 2014-2020

Målingindikatornavn	2023-målværdi
T13 % af skovbrugsarealer, der er under forvaltningskontrakter for at forbedre forvaltningen af jorden og/eller forhindre jorderosion (P4C)	0,00
Skovbrugsarealer, der er under forvaltningskontrakter for at forbedre forvaltningen af jorden og/eller forhindre jorderosion (ha) (P4C)	0,00

Kontekstindikator brugt som fællesnævner for målet

Kontekstindikatornavn	Referenceårsværdi
29 Skove eller andre træbevoksede områder (SATO) (tusinder) - i alt	634,99

11.1.5. P5: fremme af ressourceeffektivitet og overgangen til en klimarobust økonomi med lavere CO2-emissioner i landbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren

11.1.5.1. 5A) Effektivitetsforbedringer i vandforbruget i landbruget

Der er ikke valgt nogen foranstaltninger i dette fokusområdes strategi

11.1.5.2. 5B) Effektivitetsforbedringer i energiforbruget i landbruget og inden for forarbejdning af fødevarer

Målindikator(er) 2014-2020

Målindikatornavn	2023-målværdi
T15 Samlede investeringer i energieffektivitet (i EUR) (P5B)	21.643.979,00

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningsnavn	Indikatornavn	Værdi
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Antal operationer, der har fået støtte til investeringer (i landbrugsbedrifter og forarbejdning og markedsføring af landbrugsprodukter) (4.1, 4.2 og 4.3)	264,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede investeringer (i EUR) (offentlige og private)	21.643.979,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	8.657.591,00

11.1.5.3. 5C) Lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, affald og restprodukter og af andre nonfoodråmaterialer med henblik på bioøkonomien

Målkategori(er) 2014-2020

Målkategori	2023-målværdi
T16 Samlede investeringer i vedvarende energiproduktion (i EUR) (P5C)	105.066.417,00

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningens navn	Indikatornavn	Værdi
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Antal operationer, der har fået støtte til investeringer (4.1 og 4.3)	582,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede investeringer (i EUR) (offentlige og private)	47.616.753,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	19.046.701,00
M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)	Antal operationer, der er støttet vedrørende investeringer i mindre infrastrukturer, herunder investeringer i vedvarende energi og energibesparelser (7.2)	19,00
M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)	Samlede investeringer (i EUR) (offentlige og private)	57.449.664,00
M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	17.234.899,00
M16 — Samarbejde (artikel 35)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (16.1-16.9)	2.894,00

11.1.5.4. 5D) Reduktion af udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget

Måлиндikator(er) 2014-2020

Måлиндikatornavn	2023-målværdi
Storkreaturenheder, der er påvirket af investeringer i forvaltning af dyreenheder med henblik på en reduktion af drivhus- og/eller ammoniakudledninger (P5D)	86.447,00
T17 % af storkreaturenheder, der er påvirket af investeringer i forvaltning af dyreenheder med henblik på en reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger (P5D)	1,76
T18 % af landbrugsjord, der er under forvaltningskontrakter rettet mod reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger (P5D)	0,01
Landbrugsjord, der er under forvaltningskontrakter rettet mod reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger (ha)	213,00

Kontekstindikator brugt som fællesnævner for målet

Kontekstindikatornavn	Referenceårsværdi
21 Antal storkreaturenheder - i alt	4.919.400,00
18 Landbrugsareal - ULA i alt	2.646.860,00

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningsnavn	Indikatornavn	Værdi
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Antal operationer, der har fået støtte til investeringer (f.eks. opbevaring og håndtering af gødning) (4.1, 4.3 og 4.4)	740,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Storkreaturenheder, der er påvirket af investeringer i forvaltning af dyreenheder med henblik på en reduktion af drivhusgas- og ammoniakudledninger	86.447,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede investeringer (i EUR) (offentlige og private)	62.316.564,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	25.954.680,00
M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)	Område (ha) (f.eks. plantedække, fangafgrøde, reduceret gødning og ekstensivering...)	7.159,00
M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	428.356,00

11.1.5.5. 5E) Fremme af kulstofopbevaring og -binding inden for landbrug og skovbrug

Der er ikke valgt nogen foranstaltninger i dette fokusområdes strategi

11.1.6. P6: fremme af social inklusion, nedbringelse af fattigdom og økonomisk udvikling af landdistrikterne

11.1.6.1. 6A) Fremme af diversificering, oprettelse og udvikling af små virksomheder samt jobskabelse

Der er ikke valgt nogen foranstaltninger i dette fokusområdes strategi

11.1.6.2. 6B) Fremme af lokaludvikling i landdistrikterne

Måлиндikator(er) 2014-2020

Måлиндikatornavn	2023-målværdi
Nettobefolkning	220.000,00
T21 % af befolkningen i landdistrikter, der er omfattet af lokaludviklingsstrategier (P6B)	50,87
Befolkning i landdistrikter, der er omfattet af lokaludviklingsstrategier (P6B)	2.213.227,00
T22 % af befolkningen i landdistrikter, der nyder godt af forbedrede tjenesteydelser/infrastruktur (P6B)	5,06
T23 Stillinger skabt i støttede projekter (Leader) (P6B)	411,00

Kontekstindikator brugt som fællesnævner for målet

Kontekstindikatornavn	Referenceårsværdi
1 Befolkning - landdistrikt	29,21
1 Befolkning - mellem tæt befolket område	48,84
1 Befolkning - i alt	5.573.894,00

Planlagt(e) outputindikator(er) 2014-2020

Foranstaltningsnavn	Indikatornavn	Værdi
M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	Antal valgte lokale aktionsgrupper	26,00
M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	Befolkning omfattet af lokale aktionsgrupper	2.213.227,00
M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) — forberedende støtte (19.1)	626.326,00
M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) — støtte til gennemførelse af operationer under lokaludviklingsstrategier styret af lokalsamfundet (19.2)	46.973.691,00
M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) — udarbejdelse og gennemførelse af den lokale aktionsgruppes samarbejdsaktiviteter (19.3)	15.658,00
M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	Samlede offentlige udgifter (i EUR) — støtte til driftsomkostninger og animering (19.4)	7.202.745,00

11.1.6.3. 6C) Forbedring af adgangen til, brugen af og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi (IKT) i landdistrikterne.

Der er ikke valgt nogen foranstaltninger i dette fokusområdes strategi

11.2. Oversigt over det planlagte output og planlagte udgifter pr. foranstaltning og pr. fokusområde (automatisk genereret)

Foranstaltninger	Indikatorer	P2		P3			P4			P5					P6			I alt
		2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C		
M01	Uddannelse/kompetenceudvikling (1.1) — antal deltagere under uddannelse	6,048						5,538									11,586	
	Uddannelse/kompetenceudvikling (1.1) — samlede offentlige udgifter til uddannelse/kompetencer	16,234,904						21,238,261									37,473,165	
	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (uddannelse, bedriftsudvekslinger og demonstration) (1.1-1.3)	16,234,904						21,238,261									37,473,165	
M04	Samlede investeringer (i EUR) (offentlige og private)	275,654,446						312,180,525		21,643,979	47,616,753	62,316,564					719,412,267	
	Samlede offentlige udgifter (i EUR)	110,261,778						186,349,663		8,657,591	19,046,701	25,954,680					350,270,413	
M05	Antal støttemodtagere gennem forebyggende aktioner (5.1) — landbrugsbedrifter	0															0	
	Antal støttemodtagere gennem forebyggende aktioner (5.1) — offentlige enheder	0															0	
	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (5.1-5.2)	2,894															2,894	
M07	Samlede offentlige udgifter (i EUR)							107,383			17,234,899						17,342,282	
M08	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.1)							37,814,604									37,814,604	
																	0.00	
																	0.00	
	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.4)							2,894									2,894	
	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (8.5)							9,333,895									9,333,895	

																		0.00
M10	Område (ha) under miljø- og klimavenligt landbrug (10.1)					122,774												122,774
	Område (ha) (f.eks. plantedække, fangafgrøde, reduceret gødning og ekstensivering...)											7,159						7,159
	Samlede offentlige udgifter (i EUR)					188,727,891						428,356						189,156,247
M11	Område (ha) — konvertering til økologisk landbrug (11.1)					39,605												39,605
	Område (ha) — vedligehold af økologisk landbrug (11.2)					140,480												140,480
	Samlede offentlige udgifter (i EUR)					111,191,105												111,191,105
M13																		0.00
																		0.00
																		0.00
																		0.00
M15	Områder under kontrakter om miljøvenligt skovbrug (15.1)					7,961												7,961
	Samlede offentlige udgifter (i EUR)					21,372,032												21,372,032
M16	Samlede offentlige udgifter (i EUR) (16.1-16.9)	30,597,325										2,894						30,600,219
M19	Antal valgte lokale aktionsgrupper																26	26
	Befolkning omfattet af lokale aktionsgrupper																2,213,227	2,213,227
	Samlede offentlige udgifter (i EUR) — forberedende støtte (19.1)																626,326	626,326
	Samlede offentlige udgifter (i EUR) — støtte til gennemførelse af operationer under lokaludviklingsstrategier styret af lokalsamfundet (19.2)																46,973,691	46,973,691

	Samlede offentlige udgifter (i EUR) — udarbejdelse og gennemførelse af den lokale aktionsgruppes samarbejdsaktiviteter (19.3)											15,658		15,658
	Samlede offentlige udgifter (i EUR) — støtte til driftsomkostninger og animering (19.4)											7,202,745		7,202,745

11.3. Secondary effects: identification of potential contributions of Rural Development measures/sub-measures programmed under a given focus area to other focus areas / targets

FA from IP	Measure	P1			P2		P3		P4			P5					P6		
		1A	1B	1C	2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C
1A	M01 – Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	P	X		X				X	X	X	X	X	X	X	X			
	M16 – Samarbejde (artikel 35)	P	X		X				X	X	X	X	X	X	X	X			
1B	M16 – Samarbejde (artikel 35)	X	P		X				X	X	X	X	X	X	X	X			
2A	M01 – Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	X			P														
	M04 – Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)				P				X		X	X	X	X	X				
	M05 – Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)				P		X												
	M16 – Samarbejde (artikel 35)	X	X		P														
5B	M04 – Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)		X		X							P		X		X			
5C	M04 – Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)		X		X							X	P	X	X	X			
	M07 – Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)												P	X		X	X		
	M16 – Samarbejde (artikel 35)	X	X		X								P	X		X			
5D	M04 – Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)		X		X				X			X		P	X				
	M10 – Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)							X	X	X				P	X				
6B	M19 – Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	X			X				X				X			X	P		
P4 (FOREST)	M08 – Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovens levedygtighed (artikel 21-26)								P	P	P		X		X				
	M15 – Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)								P	P	P								
P4 (AGRI)	M01 – Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	X							P	P	P								
	M04 – Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)				X	X			P	P	P	X	X	X	X				

M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)										P	P	P						X	X		
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)										P	P	P									
M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)										P	P	P				X	X				
M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)										P	P	P					X				
M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)										P	P	P									

11.4. Support table to show how environmental measure/schemes are programmed to achieve one (or more) environment/climate targets

11.4.1. Agricultural Land

11.4.1.1. M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)

Type of operation or group of type of operation	AECM typology	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C	Reducing GHG and ammonia emissions FA 5D	Carbon sequestration/conservation FA 5E
Fastholdelse af lavbundsprojekter	Soil cover, ploughing techniques, low tillage, Conservation agriculture	321.267,00	213,00	X	X	X	X	X
Fastholdelse af vådområder og ændret afvanding	Reduction of drainage, management of wetlands	13.966.805,00	6.946,00	X	X	X	X	X
Fastholdelse af naturlige vandstandsforhold i Natura2000-områder	Creation, upkeep of ecological features (e.g. field margins, buffer areas, flower strips, hedgerows, trees)	28.550.105,00	14.198,00	X	X	X		
Pleje ved afgræsning eller slæt af græs- og naturarealer	Maintenance of HNV arable and grassland systems (e.g. mowing techniques, hand labour, leaving of winter stubbles in arable areas), introduction of extensive grazing practices, conversion of arable land to grassland.	146.174.373,00	101.604,00	X				

11.4.1.2. M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)

Submeasure	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C	Reducing GHG and ammonia emissions FA 5D	Carbon sequestration/conservation FA 5E
11.1 — betaling for at overgå til økologiske landbrugsmetoder	12.760.630,00	39.605,00	X	X	X		
11.2 — betaling for at opretholde økologiske landbrugsmetoder	98.430.475,00	140.480,00	X	X	X		

11.4.1.3. M12 — Natura 2000 og betalinger i henhold til vandrammedirektivet (artikel 30)

Submeasure	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C	Reducing GHG and ammonia emissions FA 5D	Carbon sequestration/conservation FA 5E
12.1 — kompensationsbetaling for Natura 2000-landbrugsområder	0,00	0,00					
12.3 — kompensationsbetaling for landbrugsområder, der er omfattet af vandområdeplaner	0,00	0,00					

11.4.1.4. M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)

Submeasure	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C	Reducing GHG and ammonia emissions FA 5D	Carbon sequestration/conservation FA 5E
------------	-------------------------	--	--------------------	------------------------	-----------------------	--	---

8.1 — støtte til etableringsomkostninger ved skovrejsning/etablering af skovområder samt vedligehold	37.814.604,00	7.043,00	X	X	X		X
8.2 — støtte til oprettelse og vedligehold af skovlandbrugssystemer	0,00	0,00					

11.4.2. Forest areas

11.4.2.1. M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)

Type of operation or group of type of operation	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C
N2000 sikring af skov / bæredygtig skovdrift	21.372.032,00	7.961,00	X		

11.4.2.2. M12 — Natura 2000 og betalinger i henhold til vandrammedirektivet (artikel 30)

Submeasure	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C
12.2 — kompensationsbetaling for Natura 2000-skovbrugsområder	0,00	0,00			

11.4.2.3. M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)

Submeasure	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C
8.5 — støtte til investeringer i forbedring af skovøkosystemers tilpasningsevne og miljømæssige værdi	9.333.895,00	1.738,00	X	X	X

11.5. Programme-Specific Target and Output

Specific Target indicator(s)

Code	Target Indicator Name	Focus Area	Target value 2023	Unit
T-DK06	T-DK06 Antal støttede ikke-produktive investeringer, der bidrager til at forbedre vandforvaltningen (landbrug)	4B	326,00	Antal projekter
T-DK05a	T-DK05 Antal projekter med støtte til økologiske investeringer (landbrug)	4A	736,00	Antal projekter
<i>Comment: Målintikatoren tæller dobbelt under både fokusområde 4A, 4B og 4C</i>				
T-DK07	T-DK07 Antal investeringsprojekter, der bidrager til at forbedre vandforvaltningen (landbrug)	4B	1.322,00	Antal projekter
T-DK04	T-DK04 Antal deltagere uddannet eller rådgivet (landbrug)	4A	5.538,00	Antal deltagere
<i>Comment: Målintikatoren dækker fokusområderne 4A, 4B og 4C</i>				
T-DK03	T-DK03 Antal investeringsprojekter, der støtter biodiversitet og/eller landskaber (landbrug)	4A	2.003,00	Antal projekter
T-DK01b	T-DK01b Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader (landbrug)	4B	161,00	Antal job
T-DK10	Antal investeringsoperationer inden for EU-prioriteterne om biodiversitet (4A), bedre vandforvaltning (4B) og bedre forvaltning af jordbunden (4C)	4A	2.907,00	Antal operationer
<i>Comment: Målintikatoren dækker fokusområderne 4A, 4B og 4C.</i>				
T-DK01e	T-DK01e Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader	5D	90,00	Antal job
T-DK01c	T-DK01c Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader	5B	32,00	Antal job
T-DK01d	T-DK01d Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader	5C	71,00	Antal job
T-DK08	T-DK08 Antal støttede ikke-produktive	5D	22,00	Antal projekter

	investeringer rettet mod reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger			
T-DK01a	T-DK01a Antal job skabt ved grøn omstilling, ekskl. Leader	2A	550,00	Antal job
T-DK09	T-DK09 Antal investeringsprojekter rettet mod reduktion af drivhusgas- og/eller ammoniakudledninger	5D	740,00	Antal projekter
T-DK02	T-DK02 Antal støttede projekter for erhvervsudvikling (artikel 14) og samarbejde om erhvervsudvikling (artikel 35)	2A	167,00	Antal projekter
T-DK05c	Antal projekter med støtte til økologiske investeringer (landbrug)	4C	736,00	Antal projekter
Comment: Målet tæller dobbelt under både FA 4A, B og C				
T-DK05b	Antal projekter med støtte til økologiske investeringer (landbrug)	4B	736,00	Antal projekter
Comment: Målet tæller dobbelt under såvel FA 4A, 4B og 4C				

Specific Output indicator(s)

Code	Target Indicator Name	Measure	Focus Area	Target value 2023	Unit
O-DK06	O-DK06 Antal støttede projekter under M04d, Landskabs- og biotopforbedrende beplantninger	M04	P4	1.067,00	Antal projekter
O-DK25	O-DK25 Antal kontrakter under M10a Fastholdelse af lavbundsprojekter	M10	5D	10,00	Antal kontrakter
O-DK17	O-DK17 Antal støttede bedrifter under M11a, fastholdelse af økologisk landbrug (11.2)	M11	P4	2.266,00	Antal bedrifter
O-DK11	O-DK11 Antal støttede projekter under M04d, P-vådområder	M04	P4	26,00	Antal projekter
O-DK24	O-DK24 Antal projekter støttet under M04d Lavbundsprojekter	M04	5D	22,00	Antal projekter
O-DK07	O-DK07 Antal støttede projekter under M04d,	M04	P4	479,00	Antal projekter

	Vandstandsforhold i Natura2000				
O-DK21	O-DK21 Antal støttede bedrifter under M04a Miljøteknologi	M04	5C	582,00	Antal bedrifter
O-DK16	O-DK16 Antal støttede bedrifter under M11a, omlægning til økologisk landbrug (11.1)	M11	P4	430,00	Antal bedrifter
O-DK08	O-DK08 Antal støttede projekter under M04d, Rydning og forberedelse til afgræsning i Natura2000	M04	P4	878,00	Antal projekter
O-DK19	O-DK19 Antal ha under tilsagn under M10a Fastholdelse af naturlige vandstandsforhold i Natura2000	M10	P4	14.198,00	Hektar (ha)
O-DK13	O-DK13 Antal kontrakter under M10a Fastholdelse af vådområder og ændret afvanding	M10	P4	367,00	Antal kontrakter
O-DK05	O-DK05 Antal støttede bedrifter under M04b Økologisk investeringsstøtte	M04	P4	736,00	Antal bedrifter
O-DK02	O-DK02 Antal støttede projekter under M16b Samarbejdsprojekter for erhvervsudvikling (artikel 35)	M16	2A	91,00	Antal projekter
O-DK10	O-DK10 Antal støttede projekter under M04d, N-vådområder	M04	P4	148,00	Antal projekter
O-DK04	O-DK04 Antal støttede bedrifter under M04a Miljøteknologi	M04	P4	1.322,00	Antal bedrifter
O-DK18	O-DK18 Antal ha under tilsagn under M10a Fastholdelse af vådområder og ændret afvanding	M10	P4	6.973,00	Hektar (ha)
O-DK12	O-DK12 Antal støttede projekter under M04d, jordfordeling/jordkøb	M04	P4	153,00	Antal projekter
O-DK22	O-DK22 Antal støttede bedrifter under M04c Omstilling til bioøkonomi	M04	5C	0,00	Antal bedrifter
O-DK09	O-DK09 Antal ha omfattet af projekter under M04d, Rydning og forberedelse til	M04	P4	26.625,00	Hektar (ha)

	afgræsning i Natura2000				
O-DK15	O-DK15 Antal kontrakter under M10b Pleje af græs-/naturarealer	M10	P4	33.868,00	Antal kontrakter
O-DK03	O-DK03 Antal støttede projekter under M01b Økologifremme	M01	P4	63,00	Antal projekter
O-DK23	O-DK23 Antal projekter støttet under M16a Omstilling til bioøkonomi	M16	5C	0,00	Antal projekter
O-DK20	O-DK20 Antal ha under tilsagn under M10b Pleje af græs-/naturarealer	M10	P4	101.604,00	Hektar (ha)
O-DK01	O-DK01 Antal støttede projekter under M01a Erhvervsudvikling (artikel 14)	M01	2A	76,00	Antal projekter
O-DK14	O-DK14 Antal kontrakter under M10a Fastholdelse af naturlige vandstandsforhold i Natura2000	M10	P4	638,00	Antal kontrakter

12. SUPPLERENDE NATIONAL FINANSIERING

En tabel om supplerende national finansiering pr. foranstaltning for foranstaltninger og operationer, der falder inden for dækningsområdet af traktatens artikel 42, i henhold til artikel 82 i forordning (EU) nr. 1305/2013, herunder med beløbene pr. foranstaltning og med angivelse af overholdelse af kriterierne i forordningen om udvikling af landdistrikterne.

Foranstaltning	Yderligere national finansiering i perioden 2014-2020 (i EUR)
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	0,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	0,00
M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)	0,00
M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)	0,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	0,00
M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)	0,00
M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)	0,00
M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)	0,00
M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)	0,00
M16 — Samarbejde (artikel 35)	0,00
M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	0,00
M20 — Teknisk bistand i medlemsstaterne (artikel 51-54)	0,00
I alt	0,00

12.1. M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.2. M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.3. M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.4. M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.5. M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.6. M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.7. M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.8. M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.9. M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.10. M16 — Samarbejde (artikel 35)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.11. M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

12.12. M20 — Teknisk bistand i medlemsstaterne (artikel 51-54)

Indikation af foranstaltningernes overensstemmelse med kriterierne i forordning (EU) nr. 1305/2013

Ikke relevant.

13. ELEMENTER, DER ER NØDVENDIGE FOR VURDERINGER AF STATSSTØTTE [\[OPDATERING UDESTÅR\]](#)

For de foranstaltninger og operationer, som ikke er omfattet af anvendelsesområdet for traktatens artikel 42, den tabel over støtteordninger, som er omfattet af artikel 81, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1305/2013, der skal anvendes til brug for programmernes gennemførelse, herunder støtteordningens betegnelse såvel som ELFUL-bidraget, den nationale medfinansiering og den supplerende nationale finansiering. Det skal sikres, at støtten er forenelig med Unionens statsstøtteregler i hele programmets levetid.

Tabellen ledsages af et tilsagn fra medlemsstaten om, at, hvis det kræves i henhold til reglerne om statsstøtte eller i henhold til særlige betingelser i en beslutning om godkendelse af statsstøtte, sådanne foranstaltninger i henhold til traktatens artikel 108, stk. 3, vil blive anmeldt hver for sig.

Foranstaltning	Støtteordningens benævnelse	ELFUL (i EUR)	National medfinansiering (i EUR)	Supplerende national finansiering (i EUR)	I alt (i EUR)
M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)	M01a Erhvervsudvikling / M01b Økologifremme	19.859.972,00	17.613.193,00		37.473.165,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	M04c Investeringer til fremme af bioøkonomi (artikel 17)				
M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)					
M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)					
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovens levedygtighed (artikel 21-26)	M08a-b-c-d-e-f Etablering af skov/ Stormfald skov/ Investeringer i skov	35.363.545,00	11.787.848,00		47.151.393,00
M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)					
M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)					

M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)					
M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)	M15a Bæredygtig skovdrift	16.029.024,00	5.343.008,00		21.372.032,00
M16 — Samarbejde (artikel 35)	M16b Udviklingsprojekter / M16a Samarbejde om bæredygtig produktion af biomasse	16.218.897,00	14.381.321,00		30.600.218,00
M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	Leader - art 35 (1) (b) Gennemførelse af operationer under lokal udviklingsstrategi	43.854.736,00	10.963.684,00		54.818.420,00
I alt (i EUR)		131.326.174,00	60.089.054,00	0,00	191.415.228,00

13.1. M01 — Vidensoverførsel og informationsaktioner (artikel 14)

Støtteordningens benævnelse: M01a Erhvervsudvikling / M01b Økologifremme

ELFUL (i EUR): 19.859.972,00

National medfinansiering (i EUR): 17.613.193,00

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR): 37.473.165,00

13.1.1.1. Indikation*:

Særskilt statsstøttegodkendelse er ikke nødvendig for ordningen M01a Erhvervsudvikling, idet støtten gives inden for rammerne af Traktatens artikel 42, og dermed er undtaget fra Traktatens statsstøtteregler i medfør af landdistriktsforordningens artikel 81, stk. 2.

I det omfang støtten under ordning M01b Økologifremme, herunder tilskud til information om omstilling til økologi i de offentlige køkkener gives inden for rammerne af Traktatens artikel 42, er støtten undtaget fra Traktatens statsstøtteregler i medfør af landdistriktsforordningens artikel 81, stk. 2. For de foranstaltninger under ordning M01b, hvor støtten ikke gives inden for rammerne af Traktatens artikel 42, vil støtten blive givet i overensstemmelse med artikel 47 i Kommissionens forordning (EU) nr. 702/2014 om forenelighed med det indre marked efter artikel 107 og 108 i Traktaten af visse kategorier af støtte i landbrugs- og skovbrugssektoren og i landdistrikter.

13.2. M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)

Støtteordningens benævnelse: M04c Investeringer til fremme af bioøkonomi (artikel 17)

ELFUL (i EUR):

National medfinansiering (i EUR):

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR):

13.2.1.1. Indikation*:

I det omfang støtten under ordning M04c Investeringer til fremme af bioøkonomi gives inden for rammerne af Traktatens artikel 42, er støtten undtaget fra Traktatens statsstøtteregler i medfør af landdistriktsforordningens artikel 81, stk. 2.

For de foranstaltninger under ordning M04c, hvor støtten ikke gives inden for rammerne af Traktatens

artikel 42, vil støtten blive givet i overensstemmelse med Kommissionens forordning (EU) nr. 1407/2013 af 18. december 2013 om anvendelse af artikel 107 og 108 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde på de minimis-støtte.

Støtten under ordning M04d, ikke-produktive investeringer i tilknytning til gennemførelse af de miljø- og klimamål vedrørende landbrug, ydes til projekter vedrørende udtagning af eller omlægning til ekstensivt landbrug på landbrugsjord. Støtten gives dermed inden for rammerne af Traktatens artikel 42 og er dermed undtaget fra Traktatens statsstøtteregler i medfør af landdistriktsforordningens artikel 81, stk. 2.

13.3. M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)

Støtteordningens benævnelse:

ELFUL (i EUR):

National medfinansiering (i EUR):

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR):

13.3.1.1. Indikation*:

Der er ikke behov for statsstøttenotifikation.

13.4. M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)

Støtteordningens benævnelse:

ELFUL (i EUR):

National medfinansiering (i EUR):

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR):

13.4.1.1. Indikation*:

Der er ikke behov for statsstøttenotifikation. Ordningen omfatter alene finansiering af udestående betalinger på tilsagn afgivet under ordninger under landdistriktsprogram for 2007-2013, hvorunder den

nødvendige statsstøttenotifikation blev foretaget.

13.5. M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovens levedygtighed (artikel 21-26)

Støtteordningens benævnelse: M08a-b-c-d-e-f Etablering af skov/ Stormfald skov/ Investeringer i skov

ELFUL (i EUR): 35.363.545,00

National medfinansiering (i EUR): 11.787.848,00

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR): 47.151.393,00

13.5.1.1. Indikation*:

Notifikation efter gruppefritagelsesregler for landbrugsstøtte (ABER - Kommissionens forordning (EU) 702/2014 om forenelighed med det indre marked efter artikel 107 og 108 i Traktaten af visse kategorier af støtte i landbrugs- og skovbrugssektoren og i landdistrikter).

M08a Etablering af skov (artikel 22) ved anvendelse af ABER art. 32 7

M08b Genopretning af skader på private og offentlige skove som følge af stormfald (artikel 24) ved anvendelse af ABER art.34 stk. 5 (d)

M08c Støtte til Grønne driftspaner (artikel 25) ved anvendelse af ABER art. 35 6 (e)

M08d konvertering af nåletræ til hjemmehørende træarter (artikel 25) ved anvendelse af ABER art. 35 6 (a)

M08e Støtte til friluftsliv (artikel 25)

M08f Operationer til skovforbedrende foranstaltninger (art 25) ved anvendelse af ABER art. 35 6 (a).

13.6. M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)

Støtteordningens benævnelse:

ELFUL (i EUR):

National medfinansiering (i EUR):

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR):

13.6.1.1. Indikation*:

Ikke behov for statsstøttenotifikation.

Foranstaltningen er udelukkende målrettet den primære landbrugssektor. Støtten ydes til landbrugere og andre arealforvaltere for varetagelse af miljøvenlige landbrugsaktiviteter i form af græsning eller slæt eller for at afholde sig fra andre landbrugsaktiviteter på landbrugsjord. Modtageren anses for at være en aktiv landmand.

13.7. M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)

Støtteordningens benævnelse:

ELFUL (i EUR):

National medfinansiering (i EUR):

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR):

13.7.1.1. Indikation*:

Ikke statsstøttenotifikation.

13.8. M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)

Støtteordningens benævnelse:

ELFUL (i EUR):

National medfinansiering (i EUR):

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR):

13.8.1.1. Indikation*:

Ikke statsstøttenotifikation.

13.9. M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)

Støtteordningens benævnelse: M15a Bæredygtig skovdrift

ELFUL (i EUR): 16.029.024,00

National medfinansiering (i EUR): 5.343.008,00

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR): 21.372.032,00

13.9.1.1. Indikation*:

Notifikation efter gruppefritagelsesregler (ABER). Ordning M15a tilskud til miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34) notificeres efter ABER artikel 36.

13.10. M16 — Samarbejde (artikel 35)

Støtteordningens benævnelse: M16b Udviklingsprojekter / M16a Samarbejde om bæredygtig produktion af biomasse

ELFUL (i EUR): 16.218.897,00

National medfinansiering (i EUR): 14.381.321,00

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR): 30.600.218,00

13.10.1.1. Indikation*:

Særskilt statsstøttegodkendelse er ikke nødvendig for ordningen M16b Udviklingsprojekter, idet støtten gives inden for rammerne af Traktatens artikel 42, og dermed er undtaget fra Traktatens statsstøtteregler i medfør af landdistriktsforordningens artikel 81, stk. 2.

I det omfang støtten under ordning M16a Samarbejde om bæredygtig produktion af biomasse gives inden for rammerne af Traktatens artikel 42, er støtten undtaget fra Traktatens statsstøtteregler i medfør af

landdistriktsforordningens artikel 81, stk. 2.

For de foranstaltninger under ordning M16a, hvor støtten ikke gives inden for rammerne af Traktatens artikel 42, vil støtten blive gruppefritaget efter Kommissionens forordning (EU) nr. 651/2014 af 17. juni 2014 om visse kategorier af støttes forenelighed med det indre marked i henhold til traktatens artikel 107 og 108, artikel 25.

13.11. M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)

Støtteordningens benævnelse: Leader - art 35 (1) (b) Gennemførelse af operationer under lokal udviklingsstrategi

ELFUL (i EUR): 43.854.736,00

National medfinansiering (i EUR): 10.963.684,00

Supplerende national finansiering (i EUR):

I alt (i EUR): 54.818.420,00

13.11.1.1. Indikation*:

De-minimis reglerne anvendes i den udstrækning, projekttilskuddet er omfattet af krav om statsstøttenotifikation.

14. OPLYSNINGER OM KOMPLEMENTARITET

14.1. Beskrivelse af midlerne til sikring af komplementariteten/sammenhængen med:

14.1.1. Andre EU-instrumenter og navnlig ved ESI-fondene og søjle 1 og andre instrumenter under den fælles landbrugspolitik

Den fælles landbrugspolitik

Landdistriktspolitikken er en integreret del af den fælles landbrugspolitik (CAP) og komplementerer den direkte støtte under CAP'en blandt andet ved fremme af bæredygtig og konkurrencedygtig jordbrugs- og skovbrugsproduktion, fremme af positive eksternaliteter fra landbruget, herunder på miljø, klima og natur, fremme af beskæftigelse og diversificering af økonomien i landbruget og landdistrikterne.

EU's landdistriktspolitik er indført i erkendelse af, at udviklingen i landdistrikterne generelt går langsommere end i resten af landet. Der er desuden en tendens til, at landbrugets betydning for beskæftigelsen i landdistrikterne er faldende. Landdistriktsprogrammet skal således bidrage til at forbedre leve- og arbejdsvilkårene i landdistrikterne og sikre, at jorden og naturen forvaltes ud fra princippet om "mere for mindre" og bæredygtighed til gavn for kommende generationer.

Landmanden skal som betingelse for at modtage enkeltbetaling under CAP søjle I overholde en række betingelser vedrørende anvendelse af gødningsstoffer og plantebeskyttelsesmidler, naturhensyn, dyrevelfærd, miljøfokusarealer, permanente græsarealer, drift med flere afgrøder og fastholdelse af arealer i god landbrugs- og miljømæssig stand. Landdistriktsprogrammet skal spille sammen med enkeltbetalingsordningen om overholdelse af disse såkaldte grønningss- og krydsoverensstemmelseskrav.

Nye regler for krydsoverensstemmelse og nye grønne betingelser for at modtage den direkte landbrugsstøtte indebærer ny basis for betalingerne under søjle II, hvor der i betalinger til miljø- og klimavenlige jordbrugsforanstaltninger, økologisk arealtilskud og indsatser til implementering af vandrammedirektivet kun kan betales for tiltag, der går ud over den såkaldte baseline. Baseline består af krydsoverensstemmelseskravene, grønningsskravene i søjle I, kravene i gødnings- og pesticidlovgivningen samt nationale lovkrav.

For at undgå dobbeltfinansiering af grønningsskrav i CAP søjle I og II må der ikke under de miljø- og klimavenlige jordbrugsforanstaltninger i nærværende program kompenseres for landmandens overholdelse af grønningsskravene under søjle I. Hvis der ydes støtte under nærværende program til operationer, der er identiske med operationer, der ville være potentielt støtteberettigede under søjle I af den fælles landbrugspolitik, sikrer forvaltningsmyndigheden, at en støttemodtager kun kan modtage støtte til en given operation under én ordning. Denne afgrænsning sikres på forhånd forud for ansøgnings- og tilsagnsrunderne for de relevante ordninger.

Vurderingen af de enkelte støtteordningers komplementaritet til søjle I fremgår af tabellen nedenfor.

Der er stor komplementaritet mellem følgende ordninger i programmet: M01a, M04a og M16b (Erhvervsudvikling og miljømæssig bæredygtighed), M04c og M16a (bioøkonomi), M04d og M10a (miljø- og naturprojekter), M01b, M04b og M11 (omlægning til økologisk produktion) og M08 og M15 (skov).

Komplementariteten mellem M19 (LAG-ordningen) og de andre ordninger sikres gennem løbende samarbejde mellem de tre forvaltningsmyndigheder for støtte under programmet; NaturErhvervstyrelsen, Naturstyrelsen og [Erhvervs- og Vækstministeriet](#), ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~. Koordinering sikres endvidere gennem det nationale landdistriktsnetværk og aktiviteterne i programmets overvågningsudvalg.

Der er en klar arbejdsdeling mellem samarbejds- og udviklingsprojekter under M16 og M19. LAG indsatsen vil fokusere på erhvervsudvikling og jobskabelse udenfor landbruget, mens M16b (Erhvervsudvikling) og M16a (Samarbejde om bæredygtig produktion af biomasse) vil fokusere på samarbejdsprojekter mellem aktører indenfor landbrugssektoren. Hvis forvaltningsmyndighederne registrerer nært beslægtede aktiviteter som led i kontrollen af støttede projekter, foretages der afklaring af sammenhængen.

Komplementaritet til Hav- og Fiskerifonden, Regionalfonden og Socialfonden

Landdistriktsprogrammet har på en række områder mål, der er komplementære med de andre ESI-fonde (Hav- og Fiskerifonden, Regionalfonden og Socialfonden), og som derfor kan bidrage til synergi og fælles målopfyldelse. Det gælder målsætningerne under tematisk mål 1, 3, 4, 5, 6 og 9 jævnfør i øvrigt bilag 8.

Målet med indsatsen under tematisk mål 1 er at øge antallet af innovative virksomheder i Danmark og styrke innovation inden for jordbrugs-, skovbrugs- og fødevarersektoren med henblik på grøn omstilling, miljømæssig bæredygtighed og konkurrenceevne. Målet vil blive forfulgt gennem en række indsatser under landdistriktsprogrammet og regionalfondsprogrammet. Indsatsen under landdistriktsprogrammet vil omfatte informationsaktiviteter, demonstration og formidling af viden i det primære jordbrug og fødevarersektoren samt samarbejdsprojekter.

Under regionalfondsprogrammet vil der være fokus på innovationssamarbejder mellem virksomheder, deres kunder og vidensinstitutioner inden for regionale styrkepositioner og med fokus på at løse samfundsmæssige udfordringer. Virksomheder og vidensinstitutioner skal samarbejde om at udvikle innovative løsninger i form af f.eks. nye koncepter for nye produkter og løsninger, varer og tjenesteydelser. Desuden vil der i begrænset omfang være mulighed for at støtte klyngeorganisationer.

Målet med indsatsen under tematisk mål 3 er at øge antallet af vækstvirksomheder og styrke konkurrenceevnen. Målet vil blive forfulgt gennem indsatser under landdistriktsprogrammet, fiskeriudviklingsprogrammet og regionalfondsprogrammet. Indsatsen under landdistriktsprogrammet vil omfatte investeringer i miljøteknologi og investeringer i teknologier til forbedring af dyrevelfærden, udvikling af nye produkter og teknologier i den primære jordbrugssektor samt genopretning af landbrugets produktionspotentialer efter naturkatastrofer m.v.

Under fiskeriudviklingsprogrammet fremmes innovation og konkurrenceevne inden for fiskeri og akvakultur gennem støtte til udvikling eller indførelse af nye eller forbedrede produkter, processer eller forvaltnings- og organisationssystemer. Der er desuden mulighed for at støtte markedsforanstaltninger, der f.eks. bidrager til øget dokumentation og sporbarhed, rådgivning, klynge dannelse og etablering af netværk, f.eks. mellem fiskere og forskere.

Under regionalfondsprogrammet vil potentielle vækstvirksomheder (SMV'ere og iværksættere) kunne understøttes ved at yde støtte til udvikling af vækstplaner, f.eks. med henblik på øget internationalisering, automatisering og digitalisering. Aktiviteten vil indebære skræddersyede forløb for virksomheder, der

vurderes at have potentiale for solide vækstforløb.

Målet med indsatsen under tematisk mål 4 er at forbedre ressourceeffektiviteten i landbruget og gartneriet, fremme omstillingen til bioøkonomi, forbedre energi- og ressourceeffektiviteten i virksomheder samt reducere energiforbruget i byer med mere end 30.000 indbyggere. Målet vil blive forfulgt gennem indsatser under landdistriktsprogrammet og regionalfondsprogrammet. Indsatsen under landdistriktsprogrammet vil omfatte investeringer i miljøteknologi med henblik på effektivitetsforbedringer i energiforbruget og ny anvendelse af biomasse. Indsatsen under regionalfondsprogrammet vil fokusere på bæredygtige løsninger inden for f.eks. ressourceeffektivitet og genanvendelse af affaldsprodukter samt effektiv energiudnyttelse, idet det er hensigten at kunne yde støtte til udvikling og implementering af energi- og ressourceeffektive forretningsmodeller i SMV'er. Desuden gennemføres bæredygtig byudvikling, hvor indsatsen koncentrerer sig på udviklings- og demonstrationsprojekter med to formål. For det første skal de tjene til at udvikle og/eller afprøve såkaldte "smarte" metoder og teknologier, der gør det muligt at imødegå ressource-, klima- og energiudfordringer, og for det andet skal de anvendte metoder og teknologier have et erhvervsmæssigt potentiale.

Målet med indsatsen under tematisk mål 5 og tematisk mål 6 er at opnå en mere miljømæssigt bæredygtig og ressourceeffektiv produktion, opnå en tilfredsstillende naturtilstand i udpegede områder og et vandmiljø med højere vandkvalitet. Desuden forventes en øget ressourceeffektivitet i det primære jordbrug og i fiskeri- og akvakultursektoren. Det er også målet at opnå en mere bæredygtig forvaltning af naturressourcerne i fiskeri- og akvakultursektoren og et forbedret grundlag for øgede fiskebestande. Målesætningerne vil blive forfulgt gennem indsatser under landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet.

Indsatsen under landdistriktsprogrammet vil bl.a. omfatte pleje af græsarealer/natur på landbrugsarealer, rydning/hegning og genetablering af naturlig hydrologi på landbrugsareal i Natura 2000 områder, etablering og fastholdelse af vådområder for reduktion af kvælstof- eller fosforudledning, økologisk arealtilskud, natur- og miljøprojekter, ekstensivering af drift på lavbundsarealer, skovrejsning og bæredygtig skovdrift m.v. Indsatsen vil desuden omfatte investeringer i nye processer og teknologier med henblik på at reducere miljø- og klimabelastningen fra den primære jordbrugsproduktion, f.eks. i forhold til reduktion af lugtgener samt emission af klimagasser og ammoniak fra husdyrproduktion og husdyrgødning m.v. samt investeringer på økologiske bedrifter. Indsatsen under fiskeriudviklingsprogrammet vil bl.a. fokusere på fremme af bæredygtigt fiskeri og akvakultur, innovation og grøn omstilling, dataindsamling og dataanvendelse til forbedring af fiskeriforvaltningen samt kontrol og håndhævelse af fiskeripolitikken. Desuden vil projekter, der reducerer fiskeriets indvirkning på miljøet og bidrager til mere bæredygtig udnyttelse af de marine biologiske ressourcer, herunder bevaring og genoprettelse af biodiversitet og økosystemer, kunne støttes. Endvidere vil Hav- og Fiskerifonden kunne støtte udvikling af mere ressourceeffektive metoder inden for fiskeri- og akvakultur, herunder støtte udvikling af selektive og skånsomme redskaber, fiskemetoder og forvaltning samt en fortsat udvikling af og investeringer i ressourceeffektive løsninger til akvakulturproduktion.

Målet med indsatsen under tematisk mål 9 er at styrke jobskabelsen, beskæftigelsen og udviklingen i landdistrikterne og at øge beskæftigelsen for personer på kanten af arbejdsmarkedet. Målet vil blive forfulgt gennem indsatser under landdistriktsprogrammet og socialfondsprogrammet. Indsatsen under landdistriktsprogrammet vil omfatte støtte til investeringer inden for fødevaresektoren, oprettelse og udvikling af virksomheder, basale serviceydelser og byfornyelse samt samarbejdsprojekter. Der kan

desuden ydes støtte til forberedelse af lokale udviklingsstrategier og til drift og udvikling af lokale aktionsgrupper.

Indsatsen under socialfondsprogrammet vil bidrage til at sikre, at unge med særlige udfordringer fastholdes i ungdomsuddannelse, f.eks. via mentorordninger. Desuden vil indsatsen fokusere på indslusningsforløb, f.eks. i socialøkonomiske virksomheder med henblik på at forbedre mulighederne for at opnå ordinær, u-støttet beskæftigelse, samt støtte til socialøkonomiske virksomheder for at styrke tilknytningen til arbejdsmarkedet for de personer, der ansættes i disse virksomheder.

De fire ESI-fonde adresserer hver for sig væsentlige udfordringer, herunder vækstudfordringer, for dansk landbrug, dansk fiskeri- og akvakultur og dansk erhvervsliv. På en række områder vil det kun være relevant, at én af fondene støtter en given indsats, mens der på andre områder vil være potentiale for at iværksætte en mere tværgående indsats, der med fordel kan understøttes af flere fonde.

Flere indsatsområder understøttes af flere fonde, men de konkrete indsatser vil ikke overlappe. I stedet er der lagt op til synergi på baggrund af strategiske valg.

Samspillet mellem ESI fondene forventes bl.a. at kunne skabe merværdi inden for:

- Innovation i SMV'er, investeringer i ny teknologi, automatisering og digitalisering
- Oprettelse og udvikling af klynger, herunder især inden for bioøkonomi og fødevarer
- Ressourceeffektivitet

Indsatsen for iværksættelse af ny erhvervsaktivitet under de fire ESI-programmer samordnes, og der etableres et samarbejde mellem de lokale aktionsgrupper, der prioriterer en iværksætterindsats, og den kommunale erhvervsservice, således at indsatsen trækker i samme retning og understøtter en enstregig erhvervsfremme indsats. Det sikres bl.a. ved, at aktionsgruppernes udviklingsstrategier stemmer overens med kommunernes strategier for den lokale erhvervsservice.

Koordineringen mellem den regionale erhvervsindsats og indsatsen under landdistriktsprogrammet sker bl.a. via overvågningsudvalgene for programmerne, hvor de regionale vækstfora deltager. Det regionale vækstforum vil blive hørt, hvis et større projekter i landbrugssektoren forventes at få betydning for den regionale erhvervsudvikling. Regionerne, de regionale vækstfora og kommunerne vil endvidere blive konsulteret for at sikre, at de lokale udviklingsstrategier under LEADER er i overensstemmelse med de regionale og kommunale udviklingsstrategier, og de regionale vækstfora vil kunne deltage i de lokale aktionsgruppers forvaltningsnævn.

Støtteordninger i søjle II	Komplementaritet til søjle I	Risiko for overlap og sikring imod dobbeltstøtte
M01a Erhvervsudvikling (viden overførsel indenfor den primære jordbrugssektor) M01b Økologifremme, herunder tilskud til omstilling til økologi i de	Den fælles markedsordning for frugt og grønt	For at sikre imod dobbeltstøtte vil det som led i sagsbehandlingen af ansøgninger fra medlemmer af producentorganisationer under den fælles markedsordning (PO) blive

offentlige køkkener		vurderet, om en given operation også kan nyde støtte under markedsordningen, og i så fald om støtteansøgningen bør afvises på grund af overlap
M04a Miljøteknologi M04b Økologisk investeringsstøtte M04c Investeringer til fremme af bioøkonomi M04d Ikke-produktionsfremmende investeringer for natur eller miljø	Den fælles markedsordning for frugt og grønt	Som ovenfor
M05a Genopretning af landbrugets produktionspotentialer efter skader og forebyggende foranstaltninger	Ingen	Ingen risiko
M08a Etablering af skov M08b Genopretning af skader M08c-d-e-f skovøkosystemernes tilpasningsevne og miljømæssige værdi	Enkeltbetaling	Ingen risiko. Komplementaritet sikres via reglerne om støtteberettigelse under Enkeltbetaling og kontrol af krydsoverensstemmelses- og grønningskrav
M10a Fastholdelse af vådområder, naturlige vandstandsforholdsarealer der indgår i vådområdeprojekter, Natura 2000 hydrologiprojekter, lavbundsprojekter og ændret afvanding/vandløbsprojekter med fysiske anlæg M10b Pleje af græs- og naturarealer	Enkeltbetaling	Ingen risiko. Komplementaritet sikres via reglerne om støtteberettigelse under Enkeltbetaling og kontrol af krydsoverensstemmelses- og grønningskrav
M11a Økologisk arealtilskud	Enkeltbetaling	Ingen risiko. Komplementaritet til Enkeltbetaling sikres via EU reglerne om støtteberettigelse og kontrol med krydsoverensstemmelse og grønningskrav
M13a Ø-støtte	Enkeltbetaling	Ingen risiko. Støtten ydes som tillæg til Enkeltbetaling
M15a Tilskud til miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse	Enkeltbetaling	Ingen risiko. Komplementaritet til Enkeltbetaling sikres via EU reglerne om kontrol med krydsoverensstemmelse og grønningskrav

M16a Samarbejde om bæredygtig produktion af biomasse M16b Erhvervsudvikling (udviklingsprojekter)	Den fælles markedsordning for frugt og grønt	For at sikre imod dobbeltstøtte vil det som led i sagsbehandlingen af ansøgninger fra medlemmer af producentorganisationer under den fælles markedsordning (PO) blive vurderet, om en given operation også kan nyde støtte under markedsordningen, og i så fald om støtteansøgningen bør afvises på grund af overlap
M19 Leader	Ingen	Ingen risiko.

Vurdering af de enkelte støtteordningers komplementaritet til søjle I

14.1.2. Oplysninger om komplementaritet mellem et nationalt program og et sæt regionale programmer i henhold til artikel 6, stk. 2, i forordning (EU) nr. 1305/2013, når en medlemsstat har valgt at forelægge begge dele

Ikke relevant.

14.2. Hvor det er relevant, oplysninger om komplementariteten med andre finansielle EU-instrumenter

Østersøstrategien (EUSBSR)

Landdistriktsprogrammet vil understøtte Østersøstrategiens delmål om rent vand i havet, rig og sund natur samt tilpasning til klimaændringer, idet programmet indeholder målsætninger om at værne om miljøet og naturen i Danmark gennem fremme af miljømæssigt bæredygtig landbrugs- og skovbrugsproduktion generelt og i udpegede områder.

For eksempel forventes projekter for etablering og fastholdelse af vådområder på landbrugsjord at bidrage til at reducere udledning og udvaskning af kvælstof og fosfor fra landbruget til vandmiljøet og de indre farvande omkring Danmark. Projekter for landbrugets investering i ny miljøteknologi for bedre vandforvaltning, effektivitetsforbedringer i energiforbruget, lettere levering af nonfood råmaterialer til bioøkonomien og reduktion af drivhusgasser vil også bidrage til målene i strategien. Ligeledes forventes arealstøtte til omlægning til og opretholdelse af økologisk landbrugsdrift med begrænset anvendelse af kvælstof, ekstensivering af lavbundsarealer og organogene landbrugsjorde samt etablering af skov på landbrugsjord at have både direkte og indirekte positive påvirkninger på vandmiljøet og klimaet.

Der vil ikke blive afsat særskilte midler under landdistriktsprogrammet til projekter under Østersøstrategien, men effekten af konkrete projekter, der understøtter Østersøstrategien, vil kunne

opgøres. Desuden har de fire danske programmer under ESI-fondene overordnet fokus på vækst og konkurrenceevne, og de vil dermed kunne understøtte Østersøstrategiens to delmål om implementering af EU 2020-strategien og Østersøregionens konkurrenceevne.

EU's Rammeprogram for Innovation og Forskning (Horizon 2020)

Landdistriktsprogrammets medfinansiering af aktioner vedrørende innovation og støttemidlerne under EU rammeprogrammet for innovation og forskning (Horizon 2020) vil blive udmøntet komplementært. Under Erhvervsudviklingsordningen (ordningerne M01a og M16b) under nærværende program ydes der støtte til udviklingsprojekter, som gennemføres af landbrugets vidensformidlingsinstitutioner. Hvert samarbejdsprojekt har deltagelse fra primærlandbruget. Disse projekter vil blive koordineret med vidensformidlingsinstitutionernes aktiviteter i relation til Horizon 2020. Det Europæiske Innovationspartnerskab (EIP) for landbrugets produktivitet og bæredygtighed udgør endvidere et væsentligt element i udmøntningen af Horizon 2020-rammeprogrammet.

LIFE

Projekter under LIFE vil som udgangspunkt ikke kunne modtage støtte under nærværende program. Programmet forventes dog at indeholde en række initiativer på natur-, miljø- og klimaområdet, der kan understøttes og komplementeres af LIFE-programmet. Det gælder f.eks. gennemførelse af naturplaner, sammenhængende naturnetværk, gennemførelse af større regionale miljøindsatser og særligt klimatilpasningsprojekter. I Natura 2000-områder er der med finansiering fra LIFE bl.a. mulighed for arealopkøb, erstatningsudbetaling til lodsejere og gennemførelse af førstegangsgreb og anlægsinvesteringer. Desuden vil mulighederne under Landdistriktsfonden, f.eks. vedrørende forbedret hydrologi og forberedelse til afgræsning, kunne anvendes til supplerende og opretholdelse af indsatsen under LIFE, og opgaver med udvikling og koordinering vil kunne finansieres via LIFE. Endvidere kan behov for pleje af græs- eller naturarealer, som opstår som følge af investeringsprojekter gennemført med støtte under LIFE, tænkes imødekommet under landdistriktsprogrammet, så længe der ikke sker dobbeltfinansiering. Dette sikres af de to implementerende myndigheder for de to programmer i Danmark, NaturErhvervstyrelsen og Naturstyrelsen, ved udveksling af information om projektansøgninger og afklaring af mulighederne for synergi.

Komplementaritet med nationale strategier og planer

Bilag 3 redegør for landdistriktsprogrammets komplementaritet med øvrige nationale strategier og planer.

15. ORDNINGER OM GENNEMFØRELSE AF PROGRAMMET

15.1. Medlemsstatens udpegning af alle de myndigheder, der er fastsat i artikel 65, stk. 2, i forordning (EU) nr. 1305/2013, og en sammenfattende beskrivelse af forvaltnings- og kontrolstrukturen i det søgte program i henhold til artikel 55, stk. 3, nr. i), i forordning (EU) nr. 1303/2013 og ordninger i overensstemmelse med artikel 74, stk. 3, i forordning (EU) nr. 1303/2013

15.1.1. Myndigheder

Myndighed/organ	Myndighedens/organets navn og afdeling eller kontor	Myndighedens/organets leder (stilling)	Adresse	E-mail
Managing authority	NaturErhvervstyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, LandbrugMiljø- og FiskeriFødevareministeriet	Direktør for NaturErhvervstyrelsen	Nyropsgade 30, 1780 København V	mail@naturerhverv.dk
Certification body	Deloitte	Direktør	Weidekampsgade 6, 2300 København S	koebenhavn@deloitte.dk
Accredited paying agency	NaturErhvervstyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, LandbrugMiljø- og FiskeriFødevareministeriet	Direktør for NaturErhvervstyrelsen	Nyropsgade 30, 1780 København V	mail@naturerhverv.dk

15.1.2. Kortfattet beskrivelse af programmets forvaltnings- og kontrolstruktur og ordninger for uafhængig undersøgelse af klager

15.1.2.1. Forvaltnings- og kontrolstruktur

[Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og FiskeriMiljø- og Fødevareministeriet](#) har det overordnede ansvar for opfyldelsen af medlemsstatens rolle i henhold til artikel 65 i forordning 1305/2013.

NaturErhvervstyrelsen, som er en styrelse under [Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og FiskeriMiljø- og Fødevareministeriet](#), har det overordnede ansvar for forvaltningen af det danske landdistriktsprogram.

NaturErhvervstyrelsens organisation fremgår af figur 27. Tre centre i styrelsen varetager forvaltningen af programmet. De tre centre ledes af samme direktør, som er direktør for det pågældende område, benævnt EU & Landbrug. Opgavevaretagelsen som forvaltningsmyndighed er placeret i Center for Landbrug og Center for Erhverv, mens opgavevaretagelsen som udbetalingsorgan er placeret i Center for Tilskudsudbetaling.

Forvaltningen af enkelte dele af landdistriktsprogrammet varetages af Naturstyrelsen under [Miljøministeriet \(Miljø- og Fødevareministeriet\)](#) og af [Ministeriet for By, Bolig og LanddistrikterErhvervs- og Vækstministeriet](#) jf. neden for.

Følgende enheder i NaturErhvervstyrelsen er involveret i forvaltningen af det danske landdistriktsprogram:

Center for Erhverv – EU & Erhvervsudvikling varetager det overordnede EU-arbejde, herunder

forvaltningskomitéarbejde for så vidt angår tilskudsordninger under EGFL, ELFUL og EFF, fortolkning af EU-regler og udvikling af forslag til prioritering af og indhold i landdistriktsprogrammet. Enheden skriver udkast til landdistriktsprogram og ændringer hertil samt koordinerer generelt herfor.

Center for Erhverv – Projektdesign varetager forvaltningsopgaver for så vidt angår tilskudsordninger under EGFL, ELFUL (bortset fra LAG-indsatsen) og EFF og udarbejder og fortolker nationale regler herfor. Enheden designer nye projektstøtteordninger i Landdistriktsprogrammet, og prioriterer projekterne ud fra målet at støtte de projekter, der giver størst effekt på indsatsområderne: Miljø, natur, økologi og erhvervsudvikling.

Center for Erhverv – Projekttilskud, Produktion har ansvaret for sagsbehandling af ansøgninger om tilsagn og udbetalinger af tilskudsordninger under EGFL, ELFUL (bortset fra LAG-indsatsen) og EFF. Enheden varetager IT-understøttelsen og udviklingen i forhold til nye projektstøtteordninger på Landdistriktsprogrammet.

Center for Erhverv – Natur & Jordfordeling varetager forvaltningsopgaver og sagsbehandling vedr. naturprojektordningerne under ELFUL (ikke-produktive investeringer jf. art. 17), udarbejder og fortolker nationale regler herfor og designer projektstøtteordninger.

Center for Landbrug – Bæredygtighed Miljø & Biodiversitet varetager forvaltningsopgaver vedr. arealstøtteordningerne, herunder forvaltningskomitéarbejde for så vidt angår arealtilskudsordninger under ELFUL, udarbejder og fortolker de nationale regler om arealstøtte i Landdistriktsprogrammet.

Center for Landbrug – Arealtilskud, Produktion har ansvaret for sagsbehandlingen af arealstøtteordningerne. Enheden har medarbejdere både i København og i Tønder. Enheden behandler støtteansøgninger og står for alle udbetalinger for arealrelateret støtte.

Center for Tilskudsudbetaling foretager registrering og udbetaling af EGFL- og ELFUL relaterede transaktioner samt koordination af forebyggelse og bekæmpelse af svig på risikoområder.

Intern Revision er placeret som en selvstændig enhed i NaturErhvervstyrelsen med direkte reference til EU-direktøren og den administrerende direktør. Intern Revision er operationelt uafhængig af den øvrige styrelse. Intern Revision leverer viden om styrelsens interne kontrol- og forvaltningssystemer, hvilket gør det muligt at forebygge og rette op på konstaterede risici og svagheder.

Revisionsenheden udfører revision af alle enheder og tilskudsområder i styrelsen og påser:

- At der er etableret hensigtsmæssige forretningsgange
- At de interne kontroller er tilstrækkelige til at sikre, at EU-bestemmelserne overholdes
- At regnskabsinformationerne undergår en tilstrækkeligt pålidelig behandling for at sikre, at regnskabet er rigtigt
- At der er sikret en tilstrækkelig system-, data- og driftssikkerhed ved styrelsens anvendelse af IT

Center for Kontrol gennemfører den fysiske kontrol af alle ordninger efter kontrolinstrukser, som udarbejdes i samarbejde med enhederne i Center for Landbrug og Center for Erhverv. Kontrolrapporterne sender Center for Kontrol til Center for Landbrug og Center for Erhverv, som afgør controlsagerne og

fastlægger eventuelle sanktioner og krav om tilbagebetaling ved misligholdelser.

Ministeriet for By, Bolig og LanddistrikterErhvervs- og Vækstministeriet

For så vidt angår tilrettelæggelse og administration af politikken for tilskud via lokale aktionsgrupper (LAG) efter Leader-metoden er Erhvervs- og Vækstministeriet (tidligere Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter) ressortansvarlig. Ministeriet og NaturErhvervstyrelsen har indgået en aftale, som beskriver opgave- og ansvarsfordelingen. Pr. 1. januar 2015 ændres opgavefordelingen således, at daværende Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (nu Erhvervs- og Vækstministeriet) overtager administrationen af tilskud under fokusområde 6B og samarbejdet med de lokale aktionsgrupper, hvorved ansvaret for Leader-indsatsen er samlet i Erhvervs- og Vækstministeriet Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. NaturErhvervstyrelsen vil fortsat som akkrediteret udbetalingsorgan føre tilsyn med administrationen heraf i Erhvervs- og Vækstministeriet Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Den udførende enhed er placeret i afdelingen for By og Land jf. figur 28. Erhvervs- og Vækstministeriet Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter deltager i EU Leader-netværket og inddrages i forberedelse af forhandling af relevante EU-regler på området, herunder efter behov ved mødedeltagelse, bidrag til besvarelser af høringer, mv.

Det er forventningen, at den ændrede opgavefordeling vil styrke koordinering, tilrettelæggelse og opgavevaretagelse, hvad angår Leader-indsatsen.

Naturstyrelsen

Naturstyrelsens organisation fremgår af figur 29.

Følgende enheder i Naturstyrelsen er involveret i forvaltningen af det danske landdistriktsprogram:

Tilskud og projekter varetager

- Forvaltningen af skovbrugsforanstaltningerne, hvor Naturstyrelsen har ansvaret for den nationale administration, herunder tilsagn, anvisning af udbetalinger og kontrol, herunder koordinering af visse krydsoverensstemmelseskrav, hvor Naturstyrelsen har myndighedsansvaret.
- Forvaltningen af de ordninger under landdistriktsprogrammet, hvor Naturstyrelsen har det faglige ansvar og NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for den nationale administration, herunder tilsagn, udbetaling og kontrol

Økonomi varetager de regnskabsrelaterede opgaver og udbetaling af tilskud vedr. skovbrugsforanstaltningerne.

Naturstyrelsen deltager i forberedelse af forhandling af relevante EU-regler på området, herunder efter behov ved mødedeltagelse, bidrag til besvarelser af høringer mv.

Naturstyrelsen og NaturErhvervstyrelsen har indgået en aftale, som beskriver opgave- og ansvarsfordelingen mellem de to styrelser. Dermed sikres klarhed om tilrettelæggelsen af opgaverne, og indsatsen sikres koordineret ved jævnlige statusmøder.

Det godkendte betalingsorgan

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri Miljø- og Fødevarerministeriet skal godkende

NaturErhvervstyrelsen som den eneste udbetalingsstyrelse vedr. støtte fra ELFUL i henhold til artikel 7 i forordning (EU) nr. 1306/2012.

Beskrivelse af forvaltnings- og kontrolstrukturen

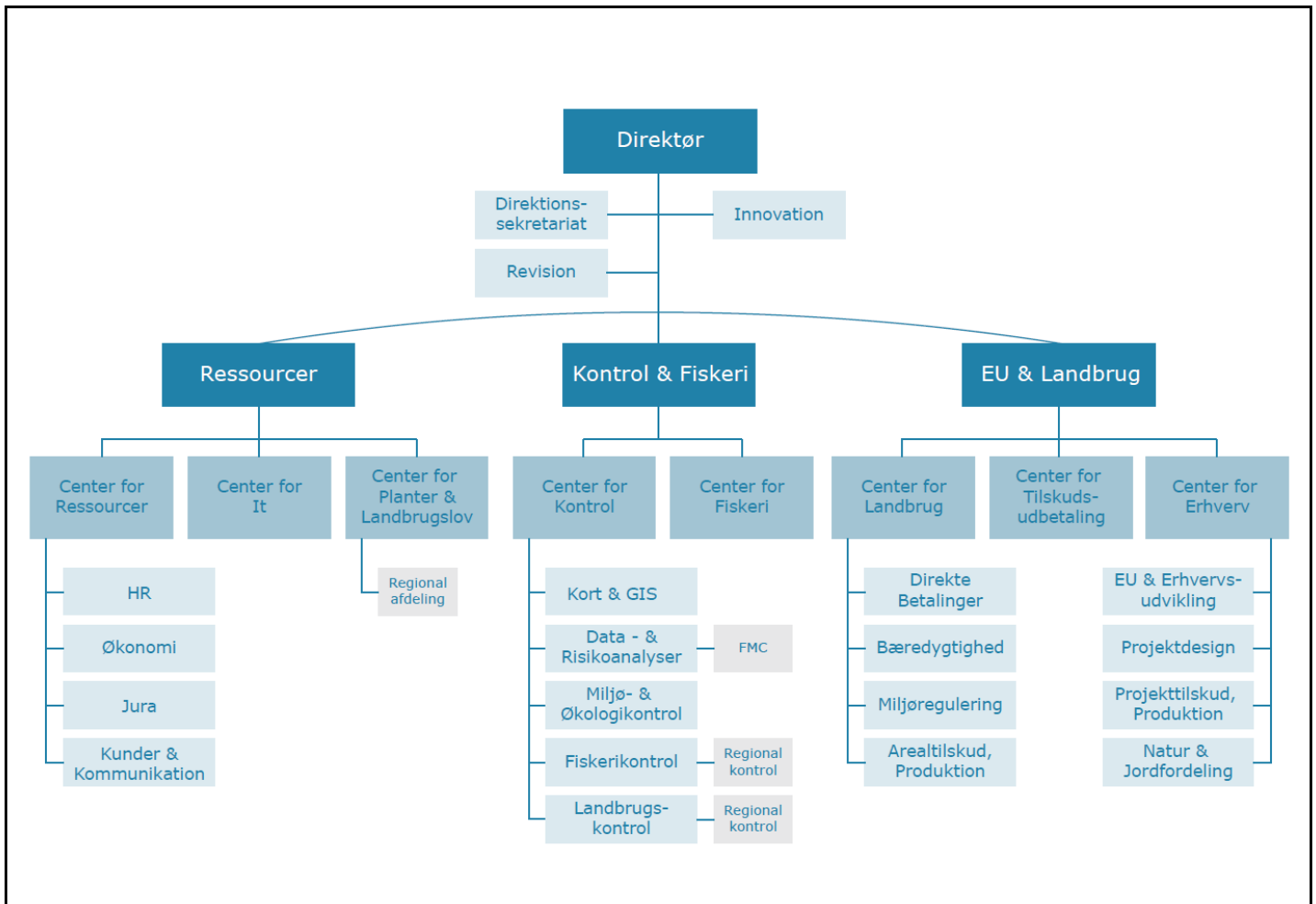
NaturErhvervstyrelsen har den bemandings- og uddannelsesmæssige styrke til at sikre korrekt implementering af landdistriktsprogrammet. I sin egenskab af særskilt udpeget udbetalende organ, jf. ovenfor, har NaturErhvervstyrelsen en forpligtelse til at føre tilsyn med organer, hvortil der er delegeret ansvar og opgaver i forhold til ELFUL. NaturErhvervstyrelsen overvåger regelmæssigt de opgaver, der er uddelegeret til [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ og Naturstyrelsen med henblik på at bekræfte, at arbejdet er udført tilfredsstillende, og at det er i overensstemmelse med EU's regler. Der foretages endvidere et årligt tilsyn. Dog ikke i de år, hvor Intern Revision i NaturErhvervstyrelsen i henhold til deres revisionsplan foretager en revision af de opgaver, der bliver forvaltet af [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~.

Godkendelsesorgan

Opgaven som Godkendelsesorgan er udliciteret til et eksternt, privat, revisionsfirma på 4-års kontrakt. Det er pt. Deloitte, der er udnævnt til godkendelsesorgan.

Det påtegner årsregnskabet, før det bliver sendt til Kommissionen og skriver en rapport om resultaterne af revisionen. Det sker for at undersøge, om årsregnskabet er retvisende, og om procedurerne for den interne kontrol har fungeret tilfredsstillende.

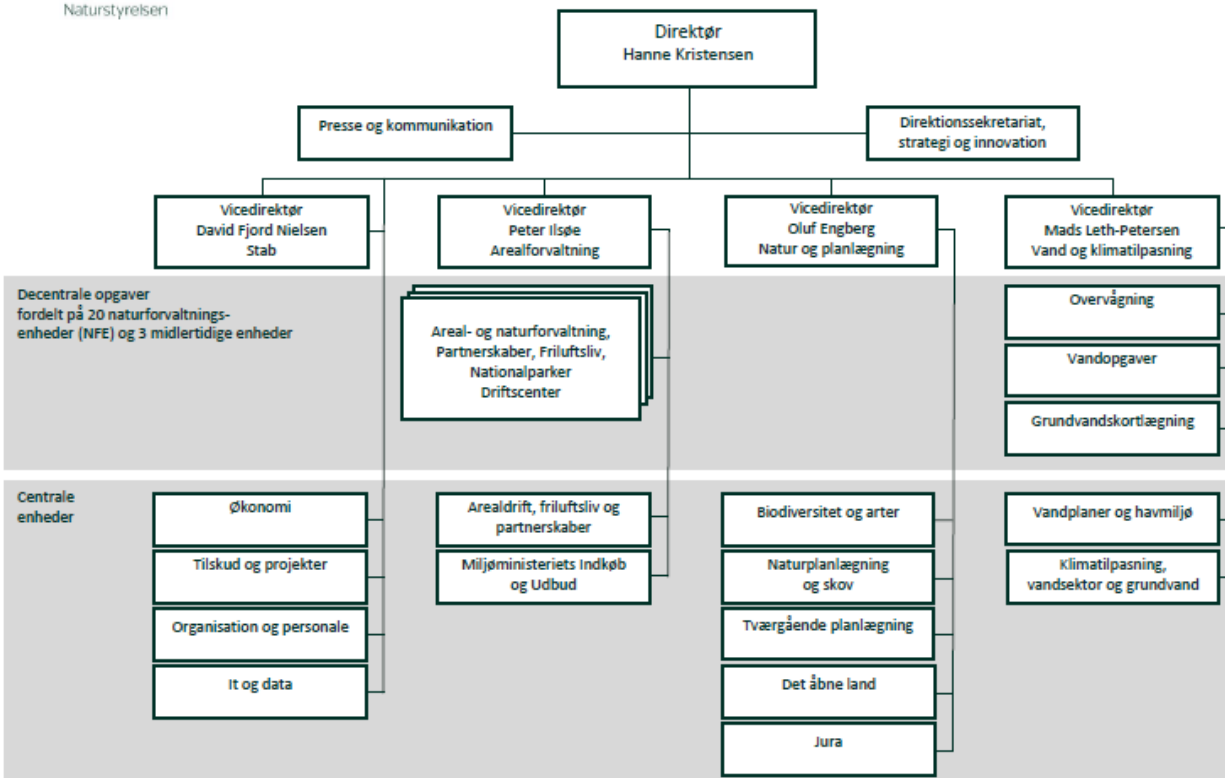
Organets opgaver fremgår af Kommissionens gennemførelsesbestemmelser til den horisontale forordning (1306/2013) og af Kommissionens retningslinjer (guidelines). Disse gælder også for den interne revisionstjeneste.

Figur 27 NaturErhvervstyrelsens organisation

[Erhvervs- og Vækstministeriets organisation og herunder administration af LEADER-indsatsen kendes pt. ikke.]

Figur 28 Organisationsdiagram for Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter

Figur 29 Naturstyrelsens organisation

15.1.2.2. Ordninger for uafhængig undersøgelse af klager

Ansøgere om tilskud er sikret en uafhængig undersøgelse og afgørelse i tilfælde af fremsendelse af klagesager. Klager over afgørelser truffet af NaturErhvervstyrelsen rettes til NaturErhvervstyrelsen, som indbringer klagen til behandling af den myndighed, som er klageinstans.

[Miljø- og Fødevarerministeriets Klagecenter](#), der er en selvstændig myndighed inden for [Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri](#) [Miljø- og Fødevarerministeriet](#) behandler klagesager på [ministeriets område](#) [fødevarer-, landbrugs- og fiskeriområdet](#), jf. Bekendtgørelse nr. 310 af 20. marts 2013, og herunder NaturErhvervstyrelsens afgørelser om støtteansøgninger i henhold til Landdistriktsprogrammet. Dog er Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter frem til udgangen af 2014 klageinstans for afgørelser truffet om projekter i henhold til Leader-metoden, dvs. afgørelser truffet af NaturErhvervstyrelsen efter indstilling fra de Lokale Aktionsgrupper. Klager over afgørelser truffet af LAG-sekretariatet under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter efter indstilling fra de Lokale Aktionsgrupper fra 2015 indbringes til LAG-sekretariatet, som behandler klagen og udarbejder indstilling om afgørelse i klagesagen til ministeriet. LAG-sekretariatet er en selvstændig enhed, når det gælder afgørelser og sagsbehandling i konkrete sager. Klageenheden vil

være placeret som hidtil i departementet.

Klager over afgørelser om tilskud truffet af Naturstyrelsen indbringes til Naturstyrelsen, som træffer afgørelse herom i henhold til gældende regler for indbringelse af klager på [Miljøministeriets Naturstyrelsens](#) område.

Nærmere vejledning om klageadgang beskrives i tilskudsvejledninger til de enkelte støtteordninger.

15.2. Overvågningsudvalgets påtænkte sammensætning

Der skal i henhold til artikel 47 i forordning 1303/2013/EU (CPR) nedsættes et overvågningsudvalg for landdistriktsprogrammet. Udvalget skal nedsættes senest tre måneder efter Kommissionens beslutning om godkendelse af programmet.

Overvågningsudvalget skal udarbejde en forretningsorden, der blandt andet fastsætter udvalgets formål, opgaver, mødehyppighed og beslutningskompetence.

Formandskabet og sekretariatsfunktionen varetages af [Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri](#) [Miljø- og Fødevarerministeriet](#) – det vil i praksis sige af NaturErhvervstyrelsen. Kommissionens repræsentant i overvågningsudvalget kan på eget initiativ deltage i udvalgets møder i en rådgivende funktion.

Udvalget overvåger sammen med [Ministeriet for Fødevarer, Landbrug](#) [Miljø-](#) og [Fiskeri](#) [Fødevarerministeriet](#), at landdistriktsprogrammet gennemføres effektivt og med resultater. I henhold til artikel 74 i landdistriktsforordningen skal overvågningsudvalget som led heri:

- Høres og afgive udtalelse inden for fire måneder efter programmets godkendelse om kriterierne for udvælgelse af projekter, der kan opnå medfinansiering
- Gennemgå aktiviteter og output vedr. evalueringsplanen for programmet
- Undersøge foranstaltningerne i programmet vedrørende opfyldelsen af forhåndsbetingelserne
- Deltage i det nationale landdistriktsnetværk for at udveksle oplysninger om gennemførelse af programmet
- Gøre status over opfyldelse af programmets overordnede målsætninger og målsætningerne for de enkelte støtteordninger
- Gennemgå og godkende den årlige gennemførelsesrapport inden fremsendelse til Kommissionen
- Forslå tilpasninger af programmet med henblik på at nå målene og forbedre programmets forvaltning
- Behandle og godkende forslag om ændring af landdistriktsprogrammet

De danske myndigheder skal i henhold til artikel 5 i forordning 1303/2013/EU (CPR) oprette partnerskabet mellem:

- De kompetente regionale og lokale myndigheder, bymyndigheder og andre offentlige myndigheder
- Arbejdsmarkedets parter
- Organer, der repræsenterer civilsamfundet, herunder miljøpartnere, ikke-statslige organisationer

og organer, som er ansvarlige for at fremme ligestilling og ikke-forskelsbehandling

Overvågnings- og evalueringssystemet

NaturErhvervstyrelsen sikrer, at der er passende evalueringskapacitet til rådighed. Evalueringerne har til formål at vurdere effektiviteten og virkningerne af programmet. Mindst én gang i løbet af programmeringsperioden skal en evaluering vurdere, hvordan støtten har bidraget til målene for hver prioritet. Alle evalueringer vil blive gennemgået med overvågningsudvalget og sendt til Kommissionen.

Årlig statusrapport

Der er i henhold til landdistriktsforordningens artikel 82 krav om at udarbejde en årlig statusrapport om programmets gennemførelse – rapporten skal være Kommissionen i hænde senest den 30. juni hvert år. NaturErhvervstyrelsen udarbejder i samarbejde med Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter og Naturstyrelsen den årlige statusrapport og forelægger den for overvågningsudvalget til godkendelse. Herefter fremsender NaturErhvervstyrelsen rapporten til Kommissionen – første gang senest 31. maj 2016 og derefter til og med 2023. Den rapport, der forelægges i 2016, skal omfatte kalenderårene 2014 og 2015.

Statusrapporten skal vise programmets fremdrift ved hjælp af måling i forhold til finansielle input, output- og resultatindikatorer for hver støtteordning. Statusrapporten indeholder også en beskrivelse af de socio-økonomiske forhold generelt i landdistrikterne og et kapitel om hvorledes programmet løbende evalueres og kommunikeres.

Der arbejdes i den forbindelse med et fælles webbaseret it-afrapporteringssystem, og Kommissionen vil i samarbejde med medlemslandene løbende over hele programperioden arbejde med at forbedre det statistiske grundlag for vurderingerne af indsatsen.

Hvert år vurderer Kommissionen og NaturErhvervstyrelsen efter forelæggelse af den årlige statusrapport programmets fremdrift og behovet for at foretage tilpasninger af programmet for at nå målene herfor.

Det gælder for de årlige gennemførelsesrapporter, der forelægges i 2017 og 2019, at de også skal omfatte en beskrivelse af gennemførelsen af eventuelle delprogrammer, der er inkluderet i programmet, en vurdering af fremskridtene med at sikre en integreret tilgang til anvendelsen af ELFUL og andre af EU's finansielle instrumenter til at støtteterritorial udvikling i landdistrikter, bl.a. gennem lokaludviklingsstrategier. Den gennemførelsesrapport, der forelægges i 2017 skal desuden omfatte konklusionerne vedrørende opfyldelsen af målene for hver prioritet, der indgår i programmet for udvikling af landdistrikterne.

NaturErhvervstyrelsen og overvågningsudvalget skal på grundlag af denne løbende evaluering bl.a.

- Undersøge programmets fremdrift i forhold til de fastsatte målsætninger. Dette sker ved hjælp af resultatindikatorerne og, hvis dette er relevant, effektindikatorerne.
- Forbedre kvaliteten i programmet og programmets gennemførelse
- Vurdere forslag til mere omfattende ændringer af programmet
- Forberede midtvejsevalueringen og den efterfølgende evaluering

Evalueringen skal foretages af eksperter, der er funktionelt uafhængige af de myndigheder, der har

ansvaret for programgennemførelsen.

NaturErhvervstyrelsen skal hvert år aflægge rapport til overvågningsudvalget om evalueringsaktiviteterne. Afrapporteringen vil finde sted som led i forelæggelsen af den årlige statusrapport for overvågningsudvalget (se også ovenfor afsnittet om årlige statusrapporter).

Vurderingen af effekterne af programindsatsen falder inden for evalueringsarbejdet. Det vil sige, at evaluator i forbindelse med ex ante- og efterfølgende evalueringer foretager de nødvendige kvalitative vurderinger af effekterne. Ved evalueringerne skal der foretages en undersøgelse af:

- Ressourceudnyttelsesgraden
- Effektiviteten
- Programmets socioøkonomiske virkning
- Programmets virkning på EU's højt prioriterede mål

Evalueringerne skal omfatte programmets mål, og formålet er at lære af de erfaringer, der er gjort med landdistriktspolitikken – herunder indkredse de gode og dårlige resultater og fastslå bedste praksis. Det påhviler NaturErhvervstyrelsen at igangsætte evalueringerne og tilvejebringe de nødvendige data til evalueringerne.

Forhåndsevaluering

NaturErhvervstyrelsen har sikret deltagelse af forhåndsevalueringseksperter fra et tidligt tidspunkt i processen til udvikling af programmet for udvikling af landdistrikterne, herunder udvikling af den analyse, der er omhandlet i artikel 9, stk. 1, litra b), udformningen af programmets interventionslogik og etableringen af programmets mål.

Efterfølgende evaluering

I 2023 er NaturErhvervstyrelsen ansvarlig for, at der udarbejdes en efterfølgende evalueringsrapport for det danske landdistriktsprogram. Denne rapport fremsendes til Kommissionen senest den 31. december 2023.

Sammensætning af overvågningsudvalget

Overvågningsudvalget konstitueres med repræsentation fra blandt andet:

- ~~Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri~~ [Miljø- og Fødevarerministeriet](#)
- Finansministeriet
- ~~Økonomi-Social-~~ og Indenrigsministeriet
- Erhvervs- og Vækstministeriet
- ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~
- ~~Miljøministeriet~~
- ~~Ministeriet for Klima, Naturstyrelsen~~
- Energi-, ~~Forsynings-~~ og ~~Bygninger~~ [Klimaministeriet](#)
- Danske Regioner
- De regionale vækstfora
- Kommunernes Landsforening
- Landbrug og Fødevarer

- Danmarks Naturfredningsforening
- Landdistrikternes Fællesråd
- Arbejdsmarkedets parter
- De lokale aktionsgrupper
- Universiteterne
- Europa-Kommissionen
- NaturErhvervstyrelsen (formandskab og sekretariat)

15.3. Bestemmelser, der skal garantere offentlig omtale af programmet, herunder gennem det nationale landdistriktsnetværk, der henviser til den informations- og PR-strategi, der nærmere beskriver programmets informations- og PR-foranstaltninger, jf. artikel 13 i nævnte forordning

15.3.1. Information til potentielle støttemodtagere, stakeholdere og offentligheden om muligheder for støtte under Landdistriktsprogrammet

NaturErhvervstyrelsen sikrer, at relevant information om areal- og projektstøtteordningerne i programmet er tilgængelige på styrelsens hjemmeside. NaturErhvervstyrelsen arbejder løbende med at optimere kommunikationen om programmet, herunder med en årlig kommunikationsplan, som opdateres hver måned. Denne plan indeholder en oversigt over nyheder til modtagerne og offentligheden samt et overblik over standard nyheder, som bør udsendes for programmet, og interne procedurer for kommunikation.

Naturstyrelsen og [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) arbejder også med kommunikationsplaner for deres forvaltning af foranstaltninger i programmet.

Gruppen af potentielle støttemodtagere spænder fra erhvervs- og lønmodtagernes interesse i at skabe nye arbejdspladser og udvikling i de eksisterende landdistrikterhverv over miljø- og naturorganisationer til beboer- og fritidsorganisationer, der først og fremmest er interesseret i at skabe gode levevilkår på landet. NaturErhvervstyrelsens kommunikation skaber opmærksomhed om støttemulighederne hos disse målgrupper. Derudover fokuserer NaturErhvervstyrelsen på at informerer offentligheden om landdistriktsprogrammet.

Udover en generel introduktion til landdistriktsprogrammet, vil NaturErhvervstyrelsens hjemmeside indeholde informationer om Kommissionens godkendelse af landdistriktsprogrammet og ajourføring heraf, de vigtigste resultater bl.a. ift. implementering af landdistriktsprogrammet mv. og om de enkelte støtteordninger, herunder en beskrivelse af krav til støttemodtagere og betingelser for tilskud, samt praktisk vejledning om ansøgningsproceduren, klageadgang mv. Endelig er det muligt for støttemodtager og offentligheden at kontakte NaturErhvervstyrelsen telefonisk og pr. mail for yderligere informationer.

Støttemodtagere orienteres i forbindelse med meddelelsen om tilsagn om støtte om deres forpligtelse til at informere offentligt om den modtagne støtte fra ELFUL, jf. regler herfor i forordning 1305/2013 m.fl., læs mere herom i afsnit 15.3.2.

NaturErhvervstyrelsens almindelige pressearbejde vil i forbindelse med programmet have særligt fokus på at udbrede kendskabet til bl.a. landdistriktsprogrammet, ajourføring heraf og støttemulighederne bl.a.

gennem dagspresse, nationale, regionale og lokale medier samt fagmedier.

På hjemmesiden er det muligt for interessenterne at tilmelde sig nyhedsmails med nyheder om natur- og landdistriktsprojekter, hvor der løbende orienteres om støtteordningerne, ansøgningsrunder og -frister. Her er det specificeret, at der er tale om projekt- og støtteordninger inden for landdistriktsprogrammet.

Naturstyrelsen, ~~Miljøministeriet~~, er ansvarlig for kommunikationen om de støtteordninger, som administreres af Naturstyrelsen (ordninger vedr. skov), og vil på tilsvarende vis sikre den nødvendige information til potentielle støttemodtagere. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter er ansvarlig for kommunikationen om tildeling af støtte via de lokale aktionsgrupper (Leader), læs mere herom i afsnit 15.3.3 og afsnit 17.

15.3.2. Information til den brede befolkning om EU's rolle i finansiering gennem programmet

Nyheder om landdistriktsprogrammet indgår i NaturErhvervstyrelsens almindelige kommunikationsarbejde med pressemeddelelser og nyheder på hjemmesiden, som retter sig mod en bredere målgruppe. Kommunikationsaktiviteterne omfatter bl.a. løbende pressearbejde i forhold til dagspresse, nationale, regionale og lokale medier samt fagblade. Her bringes der bl.a. information om landdistriktsprogrammet generelt, landdistriktspolitikens overordnede mål for økologi, natur, miljø, levevilkår og erhvervsudvikling, samt eksempler på støtteordninger og konkrete projekter, der har fået tilskud. Som en integreret del af dette arbejde informeres der om sammenhængen mellem det danske landdistriktsprogram og den fælles politik for udvikling af landdistrikter.

Hjemmesiden www.naturerhverv.dk udgør hovedindgangen til information om det danske landdistriktsprogram, herunder dets mål, finansiering og konkrete støttemuligheder. Hjemmesiden www.livogland.dk, som drives af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter, samler informationen om muligheder for støtte via de lokale aktionsgrupper. På Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk orienteres om tilskudsordningerne på skovområdet. Støttemodtagere orienteres i forbindelse med meddelelsen om tilsagn om støtte om deres forpligtelse til at informere offentligt om den modtagne støtte fra ELFUL, jf. regler herfor i forordning 1305/13 m.fl.

15.3.3. Netværkscentrets kommunikation

Det under landdistriktsprogrammet etablerede Netværkscenter for landdistriktsudvikling skal gennem kommunikation understøtte og synliggøre gennemførelsen af indsatser under landdistriktsprogrammet, herunder indsatserne i landdistriktsudvikling, ift. muligheder og resultater over for både potentielle tilskudsmodtagere, beslutningstagere og den brede offentlighed. Udbredelse af information om landdistriktsprogrammet, tilskudsmulighederne, viden om landdistriktsudvikling og formidling af gode så vel som mindre gode erfaringer til den brede offentlighed er af særlig stor betydning for kommunikationen om landdistriktsprogrammet og landdistriktsindsats, der baserer sig på frivillige kræfter i nærmiljøet, læs mere herom i afsnit 17.

Kommunikationsaktiviteter vil typisk omfatte løbende pressearbejde i forhold til dagspressen, nationale, regionale og lokale medier, udvikling og drift af hjemmeside, informationsmøder, kurser og debatter.

15.4. Beskrivelse af mekanismer til at sikre sammenhæng med hensyn til lokaludviklingsstrategier gennemført under Leader, aktiviteter planlagt under "samarbejds"-foranstaltningen, jf. artikel 35 i forordning (EU) nr. 1305/2013, foranstaltningen om "basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne", jf. artikel 20 i forordning (EU) nr. 1305/2013 og andre ESI-fonde

~~Nærværende program omfatter ikke nye indsatser i medfør af artikel 20 i landdistriktsforordningen. Programmet forventes dog~~ Programmets indsatser under artikel 20 (M07c Fysiske anlæg på landbrugsjord i forbindelse med vandløbsrestaurering og M07d Natura 2000-planlægning) har et væsentligt andet fokus end indsatserne under M16 (artikel 35) og M19 (LEADER). Der vurderes derfor ikke at være behov for særlige foranstaltninger til at sikre sammenhæng hertil. Derudover forventes programmet at finansiere udestående støtteudbetalinger i medfør af artikel 20 som følge af tilsagn afgivet under landdistriktsprogrammet 2007-2013, se beskrivelsen i sub-measure M07a og M07b samt afsnit 19. Der anses ikke for at være behov for at sikre yderligere sammenhæng mellem disse betalinger og programmets øvrige indsatser.

LEADER-indsatsen (sub-measure M19b-M19e) og programindsatsen for samarbejdsprojekter i medfør af landdistriktsforordningens artikel 35 (sub-measure M16a-M16b-M16c) forventes ikke at indebære nogen større aktivitetsmæssig sammenhæng. LEADER-indsatsen forventes som udgangspunkt ikke at omfatte udviklingsprojekter i den primære landbrugssektor, hvorfor sammenhængen mellem denne indsats og indsatsen for samarbejdsprojekter vedrørende bæredygtig produktion af biomasse (M16a) og/eller erhvervsudvikling i jordbrugssektoren (M16b) forventes at være svag. Dog kan der tænkes at være positive synergieffekter mellem eventuelle LEADER-projekter vedrørende udvikling af små og mellemstore virksomheder i landdistrikterne, herunder fødevareraktiviteter, og de førnævnte sub-measures M16a-M16b-M16c.

I tilfælde af, at de relevante forvaltningsmyndigheder (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter og NaturErhvervstyrelsen) skulle modtage projektansøgninger, hvor der kan opnås sådanne synergieffekter, eller modtager ansøgninger som potentielt kan modtage støtte under enten LEADER eller én af de førnævnte sub-measures M16a-M16b-M16c, vil de relevante sagsbehandlere foretage en sammenligning og afsøge muligheder for synergi. Sammenligningen kan foretages på projektniveau eller ud fra ansøgers CVR-nummer, som registreres i sagsbehandlingssystemerne. Hvis der derudover registreres finansiering til nært beslægtede aktiviteter under de to typer indsatser, foretager forvaltningsmyndighederne krydskontrol og afklaring af sammenhængen i indsatserne før afgivelse af tilsagn om støtte.

Bestræbelserne på at opnå sammenhæng og synergi mellem programmets LEADER-indsats og indsatserne under EMFF programmet 2014-2020 er beskrevet i afsnittet om multifondsaspektet i kapitel 8.2.12 og i afsnittet om komplementaritet til EMFF programmet i kapitel 14. Der forventes ikke iværksat en egentlig decentral udviklingsindsats (CLLD) under de to nationale programmer for Regionalfonden og Socialfonden for 2014-2020.

15.5. Beskrivelse af aktioner til at opnå en mindskelse af støttemodtagernes administrative byrde i henhold til artikel 27, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1303/2013

NaturErhvervstyrelsen vil som forvaltningsmyndighed løbende arbejde på at forenkle implementeringen af landdistriktsprogrammet, herunder ved at forbedre sine informationsaktiviteter, kommunikation og rådgivning overfor ansøgere, offentlige høringer, ansøgningsformularer mv.

Styrelsen har i 2013 gennemført en analyse af mulighederne for at effektivisere administrationen af støtteordningerne under landdistriktsprogrammet for at søge at forenkle og finde besparelser både for ansøgere og for myndighederne. En væsentlig indsats for at reducere de administrative byrder med programmet har været at reducere antallet af støtteordninger i forhold til det forrige program, samt at forenkle og målrette de resterende ordninger, som videreføres.

Den ramme for administrationen, som EU's landbrugsreform fastlægger, vil blive analyseret yderligere for at sikre, at der ikke overadministreres (herunder med fokus på bagatelgrænser, højere minimumsgrænser for støtteudbetaling mm.).

Der arbejdes derudover løbende på at opnå forenklinger og forbedringer i samarbejde med landbrugs- og skovbrugserhvervets organisationer og andre interesseorganisationer.

NaturErhvervstyrelsen vil endvidere arbejde løbende på at reducere de administrative byrder med programmet. Styrelsen har udarbejdet en handlingsplan for, hvordan der kan spares ressourcer for støttemodtagere.

For arealstøtteordningerne vil der bl.a. blive arbejdet med digital indberetning og samling af ansøgninger under det fælles elektroniske ansøgnings-skema for arealstøtte under CAP søjle 1 og 2. Dette er centralt for reduktioner af de administrative byrder for ansøgere og støttemodtagere. Der er for de arealbaserede støtteordninger fokus på mere tydelig kommunikation om udpegning af de arealer, som kan omfattes af støtte, samt om kontrollen af overholdelsen af støttebetingelserne. Øgede arealstøttesatser forventes endvidere at medføre, at ordningerne bliver mere attraktive, og at der dermed kan opnås større effekt, blandt andet ved at få flere sammenhængende områder underlagt udvalgte miljøordninger.

Der vil på arealstøtteområdet blive arbejdet på at reducere fejlratene gennem:

- Regelforenkling
- Proportionalitet i sanktionering
- Fokus på, hvornår markblokkene redigeres
- Bedre kommunikation i forhold til ansøgerne

På projektstøtteområdet vil der blive arbejdet på at introducere større ensartethed samt bedre ansøgnings- og vejledningsmateriale til ansøger for at reducere de administrative byrder, så som:

- Regelforenkling og ensretning
- Overensstemmelse mellem regler og vejledning
- Forenkling af supplerende materiale til ansøgninger

- Tydelig og forståelig beskrivelse af ansøgers forpligtelser

Regelforenkling og ensretning: Hvor det er muligt og giver mening vil styrelsen arbejde for, at de generelle regler beskrives ens for forskellige ordninger, f.eks. ved at udarbejde én generel bekendtgørelse for de generelle regler i forordningsgrundlaget på tværs af ordningerne og én generel vejledning til ansøgere. Derudover vil NAER arbejde for en ensartet implementering af reglerne.

Overensstemmelse mellem regler og vejledning: Styrelsen vil sikre, at indholdet i vejledninger til ansøger beskrives i overensstemmelse med reglerne (forordningsgrundlag, Program og nationale regler), så der ikke er uklarhed omkring reglerne.

Forenkling af supplerende materiale til ansøgninger: Styrelsen vil udarbejde skabeloner til områder, som har vist sig at være vanskelige for ansøger, f.eks. tilbud og projektansættelser.

Tydelig og forståelig beskrivelse af ansøgers forpligtelser: Styrelsen vil beskrive ansøgers forpligtelser vedr. synliggørelse af tilskud tydeligere, mere præcist og mere fyldestgørende, da ansøgere i flere tilfælde har været i tvivl omkring det konkrete indhold af disse forpligtelser.

15.6. Beskrivelse af anvendelsen af teknisk bistand, herunder aktiviteter i forbindelse med udarbejdelse, forvaltning, overvågning, evaluering, information og kontrol af programmet og dets gennemførelse, såvel som aktiviteterne vedrørende tidligere eller senere programperioder, jf. artikel 59, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1303/2013

Den danske forvaltningsmyndighed har til hensigt at anvende 4 pct. af de tildelte midler fra ELFUL til programmet til tekniske bistands aktiviteter i forbindelse med gennemførelsen af programmet.

Teknisk bistand kan bruges til en række forvaltningsopgaver såsom forberedelse, forvaltning, overvågning, evaluering, informationsaktiviteter og kontrolaktiviteter i forbindelse med programindsatsen.

De afsatte midler vil blive brugt til at finansiere aktiviteter vedrørende forberedelse og forvaltning, tilsyn med, evaluering, kontrol af samt information om programaktiviteten. Desuden vil en del af midlerne blive brugt til oprettelse og drift af det nationale netværk for landdistrikterne, herunder til strukturer, der er nødvendige for at bruge netværket, og en aktionsplan, der mindst omfatter aktiviteter som: Identifikation og analyse af god overførbare praksis og oplysninger herom, netværksforvaltning, tilrettelæggelse af udveksling af erfaring og knowhow, udarbejdelse af uddannelsesprogrammer for lokale aktionsgrupper under etablering og teknisk bistand til samarbejde mellem flere områder og tværnationalt samarbejde. Herunder vil teknisk bistand gå til offentlige myndigheders lønomkostninger, som er direkte henført bare til det programarbejde, som i henhold til forordningen kan finansieres med teknisk bistand. Registreringen af lønomkostninger som dækkes af teknisk bistand baseres på myndighedernes tidsregistreringssystemer, hvorved det sikres, at kun programrelevante opgaver dækkes.

I programmets første år, hvor velfungerende sagsbehandlings-, overvågnings-, evaluerings- og kontrolsystemer skal etableres, forventes der ekstra behov for teknisk bistand. Senere vil udgifter til den løbende overvågning og evaluering, afslutningen af landdistriktsprogrammet 2007-2013 og ex post

evalueringen heraf være det mest udgiftskrævende. Hertil kommer eventuelle andre mindre evalueringsopgaver aftalt med Kommissionen eller overvågningsudvalget.

Ved indkøb af varer og tjenesteydelser følger myndighederne statens regler for udbud og offentlige indkøb, herunder for indkøb af konsulentydelse. Dermed sikres også, at indkøb finansieret med teknisk bistand lever op til gældende nationale forpligtelser vedr. offentlige indkøb.

Et budget for brugen af teknisk bistand offentliggøres på det årlige Landdistriktsovervågningsudvalgsmøde i juni. Der er tale om en tentativ fordeling af udgifterne til teknisk bistand. Tre udgiftstyper kan godkendes som forbrug på teknisk bistand: Det er direkte henførbare øvrige driftsudgifter til administrativ kontrol, forvaltningsaktivitet, IT-aktiviteter, kommunikation, evalueringer og undersøgelser.

16. LISTE OVER FORANSTALTNINGER TIL AT INDDRAGE PARTNERE

16.1. 01. Etablering af partnerskabet

16.1.1. Den modsvarende hørings emne

I henhold til EU-forordningen (1303/2013/EU) skal der etableres et partnerskab i forbindelse med udarbejdelsen af partnerskabsaftalen og de enkelte programmer for perioden 2014-2020. Følgende partnere skal deltage i partnerskabet:

- De kompetente regionale og lokale myndigheder, by-myndigheder og andre offentlige myndigheder
- Arbejdsmarkedets parter
- Organer, der repræsenterer civilsamfundet, herunder miljøpartnere, ikke-statslige organisationer og organer, som er ansvarlige for at fremme ligestilling og ikke-forskelsbehandling

Partnerskabet skal inddrages i udarbejdelsen af partnerskabsaftalen og statusrapporter samt i forberedelsen, gennemførelsen, overvågningen og evalueringen af landdistriktsprogrammet. Desuden skal partnerne deltage i overvågningsudvalget for programmet.

NaturErhvervstyrelsen og Erhvervsstyrelsen har som forvaltningsmyndigheder for henholdsvis Landdistriktsfonden og Hav- og Fiskerifonden samt Regionalfonden og Socialfonden lagt vægt på at inddrage de væsentligste aktører i udarbejdelsen af partnerskabsaftalen og de operationelle programmer for perioden 2014-2020.

Partnerskabsaftalen og de operationelle programmer er blevet til i dialog mellem de væsentligste parter, der skal medvirke til at løse de vigtigste udfordringer for Danmark i perioden 2014-2020. De involverede parter har således været aktører, der enten har en væsentlig faglig interesse i og viden om de indsatser, der skal adresseres via ESI-fondene, eller som i sidste ende skal medvirke i implementeringen af de operationelle programmer.

Partnerskabet for landdistriktsprogrammet er etableret ved, at de relevante offentlige myndigheder, interesseorganisationer, arbejdsmarkedets parter, forsknings- og uddannelsesinstitutioner og repræsentanter for de lokale aktionsgrupper blev inviteret til at deltage to workshops i 2012, jf. nedenfor.

Deltagerne i det etablerede partnerskab fremgår af bilag 5.

16.1.2. Resumé af resultaterne

Partnerskabet er blevet præsenteret for den socioøkonomiske analyse, SWOT og de identificerede udfordringer, valg af tematiske mål, de fondsspecifikke strategier og potentielle områder, hvor de fire

fonde kan understøtte hinanden samt resultatorienteringen.

Der har generelt været opbakning til partnerskabsaftalens strategi, herunder de identificerede udfordringer og hvordan de skal adresseres. Partnerskabet har særligt medvirket til at identificere relevante udfordringer og bidrage med information i den forbindelse samt pege på relevante løsningsmodeller og konkrete indsatser, der vurderes at kunne medvirke til at løse de overordnede udfordringer vedrørende produktivitet, jobskabelse og styrkelse af udviklingen af landbrugserhvervet og fiskerisektoren. Partnerskabet har løbende medvirket til at kvalificere indholdet af såvel partnerskabsaftalen som de operationelle programmer, og partnerskabet har medvirket til at beskrive snitflader til andre EU-fonde og nationalt finansierede initiativer.

De bidrag, som partnerskabet har leveret, er løbende blevet vurderet og så vidt muligt inddraget i udarbejdelsen af udkast til partnerskabsaftale og operationelle programmer.

16.2. 02. Regionalt møde den 20. august 2012 i Nykøbing Falster

16.2.1. Den modsvarende hørings emne

Åbent møde med orientering om ny programperiode under landdistriktsprogrammet

16.2.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med landdistriktsaktører om det kommende program.

16.3. 03. Regionalt møde den 28. august 2012 i Mørke

16.3.1. Den modsvarende hørings emne

Åbent møde med orientering om ny programperiode under landdistriktsprogrammet.

16.3.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med landdistriktsaktører om det kommende program.

16.4. 04. Regionalt møde den 5. september 2012 i Herning

16.4.1. Den modsvarende hørings emne

Åbent møde med orientering om ny programperiode under landdistriktsprogrammet.

16.4.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med landdistriktsaktører om det kommende program.

16.5. 05. Regionalt møde den 13. september 2012 i Middelfart

16.5.1. Den modsvarende hørings emne

Åbent møde med orientering om ny programperiode under landdistriktsprogrammet.

16.5.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med landdistriktsaktører om det kommende program.

16.6. 06. Møde den 14. september 2012 i den tværministerielle følgegruppe

16.6.1. Den modsvarende hørings emne

Første møde i den tværministerielle følgegruppe den tværministerielle følgegruppe for partnerskabsaftalen og operationelle programmer. dvs.

1. Arbejdsmarkedsstyrelsen

2. MBBL
3. Erhvervs- og Vækstministeriet, inkl. Erhvervsstyrelsen.
4. Finansministeriet.
5. Klima-, Energi og Bygningsministeriet.
6. Miljøministeriet
7. Ministeriet for Børn og Undervisning.
8. Fødevarerministeriet, inkl. NaturErhvervstyrelsen.
9. Socialstyrelsen.
10. Uddannelsesministeriet
11. Udenrigsministeriet.
12. Økonomi- og Indenrigsministeriet.

16.6.2. Resumé af resultaterne

Orientering om status på forhandlingerne af forordningsgrundlaget og om proces og tidsplan i forhold til udarbejdelse af partnerskabsaftale og operationelle programmer.

Orientering om ESI-fondene i indeværende periode.

Orientering om og drøftelse af anvendelsesområde for ESI-fondene 2014-2020.

16.7. 07. Bilateralt møde den 17. september 2012 med Danske Regioner om den kommende programperiode og mulig synergi mellem landdistriktsprogram og strukturfondsprogrammer

16.7.1. Den modsvarende hørings emne

Den kommende programperiode og mulig synergi mellem landdistriktsprogram og strukturfondsprogrammer.

16.7.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Danske Regioner om arbejdet i de regionale vækstfora, herunder EU's strukturfonde og snitfladerne til LDP.

Foreløbige overvejelser vedr. den nye programperiode i NaturErhvervstyrelsen.

Drøftelse af mulige synergier mellem EU's strukturfonde og LDP i den nye EU-budget periode.

16.8. 08. Møde den 26. september 2012 med centrale forskere på landdistriktsområdet, arrangeret af MBBL

16.8.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode

16.8.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med centrale forskere om det kommende program.

16.9. 09. Bilateralt møde den 5. oktober 2012 med NAER og MBBL

16.9.1. Den modsvarende hørings emne

Forberedelse af SWOT og databehov.

16.9.2. Resumé af resultaterne

Forberedelse af SWOT for landdistriktsprogrammet og databehov.

16.10. 10. Workshop den 11. oktober 2012 for partnerskabet

16.10.1. Den modsvarende hørings emne

1. Velkomst

2. Det nye landdistriktsprogram frem mod 2020 – udfordringer og muligheder, v/ Rikke Lundsgaard, Danmarks Naturfredningsforening.

3. Forventninger til det kommende landdistriktsprogram, v/ Lone Saaby, Landbrug & Fødevarer.

4. Forventninger til det kommende landdistriktsprogram, v/ Tue Fosdal, EU-Kommissionen.

5. Status på forhandlingerne om EU-budgettet – MFF, v/ Kristian Juul-Larsen, Finansministeriet.

6. Drøftelse i arbejdsgrupper.

7. Opsamling i plenum.

Partnerskabets sammensætning fremgår af afsnit 16.2.

16.10.2. Resumé af resultaterne

Der fremkom bl.a. følgende synspunkter og forslag fra arbejdsgrupperne:

- Man må gøre op med silo tankegangen, så man kan opnå bedre samspil mellem de fire fonde
- LDP kan ikke løfte erhvervets konkurrenceevne i væsentlig grad og bør løfte indsats, som markedet ikke understøtter, f.eks. natur og miljø
- Der blev efterspurgt højere støttesatser på naturområdet
- LAG'erne kan have bedre samspil med kommuner og regioner.
- Indsatsen under LAG'erne skal være mere erhvervsorienteret
- Mere målretning på natur- og miljømidler
- Behov for at tænke i forvaltning af sammenhængende områder af hensyn til biodiversitetsmål
- Vigtigt, at man bliver bedre til at afgrænse de forskellige indsats, en udfordring at håndtere flere effekter på samme areal, f.eks. miljø, klima, energi, biodiversitet
- Effektmåling er afgørende
- Der er behov for smarte løsninger i landbruget – ikke mindre landbrug.
- De eventuelt modulerede midler på 10 pct. bør gå til grøn omstilling i landbruget.
- Der bør ses på at fremme miljøvenlige teknologier i landbruget mere bredt og ikke kun økologi
- Der bør tilgodeses flere formål i samme ordning og samme projekt
- Der bør sættes mere på Community Led Local Development
- Der skal mere fokus på infrastruktur
- Der er problemer på øerne, bl.a. i forhold til at sikre leverancer
- Vi skal også forberede os til perioden efter 2020

- Bredbånd er en vigtig forudsætning for arbejdspladser i landdistrikterne
- Udvikling af vandingssystemer er vigtigt
- Klimatilpasning er et område med muligheder i landdistriktsprogrammet – og i Regionalfonden
- Et fleksibelt program er vigtigt, da situationen kan ændre sig fundamentalt over en 7-årig periode, og programændringer tager lang tid
- I en situation, hvor der kan forventes færre midler, skal der fokuseres på indsatser, der spiller ind i forhold til miljømålsætninger, men som samtidig tilgodeser andre formål.
- Kompetenceudvikling er vigtigt for at være på forkant med udviklingen i landbruget.
- Økologi (arealstøtte) er spredt fægtning. Det giver mere, hvis det er sammenhængende arealer.

16.11. 11. Bilateralt møde den 24. oktober 2012 med NAER og Miljøministeriet

16.11.1. Den modsvarende hørings emne

Forberedelse af SWOT og databehov.

16.11.2. Resumé af resultaterne

Forberedelse af SWOT for landdistriktsprogrammet og databehov.

16.12. 12. LAG-årsmøde den 26.-27. oktober 2012 i Skærbæk, arrangeret af MBBL

16.12.1. Den modsvarende hørings emne

Tema: "Fremtidens LAG'er"

16.12.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med ca 150 landdistriktsaktører om det kommende program.

16.13. 13. Bilateralt møde den 14. november 2012 med NAER og Landbrug & Fødevarer

16.13.1. Den modsvarende hørings emne

Erfaringer fra den tidligere programperiode og input til det kommende program.

16.13.2. Resumé af resultaterne

1. Hvordan kan Landbrug & Fødevarer bidrage til arbejdet med nyt LDP og hvornår?
2. Tidsplan for arbejdet med det kommende program.
3. Hvad har fungeret godt i nuværende programperiode, og hvad har ikke?
4. Hvad er der brug for i den kommende periode?
5. Tidsplan for arbejdet og frist for bidrag

16.14. 14. Møde den 20. november 2012 i Overvågningsudvalget: Udvalget for et Levende Land - Landdistriktsudvalget

16.14.1. Den modsvarende hørings emne

Overvågningsudvalgsmøde.

16.14.2. Resumé af resultaterne

Orientering om status for forhandlingerne om ny landdistriktsforordning 2014-2020, herunder arbejdet under det danske formandskab.

Præsentation af arbejdet med det kommende landdistriktsprogram, herunder orientering om afholdelsen af workshops for partnerskabet i efteråret 2012.

EU-Kommissionen præsenterede Kommissionens positionspapir for Danmark.

16.15. 15. Workshop den 22. november 2012 med erhvervet, forskere og andre interessenter

16.15.1. Den modsvarende hørings emne

Drøftelse af forslag til indhold i ny, målrettet tilskudsmodel for økologisk arealtilskud i det kommende landdistriktsprogram.

16.15.2. Resumé af resultaterne

På workshoppen blev følgende forslag til tilskudsmodeller diskuteret:

1. Arealtilskudsordning for økologisk frugt og grønt (differentieret tilskud).
2. Overførsel af midler fra omlægningstilskud til investeringstilskud.
3. Tilvalgsmodel.
4. Kompensation for nedsat N-tilførsel.
5. Klimatilpasning.
6. Øget biodiversitet.
7. Dyrevelfærd.

De enkelte forslag blev bl.a. vurderet i forhold til målet om en fordobling af det økologiske areal, men også i forhold til omkostningseffektivitet og de administrative byrder.

16.16. 16. Bilateralt møde den 4. december 2012 med NAER og MBBL

16.16.1. Den modsvarende hørings emne

Det kommende landdistriktsprogram og LAG-indsats m.v.

16.16.2. Resumé af resultaterne

1. Kommissionens positionspapir for Danmark.

2. Prioritering af midler til LAG-indsatsen.

3. Eventuel rulning af midler eller midlertidig ordning i tilfælde af forsinket ikrafttræden af forordning.

16.17. 17. Møde den 5. december 2012 med LAG-koordinatorer, arrangeret af MBBL

16.17.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode med LAG-koordinatorer.

16.17.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med LAG-koordinatorer om det kommende program.

16.18. 18. Bilateralt direktørmøde den 18. januar 2013 med NAER og Danske Regioner

16.18.1. Den modsvarende hørings emne

Forventninger til det kommende landdistriktsprogram og erfaringer fra den nuværende periode.

16.18.2. Resumé af resultaterne

1. Forventninger til vækstperspektivet i det kommende landdistriktsprogram.

2. 280 mio. kr. puljen i det nuværende landdistriktsprogram.

3. LAG'erne.

4. Hvordan kan vi understøtte den lokale udvikling med de virkemidler/den erhvervs politik, som vi herfra administrerer, både i forhold til landbrug og fiskeri.

16.19. 19. Bilateralt møde den 27. februar 2013 med NAER og Landbrug & Fødevarer

16.19.1. Den modsvarende hørings emne

Prioritering af indsatsen i det nye landdistriktsprogram.

16.19.2. Resumé af resultaterne

1. Budget.
2. Tidsplan.
3. Prioritering af indsatser.
4. Overgangsordning.
5. Fortsættelse af art. 68 program.
6. Mulighed for indsatser på tværs af de fire fonde.
7. Vurdering af 280 mio. kr. puljen.

16.20. 20. Møde den 28. februar 2013 med Klima-, Energi- og Bygningsministeriet, Energistyrelsen og Fødevareministeriet

16.20.1. Den modsvarende hørings emne

Udmøntning af landdistriktsprogrammet, særligt i forhold til klimaindsats

16.20.2. Resumé af resultaterne

Udmøntning af landdistriktsprogrammet, herunder i forhold til klimaindsatsen.

16.21. 21. Møde den 7. marts 2013 med Landdistrikternes Fællesråd, arrangeret af MBBL

16.21.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode

16.21.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog om det kommende program.

16.22. 22. Møde den 20. marts 2013 i den tværministerielle følgegruppe

16.22.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode.

16.22.2. Resumé af resultaterne

Orientering og drøftelse af ny programperiode.

16.23. 23. Møde den 20. marts 2013 med KL og Danske Regioner, arrangeret af MBBL

16.23.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode.

16.23.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med repræsentanter for regioner og kommuner om det kommende program.

16.24. 24. Møde den 20. marts 2013 med LAG-formænd/Koordinationsudvalg for LAG-formænd, arrangeret af MBBL

16.24.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode.

16.24.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med LAG-formænd om det kommende program.

16.25. 25. Møde den 25. april 2013 med Miljøministeriet, Klima-, Energi- og Bygningsministeriet og MBBL

16.25.1. Den modsvarende hørings emne

1. Tidsplan for LDP-arbejdet
2. Udkast til SWOT
3. Udkast til strategi
4. Faktaark for ordninger.

16.25.2. Resumé af resultaterne

1. Tidsplan for LDP-arbejdet
2. Udkast til SWOT
3. Udkast til strategi
4. Faktaark for ordninger.

16.26. 26. Møde den 3. maj 2013 i den tværministerielle følgegruppe

16.26.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode.

16.26.2. Resumé af resultaterne

Orientering og drøftelse af ny programperiode.

16.27. 27. Høring fra 8. til 17. maj 2013 af partnerskabet

16.27.1. Den modsvarende hørings emne

Høring af partnerskabet om udkast til situationsanalyse og identifikation af behov (SWOT).

16.27.2. Resumé af resultaterne

Klima-, Energi- og Bygningsministeriet.

- Danmarks klimaforpligtelser bør fremgå af strategiteksten.
- En ordning med sigte på at mindske kvægbedrifters klimabelastning vha. foderoptimering og teknologifremme

Danske Regioner.

- Landdistrikternes vilkår og udfordringer er sammensat af flere forhold end de beskrevne.
- Analysen skal basere sig på den samlede erhvervsstruktur, ikke blot landbruget.
- Der er ikke kun behov for at styrke landbrugets stilling i værdikæden fra jord til bord. Der er også behov for at diversificere sortimentet af fødevarerprodukter. Det primære landbrug står ikke for produktudvikling alene.

Sammenslutningen af danske småøer:

- Ø-støtten har stor betydning for landmændenes konkurrenceevne på småøerne.
- Ønsker konkretisering af, hvad "miljømæssig forsvarlig landbrugsdrift på ugunstigt stillede småøer" indebærer.

Syddansk Universitet, Center for Landdistriktsudvikling.

- Mange fremtidige servicemuligheder vil være IT-baserede, hvorfor der efterlyses et større fokus på elementer vedr. social integration og IT-opkobling under prioritet 6.
- Ikke alle former for landdistriktsudvikling ved hjælp af LAG kan siges at følge LEADER-metoden. Udviklingen bør være områdebaseret og innovativ samt tværsektoriel, hvis LEADER-metoden følges.

Landbrug & Fødevarer.

- Behov for styrkelse af konkurrenceevnen i landbruget, herunder ved støtte til investeringer på landbrugsbedrifter og støtte til udviklings- og demonstrationsaktiviteter.
- I forhold til investeringer i nye teknologier er det for snævert at fokusere på miljø, klima og vedvarende energi. Der er brug for fortsat styrkelse af erhvervets konkurrenceevne, herunder investeringer i eller årlige betalinger for fremme af dyrevelfærd i husdyrproduktionen.
- Investeringer i at sikre og styrke råvaregrundlaget kan også fastholde arbejdspladser i landdistrikterne.
- En ny målrettet regulering af landbrugs- og fødevarerhvervet er afgørende for, at erhvervet kan udnytte sit fulde vækstpotentiale, herunder styrke råvaregrundlaget.

16.28.28. Møde den 3. juni 2013 i overvågningsudvalget: Udvalget for et Levende Land - Landdistriktsudvalget

16.28.1. Den modsvarende hørings emne

Overvågningsudvalgsmøde.

16.28.2. Resumé af resultaterne

Orientering om arbejdet med det kommende landdistriktsprogram.

16.29. 29. Bilateralt møde den 13. juni 2013 med NAER og MBBL

16.29.1. Den modsvarende hørings emne

Drøftelse af udkast til SWOT og datagrundlag for landdistriktsudvikling.

16.29.2. Resumé af resultaterne

Drøftelse af udkast til SWOT og datagrundlag for landdistriktsudvikling.

16.30. 30. Bilateralt møde den 17. juni 2013 med Naturstyrelsen

16.30.1. Den modsvarende hørings emne

Drøftelse af udkast til SWOT og datagrundlag i forhold til natur og miljø.

16.30.2. Resumé af resultaterne

Drøftelse af udkast til SWOT og datagrundlag i forhold til natur og miljø.

16.31. 31. Møde den 21. juni 2013 med LAG-formænd/Koordinationsudvalg for LAG-formænd, arrangeret af MBBL

16.31.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode.

16.31.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog med LAG-formænd om det kommende program.

16.32. 32. Møde den 24. juni 2013 med Region Syddanmark og regionens LAG-repræsentanter, arrangeret af MBBL

16.32.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode.

16.32.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog om det kommende program.

16.33. 33. Møde den 19. august 2013 med Region Midtjylland og regionens LAG-repræsentanter, arrangeret af MBBL

16.33.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af ny programperiode.

16.33.2. Resumé af resultaterne

Orientering fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om ny programperiode og dialog om det kommende program.

16.34. 34. Møde den 29. august 2013 med Erhvervs- og Vækstministeriet, MBBL og Fødevareministeriet

16.34.1. Den modsvarende hørings emne

Samspil mellem LAG og vækstfora.

16.34.2. Resumé af resultaterne

Drøftelse af samspil mellem LAG og vækstfora, erfaringer fra denne programperiode og muligheder i den kommende periode.

16.35. 35. Møde den 11. september 2013 i den tværministerielle følgegruppe

16.35.1. Den modsvarende hørings emne

Møde i den tværministerielle følgegruppe for partnerskabsaftalen og de operationelle programmer med orientering om status for udarbejdelse af landdistriktsprogram og tidsplan for det videre arbejde.

16.35.2. Resumé af resultaterne

Orientering om status og tidsplan for programarbejdet.

16.36. 36. Møde den 23. september 2013 med MBBL

16.36.1. Den modsvarende hørings emne

Det kommende landdistriktsprogram.

16.36.2. Resumé af resultaterne

Drøftelse af det kommende landdistriktsprogram.

16.37. 37. Møde den 4. oktober 2013 med MBBL

16.37.1. Den modsvarende hørings emne

Status for programskrivning.

16.37.2. Resumé af resultaterne

Drøftelse af status for skrivning af landdistriktsprogrammet.

16.38. 38. Møde den 11. oktober 2013 med Økologisk Landsforening

16.38.1. Den modsvarende hørings emne

Det kommende landdistriktsprogram.

16.38.2. Resumé af resultaterne

Drøftelse af Økologisk Landsforenings ønsker til det kommende landdistriktsprogram.

16.39. 39. Natura 2000 netværksmøde den 19. november 2013 i Nordjylland.

16.39.1. Den modsvarende hørings emne

Oplæg og diskussion af tilskud til naturpleje.

16.39.2. Resumé af resultaterne

Oplæg og diskussion af tilskud til naturpleje.

16.40. 40. Temadag for landbruget den 26. november 2013.

16.40.1. Den modsvarende hørings emne

Temadag for landbruget om naturpleje.

16.40.2. Resumé af resultaterne

Oplæg og diskussion af tilskud til naturpleje.

16.41. 41. Workshop den 2. december 2013 for partnerskabet for de fire danske programmer og partnerskabsaftalen.

16.41.1. Den modsvarende hørings emne

Præsentation og drøftelse af udkast til partnerskabsaftale og sammenhæng til de danske programmer, bl.a. landdistriktsprogrammet.

16.41.2. Resumé af resultaterne

Program:

1. Præsentation af udkast til partnerskabsaftale og sammenhæng til programmer.
2. Drøftelse af partnerskabsaftalen
3. Afrunding.

16.42. 42. Møde den 10. december 2013 i overvågningsudvalget: Udvalget for et Levende Land – Landdistriktsudvalget.

16.42.1. Den modsvarende hørings emne

Overvågningsudvalgsmøde.

16.42.2. Resumé af resultaterne

Orientering om arbejdet med det kommende landdistriktsprogram.

16.43. 43. KL netværksmøde i Middelfart den 10. december 2013.

16.43.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering om nuværende og kommende tilskud til naturpleje.

16.43.2. Resumé af resultaterne

Orientering om nuværende og kommende tilskud til naturpleje.

16.44. 44. Plantekongres i Herning den 15. januar 2014.

16.44.1. Den modsvarende hørings emne

Præsentation af nyt HNV-kort samt hvordan det skal bruges i tilskudsadministrationen.

16.44.2. Resumé af resultaterne

Præsentation af nyt HNV-kort samt hvordan det skal bruges i tilskudsadministrationen.

16.45. 45. Møde den 22. januar 2014 med Landbrug & Fødevarer.

16.45.1. Den modsvarende hørings emne

Det kommende landdistriktsprogram.

16.45.2. Resumé af resultaterne

Drøftelse af bl.a.:

- Politisk aftale om landdistriktsprogrammet for 2014-2015.
- Proces for landdistriktsprogrammet 2016-2020.

16.46. 46. Møde den 23. januar 2014 med MBBL.

16.46.1. Den modsvarende hørings emne

Det kommende landdistriktsprogram.

16.46.2. Resumé af resultaterne

Drøftelse af processen for det danske landdistriktsprogram

16.47. 47. Landbrugsseminarer den 28. – 30. januar 2014.

16.47.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering om tilskud til pleje af græs- og naturarealer.

16.47.2. Resumé af resultaterne

Landbrugsseminarer afholdt rundt i landet med deltagelse af i alt ca. 750 landmænd og konsulenter.

16.48. 48. Møde den 31. januar 2014 i overvågningsudvalget: Udvalget for et Levende Land - Landdistriktsudvalget

16.48.1. Den modsvarende hørings emne

Orientering og drøftelse af udkastet til program i høring.

16.48.2. Resumé af resultaterne

Orientering og drøftelse af udkastet til program i høring.

16.49. 49. Offentlig høring fra 23. december 2013 til 14. februar 2014 af udkast til landdistriktsprogram og miljøvurdering

16.49.1. Den modsvarende hørings emne

NaturErhvervstyrelsen har sendt udkast til landdistriktsprogram i offentlig høring sammen med en strategisk miljøvurdering af udkastet i december 2013 efter lov om miljøvurdering. Miljøvurderingen indgår i bilag 6 til landdistriktsprogrammet. Høringslisten omfattede medlemmerne af partnerskabet og en række yderligere interesseorganisationer, offentlige myndigheder, kommuner, regioner og private. Høringen blev annonceret på internettet på høringsportal.dk, og høringssvarene blev efterfølgende lagt på portalen. Offentlig høring af udkast til landdistriktsprogram og miljøvurdering.

16.49.2. Resumé af resultaterne

NaturErhvervstyrelsen har modtaget 62 høringssvar. Høringssvarene præsenterer en række forskellige forslag til, hvordan landdistriktsstøtten kan anvendes bedre fremadrettet. En række interessenter ønsker, at programmet skal kunne indfri en række behov bedre med nye eller udvidede ordninger, og at en række ordninger fra det forrige landdistriktsprogram 2007-13 genindføres. Der indgår blandt andet forslag til supplerende indsatser for styrkelse af landbrugets og skovbrugets konkurrenceevne og for fremme af

omstilling af landbrugserhvervet til mere ressourceeffektiv produktion, nye produkter, produktionsmetoder og vækstmuligheder. Det nævnes, at der er behov for flere samarbejds- og udviklingsprojekter for innovation i jordbrugserhvervene. En række bemærkninger vedrører den decentrale indsats for udvikling af vækst, beskæftigelse og bosættelse i landdistrikterne (LEADER). Flere interessenter giver udtryk for et ønske om mindre bureaukrati og kortere sagsbehandlingstider. Flere høringsvar nævner problemer med de administrative byrder forbundet med ansøgning om tilskud, og problemer med projektejerens likviditet i perioden mellem ansøgning og udbetaling af tilskud. Endelig var der mange forslag til, hvorledes man bedre kan understøtte natur-, miljø- og klimatiltag på landbrugsbedrifterne og omlægning til økologisk landbrug, herunder og i forhold til de internationale natur- og miljødirektiver og strategier.

De modtagne bemærkninger gav anledning til en række justeringer ved udarbejdelsen af endeligt forslag til program, især hvad angår de mere konkrete støttebetingelser. De to Folketingsudvalg for Fødevarer og Landdistrikter modtog et orienterende notat om høringsvarene og konsekvenserne af høringen. Svarene vil endvidere give anledning til overvejelser ved udfærdigelsen af de nationale bekendtgørelser og vejledninger for støtteordningerne. Den endelige udformning af bekendtgørelserne vil blive fastlagt efter yderligere offentlig høring af udkast til bekendtgørelserne.

16.50. 50. Naturnetværk på Fyn den 3. marts 2014.

16.50.1. Den modsvarende hørings emne

Oplæg og diskussion af tilskud til naturpleje.

16.50.2. Resumé af resultaterne

Oplæg og diskussion af tilskud til naturpleje.

16.51. 51. Møde med Landbrug & Fødevarer den 17. marts 2014.

16.51.1. Den modsvarende hørings emne

Møde med Landbrug & Fødevarer om plejegræsordningen.

16.51.2. Resumé af resultaterne

Drøftelse af plejegræsordningen.

16.52. (Frivilligt) forklaringer eller yderligere oplysninger til at komplementere listen over aktioner

Workshops

Udarbejdelsen af partnerskabsaftalen blev formelt skudt i gang med en workshop den 27. september 2012, hvor de forordningsmæssige rammer og indledende overvejelser om den danske indsats under ESI fondene - Landdistriktsfonden, Hav- og Fiskerifonden, Regionalfonden og Socialfonden - i den kommende periode blev præsenteret. Medlemmer af overvågningsudvalgene for de operationelle programmer, relevante organisationer inden for landbrug og fiskeri, relevante ministerier, Kommunernes Landsforening, Danske Regioner, de lokale aktionsgrupper samt øvrige parter bag de regionale vækstfora, herunder arbejdsmarkedets parter og repræsentanter for de regionale videns- og uddannelsesinstitutioner modtog direkte invitation til workshoppen, der desuden blev annonceret offentligt på Erhvervsstyrelsens hjemmeside www.regionalt.dk. Deltagerliste er vedlagt som bilag 5.

Der blev i forlængelse af denne workshop afholdt tre separate workshops om udarbejdelsen af de kommende programmer, hvor der samtidig er informeret om arbejdet med partnerskabsaftalen. Der er afholdt workshop om udarbejdelse af operationelle programmer for strukturfondene den 28. september 2012 i Odense. Der er desuden afholdt workshop om fiskeriudviklingsprogrammet den 2. oktober 2012 i København, og der er afholdt workshop om landdistriktsprogrammet den 11. oktober 2012 i København. De inviterede parter var medlemmer af overvågningsudvalgene for de fire fonde suppleret med yderligere relevante parter. De inviterede til workshoppen om landdistriktsprogrammet fremgår af bilag 5.

Tværgående inddragelse og koordinering

Med henblik på koordinering af forberedelsen af partnerskabsaftalen har der været nedsat en gruppe med deltagelse af Finansministeriet, Udenrigsministeriet, Fødevareministeriet og Erhvervs- og Vækstministeriet (formand). Der er desuden etableret en tværministeriel følgegruppe (på embedsmandsniveau) vedrørende ESI-fondene. Den tværministerielle embedsmandsgruppe har afholdt en række møder med deltagelse fra Finansministeriet, Udenrigsministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, Ministeriet for Klima, Energi og Bygninger, Miljøministeriet, Ministeriet for Uddannelse, Forskning og Innovation, Undervisningsministeriet, Ministeriet for By, Boliger og Landdistrikter, Økonomi- og Indenrigsministeriet, Fødevareministeriet og Erhvervs- og Vækstministeriet.

Herudover har den fælles strategi på tværs af fondene været til diskussion i Danmarks Vækstråd den 8. november 2012 på baggrund af præsentationen af Kommissionens positionspapir for Danmark. Kommissionens positionspapir blev præsenteret for partnerskabet ved et arrangement med EU-kommissær Johannes Hahn den 3. december 2012 i København. Der var inviteret repræsentanter for ministerier, regioner, relevante organisationer og foreninger, forsknings- og uddannelsesinstitutioner og rådgivningsfirmaer mv. Deltagerlisten fremgår af bilag 5.

Endvidere har NaturErhvervstyrelsen orienteret om status for arbejdet med det kommende

landdistriktsprogram på møder i Udvalget for et Levende Land – Landdistriktsudvalget den 20. november 2012, den 3. juni 2013, den 10. december 2013 og den 31. januar 2014.

Bilaterale møder mv.

NaturErhvervstyrelsen har afholdt en række bilaterale møder med relevante ministerier (Miljøministeriet, Ministeriet for By, Boliger og Landdistrikter, Klima- og Energiministeriet og Finansministeriet), interessenter og organisationer til brug for udarbejdelsen af landdistriktsprogrammet.

NaturErhvervstyrelsen har desuden modtaget en række skriftlige bidrag og forslag fra disse parter i forhold til det kommende program.

Ex ante evaluator af landdistriktsprogrammet 2014-2020, har afholdt møder med en række ministerier, organisationer og foreninger for at høre deres ønsker og behov til det kommende program til brug for ex ante evalueringen, bl.a. Miljøministeriet, Ministeriet for By, Boliger og Landdistrikter Klima- og Energiministeriet, Landbrug & Fødevarer, Økologisk Landsforening og Danmarks Naturfredningsforening. Ved disse konsultationer fremførtes følgende generelle synspunkter baseret på erfaringerne fra programmet for 2007-2013:

- Behov for færre ordninger og større målretning
- Natur- og Miljøprojektordningen har været en succes, men der er behov for at kunne dokumentere ordningens virkning gennem nogle gode indikatorer
- Miljøteknologi skal løbende tilpasses, så der er sikkerhed for at man støtter nyeste og bedste teknologi
- Det er vigtigt med en skarp prioritering. Det er ikke realistisk at "gøre alle tilfredse", og midlerne skal anvendes så de gør en reel forskel. Støttesatserne er afgørende for om landmændenes adfærd vil blive påvirket tilstrækkeligt.
- Satserne har i visse tilfælde været for lave i programmet for 2007-2013, mens satserne i andre tilfælde har overkompenseret
- Der var ønsker om en kraftig indsats i forhold til natur og miljø gennem arealstøtten og anvendelse af engangserstatninger som et vigtigt element
- Der var interesse for at målrette ordninger mere evt. gennem muligheder til landmanden for at tilvælge elementer
- Det nye system skal helst omfatte hele bedrifter fremfor enkeltmarker, for at sikre mod at landmænd kan få støtte uden at ændre adfærd i mere miljøvenlig retning
- Det bør overvejes at gå i retning af mere differentieret arealstøtte kombineret med plejeplaner, så det sikres at landmanden kompenseres for de faktiske ekstra udgifter og reducerede indtægter, og det er mere præcist defineret, hvad der skal gøres for at være opnå støtten
- Det er vanskeligt for landmændene at overskue samspillet til enkeltbetalingen og der er usikkerhed

f.eks. om definitionen af græsarealer, hvilket skaber stor usikkerhed. Desuden var der et ønske om at dyrevelfærd blev stærkere placeret i det kommende program, og dette blev koblet sammen med ønsket om at fremme afgræsning af arealer

- Det vurderes, at naturplejeordningerne ikke har tilstrækkeligt afløb, blandt andet som følge af at støttesatserne generelt er for lave. Der er ofte tale om små arealer, som ikke er landmandens højeste prioritet.
- Ønske om at opfatte naturpleje som en egentlig driftsgren for landmanden
- Tendens til, at programmet ses som et sektorprogram for landbrug og fødevarer mere end som et bredere landområdeprogram
- I forhold til det kommende program ønskes større vægt på produktudvikling og innovation og rådgivningsindsatser for små virksomheder i forhold til udvikling af produkter og markedsføring
- Programmet 07-13 indeholder en lang række elementer som er positive i forhold til klimaindsatsen, men det er ofte andre natur og miljøeffekter som der styres efter med afledte klimaeffekter
- Generelt blev det fremhævet som et problem, at virkemidlerne ikke sikrede varige effekter, men havde tidsbegrænset karakter (f.eks. 5-årige tilsagn)
- Indsatser i forhold til at begrænse metan-afgivelsen fra stalde (udviklingsprojekter i forhold til nye staldsystemer og investeringsstøtte) og udtagning af lavbundslande blev fremhævet som vigtige i det kommende program, samt indsatser i forhold til at øge produktion af biomasse i form af restprodukter fra landbruget til energiproduktion
- Der er behov for at øge landmandens kompetencer i forhold til klimaaspekter, idet det blev nævnt at den eksisterende rådgivning af landmænd ikke er af tilstrækkelig kvalitet
- Der skal arbejdes med at udvikle relevante indikatorer for virkemidlerne i forhold til klima

17. NATIONALT LANDDISTRIKTSNETVÆRK

17.1. Proceduren og tidsplanen for oprettelse af det nationale landdistriktsnetværk

Danmark vil videreføre det nationale landdistriktsnetværk, der er oprettet og udbygget gennem programperioden 2007-2013. Netværket omfatter organisationer, foreninger og offentlige forvaltninger, der er involveret i forberedelse og udmøntning af udvikling af landdistrikter i Danmark.

Danmark vil udarbejde en handlingsplan med henblik på udvikling af det nationale landdistriktsnetværk.

Med henblik på at understøtte arbejdet med inddragelse af det nationale landdistriktsnetværk blev der i 2007 oprettet en national netværksenhed, som vil blive videreført og udbygget i overensstemmelse med prioriteterne i det nye landdistriktsprogram for perioden 2014-2020. For at styrke dette arbejde vil den nationale netværksenhed blive delt i to underenheder. Her vil den ene enhed hos [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ fokusere på indsatsen i forhold til udvikling af landdistrikterne (programmets prioritet 6), herunder LAG-ordningen, mens den anden enhed under NaturErhvervstyrelsen vil fokusere på de øvrige dele af landdistriktsprogrammet. Landdistriktsnetværket vil bringe folk sammen og fremme samarbejde på tværs af myndigheder, foreninger, organisationer, videns institutioner mv.

Formålet med landdistriktsnetværket er

- At øge interessenternes inddragelse i gennemførelse af udvikling af landdistriktern
- At forbedre kvaliteten af udmøntningen af landdistriktsprogrammet og sikre den bedst mulige udnyttelse af tilskudsmidlerne
- At informere offentligheden og potentielle tilskudsmodtagere om landdistriktspolitikken og finansieringsmulighederne
- At fremme innovation

Der er således behov for fleksible metoder til at understøtte og udvide netværket og for løbende at foretage justering af målsætninger, værktøjer og aktører.

17.2. Netværkets planlagte organisation, navnlig hvordan organisationer og administrationer, der er inddraget i udvikling i landdistrikterne, herunder partnerne, jf. artikel 54, stk. 1, i forordning (EU) nr. 1305/2013, vil blive involveret, og hvordan netværksaktiviteterne vil lettes

Nødvendige strukturer til drift af netværket (national netværksenhed)

Der er oprettet en national netværksenhed i [Erhvervs- og Vækstministeriet](#) ~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~ som en integreret del af Kontoret for landdistrikter, der har ansvar for oprettelse og understøttelse af LAG-ordningen. Denne enhed fungerer som sekretariat for det nationale landdistriktsnetværk og har ansvaret for at koordinere landdistriktsudviklingsaktiviteter og politikformulering, for så vidt angår LAG-ordningen.

De opgaver, der vedrører netværk for, information om og tværgående koordinering af den resterende del af landdistriktsprogrammet, dvs. både de arealbaserede tilskudsordninger til landmænd, naturplejere og skovbrugere og de ikke-arealbaserede tilskudsordninger, såsom miljøteknologi og erhvervsudvikling, placeres i en allerede eksisterende enhed i NaturErhvervstyrelsen under [Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri](#) ~~Miljø- og Fødevarerministeriet~~.

Der fastsættes nærmere procedurer for koordineringen mellem de to enheder. Enhederne skal have den nødvendige bemanning og menneskelige, intellektuelle og tekniske ressourcer, der er afgørende for et velfungerende og effektivt nationalt landdistriktsnetværk, inklusive

- Informationsteknologier: et godt system til hjemmeside (flersproget) og databaser
- Kontakt med bredere landdistriktsnetværk, forskningsinstitutter, konsulenttjenester, politiske partnere m.fl., således at der kan udvikles en bred fremgangsmåde i forbindelse med det nationale landdistriktsnetværk
- Godt kendskab til europæiske sprog samt europæisk kultur, kontekst og historie
- Teknisk ekspertise der supplerer de interne færdigheder
- Netværksenhedens medarbejdere er tilgængelige og serviceorienterede.

Den specifikke opgavefordeling mellem de to enheder samt processer inden for IT, kontrol, økonomistyring, revision, EU-revision, tilsyn mv. vil blive beskrevet nærmere i en ny samarbejdsaftale, som vil foreligge pr. 1. januar 2015. [Det tidligere Ministerium](#) ~~for By, Bolig og Landdistrikter~~, [nu Erhvervs- og Vækstministeriet](#), ~~har hjemtaget~~ pr. 1. januar 2015 [hjemtaget](#) administrationen af de lokale aktionsgrupper under Landdistriktsprogrammet, og NaturErhvervstyrelsen delegerer sine opgaver som udbetalingsorgan til ministeriet, bortset fra opgaven med at hjemtage ELFUL finansieringen.

Nationalt landdistriktsnetværks målsætninger og forpligtelser

Handlingsplanen kan blandt andet inkludere planlægning af netværksstyringen samt følgende aktiviteter:

- Administration af netværket
- Mulighederne i landdistriktsprogrammet
- Fremme dialog, formidling af viden, resultater og erfaringer og inddragelse af central, regionale og lokale myndigheder og andre landdistriktsaktører i udvikling af landdistrikterne og udmøntning af landdistriktsprogrammet
- Tilrettelæggelse af aktiviteter for kompetenceudvikling i forbindelse med etablering og drift af lokale aktionsgrupper
- Samling af projekteksempler, der viser "best practice" fra de forskellige tilskudsordninger
- Studier og analyser

- etværksaktiviteter for lokale aktionsgrupper og samarbejde mellem lokale aktionsgrupper
- Netværksaktiviteter for fremme af innovation og samarbejde
- Kommunikationsplan, herunder information af offentligheden om bl.a. Europæisk networking
- Deltagelse i og bidrag til ENRD
- Formidling af resultater af overvågning og evaluering

Aktører, der er involveret i det nationale landdistriktsnetværk

Netværket vil omfatte de relevante organisationer og forvaltninger, der er involveret i landdistriktsudvikling, herunder

- Ministerier (f.eks.: indenrigs og sundhed, miljø samt økonomi)
- Repræsentanter fra regionerne
- Repræsentanter fra kommunerne
- Lønmodtager- og arbejdsgiverorganisationer
- Natur- og miljøorganisationer
- Organisationer for jordbrugere og skovbrugere
- Organisationer for børn og unge
- Repræsentanter for økologisk landbrugsdrift
- Dyrebeskyttelsesorganisationer
- Forbrugerorganisationer
- Organisationer for natur og vilde dyr og planter
- Landbrugsorganisationer
- Organisationer for landdistriktsudvikling
- Organisationer for småøer
- Ekspertter på landdistriktsområdet

17.3. En sammenfattende beskrivelse af de vigtigste kategorier for aktiviteter, som det nationale landdistriktsnetværk afvikler i overensstemmelse med programmets mål

Aktiviteter, der forventes udført af de nationale netværksenheder i 2014

- Offentlige dialogmøder med som et led i forberedelsen af landdistriktsprogrammet
- Høring af myndighederne, ngo'er og offentligheden vedr. landdistriktsprogrammet, landdistriktsstrategien, love og bekendtgørelser
- Offentligt seminar: Informationer og dialog vedr. mulighederne for støtte i henhold til landdistriktsprogrammet
- Sikring af koordinering og udveksling af erfaringer mellem regionale myndigheder og de nationale netværksenheder
- Tilvejebringelse af grundlæggende informationer og kommunikationsuddannelse.
- Lokale møder vedr. lokale udviklingsstrategier

- Deltagelse i konferencer vedr. landdistriktsudvikling
- Deltagelse i regionale møder: Udveksling af erfaringer blandt aktører, der er involveret i landdistriktsudvikling
- Oprettelse af hjemmesider vedr. landdistriktsprogrammet og landdistriktsudvikling i [Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~
- Via hjemmeside og seminarer formidle viden og forskningsresultater af betydning for udviklingen i landdistrikterne
- Formidling af nyheder til offentligheden vedr. landdistriktsprogrammet
- Udarbejdelse af gratis hjemmesider til hver af de lokale aktionsgrupper
- Udgivelse af publikationer som f.eks. håndbog i oprettelse af en lokal aktionsgruppe, folder om LEADER-metoden og landdistriktsprogrammet generelt
- Aktiviteter vedrørende netværk for rådgivere og støttetjenester for innovation
- En telefonisk hotline til teknisk bistand for offentligheden vedr. landdistriktsprogrammet
- Generel netværksstyring

Særligt for enheden i ~~MBL~~[Erhvervs- og Vækstministeriet](#)

- Seminar for aktører i lokale aktionsgrupper vedr. bistand til oprettelse af lokale aktionsgrupper
- Lokale informationsmøder: Tilvejebringelse af informationer og bistand vedr. oprettelse af lokale aktionsgrupper
- Lokale generalforsamlinger: Tilvejebringelse af informationer og bistand vedr. oprettelse af lokale aktionsgrupper

NaturErhvervstyrelsen vil som programansvarlig myndighed have den programrelaterede kontakt til Europa-Kommissionen.

17.4. Ressourcer til rådighed for oprettelse og drift af det nationale landdistriktsnetværk

For så vidt angår de netværksopgaver, der vedrører udvikling af landdistrikterne via de lokale aktionsgrupper, vil den nationale netværksenhed blive bemandedet med fire medarbejdere, som fysisk vil være placeret i [Erhvervs- og Vækstministeriet](#)~~Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter~~. De netværksopgaver, som vedrører den resterende del af landdistriktsprogrammet, vil blive varetaget af medarbejdere i en enhed i NaturErhvervstyrelsen under [Miljø- og Fødevareministeriet](#)~~Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri~~.

Medarbejderne vil have de fornødne faglige kompetencer inden for bl.a. administration, udmøntning, netværksopbygning, kompetenceudvikling m.v. og sproglige færdigheder, der gør dem i stand til at kommunikere med netværkskolleger fra de øvrige EU medlemslande.

Værktøjer til drift af det nationale landdistriktsnetværk

Følgende værktøjer anvendes eller vil blive udviklet af de nationale netværksenheder til støtte for og fremme af landdistriktsnetværkernes struktur:

- Hjemmeside på flere sprog: Link mellem de netværk, der er aktive i Danmark, andre involverede aktører, europæiske netværk og i de forskellige medlemsstater
- Projektdatabase
- Publikationer mv.
- Temaaktiviteter/arbejdsgrupper
- Bistand til tværnationalt samarbejde
- Startsat for lokale aktionsgrupper
- Temamøder vedr. samarbejde
- Rådgivning og netværk mellem rådgivere
- Uddannelsesværktøjer til nye lokale aktionsgrupper
- Støtte til lokale aktionsgrupper vedr. evalueringstemaet

Aktiviteten finansieres af programmidler afsat til Teknisk bistand. Der forventes afsat 3-5 mio. DKR pr. år til formålet afhængigt af indsatsniveauet i et givet år.

18. FORHÅNDSVURDERING AF VERIFICERBARHED, KONTROLLERBARHED OG FEJLRISIKO

18.1. Erklæring fra forvaltningsmyndigheden og betalingsorganet om verificerbarheden og kontrollerbarheden af de foranstaltninger, der er støttet under programmet om udvikling af landdistrikterne

Forvaltningsmyndigheden og betalingsorganet for programmet har i fællesskab vurderet verificerbarheden og kontrollerbarheden af de støtteordninger, som er udvalgt til aktivering under programmet, og vil fortsætte med at gøre dette som led i den løbende implementering af programmet.

Forvaltningsmyndigheden og betalingsorganet anser, at alle programmets støtteordninger kan verificeres og kontrolleres. I det følgende beskrives kort ordningernes kontrollerbarhed.

Foranstaltninger med projektstøtte:

M01a: Art 14 – Erhvervsudvikling (demonstrations- og informationsprojekter) + Økologifremme, herunder omstilling til økologi i offentlige køkkener

Projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene og den afsluttende rapport så vel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne. En udfordring i forbindelse med kontrol af projektet er, at det kan være svært at kontrollere om uddannelse- og netværksaktiviteter er blevet gennemført. Ligeledes er det udfordrende at vurdere, om de tilbud, der er indhentet/ de priser, der er angivet, afspejler projektet/kompetenceudviklingens reelle pris på markedet.

M04a-b-c-e: Art 17 – Investeringer til fremme af bioøkonomi + Miljøteknologi + Økologisk investeringsstøtte + Tekniske anlæg på agerjord

Aktiviteten eller projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene og den afsluttende rapport så vel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne. En udfordring i forbindelse med kontrollen er, at det kan være svært at vurdere, om de tilbud, der er indhentet/ de priser, der er angivet, afspejler den reelle pris på markedet. Risikoen for overfinansiering er håndteret ved at stille krav om tilbud fra to uafhængige leverandører på den enkelte investering.

M04d: Art 17 – Investeringer i vandløbsrestaurering + Anlæg af vådområder, herunder lavbundsprojekter + Projekter vedrørende naturlige vandstandsforhold, rydning og forberedelse til afgræsning + Natur- og miljøprojekter – herunder beplantninger

Udgifterne til forundersøgelser og anlægsinvesteringerne kan kontrolleres administrativt med en 100 pct. bilagskontrol, mens gennemførelse af anlæg eller investeringer kontrolleres gennem en fysisk besigtigelse på stedet. Derudover kontrolleres det administrativt, om der er tinglyst servitut på arealer med anlæg af vådområder.

M04d: Art 17 – Jordfordeling og statsligt opkøb

Jordfordelingshandlerne kan kontrolleres gennem en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene.

M05: Art. 18 - Genoprettende og forebyggende foranstaltninger for at reparere skade i landbruget i forbindelse med naturkatastrofer

NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for administrativ kontrol, afsyning og fysisk kontrol. Udbetalinger af erstatning fra privat forsikring eller Stormrådet modregnes i LDP-støtten. Afklaring heraf sker automatisk, idet skadelidte skal anmelde skaden til forsikringsselskab, som sender sagen videre til

NaturErhvervstyrelsen.

M07: Art 20 – Fysiske anlæg på landbrugsjord i forbindelse med vandløbsrestaurering + Natura 2000-planlægning + Investeringer i ~~biogas-faciliteter~~ biogasfaciliteter og friluftsfaciliteter

~~Aktiviteten vedrører udelukkende udestående betalinger på tilsagn afgivet under forrige landdistriktsprogram.~~ Udgifter for aktiviteter og investeringer kan kontrolleres administrativt med en 100 pct. bilagskontrol, mens gennemførelse af aktiviteter eller investeringer kontrolleres gennem en fysisk besigtigelse på stedet.

M16: Art 35 - Tilskud til samarbejde mellem aktører i forsyningskæden om bæredygtig produktion af biomasse (samarbejdsprojekter ~~og~~), Erhvervsudvikling (udviklingsprojekter) og Økologisk udvikling

Projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene og den afsluttende rapport, så vel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne, hvor det kontrolleres, at der er gennemført investeringsprojekt svarende til tilsagnsskrivelse. En udfordring i forbindelse med kontrollen er, at det kan være svært at vurdere, om de tilbud, der er indhentet, eller de priser, der er angivet, afspejler den reelle pris på markedet.

M19: Leader

Projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene og den afsluttende rapport så vel som en fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne. Fremgangsmåden i forbindelse med bilagskontrollen skal beskrives mere detaljeret.

Foranstaltninger med arealbaseret støtte:

M08a: Art 22 - Etablering af skov

Betingelsen om ikke at anvende dybdepløjning kan umiddelbart konstateres ved kontrol på stedet – kun snedække - kan forhindre dette. Betingelsen om ikke at anvende pesticider kan konstateres ved kontrol på stedet – kontrollen heraf kan normalt identificere pesticidanvendelse frem til ca. 1. november. Investeringstilskuddet ydes som et flat-rate tilskud, med præcise kvantitative og kvalitative krav. Projektets gennemførelse kan konstateres, både for den fysiske udstrækning og det kvalitative indhold, ved 100 % besigtigelsen. Der ud over gennemføres der tillige 100 % administrative kontroller tidligere i projektets liv.

M08b: Art 24 - Genopretning af skader på private og offentlige skove som følge af stormfald

For det enkelte betydende stormfald bliver der udarbejdet en flatrate model der er målrettet med henblik på at skabe rammer for en genetablering efter det specifikke stormfald. Investeringstilskuddet ydes som et flat-rate tilskud, med præcise kvantitative og kvalitative krav. Projektets gennemførelse kan konstateres, både for den fysiske udstrækning og det kvalitative indhold, ved 100 % besigtigelsen. Der ud over gennemføres der tillige 100 % administrative kontroller tidligere i projektets liv.

M08c: Art 25 - Støtte til Grønne driftspaner

Tilskuddet ydes som et flat-rate tilskud, med præcise krav om elementer og indhold af driftsplanerne. Investeringens gennemførelse konstateres ved 100 % besigtigelsen. Der ud over gennemføres der tillige

100 % administrative kontroller tidligere i projektets liv.

M08d: Art 25 - Konvertering af nåletræ til hjemmehørende træarter Foryngelse med klimarobuste arter og til fordel for visse arter

Investeringsstilskuddet ydes som et flat-rate tilskud, med præcise kvantitative og kvalitative krav. Projektets gennemførelse kan konstateres, både for den fysiske udstrækning og det kvalitative indhold, ved 100 % besigtigelsen. Der ud over gennemføres der tillige 100 % administrative kontroller tidligere i projektets liv.

~~M08e: Art 25 – Støtte til friluftsliv~~

~~Aktiviteten eller projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene såvel som en 100 % fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne. Fremgangsmåden i forbindelse med bilagskontrollen skal beskrives mere detaljeret,~~

~~For at imødekomme udfordringen med at vurdere, om de tilbud, der er indhentet/ de priser, der er angivet, afspejler projektets reelle pris på markedet, samles erfaringerne fra projekterne for om muligt at kunne beskrive en "best practis" norm.~~

M08f: Art 25 – Operationer til skovforbedrende foranstaltninger Rydning af invasive arter og uønsket opvækst mv.

For de 4 operationer: Bekæmpelse af invasive arter, Genskabe naturlig hydrologi, Forberedelse til skovgræsning og Særlig indsats for visse arter gælder, at aktiviteten eller projektets gennemførelse kan kontrolleres ved en administrativ kontrol af 100 pct. af bilagene såvel som en 100 % fysisk besigtigelse af projektinvesteringerne. Fremgangsmåden i forbindelse med bilagskontrollen skal beskrives mere detaljeret.

For at imødekomme udfordringen med at vurdere, om de tilbud, der er indhentet/ de priser, der er angivet, afspejler projektets reelle pris på markedet, samles erfaringerne fra projekterne for om muligt at kunne beskrive en "best practis"-norm.

Særskilt for operationen forberedelse til skovgræsning gælder, at investeringsoperationen altid skal være knyttet til arealtilskud til skovgræsning iht. art 34

M10a: Art 28 – Fastholdelse af vådområderarealer, der indgår i vådområderprojekter, Natura 2000 hydrologiprojekter, lavbundsprojekter og naturlige vandstandsforhold vandløbsprojekter med fysiske anlæg

~~Foranstaltningens støttebetingelser vedrørende fastholdelse af vådområdet eller den ændrede afvanding og opretholdelse af plantedækket kan kontrolleres ved en fysisk besigtigelse af arealerne. Tinglysning af servitut på arealet kontrolleres ved en administrativ kontrol af tinglysningsdokumenterne.~~

M10b: Art 28 - Pleje af græs- og naturarealer

Betingelserne om pleje af arealerne kan verificeres, hvis kontrollen gennemføres inden for de angivne perioder, og forudsætter i særlige tilfælde, at der gennemføres efterkontrol. Betingelserne om tæt, lavt plantedække pr. 30. september kontrolleres ved at vurdere plantedækkets højde, mens 1,5 storkreaturer pr. ha i perioden 1. juni til 31. august kontrolleres ved at verificere, at arealet er indhegnet, og at det

korrekte antal storkreaturer afgræsser arealet i perioden. Betingelsen om slæt i perioden 20. juni til 31. august kontrolleres ved at vurdere plantedækkets højde og karakter.

Kontrollen af, om der er udbragt gødning på arealet ud over det, der efterlades af de græssende husdyr, består ud over besigtigelsen af en bilagskontrol, hvor det undersøges, om ansøger har planlagt ikke at udbringe gødning på arealerne. Ingen udbringning af gødning kan ikke kontrolleres ved den fysiske besigtigelse på næringsrige jorde. Betingelsen om ingen sprøjtning på arealet kontrolleres ved en fysisk besigtigelse, men det er en udfordring at kontrollere sprøjtning, hvis der er sprøjtet med andre midler end ukrudtsmidler.

Kontrollen af yderligere betingelser forudsætter bl.a., at kontrollen tilrettelægges efter de datoer, hvor perioderne for afgræsning eller slæt skal foregå.

M11: Art 29 – Økologisk arealtilskud

Betingelserne om pleje af arealerne kan bedst kontrolleres, hvis de gennemføres i vækstsæsonen, og forudsætter i særlige tilfælde, at der gennemføres opfølgende kontrol efter en deadline.

Kontrollen af, om der reduceret i den udbragte mængde gødning på arealet, består udover besigtigelse af en bilagskontrol, hvor det undersøges, om ansøger har planlagt at udbringe en reduceret mængde gødning på arealerne. Betingelserne om reduceret udbringning af gødning og ingen sprøjtning kan ikke kontrolleres ved den fysiske besigtigelse.

M13: Art 31 - Ø-støtte

NaturErhvervstyrelsen har ansvaret for administrativ og fysisk kontrol. Der vurderes generelt at være lav risiko forbundet med kontrol af støttebetingelserne i ordningen. Ordningens betingelser vurderes generelt kontroller- og verificerbare.

M15: Art 34 - Tilskud til miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse

Betingelserne om tilskud efter denne foranstaltning kan alle kvalitativt kontrolleres. Kvantitativt kan det være svært ved kontrol på stedet præcist at gendanne de tidligere opmålte arealer under Natura2000 kortlægningen, dels fordi der er tale om dynamiske tilstande og dels fordi registreringen nødvendigvis har indeholdt et vist skøn. Arealopgørelsen kan derfor ikke forventes at kunne gennemføres uden en accept af en usikkerhed.

For skovgræsning kan der være varierende vilkår for udbindingsperioden der kan kontrolleres, og arealets størrelse vil kunne opgøres præcist ved kontrol. For bevaring af gamle træer vil de enkelte træer være registreret med koordinater og disse kan genfindes ved administrativ kontrol på luftfotos, ligesom de kan konstateres ved fysisk kontrol.

For Indkomstkompensation til arealer med genopretning af naturlig hydrologi skal vejledningen for arealopgørelse ved kontrol udvikles. Betingelserne om tilskud til arealerne kan bedst kontrolleres, hvis de gennemføres i vækstsæsonen.

18.2. Erklæring fra det organ, der funktionsmæssigt er uafhængigt, nævnt i artikel 62, stk. 2, i forordning (EU) nr. 1305/2013, hvorved tilstrækkeligheden og nøjagtigheden af beregningerne af standardomkostninger, yderligere omkostninger og indkomsttab bekræftes

Fødevarøkonomisk Institut, Københavns Universitet, har fastlagt de standardomkostninger, som ligger til grund for beregning af arealstøttesatserne i programmet. Københavns Universitet er funktionelt uafhængigt af NaturErhvervstyrelsen og besidder den rigtige ekspertise til at foretage beregningerne. Instituttet står således inde for, at beregningerne er tilstrækkelige og nøjagtige. Københavns Universitet har tillige gennemført den forudgående analyse for fastsættelse af skov-tilskudssatserne og har udarbejdet en ekspertudtalelse herom. Universitetet er uafhængigt af Naturstyrelsen, der forvalter skovstøtteordningerne.

[Standardomkostningerne for M04a Miljøteknologi er verificeret af forsker Michael Friis Petersen og lektor Jesper S. Schou, begge fra Fødevarøkonomisk Institut, Københavns Universitet. Københavns Universitet er funktionelt uafhængigt af NaturErhvervstyrelsen.](#)

[For M04d vedrørende tilskudsordningerne](#)

- [Natura 2000](#)
- [Etablering af særlige levesteder for Bilag IV-arter](#)

[har Ernst & Young P/S \(EY\) foretaget beregninger og analyser som grundlag for etablering af disse ordningers standardomkostninger. EY besidder den rigtige ekspertise til at foretage beregningerne. EY står således inde for, at beregningerne er tilstrækkelige og nøjagtige. EY er et revisions- og rådgivningsfirma og dermed funktionelt uafhængigt af NaturErhvervstyrelsen.](#)

[\[Erklæring vedr. standardomkostninger for landskabs- og biotopforbedrende beplantninger udestår.\]](#)

19. OVERGANGSORDNINGER

19.1. Beskrivelse af overgangsbetingelserne pr. foranstaltning

Der vil ved indgangen til programperioden være en gruppe af allerede afgivne tilsagn fra programperioderne 2007-2013 og 2000-2006, hvortil der fortsat skal udbetales støtte i 2014-2020, og dette vil ske med ELFUL finansiering for perioden 2014-2020. Disse betalinger benævnes i det følgende som "Halen". Det drejer sig væsentligst om tilsagn afgivet under arealordningerne (de tidligere akse 2-ordninger), der typisk er tilsagn, der skal have 5-årige udbetalinger eller 20-årige udbetalinger, bl.a. MVJ/plejegræs-tilsagn og tilsagn under Skovordningerne. Men der vil også være tilsagn under projektordninger med væsentlige udestående udbetalinger. Der drejer sig bl.a. om projektordningerne for Vådområder, etablering af biogasanlæg og projekter under LAG.

Ovennævnte udbetalinger vil dels være udbetalinger, der skyldes den flerårige karakter af arealtilsagn (5- og 20-årige tilsagn) og dels projekttilsagn, der er givet så relativt sent i 2007-13-programmet, at projekterne ikke har kunnet nå at få udbetaling indenfor 2007-2013 budgetperioden grundet projektlængder på mere end 2 år. Nedenfor er indsat en tabel, der viser "Halens" størrelse i euro. Beløbene er netto (dvs. kun ELFUL-andelen) og beregnet ud fra de i nærværende program i øvrigt anvendte medfinansieringssatser for den samme ordning (se den anden tabel under kap. 19.2).

Den eneste undtagelse herfra er for ordningerne M01 ~~Knowledge transfer and information actions~~ [Videnoverførsel og informationsaktioner](#) (art 14) og M16 - ~~Co-operation~~ [Samarbejde](#) (art 35). De udestående betalinger under disse to artikler vedrører de to ordninger for demonstration og formidling af viden om nye processer og teknologier i jordbrugssektoren henholdsvis samarbejde om udvikling af nye produkter, processer og teknologier i jordbrugssektoren. Under forrige program finansieredes disse betalinger med et ELFUL-bidrag på 50 pct. og et nationalt offentligt bidrag på 50 pct., hvilket fastholdes for de udestående betalinger (halen). Denne medfinansieringsfordeling (50/50) fastholdes for betalinger under de to tilsvarende ordninger i nærværende program, M01a Erhvervsudvikling (informations- og demonstrationsprojekter) og M16b [Samarbejdsprojekter om erhvervsudvikling](#) [Udviklingsprojekter](#).

Beløbene i tabellen er ikke endelige, idet de afhænger af udbetalingerne i 2014 og 2015 og skæringsdatoen for, hvornår der fremover alene kan opnås udbetaling under det nye programbudget.

Demarkation til artikel 68-programmet

For arealer omfattet af støtte under foranstaltning M10 og 11, der implementeres fra og med den 1. september 2014, kan der opstå et kortvarigt tidsmæssigt overlap mellem tilsagnsperioden for de nye tilsagn og betalinger ydet for kalenderåret 2014 som såkaldt særlig støtte i medfør af artikel 68 i Rådsforordning 73/2009, hvor forpligtelsesperioden udløber den 31. december 2014.

Der tilbydes af hensyn til at sikre kontinuitet i forpligtelserne og de miljømæssige fordele adgang til at der for samme areal i år 2014 kan ansøges om en art.68 betaling og arealstøtte under nærværende program (M10 og M11). Demarkationen mellem tilsagn meddelt under M10 og M11 og de tre arealbaserede artikel 68-ordninger, som er aktive i kalenderåret 2014, fastlægges som følger:

Art. 68. Ekstensivt Landbrug

Kombinationen mellem art. 68-støtte til ekstensivt Landbrug og M11 Økologisk arealtilskud medfører ikke dobbeltkompensation, idet de kompensationsgivende forpligtigelser knyttet til de to ordninger hidrører to forskellige høstår. Udtalelse herom fra Fødevareøkonomisk Institut (IFRO) v. Københavns Universitet er bilagt. Støtte under de to ordninger vil således kunne kombineres i 2014, i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 38 i Kommissionsforordning 1120/2009, og efter de i programmerne anførte støttesatser uden risiko for dobbeltkompensation.

Art. 68 ordningen Ekstensivt landbrug vil ikke kunne kombineres med foranstaltning M10a Fastholdelse til vådområder, naturlig hydrologi, der fastsætter restriktioner i anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler.

Art. 68. Pleje af græsarealer

Plejekravene, der udgør kompensationsgrundlaget for art. 68 pleje af græs-støtten, skal som i tidligere år, være opfyldt senest den 31. august, dvs. i 2014, inden ikrafttrædelsen af de arealbaserede tilsagn meddelt under nærværende program, der starter den 1. september 2014, inkl. tilsagn under foranstaltning M10b *Pleje af græs og naturarealer*, hvor der ydes støtte for samme type forpligtigelser. De kompensationsgivende aktiviteter under art. 68 ordningen for pleje af græs vil således være fuldført inden påbegyndelsen af pleje af græs tilsagn meddelt under nærværende program. Der vil således ikke være risiko for dobbeltbetaling i støtte i tilfælde af kombination af art. 68 pleje af græs støtten med M10b eller andre arealbaserede ordninger under nærværende program.

Art. 68. Produktion af flerårige energiafgrøder

Art. 68 støtten ydes til dækning af afholdte ekstra udgifter og indkomsttab forbundet med dyrkningen af energiafgrøder i forhold til afgrødeproduktion. Kompensationselementet indgår ikke i støttegrundlaget for de arealbaserede ordninger, der aktiveres under nærværende program.

Kommentarer vedr. 19.2 Vejledende fremførelstabel

Følgende overgangsudgifter i form af udestående støttebetalinger fra tilsagn afgivet under LDP-programmet 2007-13 indgår i tabellen.

M01 dækker over udbetalinger på tilsagn afgivet under erhvervsfremmeordningen for det primære jordbrug, demonstrationsprojekter, hvor der er en lille hale på under 0,1 mio. euro. ~~Samt en større del fra ordningen Økologisk omstilling af køkkener, hvor halen forventes at dække udbetalinger i 4. kvartal af kalenderåret 2015.~~

M04 dækker over udestående betalinger på tilsagn fra især tidligere foranstaltningsnummer 216; herunder især udbetalinger til anlæg, køb/salg og jordfordeling af vådområdeprojekter. Disse projekter har fået tilsagn i forbindelse med de til programmet modulerede ELFUL Sundhedstjekmidler i år 2010-2013 og projekterne tager alle relativ lang tid om at blive gennemført, hvorfor dele af udbetalingerne strækker sig ind i den nye programperiode.

M07 dækker langt overvejende over udbetalinger fra tilsagn afgivet under Biogasordningen i det forrige

program.

M08 dækker langt overvejende over udestående tilsagn fra ordningen Privat skovrejsning (tidligere foranstaltningsnummer 221), hvor dens 20-årige karakter medfører den lange udbetalingshorisont. Derudover er der tilbageværende tilsagn fra ordningerne miljøvenligt skovbrug og ikke-produktiver investeringer, der dog begge har et kort udbetalingsafløb og forventes at have sidste udbetaling i 2017.

M10 dækker over udestående betalinger på ordningerne for plejegræs, frivillig etablering af randzoner og fastholdelse af vådområdeprojekter (tidligere foranstaltningsnummer 214). Idet disse tilsagn er enten 5 eller 20 årige, vil en del af udbetalingerne falde i programperioden 2014-2020.

M11 dækker over udestående betalinger på tilsagn under ordningen Omlægning til økologi. Tilsagn afgivet i perioden 2007-2013 er færdigudbetalt i 2018.

M15 dækker over tilsagn under ordningen Miljøvenligt skovbrug (tidligere foranstaltningsnummer 225). M16 dækker over resterende udbetalinger under Erhvervsudviklingsordningen, udviklingsprojekter. De forventes endelig udbetalt ved udgangen af 2015.

~~M19 dækker over de udestående udbetalinger til LAG-projekter, der forventes gennemført med udgangen af 2015.~~

Betalinger på tilsagn afgivet under tidligere programmer ydes med samme EU medfinansiering og i medfør af de tilsvarende støttejemler under forordning (EU) 1305/2013 som for betalinger på tilsagn afgivet under nærværende program.

Af nedenstående figur fremgår det forventede tidspunkt for sidste udbetaling, samt ordningens medfinansieringsprocent.

Measures	Expected last payment	Co-financing rate
M01 - Knowledge transfer and information actions (art 14)	Dec. 2015	53 pct.
M04 - Investments in physical assets (art 17)	2016	Mix 53/75 pct.
M07 - Basic services and village renewal in rural areas (art 20)	2016	53 pct.
M08 - Investments in forest area development and improvement of the viability of forests (art 21-26)	2033 (2013+20)	75 pct.
M10 - Agri-environment-climate (art 28)	2033 (2013+20)	75 pct.
M11 - Organic farming (art 29)	2018	75 pct.
M15 - Forest environmental and climate services and forest conservation (art 34)	2017	75 pct.
M16 - Co-operation (art 35)	Dec. 2015	53 pct.
M19 - Support for LEADER local development (CLLD – community-led local development) (art 35 Regulation (EU) No 1303/2013)	Dec. 2015	80 pct.
Forventet tidspunkt for sidste udbetaling		

19.2. Vejledende fremførelstabel

Foranstaltninger	Samlet planlagt EU-bidrag 2014-2020 (%)
M01 — Vidensoverførelse og informationsaktioner (artikel 14)	13.423838.658,00
M04 — Investeringer i fysiske aktiver (artikel 17)	32.791.94636.026.846,00
M05 — Genopretning af landbrugets produktionspotentiale efter skader som følge af naturkatastrofer og katastrofale hændelser og indførelse af passende forebyggende foranstaltninger (artikel 18)	0,00
M07 — Basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse i landdistrikterne (artikel 20)	8.885.9069.191.406,00
M08 — Investeringer i udvikling af skovarealer og forbedring af skovenes levedygtighed (artikel 21-26)	12.174.49712.221.477,00
M10 — Miljø- og klimavenligt landbrug (artikel 28)	34.295.30240.621.721,00
M11 — Økologisk landbrug (artikel 29)	1.369.1281.253.203,00
M13 — Betalinger til områder med naturbetingede eller andre specifikke begrænsninger (artikel 31)	0,00

M15 — Forpligtelser vedrørende miljø- og klimavenligt skovbrug og skovbevarelse (artikel 34)	26.846.312.996,00
M16 — Samarbejde (artikel 35)	0,00 263.221,00
M19 — Støtte til lokaludvikling under Leader (lokaludvikling styret af lokalsamfundet) (artikel 35 i forordning (EU) nr. 1303/2013)	0,00 19.064.930,00
M20 — Teknisk bistand i medlemsstaterne (artikel 51-54)	0,00
Total	89.557.047.119.794.458,00